

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOĢIJAS INSTITŪTS

Ar rokraksta tiesībām

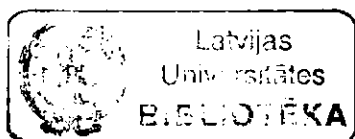
ANNA LĪDUMA

PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNU
MUZIKALITĀTES ATTĪSTĪBAS
PEDAGOĢISKAIS ASPEKTS

Nozaru (mūzikas) pedagoģija

PROMOCIJAS DARBS

Pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Darba zinātniskā vadītāja

Dr. habil. paed., LU emer. prof. AUSMA ŠPONA

Rīga

2004

SATURS

IEVADS -----	3
1. MUZIKALITĀTES BŪTĪBA UN TĀS VEIDOŠANĀS PIRMSSKOLĀ-----	8
1.1.Muzikalitātes pamatjēdzieni-----	8
1.2.Muzikalitātes struktūra -----	17
1.3.Muzikalitātes veidošanās īpatnības pirmsskolā-----	29
1.3.1. Muzikālā dzirde-----	29
1.3.2. Balss attīstība-----	39
1.3.3. Skaņu veidošanās-----	44
1.4.Pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes veidošanās kritēriji-----	52
1.4.1.Emocijas un jūtas-----	52
1.4.2.Ritms mūzikā-----	66
1.4.3.Muzikālās dzirdes struktūra-----	72
1.4.4.Balss apjoma apguve-----	83
1.4.5.Bērnu dziedātprasme-----	87
2. MUZIKALITĀTES ATTĪSTĪBAS PĒCTECĪBA PIRMSSKOLAS MŪZIKAS NODARBĪBĀS-----	97
2.1.Empīriskā pētījuma metodes un organizācija (96/97,97/98;98-2001;2001-2002)-----	97
2.2.Muzikalitātes attīstības reālais līmenis pirmsskolā (3-4,4-5,5-6(7)gadi)-----	106
2.3.Sistēmiska satura izveide atbilstoši bērna iespējām un muzikalitātes pēctecības sekmēšanai-----	127
2.4.Satura un formu realizācija muzikalitātes attīstības pēctecības nodrošināšanai-----	136
NOBEIGUMS-----	186
JĒDZIENU SKAIDROJUMS-----	189
BIBLIOGRĀFIJA-----	191
PIELIKUMI-----	199

IEVADS

Mūsdienu pedagoģijā ir mainījusies cilvēka audzināšanas paradigma. Humānas personības audzināšana ir galvenais audzināšanas mērķis. Tas ir virzīts uz personības prāta, gribas un jūtu vienotības veidošanos. Veseluma pieeja ir mācību un audzināšanas darba teorētiskais pamats. Humānas personības veidošanās procesā īpaša vieta pieder muzikālajai audzināšanai.

Pirmās latviešu dziedāšanas metodikas autors Bebru Juris (1859-1951) rakstīja, ka dziedāšana papildina citus mācību priekšmetus, piemēram, vēsturi, valodas mācību un izteiksmīgo lasīšanu, dziedāšanu pēc nozīmīguma lika tūlīt pēc *dzimtās valodas* (1922). Par galveno muzikālās attīstības līdzekli dziedāšanas mācībā izmantoja latviešu tautasdziesmu un "mākslas dziesmu". Līdzīgus uzskatus puda arī citi mūzikas pedagogi 20. gadsimta sākumā - J. Rozītis, J. Graubiņš, L. Bārene, K. Butēvics, E. Vīgners, J. Vītoliņš, 20. gs. vidū Jēkabs Mediņš un Ilga Jākobsone. Šī doma latviešu mūzikas metodikā saglabājusies līdz mūsdienām [A. Eidiņš, 1973., I. Nelsone un M. Paipare 1992., A. Daukša 2000].

Mūzikas pedagoga darbā interešu izglītības centrā Bērnu un jauniešu namā "Rīdze" ar pirmsskolas vecuma bērniem un sākumskolas skolēniem kopš 1986./87. mācību gada analizēta emocionālās atsaucības, bērnu dziedāšanas prasmes, muzikālās attīstības līmeņa un intelektuālo interešu mijsakarbības. Pedagoģiskais novērojums liecina, ka ļoti daudzi bērni ir nedziedātāji, kas iedalās 2 grupās: rūcējos (pārsvarā) un virsskaņas dziedātājos. Uz sākumskolu atnāk bērni ar vāji izkoptu muzikalitāti un jau iegūtu nepilnvērtības izjūtu mūzikā. Neprasme dziedāt un kustēties skolēnos rada nepatiku pret mūziku un nevēlēšanos dziedāt. Tas apgrūtina mācību procesu un rada lieku stresu vecāku attieksmē pret mūzikas vispusīgi audzinošo funkciju vispārīglītojošajā skolā.

Pēdējo 10 gadu prakse rāda, ka mūsdienās pirmsskolas vecumā bērnu muzikālās attīstības iespējas ir nepietiekamas normatīvo dokumentu nepilnību par muzikalitātes attīstību un pieaugušo zināšanu trūkuma dēļ. Šī vecuma bērniem nav un nevar būt pietiekamas zināšanas un nevar veidoties interese par atbilstošu attīstošu mūziku (klasisko, tautas un oriģināldziesmu), jo saziņas līdzekļos atskaņotā mūzika ikdienā veic pārsvarā izklaidējošo funkciju, neveltot pietiekamu uzmanību cilvēka, īpaši bērnu, muzikālai audzināšanai.

Novērojumi liecina, ka Latvijā notiekošajos mūzikas konkursos (TV Čālis, Popskaņas, Saules Zaķis u. c.) praktizētā izklaidējošā ievirze bērnos rada vienpusīgas muzikālās attīstības iespēju. Veidojas pārliecība, ka mūzikai piemīt tikai izklaidējoša funkcija. Pārrunas ar vecākiem pirmsskolā un sākumskolā rāda, ka koncertmūzikas prestižs ir zems skolā un krītas sabiedrībā, jo:

- vecāki nav pietiekami kompetenti par mūzikas audzinošo nozīmi bērna attīstībā;

- mūzikai skolā atvēlētais laiks ir no 1. līdz 9. klasei, kas nesekmē intelektuālo un emocionālo attīstību veselumā vidusskolā;
- mūziku neuzskata par nepieciešamu, jo tā nedod dzīvē neko materiālu;
- muzicēšana ir sarežģīts psihofizioloģisks process;
- cilvēks izvairās darīt to, ko viņš nepazīst;
- skolas tradicionālā muzikālā audzināšana rada grūtības mūsdienu paaudzes bērnu mūzikas izpratnē;
- daļai bērnu nav bijusi pietiekama attīstības iespēja agrās bērnības periodā (sarunas, šūpļa dziesmas, attīstoša rakstura saskarsme).

Zinātnieku atklājumi medicīnā par galvas smadzeņu funkcionālo asimetriju norāda, ka runātam vārdam ir vienpusējs atspoguļojums cilvēka galvas smadzenēs, bet mūzika atspoguļojas abpusēji cilvēka galvas smadzenēs, kas sekmē starpnozaru saiti cilvēka smadzeņu darbībā (Sers Čarlzs Mc. Donalds Austrālijā Sidnejas universitātē, 1965).

Pedagogi uzskata, ka bērns attīstās no dzimšanas mērķtiecīgi virzītā darbībā (D. Lieģeniece, A. Špona, M. Štāls). Attīstību stimulē iedrošinājums izzināt, strādāt, atklāt iekšējās potences sevi pilnveidot (Ļ. Vigotskis, S. Rubinšteins, A. Ļeontjevs, u.c.).

Holisma paradigma pedagogijā izpaužas cilvēka veseluma audzināšanā no mazotnes (A. Maslovs), tādēļ pirmsskolas mūzikas pedagogam savlaicīgi pamanāma un sekmējama bērna muzikalitātes attīstība, modinot bērnos vēlēšanos pašapliecināties mūzikā, klausīties ar izpratni, papildināt pieredzi mūzikā un pierakstīt mūziku.

Pētījumi mūzikas pedagogijā daudzās pasaules valstīs ASV (F. Higin, 117; R. Adisons, 100; O. Tompsons, 148; M. L. Marks, 126; K. Ernsts, 109), Eiropā, īpaši Krievijā (N. Vetlugina, 181, 182; K. Tarasova, 249; O. Radinova, 236), Latvijā (J. Birzkops 10; 11; L. Mackeviča, 55; 56; B. Vikmane, 91), Somijā (O. Palonens, 134), Ungārijā (Z. Kodājs, 119; L. Dobsai, 198; K. Forrai, 112), Vācijā (P. Mičels, 127; 128; K. Fassbenders, 110), Urugvajā (A. Arismendi, 167;), Japānā (S. Suzuki, 145; 154), mūzikas psiholoģijā ASV (K. Sišors, 141; W.J. Doulings, 107; R. Ajello, 99; E. Gordons, 114), Lielbritānijā (R. Šūtere – Daisone, 142; L. Deividson, 105; Dž. Sloboda, 143), Krievijā (V. Mjasiščevs, 218; 219; E. Nazaikinskis, 220; B. Teplovs, 250; 251; I. Heinrihs, 190; A. Gotsdiners, 191; 192; 219), psihobiologi Francijā (V. Pouthasa, 137; Ž.P. Lekanē, 121), ASV (R. Klinke, 205), Vācijā (H. Papoušeks, 136), Krievijā (S.I. Galperins, 198), psihologi ASV (G. Kraiga, 206; K. Izards, 202), Krievijā (A. Zaporožecs, 200; I. Iljins, 203; R. Nemovs, 221; 222; V. Družinins, 199; M. Lisina, 212), pediatri Vācijā (M. Papoušek, 136) u. c. apliecina, ka muzikalitāte ir bērna emocionālās un intelektuālās attīstības mijsakārbas rādītājs. Ir uzsvērta muzikalitātes attīstības neaizvietojamā nozīme cilvēka intelektuālajā attīstībā.

Muzikalitātes izkopšanu ir būtiski uzsākt agrajā bērnībā, ievērot pēctecību un sistemātiskumu, lai tās attīstība sekmīgi turpinātos pirmsskolā un sākumskolā. Latvijas mūzikas pedagoģijā līdz šim nav veikts zinātnisks pētījums par bērnu muzikalitātes attīstību un tās sekmēšanas pedagoģiskiem līdzekļiem pirmsskolā, tādēļ par promocijas darba tematu izvēlējos: ***Pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes attīstības pedagoģiskais aspekts.***

Pētījuma objekts: muzikālā audzināšana pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: bērnu muzikalitātes attīstība.

Pētījuma mērķis: balstoties uz muzikalitātes būtības, struktūras un satura teorētisko analīzi, izstrādāt pedagoģiski un psihofizioloģiski pamatotu pirmsskolēna muzikalitātes attīstības modeli un tā realizācijas pedagoģiskos līdzekļus.

Hipotēze: pirmsskolas bērnu muzikalitātes attīstība noris sekmīgāk, ja:

- tiek nodrošināta muzikalitātes komponentu attīstības vienotība;
- nodarbībās bērni pārmanto muzicēšanas prasmes – pieaugušie \Rightarrow bērni, bērni \Leftrightarrow bērni ar sabalansētu mūzikas saturu un formām;
- mūzikas nodarbībās pirmsskolā bērns var pašapliecināties un apgūt kultūras vērtības;
- bērni dzied dziesmas par sevi un sev tuvu un saprotamu saturu, kas nodrošina attieksmju veidošanās pēctecību un sistemātiskumu.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par bērnu muzikalitāti un tās specifiku pirmsskolas vecumos.
2. Izpētīt un novērtēt pirmsskolēnu muzikalitātes reālo līmeni.
3. Izstrādāt sabalansētu ieteicamo mūzikas saturu un apguves organizāciju, kas sekmē bērnu muzikalitātes struktūrkomponentu līdzsvarotu attīstību.
4. Izveidot bērnu muzikalitātes attīstības modeli un to eksperimentāli pārbaudīt.

Pētījuma teorētiskā bāze:

1. A. Maslova (1954) vajadzību teorija, kas pamato bērna personības attīstību, apmierinot vajadzības. Vajadzību hierarhiju iedala: pašsaglabāšanās vajadzības, drošības vajadzības; piederības vajadzības un vajadzība pēc cieņas; vajadzība pēc zināšanām un vajadzība pēc izpratnes; estētiskās vajadzības kā kārtība un līdzsvars, skaistuma izjūta un mīlestība [256 313; 214]. Radošā potenciāla īstenošana realizējas pašaktualizācijas procesā un sava “Es” meklējumos. Ē. Eriksona “Personības psihosociālā attīstība”, kas nosaka, ka katrā no attīstības posmiem tiek apmierinātas noteiktas vajadzības: emocionālais kontakts ar māti 0–1 gadam; 2–3 gadā attīstās kustību aparāts, veidojas patstāvība-autonomija, vai bailes-nedrošība. 4–5 gadi ir rotaļu laiks. Veidojas iniciatīva – griba darboties, prasme sadarboties. 5–7 gadi ir aktīva zināšanu un prasmju apguve dažādās darbībās. Veidojas

bērna pašapliecināšanās, pašnovērtējums, pašcieņa, pārliecinātība, panākumu izjūta - pretstatā mazvērtības krīze [26; 257].

2. H. Gardnera (1983) "daudzveidīgā intelekta" teorija ar septiņiem intelekta veidiem: lingvistiskais jeb verbālais, muzikālais, loģiski matemātiskais, telpiskais, ķermeņa kinētiskais, intrapersoniskais – cilvēka pašizzināšanas veids un interpersoniskais jeb sociālais intelekts. Katrā cilvēkā ir ieprogrammēts muzikālais intelekts, tādēļ ir nepieciešams regulārs darbs un muzikāla vide tā sekmēšanai [113].
3. Ļ. Vigotska teorija par sociālās vides īpašo lomu bērna attīstībā. "Aktuālā jeb reālā attīstības zona", kurā bērns var paveikt darbības patstāvīgi un "tuvākā jeb proksimilā attīstības zona", kurā bērns spēj uzdevumu paveikt pieaugušā pedagoģiskā vadībā [185; 186].
4. D. Lieģenieces (1997) izveidotā veseluma pieeja pirmsskolēna audzināšanā [51]. A. Šponas (2001) personībai nozīmīga un mērķtiecīga darbība audzināšanā; procesuāli strukturālā pieeja; pārmantojamība sadarbībā un mijiedarbībā audzināšanā [86].
5. S. Rubinšteina [239] un B. Teplova teorija par dotumiem un spējām, uz kuru pamata attīstās prasmes [250; 251].
6. Dž. Boulbija bērna pieķeršanās teorija par pieaugušo emocionālo kontaktu ar bērnu, kas sekmē bērna emocionālo atsaucību un attīstību [12] un atsvešināšanās teorijas, kas tās bremsē [I.Lika, 52].

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās metodes:

pedagoģiskās, metodiskās un psiholoģiskās literatūras teorētiskā, kontentanalīze par bērnu muzikalitāti un vispārīgo attīstību un latviešu tautasdziesmu un bērnu oriģināldziesmu satura un melodiju salīdzināšana un analīze.

2. Empīriskās:

2.1. Novērošana:

- individuālās un grupu nodarbībās;
- koncertos;
- sadzīvē.

2.2. Aptaujas:

a) mutiskās: – pārrunas;

- intervijas;
- jautājumi un atbildes.

b) rakstiskās – anketas.

2.3. Pedagoģisko situāciju veidošana un analīze.

3. Statistiskās – datu apstrādes metodes. Konstatējošā eksperimentā pirmsskolēnu vecāku aptauju, republikas skolotāju un vecāku anketu datu par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē apstrāde veikta ar izklājprogrammu “Microsoft Excel for Windows”. Veidojošā eksperimenta dati apstrādāti ar statistiskās datu apstrādes sistēmas SPSS palīdzību, izmantojot Vilksoksona testu Signifikances noteikšanai un Spīrmena korelācijas rangu tabulu.

Pētījuma posmi:

- 1996./97. un 1997./98. mācību gadā izveidota teorētiskā koncepcija un veikts konstatējošais eksperiments.
- 1998. – 2002. gadam veikts veidojošais eksperiments.
- 2002. – 2003. gadam – rezultātu apkopojums un analīze, promocijas darba noformēšana.

Eksperimentā piedalījās:

BJN “Rīdze” bērnu dzirdes attīstības pulciņš – vokālais ansamblis “Dziesmiņa”.

- Ansambļa “Dziesmiņa” 30 bērnu vecāki.
- Vokālo ansambļu “Palāsītes” 37 un “Saulīte” 20 bērnu vecāki.
- Bērnu estētikas attīstības grupas - 247 bērni.
- Bērnu estētikas attīstības grupu vecāki – 247 cilvēki.
- Bērnodārzu un sākumskolas mūzikas pedagogi – 267 cilvēki.
- Latvijas Republikas pilsētu pirmsskolēnu vecāki – 267 cilvēki.
- 1. klases skolēnu vecāki – 87 cilvēki (77 – republikas pilsētās, 10 – sākumskolā “Rīdzē”).
- Sākumskolas “Rīdze” 5.a klases 20 un 5.b klases 21 skolēns.
- 25 pirmās klases skolēni.

Darba struktūra:

Darbs sastāv no ievada, 2 daļām: 1. “Muzikalitātes būtība un tās veidošanās pirmsskolā”, 2. “Muzikalitātes attīstības pēctecība pirmsskolas mūzikas nodarbībās”, nobeiguma, jēdzienu skaidrojuma, bibliogrāfijas, pielikumiem.

1. daļai ir 4 nodaļas; 3. nodaļā ir 3 apakšnodaļas, 4. nodaļā ir 5 apakšnodaļas; 2. daļai ir 4 nodaļas.

Saskaņā ar izvirzītajiem uzdevumiem pirmajā daļā tika analizēti teorētiskie avoti un tika izstrādāti psiholoģiski psihofizioloģiskie un pedagoģiski teorētiskie pētījuma pamati. Tika analizēta muzikalitātes struktūra, izstrādāts muzikalitātes modelis un kritēriji.

2. daļā tika analizēts noskaidrotais bērnu muzikalitātes reālais līmenis, izveidots muzikalitātes sekmēšanas saturs un eksperimentāli pārbaudīts muzikalitātes attīstības modelis pēc izveidotajiem kritērijiem mūzikas nodarbībās pirmsskolā.

1. MUZIKALITĀTES BŪTĪBA UN TĀS VEIDOŠANĀS PIRMSSKOLĀ

1. 1. MUZIKALITĀTE UN TĀS PAMATJĒDZIENI

Muzikalitāti pētījuši daudzi psihologi un mūzikas pedagogi. Krievu psihologs B. Teplovs (*Б.М.Теплов*) muzikalitāti skaidro 1947. gadā izdotajā darbā “Muzikālo spēju psiholoģija”. Viņš veic plašu un dziļu muzikalitātes analīzi, kas ir pilnveidota nākamajos darbos. B. Teplova zinātniskās atziņas ir daudzu pēckara periodā Padomju Savienībā un daudzās rietumu valstīs veikto muzikalitātes pētījumu pamatā [251].

Latvijā nav zinātniska pētījuma par muzikalitāti, taču mūzikas metodiķa Jūlija Rozīša mūzikas metodikas “Dziedāšanas mācības metodika” un publikāciju saturā par muzikālo audzināšanu 20. – 40. gadu mēnešrakstos atklāta muzikalitātes – muzikālo spēju būtība. Jau 20. gadsimta 20. gados J. Rozītis ieviesa terminu “skandēšana” [77; 78].

Pēc B. Teplova **muzikalitāte** ir īpašs individuāli – psiholoģisku īpatnību kompleks (kopums), kas nepieciešams, lai nodarbotos ar mūziku, ar jebkuru muzikālās darbības veidu. Muzikalitātes **pamatpazīme** ir muzikāls pārdzīvojums, tas ir emocionāls pārdzīvojums (muzikāli emocionāls pārdzīvojums), jo tikai emocionāli iespējams izprast mūziku. Muzikalitātes **būtības pamatā** ir emocionālā atsaucība pret mūziku (L. Mackeviča “emocionālā atsaucība mūzikai”) [56, 13].

Pirmsskolas mūzikas metodiķe N. Vetlugina (*Н.А.Ветлугина*) izdalījusi trīs muzikalitātes pazīmes:

- 1) spēja just raksturu, mūzikas skaņdarba noskaņojumu, līdzpārdzīvot dzirdēto, izrādīt emocionālu attieksmi;
- 2) spēja ieklausīties, salīdzināt, novērtēt spilgtas un saprotamas muzikālas parādības izpausmes;
- 3) radošas attieksmes izpausme mūzikas klausīšanās laikā [181, 8].

Emocijas ir psihiski procesi, un to rašanos raksturo dinamiskums, kustīgums, ātras maiņas [8, 51].

B. Teplovs raksta, ka muzikalitātes centrs ir **emocionālās atsaucības spēja** uz mūziku. Emocionāls pārdzīvojums tikai tad būs muzikalitāti veicinošs, ja tas ir izteiksmīgu mūzikas tēlu pārdzīvojums, bet nevis samākslota emociju izrādīšana mūzikas laikā [251. 37].

Muzikalitāte paredz pietiekami smalku, diferencētu uztveri, mūzikas “saklausīšanu”. Mūzikas uztvere ir emocionāla pasaules izzināšana, kas iespējama tikai kontekstā ar citiem ārpus mūzikas esošiem izzināšanas līdzekļiem.

Pēc B. Teplova muzikalitāte ietilpst muzikālās apdāvinātības sastāvā. Muzikālās apdāvinātības jēdziens ir plašāks, jo tas sevī ietver daudzas īpašības: redzes krāsu iztēli,

dzirdes iztēli, dabas izjūtu, iedvesmu, uzmanību un koncentrēšanās spēju, gribu. Tā ir **kvalitatīvi savdabīgs spēju sakopojums**, no kura atkarīga veiksmīga muzikālā darbība.

Vispārīgo spēju teoriju veidojuši daudzi psihologi. S. Rubinšteins (*C.H. Рубинштейн*) raksta, ka spējas cilvēka darbībā neparādās kā kaut kas nemainīgs, kas ir vienreiz dots, ar dotumiem limitēts, bet veidojas darbībā. Jebkura spēja sekmē darbību, un konkrētas darbības veikšanai nepieciešamas vairāk vai mazāk specifiskas personības spējas. Spējām ir organiski, iedzimti priekšnosacījumi spēju attīstībai – dotumi. Cilvēku dotumi atšķiras ar iedzimtām īpatnībām:

- smadzeņu aparāta uzbūvē;
- anatomiski – fizioloģiskajām cilvēkā funkcionējošām īpatnībām.

Dotumi ir daudzveidīgi un var attīstīties dažādos virzienos. Dotumi ir priekšnosacījums spēju attīstībai. Spējas attīstās, pamatojoties uz dotumiem, tomēr tās nav dotumu funkcijas, bet tās attīstības funkcijas, kurās dotumi ir sākums, priekšnosacījums [239, 122-123].

S. Rubinšteins, tāpat, kā daudzi citi psihologi, min Bahu ģimenes fenomenu kā piemēru spēju pārmantojamībai. Bahu dzimtā daudzu paaudžu laikā bija 18 nozīmīgi mūziķi. Viņš uzskata, ka iedzimtība ir tikai viens no cilvēka attīstības noteikumiem, bet spējas nav tieša iedzimtības funkcija. **“Spējas – sarežģīta, sintētiska personības īpašība, kas nosaka personības derīgumu darbībai: vairāk vai mazāk specifiskas īpašības, kas vajadzīgas kādas darbības veikšanai, tikai darbībā un caur darbību var veidoties, pamatojoties uz atbilstošiem dotumiem”** [239, 126]. *Psihologijā spējas iedala triju veidu spējās: a) vispārīgās spējas, b) speciālās spējas, c) praktiskās spējas* [81, 9]. Vispārīgās, speciālās un praktiskās spējas ir integrāls veidojums, starp tām pastāv mījiskārības. Vispārīgās spējas saistītas ar cilvēka darbības vadošo formu noteikumiem. Izdala vispārīgo intelektu, kurā vispārīgo spēju komponenti ir domāšana, uztvere, uzmanība, atmiņa.

A. Bodaļevs (*A.A. Бодарев*) uzskata, ka vispārīgās spējas ir psihiskas kvalitātes, kas atbilst ne viena, bet daudzu darbības veidu prasībām un speciālām psiholoģiskām īpatnībām [174, 10]. Lai nodarbotos ar jebkuru darbības veidu, blakus vispārīgām spējām jāattīsta **speciālās spējas** atbilstošas izpildāmās darbības veikšanai. Psihologi atzīst, ka speciālās spējas var sasniegt augstu līmeni, pamatojoties uz vispārīgajām spējām, bet ne visās profesijās, piemēram, pedagogijā, medicīnā praktiskās spējas var sasniegt augstu līmeni bez attīstītām vispārīgām spējām jeb augstas inteligences [174, 29]. Praktiskās spējas attīstās, veicot konkrētu darbu.

Speciālo spēju attīstība ir sarežģīts process. Vispārīgās spējas ir cieši saistītas ar speciālajām: **“Jo augstāka speciālā spēja, jo ciešāka tās saikne ar vispārīgo apdāvinātību”** [239, 131]. Attīstības procesā izmainās spēju līmenis, jo notiek spēju diferenciacija vai

specializācija. Apdāvinātība mākslā – īpaši mūzikā – var parādīties agri. Īpaši izteiktu apdāvinātību sauc par **talantu** vai **ģēniju** [239, 132]. N. Leitess (*H.C.Леїтес*), V. Petrušins (*В.И.Петрушин*), V. Družiņins (*В.Н.Дружинин*), M. Starčevs (*М.С.Старчевс*) norāda, ka tieksme darboties ir apdāvinātības faktors. L. Vengers (*Л.А.Венгер*) akcentē, ka “no dotumiem nav atkarīgs vai bērnam izveidosies kāda noteikta spēja vai ne, bet atkarīga ir viegluma un ātruma pakāpe, ar kādu viņš apgūs dažādus spēju veidus” [179, 74], jo:

- spēju attīstību var sekmēt dzīves apstākļi;
- iedzimtās smadzeņu iezīmes ir priekšnosacījumi spēju attīstībai un sekmē to attīstību darbībā.

Psihologs A. Zaporožecs (*А.В.Запорожец*) raksta, ka “**dotumi ir iedzimtas anatomi – fizioloģiskas īpatnības, tajā skaitā arī, piemēram, dzirdes analizatora īpatnības, kas var būt atšķirīgas dažādiem indivīdiem. Dotumi ir tikai viens no spēju rašanās nosacījumiem, bet nav virzošais iemesls, kas vienlaicīgi noteiktu spēju attīstības raksturu un līmeni**” [200, 79]. Viņš uzskata, ka cilvēka **spējas nav iedzimtas. Tās nav paši dotumi, bet tas, kas veidojas uz dotumu pamata subjekta darbības procesā ārējo nosacījumu determinējošās iedarbības iespaidā un audzināšanas ietekmē** [200, 79]. A. Zaporožecs un A. Ļeontjevs (*А.Н.Леонтьев*) uzskata, ka cilvēka spējas veidojas mācīšanās un darbības procesā apgūstot cilvēces vēsturisko pieredzi. Tātad, **spējas veidojas un izpaužas attīstības gaitā cilvēka darbības kvalitātē.**

B. Teplovs norāda, ka spējas var atklāt tikai analizējot darbības īpatnības. Cilvēka sekmīga darbība atkarīga no spēju **kompleksa**, kur iespējama vienas spējas kompensācija ar citām. Pētījumu gaitā B. Teplovs atklāj, ka “spēju noteikšanā svarīga ir individuālo atšķirību psihofizioloģiskā pamata izpēte” [250, 9]. Individuālo atšķirību problēmas risinājumā viņš balstījās uz I. Pavlova (*И.П.Павлов*) idejām par nervu sistēmas iezīmēm. B. Teplovs izvirzīja domu par viena un tā paša nervu sistēmas tipa divām pusēm (spēks – vājums, kustīgums – inertums). Viņš uzskatīja, ka tipoloģisko iezīmju nevienādība norāda nevis uz atšķirībām nervu sistēmas pilnības pakāpēs, bet uz tās iespēju savdabību [250,10-11]. Tāpat kā I. Pavlovs, B. Teplovs spēju teorijā balstījās uz to, ka indivīda nervu sistēmas iezīmes ir iedzimtas, bet uzskatīja, ka tās nevar aplūkot tikai kā iedzimtas. Tas ir tādēļ, ka tās sāk veidoties prenatālajā periodā, turpinās bērna pirmajos dzīves gados. Bērna centrālā nervu sistēma veidojas vairākus gadus pēc piedzimšanas. Pamatojoties uz iegūtajiem atklājumiem, B. Teplovs zinātnē ieviesis jaunu pētniecisko virzienu “**diferenciālā psihofizioloģija**”.

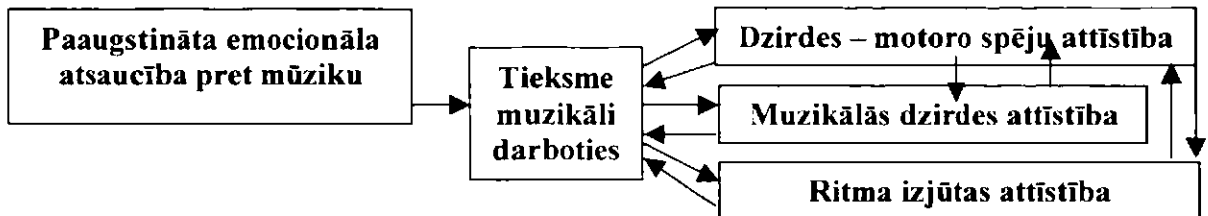
V. Mjasiševs (*В.Н.Мясищев*) un A. Gotsdiners (*А.Л.Готсдинер*) norāda, ka cilvēkam var būt tieksme veikt kādu noteiktu darbību. Zīmīgi, ka tieši konkrētā darbībā pirmoreiz izpaužas, bet vēlāk veidojas spējas – neskaitāmi iedzimtu un dzīves laikā iegūtu

īpatnību salikumi. Tātad, spēju veidošanos nosaka daudzveidīgi apstākļi, darbības uzdevumi un dažādu darbības veidu apguve [218, 19].

Viņu skatījumā ir divas pieejas dotumu izpratnē. 30.-40. gados S. Rubinšteina un B. Teplova izvirzītajā teorijā ar jēdzienu *dotumi* saprot anatomiski fizioloģiskās nervu sistēmas un smadzeņu īpatnības. Taču, neskatoties uz neskaitāmajiem pētījumiem ģenētikā, neirofizioloģijā un citās speciālās zinātnēs, zinātniski nav apstiprinājies pieņēmums par dotumu anatomiski fizioloģisko izcelsmi.

Tādēļ zinātniski pieņemamāka ir otra, psiholoģiskā dotumu izpratne, kas dotumus saprot kā iedzimtas un dzīves laikā iemantotas personības iezīmes, kas atvieglo kāda darbības veida apguvi un ļauj to īstenot augstā kvalitatīvā līmenī. Viņuprāt, sākotnēja paaugstināta emocionāla atsaucība uz mūziku izraisa tieksmi muzikāli darboties, bet muzikāla darbošanās stimulē dzirdes – motoro spēju attīstību, un līdz ar tām – muzikālās dzirdes un ritma izjūtas attīstību. Tādējādi, spēju veidošanās priekšnosacījumi varētu būt dažas īpašas psihiskas iezīmes [218, 20-21]. Attēlošu dotumu psiholoģiskās izpratnes sakarības shematiski.

1. zīmējums. Dotumu psiholoģiskās izpratnes sakarības.

Pakāpeniski veidojas sarežģīta funkcionāla sistēma, kuras darbības rezultātā izpaužas dzīves laikā iegūtie veidojumi. Raksturojot iedzimto un iegūto muzikālajās spējās, V.Mjasiščevs un A.Gotsdiners pamato, ka **spēja analizēt specifiskus skaņas signālus – runas un muzikālos – ir iedzimta**, ģenētiski pārmantota, nostiprinājusies cilvēces evolūcijas procesā, bet **skaņu atšķiršanas pakāpe, diferencēšanas asums un prasme dziedāt tiek iegūti dzīves laikā**.

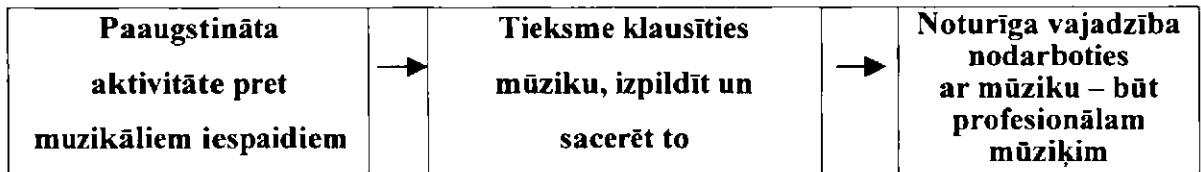
1.tabula. Iedzimtā un iegūtā sakarības muzikālajās spējās.

Muzikālās spējas		
Iedzimts	Iegūts dzīves laikā	
Spēja analizēt specifiskus skaņu signālus (runas un muzikālos)	Skaņu atšķiršanas pakāpe, diferencēšanas asums	Prasme dziedāt

To apguves līmeni nosaka mācību un audzināšanas gaita, runas un muzikālas pieredzes apguve noteiktā sociālā vidē, konkrēta mūzikas kultūra. Tas nozīmē, ka muzikālo spēju attīstību nosaka iedzimtība, sociālais un individuālais. Muzikalitātes veidošanos sekmē tonālās valodas, kurās skaņu augstumu izmaiņai ir jēgatšķirīga funkcija. Eiropiešu tembrālās

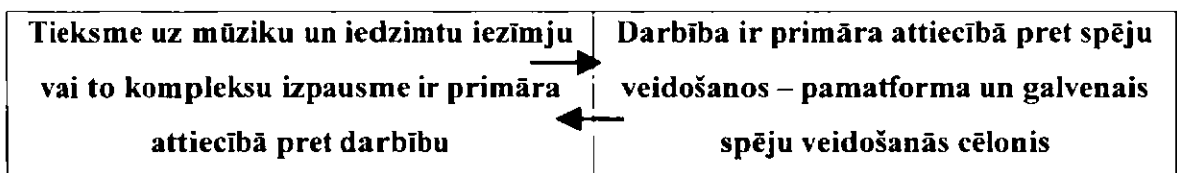
valodas apguves īpatnības un secība ir viens no iemesliem, kas valodas apguves periodā apspiež un bremzē skaņu augstumu dzirdes apguvi, tādēļ muzikālā attīstība aizkavējas vai uz ilgu laiku apstājas. Muzikāli apdāvinātu bērnu novērojumi liecina, ka daudzkārtēji atšķirīgu skaņu atdarinājumi, mūzikas klausīšanās un bieža dziedāšana sekmē balss un dzirdes attīstību. A. Gotsdiners un V. Mjasiščevs tāpat, kā B. Teplovs uzskata, ka tieši **spēja dziedāt ir dzīves laikā radies jaunveidojums**. Nevienam nav spēja dziedāt tūlīt. Pat paši spējīgākie bērni iemācās atveidot ar balsi melodiju, ievēro precīzu intonāciju, pareizi veido ritmu, taču šis iemācīšanās process ir noticis tik agrā vecumā, tik ātri un viegli, lielākoties rotaļājoties, ka to nepamana ne vecāki, ne pedagogi. Tādējādi, var secināt, ka muzikalitātes veidošanās procesā ir šāda secība: sākotnēji paaugstināta aktivitāte pret muzikāliem iespaidiem rada tieksmi klausīties mūziku, izpildīt un sacerēt to. Tā paraug noturīgā vajadzībā nodarboties ar mūziku.

2. zīmējums. Muzikalitātes veidošanās procesa sakarības.

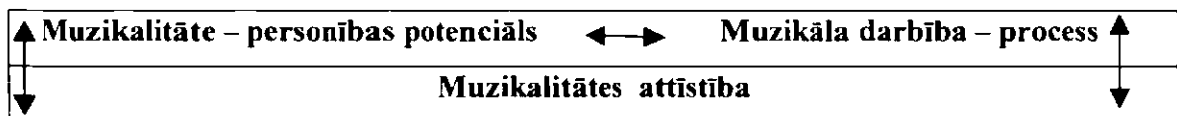
Dialektiska saite starp spējām un darbību izpaužas divējādi: 1) atsevišķos momentos un dažādās situācijās primāra attiecībā pret darbību ir tieksme pret mūziku un noteiktu iedzīmtu iezīmju vai to kompleksu izpaušme, 2) citā situācijā darbība izvirzās kā pamatforma un galvenais spēju veidošanās cēlonis [218, 22-23].

3. zīmējums. Spēju un darbības sakarības.

Muzikalitāte atklājas darbībā. Tātad, muzikāla darbība var būt kā process, bet muzikalitāte – kā personības potenciāls, kas savstarpēji mijiedarbojas.

4. zīmējums. Muzikalitātes attīstība.

Apkopojot M. Starčeus, B. Teplova, V. Mjasiščeva, A. Gotsdina pētījumus par muzikalitāti, var izdalīt trīs muzikalitātes līmeņus: 1) Augsts muzikalitātes līmenis, kas parādās agri tieksmju veidā un nav nepieciešams liels pieaugušo atbalsts muzikalitātes apguvē. 2) Labs un apmierinošs muzikalitātes līmenis, kas intensīvi attīstās mācību procesā,

Muzikalitāte var izpausties patstāvīgi vai sekojot pieaugušo paraugam un ieteikumiem. 3) Neapmierinošs muzikalitātes līmenis, kurā bērns attīstās ar grūtībām un sasniedz ne visai augstu līmeni muzikālās audzināšanas ietekmē. Taču muzikalitāte pēc dabas ir dinamiska. V.Mjasiščevs un A.Gotsdiners uzskata, ka daudz ko tās attīstībā nosaka cilvēka personības īpašības un rakstura iezīmes, griba, uzņēmība, mērķtiecība [218, 23], taču tās pamats ir spējas.

Pēc H. Aizenka (*H.J.Eysenck*) domām talanta panākumu struktūrā 80% atkarīgi no iedzimtības, kurā ietilpst vārdiskā-runas spēja, atmiņa, iztēles spēja, spēja izskaitļot, atlikušos 20% veido sociālie nosacījumi (ģimene, skola, veiksmē un laimīgs gadījums) [164; 228, 221].

Tātad, spējas kā cilvēka psiholoģiskās īpatnības palīdz viņam apgūt lietot praksē nepieciešamās zināšanas, prasmes un iemaņas. Spējas, kas piemīt jebkuram cilvēkam, attīstās no viņa dotumiem, iedzimtajām **tieksmēm**, kas atrodas apslēptā veidā tik ilgi, kamēr cilvēks nesāk nodarboties ar konkrētu darbību. Tādēļ potenciāli dotumi var ilgu laiku saglabāties bez speciāla treniņa, tā arī nekad neparādoties spēju veidā [228, 219].

Spējām ir divi veidi: a) reproducējošais; b) radošais.

Spēju attīstības nosacījums ir prasīgums pret sevi. Attīstīt spējas nozīmē radīt apstākļus, kas ne tikai aktualizētu esošās, bet rosinātu jaunas, potenciālas spējas. Pedagoģijā ir būtiski ievērot bērnu kritiskos vecumposmus, ko izstrādājis psihologs Ļ. Vigotskis (*Л.С.Выготский*) un, ievērojot “tuvāko attīstība zonu”, sekmēt bērna attīstību ar stimulējošu uzdevumu [186].

Potenciālas spējas izpaužas:

- sliksmē darboties attiecīgā virzienā, nozarē;
- ātrākā nozares apgūvē nekā citi to var līdzīgos apstākļos;
- augstākā darba kvalitātē.

Ļoti svarīga ir savlaicīga spēju diagnosticēšana, ko veic novērojot. Spēju pamanīšanas noteikums ir pieaugušā vērīgums un dotumu un spēju jēdzienu izpratne.

Veicot pētījumu, bija svarīgi uzzināt viedokļus par dotumiem un spējām 20. gadsimta Latvijas pedagoģiskajā domā. Pētījuma gaitā noskaidrojās, ka Latvijā par spēju attīstīšanas vajadzību pedagogi rakstīja jau 20. gadsimta sākumā. Šajā pētījumā par muzikalitāti spēju attīstībā nozīmīgi ir šādi uzskati:

- K. Dēķens (1919) uzskatīja, ka nepieciešams ievērot individuālās īpatnības un mērķtiecīgi tās attīstīt. Mācīšanai jābūt tādai, lai skolēnam būtu ne pārāk viegli un ne pārāk grūti, lai mācīšanās sagādātu noteiktu garīgo un gribas piepūli. Viņš raksta, ka “katram bērnam piemīt kāda iedzimta dziņa”. Šī dziņa varētu būt anatomiskas un fizioloģiskas organisma īpatnības, dažas smadzeņu uzbūves īpatnības, kas ir priekšnoteikums indivīda attīstībai [18, 118-121]. Spējas viņš iedala fiziskajās un garīgajās.

- J. Students (1929) iestājās par **iedzimto dāvanu** (J.Studenta red.)(dotumu – A. Līdumas red.) izkopšanu visās nozarēs, īpaši mākslā. “Mākslinieciskās dāvanas ir gan attīstāmas un izveidojamas ar audzināšanu un speciālu izglītību, bet šo dāvanu pirmamati slēpjas cilvēka iedzimtajā struktūrā” [82, 243]. Viņš uzskata, ka “nei muzikālo dzirdi, nei rokas veiklumu zīmēšanā un zīmēšanas precizitāti nav iespējams radīt audzināšanas un izglītības gaitā, bet iespējams vienīgi attīstīt, ja pamati jau doti”, bet “ar iedzimtajām dāvanām vien nekas nav panākams”, tādēļ “šās dāvanas jāizveido, jāattīsta” [82, 243].
- M. Štāls (1935) uzskatīja, ka “spēju esamība bērnam dara tam darba veikšanu iespējamu, bet nedara vis darbu par pabeigtu” [87, 134], tādēļ nepieciešams impulss darbības veikšanai.

Latvijas pirmajā brīvvalstī pedagogu un psihologu iesāktie pētījumi par spējām tika pārtraukti vēsturisko apstākļu dēļ pēckara periodā. Tie tika atjaunoti 60. gadu vidū:

- Dz. Meikšāne pētījusi spēju iedzimtības problēmas un to attīstības nodrošināšanu ģimenē [60; 61].
- I. Plotnieks atklāja emociju un spēju sakarības, risināja problēmas par spēju diagnosticēšanu un attīstīšanu rotaļu, mācību un darba procesā [71; 72].
- 1973. gadā apkopojosu pedagoģiski noderīgu darbu “Spējas un to izkopšana” veikusi psiholoģe A. Stepe [81]. Viņa atklājusi dažādus uzskatus par spēju būtību un uz tā bāzes veidojusi ieteikumus to attīstībai bērībā un skolas gados. Arī Z. Upmane rakstījusi par bērna spēju attīstības veicināšanu skolā [63, 70; 89].
- Psiholoģe R. Bebre 1979. gadā izdotajā grāmatā “Personība un spējas” raksta par spēju veidošanos, to veidiem, vajadzību tās attīstīt [7]. 1985. gadā publicētajā “Daiļrades procesa posmi” ir muzikalitātes galvenā pamatkomponenta **emociju – emocionālītātes** izveides skaidrojums [8].
- Pamatojoties uz B. Teplova “Muzikālo spēju psiholoģija” atziņām, profesore V. Kalniņa darbā “Par psiholoģijas atziņu pielietojamību mūzikas pedagoģijā” ieteic izmantot atklātās likumsakarības par spējām un lietot tās mūzikas skolu un mūzikas vidusskolu audzēkņu muzikālo spēju sekmēšanai pedagoģiskajā procesā [36, 25]. Vērtīgās atziņas ir pedagoģiski izmantojamas bērnu muzikalitātes sekmēšanai pirmsskolā.

90. gados uzrakstīti, galvenokārt, zinātniski metodiski darbi par spēju attīstības sekmēšanu pirmsskolā:

- Ārsts A. Žeigurs rakstījis par bērna attīstības sekmēšanu mazbērna un skolas vecumā (1993) “Kā veicināt prāta spējas” [97].
- Pedagoģe B. Vikmane promocijas darbā “Latviešu tautasdziesmas kā pirmsskolas vecuma bērnu muzikālās dzirdes un balss attīstīšanas līdzeklis” atzīst, ka bērnu muzikalitātes

līmenis pirmsskolā krītas, un ir daudz bērnu "rūcēju", kas liecina par to, ka netiek savlaicīgi izkoptas muzikālās spējas sensitīvajā vecumposmā [91].

- L. Mackeviča, pētījusi muzikālās uztveres veidošanos pirmsskolā un konstatējusi, ka mūzika tiek uzskatīta tikai par patīkamu laika kavēkli lielā oponentu grupā, pamato domu par muzikālo spēju attīstīšanas vajadzību, kas sekmētu bērnu vispārīgo attīstību pirmsskolā [55; 56].
- Pedagoģe V. Jonīte darbā "Spēles kā sensoro spēju attīstītājas"(1997) raksta par bērna radošo spēju (to vidū muzikālo) izkopšanas sakarībām bērna sensitīvajā vecumposmā [33].
- Pedagoģe M. Avotiņa grāmatā "Ritmika sākumskolā" (1998) izveidojusi metodiskus ieteikumus ritma izjūtas un kustību koordinācijas izkopšanai [4], kas ir aktuāli pirmsskolā.
- Pedagoģis J. Birzkops uzrakstījis divus darbus par muzikālo spēju izkopšanu, kas noderīgi pedagoga darbā. 1999. gadā izdotās grāmatas "Muzicēšana kā labākā intelektuālo spēju attīstītāja" saturā autors izskaidro, ka skolās pārsvarā organizēta intelektuālo spēju attīstīšana, taču līdztekus tam norisinās arī emocionālā intelekta veidošanās. Abiem faktoriem ir izšķiroša nozīme indivīda attīstībā. Pedagoga uzdevums ir rosināt skolēnus aktīvai darbībai, lai iedarbinātu neskartos laukus smadzenēs un stimulētu vispārīgās un speciālās spējas. Par vislabāko līdzekli intelektuālo spēju veicināšanai J. Birzkops atzīst muzicēšanu – klavierspēli un to pamato [10]. Praktiski piemēri klavierspēlei apkopoti otrajā grāmatā 2000. gadā [11].
- R. Alijevs (1998) raksta par radošo spēju sekmēšanu kā pedagoģiskā procesa pilnveides līdzekli [2].
- M.Sīle (2000) apskata bērna attīstību klavierspēles mācību procesā, uzsverot, ka svarīga ir veseluma pieeja bērna harmoniskas attīstības sekmēšanā [79].
- E. Maslo (2003) analizē mācīšanās spēju pilnveidi kā līdzekli personīgi nozīmīgai darbībai mācību procesā [59].

Atzīstot minēto autoru darbus par piemērotiem šim pētījumam, noderīgās atziņas tiks izmantotas promocijas darba nākamajās nodaļās par muzikalitātes veidošanos pirmsskolas vecumposmā un muzikalitātes kritērijiem, lai pamatotu pirmsskolas vecumposma bērnu muzikalitātes veidošanās īpatnības un muzikalitātes kritēriju izvēli darba empīriskajai sadaļai.

Secinājumi:

Pedagoģijas un psiholoģijas atziņu analīze atklāj, ka muzikalitāte ir īpašs individuāli psiholoģisku īpatnību veselums, kas bērnam nepieciešams, lai nodarbotos ar mūziku. Muzikalitāte ietilpst muzikālās apdāvinātības sastāvā. Muzikālā apdāvinātība ir kvalitatīvi savdabīgs spēju sakopojums, no kura atkarīga veiksmīga muzikāla darbība. Muzikalitāte veidojas, pamatojoties uz iedzimtiem dotumiem. Dotumi ir iedzimitas anatomiski fizioloģiskas

īpatnības, tajā skaitā arī dzirdes analizatora īpatnības, kas var būt atšķirīgas dažādiem cilvēkiem. Dotumi ir tikai viens no spēju rašanās nosacījumiem, bet nav virzošais iemesls, kas vienlaicīgi noteiktu spēju attīstības raksturu un līmeni. Spējas ir sarežģīta, sintētiska personības īpašība, kas ietekmē personības darbību. Tās ir vairāk vai mazāk specifiskas īpašības, kas vajadzīgas kādas darbības veikšanai, kas veidojas tikai darbībā, pamatojoties uz atbilstošiem dotumiem. Spēju attīstību ietekmē dzīves veids, personības virzība, intereses, cilvēka personības īpašības, attieksme pret darbu. Emocionālā atsaucība ir muzikalitātes pamatpazīme un muzikalitātes centrs.

Tālāk nepieciešama analīze par muzikalitātes struktūru, tās komponentēm un to sakarībām.

1. 2. MUZIKALITĀTES STRUKTŪRA

Mūzikas psihologu domas daļās par muzikalitātes struktūru, tādēļ, lai atklātu struktūras daudzšķaitnainību, muzikalitātes struktūra tiks analizēta vēsturiski hronoloģiskā secībā. Par mūzikas psiholoģijas pirmo teorētisko pētījumu uzskata H. Helmholca (*H.Helmholtz, 1859*) darbu “Mācība par dzirdes sajūtām”. Viņš izstrādājis dzirdes rezonanses teoriju, kas ir pamatā turpmākajai fizioloģiskajai un muzikālajai akustikai [116]. H.Helmholca izstrādāto dzirdes teoriju latviskojis J. Rozītis (1908) [78], bet E. Dārziņš (1909) to novērtējis kā kvalitatīvi veiktu darbu [17].

Krievu komponists N. Rimskis-Korsakovs (*A.H.Римский-Корсаков*) ir veicis muzikālās dzirdes izpēti un uzrakstījis teorētisku darbu 1892. gadā [238]. H. Helmholca darbu turpināja un muzikālās dzirdes izpēti veica V. Kēlers (*V.Köhler*) [159], G. Revešs (*G.Revesz*) [139], K. Sīšors (*C.Seashore*) [141] u. c. Dzirdes teoriju izstrādāja un absolūto dzirdi pētīja K. Štumpfs (*C.Stumpf*) [163]. G. Revešs nedefinē muzikalitāti, bet raksta, ka muzikalitātes jēdziens ietver sevī spēju estētiski baudīt mūziku. Viņš aizstāv uzskatu par muzikalitātes vienotību un nedalāmību atsevišķās spējās, taču tajā pašā laikā uzskata, ka, lai noteiktu muzikalitāti, jāveic atsevišķu spēju analīze. Arī viņa skatījumā muzikalitāte ietilpst muzikālās apdāvinātības sastāvā.

Teorētisko avotu izpēte liecina, ka 20. gadsimta sākumā mūzikas psihologi par muzikalitāti uzskatīja kādu vienu noteiktu spēju, piemēram, A. Faists (*A.Faist*) spēju pazīt un atveidot intervālus [157]; K. Štumpfs spēju analizēt saskaņas u. c. [163]. V. Kēlers pētījis un par svarīgām atzinis skaņu augstuma uztveres īpatnības [159].

ASV mūzikas psihologs K. Sīšors analizēja muzikālo apdāvinātību. Viņš pētīja cilvēka spēju atšķirt skaņu augstumu, stiprumu, garumu, jūtīgumu. Jūtīguma veidus viņš ierindoja muzikālo spēju jeb talantu hierarhijā. K. Sīšors izdalīja 25 komponentus, kuri, pēc viņa domām, veido muzikalitāti un, nosaucis tos par talantiem, klasificēja 5 apakšstrukturās:

- muzikālās sajūtas un uztvere;
- muzikālā darbība – darbošanās;
- muzikālā atmiņa un muzikālā iztēle;
- muzikālais intelekts;
- muzikālā izjūta (sajūtīgums) [141, 50-51].

Balstoties uz izstrādāto spēju teoriju par vairāku atsevišķu talantu pastāvēšanu, muzikalitātes noteikšanai viņš izveidoja 6 **testus** un ieteica tos izmantot praksē:

- skaņu augstuma sajūta;
- skaņu intensitātes sajūta;

- laika izjūta (skaņu ilguma noteikšana);
- konsonanses sajūta (saskaņu saklausīšana);
- atmiņas apjoms (spēja ievērot atsevišķu skaņu augstumu izmaiņas, spēlējot atkārtoti);
- ritma izjūta (spēja noteikt atkārtotu izmainītu ritmu) [141, 55].

Līdzīgi ir H.Reveša un K.Sišora uzskati par muzikalitātes iedzimtību. H. Revešs uzskata, ka muzikalitāte ir iedzimta, un tā nav pakļaujama audzināšanai: tā vai nu ir vai tās nav [139]. K. Sišors saka, ka muzikalitāte kā šķietami vienkārša funkciju summa ir iedzimta, un tā nav jāaudzina [141, 46]. Abi psihologi uzskata, ka iedzimtās iezīmes nav audzināmas, un tās neattīstās mācīšanas procesā.

Pēc amerikāņu psihologa B. Endrjūsa (*B.R.Andrews, 1905*) domām (viens no pirmajiem muzikālo testu ieviesējiem) nevienu bērnu nevar uzskatīt par nemuzikālu, ja viņš nav nodarbojies ar mūziku. Muzikalitātes attīstība ir atkarīga no prakses. Bērni zaudē iedzimtās muzikālās spējas, ja tās netiek attīstītas pakļāvīgajā (sensitīvajā) periodā [101]. S. Nādelis (*S.Nadel*) vispār noliedza muzikālo apdāvinātību kā tādu [161].

B. Teplovs skaidro, ka:

- Iedzimtas nav muzikālās spējas, bet tikai **dotumi**, uz kuru pamata šīs spējas attīstās. Muzikalitāte ir zināms individuāli psiholoģisks personības raksturojums. Tādēļ terminu “iedzimta muzikalitāte” nelieto.
- Nav tādu spēju, kas neattīstās mācīšanās un audzināšanas procesā. Spējas pastāv un izpaužas tikai kustībā, attīstībā.
- Testu rezultāti bez prakses, iepriekšējas mācīšanas, attīstības, vecuma īpatnību ievērošanas nevar būt objektīvi.
- Cilvēka muzikalitāte atkarīga no viņa iedzimtajiem **dotumiem**. Tā ir attīstības rezultāts, audzināšanas un mācīšanās rezultāts.
- Muzikalitātes problēma – tā ir kvalitātes, nevis kvantitātes problēma [251, 305].

Ievērojot iepriekšminēto, svarīgi ir noskaidrot, kāds ir cilvēka muzikalitātes kvalitātes līmenis un atrast līdzekļus muzikalitātes tālāktīstībai.

B. Teplovs uzskata, ka muzikālās spējas nevar pastāvēt viena bez otras, nevar būt viena spēja, ja nav citas spējas. Visas muzikālās spējas rodas un attīstās bērna muzikālās darbošanās – darbības rezultātā. Katra no spējām saistīta ar kādu muzikālās darbības veidu un nevar pastāvēt “pati par sevi” (t.i., izolēti) tāpat kā nevar būt viena darbības puse bez pašas darbības **veselumā** [251, 316]. Tāpat uzskatīja A. Gotsdiners (*A.И.Готсдинер*) un V. Mjasiščevs (*В.Н.Мясущев*). Pedagoģiskajā novērojumā apstiprinās, ka spējas ir integrālas.

Muzikalitātes analīzi veic izdalot atsevišķas muzikālās spējas un nosakot to savstarpējās sakarības. **Tā veidojas muzikalitātes struktūra.**

V. Hekers (*V.Hächer*) un N. Cigens (*N.Ziehen*), rakstot par iedzīmtajiem muzikālajiem dotumiem, izdala piecus komponentus (psihiskās funkcijas):

- Sensorais komponents – sajūtas, kas ietver jūtīgumu atšķirt skaņu augstumu, intensitāti un ilgumu (K. Sīšora pamata sensorās spējas).
- Retentīvais komponents – augstuma atmiņa, skaņu ilgumu un to kompleksu intensitāte.
- Sintētiskais komponents – tēlu uztvere kopumā: motīvu, melodiju, tēmu, ritmisko paraugu izdalīšana.
- Motorais komponents: skaņu tēla pārvešana balsī vai atveide ar instrumentu.
- Ideatīvais komponents – sakarības noteikšana starp skaņu tēliem un neakustiskām idejām (mūzikas idejiskā satura noteikšana) [158].

J. Kriss (*J.Kries, 1926*) izdala trīs muzikalitātes komponentus:

- Intelektuālā: ritma izjūta; muzikālā dzirde, t. i. spēja atšķirt skaņu augstumus, intensitāti un tembru; muzikālā atmiņa.
- Emocionālā vai emocionāli estētiskā muzikalitāte, kas izpaužas mūzikas emocionālā uztverē, mūzikas mīlestībā.
- Radošā muzikalitāte – izpaužas radošā fantāzijā, brīvā iztēlē.

Pēc viņa domām sakari starp atsevišķām muzikalitātes pazīmēm ir divējādi: funkcionāli un iedzīmti [160].

Komponists, pedagogs un mūzikas teorētiķis N. Rimskis Korsakovs (1892) atklāj muzikālo spēju mījsakarības. Muzikālās spējas viņš iedala divās grupās:

1. Tehniskās spējas spēlēt kādu instrumentu vai spēja dziedāt.
2. Dzirdes spējas vai muzikālā dzirde, kas iedalās 2 apakšgrupās:
 - a) elementārās dzirdes spējas;
 - b) augstākās dzirdes spējas.

Elementāro muzikālo dzirdi viņš raksturo kā “spēju pareizi dziedāt vai spēlēt melodiju vai frāzi”. Sīkāk izskaidrotas ir otrās grupas spējas. Atsevišķi viņš izdala **harmonisko** un **ritmisko dzirdi**. Katrā no dzirdes veidiem izdalītas 2 atsevišķas spējas. N. Rimskis – Korsakova **elementārās muzikālās dzirdes** dalījumu spējās esmu sakārtojusi tabulā

2. tabula. Elementārās muzikālās dzirdes sakarības.

Harmoniskā dzirde		Ritmiskā dzirde jeb ritmiskās sajūtas	
Skaņojuma dzirde – spēja atšķirt uzskaņotu un neuzskaņotu instrumentu skaņējumu	Skaņkārtas dzirde – spēja atšķirt intervālus un atveidot tos ar balsi vai instrumentu	Tempa izjūta vai kustības vienmērība	Metra izjūta -spēja atrast un noteikt ritmisko vienību sakarības

N. Rimskis – Korsakovs uzskata, ka jebkuram bērnam mūzikas skolā vajadzētu:

- sekmēt četru pamata spēju apguvi;
- apgūt kāda instrumenta spēles tehniku vai dziedāšanu;
- apgūt mūzikas pamatteoriju.

Muzikālo atmiņu viņš uzskata par visgrūtāk attīstāmu ar mākslīgiem paņēmieniem, tādēļ lielākā vai mazākā mērā ikvienam cilvēkam nākas samierināties ar “dabas doto dāvanu”. Ja 4 elementāras dzirdes spējas jau pēc dažām nodarbībām izpaužas spilgti, tādas spējas viņš uzskata par **augstākām dzirdes spējām**. Augstākās dzirdes spējas sakrīt ar **absolūto dzirdi – tonālo izjūtu**. Vienlaikus vērojama arī **iekšējās dzirdes** spēja – spēja iedomāties mūzikas skanējuma augstumus bez instrumenta palīdzības (citu autoru darbos – muzikālie dzirdes priekšstati). Absolūtās dzirdes un iekšējās dzirdes attīstība veido **arhitektoniskās dzirdes spēju**, vai mūzikas loģikas izjūtu. Tā ir spēja dzirdēt balsvedību un sajūst akordu savstarpējās sakarības – tonālās un ritmiskās; spēja instinktīvi sajūst mūzikas valodas likumības: harmonijas secību loģisko izkārtojumu un skaistumu. Viņš ir pārliecināts, ka muzikālās spējas iespējams izkopt un attīstīt [238, 175-188]. N.Rimskis – Korsakova idejas par muzikālajām spējām tālāk ir attīstījis B.Teplovs.

Izanalizējis un apkopojis mūzikas psihologu, mūzikas teorētiķu pētījumu rezultātus, B. Teplovs spēju struktūrā izdala **3 vispārīgās muzikālās spējas**:

- **Skaņkārtas izjūta**, t. i., spēja emocionāli atšķirt melodijas skaņu skaņkārtas funkcijas. Skaņkārtas izjūta parādās melodijas uztverē, intonācijas precizitātē, jūtīgumā, tas ir, spējā uztvert skaņas pēc kārtas. Kopā ar ritma izjūtu tā veido pamatu **emocionālajai atsaucībai**. Tā izpaužas interesē par mūzikas klausīšanos.
- **Dzirdes priekšstatu spēja**, t. i., spēja tieši lietot dzirdes priekšstatus, kas atspoguļo skaņu augstumu kustību. Tas ir **dzirdes** vai **reproduktīvās muzikālās dzirdes** komponents. Tas izpaužas pēc dzirdes atveidojot melodiju – **dziedāšanā**. Augstākā attīstības pakāpē to sauc par “**iekšējo dzirdi**”.
- **Muzikāli ritmiskā izjūta**, t. i. spēja aktīvi (ar kustībām) pārdzīvot mūziku; sajūst mūzikas ritma emocionālo izteiksmīgumu. Kopā ar **skaņkārtas** izjūtu tā veido pamatu **emocionālajai atsaucībai** [251, 303-304].

Ir arī **speciālās muzikālās spējas**: **absolūtā dzirde** – speciāla muzikāla spēja, kuras veidošanos ietekmē nosacītas smadzeņu dzirdes centra struktūras iedzimtas īpatnības. B. Teplovs (1947) un A. Gotsdiners (1974) uzskata, ka ir trīs absolūtās dzirdes veidi: **aktīvā**, **pasīvā** un **pseidoabsolūtā**, un raksturo to veidošanās un izpausmes īpatnības. Sīkāks skaidrojums būs apakšnodaļā 1.4.3. par muzikālās dzirdes veidošanos.

Mani novērojumi Konservatorijā studiju laikā (1968-1973) liecina, ka absolūtās dzirdes veidu specifiskās īpatnības (individuāls skaņu absolūtais augstums) nevis sekmēja, bet dažreiz traucēja studentiem tīri intonēt skaņu augstumos.

Sava veiktā muzikalitātes pētījuma gaitā B. Teplovs novērojis, ka **muzikālās spējas bērnam var parādīties ātrāk par visām citām spējām**. Agrākās muzikālo spēju izpausmes viņš pamanījis pirmajā dzīves gadā. *Paaugstināta emocionālā atsaucība novērota triju mēnešu vecumā* [251, 323]. Agra muzikālo spēju izpausme liecina par muzikālo apdāvinātību, ko sekmē: **topošās mātes muzikālās nodarbības prenatalajā periodā; bērna iedzimtie dotumi; muzikāla vide; savlaicīgi uzsākta bērna muzikalitātes attīstīšana**. B. Teplovs piezīmē, ka daudziem bērniem muzikālās spējas var attīstīties tikai pedagoga plānveidīga darba rezultātā. Teorētiskie avoti un empīriskais pētījums liecina, ka, tikai pārzinot bērna muzikalitātes attīstības specifiku un pedagoģiskos līdzekļus, profesionāls mūzikas skolotājs ir kompetents bērna muzikalitātes attīstības vingrinājumu izvēlē un paņēmieni lietošanā.

80. gados ieviestos muzikalitātes struktūras papildinājumus skaidro K. Tarasova (*K.B. Тарасова*). Viņas skatījumā muzikalitātes struktūra pilnveidojas, muzikalitātes izpētes joma ir paplašinājusies, jo notiek muzikalitātes intelektualizācija, t.i. sakaru meklēšana starp muzikālajām un prāta spējām. 50. – 60. gados mūzikas psihologi pēta izziņas darbības un muzikalitātes savstarpējo ietekmi [249, 9]. Uzskatu, ka šie jaunievedumi muzikalitātes struktūrā ir nozīmīgi un būtiski līdzekļi bērna muzikalitātes sekmēšanai tieši radošo spēju izpausmē un muzikālās domāšanas sekmēšanā, tādēļ tos analizēšu teorētiskajā sadaļā un pārbaudīšu empīriskajā pētījumā.

Krievu skolas pārstāvis pedagogs L. Barenboims (*Л.А.Баренбойм*) papildināja B. Teplova pamata muzikālās spējas ar **prasmī vērot mūzikas ritējumu un lasīt no lapas**. G. Cipins (*Г.М.Цыпин*) un L. Barenboims **muzikālo domāšanu uzskata par patstāvīgu un pilnvērtīgu muzikalitātes komponentu** [170; 255; 217]. Kaut gan A. Gotsdiners (1974, 1980) [191; 192], I. Heinrihs (*И.П.Гейнрикс – 1978*) [190] un G. Cipins (1977) [255] saista **muzikālo atmiņu** ar muzikālās dzirdes uztveri un ritma izjūtu, tomēr to uzskata par patstāvīgu muzikālu spēju.

V. Kruteckis (*В.А.Крутецкий – 1984*) norāda, ka specifiskas darbības rezultātā **atmiņa tā pārveidojas, ka, paliekot vispārīgā spēja pēc savas dabas, tā kļūst specifiska pēc savas izpausmes** [43].

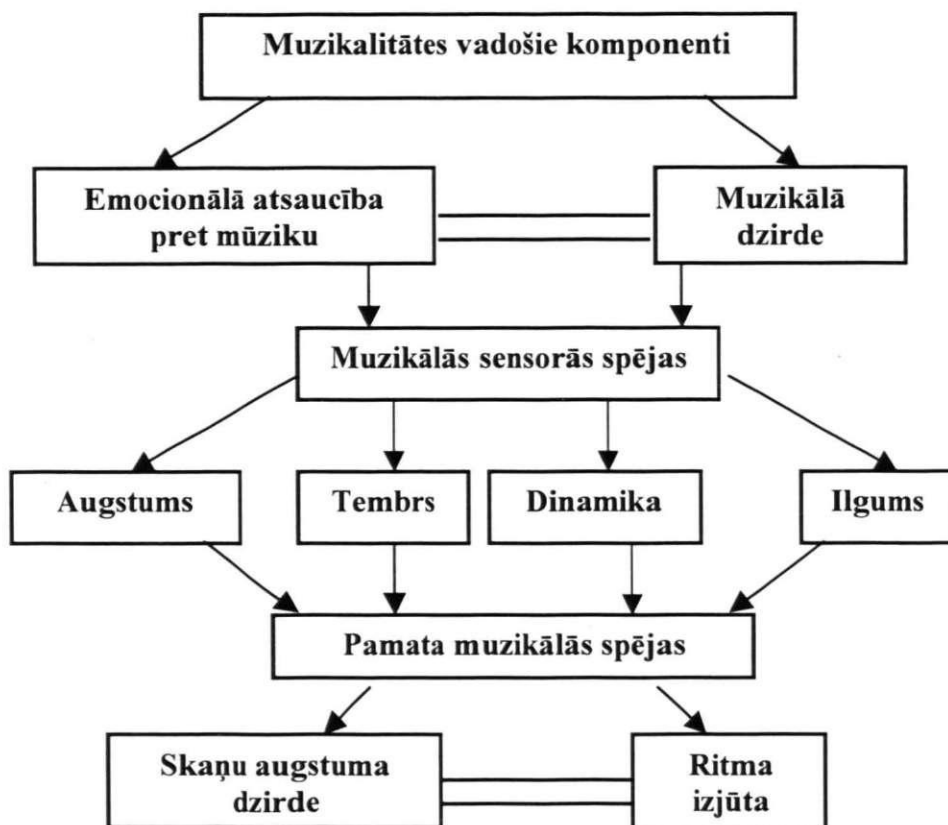
70. gados mūzikas psihologi M. Aranovskis (*М.Г.Арановский*) [166] un A. Sohors (*А.Н.Сохор*) muzikalitātes struktūrā ietvēruši **muzikālo domāšanu**, izdalot tajā divus komponentus: reproduktīvo – esošās mūzikas uztveri (mūzikas atskaņošana); produktīvo – jaunas mūzikas sacerēšanu [241].

Jāpiezīmē, ka **mūzikas psihologi spējas uzskata par psihes īpašībām, kas veic zināšanu, prasmju un iemaņu regulācijas funkciju.** Psihologs A. Bodaļevs (*A.A.Бодалев, 1988*) raksta, ka spējas ir tādi personības veidojumi, kurus neidentificē ar apgūtām zināšanām, prasmēm un iemaņām. Muzikālās spējas nav jebkuras individuāli psiholoģiskas personības īpatnības, bet tikai tās, no kurām atkarīga kādas darbības vai vairāku darbību produktīva izpilde. Spējas ir integrālas personības iezīmes, individuāli psiholoģiskas īpatnības, piemēram, attīstīta telpiska iztēle, augsts vērīgums, muzikalitāte [174, 9]. Cilvēka uzvedību rosina viņa attieksme pret darbību, kurā viņš iekļaujas, bet uzvedība izpaužas ar cilvēka vajadzībām, interesēm, tieksmēm. Izpildošais darbības komponents ir viņa spējas – tās personības iezīmes, kas ir nosacījumi dažādu darbības veidu izpildei [174, 5].

Pētījumi 80. gados (A. Arismendi, 167; K. Tarasova, 249; N. Vetlugina, 181; 182; 216 (*Н.А.Ветлугина*), O. Radinova, (*О.П.Радьнова*), A. Katinene (*А.И.Катинене*), M. Palavandišvili (*М.Л.Палавандишвили*) [236], M. E. Janga (*M.E.Young*) [151] liecina, ka notiek **agra muzikālo spēju stabilizācija.** Pirmsskolas bērnība ir spēju attīstības sensitīvais periods. Muzikālo spēju vienota attīstība ontogēnēzē norisinās nevienmērīgi. Svarīga ir cilvēka psihs funkciju kompensēšanas spēja: vienas funkcijas traucējumu gadījumā pastiprinās cita psihs funkcija. Piemēram, bērniem ar vāju dzirdes un balss koordinācijas spēju ir jūtīga ritma izjūta, bet vājredzīgiem īpaši jūtīga ir tauste.

Pirmsskolas mūzikas metodiķe N. Vetlugina ilgstoši pētījusi pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo attīstību un izveidojusi pirmsskolas mūzikas metodiku. Balstoties uz ilggadēju empīrisko pieredzi, par muzikalitātes pamatspējām viņa pieņem skaņu augstumu dzirdi un ritma izjūtu. Skaņu augstumu dzirdē apvienojas emocionālā skaņkārtas izjūta un muzikālie dzirdes priekšstati. N. Vetlugina ir izpētījusi muzikalitātes attīstības sakarības un izveidojusi muzikalitātes vadošo komponentu shēmu.

5. zīmējums. Muzikalitātes attīstības sakarības.

[181, 86].

Pēc manām domām muzikalitātē nav ietverta dziedāšanas kvalitāte un balss apjoms, kurus attīstot, ar pedagoģiskiem līdzekļiem var sekmēt emocionālās uztveres un ritma komponentus.

Pamatojoties uz veikto teorētisko un empīrisko pētījumu par muzikalitātes attīstības procesu pirmsskolā, mūzikas pedagoģe K. Tarasova 1988. gadā **muzikalitātes veselumā** ietvērusi:

- Emocionālo atsaucību kā galveno muzikalitātes rādītāju.
- Muzikālo dzirdi un ritma izjūtu (izzinošās sensorās muzikālās spējas).
- Muzikālo domāšanu ar reproduktīvo un produktīvo komponentu.
- Muzikālo atmiņu.

Pie speciālajām muzikālajām spējām pieder absolūtā dzirde un dažādas izpildītājspējas.

Viņas skatījumā vispārīgo muzikālo spēju struktūra sastāv no **divām apakšstruktūrām**:

1. Emocionālā atsauce.

2. Izziņas muzikālās spējas:

- Sensorās:** muzikālās dzirdes (melodiskais, tembrālais, dinamiskais un harmoniskais komponenti) un ritma izjūta.

- b) **Intelektuālās:** muzikālā domāšana ar reproduktīvo un produktīvo komponentu, muzikālā iztēle un muzikālā atmiņa [248,106].

3. tabula. **Muzikālo spēju sakarības.** (pēc K. Tarasovas).

Emocionālā atsaucība	Izziņas muzikālās spējas				
	Sensorās spējas		Intelektuālās spējas		
	Muzikālās dzirdes četri komponenti: • melodiskais; • dinamiskais; • harmoniskais; • tembrālais.	Ritma izjūta	Muzikālā domāšana		
Reproduktīvais komponents			Produktīvais komponents	Muzikālā iztēle	

K. Tarasova atzīst, ka muzikalitātes struktūra ir diskutējama [248,14].

1994. gadā N. Vetluginas skolnieces un darba turpinātājas O. Radinova, A. Katinene un M. Palavandišvili grāmatā “Pirmsskolēnu muzikālā audzināšana” akcentē, viņuprāt, būtisko B. Teplova muzikalitātes skaidrojumā. O. Radinova ir veikusi detalizētu muzikalitātes struktūras analīzi. Tāpat, kā K. Tarasova (1988), viņa pamato viedokli, ka muzikalitātes struktūrā bez trim pamata muzikālajām spējām – 1) skaņkārtas izjūta, 2) muzikālie-dzirdes priekšstati, 3) ritma izjūta – ietilpst **tembrālā un dinamiskā dzirde, muzikālā domāšana, izpildītājspējas un radošās spējas** un izskaidro katru no tām:

- Tembrālā un dinamiskā dzirde ir muzikālās dzirdes paveids. Praksē izmanto muzikāli didaktiskās spēles, ar kuru palīdzību modelē skaņu augstumu, tembrālās un dinamiskās mūzikas skaņu iezīmes.
- Muzikālā domāšana ir spēja izsekot mūzikas noskaņu maiņai, apjēgt intonāciju savstarpējo saikni, tēmas, tēlus, skaņdarba daļas, skaņdarba ieceri kopumā, mūzikas valodas izteiksmīgumu, atšķirt mūzikas izteiksmes līdzekļus. Šajā sarežģītajā jomā ievada skolotājs, iesākumā ar paša izteiksmīgu tēlojošu stāstījumu.
- Radošās spējas iedala divējādi:
 - 1) spējas produktīvai radošai darbībai (sacerēšana, melodiju improvizācija ar balsi un mūzikas instrumentiem, muzikāli ritmiskās kustības);
 - 2) radoša mūzikas uztvere. Radošās spējas mūzikā nepieciešams attīstīt jau jaunākajā pirmsskolas vecumā [236, 30 – 34].

Lai būtu pārskatāmāk, shematiski attēloju muzikalitātes struktūras sakarības.

4. tabula. Muzikalitātes struktūras sakarības. (pēc O. Radinovas)

MUZIKALITĀTE						
Pamata muzikālās spējas			Papildus muzikālās spējas			
Skaņkārtas izjūta	Muzikālie dzirdes priekšstati	Ritma izjūta	Tembrālā un dinamiskā dzirde	Muzikālā domāšana	Izpildītāj- spējas	Radošās spējas

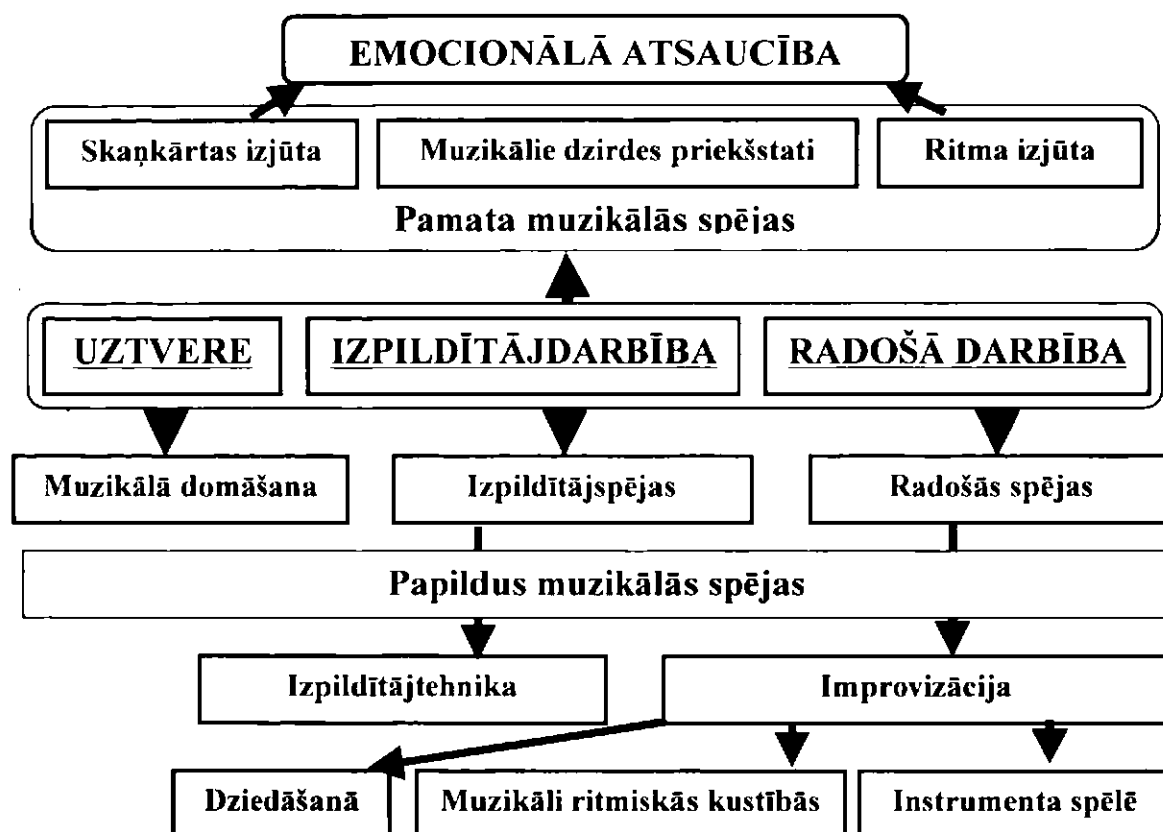
Jāpiezīmē, ka pēc psihologa V. Družņina pētījuma rezultātiem bērns ir radošs kopš dzimšanas, bet 3 – 5 gadi ir labvēlīgs periods radošo spēju veidošanā, jo bērns šajā vecumā ir gatavs socializācijai (ir izveidojusies runa), bet vēl nav socializējies. Attīstības uzsākšanu nedrīkst nokavēt, jo 6 gadu vecumā radošuma izpausmēs ir vērojams kritums, ko izraisa bērna attīstības jaunveidojums: kritiskums un saprātīguma (abstraktuma) straujā veidošanās bērna apziņā, ko autors skaidro kā neapzinātas uzvedības lomas samazināšanās intelektuālās darbības aktivizēšanās rezultātā. Lai radošums veidotos kā dziļāka (personiska), nevis uzvedības (situatīva) īpašība, veidošanās procesa sekmēšanai nepieciešama atbilstoša vide [199, 217-219].

Pirmsskolas vecumā bērni labprāt izpilda viņu spējām piemērotus radošus uzdevumus. Izpildītājspēju attīstība ļauj bērnam pilnīgāk pašapliecināties mūzikā, kas ir svarīgi spēju attīstībā un muzikālo priekšstatu pilnīgošanā. **Muzikālie dzirdes priekšstati (iekšējā dzirde) ir spējas atdzīvināt apziņā dzirdes iespaidus un īpašā veidā pārveidot agrāk dzirdētu mūziku** (Gotsdiners, 191, 52). Muzikālie dzirdes priekšstati izpaužas divējādi: 1) dziedāšanā, 2) melodijas nospēlēšanā uz kāda instrumenta pēc dzirdes. Ja mūzikas klausīšanai pietiek ar emocionālo reakciju, kas balstās skaņkārtas izjūtā, tad dzirdētā motīva vai melodijas atkārtošana bez skaidra melodijas priekšstata nav iespējama [191, 52-53]. Muzikālās domāšanas spējas attīstībai nepieciešama “jūtu vārdnīca”, ar kuras palīdzību bērns spētu izteikt savas emocijas. Muzikālo domāšanu svarīgi uzsākt veidot agrajā bērnībā, kad bērni vēl nespēj paši raksturot mūziku. Sākumā mūzikas saturu un raksturu skaidro pedagogs, orientējot bērnus uz skaņdarba aktīvu uztveri un analīzi [236, 33-34]. Tā īstenojas Ļ. Vigotska teorija par bērna “tuvākās attīstības zonas” stimulēšanu ar uzdevumiem, kuru apguvei nepieciešams pedagoga paraugs un atbalsts.

Tātad, jebkurā muzikālās darbības veidā: uztverē, izpildītājmākslā un radošajā bez pamata muzikālajām spējām attīstās arī citas:

- uztverot mūziku – muzikālā domāšana;
- izpildītāj- un radošajā darbībā – noteikta izpildītājtehnika un improvizēšanas spējas, kas izpaužas dziedāšanā, muzikāli – ritmiskās kustībās, mūzikas instrumentu spēlē.

6. zīmējums. Muzikalitātes attīstība muzikālā darbībā.

O. Radinova, A. Katinene un M. Palavandišvili analizē emocionālās atsaucības veidošanās ontogēnēzē un pamato emocionālās atsaucības kā muzikalitātes pamatspējas nozīmību muzikalitātes struktūrā. Akcentēta doma, ka bērna muzikalitātes veidošanos ietekmē noteiktas tautas mentalitāte un kultūrtradīcijas. Tas ir arī noteicošais nosacījums kāda konkrēta muzikālās darbības veida atzīšanai noteiktā valstī par vadošo, piemēram:

- Vācijā K. Orfa (*C.Orff*) muzikāli teatralizētā rotaļa, kurā apvienota dziedāšana, runa, žests, deja, mūzikas instrumentu spēle: sitamie, pūšamie, stīgu, skanošie žesti [236, 75; 217].
- Ungārijā muzikālā audzināšana veidota pēc Z. Kodāja (*Z.Kodaly*) izstrādātās sistēmas, kuras pamatā ir dziedāšana [236, 75; 217].
- Japānā – Suzuki (*Suzuki*) vijoles un klavieru spēles metodika no triju (3) gadu vecuma, kas balstīta uz “Mātes valodas” apguves dabiskumu ikdienas sociālajā vidē [145; 154; 236, 75].
- Krievijā – D. Kabaļevska (*Д.Б.Кабалевский*) izstrādātā mūzikas uztveres vadošā loma muzikālajā darbībā, kuras pamatā ir trīs “vaļi” – maršs, dziesma un deja [204; 235, 75].
- Latvijā bērnu muzikalitāte un a capella (bez pavadījuma) kora dziedāšanas daudzbalsības tradīcijas kā galvenā tautas mentalitātes izpausme un muzikalitātes kvalitātes rādītājs.

Zinātnieku un pedagogu pētījumu lokā ietverta muzikālā uztvere, muzikālā dzirde un muzikālā apdāvinātība. Muzikālās uztveres un muzikālās dzirdes attīstības likumsakarības pētījuši zinātnieki A. Zaporožecs, A. Ļeontjevs, J. Nazaikinskis (*E.B.Назайкинский*), V. Mjasišcevs, A. Gotsdiners (Krievijā), J. Joffe, L. Krasinska, I. Grauzdiņa (Latvijā), R. Ajello, E. Gordons (ASV), R. Šūtere-Daisone, Dž. Sloboda (Anglija) u. c.

V. Petrušina (*B.И.Петрушина, 1997*) darbā “Muzikālā psiholoģija” analizēta muzikālās darbības specifika, mūziķa personības iezīmes, skaidrotas muzikāli – psiholoģiskā procesa funkcionēšanas likumsakarības: spējas, emocijas, griba. Uz to atsaukšos nākamajās darba sadaļās par muzikalitātes kritērijiem [228].

Teorētiskajam pētījumam noderīgas atziņas bija grāmatā “Bērnu un pusaudžu apdāvinātības psiholoģija” (1996) psiholoģijas zinātņu doktora N. Leitesa (*H.C.Леїтес*) redakcijā. 14. nodaļas “Muzikālā apdāvinātība” autore M. Starčeus (*М.С.Старчєус*) muzikālo (un citu) spēju noteikšanai lieto trīs (3) kritērijus:

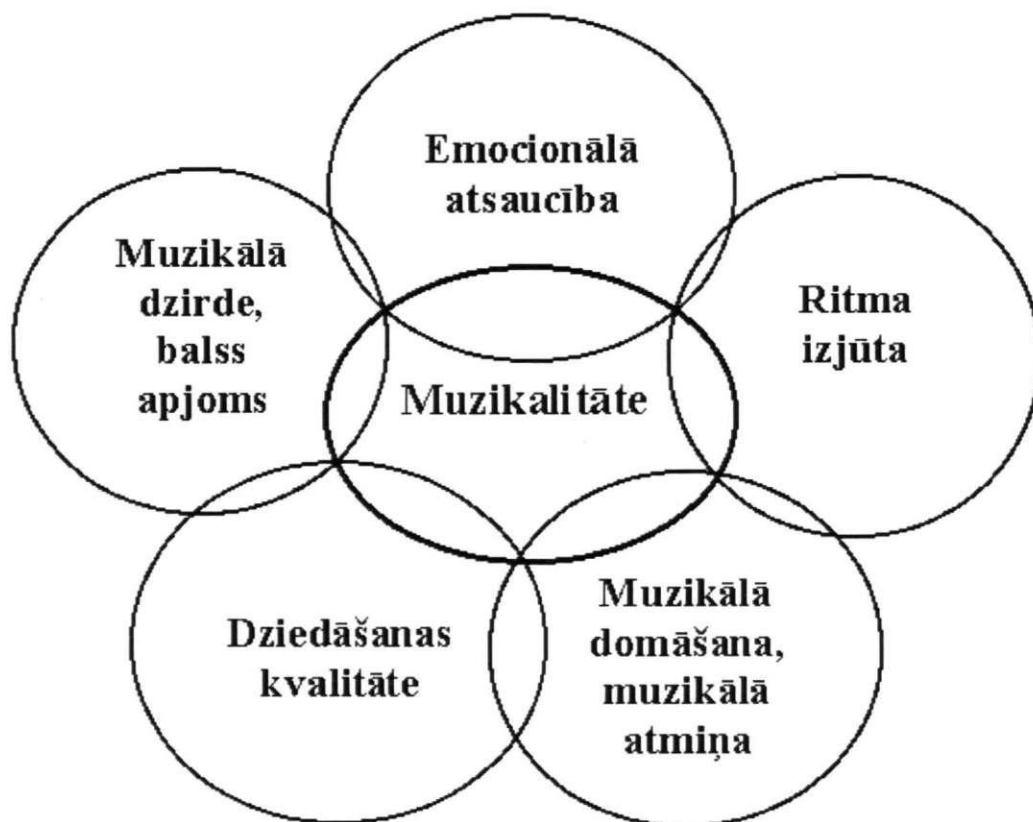
- *Kulturāli vēsturisko*; katrā vēsturiskā laikmetā pastāv noteikti vēsturiski apstākļi (nosacījumi) katram konkrētam bērna attīstības vecumam. Spējas un apdāvinātība izpaužas uz šo nosacīto apstākļu fona. Eiropas kultūrā “brīnumbērni” ir parādījušies mūzikā tikai XVIII gadsimtā.
- *Vecuma kritērijs*: ja bērns vai pusaudzis var viegli un sekmīgi darīt darbu, ko nevar viņa vienaudži, to sauc par apdāvinātību.
- *Absolūtais kritērijs*, kuru grūti noformulēt. Mūziķiem īsta apdāvinātība izpaužas pašrealizācijas savdabībā un produktivitātē: bērns prot agrāk nekā ir uzzinājis, briedums bez nobriešanas, domas uztveršana pirms tā izteikta līdz galam (saprot bez vārdiem) (*схватывает на лету*).

M. Starčeus novērojumi liecina, ka muzikāli apdāvinātiem bērniem muzikalitāte – muzikālās spējas visbiežāk izpaužas 3 – 5 gadu vecumā. Bērniem ar labām muzikālajām spējām muzikālās spējas novērotas 5 – 7 gadu vecumā [243, 279-284]. Pirms spēju izpausmes ir bijis nemanāms, nepārtraukts pakāpenisks muzikalitātes sagatavošanas posms mazbērna periodā. Svarīgi ir, ka tieši muzikālā apdāvinātība ietekmē radošo spēju veidošanos un izpausmi [244].

Atsaucoties uz E. Gordona (1990) atziņu par iedzimto muzikalitātes līmeni [114], psiholoģe Rosamunde Šūtere-Daisone (1999) raksta, ka bērna spēju līmenis ir iedzimts un to nevar būtiski mainīt pirmsskolā, līdz tas stabilizējas 9 gadu vecumā. Ar muzikālo apdāvinātību viņa apzīmē potenciālu mūzikas apguvei. Viņas skatījumā sasniegumi spēju attīstībā ir atkarīgi no neatlaidības mācīšanās procesā, bērna intereses par mūziku un gribas mācīties [142, 627]. Tādas pašas ir Dž. Slobodas atziņas [143].

Pamatojoties uz veikto muzikalitātes struktūras analīzi tika apzinātas muzikalitātes struktūrkomponentes pirmsskolas vecuma bērniem un noteiktas to likumsakarības.

7. zīmējums. Muzikalitātes struktūrkomponentes pirmsskolas vecuma bērniem.

Secinājumi:

Muzikalitātes struktūru veido savstarpēji saistīti noteiktā kārtībā un sakarībā komponenti:

- Muzikalitātes centrs ir emocionālā atsaucība.
- Muzikālā dzirde un ritma izjūta ir izzinošās sensorās muzikālās spējas.
- Muzikālā domāšana ar reprodutīvo un produktīvo raksturojumu.
- Muzikālā atmiņa kā vairāk vai mazāk attīstīts psihisks process.
- Balss apjoms un dziedāšanas kvalitāte ir savstarpēji saistīti un sastāda muzikalitātes attīstības pedagoģiskās darbības mērķi.

Kādas muzikālās spējas dominēšana vai trūkums palīdz noteikt muzikalitātes kvalitāti.

Veicot muzikalitātes analīzi, izdala spējas un nosaka muzikalitātes kvalitāti.

Pedagoģiski ietekmējot dziedāšanas kvalitāti un balss apjoma attīstību mēs sekmējam ar pedagoģiskiem līdzekļiem muzikalitātes attīstību veselumā.

1. 3. Muzikalitātes veidošanās īpatnības pirmsskolā

1.3.1. Muzikālā dzirde

Muzikalitātes attīstība sākas agri. Pētījumi rāda, ka bērni dzird skaņas pirms dzimšanas un pirmos muzikālos iespaidus gūst prenatālajā periodā. V. Jonīte raksta: "Dzirde ir bioloģisku norišu kopums, ar kurām organismā notiek paša ķermeņa vai apkārtējās vides akustisko svārstību uztvere un analīze" [33, 29]. Dzirde ietilpst sensorajā sistēmā, kas "kalpo ārējās vides analīzei" [90, 169]. Hierarhiskā secībā "dzirdes sistēma cilvēkam ir otra nozīmīgākā sensorā sistēma, jo ar šo sistēmu ārējo pasauli uztver gan ar pirmo signālsistēmu, gan otro" [90, 177]. Tai ir sarežģīta uzbūve. "Skaņas uztveršanas mehānisms nodrošina iekšējās auss gliemezī esošo receptoršūnu kairināšanu" [90, 178]. Receptoru uzbudinājums ir skaņas uztveres sākums. Izpētīts, ka 4 – 5 nedēļu vecumā auglis sadzird sirdspukstus, mātes balsi, ķermeņa izdalītās skaņas. Ž.P.Lekanē (*Jean Pierre Lecanuet*, 1994) raksta, ka prenatālajā periodā bērna skaņu uztvere ir ļoti jūtīga. Akustiskie signāli būtiski stimulē morfoloģisko (uzbūves) un psiholoģisko uztveres līmeni jau no 8. nedēļas [121, 10]. A.Gotsdiners norāda, ka prenatālajā periodā neveidojas skaņu diferencēšanas spējas [192, 235], tomēr pēc K.V. Šuleikinas (*К.В.Шулейкина*, 1971) un J.Iļjina (2001) datiem agrākā emocionālā reakcija, kas raksturojusi patīku vai nepatīku ir novērota 5 – 6 mēnešus vecam cilvēka auglim [203, 390; 247]. Skaņas bērns labi dzird ap 26. grūtniecības nedēļu. Prenatālā perioda 32. nedēļā bērns labi uztver skaņas kairinātājus un uz viņam nepatīkamām skaļām skaņām reaģē ar nemierīgām kustībām [179, 235], bet 36. nedēļā atšķir mātes dziedāšanu no cita cilvēka dziedāšanas [121, 19]. Īpaši laba skaņu uztvere ir pēdējā grūtniecības nedēļā, un bērns saklausā viņam dziedātu dziesmu vai stāstītu pasaku" [32, 29]. Tas nozīmē, ka sajūtu orgāni ir gatavi uztvert un reaģēt uz specifiskiem kairinātājiem dažas nedēļas pirms dzimšanas. Dzirdes zona ir nobriedusi aktīvai runas uztverei. Vērojama bioloģiskā (ģenētiskā faktora) un sociālā (dzirde kā pamata saskarsmes līdzeklis) mijdarbība. Bērnam piedzimstot, ār pasaule uz sajūtām (taktīlo, redzes, dzirdes, garšas) iedarbojas trīskārtīgi: fiziski, bioloģiski un sociāli [192, 231].

Piedzimstot bērns slikti dzird auss īpatnību dēļ un tādēļ, ka vidusausī ir gļotas. Bērns dzird klusināti, apmēram tā, kā pieaugušais iesnu gadījumos. Pirmie nosacījuma refleksi veidojas, atsaucoties uz skaņu. Pakāpeniski parādās dzirdes koncentrēšanas spēja, t. i. bērns sāk ieklausīties skaņās. Viņš koncentrē uzmanību uz mātes balsi un sadzīves skaņām: grabulis, durvis. Atsaucoties uz skaņu, dzirdes uztvere pilnveidojas. Parādās koordinācija starp redzi un dzirdi. Bērna psihe ir ļoti jūtīga, tādēļ šajā vecumā viņam ir kaitīgi: skaļš radio, mūzika, skaļas sarunas u. c. trokšņi [188, 18; 206, 238; 227, 37].

Krievu, latviešu, vācu, amerikāņu, angļu zinātnieku atziņas par bērna dzirdes attīstību ir līdzīgas. Piemēram, A. Bronšteins (*Бронштейн А.И.*, 1959) raksta, ka pirmajās

nedēļās bērns ar grūtībām atšķir skaņas gandrīz pusotras oktāvas atstatumā, bet spēja diferencēt pakāpeniski pieaug [177]. Savukārt, G. Kraiga (2002) raksta, ka bērni jau pirmajās nedēļās griež galvu skaņas virzienā, bet 2 mēnešu vecumā zaudē šo spēju, to atgūstot 3 mēnešu vecumā, jo atkārtoti dzirdes uztvere aktivizējas tikai 2. mēneša beigās un 3. mēneša sākumā. 3 – 4 mēnešu vecumā bērns spēj noteikt skaņas virzienu un cenšas to atrast ar acīm. Dzirdes analizatora attīstība smadzenēs turpina attīstīties līdz 2 gadu vecumam [206, 238]. Tā kā mazbērna vecumā dzirde attīstās ātri, mūzikas pasaulē bērnu vajadzētu ievadīt pirmajos dzīves mēnešos. 90. gadu zinātnieku pētījumi Latvijā par pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo attīstību (B. Vikmane, 1995; L. Mackevča, 1998) to apstiprina. Skaņu augstuma diferencēšana veidojas pakāpeniski. S. Galperina (*С.И.Гальперин, 1965*) iedalījumā šāda ir skaņu augstumu diferencēšanas - atšķiršanas veidošanās secība [188, 115].

5. tabula. Skaņu diferencēšanas veidošanās secība. pēc S. Galperina (1965)

Vecums	Skaņu (skanējuma) atstatums
3 – 3,5 mēneši	t_{11} (tīra kvarta pāri oktāvai) 17 muzikālie toņi
4,5 mēneši	$m_9 - l_9$ (maza, liela nona) 13 – 14 muzikālie toņi
5. mēneša beigās	$t_5 - m_7$ (tīra kvinta līdz maza septīma) 7 – 10 toņi
6. mēnesī	$m_3 - t_4$ (maza terca līdz tīra kvarta) 3 - 5 toņi
6. – 7. mēnesī	$m_2 - l_2$ (1 – 2 toņi) vai $\frac{1}{2}$ un $\frac{3}{4}$ tonis pustonis un trīsceturtdaļtonis
6 – 7 mēnešu vecumā bērna dzirdes uztvere gandrīz atbilst pieauguša cilvēka dzirdei.	

Atsaucoties uz S. Galperina pētījuma datiem, A. Gotsdiners ir izveidojis skaņu diferencēšanas secību, kas ievērojami atšķiras no S. Galperina datiem.

6. tabula. Skaņu diferencēšanas veidošanās secība. pēc A. Gotsdina (1974)

Vecums	Skaņu (skanējuma) atstatums
3 – 3,5 mēneši	$t_8 - l_{10}$ (tīra oktāva līdz decīma) 16 toņi
4,5 mēneši	$l_7 - g_9$ (liela septīma līdz nona) 11 – 13 toņi
5. mēneša beigās	$pl.4 - l_6$ (palielināta kvarta līdz liela seksta) 6 – 9 toņi
Ļoti intensīvi skaņu augstumu diferencēšana notiek no 6. mēneša sākuma un īpaši intensīvi 7. mēneša beigās	
6. mēneša sākumā	atšķir l_2 (lielu sekundu) – 2 toņi
7. mēneša beigās	$m_2 - \frac{1}{2}$ tonis – $\frac{3}{4}$ tonis (100 – 150 centi) pustonis un trīsceturtdaļtonis

Ievērojot šo divu zinātnieku pētījumu atšķirīgos datus skaņu diferencēšanas veidošanās procesā, tika noskaidrotas muzikālo toņu sakarības. K. Krumhansi (*Carol L. Krumhansi, 2000*) skaidrojumā muzikālā toņa īpatnība ir intervālu īpašais stāvoklis. Mūzikā intervāls ir divu skaņu augstuma attiecība [39, 103; 65, 101]. Rietumu mūzikā mazākais lietotais intervāls ir m_2 vai $\frac{1}{2}$ tonis (100 centi). Hromatiskā skaņkārtā sastāv no 12 toņiem ar mērvienību $\frac{1}{2}$ tonis = 1 muzikālais tonis. Tas nozīmē, ka mažora skaņkārtā ir 12 muzikālie toņi: 2 2 1 2 2 2 1 [120], bet kvalitatīvais skaņu augstumu rādītājs starp pakāpēm ir tonis -1, 1, $\frac{1}{2}$, 1, 1, 1, $\frac{1}{2}$. K. Krumhansi skaidrojumam atbilst A. Gotsdina skaņu diferencēšanas secība. Neskatoties uz to, nepieciešams vēl papildus pētījums par skaņu diferencēšanu.

Ļoti agri, laika posmā starp 2. un 4. mēnesi bērnam veidojas skaņas tembra un ritma parametru diferencēšana. Ilgāku laika posmu aizņem dinamiskās dzirdes veidošanās, jo šajā laikā ir ievainojamas smadzeņu garozas šūniņas un nervu sistēma kopumā. Pētījumos atklāts, ka 5 – 7 gadu vecumā bērna attīstību negatīvi ietekmē skaļa mūzika. Slikta pašizjūta skaļas mūzikas dēļ atsevišķiem bērniem novērojama pat 9 – 10 gadu vecumā. Praksē vērojams, ka nepiemērota skaļuma mūziku bērns pierod klausīties jau no mazotnes, bet tā kaitīgi ietekmē bērna psihi. Tas ir tādēļ, ka dzirdes kanāla sienas pārkaulojas ap 10 gadu vecumu, un dzirdes aparāta attīstība pilnībā beidzas tikai ap 12 gadiem. Salīdzināšanai: pieaugušais uztver 16000 – 20000 skaņu svārstības sekundē (daži līdz 30000), bet bērna auss uztver līdz 32000 skaņu svārstības sekundē. Visasākā dzirdes uztvere ir vecumā no 14 līdz 19 gadiem [188, 115-116; 110].

V. Galičas (*B.H.Галич*) un J. Inževitovas (*Е.Г.Инжевитова*) pētījumos apstiprinājies, ka jau no 1,5 – 2 mēnešu vecuma bērns reaģē ne tikai uz grabuļa krāsu un formu, bet arī uz tā izdalītām dažāda stipruma un rakstura skaņām; skaļu – klusu, asu – mierīgu [187, 75]. 4 – 5 mēnešu vecumā bērns jūt pieaugušā noskaņojumu, reaģē uz **emocionālu, izteiksmīgu** skumja (minors) vai jautra (mažors) rakstura mūziku, kas šī vecuma bērniem nav iespējams nevienā citā mākslas veidā [187, 72]. H. Papoušeks pētījumos atklājis, ka bērni spēj diferencēt mūziku pēc žanru elementiem jau 5 – 6 mēnešu vecumā [136, 49]. Tā kā triju – četru mēnešu vecumā mazbērns dzird **skaņas 6 līdz 9 toņu atstatumā**, vajadzētu apzināti un mērķtiecīgi stimulēt bērna muzikālo domāšanu. ISME konferencē 2002. gada 13. augustā itāļu mūzikas zinātnieku rādītajos pētījumos audio un video ierakstos, **M⁵₃** uz leju mazbērns nodziedāja 6 mēnešu vecumā. Tātad, mazbērna vecumā muzikālajai audzināšanai vajadzētu veltīt daudz lielāku uzmanību, jo tieši dzirdei ir primāra nozīme jūtu attīstībā. Šī atziņa, kas latviešu mūzikas metodiķu J.Bebra [6] un J.Roziša [77] darbos ir jau kopš 20. gs. sākuma, vēl vairāk aktualizējama mūsdienās.

Ļoti nozīmīga ir cilvēka balss ietekme, tādēļ nepieciešams dziedāt, jo dzirdes, ritma, atmiņas attīstību agrajā bērnībā ietekmē **“vispirms kāda pieaugušā dziedāšana, un nekāds cits mūzikas atskaņošanas veids, kas skan saziņas līdzekļos (radio vai TV u. c.), aizvīdot dziedāšanu šajā laikā nevar”** [187, 73]. Atšķirībā no latviešu un krievu zinātniekiem L.Deividsone un E.Gordons uzskata, ka pirms melodijas dziedāšanas pieaugušais varētu atskaņot dziesmu ar labi uzskaņotu ģitāru vai klavierēm. Šim nolūkam neder spēļu klavieres [105, 99; 114, 51]. Pirmajā dzīves gadā bērns melodiju vēl neuztver, bet uztver **raksturu un emocijas**, tādēļ uztveri stimulē atšķirīga rakstura mūzikas klausīšanās: šūpla dziesmas, deju dziesmas. Apmēram 6 mēnešu vecumā bērns jau pats var sevi midzināt ar savas balss radītajām skaņām bet 10 mēnešus vecs – smaida un reaģē ar kustībām, dzirdot deju mūziku.

Atbilstoši bērna noskaņojumam, pieaugušajiem vajadzētu laiku pa laikam dziedāt piemērotu mierīga vai aktīva rakstura melodiju. A. Gotsdiners [191], A. Žeigurs [97, 13] un V. Jonīte [33, 20] raksta, ka, tā kā 7 mēnešus vecs bērns spēj izšķirt skaņas ar pustoņu ($\frac{1}{2}$) starpību, ir laiks bērnu mācīt dziedāt. Nepārvērtējama un izšķiroša nozīme attīstībā ir bērna paša dziedāšanai, jo tā attīsta muzikālo dzirdi un līdz ar to arī dzirdes uztveri, bet, attīstoties tai, savukārt, attīstās dzirdes atmiņa [97, 13]. Intonēšana nevis vienkārši atveido uztverto, bet piedalās pašā uztveres procesā un sekmē to [192, 233]. V. Muhinas (*B.C. Мухина*) un M. Lisinas (*М.И. Лисина*) pētījumi, kuros saskarsmē ar bērniem pieaugušie bieži dziedāja bērnu dziesmas, rāda, ka viņiem straujāk veidojās skaņu augstumu diferencēšana [180, 50; 212, 240; 192, 242]. Tā dzirdes uztvere pakāpeniski tiek sagatavota skolas mācību darbam. Bērna uztvere šajā vecumā ir lēna, tādēļ pieaugušajam jādzied **2x vai 3x lēnāk** nekā vajadzētu. Kad bērns mēģina atdarināt ko līdzīgu dziedāšanai, mātei vajadzētu izrādīt prieku un **emocionāli** stimulēt bērnu censties vēl vairāk [97, 13]. Jāpiezīmē, ka perceptīvo darbību stadija daudziem cilvēkiem var aizņemt lielāku dzīves periodu (līdz skolai un pat jaunībai), tādēļ ir būtiski no mazotnes stimulēt bērnu dziedāt.

Pētījumi liecina, ka muzikālās dzirdes uztvere bērnam attīstās pirms fonemātiskās dzirdes. Dzirdi, kas diferencē runas skaņas, sauc par fonemātisko dzirdi [33, 13]. **Runas dzirde un muzikālā dzirde bērnam tiek veidota un attīstīta mazbērna vecumā.** R. Ajello norāda, ka, kā valoda, tā muzikālā dzirde ir iedzimtas spējas, un tās attīstās darbībā [99, 41].

Šo periodu uzskata par izšķirošo periodu bērna attīstībā, tas ir nosaukts par **smadzeņu ātras attīstības periodu** [167, 47]. A. Arismendi (*Alcira Legaspi de Arismendi*) raksta, ka cilvēku par cilvēku nosaka viņa spēja mācīties. Jaundzimušā smadzenes nav identiskas pieaugušā cilvēka smadzenēm, taču viņš ir tāds pats cilvēks ar savu nervu sistēmu. Zinātnieki atklājuši, ka cilvēka smadzenes sastāv no vairāk nekā 10 miljardiem nervu šūniņu-**neironu, kuru raksturīga īpatnība ir plastiskums. Starp neironiem veidojas sakari, kas nepieciešamības gadījumā var pārveidoties. Katra šūniņa var atrasties dažādos stāvokļos dažādās uzbudinājuma pakāpēs** (167, 47-48). A. Arismendi, B. Ņikitins (*Б.П. Никитин*) raksta, ka sakari starp šūniņām iespējami tad, kad iedarbinās noteiktas struktūras, sāk darboties vienas vai otras spējas. B. Ņikitins un A. Arismendi, raksturojot smadzeņu darbību, norāda, ka smadzeņu pilnai attīstībai šajā stadijā nepieciešama ne tikai atbilstoša ēdināšana, bet arī stimulācija (224, 12). Atsaucoties uz zviedru neirobiologa Holgera Hīdena veiktajiem pētījumiem, B. Ņikitins raksta, ka nenodarbinātie neironi ne tikai nevar rast savstarpējus savienojumus bez nepieciešamās stimulēšanas, bet, ja stimulācija netiek veikta, **neironi atmirst un vairs nav atjaunojami tālākā bērna attīstībā** [223, 273; 167, 48-49]. A. Arismendi norāda, ka bērna smadzenes piedzimstot veido **25%** no pieauguša cilvēka smadzeņu masas, 9 mēnešu vecumā

tās ir **50%**, 2 gadu vecumā – **75%**, 6 gadu vecumā – **90%**, bet atlikušie **10%** pieaug nākamajos 10 gados [167, 48]. G.Kraigai ir līdzīgi dati [206, 242-354].

7. tabula. Smadzeņu ātras attīstības sakarības.

A.Arimendi (1989)	B.Ņikitins (1990)		Ļ.Vigotskis (1932-1934), publicēts 1984. gadā		G. Kraiga (2000)
			Pēc O.Fistera (1903)	Pēc L.Volpina (1902)	
Vecums	Smadzeņu attīstība				
Piedzimstot	25%	25%	25%	25%	25%
9 mēnešu vecumā	50%	50%	50% (4-5 mēnešos)	50% (8 mēnešos)	50% (1.gada beigās)
2 gadu vecumā	75%	75% (2,5 gados)	Ziņu nav	62,5% 1. gada beigās (2,5 reizes)	75% (2.gada beigās)
6 gadu vecumā	90%	90% (līdz 7 gadu vec.)	Ziņu nav	75% līdz 3 gadu vecumam	5 gadu vecumā gandrīz pieaugušā smadzeņu masa - apjoms
Nākamajos 10 gados	10%	Ziņu nav	Ziņu nav	Ziņu nav	

Ļ. Vigotskis raksta, ka “vispazīstamākā smadzeņu augšana notiek 1. dzīves gadā, jo smadzeņu substances palielināšanās = svara pieaugumam visu nākamā gadu laikā” [186, 63]. Viņš norāda, ka pēc O. Fistera [156, 152; 162; 186, 63] 4 – 5 mēnešos smadzeņu svars dubultojas. Tālākā smadzeņu attīstība ir lēnāka. Pēc L. Volpina (*Л.Л.Вольпин*) smadzenes dubultojas 8 mēnešos, gada beigās tās ir palielinājušās 2,5 reizes. Smadzeņu attīstības temps palēninās, līdz 3 gadu vecumam smadzeņu svars 3 – kāršojas, salīdzinot ar jaundzimušā smadzeņu masu [184; 186, 63]. Ievērojot šos apstākļus, B. Ņikitins atzīst, ka pirmā gada laikā bērna darbošanās jāstimulē – jādzied, jārunā, jārotaļājas. Ja bērna kustību aktivitāti pavada emocionālā, tad bērna attīstība norit veiksmīgi [224, 16]. Pēc B.Ņikitina novērojumiem bērna spējas vislabāk attīstās vecumā, kad bērns rāpo, bet vēl nerunā: bērns iepazīstas ar pasauli, nodarbojas ar radošo atklāsmi, nodarbina prātu. Darbojoties notiek kvalitatīvas izmaiņas smadzeņu darbībā prāta attīstībā. Prāta darbība virza uz priekšu **intelektuālo attīstību**. K. Ciolkovskis (*К.Э.Циолковский*) ir teicis: “Sākumā es atklāju daudziem zināmas patiesības, pēc tam sāku atklāt patiesības, kuras zināja daži, beidzot sāku atklāt nevienam nezināmas patiesības” [224, 16]. B. Ņikitins konstatē: “Spēju attīstības iespējas, sasniegušas maksimumu attīstības uzsākšanai, nobriešanas momentā nepaliek neizmainītas”. Ja tās nefunkcionē, neattīstās, ja bērnam nav vajadzīgo darbības veidu, šīs iespējas sāk izzust, degradēties. Notiek (NSEAI) **Neatgriezeniska Spēju Efektīvas Attīstības Iespēju Izzušana** (НУВЭРС = Необратимое Угасание Возможностей Эффективного Развития Способностей) [223, 273].

Ātrā smadzeņu attīstība ir funkcionāla. Medicīnā pierādīts, ka, ja ir bojātas smadzeņu prāta funkcijas, tās vislabāk atjaunojas cilvēka pirmajos dzīves mēnešos un gados. Šādos gadījumos smadzeņu ātras attīstības periodā neizbēgami notiek prāta funkciju fizioloģisko mehānismu pārgrupēšanās. K. Ernsts raksta, ka 60. gadu atklājumi Sidnejas Universitātē liecina, ka mūzikas skaņām ir priekšrocības cilvēka attīstībā, jo runāts vārds vienpusīgi atspoguļojas galvas smadzenēs, bet mūzika atspoguļojas abpusēji cilvēka smadzenēs [109, 57]. Neurologu

O. Marina un D. Perrija pētījumos (*Marin, Oskar S.M., Perry, David W., 1999*) apstiprinājies, ka mūziku uztver abas smadzeņu puslodes (125).

Zināms, ka angļu neirologs Dž. Džeksons (*Jackson J.H., 1884*) [155, 61; 156, 465] un franču zinātnieks P. Broks (*Broca, Paul, 1861*) [146, 288; 42] vairāk nekā pirms 100 gadiem pētīja galvas smadzeņu pusložu funkcijas un atklāja, ka smadzeņu labā puslode uztver ārējo pasauli tēlos un rada telpisko priekšstatu. Kreisajā puslodē atrodas runas centrs un ar to saistītie procesi. Klīniskos pētījumos noskaidrota smadzeņu funkcionālā asimetrija. Pētījumos atklāta kreisās puslodes sevišķā dominantā loma cilvēka galvas smadzeņu darbībā. Latvijas zinātnieku A Kraukļa un I. Kraukles pētījumos konstatēts: “Smadzeņu pusložu funkcionālā asimetrija (turpmāk SFA) veidojas individuālā attīstībā (ontogēnēzē) paralēli ar bērna valodas attīstību un vadošās (lielākoties labās) rokas iezīmēšanos, kas *parasti sākas pusotra gada vecumā, bet noslēdzas līdz ar valodas pilnīgu izveidošanos četrus gadus vecumā*” [42, 36]. Autori raksta, ka SFA pētījumi 60. un 70. gados liecina par to, ka abas smadzeņu puslodes viena otru papildina, tādēļ nepieciešama cieša abu pusložu kopdarbība. *Kreisajai puslodei, kas veic valodas un loģiskās domāšanas funkcijas, piešķir stratēģiskā ziņā vadošo lomu. Labā puslode uz laiku var pārņemt kreisās puslodes funkciju un risināt mākslinieciskās jaunrades dabas satūra problēmas, saistībā ar emocionālu pārdzīvojumu, taču labās puslodes psiholoģiskās funkcijas pilnībā var realizēties vienīgi kopdarbībā ar kreiso puslodi* [42, 37]. Tādas pašas atziņas ir arī zinātnieka Dž. Levī (*Jerry Levy, 2002*) pētījumos [122].

Šo atklājumu pielietošana nepieciešama attīstības veicināšanai un stimulēšanai mazbērna vecumā, jo bērns ir atsaucīgs vides ietekmei. Zināšanas tiek iegūtas caur sajūtu kanāliem, no kuriem viens no nozīmīgākajiem ir dzirde, jo “tā ir modra kā nomodā, tā guļot” [117, 3]. Mūzikas pedagogs F. Higins (*F. Higgins*) raksta, ka senatnē cilvēkiem *dzirdes sajūtas bija ļoti augstu attīstītas* tādēļ, ka viņiem vajadzēja izdzīvot mežonīgā vidē, bet civilizētajā sabiedrībā dzirdes sajūta ir pasliktinājusies treniņa trūkuma dēļ. Viņš secina, ka bērna dzirde var būtiski attīstīties aktīvi piedaloties mūzikas radīšanā (muzicējot) [117, 6].

H. Papoušeks, M. Janga (*M.E. Young*) un M. Naša (*Madeleine Nash, 1999*) raksta, ka smadzeņu darbībai ir daudz lielāka atsaucība uz ārējās vides iedarbību prenatālajā periodā un agrajā bērnībā, nekā bija pieņemts agrāk, tāpēc bieži vien bērnudārzā uzsākta bērna spēju attīstība ir jau nokavēts process [135, 46; 151, 5; 132]. 1994. gadā saskaņā ar “Carnegie Task Force of Meeting the Needs of Young Children” aktualizēti jaunākie pētījumu rezultāti par bērna smadzeņu attīstību mazbērna vecumā:

- Smadzeņu attīstība līdz vienam gadam ir daudz straujāka un plašāka nekā tas bija iepriekš aptverts. Lai gan šūnu veidošanās ir faktiski pabeigta, smadzeņu augšana turpinās pēc dzimšanas.

- Nepietiekams ēdiens līdz dzimšanai un pirmajā dzīves gadā var nopietni apgrūtināt smadzeņu attīstību un izraisīt dažādus neiroloģiskus traucējumus, piemēram, nespēju mācīties un garīgu atpalcību.
- Agraī vides ietekmei ir ilgstoša iedarbība. *Stimulējošās vides iedarbība parādās pusaudžu (12 gadu) vecumā labākā smadzeņu darbībā.*
- Agra stresa ietekmētiem bērniem ir lielāks risks tikt pakļautiem dažādām izziņas, uzvedības, emocionālām grūtībām vēlākā dzīves laikā [151, 5].

Tas nozīmē, ka nepietiekama bērna vingrināšana negatīvi atsaucas uz tālāko bērna attīstību, kas var parādīties kā atpalcība bērna attīstībā pusaudža gados.

Arī bērna sensorā balss attīstības sajūta sākas ar pirmajām skaņu sajūtām **vēl pirms dzimšanas prenatālajā periodā** (V. Jonīte, B. Vikmame, L. Mackeviča, A. Žeigurs, A. Gotsdiners u. c.). Šīs sajūtas bērnā var izraisīt atšķirīgas emocijas: pozitīvas, negatīvas vai vienaldzīgas [71, 16]. Bērna attīstība sākas ar emocionālo atsaucību uz apkārtējās vides skaņām: mātes balsi, mehāniskām skaņām un muzikālām dažāda augstuma, stipruma un nokrāsas skaņām. Īpaši labvēlīgs iespaids ir mātes balss skaņu ietekmei uz bērna emocionālo pasauli. V. Zinčenko (*В.И. Зинченко*) raksta, ka pozitīvā saskarsmē ar māti mazbērnā izveidojas dziļa uzticība. M. Lisina laiku no 21. bērna dzīves dienas līdz 1. pusgada beigām nosaukusi par saskarsmes **zelta laikmetu** [201, 32; 212, 48]. Tas ir tādēļ, ka bērna attīstību sekmē tikai pozitīvas emocijas. Pirmās bērna balss skaņas ir viņa raudu skaņas, ar ko bērns izrāda savu neapmierinātību vai atgādina par sevi, lai rosinātu pieaugušo nodarboties ar viņu (arī personīgie novērojumi ģimenē). Līdzīgas atziņas ir Dž. Boulbija drošas piekēršanās teorijā [12].

Perceptīvo darbību stadija sākas bērna **3. – 4. dzīves mēnesī**, kad parādās pirmās apzinātās bērna balss skaņas. Šīs skaņas uzskatāmas par valodas un dziedāšanas prasmju apguves sākumu. “Bērna balss skaņas vienlaikus ir sensorais signāls un orientējošās darbības, kuras palīdz izveidot viņa apziņā pirmos skaņu augstumu priekšstatus”, tā raksta B. Vikmane [91, 16]. Tā kā bērns vispirms uztver pasauli emocionāli, *pieaugušo pienākums ir daudzkārt atkārtot bērna primāro skaņu augstumu*, tā sekmējot bērna balss pirmās skaņas noturīgumu. Pēc A. Ļubļinskas (*А.А. Люблинская*) datiem, bērnam *10. – 12. dzīves dienā rodas reakcija uz skaņu* [54]. *2. mēnesī bērns pārtrauc kustēties un pieklust, ieklausoties balsī, vijoles spēlē.* 4 – 5 mēnešos vērojama tieksme diferencēt muzikālās skaņas: reaģē uz skaņas avotu, ieklausās dziedāšanā balsis intonācijā. Pakāpeniski pieaug bērna rosība, atsaucoties uz pieaugušā skaņām. M. Lisina raksta, ka tā bērns rāda gatavību saskarsmei [212, 48]. Psiholoģijā bērna rosību dēvē par rosmes kompleksu. Tas izpaužas bērna smaidā, kustību aktivitātē un vokalizācijā. Rosmes kompleksa (*оживление*) saturu un runas attīstību ir pētījuši N. Figurins (*Н.Л. Фигурин*) un P. Denisova (*П.Л. Денисова*), D.Еļкоņins (*Д.Б. Эльконин*) [231 115-116; 256, 46; 212, 77].

1. dzīves gadā bērns piebalso pieaugušajam ar bērna šļupstiem, dūkšanu jeb dūdošanu, vēlāk tā pāriet lalināšanā (zilbju mēģinājumi) [50 76]. K. Izards atzīst, ka stimulš bērna smaidam ir cilvēka (galvenokārt mātes) seja. Smails liecina par jaundzimušā krīzes beigām. Bērns pāriet mazbērna vecumposmā, ar ko sākas viņa individuālā psihiskā dzīve. Tālākā bērna psihiskā attīstība atkarīga no pietiekamas saskarsmes ar pieaugušajiem [202]. Pēc M. Lisinas pētījuma saskarsmē ar pieaugušo bērns apmierina komunikatīvo vajadzību. Saskarsme realizējas noteiktā secībā četros posmos, kas nemainās:

1. Bērna uzmanība un interese par pieaugušo.
2. Bērna emocionāla attieksme pret pieaugušo.
3. Bērna iniciatīva darbībā.
4. Bērna jūtīgums pret pieaugušā attieksmi [212,48].

N. Vetlugina piezīmē, ka bērna muzikālo attīstīšanu jāiesāk savlaicīgi – tad, kad bērns vēlas darboties (atsaucas), tas ir, pirmajā dzīves gadā. Ja muzikālās attīstīšanas sākumu nokavē, tad tā atjaunošanai vajadzīgs ilgstošs laiks. Pirmā saskare ar mūziku rosina bērna aktīvu fantāziju, radošas tieksmes [216, 6-11]. Tādu pašu lomu, kā acs kustības redzes uztverē, dzirdes uztverē un analizē izpilda vokalizācijas aparāts [192, 232]. Skaņas augstuma izdalīšana ir iespējama tikai ar balss aparāta piedalīšanos skaņas veidošanas procesā. Pie tam intonēšana nevis vienkārši atveido uztverto, bet piedalās pašā uztveres procesā [192, 233].

H. Papoušeks norāda, ka pirmajā dzīves gadā bērns iziet vokālās pieredzes 3 līmeņus, kas sekmē gan runas, gan muzikalitātes apguvi: 1) astoņu mēnešu vecumā ir agrīnā melodisko skaņu stadija, ko sekmē šūpla dziesmas un paša melodija; 2) pirmsverbālā stadijā veidojas bērna spēja imitēt līdzskaņus, zilbes stimulē pieaugušais ar ritma elementu starpniecību; 3) vokālo simbolu atstāstījuma stadija un vārdu apguve, ko sekmē saprātīga domāšana [135, 44-45].

Pirmās apzināti atdarinātās intonācijas rodas 2. dzīves gadā. Bērns, dziedot līdz pieaugušajiem, pabeidz iesākto teikumu viens; piebalso, plaušķina, pietupjas, piesit kājas, griežas, atsaucoties mūzikai. 3 – 4 gadu vecumā parādās individuālas atšķirības skaņu jūtīgumā, tāpēc bērns var pats ar nelielu pieaugušā atbalstu nodziedāt dziesmiņu, pavadot to ar dažādām kustībām [216, 11-12].

Arī vācu pedagogs P. Mihelis (*P. Michel, 1973*) atzīst, ka **izšķirošais muzikālās attīstības sagatavošanas posms ir pirmie 3 dzīves gadi**. Ja muzikālā attīstība tiek uzsākta savlaicīgi (pirmajā dzīves gadā), tad līdz pirmsskolas vecumam bērna muzikālās spējas – dzirde, ritms, atmiņa – sasniedz noteiktu līmeni [128, 18].

Muzikālajā darbībā notiek mijietekmēšanās starp domāšanu, emocijām, radošo iztēli, patvaļīgo uzmanību, gribu un muzikalitātes attīstību. Ievērojot bērna individuālos dotumus, tieksmes un intereses, tiek sekmēta muzikālo spēju attīstības kvalitāte [236, 34].

Par muzikalitāti liecina agra muzikālo spēju izpausme (3 – 5 gadu vecumā). Pedagoģiskais novērojums atklāj, ka daudziem bērniem muzikalitātes attīstība aizkavējas. Aizkavēšanās iemesls ir sarežģīta muzikālo dzirdes priekšstatu attīstība. Vairākumam pirmsskolēnu šī spēja attīstās **tikai 5 gadu vecumā**. Kā apgalvo pedagogi un psihologi, piemēram, B. Teplovs un O. Radinova, spēju vēla izpausme neliecina par to trūkumu. Taču kādas spējas attīstības aizkavēšanās var aizkavēt arī citu spēju attīstību [236, 35]. Tādēļ, kā norāda O. Radinova, V. Družiņins, mūzikas metodiķi, savlaicīgai bērna muzikalitātes sekmēšanai nepieciešama muzikāla vide agrajā bērnībā. To apstiprina empīriskais pētījums.

Pēc O. Radinovas *muzikālo spēju rādītāji ir prasmes un iemaņas*. Taču emocionālās atsaucības spēju nevar izmērīt ar prasmēm un iemaņām. Attīstītu muzikālās dzirdes priekšstatu rādītājs ir tīra intonācija dziedot. Par dzirdes priekšstatu spēju liecina ne tikai dziedāšana, bet arī instrumentu spēle. Tādēļ tad, ja bērns ar grūtībām dzied, bet var nospēlēt melodiju pēc dzirdes, viņam ir attīstīta dzirdes priekšstatu spēja (iekšējā dzirde) [236, 35]. Tāpat kā B. Teplovs, K. Tarasova, citi mūzikas psihologi un pedagogi, arī O. Radinova uzskata, ka **skaņkārtas izjūtas rādītājs ir mūzikas mīlestība un interese par mūziku**. Pēc viņas domām par to liecina:

- bērna uzmanība mūzikas klausīšanās laikā;
- ārējā izpausme (kustības, mīmika, pantomīmika);
- lūgums atkārtot vēlreiz (skaņdarbu, dziesmu);
- iemīļoti skaņdarbi.

Blakus emocionālajai atsaucībai **5 – 6 gadu vecumā skaņkārtas izjūtas rādītājs ir bērnu stāstījums par noklausīto mūziku**: a) mūzikas noskaņu maiņa; b) prasme atšķirt noturīgās un nenoturīgās skaņas; c) melodijas pazīšana; d) intonācijas precizitāte.

Ievērojot mūzikas metodiķu un teorētiķu atklāto par skaņkārtas izjūtas un skaņu augstumu dzirdes sakarībām, pievienojos O. Radinovas atziņai par bērnu stāstījumu par mūziku kā emocionālās atsaucības rādītāju, jo skaņu augstumu dzirdē apvienojas dzirdes priekšstati un skaņkārtas izjūta (skaņu sakarību saklausīšana).

Tā kā muzikālie dzirdes priekšstati izpaužas 2 muzikālās darbības veidos: 1) dziedāšanā; 2) melodijas sameklēšanā uz instrumenta pēc dzirdes, šo spēju stimulē pieaugušie, pakāpeniski 5 – 6 gadu vecumā bērniem dodot sarežģītākus uzdevumus šādā secībā:

- dzied pazīstamu melodiju ar pavadījumu;

- dzied pazīstamu melodiju a capella;
- mazpazīstamas melodijas dziedāšana pēc vairākām noklausīšanās reizēm;
- nepazīstamas melodijas dziedāšana pēc dažu reižu noklausīšanās;
- spēlēt labi zināmu melodiju pēc dzirdes;
- spēj sameklēt pēc dzirdes mazpazīstamu melodiju pēc dažu reižu noklausīšanās;
- spēj sameklēt pēc dzirdes nepazīstamu melodiju pēc dažu reižu noklausīšanās;
- melodiju sacerēšana (sameklēšana).

Ritma izjūtas rādītāji ir: a) kustību izteiksmīgums; b) kustību atbilstība raksturam; c) kustību atbilstība ritmam. Saskaņā ar atklājumiem par bērna kustību pieredzi pirmsskolā, jāpiezīmē, ka rupjā motorika – spēja veikt lielas amplitūdas kustības, t.i., skriet, lekt, mest priekšmetus pirmsskolā attīstās strauji. Sīkās motorikas – spēja veikt precīzas mazas amplitūdas kustības, piemēram, rakstīt, lietot dakšiņu un karoti, attīstība notiek lēnām [206, 357]. Tas nozīmē, ka mūzikas nodarbībās var ievērojami stimulēt sīkās motorikas attīstību un kustību koordināciju. 5 gadu vecumā bērni spēj izpildīt ritmu ar plaukstām, kājām, kociņiem, sākumā atdarinot pieaugušo, vēlāk patstāvīgā darbībā. Katrai vecuma grupai piemērotu uzdevumu izpildes rādītāji liecina par muzikalitātes attīstības dinamiku. Diagnosticēšanu veic pedagogs vairāku nodarbību laikā [236, 36-37]. Pedagoģiskais novērojums liecina, ka šī spēja bērniem izpaužas atšķirīgā kvalitātē, ko ietekmē bērna vispārīgās attīstības līmenis. Viens no pētījuma uzdevumiem ir atklāt paņēmienus, kas sekmētu abu motorikas veidu attīstību mūzikā pirmsskolā.

1.3.2. Balss attīstība

5. dzīves gadā balss kļūst skanīgāka, lokanāka, kustīgāka. Dziedošās intonācijas iegūst noturīgumu, bet prasa pastāvīgu pieaugušā atbalstu. Izveidojas vokālā – dzirdes koordinācija [181, 12]. Saskaņā ar B. Vikmanes pētījuma atziņām, bērna balss aparāts aug un nostiprinās bērnam augot, tādēļ balss iespējas paplašinās pakāpeniski [91, 18]. Pēc M. Gračeva (*М.С.Грачева*), E. Zvirgzdiņas u. c. pētījumu datiem balss muskuļi sāk veidoties 5 gadu vecumā, bet līdz tam muskuļu pušķīši ir attīstījušies tikai balss saišu ārējās malās, pārsvarā ir irdeņi savienotājaudi. Balss muskuļi ar rīkles skrimšļiem saaug 11 līdz 12 gadu vecumā. Bērna balss attīstībā tiek izdalītas 3 noteiktas stadijas:

- tīrās (primārās jeb dabiskās) bērna balss stadija;
- bērna balss veidošanās stadija;
- izveidotās balss stadija, taču ar bērna balsij raksturīgām pazīmēm [91, 18]; [209, 5 – 6; 193].

Pirmsskolas vecuma bērniem atbilst 1. balss attīstības stadija. Tai raksturīgās īpatnības: diapazons $do^1 - do^2$ vai $re^1 - re^2$, nepiemīt krūšu reģistrs. 2. balss attīstības stadijā parādās krūšu reģistra iezīmes, diapazons paplašinās no $do^1 - mi^2 - fa^2$. 3. balss attīstības stadijā bērnu balss ir pilnīgi izveidojusās, diapazons ir 1,5 līdz 2 oktāvu robežās. Balss fiziologi uzskata, ka viss balss aparāts nobriest 18 – 20 gadu vecumā.

8. tabula. Balss attīstība.

Balss attīstības stadijas pēc I. Levidova (1939) un B. Vikmanes (1995)			
Vecums	Balss stadija	Apjoms	Īpatnības
Pirmsskola	1. stadija (tīrā jeb primārā balss)	$do^1 - do^2$ vai $re^1 - re^2$	nepiemīt krūšu reģistrs
pamatskola	2. stadija (notiek balss veidošanās)	$do^1 - mi^2 - fa^2$	parādās krūšu reģistra iezīmes
līdz 18–20 gadiem	3. stadija (nobriedis balss aparāts)	1,5 – 2 oktāvas	balss pilnīgi izveidojusies, katram atšķirīgs apjoms

Pirmsskolas vecuma bērnu balss ir maigas, klusas un trauslas, to attīstībā nepieciešama saudzējoša attieksme. Balss saites ir 2 – 2,5 reizes īsākas nekā pieaugušā balss saites, tām raksturīgs falseta dziedājums. Bērna balss aparāts ir elastīgs, pakļāvīgs, piemērojas muzikālajai ietekmei, tādēļ vēlams agri apgūt dziedātprasmi, jo tā ātrāk noregulējas mijiedarbība starp dzirdes priekšstatu un balsi [91, 18].

Pedagogs K. Pulciņš atzīst: “Domas, ka bērniem esot bīstami dziedāt, un vajagot iesākt noteiktā vecumā – ir nepareizas. Taisni bērna balss, ar savu lokanību vieglāki padodas attīstībai” [74, 24].

Pēc V. Kuzmicka domām “nekādu reģistru nav. Ir tikai viss balss diapazons un visi viņa toņi atrodas balss rīklē, pareizāki – balss saitēs, kas ar savu vibrāciju rada skaņas, augstākas vai zemākas” [45, 33].

Prakse rāda, ka to bērnu balsis, kas agri apguvuši dziedātprasmi, kļūst spēcīgas. Empīriskais pētījums pierādīja, ka sākumskolas pirmajā klasē (7 gadi) šiem bērniem ir attīstīti dzirdes priekšstati (iekšējā dzirde), viņi dzied melodiju noturīgi un ir apguvuši diafragmas elpu (dzied uz elpas).

Pieaugušo balsis iedala trijās balsu grupās – zemā, vidējā un augstā. Katrai grupai piemīt raksturīga tembrāla nokrāsa, kopīgs skaņu apjoms un primārā diapazona apjoms. Pētot bērnu balss aparāta uzbūvi un balss skanējuma iespējas, mūzikas pedagogi atklājuši vairākas likumsakarības, kas ļauj bērnu balsis iedalīt nosacītos tipos. Melodiskajā skaņā realizējas visu balss aparāta sistēmu darbība, tādēļ, bērnu orientējot uz skaņas kvalitāti, pedagogs mērķtiecīgi vada dziedāšanas procesu [249, 94].

K. Tarasova noskaidrojusi, ka autora B. Asafjeva (*Б.В.Асафьев*) 1965. gadā izdotajā darbā rakstīts par iekšēju organisku mūzikas un runas radniecību, konkrēti skaņu augstumu intonācijas jomā [249, 94]. Runas posmu kā sagatavošanās posmu dziedāšanas posmam galvas skanējuma veidošanās procesā izmantojuši Ļeņingradas bērnudārzu pedagogi ilgstošā darba procesā un atzinuši, ka, lai dziedātu augstu, pirms tam ir augstu jārunā (1959-1966) [194,39].

Pamatojoties uz pētījumiem, viņa atzīst, ka pirmsskolas bērnu balsis var iedalīt 3 daļas tipos: **augstā, vidējā un zemā**. Katram tipam raksturīgs: **noteikts tembrs, kopīgs skaņu augstumu apjoms un primārais diapazons**. Piederību balss tipam nosaka: **bērna balss dotības, anatomiskās balsenes un citu dziedāšanas aparāta orgānu īpatnības, kā arī bērna individuālās atšķirības**.

G. Stulovas (*Г.П.Стулова*) veiktajā bērnu balsu pētījumā no dzimšanas līdz 10 gadu vecumam reģistru atšķirības saklausītas jaundzimušo balsīs un agrajā bērnībā [245]. N. Vetluga (1981) piezīmē, ka, pamatojoties uz laringoskopiskajās apskatēs iegūtajiem bērnu balss aparāta datiem, ārsti ir prognozējuši bērnu balsu iespējamu veidošanos augstā vai zemā balsī, pamatojoties uz vispārīgo [181, 95]. A. Katinene (1994) analizē 5 – 7 gadu vecuma bērnu dziedošā skanējuma un dziedāšanas diapazona kvalitatīvo savdabību [236, 130-133].

K. Tarasova atzīst, ka šie svarīgie atklājumi nav pietiekami novērtēti un līdz šim nav izstrādāti metodiski ieteikumi darbam pirmsskolā. Tādēļ grupu nodarbībās visi bērni bērnudārzos dzied vienā augstumā, it kā nebūtu iedzimtu balss aparāta atšķirību. Daļai bērnu tonalitātes izvēle atbilst tesitūrai un diapazonam un sekmē balss aparāta pilnveidi, bet daļai bērnu neatbilst un ir kaitīga balsij [249, 95]. Iespējams, ka tieši grūtības dziedāt nepiemērotā augstumā ir viens no zināmas bērnu daļas neprasmes un nevēlēšanās dziedāt pamatiemesliem skolā.

K. Tarasova veiktos pētījumus apkopojusi pēc 3 kritērijiem:

- Melodiskās dzirdes attīstības līmenis;
- Dziedošās balss skanējuma tembrs un raksturs;
- Tīra balss intonēšanas pakāpe melodijas atveidē ar balsi ērtā un neērtā tonalitātē.

Pamatojoties uz veikto pētījumu, K. Tarasova noteikusi triju bērnu balss tipu apjomu pirmskolas vecumā, sākot ar 5. dzīves gadu, ko esmu sakārtojusi tabulā.

9. tabula. Bērnu balss apjoms pirmsskolā.

Balss tips	Diapazons	Darba zona (brīvi skan)
Augsts	do ¹ - do ²	re ¹ - la ¹
Vidējs	si - si ¹	do ¹ - sol ¹
Zems	la - sol ¹ (la ¹)	do ¹ - fa ¹ (sol)

Novērots, ka 5 – 7 gadu vecumposmā diapazons un visērtākā balss skanējuma zona visiem trim noteiktajiem balsu tipiem praktiski nemainījās [249, 97].

Jāatzīst, ka līdzšinējā mūzikas audzināšanas metodika pirmsskolā neparedz bērnu balsu veidošanu 3 balss tipu diapazonu ietvaros. Domāju, ka minētos norādījumus par trim bērnu balss tipiem nepieciešams ievērot darbā ap pirmsskolas vecuma bērniem. Atbilstoši pirmsskolēna individuālajiem balss dotumiem vajadzētu izvēlēties katram piemērotāko balss apguves veidu, tas ir, kukū motīvu vai pakāpenisku balssvedību no apakšas uz augšu un atpakaļ, integrējot tajā aktīvu muzikālo domāšanu.

Jāpiekrīt B. Vikmanes (1995) atziņai, ka Latvijā nav un netiek veikti zinātniski pētījumi par bērna balss tipiem. 2000. gada konkursa “CĀLIS 2000” nolikumā rakstīts, ka dziesmām jābūt piemērotām bērna balsij. Tas nozīmē, ka praksē mūzikas pedagogi (empīriski) saklausa atšķirības bērna balss skanējumā, bet, tā kā tam nav teorētiska pamatojuma, strādā ar visiem vienā - vidējā balss diapazona ietvaros. Nākotnē nepieciešams izstrādāt pirmsskolas mūzikas metodiku, kurā būtu zinātniski pamatota individuāla pieeja katra bērna balss attīstībai.

Svarīgs ir K. Tarasovas vērojums, ka dziedošās balss sagatavošanas sākumposmā labi panākumi sasniedzami ar **runas un skaņu atdarināšanas vingrinājumiem**, kas sekmējuši augstas runas intonācijas izveidošanos un skaņu augstumu ievirzi. Tāpat svarīgi zināt, ka bērnu dziedošās balss izveidošanai nepieciešams speciāls balss nostādīšanas darbs [249, 98-100]. Šāda nostāja ir raksturīga krievu skolai (I. Levidovs (*И.И.Левидов*), J. Maļutins (*Е.Н.Малютин*)), kopš 1962. gada Ļeņingradas konservatorijā).

Par to, ka balss nostādīšanas darbs ir grūts, sarežģīts un pa spēkam tikai dažiem pedagogiem, 1935. gadā rakstīja mūzikas pedagogs un metodiķis J. Graubiņš [27, 29], atzīstot, ka pedagogu vidū vēl joprojām nav vienprātības balss nostādīšanā. Tas ir saprotami, jo katram

bērnām ir atšķirīga balss aparāta uzbūve, kas prasa individuālu darbu, bet katram pedagogam ir savs darba stils, prakse un metodiskie paņēmieni, taču tie nav apkopoti un sistematizēti.

Psihologi A. Zaporožecs un A. Ļeontjevs norāda, ka balss aparātam ir noteicošā loma muzikālās dzirdes veidošanā [200; 201]. Dzirdes un balss koordinācija ir vissvarīgākais nosacījums bērna dziedāšanas spēju attīstībā [216, 82].

Vokālās mākslas zinātnieks A. Bagadurovs (*B.A.Багадуров*) atzīst, ka bērna balss aparātam jāattīstās saskaņā ar visa organisma attīstību [169, 5]. 19.gs. Rietumeiropas atziņas par balss aparāta uzbūvi pārņēma un 20. gs. sākumā Latvijā ieviesa mūzikas metodiķis J. Rozītis (1929) [78; 79]. Krievijā veikto pētījumu atziņas Latvijas mūzikas metodikā iestrādātas Jēkaba Mediņa un I. Jākobsones “Dziedāšanas mācīšanas metodikā” (1958) [62].

20. un 30. gados par vokālo mākslu rakstījuši Latvijas vokālie pedagogi V. Kuzmickis [45] un K. Pulciņš [74]. 1931. gadā izdotās grāmatas “Balss nostādīšanas metodika un teorija” autors J. Daumants pamatojies uz M. Gļinkas (*М.И.Глинка*) vokālās skolas principiem. Viņš atsaucas uz krievu foniatra I. Levidova atziņām, ka pareizam dziedāšanas mācīšanas stilam jābalstās uz dziedātāja ķermeņa un balss īpatnībām. Joprojām aktuālas ir atziņas par balss aparāta individuālu uzbūvi, rezonatoru lomu dziedāšanā [16].

Nozīmīgas ir diriģenta D. Gaiļa (1965) atziņas par balss aparāta uzbūvi un dziedātāja stāju [24, 56-89], kas kopā ar mūzikas pedagoga un metodiķa A. Eidiņa (1974) atziņām [22, 22-38] un vokālās pedagoģes E. Zvirgzdiņas (1986) apjomīgo balss aparāta uzbūves aprakstu [96, 30-82] veido izsmeltošu balss aparāta uzbūves izklāstu.

Krievijā zinātniski balss aparāta uzbūves pētījumi veikti, sākot ar 1933. gadu ārsta foniatra I. Levidova vadībā. Pamatojoties uz veiktajiem bērnu balss pētījumiem, I. Levidovs secināja, ka pareizas, sistemātiskas dziedāšanas nodarbības būtībā ir bērna balss pasargāšana no pārpūles [209, 66], tādēļ **ir ieteicams bērniem mācīt solo dziedāšanu**. Pētījumi noslēdzās ar 2 apspriedēm 1938. un 1939. gadā, kurās nostiprinājās teorētiķu-foniatru un pedagogu sadarbība. Iesāktā sadarbība pārtrūka, jo 1941. gadā nomira J. Maļutins un I. Levidovs. 1943. gadā slēdza muzikāli – pedagoģisko fakultāti Maskavas konservatorijā, vēlāk arī visās citās konservatorijās, kas praktiski liedza sagatavot profesionālus mūzikas pedagogus un mūzikas mācību uz ilgu laiku ierindoja nevēlamajos priekšmetos skolās [194, 36-37]. Vēsturisko apstākļu dēļ šo praksi automātiski pārnesa arī uz Latviju. Tikai 60. gados pedagoģiskajos institūtos Krievijā atvēra mūzikas pedagoģijas nodaļas [194, 37]. Arī Latvijā mūzikas skolotāju sagatavošana uzlabojās, jo nodibināja Mūzikas pedagoģijas nodaļu Jāzepa Vītola Latvijas Valsts Konservatorijā un Daugavpils pedagoģiskajā institūtā, taču netika atjaunota 30. gados Skolotāju institūtos ieviestā skolotāju sagatavošanas prakse, kad institūtos uzņēma tikai muzikālus jauniešus, līdz ar to nodrošinot pozitīvas attieksmes pret mūziku veidošanu skolas

un sabiedrības vidē. Tādēļ pēckara periodā netika nostiprināts mūzikas mācības statuss skolotāju vidē, bet 90. gados amatpersonas izlēma, ka mūzika nav nepieciešama vidusskolā.

Sākot ar 1944. gadu, zinātniski pētniecisko darbu veica V. Šackas (*В.Н.Шацка*) un M. Rumeres (*М.А.Румер*) vadībā. 50. – 60. gados veikti zinātniskie pētījumi un uzrakstīti nozīmīgi darbi par bērnu balss attīstību. To autori bija: M.Rumere, V.Šacka, N. Grodzenska (*Н.Л.Гродзенская*), J. Maļiņina (*Е.М.Малинина*), V. Bagadurovs, N. Orlova (*Н.Д.Орлова*), A.Sergejevs (*А.А.Сергеев*), J.Gembicka (*Е.Я.Гембицкая*), V.Beloborodova (*В.К.Белобородова*), D. Lokšins (*Д.Л.Локиин*) [194, 37-43].

Nozīmīgi zinātniski pētījumi foniatrijā par bērnu balss attīstību tiek veikti Karlova universitātes 1924. gadā nodibinātajā laboratorijā Prāgā 60. gados [194, 32], bet Francijā 60. gados R. Hjūsons (*R. Husson*) atklājis, ka balss saišu vibrāciju biežums atkarīgs tikai no galvas smadzeņu garozas nervu impulsu skaita (daudzuma), kas nonāk pie balss saitēm, nevis no elpošanas spēka. R. Hjūsons norādījis arī uz sakaru starp mīkstajām aukslējām un balseni, mīkstās aukslējas uzskatot par galveno balssveidojošo iecirkni [258]. Līdzīga atziņa ir arī M. Gračevai (*М.С.Грачева*). Viņa izpētījusi un aprakstījusi balsenes un mīksto aukslēju aparāta nervu struktūru, izstrādājusi praktiski noderīgus metodiskus ieteikumus bērna balss attīstības sekmēšanai [193].

Sistemātiska bērna balss laboratoriska pētīšana ar eksperimentālām akustiski laboratorām metodēm notiek kopš 1962. gada Maskavas un Ļeņingradas konservatorijās, balstoties uz I. Pavlova (*И.П.Павлов*) mācību par augstāko nervu darbību [194, 33-34].

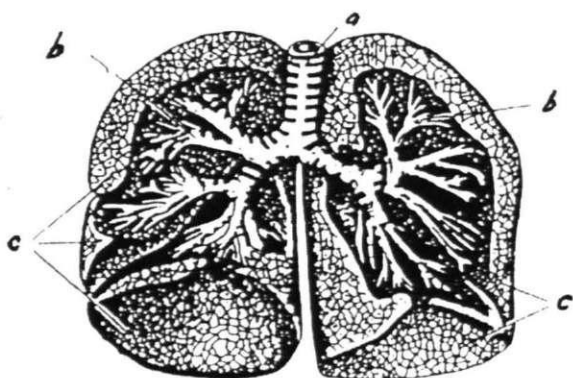
1.3.3. Skaņu veidošanās

Mūzikas pedagogi, mūzikas metodiķi, ārsti – foniatri un balssfiziologi atzīst, ka ikviens cilvēks iemācās pārvaldīt savu **balss aparātu**. Bērna balss aparāts atšķiras ar savu formu. Galvenā sastāvdaļa ir balsene, kurā atrodas balss saites. Bērna balsene (5-7 gadi) ir 2,5 x mazāka, balss saites ir īsas un tievas, plaušu tilpums ir 3x mazāks, krūšu kurvis pēc formas piepacelts, tāpēc bērniem bieži vērojama plecu elpošana. Bērna elpa ir īsa, neorganizēta, balss dinamiskās iespējas ierobežotas, mazs balss diapazons (*I. Nelsone, 1992*) [66,18].

Balss saites izstiepj vai atslābina kakla muskulatūra. Bērna balss mehānisms atšķiras no pieaugušā cilvēka balss mehānisma, jo līdz 5 gadu vecumam bērna balss saišu garumu regulē vairogskrimšļa muskuļu darbība. Pārējā muskulatūras daļa, kas ietekmē balsenes darbību, izveidojas 7 – 12 gados, turpina attīstīties līdz 20 gadu vecumam. Pieaugušā balsene atrodas starp 4. un 7. kakla skriemeli, bet bērna balsene – par vienu vai 2 skriemeļiem augstāk [21, 23; 66, 23].

Skaņas veidošanā piedalās elpošanas orgāni: *plaušas, traheja, bronhi, diafragma un starpribu muskulatūra*. Šo orgānu aktīvas darbošanās rezultātā ar gaisa palīdzību sāk vibrēt balss saites, un rodas skaņa. Tīra intonācija dziedāšanas laikā ir atkarīga no pareizas elpošanas. Visi orgāni, kas nodarbināti skaņas radīšanā, ir savstarpēji saistīti, un katra orgāna darbība ietekmē skaņas veidošanos [24, 23].

Cilvēks elpo ar *plaušām*, kas atrodas krūšu dobumā. Gaiss plaušās iekļūst pa gaisa vadu – traheju, kas sadalās 2 nozarojumos – bronhās. Nozarojumu galos daudz pūslīšveida paplašinājumu – alveolas, kas ieelpošanas procesā piepildās ar gaisu, tā izplešoties.

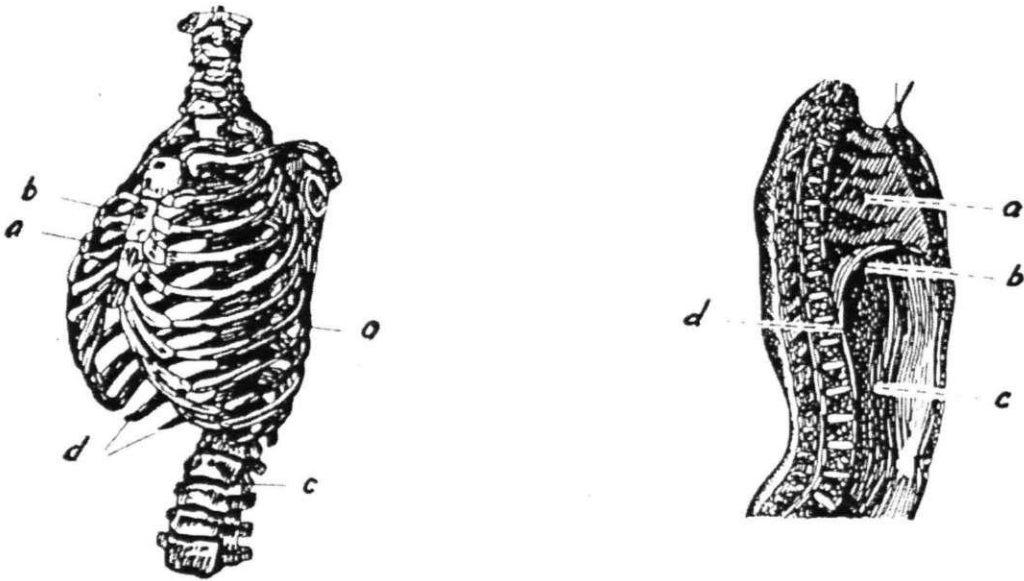

8. zīmējums. Plaušas.

a – traheja; b – bronhas; c – plaušas (alveolas) [24, 58].

Krūšu dobumu no visām pusēm aptver **krūšu kurvis**. Krūšu kurvi veido ribas, kas ar skrimšļu palīdzību saistītas pie krūšu kaula un mugurkaula. Nesaistīti ir tikai apakšējo ribu

priekšgali, šīs ribas sauc par vaļējām jeb brīvajām ribām. Ar īpašas muskulatūras palīdzību ribas var pacelties un nolaisties, bet apakšējās – arī padoties uz sāniem, kas ļauj krūšu kurvī izplesties un savilkties [24, 57-58].

9. zīmējums. Krūšu kurvis:

a – ribas; b – krūšu kauls;
c - mugurkauls; d – brīvās ribas. [24, 57]

10. zīmējums. Ķermeņa šķērsgriezums:

a – krūšu dobums; b – diafragma;
c – vēdera dobums; d – mugurkauls.

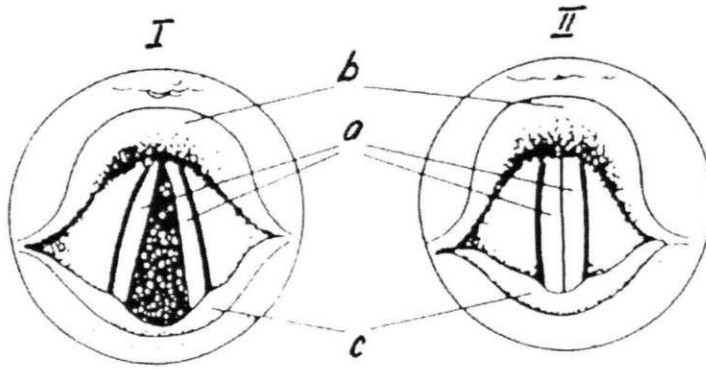
Krūšu dobumu no vēdera dobuma atdala **diafragma** – īpaša kupolveidīga muskuļu starpsiena. Tā ir izliekta pret krūšu dobuma iekšpusi, uz izliekuma balstās plaušu apakšdaļa. Diafragma spēj sarauties un izplesties, tā palielinot vai samazinot krūšu dobuma tilpumu [24, 58].

Plaušas veidotas no porainiem audiem, tām nav savas muskulatūras. Krūšu kurvja muskulatūras un diafragmas kustību rezultātā notiek krūšu dobuma tilpuma izmaiņas, līdzīgi tām izplešas vai saraujas arī plaušu audi, un plaušās ieplūstošais vai izplūstošais gaiss rada elpošanas procesu [24, 58-59].

Gaiss plaušās ieplūst pa gaisa vadu – traheju, kas sadalās divos nozarojumos – bronhos. Sazarojoties sīkāk, bronhi piepilda plaušas, nozarojumu galos ir pūslīšveida paplašinājumi – alveolas, kas ieelpošanas procesā piepildās ar gaisu, tā izplešoties.

Trahejas augšpusē atrodas **balsene**, ko veido dažāda lieluma skrimšļi, kas savstarpēji saistīti ar muskuļiem un saistaudiem. Balsene ir savienota ar rīkles dobumu. Runājot vai ēdot muskulatūra balsenei ļauj kustēties. Balsenes augšpusē atrodas skrimšļa plāksnīte – uzbalse-

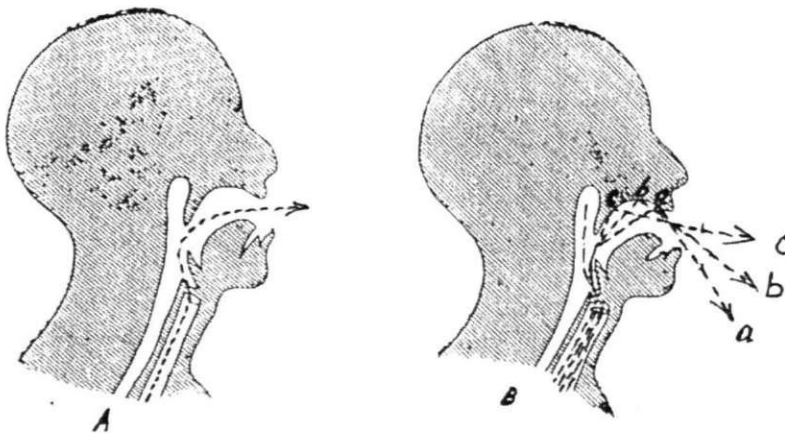
nis, kas sargā balseni no barības iekļūšanas ēšanas laikā. Uzbalsenis skaņas veidošanas procesā var veicināt vai traucēt skaņas virzīšanu vajadzīgajos rezonatoros.

11. zīmējums. Balsene (skats no augšas):

a – balss saites; b – uzbalsenis; c – gāmura aizmugure [24, 61].

Balsenē 2 baltu kroku veidā atrodas **balss saites**. Tās veido sīkas muskuļu šķiedriņas. Komplicētā muskulatūra ļauj balss saitēm mainīties: saīsināties vai pagarināties, sarauties vai izplesties. Balss saišu muskulatūras darbības ietekmē veidojas dažāda augstuma, stipruma un rakstura skaņas. Jo plānākas balss saites, jo augstāka skaņa. Brīvi elpojot, balss saites piekļaujas klāt balsenes sieniņām, un pa izveidojušos spraugu plūst elpojamais gaiss. Runāšanas un dziedāšanas laikā balss saites sakļaujas, gaiss izplūst pa šauru spraugu. Tā rezultātā uz balss saitēm rodas gaisa spiediens, kas izraisa balss saišu vibrāciju. Izraisītā vibrācija rada balsenē, rīklē un trahejā esošās gaisa strūklas vibrāciju, tā rezultātā rodas skaņa. Tālāk gaisa strūkla plūst mutes dobumā, kur, atsītoties pret cietajām aukslējām, izplūst pa mutes atvērumu [24, 59-62].

12. zīmējums. Gaisa strūklas ceļš [24, 79].

Dziedāšanā vispareizākā skaņa veidojas, ja vibrējošā gaisa strūkļa, izplūstot no rīkles un mutes dobuma, pieskaras un atsitas pret cietajām aukslējām (12. zīm. B, virziens a). Tā tiek ieskandināti galvas rezonatori, kas ir ļoti nepieciešams pirmsskolā.

Ja vibrējošā gaisa strūkļa, nekur neatsitas un neatbalsojas rezonatoros, bet izplūst tūlīt tieši pa mutes atvērumu ārā, veidojas mazskanīga, sekla un atklāta skaņa, kuru sauc par “balto skaņu” (12. zīm. A). Šāds skaņas veidošanas paņēmiens nav pieļaujams mūzikā.

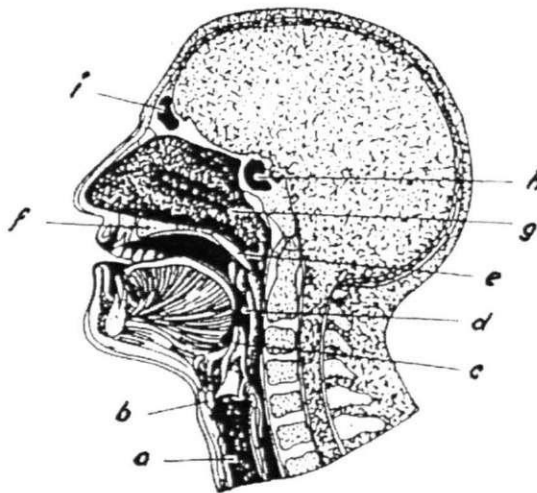
Ja gaisa strūkļa atsitas nedaudz atpakaļ pret mīkstajām aukslējām, skaņa kļūst dobja un neskaidra, tā zaudē nepieciešamo metāliskumu un intonācijas tīrību (12. zīm. punktā c).

N. Orlova (*Н.Д. Орлова*) raksta, ka mīkstās aukslējas piedalās balssveidošanā. Tā ir elastīga membrāna, kas apgādāta ar muskuļiem [226]. Pēc R. Hjūsona tā ir svarīgākā receptoru daļa – centrālais balssveidošanas iecirknis [258].

M. Gračeva izpētījusi, ka mīksto aukslēju balssveidošanas funkcija saistīta ar elpošanu; tā muskuļu tiešā saraušanās reflektori ietekmē balsenes balsi spraugu [193].

Skaņas veidošanā piedalās **rezonatori**, ar kuru palīdzību skaņa iegūst nokrāsu, pilnskanību – tembru. Ir divas rezonatoru grupas:

- Galvas rezonatori: rīkles dobums, mutes dobums, deguna dobums, deniņu kaula dobums un pieres kaula dobums.
- Krūšu rezonatori: traheja, bronhu vadi, krūšu dobuma mazāk blīvās vietas.

13. zīmējums. Galvas šķērsgriezums:

a – traheja; b – balsene (balss saites); c – uzbalsenis; d – rīkles dobums; e – mīkstās aukslējas; f – cietās aukslējas, g – deguna dobums; h – deniņu kaula dobums; i – pieres kaula dobums [24, 60].

Dziedāšanas laikā atsevišķi rezonatori darbojas līdzīgi dabiski un neapzināti, taču daudzus rezonatorus var iedarbināt ar pareizi virzītu elpas strūkļu, tādēļ dziedātājam jāprot pār-

valdīt **elpa**, lai to varētu pakļaut savai gribai. Ar elpu izdara spiedienu uz balss saitēm, no izelpas ilguma atkarīgs dziedājuma plūdums. Līdzenu un elastīgu izelpu var panākt ar pareizu elpošanu. Izšķir 3 elpas veidus: **krūšu**; **sānu**; **diafragmas**. J. Rozītis iedala: **šķirtnes (diafragmas)**, **sānu un plecu** [77, 16] un pamato to lietderību: „Izmantot vienu vien gandrīz nav iespējams, nebūtu arī lietderīgi. Vienpusīgs un nepamatots ir bieži sastopamais apgalvojums, ka šķirtnes elpošana esot vienīgā pareizā un dziedāšanā noderīgā”[77,17].

Krūšu elpa neder dziedāšanā, jo elpošanā piedalās plaušu augšdaļa, elpa ir sekla, cilājas pleci un krūšu kurvja augšdaļa. Bieži jāņem elpa. **Sānu elpa** ir dziļāka. Elastīgāku un līdzenu izelpu nodrošina elastīgo sānu ribu līdzdalība elpošanā. Dziedāšanā ieteicams lietot **diafragmas elpu**, tā ir visdziļākā un noturīgākā, jo balstās uz diafragmas. Ieelpas brīdī diafragma savelkas un novirzās lejup, tādēļ sānu ribas paplešas. Vienlaicīgi paplešoties sānu ribām, rodas **kombinētā elpa**.

V. Kuzmickis raksta: “Neattīstīta diafragma ir atkarīga no gaisa, bet attīstīta valda pār gaisu” [45, 28]. Pareizu diafragmas elpu pārbauda guļot uz muguras, jo guļot cilvēks elpo ar diafragmu. Kad elpa noskaidrota, to pašu veic stāvot kājās: “Lai iemācītos pareizi elpot ar diafragmas palīdzību, vajag viņu pie sevis atrast un sajūst viņas darbību” [45, 29].

Mūzikas pedagogi ir vienoti par pareizas **elpas nosacījumiem**, ko realizē darbībā:

- jāieelpo īsi, aktīvi, strauji;
- ieelpa ir viegla, bez trokšņa;
- pēc ieelpas elpa uz brīdi jāaiztur;
- jāieelpo ne pārāk daudz gaisa;
- ieelpa ir vienmērīga, līdzena, taupīga;
- neizelpo visu gaisu bez atlikuma, bet ieelpo, kad vēl jūt plaušās gaisa rezervi.

Domās dalās par **ieelpošanas veidu**. Pieņemts, ka jāieelpo caur degunu vai vienlaicīgi caur degunu un muti. Bebru Juris (1922) atzīst ieelpu tikai caur degumu [6, 24]. Jūlijs Rozītis (1929) raksturo elpošanu šādi: “Parasti elpošanai jānotiek caur degunu. Ejot pa deguna līkumainām alām, gaiss pa daļai iztīrās no putekļiem, sasilst un **top mitrs**. Runājot vai dziedot izelpošana, kā saprotams, notiek caur muti; bet arī ieelpošana caur degunu tad ne vienmēr iespējama, jo prasa vairāk laika. Lai neizceltos nevietā pauzes, jāieelpo caur muti. Tas ir nepieciešams, bet ne vienmēr higiēnisks, un var novest pie balsorgānu saaukstēšanās, iesnām utt.” [77,18]. Jēkabs Graubiņš (1935) atzīst, ka “ieelpošana izdarāma caur degunu, jo ieelpojot caur muti, ātri izžūst mutes gļotāda, auksts un putekļains gaiss tieši ieplūst plaušās, iepriekš nesasilis un neizfiltrējies deguna kambaros. Izņēmuma gadījumos tikai (kad maz laika ieelpošanai) var ieelpot caur muti” [27, 31-32]. Mūzikas metodiķis Arturs Eidiņš (1974) raksta: “Ieelpošana izdarāma caur degunu, bez trokšņa. Var likt bērniem iedomāties, ka viņi

lēmām ieelpo patīkamam zieda smaržu” [22, 25]. Irēna Nelsone (1992) norāda: “Dziedāšana saistās ar īsu, klusu ieelpu caur degunu (nepace[ot plecus) un ilgstošu, līdzenu izelpu” [66, 19]. Pirmsskolas metodiķe Inta Plikause (1985) piezīmē: “Bērni jā māca ieelpot tikai caur degunu” [64, 27]. Viņa iesaka deguna ieelpu apgūt ar šādiem asociatīviem vingrinājumiem: “Aizpūš pieneņu pūku”, “Pūš, lai plīvo lentas vai lakatiņi”. Līdzīgi vingrinājumi ir jebkura mūzikas pedagoga praksē. V. Kuzmickis atzīst par lietderīgu ieelpu dziedot, runājot vai klusējot vienīgi tikai caur degunu un pamato šī ieelpas veida priekšrocības: „Gaiss sasildīts, labvēlīgi iespaido kaklu un balss saites; attīrīts no putekļiem; var ieelpot dziļi; gaiss bez trokšņa nokļūst plaušās” [45, 27].

J. Daumants (1931) ir pārliecināts, ka “no higiēniskā viedokļa, saprotams, ka caur degunu ieņemtais gaiss iztīrās, sasildās”, bet mutes elpas aizstāvji balstās uz praktiskiem pamatiem, pierādīdami to, ka pie ātras dziedāšanas elpas ņemšana caur degunu faktiski neiespējama”, tādēļ “skaidrs, ka mutes elpošanai jā dod priekšroka”. Viņš pieļauj elpošanu caur muti un degunu, tomēr par pareizāku atzīst elpu caur muti [16, 30-31].

Jēkabs Mediņš (1958) raksta: “Pirms dziedāšanas mierīgi caur degunu (reizē caur muti) liek bērniem ieņemt elpu, mazliet aizmūst to un dziedot pakāpeniski izelpot” [62, 26].

A. Menabeni-Šamšinoва (*A.Г.Менабени-Шамшинова, 1968*), sīki aprakstījusi ieelpošanas veidu, par lietderīgu atzīst: “Ieelpa izdarāma ar pavērtu muti vienlaicīgi caur degunu un muti, tajā pašā laikā dodot priekšroku deguna elpošanai” [215, 39].

V. Bagadurovs (1954) nav uzskatījis par būtisku kādu noteiktu ieelpas veidu, bet vairākkārt norāda, ka visas dziedāšanas iemaņas mācāmas vienlaicīgi, ieelpai jābūt mierīgai, bez trokšņa [135,28], elpai jābūt mazai, īsai, nemanāmai [169, 30].

N. Dobrovoļska un N. Orlova (1972) iesaka dziedāšanas laikā apgūt beztrokšņa ieelpas iemaņas: “Ņemt elpu ieteicams caur degunu” [197, 15].

A. Katinene ieteic ieelpu ņemt mierīgi, bet aktīvi, vienlaicīgi caur degunu un muti [236, 100].

K.Pulciņš (1922) raksta: “Dziedāšana nav pate elpošana, bet gan viņas pārvēršana skaņā. Māksla nav viņu sniegt balssaparātam, bet gan ar to prast viņu atturēt un regulēt, t. i. mācēt toni ņemt un dot” [74, 17].

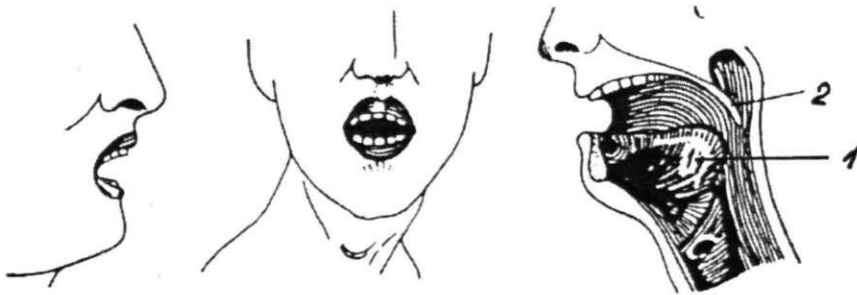
Praksē vispareizākais un pieņemamākais ieelpas veids ir klusa, īsa ieelpa caur degunu un vienmērīga izelpa caur muti dziedot, taču iesnu gadījumos vienīgais ieelpas veids būs iespējams tikai caur muti, tādēļ bērnam nepieciešams apgūt visus trīs ieelpas veidus. Es pati elpu ņemu vienlaicīgi caur degunu un muti, kas ir automatizējies tiktāl, ka ikdienā tam nepiešķiru lielu vērību. Bērniem rādu visus trīs ieelpas veidus.

Skaņas veidošanas sākumu sauc par ataku vai skaņas sākumu. Izšķir trīs atakas veidus: **cieto, mīksto un piedvesto** [169, 6-7]. J. Rozītis atakas veidus nosaucis par: **cieto, dvēsmoto un maigo** [77, 39]. Dziedāšanā lieto cieto un mīksto ataku:

- pie cietās atakas balss saites cieši sakļaujas, tādēļ “papriekš atskan sprādzienam līdzīgs troksnis un tikai pēc tam tīra skaņa” [77, 39]. Cietā skaņas ataka uz bērna nenobriedušajām balss saitēm var ar laiku izveidot t. s. “balss mezgliņus”, tāpēc šis atakas veids nav ieteicams;
- pie mīkstās atakas balss saites sakļaujas mazāk cieši, skaņa veidojas mīksta. J. Rozītis mīkstās atakas skaņu raksturo kā tīru un līdzenu, bez “kaut kādas liekas pieskaņas” [77, 39].

Piedvestā jeb dvēsmotā ataka veidojas ar nepilnu balss saišu sakļaušanos, ar lieku gaisa pārtēriņu (pārelpu), patskaņu sākumā skan elpa, kas rada līdzskani “h”, un, piem., patskaņa “a” vietā atskan “ha”. Skaņas sākums nav precīzs, tādēļ šis atakas veids nav pieļaujams vokālajā mākslā (V. Bagadurovs, A. Katinene, J. Rozītis u. c.).

Skaņu veidošanā liela nozīme ir **artikulācijas – izrunas orgāniem**: mutei, lūpām, apakšžoklim, mēlei un mīkstajām aukslējām. Ar šo orgānu palīdzību skaņas iegūst konkrētu patskaņu vai līdzskaņu formu. To veicina pareizs mutes un mēles stāvoklis, sejas izteiksme – mīmika. Pieņemts, ka dabisks mutes atvērums ir divu pirkstu platumā, taču bērns pats izjutīs, cik plaši atverot muti, viņa balss skan brīvi un dabiski. Noteicošā ir bērna pašizjūta.

14. zīmējums. Artikulācijas orgāni

1 – mēle; 2 – mīkstās aukslējas [24, 75].

Secinājumi

Bērnu muzikalitātes attīstībā svarīga ir savlaicīga ir skaņu veidošanās un balss aparāta apguves sekmēšana atbilstoši katra bērna vecumposma īpatnībām. Skaņu apguve notiek vienlaicīgi ar dzirdes uztveri mazbērna vecumā, ar balsi atsaucoties pieaugušā muzikālai skaņai. Runas dzirde un muzikālā dzirde veidojas paralēli mazbērna vecumā. Individuāla bērna balss attīstība jāsāk iedzimtās balss iespēju ietvaros (augsta, vidēja, zema). Īpaši svarīga

ir skaņu apguve smadzeņu ātras attīstības periodā svarīgi darboties ar bērnu, jo tiek stimulēta sakaru veidošanās starp nervu šūniņām – neironiem. Muzikalitātes agrā izpausme (3 – 5 gadi) rāda, ka bērni ir muzikāli apdāvināti. Bērniem ar labām muzikālajām spējām skaņu apguves kvalitāte izpaužas pakāpeniski 5 – 7 gadu vecumā. Muzikālie dzirdes priekšstati – spēja melodiju reproducēt ar balsi veidojas sarežģīti un ilgstoši, var parādīties tikai 5 gadu vecumā. Kādas spējas attīstības aizkavēšanās var bremsēt citu spēju attīstību. Dziedošo balsi sagatavo ar runas skaņu atdarināšanas vingrinājumiem augstā reģistrā. Bērna balsene ir maza, balssaites īsas un tievas, plaušu tilpums neliels, krūšu kurvis pēc formas piepacelts, tādēļ bērniem novēro plecu elpošanu. Pirmsskolā nepieciešams apgūt balss aparāta, elpas, skaņas veidošanas pamatiemaņas. Precīza skaņu intonēšana dziedāšanas laikā liecina par izveidotiem dzirdes priekšstatiem, t.i. par attīstītu iekšējo dzirdi.

Pamatojoties uz teorētiskajos avotos izpētīto par bērna vecumposma īpatnībām pirmsskolā, bija svarīgi apzināt kritērijus bērna muzikalitātes noteikšanai pirmsskolā un noskaidrot līdzekļus muzikalitātes attīstības sekmēšanai pirmsskolas muzikālajās nodarbībās.

1. 4. Pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes veidošanās kritēriji

Lai noskaidrotu bērnu muzikalitātes kritērijus, analizējami muzikalitātes struktūrkomponenti.

1. 4. 1. Emocijas un jūtas

B. Teplovs rakstīja, ka mūzika ir emocionāla īstenības izziņa. Muzikalitātes pamatpazīme ir mūzikas satura pārdzīvojums. Tā kā muzikāls pārdzīvojums būtībā ir emocionāls pārdzīvojums, bet mūzikas saturu var izprast tikai emocionālā ceļā, muzikalitātes centrs ir cilvēka spēja emocionāli atsaukties uz mūziku [251, 53].

Mūzika kā emociju paudēja un jūtu veidotāja palīdz cilvēkā veidot morālu un estētisku jūtīgumu, kas nepieciešams saskarsmē. Mūzika attīsta cilvēka emocionalitāti. Emocionālā atsaucība – viena no svarīgākām muzikālajām spējām. Tās attīstība ir cieši saistīta ar emocionālo atsaucību ikdienas saskarsmē, ar tādām īpašībām kā labestība, prasme just līdzī citam cilvēkam (empātija). A.Prokofjeva [232, 198] un R.Ņemovs [222, 151] atzīst, ka empātijas spēja sāk veidoties 1,5 gadu vecumā, bet spilgti izpaužas abos empātijas veidos: humānistiskajā un egocentriskajā pirm skolā 4 – 6 gadu vecumā. Dziedāšanā līdztekus emocionālajai atsaucībai izpaužas prāta operācijas salīdzināšana, pretnostatīšana, analīze, iegaumēšana. Tās ietekmē bērna vispārīgo attīstību. Ritma izjūtas apguve sekmē atsaukšanos pret mūziku, kas izpaužas uzmanībā, sasprindzinātībā, koncentrēšanās spējā, emocijās [236,19].

Lai izprastu emocionālās atsaucības būtību un nozīmi, ir nepieciešams noskaidrot, kas ir emocijas un jūtas, kā tās veidojas, kāda ir emociju loma pirmsskolēna jūtu pasaules tapšanā.

Emocijas (no latīņu *emovere* – uztraukt, uzbudināt) ir īpaši indivīda psihiskie procesi un stāvokļi, kas saistībā ar indivīda instinktiem, vajadzībām un motīviem pārdzīvojumā atspoguļo parādību un situāciju nozīmību viņa dzīvesdarbībā. Emocijas pavada ikvienu subjekta aktivitātes izpausmi un ir viens no psihiskās darbības un uzvedības galvenajiem regulācijas mehānismiem, kas virzīti uz aktuālu vajadzību apmierināšanu [236, 427-428]. Tās ir vispārinātas reakcijas, radušās kā atbilde uz daudzveidīgajiem eksogēnajiem (ārējā vide) un endogēnajiem (iekšējo orgānu) signāliem, kuru ietekmē notiek organisma fizioloģiskas izmaiņas [225, 10].

Psihologs I. Plotnieks raksta, ka cilvēka dzīve sākas ar emocijām. Īstenības atspoguļošanas procesā cilvēks ne tikai sajūt, uztver, atceras, domā, bet arī ieņem īpašu attieksmi. Tā izpaužas patikā vai nepatikā, vai arī cita veida pārdzīvojumā. Svarīgi ir tas, ka emocionālie procesi atrodas blakus izziņas un gribas procesiem. Tie ir integrālas psihiskās

parādības, kas ietekmē cilvēka psihisko dzīvi [71, 50]. Emocijas var izraisīt ne tikai konkrētā brīdī notiekošais, bet arī atmiņas par kādu notikumu [225, 28].

Pirmsskolas vecumā vienlaicīgi ar intelektu intensīvi attīstās bērna emocijas un jūtas. Emocijas ir pārdzīvojumi, kuru pamatā ir bērna organiskas vajadzības vai arī kāda pārejoša situācija. Tās ir pārdzīvojumi, kurus izraisa vajadzību apmierināšana vai neapmierināšana cilvēka mijiedarbībā ar ārējiem kairēkļiem. Tām piemīt spilgti izteikta subjektīva nokrāsa. Emocijas ir procesi, kas ietekmē jūtas un ar tām saistītās personības īpašības. Jūtu pamatā ir ilgstoši pārdzīvojumi, kas saistīti ar bērna garīgo vajadzību apmierināšanu. **Jūtas ir cilvēka apzināta, noturīga, ilgstoša pozitīva vai negatīva attieksme pret apkārtējo īstenību, pret to, ko viņš izzina un dara** [30, 113]. Bērna audzināšana saskarsmē ir atkarīga no viņa emocijām un jūtām. Svarīga ir bērna attieksme situācijā pret pieaugušo, viņa pārdzīvojumi. “Emocijas un jūtas būtībā ir nevis pats aktivizācijas process, bet gan subjekta atspoguļošanas forma, ar kuras palīdzību notiek aktivitātes pārveidošana” [73, 127]. Adevkāta emocionāla reaģēšana ir vesela cilvēka uzvedības neatņemama sastāvdaļa. Atbilstoši apstākļiem katrs cilvēks skumst, bēdājas, priecājas [225, 77]. Svarīgi, ka bērna darbības attīstības laikā mainās emociju vieta darbības laika struktūrā.

I. Puškarevs un A. Golubeva skaidro, ka psihisko darbību regulējošie zemgarozas centri, arī par emocijām atbildīgie zemgarozas rajoni smadzeņu hipotalāmā, bērnam nobriest ātrāk nekā prāta darbību noteicošie rajoni smadzeņu lielo pusložu garozā. Tas ir bērnu emocionalitātes iemesls. **Emocionalitāte ir spēja ātri, dziļi pārdzīvot, just.** R. Nemovs (*P.C.Немов*) raksta, ka tā ir “emocionālā stāvokļa rašanās viegluma pakāpe konkrētajā situācijā” [222, 353]. Tā izpaužas adekvātā vai neadekvātā uzvedībā. Bieži mainās dominantes. **Dominante ir spēcīgs, uz laiku radies uzbudinājums centrālajā nervu sistēmā**, ko pastiprina jebkurš vājāks kairinātājs. Dominanšu maiņa izpaužas maziem bērniem un pirmsskolas vecuma bērniem raksturīgā straujā emocionālo stāvokļu maiņā. Pārejā no agrās bērības uz pirmsskolu emocijām ir neapvaldīts raksturs. Tās ātri uzliesmo un tikpat ātri nodziest, prieku nomaina asaras un otrādi. Tas izraisa arī uzmanības nenoturību un daudzveidīgas emocionālās izpausmes, fantāziju, radošu aktivitāti arī jaunākajā skolas vecumā [75, 31].

I. Plotnieks (1970) un V. Hibernere (1998) izšķir un raksturo vairākus **emocionālos stāvokļus (noskaņojums, garastāvoklis, afekts)**. Tie nav tik noturīgi kā jūtas, kā arī nav tik dinamiski kā emocijas [30, 17-18]. Emocionālajiem stāvokļiem var būt dažāda intensitāte:

- **Noskaņojums** ir “personas vai personu grupas emocionāls stāvoklis, kas saistīts ar nostāju, gatavību kādai darbībai, attieksmi pret to (kādā laika posmā)” [68, 110]. Pedagoģiski svarīgi ir tas, ka noskaņojumi ir vadāmi [71, 6].

- **“Garastāvoklis** ir kādu laiku noturīgs, pārejošs personas emocionāls stāvoklis, emocionālā pašizjūta; oma. Personas (vai personu grupas) psihiskais stāvoklis, kurā izpaužas emocionālo procesu kopums, **kas ietekmē uzvedību**. Garastāvoklis ārējo apstākļu (veiksmju vai neveiksmju, pamudinājuma vai nopeluma u. tml.) ietekmē var strauji mainīties” [68, 55-56].
- **Afekta stāvoklis** ir spēcīgs, intensīvs psihiskais stāvoklis, kas var pāraugt afektā. **Afekts** ir īslaicīgs, bet ļoti spēcīgs, intensīvs emocionāls uzliesmojums ar spilgtu ārēju reakciju [71, 8]. Augstākās pakāpes emocionālā uzbudinājuma stāvokļi ir niknums, sajūsma, šausmas, naidis u.c. [225, 26].

Pēc konkrētas darbības un sociālā rakstura izšķir: intelektuālās, estētiskās, tikumiskās jeb morālās jūtas [71, 37; 8, 51]. Vienas un tās pašas jūtas var izpausties ar dažādām emocijām. Cilvēka ontogēnēzē jūtas veidojas vēlāk par emocijām. Tās veidojas cilvēka apziņā skolas, ģimenes, mākslas apstākļu ietekmē un nosaka situatīvo emocionālo reakciju dinamiku un saturu. **Pēc priekšmetiskā satura jūtas nosacīti iedala: konkrētas, vispārīgas, abstraktas** [233, 419].

Psihologu skatījumā **emocijām vienmēr ir situatīvs raksturs**. *Tām raksturīgs dinamiskums, kustīgums, ātras maiņas*. **Emocijas ir “psihiskie procesi”**. **Tiem atkārtojoties, veidojas personības “psihiskās īpašības” – jūtas**. Tās ir **pastāvīgākas, dziļākas, būtiskāk raksturo personību**. **Jūtām var būt gan situatīvs, gan stabils, ilgstošs raksturs**. Tās ir sociāli determinētas. **Atšķirībā no emocijām, kas vienmēr ir aktīvas, aktuālas, jūtas var būt potenciālas** [8, 51]. Jūtu veidošanās procesā piedalās intelektuālie un gribas procesi. Jūtām var būt dažāda emocionāla izpausme [239, 247].

Nepieciešama jūtu audzināšanas pamatprasība ir atbilstošu emociju izsaukšana ar **emocionālo atsaucību**. **Emocionālā atsaucība kā noturīga indivīda iezīme izpaužas apstākļi, cik viņš viegli, ātri, lokani un plašā diapazonā emocionāli reaģē uz atšķirīgām – sociālo notikumu, saskarsmes procesu, partneru īpatnību, ideju, apkārtējo cilvēku emociju izpausmju ietekmēm**. Emocionālā aktivitāte liecina par veselu psihi, par pilnvērtīgu apkārtējās pasaules uztveri. Emociju pārslēdzamība liecina par lokanību un adaptācijas spēju [175, 114].

Cilvēka emocionālā attīstība iesākas bērnībā. Pirmajos dzīves gados (1-7) bērns ir īpaši emocionāli uzņēmīgs un atsaucīgs, bērna emocijas ir tiešas un atklātas. Uz atdarināšanas pamata ar aiztures mehānismu vingrinājumiem un savaldības paradumu apguvi bērns iemācās tās virzīt [71, 50; 239, 181; 225, 77]. Mainoties personības attieksmei pret dzīvi, mainās emocijas. Jūtas, kas raksturīgas kādam noteiktam dzīves periodam, automātiski nepāriet citā dzīves periodā, bet mainās izmainoties apstākļiem. Zināma veida pēctecība pastāv, tomēr tās

ir atkarīgas no izmaiņām personībā [239,180]. Personības emocionālo īpatnību atšķirības izpaužas:

- spēcīgā vai vājā emocionālā uzbudināmībā;
- lielākā vai mazākā emocionālā noturībā;
- jūtu spēkā vai intensitātē;
- jūtu dziļumā [222, 178-179].

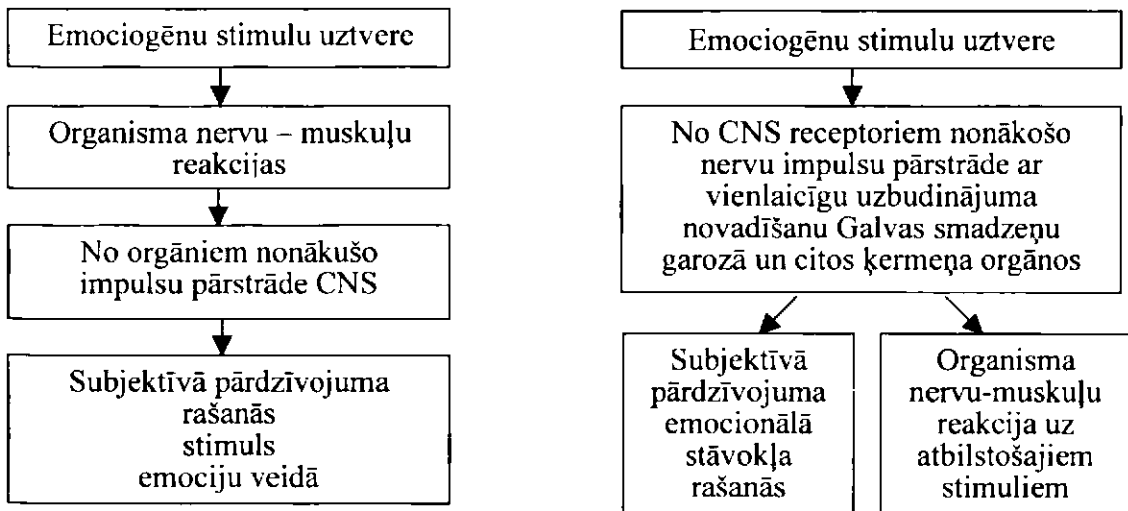
I. Plotniņš un S. Rubinšteins raksta, ka ir pretēji viedokļi par **emociju ārējo izpausmi**. Vieni pētnieki uzskata ārējās izpausmes kā emocionālo pārdzīvojumu tiešas sekas: **vispirms ir emocionālais subjektīvais pārdzīvojums**, tad atbilstoši **ķermeniskās izmaiņas** (vispirms prieks, tad smaids) [71, 18]. Citi 19. gs beigās C. Lange (*C.Lange, 1895*) un V. Džemss (*W.James, 1884*) uzskatīja, ka **primāri ir ķermeniskie procesi**, ko izsauc ārējie un iekšējie kairinājumi. Tikai **pēc tam rodas subjektīvā emocija** kā šo izmaiņu subjektīvs atspulgs, t.i. ķermeņa izmaiņas seko tūlīt pēc satraucoša fakta uztveres, un šo izmaiņu pārdzīvojums cilvēkā arī ir emocija [195, 87]. V.Kenona (*W.B.Cannon, 1927*) un P. Barda (*P.Bard, 1934*) teorijā ķermeņa izmaiņas un emocionālie pārdzīvojumi rodas gandrīz vienlaicīgi. Abu grupu pētnieku teorijas nosacīti sauc par psihoorganiskajām emociju teorijām.

15. zīmējums.

Psihoorganisko emociju teoriju sakarības.

Džemsa – Langes teorija

Kenona – Barda teorija

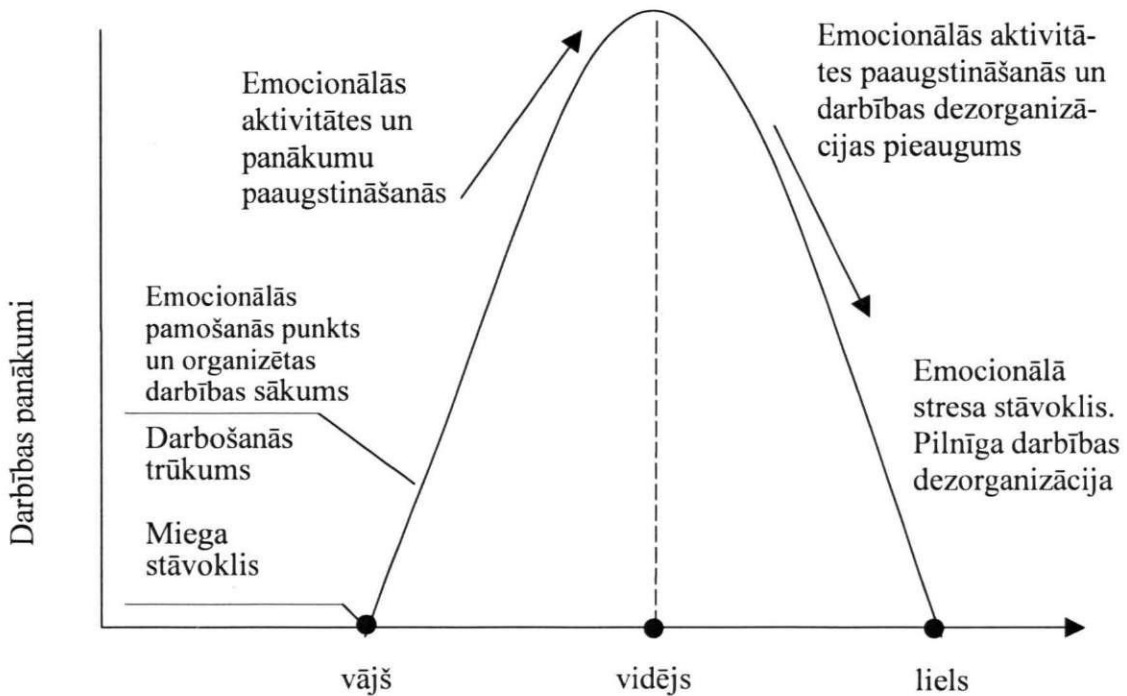

Tālāk veicot smadzeņu elektrofizioloģiskos pētījumus, radās **D. Lindseja** (*D.B.Lindsey, 1951*) un **D. Hebba** (*D.O.Hebb, 1949*) **aktivācijas teorija**. Šajā teorijā atklāts, ka emocijas rodas kā sekas, izjūkot un atjaunojoties līdzsvaram attiecīgās CNS struktūrās.

Pamatojoties uz izstrādātajām teorijām, kas izskaidroja savstarpējās emocionālo un organisko procesu sakarības, radās teorijas, kuras atklāj emociju ietekmi uz cilvēka psihi un uzvedību. Izrādījās, ka emocijas regulē darbību, ietekmējot to, atkarībā no emocionālā

pārdzīvojuma rakstura un intensitātes. Lai sasniegtu augstāko attīstības rezultātu vienlīdz nevēlamai ir kā pārāk vāji, tā ļoti spēcīgi emocionāli uzbudinājumi. Optimālais emocionālā uzbudinājuma līmenis, savukārt, atkarīgs no daudziem faktoriem: no izpildāmās darbības, no apstākļiem, kuros darbība notiek, no cilvēka individualitātes un citiem. Pārāk vājš emocionālais uzbudinājums nenodrošina nepieciešamo darbības motivāciju, bet pārāk spēcīgs izjauc un dezorganizē to, padara to nevadāmu (221, 376-379).

16. zīmējums. Emocionālā uzbudinājuma spēks.

Cilvēka darbības panākumu atkarība no viņa emocionālās uzbudināmības spēka (pēc D.O.Hebba) [221, 378]

Cilvēka psihofizioloģijā emocijas ir īpašs psihisks stāvoklis, kas izpaužas kā organisma kompleksa reakcija uz dažādām ārējās un iekšējās vides ietekmēm. “Emocijām ir subjektīvais un objektīvais komponents. Emociju **subjektīvais komponents ir emocionālais pārdzīvojums**, pēc kura nav iespējams objektīvi novērtēt emociju intensitāti. Dusmas un prieku nevar izmērīt. Emociju **objektīvais komponents ir kustības un veģetatīvās kustības**, kuras ir iespējams reģistrēt un mērīt. Pēc šīm emociju izpausmēm var novērtēt emociju intensitāti” [90, 132]. Tā kā emociju pamatā ir vajadzības [7, 49], atsaucoties konkrētam notikumam, cilvēkā rodas tā **pozitīvs, negatīvs vai neitrāls vērtējums** [228, 247]. To raksturo atšķirīgi fizioloģiski rādītāji. Emocijas iedala:

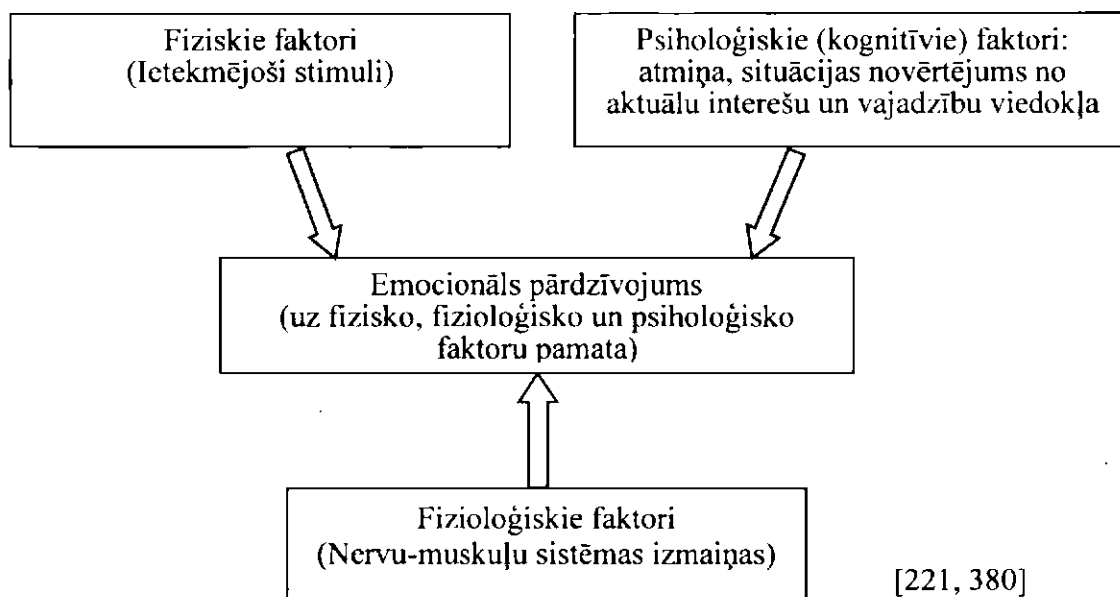
1. **Pozitīvajās.** Tām ir prieka un pacilātības izpausmes. Pozitīvas emocijas rašanās priekšnoteikums ir neapmierināta vajadzība sākumā. Šīs emocijas ir stēniskās jeb tonizējošās emocijās, kas mobilizē cilvēku aktīvai darbībai: sajūsma un prieks, dusmas un

nai. Stēniskās jeb aktīvās emocijas palielina organisma darba spējas. Cilvēkam, kas izjūt prieku, paplašinās sīkie asinsvadi, līdz ar to palielinās dažādu orgānu, īpaši smadzeņu apgāde ar barības vielām. Cilvēks šajā stāvoklī nejūt nogurumu, bet izjūt spēcīgu vajadzību darboties, kustēties. Priecīgs bērns enerģiski žestikulē, lēkā, skaļi smejas un izdara vēl citas ātras un enerģiskas kustības. Intensīvāk norisinās arī viņa garīgā darbība [71, 35-36]. J. Birzkopa, R. Bebres, I. Plotnieka u. c. autoru atziņas liecina, ka pozitīvas emocijas rada pozitīvi emocionālu fonu, kas veicina izziņas un citu darbību [10, 59-60; 8, 50-51; 71].

2. **Negatīvajās**, astēniskajās jeb aktivitāti nomācošajās, kavējošajās emocijās. Šīm emocijām ir raksturīgs negatīvs pārdzīvojums, nepatika un neapmierinātība. Tās demobilizē cilvēku, izraisa bailes, izmisumu un kaunu. Negatīvas emocijas izsauc astēniskas parādības – palēninās sirdsdarbība, pavājinās elpošana, tās mazina enerģiju, rada bezcerību.
3. **Neitrālās** emocijas neizraisa dziļu pārdzīvojumu. Tās atstāj cilvēku vienaldzīgu.

Šim pētījumam svarīga ir S. Šehtera (*S.Schachter, 1962*) kognitīvi-fizioloģiskā koncepcija, kurā tiek izskaidrota cilvēka motivācijas un atmiņas loma emocionālajos procesos.

17. zīmējums. Kognitīvi fizioloģiskā koncepcija.

Pievienojos psihologu un pedagogu atziņai, ka emocijas stimulē bērna darbību, tāpēc nav ieteicama mūsdienās praktizējamā skolēna prāta darbības pārmērīga atvieglošana, jo jebkuram cilvēkam vislielāko gandarījumu un spēcīgāko emocionālo pārdzīvojumu rada grūtību pārvarēšana un sevis pašapliecināšana (Štāls; Gaide; Plotnieks; Students, Špona).

Cilvēka un dzīvnieku vienkāršākās emocijas veidojas apmierinot dažādas bioloģiskās vajadzības (badu, slāpes, dzimumtieksmi). Augstākās emocijas ir audzināšanas un

saskarsmes ietekmju rezultāts, kas parādās, cilvēkam sasniedzot noteiktu intelekta līmeni. Tās veidojas pozitīvu pārdzīvojumu ietekmē [90, 132].

Psihologi (Ļ. Vigotskis, A. Zaporožecs, R. Bebre u.c.) norāda, ka visu cilvēka izziņas procesu pamatā ir **sajūtas**. Ar sajūtām cilvēks bagātina iespaidus. Sajūtas aktivizē psihi darbību, rosina iztēli un domāšanu. Cilvēks uztver un iegūst zināšanas caur sajūtu kanāliem, no kuriem dzirde ir viena no nozīmīgākajiem.

Zināms, ka **90%** informācijas cilvēks saņem ar redzi, bet ar dzirdi ap **9%**. Mūziku uztver gan ar redzi, gan ar dzirdi, gan kustībām. Izšķir sensoro, emocionālo, intelektuālo muzikālās uztveres līmeni. Mūzikā īpaši nozīmīga ir tēlainā un emocionālā atmiņa, kas izpaužas spējā iegaumēt, saglabāt atmiņā un atcerēties redzēto, dzirdēto, kustības un taustes iespaidus, pārdzīvotās emocijas un jūtas. Emocionalitāte raksturo mākslinieciskās izziņas procesu norisi. R. Bebre norāda, ka emocija nenes jaunu informāciju, bet pauž pārdzīvotu attieksmi pret īstenības parādībām, veic 1) atspoguļošanas, 2) vērtēšanas un 3) stimulēšanas uzdevumus [8, 49]. K. Izards piezīmē, ka, viņaprāt, pats svarīgākais ir tas, ka emocija mobilizē enerģiju un atsevišķos gadījumos subjekts to sajūt kā tendenci veikt darbību, t.i., darboties. Emocija regulē un filtrē cilvēka uztveri [202, 27].

Pirmsskolas vecumā bērna emocionālās audzināšanas pamatforma ir rotaļas. Pasaku, dziesmu satura izraisītu pārdzīvojumu ietekmē veidojas bērna emocionālo attiecību sistēma. Bērns pārdzīvojumus pārnes uz konkrētām dzīves situācijām. Ar rotaļām darbībā tiek vingrināta emocionālo attieksmju sistēma. Emocijas izpaužas ķermeņa kustībās: mīmikā, pantomīmikā, vokālajā mīmikā – emociju izteikšana intonācijā un balss tembrā [236, 157]. Pie tam izteiksmīgas kustības ir ne tikai ārēja izpausme, bet emociju komponente, t. i. iekšējais saturs ārējā darbībā [236, 161].

Bērna emocionālā attīstība pirmajā dzīves gadā izpaužas “rosmes kompleksā” priecīgās, pozitīvās emocijās. Atbildot uz ārējo kairinātāju, bērns smaida, izdara ātras kāju un roku kustības, straujāk elpo un dažkārt guldzina. Mazbērna (0 – 1) emocionālās dzīves raksturu izmaina vajadzības pēc ārējiem iespaidiem [212, 129]. Bērna vajadzības ir saistītas ar pozitīvām emocijām. M. Lisina atzinusi, ka ar izziņas darbības intensitāti agrajā bērnībā palielinās arī bērna emocionālo reakciju intensitāte. Tas liecina, ka izziņas vajadzības apmierināšana rada pozitīvus emocionālus pārdzīvojumus [212, 133-134].

Emocionālajā audzināšanā svarīgs ir pieaugušo paraugs un mazbērna emocionālais kontakts ar māti un citiem tuviniekiem. Pirmajā (0 - 1) dzīves gadā bērna attīstībai izšķiroša ir cieša emocionāla saskarsme ar māti, kas nodrošina viņam pozitīvas emocijas un uztur pozitīvu emocionālu noskaņojumu [51, 22]. Pozitīvas emocijas sekmē redzes un dzirdes koncentrēšanu [236, 46-47]. Protams, bērns var gūt apmierinājuma izjūtu no spēcīgas ne pozitīvas emocijas.

Tā agrajā bērnībā mazulis pierod pie viņa vecumam neatbilstošām, kaitīgām emocijām [71, 51]. Pedagoģiskais novērojums liecina, ka pēdējā laikā bērna spēcīgu ne pozitīvu emociju izraisītājas ir nepiemērota satura un skaļuma dziesmas, jo tās pārmērīgi uzbudina bērna psihi.

Bērna psihiskajā attīstībā vadošā darbība 1. – 3. dzīves mēnesī ir emocionālā saskarsme [236, 55], tādēļ nepieciešams runāt ar bērnu, smaidīt. 3 mēnešu vecumā bērns sarunājas “dūdojot”. Pirmajā dzīves gadā līdztekus notiek emocionālā, fiziskā un psihiskā attīstībā (dzirde, redze, kustības, runa). Nozīmīga ir **priekšmetiski – manipulatīvā darbība** [227, 44]. Teorijā atklāts un praksē ir apstiprinājies, ka visstraujāk bērna attīstība notiek pirmajā dzīves gadā rāpošanas periodā [227, 43; 192], un fiziski bērns attīstās noteiktā secībā: **rāpo, sēžas, ceļas kājās, staigā**. H.Papoušeks raksta, ka bērnam ir iedzimta vajadzība kustēties. Svarīgi ir panākt, lai bērns periodiski rāpotu, jo tā ir aktīva darbība, kas, ne tikai sekmē visu ķermeņa sistēmu koordinētu attīstību: kaulu-muskuļu, sirds-asinsvadu, bet arī apmierina bērna vajadzību emocionāli iepazīt pasauli. Viena gada vecumā rāpošana (kustības) palīdz noņemt spriedzi, nogurumu [135; 227, 73]. Vadoties no A.Ļubļinskas (*А.А.Люблинская*) pētījumiem par bērna attīstības un audzināšanas mijsakarbām, var teikt, ka izšķiroša bērna attīstībā ir darbošanās un kustību aktivitāte [54, 57]. Tāda pati pēctecība ir novērojama arī bērna emocionālajā attīstībā.

Pētījumi liecina, ka **jau viena mēneša vecumā bērns emocionāli atsaucas uz mūziku**. Par pareizu un savlaicīgu visu sajūtu orgānu funkcionēšanu bērna attīstībā liecina **rosmes komplekss** (smails, aktīvas roku un kāju kustības, dūdošana)[227, 53]. Pētījumos apstiprinājies, ka bērnam ir iedzimta iekšēja vajadzība izrunāt skaņas [227, 55; 135, 43; 114], tādēļ galvenais uzdevums šajā vecumā ir nodibināt kontaktu ar bērnu ar emocionālu (ekspresīvu) runu. Runas attīstības pamatā ir darbošanās izsauktas pozitīvas emocijas [227, 56]. Bērns priecājas par saskarsmi ar pieaugušo. Emocionālo atsaucību stimulē ar bērnam atbilstoša satura un rakstura dziesmām (šūpļa, liriskās)[227, 57]. Trešā (3) dzīves mēneša beigās bērns reaģē uz dziedāšanu, bet pēc tam uz instrumentālās mūzikas skaņām. Parādās mūzikas atlasīšanas spēja vai selektivitāte [227, 58; 107, 68].

Pakāpeniski turpinās emocionālās atsaucības veidošanās. 5-6 mēnešu vecumā runas mēģinājumi kļūst sarežģītāki, bērns sāk čalot, šļupstēt. Runas vingrinājumi ir pozitīvu emociju rādītājs [227, 62]. Mierīga, priecīga pašizjūta bērnam ir valodas attīstības pamatnoteikums. Pieaugušo uzdevums ir dažādot intonāciju, tembru, mīmiku, jo bērna attīstība sākotnēji notiek uztverot un atdarinot. Pedagoģisks priekšnoteikums pareizai un pēctecīgai attīstībai ir darbošanās klusā, mierīgā vidē [227, 63]. Pirmajā dzīves gadā tiek likti pamati pieaugušo runas izpratnei un aktīvai vārdu lietošanai. Pirmo 6 mēnešu laikā veidojas

emocionālā saskarsme, kam ir būtiska nozīme visā bērna psihiskajā attīstībā, īpaši sekmīgā un savlaicīgā runas attīstībā [227, 127].

Mūzikas uztveres veidošanās tiek sekmēta ar diferencētām skaņām un atšķirīgiem mūzikas stiliem [117, 18]. Pētījumos apstiprinājies, ka jautra mūzika aktivizē bērnu: par ko liecina emocionāli izsaučieni, kustību reakcija, tādēļ **aktivitātes stimulēšanai ieteicams izmantot dažāda tembra instrumentus** [227, 64]. Bērns spēj emocionāli atsaukties uz tuvu cilvēku klātbūtni (priecājas), bet saspringst, kad tuvojas svešie, atšķirīgi reaģē uz stingru vai maigu balss tembru. Tas liecina, ka bērns šajā vecumā jau spēj izdalīt skaņu īpatnības [227, 65].

Mūzikā pēctecīgu bērna emocionālo atsaučību pieaugušais stimulē ar šādiem paņēmieniem:

- mudina klausīties atbilstošu satura un garuma vokālo un instrumentālo mūziku;
- sekmē impulsīvu emocionālu atsaučību uz mierīgu un dzīvespriecīgu mūziku;
- rāda elementāras kustības mūzikas pavadījumā;
- iesaista vienkāršās rotaļkustībās;
- radina bērnus pie mūzikas instrumentiem: zvaniņi, stabulītes, trīsstūris u.c.
- pavada sadzīves darbības dziedot [227, 71].

Savlaicīgi uzsāktas emocionālās atsaučības veidošanas rezultātā mūzikā **viena gada vecumā** bērns ir ieguvis emocionālu pieredzi un:

1. Ar patiku klausās pieaugušā dziedāšanu.
2. Cenšas to atdarināt ar skaņām.
3. Labprāt ieklausās mūzikā.
4. Emocionāli atsaučjas uz kontrastējošu mūziku.
5. Izrāda kustību aktivitāti dziedāšanas laikā.
6. Atsaučjas muzikālām rotaļām ar kustību aktivitāti [227, 83].

Tā kā agrajā bērībā (1 – 3 gadi) ir netīšā uzmanība, bērns emocionāli atsaučjas uz to, kas saista viņa interesi. Sekmējot bērna psihisko attīstību, nepieciešama savlaicīga darbību maiņa: 2. dzīves gadā ieteicamas 5 – 10 minūšu nodarbības, bet 3. dzīves gadā 5 – 20 minūtes [227, 121]. Bērna interesi uztur pieaugušais ar savu emocionālu attieksmi pret darbību. Tas izpaužas mīmikā, runā. Darbībā tiek iesaistīti visi analizatori (redze, dzirde, taktīlā, kustības). Darbošanos ar vienu tematisku saturu ieteicams atkārtot ne vairāk, kā četrās nodarbībās, nostiprināšanas nolūkā atgriežoties pie tās pēc 2 nedēļu pārtraukuma [227, 120-121].

R. Ņemovs raksta, ka emociju ietekmē apmēram 3 – 4 gadu vecumā bērnam veidojas prasme atcerēties bērības iespaidus. Pirmsskolas vecumposmā veidojas arī ilglaicīgās atmiņas pamatmehānisms. Viens no tās komponentiem ir asociatīvā saite starp iegaumējamo

saturu un emocionālo pārdzīvojumu. Tieši emocijām un emocionālajam pamatam ir liela nozīme ilglaicīgajā atmiņā un iztēles procesā [222, 87-88].

Emocionālā atsaucība uz mūziku ir vājāka cilvēkiem ar stipru nervu sistēmu un spēcīgāka ar labilu nervu sistēmu. Emocionālā atsaucība (jūtīgums) pēc jēgas tuva iezīmei, ko sauc par emocionālo uzbudināmību [203, 226].

V. Beloborodova, F. Higin, O. Radinova, L. Garbērs (*Л.А.Гарбер*) u. c. autori norāda, ka svarīgs audzināšanas uzdevums ir attīstīt spēju saprast un iejusties cita cilvēka pārdzīvojumos, būt līdzdalīgam tajā (empātijas spēja). Uzskata, ka emocionālā atsaucība uz mūziku un atsaucība uz cita cilvēka emocionālajiem pārdzīvojumiem ir ģenētiski vienotas.

Ja mūzika ir cilvēka jūtu valoda, tad iemācīt saprast mūziku nozīmē iemācīt atsaukties uz cilvēku jūtām. Raksturojot mūziku ar apzīmējumiem: jautra, skumja, svinīga, enerģiska, drūma, ļauna, sērīga u. c., cilvēks raksturo savas emocijas, t. i. subjektīvos pārdzīvojumus. Tādēļ bērns jārādina:

- apzināties noskaņojumu, ko izsauc mūzika, ievērot, kā mūzika ietekmē viņu pašu;
- uztvert veselumā mūzikas izraisītas jūtas.

Emocionālās atsaucības apgūšana notiek triju veidu muzikālā darbībā: 1) mūziku klausoties, 2) dziedot pašam, 3) kustībās mūzikas pavadījumā. Katram no šiem darbības veidiem ir pedagoģiska vērtība, jo:

- klausoties mūziku, bērni iejūtas tajā, izjūtas nostiprina ar pārrunām;
- dziedot mūzika tiek aktīvi uztverta ar emocionālu attieksmi;
- aktīvu pārdzīvojumu veicina kustību un mūzikas vienotība [236, 106-110].

Emocionālā atsaucība kā noturīga cilvēka iezīme izpaužas apstākļi, cik viņš viegli un ātri emocionāli reaģē uz atšķirīgām ietekmēm: sociāliem notikumiem, saskarsmes procesu, partneru īpatnībām u.c. Tā ir cilvēka gatavība atsaukties “uz sevi”, “uz citiem”, “uz lietu”, “uz priekšmetiem”, “uz dabu”, “uz mākslas darbiem” u. c. [203, 226]. Atsaucība ir spēja atsaukties, reaģēt ar balsi, izrādīt interesi, savu aktīvo attieksmi. Tā ir spēja atsaukties uz citu domām. Atsaucoties veidojas attieksmes (*A.Špona, 85; 12`86*). Tas nozīmē, ka emocionālā atsaucība pakāpeniski bagātinās.

Psihologijā emocionālās rezonanses zaudējums ir tad, kad cilvēkam nav nekāda emocionālā atsaukšanās uz atšķirīgiem notikumiem [203, 226].

B. Teplovs raksta, ka “mūzikai vienmēr ir emocionāls saturs” [251, 19] un tās galvenā pamatfunkcija ir izteiksmīgums. Ar emociju izteikšanu mūzikā iespējams bagātīgi atspoguļot tās saturu [251, 17]. Mūzikas īpatnība ir tā, ka tā ir cilvēka emocionālā stāvokļa paudēja. Mūzikai un runai ir kopīgas iezīmes un raksturīgas mijsakarības:

- mūzika un runa ir saskarsmes līdzekļi;

- abiem ir noteikts saturs;
- abus uztver ar dzirdi.

Galvenā atšķirība ir veidā, kā viena vai otra atspoguļo savu saturu. Ar balss palīdzību cilvēks pauž savu emocionālo stāvokli: prieku, trauksmi, maigumu, bēdas u.c. Intonatīvo nokrāsu pauž ar tembru, augstumu, balss spēku, runas tempu, akcentiem, pauzēm. Mūzikas intonācijai ir tās pašas izteiksmes iespējas [236, 13-15]. Runā saturu uztver caur valodas vārda nozīmi – tā ir apzīmējuma funkcija. Mūzikā saturs izpaužas skaņu tēlos – tā ir izteiksmīguma funkcija [251, 13]. Pēc R. Ajello valoda komunikē domu, bet mūzika estētiski izsaka emociju [99, 12]. H. Papoušeks piezīmē, ka runai ir “neparasti spēcīga nozīme bērnu bioloģiskajā adaptācijā” [135, 38]. **Muzikālajā darbībā jūtīgums izpaužas kā emocionāls savilņojums par mūzikas skanējumu** [251, 91].

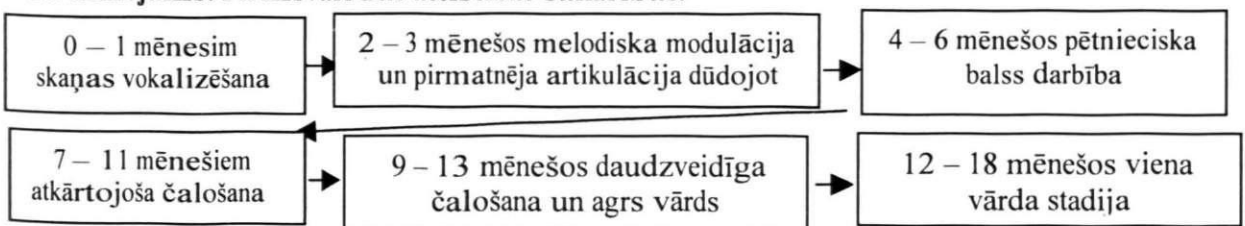
Pamatojoties uz runas un mūzikas uztveres sakarībām, bērnu skaņu akustiskajā analīzē A.Maklakovs atklājis pakāpenību emocionālā sajūtīguma izpausmēs [213,141]. To apkopāju tabulā.

10. tabula. Emocionālā sajūtīguma sakarības.

Vecums	Emociju izpausme
No 3. mēneša	Bērnā parādās prieka un smieklus skaņas
No 6. mēneša	Prieka intonācijas diferenciācija
No 7. mēneša	Izdalās intonācijas līdzīgas emocionālam lūgumam un izteiksmīga, mierīga lalināšana
No 10. mēneša	Parādās uzstājīga intonācija, kas ir līdzīga pieauguša prasīguma intonācijai
2. dzīves gadā	Pievienojas jautājuma intonācija

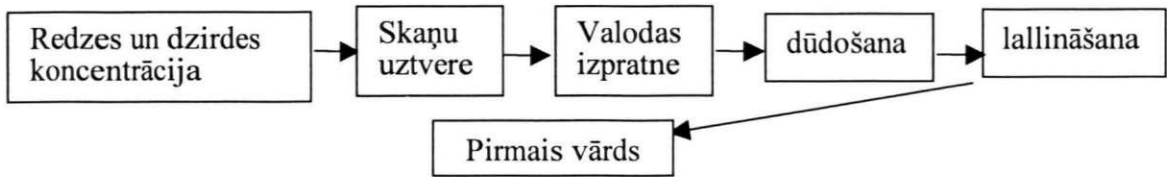
Vācu pediatres Mečildas Papoušekas (Mechthild Papoušek) skatījumā šāda ir pirmsverbālā muzikālās balss sagatavošanas pēctecība [136, 103-104].

18. zīmējums. Pirmsvalodas attīstības sakarības.

Pēc D. Lieģenieces [50, 40] bērna runas apguves secība ir šāda: bērns apgūst runu uz atdarināšanas un izpratnes pamata, uz lalināšanas (citu autoru darbos „lalināšana”) un zilbju atdarināšanas pamata. Pakāpenības sakarības ir pārskatāmas shēmā.

19. zīmējums. Aktīvas runas apguves sagatavošanas sakarības.

Tā kā dūdošana un lallināšana notiek ar skaņas izdalīšanu, nepieciešams noskaidrot primārās skaņas augstumu un sekmēt bērna emocionālo atsaucību dziedāšanas mēģinājumos. Kā to veikt, ir nepieciešams īpašs pētījums agrajā bērnībā. Šī pētījuma ietvaros, pētot bērna muzikalitātes attīstību, bija svarīgi noskaidrot, ka jau pirmajos dzīves mēnešos bērna iedzimtie dotumi izpaužas bērna spējā atsaukties uz mūzikas raksturu, dažādu darbības veidu apgūvē. Pamatojoties uz tieksmi nodarboties ar mūziku, veidojas vispārīgo un speciālo muzikālo spēju jaunveidojumi. Bērna emocijas, intereses un vērtību izpratne attīstās darbībā un izpaužas pozitīvā attieksmē pret mūzikas kultūras apguvi.

Dž. Mursels (J.Mursell), līdzīgi kā O. Radinova un H.Papoušeks norāda, ka bērna emocionālās atsaucības attīstībā ir noteikta secība:

- emocionālā atsaucība uz skaņu;
- diferencēta atsaucība uz skaņkārtu;
- atsaucība uz atšķirīgiem mūzikas izteiksmes līdzekļiem;
- atsaucība uz dažādiem mūzikas tipiem;
- atsaucība uz ritma komponentiem [130, 18-19; 136; 236].

F. Higins uzskata, ka pirmsskolas vecumā bērniem vajadzētu emocionāli atsaukties šādā pakāpeniskā sarežģītības secībā:

- apzināties skaņu un atsaukties uz to;
- spēt noteikt vides skaņas;
- eksperimentēt ar paša radītām skaņām noteiktā skaņu apgūšanas secībā [117, 7].

Mūzikā apvienoti vairāki elementi: skaņu augstumu kustība, tembrs, dinamika, garums, mažora un minora skaņkārtas ar emocionālu nokrāsu un izteiksmīguma iespējām. Lai cilvēks varētu uztvert mūzikas saturu, viņam nepieciešams apgūt spēju diferencēt skaņas ar dzirdi, atšķirt un uztvert ritma izteiksmīgumu. Muzikalitāte ietver muzikālo dzirdi, ritma izjūtu, kas ir cieši saistīti ar emocijām [236, 25]. Mūzikas ritma emocionālā izteiksmīguma sajūtas un ritma atveidošana veido vienu no muzikālajām spējām – muzikāli ritmisko izjūtu.

Skaņkārtas izjūta ir muzikāla spēja, kurā apvienojas muzikalitātes emocionālais un dzirdes komponents un izpaužas izjustā mūzikas uztverē kā emocionāls pārdzīvojums. Kā muzikālās dzirdes perceptīvs, emocionāls komponents, tas izpaužas spējā pazīt melodiju,

intonāciju, skaņkārtas nokrāsu. Pirmsskolā skaņkārtas izjūtas rādītājs ir mūzikas mīlestība un interese par mūziku [236, 27]. Tā kā mūzika ir emocionālā satura izpausme, tad muzikālā dzirde ir emocionālā dzirde [250, 123]. Skaņkārtas izjūta ir viens no emocionālās atsaucības komponentiem – muzikalitātes centrs [236, 28].

Ritma izjūta ir spēja aktīvi kustībās pārdzīvot mūziku, sajust muzikālā ritma izteiksmīgumu un precīzi to atveidot [236, 29]. Tā kā mūzikas uztvere ir aktīvs dzirdes process, emocionālās atsaucības sekmētājs ir ķermeņa kustības (roku, kāju, kombinētās).

Pedagogi novērojuši, ka emocionālā atsaucība bērnam parādās agri, pirmajos dzīves mēnešos un izpaužas bērna spējā dzīvi reaģēt uz mūzikas raksturu: a) uz jautru ar dabiskām kustībām, izsaucieniem; b) uz mierīgu ar mierīgu, koncentrētu uzmanību.

V.Dž.Doulinga raksta, ka triju gadu vecumā bērns pozitīvi atsaucas mažora skanējumam (ir laimīgs vai neitrāls), bet negatīvi atsaucas minora skanējumam (kļūst bēdīgs, dusmīgs vai nobīstas). Bērna izjūtas parādās sejas izteiksmē.

Šī tendence kļūst noturīgāka 3 līdz 12 gadu vecumposmā. Tas liecina, ka pirmsskolēni spēj aptvert divu skaņkārtu noskaņu agrāk nekā viņi spēj izprast savu reakciju uz izziņas darbību orientējoša uzdevuma izpratni [107, 619].

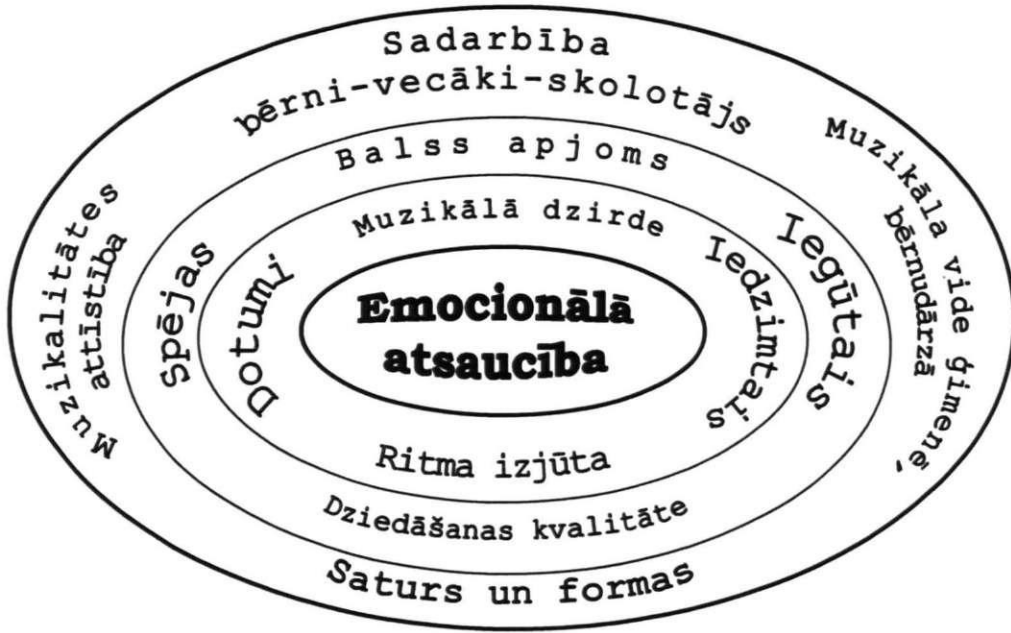
Ar laiku kustību reakcija kļūst dabiskāka. Skaņkārtas izjūta parādās ne tikai kā emocionālās atsaucības spēja uz skaņdarba saturu, noskaņojuma maiņu, bet arī skaņu augstumu atveides tieksmē. Dziedāšanu bērns apgūst pakāpeniski daudzu mēģinājumu rezultātā, kuru procesā, no vienas puses, rodas prasme pārvaldīt balssaparātu, no otras – izstrādājas muzikālie dzirdes priekšstati [236, 321; 250, 184].

Mūzikas metodiķi un pedagogi novērojuši, ka uztveres un emocionālās atsaucības attīstība sākas un notiek mūzikas klausīšanās procesā vienkāršu melodiju iegaumēšanā un atveidošanā pēc dzirdes. Savukārt, dzirdes attīstība un prasme dziedāt vienkāršu melodiju nav iespējama bez skaņu augstumu un ritmisko attiecību diferencēšanas, kas ir saistīts ar prāta operāciju: salīdzināšanu un sekmē muzikālo – dzirdes priekšstatu attīstību [168, 13-15]. O. Radinova uzskata, ka emocionālās atsaucības ārējā izpausme ir nepatvaļīgas kustības. Tās rādītājs var būt arī bērna noklausītās mūzikas noskaņu maiņas raksturojums [236, 36].

Pēc Garbēra pirmsskolas muzikālajās nodarbībās nepieciešams stimulēt bērnu attieksmes pret mūziku izveidi un muzikālo (emocionālo) atsaucību, jo tās veidojas darbībā [189, 225]. Mūzikas izpildījuma prasmju apguve ir līdzeklis emocionālās atsaucības stimulēšanai. Svarīgi ir ievērot bērnu subjektīvās īpatnības, piemēram, bērna interešu noturīgumu vienā vai otrā muzikālās darbības veidā, jo dziļāks emocionāls pārdzīvojums rada padziļinātu pieredzi, bet padziļināta pieredze izraisa spēcīgāku emocionālu pārdzīvojumu.

Apkopojot teorētisko avotu pētījumu par emocionālo atsaucību, izveidoju bērna emocionālās atsaucības mijsakarības attēlu.

20. zīmējums. Bērna emocionālās atsaucības veidošanās faktori.

Iedzimtie dotumi katram cilvēkam ir atšķirīgā līmenī. Sadarbībā izmantojot noteiktu muzikalitātes attīstības saturu un formas, arī ievērojot bērna attīstības vidi, tiek veicināta muzikālo spēju attīstība, kas sekmē līdzsvarotu muzikalitātes struktūrkomponentu attīstību veselumā. Šī procesa rezultātā attīstās bērna muzikalitāte. Pedagoģiskajā eksperimentā tiks pētītas faktoru sakarības un noteikta korelācija starp struktūrkomponentēm.

Secinājumi.

Bērna attīstība sākas ar emocionālu pasaules uztveri. Emocijas ir psihiskie procesi. Tās ir situatīvas, izraisa neitrālu, pozitīvu un negatīvu attieksmi. Emociju subjektīvais komponents ir emocionāls pārdzīvojums, bet emociju objektīvais komponents ir kustības un veģetatīvās kustības.

Emocionālā atsaucība ir spēja atsaukties, reaģēt ar balsi, izrādīt interesi, savu aktīvo attieksmi, un tā attīstās mērķtiecīgā darbībā. Emocionālās atsaucības kā vienas no svarīgākajām muzikālajām spējām apgūšana notiek triju veidu darbībā: mūziku klausoties, dziedot pašam, kustībās mūzikas pavadījumā. Bērna emocionālo atsaucību sekmē pozitīvs pārdzīvojums.

Emocionālās attīstības pilnveide ir audzināšanas un socializācijas rezultāts. Cilvēka spēja emocionāli atsaukties pret mūziku ir muzikalitātes centrs, tādēļ emocionālā atsaucība pret mūziku tiek noteikta par muzikalitātes pamatkritēriju.

1. 4. 2. Ritms mūzikā

K. Sīšora izstrādāto bērnu muzikalitātes noteikšanas 6 testu vidū ir ritma izjūta (spēja noteikt atkārtotu izmainītu ritmu) [141, 55].

V. Gekera un T. Cigena (*T.Циген*) muzikalitātes struktūrā izdalītajos 5 komponentos (psihiskajās funkcijās) četros no tiem ir ritma izpausme: 1) **sensorais** komponents – sajūtas, kas ietver jūtīgumu atšķirt skaņu augstumu, intensitāti un ilgumu (K. Sīšora pamata sensorās spējas), 2) **retentīvais** komponents – augstuma atmiņa, skaņu ilgumu un to kompleksu intensitāte, 3) **sintētiskais** komponents – tēlu uztvere kopumā: motīvu, melodiju, tēmu, ritmisko paraugu izdalīšana, 4) **motorais** - skaņu tēla pārņemšana balsī vai atveide ar instrumentu, 5) **ideatīvais** komponents – sakarības noteikšana starp skaņu tēliem un neakustiskām idejām (mūzikas idejiskā satura noteikšana)[158].

V. Kriss (1926) izdala 3 muzikalitātes komponentus: **ritma izjūtu, muzikālo dzirdi**, t. i. spēju atšķirt skaņu augstumus, intensitāti un tembru; **muzikālo atmiņu** [160].

Pēc N. Rimska-Korsakova iedalījuma pie ritmiskās dzirdes vai ritmiskās sajūtas pieder:

- tempa izjūta vai kustības vienmērība;
- metra izjūta – spēja atrast un noteikt ritmisko vienību sakarības [238].

B. Teplova (1947) izveidotajā **3 vispārīgo muzikālo spēju** muzikalitātes struktūrā pirmajā un trešajā spējā ir ritms:

1. Skaņkārtas izjūta parādās melodijas uztverē, intonācijas precizitātē, jūtīgumā, kas kopā ar ritma izjūtu veido pamatu **emocionālajai atsaucībai** un izpaužas interesē par mūzikas klausīšanos.
2. Dzirdes priekšstatu spēja atspoguļo skaņu augstumu kustību un kā **reproduktīvās muzikālās dzirdes** komponents izpaužas atveidojot melodiju **dziedāšanā**. Augstākā attīstības pakāpē to sauc par “**iekšējo dzirdi**”.
3. Muzikāli ritmiskā izjūta ir spēja aktīvi (ar kustībām) pārdzīvot mūziku; sajust mūzikas ritma emocionālo izteiksmīgumu [251, 303-304].

Pēc B. Teplova muzikālās spējas nevar pastāvēt viena bez otras, nevar būt viena spēja, ja nav citas spējas. Visas muzikālās spējas rodas un attīstās bērna muzikālās darbošanās – darbības rezultātā. Tām var būt atšķirīga kvalitāte. Katra no spējām saistīta ar kādu muzikālās darbības veidu un ir savstarpēji saistītas darbības **veselumā** [251, 316]. Kādas muzikālās spējas trūkums var kavēt citu spēju attīstību. Tādēļ nevar skatīt ritma izjūtu atrauti no citiem muzikalitātes komponentiem.

Ritma izjūta ir spēja aktīvi (kustībās) pārdzīvot mūziku, sajust mūzikas ritma emocionālo izteiksmīgumu un precīzi to atveidot [236, 29]. **Mūzikā ar ritma izjūtu saprot spēju uztvert un atveidot laika attiecības mūzikā** [251, 269]. Ritma izjūtai ir

motoriska daba [251, 272]. Ritma uztveres vizualizācijā iespējamās dažādas kustību reakcijas: kustības ar galvu, rokām, kājām, visu ķermeni. Ritma uztvere nav tikai dzirdes uztvere, tā vienmēr ir dzirdes – kustību (motorais) process un komponents [251, 277]. Nepieciešams atgādināt, ka lielākā daļa cilvēku (īpaši bērnu) savas kustību reakcijas neapzinās tik ilgi, kamēr tās neievēro apkārtējie cilvēki. Mēģinājumi ierobežot vai apspiest motorās reakcijas var izraisīt ritmiskā pārdzīvojuma pārtraukšanu. **Ritma pārdzīvojums vienmēr ir aktīvs.** Cilvēkam ir nepietiekami vienkārši “sadzirdēt ritmu”. Klausītājs tikai tad emocionāli pārdzīvo ritmu, kad pats ar ķermeni piedalās tā “līdzveidošanā” [239, 277].

Mūzika bez ritma neeksistē, mūzikas pilnvērtīga uztvere ir ritmiska uztvere, aktīvs process, kas nevis ietver tikai vienkāršu mūzikas klausīšanos, bet līdzdalību ar ķermeņa kustībām. Tādēļ mūzikas uztvere nav tikai dzirdes process, bet dzirdes-kustību process [251, 279].

Mūzika ir emocionāla satura paudēja. Ritms ir viens no mūzikas izteiksmes līdzekļiem. Mūzikas ritms ir emocionāla satura izteiksmes līdzeklis. Ritma izjūta ir emocionāls kritērijs. Muzikāli – ritmiskā izjūta ir spēja aktīvi pārdzīvot (atspoguļot kustībās) un tieši un smalki just mūzikas emocionālo izteiksmīgumu [251, 283]. Svarīgi ir tas, ka muzikāli ritmiskā izjūta var attīstīties tikai muzikālas darbības procesā [220, 286].

Muzikālā darbība prasa ritma izpausmi “smalkā un sīkā” motorikā (pianismā, vijoļspēlē, vokālajā mākslā). Valda uzskats, ka ritma izjūta ir grūti attīstāma (Teplovs, Barenboims, mūzikas pedagogi). Mūzikas pedagoga darba prakse un empīriskais pētījums liecina, ka ritma izjūta ir grūti attīstāma, jo, tāpat kā citas spējas, cilvēku ritma izjūta ir ļoti atšķirīga. Interesanti ir tas, ka ar ļoti labu ritma izjūtu ir apveltīti arī tādi cilvēki, kam nav attīstīta muzikālā dzirde. Praksē esmu novērojusi, ka šie cilvēki ir arī labi deju skolotāji.

Spējas pastāv tikai kustībā, tikai attīstībā. Jēdziens spējas būtībā ir dinamisks jēdziens. Uztvert un atveidot muzikālo ritmu var tikai pamatojoties uz ritma izjūtu, t. i. emocionālo kritēriju, kas balstās motorikā. Jebkura spēja, ieskaitot ritma izjūtu, attīstās tikai tādas darbības procesā, bez kuras tā nevar īstenoties [251, 296].

Lai varētu izsekot mūzikas iekšējam ritmam, mūziķim nepieciešams izkopt iekšēju diriģēšanu. To izsauc ritma izjūtas motorā daba. Ne vienmēr pietiek ar izpildītājmotoriku, lai ieturētu stingru un pareizu ritmu, tādēļ tam palīgā nāk iekšējās skaitīšanas motorika [251, 297-298]. Pirms izpildījuma nepieciešams iejusties tempā, iedomāties ritmu līdz skanējuma sākumam. Tam palīdz vienas - divu taktu izskaitīšana. Pedagoģiskajā praksē pat tad, kad ir uzdevums ievērot metru, nepieciešams balstīties “ritma izjūtā”. Noderīgs paņēmiens ir taktēšana, ko praksē lieto mūzikas pedagogi. Tā organizē, aktivizē un mobilizē visus muzikalitātes komponentus. Neievērojot šo priekšnoteikumu, muzikāli ritmisko dzirdes

priekšstatu veidošanās bērnam kavējas. Rezultātā bērns nedzirdēs un nespēs saklausīt un iejusties nekādā ritmā. Šis varētu būt iemesls pedagogu grūtībām bērnu ritma izjūtas kopšanā un apgalvojumam, ka ritma izjūta vāji padodas vingrināšanai.

Svarīgi apzināties, ka muzikālo spēju kompleksā ietilpstošā ritma izjūta veic noteiktu funkciju, jo ritms mūzikā ir tikpat nozīmīgs, kā skaņu augstumi. Katrai melodijai ir savs atšķirīgs ritms, kura izmaiņu gadījumos līdz nepazīšanai mainās melodija. Starp ritma pulsāciju un tā atveidošanu kustībās veidojas daudzveidīgu sakaru sistēma, kuras apguve prasa ilgstošu treniņu. Bērna attīstībā vienlīdz nozīmīga ir jūtu kultūra un ritma izjūta, tādēļ no agras bērnības nepieciešami vingrinājumi, kas rosinātu apgūt un sekmētu:

- brīvu skaistu gaitu;
- vienkāršus ritma vingrinājumus;
- prasmi izdziedāt melodiju ar ritmu;
- izplaukšķināt ritmu ar rokām;
- izdejojot – iztipināt ritmu ar kājām;
- vienlaicīgi izplaukšķināt ritmu ar rokām un izdejojot ar kājām [236, 83].

Dziedāšana un muzikālas kustības ir bērna emocionālās atsaucības objektīvās komponentes, ar kuru palīdzību viņš pašrealizējas.

Izsekojot O. Radinovas veikto spēju struktūras analīzi, rodas atziņa, ka ritma izjūta (3. muzikālā spēja) veidojas vispirms muzikāli ritmiskās kustībās, kas ļauj bērnam dziļāk atsaukties uz mūziku, tās rakstura maiņu, it kā “izlaist to caur sevi”. Šīm nodarbībām nepieciešama uzmanība, sasprindzinājums, koncentrēta atmiņa, emocijas, kam ir būtiska nozīme ne tikai muzikālā darbībā, bet arī vispārīgā bērna attīstībā [236, 19]. Krievu autori B. Teplovs, N. Vetlugina, K. Tarasova, O. Radinova, latviešu mūzikas metodiķis J. Rozītis, kā arī citi latviešu mūzikas metodiķi un pedagogi vairākkārt akcentējuši, ka mūzikas saturu cilvēks uztver mūziku pārdzīvojot. Lai mūzikas satura izpratne būtu dziļāka, cilvēkam nepieciešams apgūt spēju diferencēt skaņas ar dzirdi, atšķirt un uztvert **ritma izteiksmīgumu**. Tādēļ muzikalitātes struktūrā ietilpst emocionālā atsauce, muzikālā dzirde un ritma izjūta.

Tāpat kā B. Teplovs arī O. Radinova norāda, ka augstums, tembrs, dinamika un ilgums piemīt ne tikai muzikālām, bet arī dažādām sadzīves skaņām: runai, trokšņiem, putnu balsīm. **Atšķirībā no visām citām skaņām muzikālām skaņām ir noteikts ar balsi fiksējams augstums un ar ķermeni atdarināms ilgums**. Tādēļ skaņu augstumi un ritmiskā kustība ir galvenie jēgas nesēji mūzikā [236, 25; 251, 210].

O. Radinova raksta, ka pedagoģiskajā novērojumā un eksperimentālajā pētījumā ir apstiprinājies, ka cilvēks mūzikas uztveres laikā izdara gan manāmas, gan nemanāmas ķermeņa kustības. Tās bieži ir neapzinātas. E. Žaks – Dalkrozs atzinis, ka ritms ir kustība,

ritma uztverē un ritma izjūtas attīstībā piedalās viss ķermenis [104; 251, 278]. Jebkurš mēģinājums (pēc Teplova un Radinovas) iejaukties tajās un tās izmainīt izsauc vai nu to pārveidošanos, vai pārtrūkumu. Tas liecina, ka kustībām ir tiešs sakars ar ritma uztveri, ar mūzikas ritma motoro dabu [236, 29].

Ritma izjūta attīstās muzikāli ritmiskās kustībās, kas atbilst mūzikas emocionālajam raksturam. Ķermeņa kustību ritma un mūzikas saskaņotība ir viens no nosacījumiem ritma izjūtas attīstībai. Ritmiskas nodarbībās iespējams izjust un izteikt kustībās mūzikas noskaņojuma maiņu, pilnveidot ritma izjūtu ar ķermeņa kustību koordināciju mūzikā. Ritmiskas nodarbības noderīgas ir tad, ja tās sekmē bērna ritma uztveres spēju. Nenoliedzami, ritma izjūta veidojas jebkurā muzikālās darbības veidā, galvenokārt, dziedāšanā un kāda instrumenta spēles apguves laikā. Tā kā ritms ir neatņemama mūzikas emocionālās dabas sastāvdaļa, tieši ritma izteiksmīguma apzināšanās sekmē ritma izjūtas attīstību [236, 32].

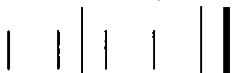
B. Teplovs šaubās par ritmiskas nodarbību lietderību. Viņš uzskata, ka, tikai kustoties mūzikas pavadījumā, nav iespējama ritma izjūtas veidošanos. Tam es negribētu piekrist, jo pedagoģiskais novērojums pirmsskolā liecina, ka sākotnēji tieši nereglamentētās kustībās izpaužas bērna iedzimtā ritma izjūta. Bez tam ritma izjūta veidojas aktīvā darbībā.

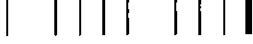
A. Gotsdiners raksta, ka fiziologi atklājuši **ļoti lielas individuālas atšķirības uztveres procesā**. Daži bērni uztver uzreiz, bet daudziem nepieciešamas ilgāks laika periods [183, 237]. Pie tam diferencēšana atkarīga ne tikai no analizatoru funkcionālā brieduma, bet arī no mazbērna nervu sistēmas individuālajām īpatnībām. Savukārt, H. Aizenks (H.I.Eysenck) norāda, ka katram cilvēkam ir savs atšķirīgs domāšanas ātrums [164, 22]. Domāšanas procesa ātrumu ietekmē uzņēmība un iekšējā organizētība, pašdisciplinētība. Šīs divas personības īpašības ievērojami labāk ļauj audzināšanai un treniņam, nekā domāšanas ātrums. Pedagoģiskais novērojums liecina, ka ritma uztvere ir lielā mērā atkarīga no bērna domāšanas ātruma un gribasspēka. Kvalitatīvās atšķirības ir ļoti lielas.

Bērna ritma izjūtas attīstība iesākas ar roku un kāju, ķermeņa nepatvaļīgām kustībām pirmajās dzīves dienās. Pakāpeniski šīs kustības kļūst apzinātas, saskaņotas ar mūzikas organizēto ritmu [236, 31]. Mūzikas ritma emocionālā izteiksmīguma sajūtas un tā atveidošana sekmē vienu no cilvēka muzikālajām spējām – muzikāli ritmisko izjūtu. Pedagoģiskie paņēmieni stimulē bērna ritma uztveres veidošanos un ritma izjūtas attīstību.

Melodijas ritms ir impulss ritma izjūtas attīstībai. Pašas vienkāršākās melodijas apguve atkarīga ne tikai no daudzkārtējas klausīšanās ar vārdiem, bet arī no ritma vai tikai metra izplaukšķināšanas kopā ar vecāku vai atsevišķi. Šīs darbības iesaka darīt 1-2 dzīves gados un turpināt visā pirmsskolas laikā. Bērna vingrināšanu sāk ar dziesmiņām, kur ritms un metrs sakrīt, jo tad bērns labāk uztver. Dzied **m₃** motīvu lejupejoši ar kādu zilbi, jo vārdu

izmaiņa novērsīs uzmanību no ritma, taču atkārtojot tādu pašu motīvu, tas nostiprināsies. Sāk

ar ceturtdaļnošu ritmu:

Grūtāk, bet var apgūt ritmu, kurā ietvertas astotdaļnotis:

Kā trešo ritma grupu iesaka:

Ritma apguvi sekmē šāda nodarbību secība:

- 1) Pieaugušais kādu laiku dzied vienu melodiju.
- 2) Nesaistot bērna uzmanību notiekošajam, pieaugušais dzied un plaukšķina.
- 3) Periodiski plaukšķina kopā ar bērna rokām.

Pats lielākais ieguvums no darbošanās dziesmas mācīšanās procesā ir tāds, ka bērns ne tikai pazīst melodiju tad, kad pieaugušais nodungo to bez vārdiem, bet vēl arī plaukšķina ritmu. Ievērojot individuālās atšķirības, bērns apgūst melodiju dažu dienu vai dažu mēnešu laikā.

Atklāts, ka mērķtiecīgāka uzmanība vērojama ap 4 mēnešu vecumu. Mūzikas metodiķi uzskata, ka ieklausīšanās skaņās aktualizē ritma uztveri un sekmē tā apguvi, tādēļ muzikālās nodarbības pakāpeniski bagātina, jau sešu (6) mēnešu vecumā ietverot ritma apgūvē pirmo mūzikas instrumentu **grabuli**. No sākuma bērns vēro. Pie tam, darbojoties ar grabuli, *uzmanībai ir jābūt virzītai uz ritmu, nevis uz grabuļa izskatu*. Pēc 6 mēnešu vecuma, kad bērns var noturēt priekšmetu rokā, iesēdina bērnu klēpī un bērns pats ritmizē. Bērna aktivizēšanas nolūkā grabuli var uzsist pa ceļgalu, pieaugušā roku, bērna paša plaukstu un citādi. Galvenais, lai bērns izjūt ritma dažādību [187, 75]. Pēc tam ietver divus **grabuļus**. Pakāpeniski ritma elementus sarežģī, apvienojot tos ar krāsu uztveri:

- izmanto abās rokās vienādas krāsas rotaļlietas;
- izmanto abās rokās dažādas krāsas rotaļlietas;
- katrā rokā atšķirīgas krāsas rotaļlieta;
- abās rokās vienāds ritms;
- katrai rokai atšķirīgs ritms [227, 75].

Pakāpeniski darbošanos papildina ar kociņiem. Pēc tam ritma iespaidus bagātina ar muzikālajiem instrumentiem zvaniņu, trijstūri un bērnu ērgelēm. Pirmajā dzīves periodā svarīgi panākt, lai bērns ieklausās mūzikas skaņās. Ja bērns vēl neatsaucas ritmiskai darbībai, to atkārti nedaudz vēlāk. Šādus ritma vingrinājumus Galiča un Inževitova iesaka veikt agrajā bērnībā. Tā vingrinoties, bērns spēj triju gadu vecumā izsist līdzenu ritmu [187, 78].

Nākamajā posmā – valodas un runas periodā – bērna uztvere bagātinās. Ritma apguve ir analogiska runas apguvei, tā notiek mērķtiecīgā darbībā. Pēc divu gadu vecuma ieteicams izmantot mazās bungas, dažādojot bērna kustības. Bungu apgūvē svarīgs ir pieaugušā emocionālās attieksmes paraugs [187, 79].

Pedagoģiskajā praksē apstiprinājies, ka agrajā bērnībā ritma izjūtas, dzirdes un atmiņas attīstību sekmē emocionālas pieaugušā dziedāšanas izraisīts muzikāls pārdzīvojums, ko nevar aizstāt nekādi mehāniski mūzikas atskaņošanas līdzekļi. Dziedamās melodijas ritmu bērns spēj apgūt valodas – runas apguves periodā, vairumā gadījumu līdz divu (2) gadu vecumam [187, 73]. Visvienkāršākās melodijas ritma apguve ir atkarīga no pakāpenības muzikālā darbībā: a) vispirms no daudziem melodijas atkārtojumiem ar vārdiem; b) no ritma apguves izplaukšķinot kopā ar pieaugušo; c) ritma plaukšķināšana patstāvīgi.

Tātad, bērna ritma izjūtas sekmīgas apguves secība ir šāda:

- sākumā pieaugušais tikai dzied melodiju ar vārdiem;
- vēlāk melodiju dzied pieaugušais vienlaicīgi ar ritma izplaukšķināšanu;
- dziedot nav vienmēr nepieciešams piesaistīt bērna uzmanību kādai noteiktai konkrētai darbībai;
- periodiski pieaugušais plaukšķina ritmu kopā ar bērnu, saņemot viņa rokas;
- bērns plaukšķina ritmu patstāvīgi;
- bērns patstāvīgi dzied un plaukšķina ritmu;
- bērns dzied, plaukšķina ritmu un izdejo ar kājām ritmiski;
- bērns ne tikai pazīst melodiju, ko pieaugušais dzied bez vārdiem, bet pavadījumā izplaukšķina ritmu.

Skaidrs, ka muzikālās dzirdes un ritma attīstība atkarīga no muzikālas vides, muzikālo iespaidu dažādības un no iespējas mūziku klausīties ikdienā. Pirmsskolas mūzikas metodikā ir atklāts, ka **ritma apguves tehnoloģija ir analogiska runas – valodas apguvei** [236, 77].

Muzikālo spēju (dzirdes, ritma, atmiņas) apguve pirmsskolā ir atkarīga no savlaicīgi uzsāktas nepārtrauktas un pēctecīgas muzikālās audzināšanas agrajā bērnībā. Tikai tad, ja bērns ir pakāpeniski apguvis iepriekšminēto secību ritma izjūtas veidošanā, pirmsskolā iespējama muzikālo dzirdes priekšstatu spējas apguve. Interese par sava ķermeņa kustībām, kas pavadītas ar balss aparāta un runas prasmes apguvi, stimulē bērnu klausīties mūziku ikdienā, ieklausīties mūzikā un nodarboties ar mūziku [236, 81].

Secinājumi.

Teorētiskais pētījums par ritma izjūtas veidošanos nosaka eksperimentālā darba empīriskā pētījuma uzdevumu izveidot muzikālās audzināšanas saturu, kas sekmētu pirmsskolēna mērķtiecīgu dziedāšanas kvalitātes un ritma izjūtas veidošanos un kustību koordinācijas nostiprināšanās pēctecību 3 – 7 gadu vecumā, lai bērnam attīstītos pašvērtības izjūta un pašvērtējuma spējas, kas sekmētu adaptāciju jaunos apstākļos.

Ritma izjūta ir viens no muzikalitātes kritērijiem.

1.4.3. Muzikālās dzirdes struktūra

Uztvere ir sarežģīts izziņas process, kas rodas ārējai videi iedarbojoties uz sensorajiem orgāniem – analizatoriem. Tā ir psihofizioloģisks process, kas rodas priekšmetiem un parādībām tieši iedarbojoties uz sensoro orgānu sistēmu. Uztvere ir cilvēka iespēja atspoguļot apkārtējo pasauli kvalitatīvi augstākā līmenī. V. Jonīte raksta, ka “sajūtas un uztvere ir izziņas kopējs posms – **tiešā izziņa**”. Sajūtu procesa rezultātā iegūst zināšanas par lietu un parādību īpašībām, bet ar uztveres palīdzību tiek iegūts **“vienots tēls”** [33, 32].

Psihologi un pedagogi atzīst pirmsskolas periodu par bērnu attīstības sensitīvo periodu. Tas ir arī “muzikālo spēju agras stabilizācijas” periods (R. Jarmans (*de Yarman R.*), A. Arismendi, K. Tarasova). S. Beļajeva-Ekzemplarska (*С.Н.Беляева-Экземлярская, 1925*) atklājusi, ka vecākie pirmsskolēni galvenokārt uztver mūzikas skaņdarba dinamiku, bet skaņu augstumus: melodiju un harmoniju uztver ievērojami sliktāk. Tādi paši rezultāti ir M. Romenekai (*M.Romenek*): pirmsskolas vecuma bērni labāk uztver dinamiku un vājāk – augstumu un garumu [140, 12]. Ir pretējas domas par to, kāds no 2 mūzikas galvenajiem komponentiem – melodija vai ritms – pirmais atspoguļojas bērna apziņā, piemēram:

- H. Vings (H.Wing 1963) uzskata, ka bērni pirmo uztver melodiju [153];
- H. Mūgs (H.Moog 1984) – ritmiskais komponents parādās pirmais [129];
- P. Mihelis (1973) 5 – 6 gadu vecumu nosaka par sensitīvo periodu balss un dzirdes spēju attīstībā [128];
- K. Tarasova (1988) atzīst 3 – 7 gadu vecumposmu par intensīvu ritma sajūtas kā sensorās muzikālās spējas attīstības periodu, kurā ritma sajūtas attīstās šādā secībā: 1) tempa sajūta; 2) metra uztvere; 3) ritma uztvere [249].

B. Teplova pētījumā vadošā loma muzikālās skaņas sajūtā ir augstumam. Muzikālā dzirde ir skaņu augstumu dzirde. Muzikālo skaņu augstuma izjūta atšķiras no tembra komponentiem ar trim pazīmēm. Tās ir: 1) Noteikta virziena melodijas kustības pārdzīvojums [251, 86]; 2) intervāla pārdzīvojums, t.i. kvalitatīvi savdabīgs skaņu augstuma attiecību pārdzīvojums, jo muzikāla augstuma sajūta rodas tikai uztverot skaņu augstumu kustību; 3) spēja intonēt skaņu ar balsi [251, 87].

Mūzikas zinātnieks J. Joffe (1991) raksta, ka “no muzikālā un fizioloģiskā viedokļa dzirdi var uzskatīt par muzikālo skaņu uztveres aparātu” [32,11]. Ar jēdzienu “*muzikālā dzirde*” parasti apzīmē cilvēka spēju pilnvērtīgi uztvert mūziku; tā ir dažādu un specifisku īpašību kompleks. Pirmkārt, ar to saprot spilgti izteiktu emocionālo atsaucību uz mūziku, kas skan. Otrkārt, iedzimtas un praktiskās darbības rezultātā iemantotas spējas uztvert, saprast un atcerēties, bet pēc tam reproducēt un radoši pārveidot muzikālu

informāciju” [32,7]. Bez dzirdes *muzikāli fizioloģiskā līmeņa* pastāv arī *dzirdes muzikāli psiholoģiskais līmenis*. Šajā līmenī muzikālā dzirde ir īpatnējs sākotnējās muzikālās informācijas pārstrādes mehānisms, kas vienlaikus pauž arī attieksmi pret šo informāciju, - tās ārējo akustisko izpausmju un emocionālā vērtējuma analīze un sintēze [32, 15].

J. Joffe raksta, ka profesionālā muzikālā dzirde ietver daudzus komponentus un starp tiem pastāv sarežģītas mījsakarības. Viņa izveidotajā “Profesionālās muzikālās dzirdes struktūrā” [32,10] parādīti visi profesionālās dzirdes komponenti un tiem atbilstošie mūzikas termini:

1. Muzikālās dzirdes sastāvdaļas (ārējā un iekšējā muzikālā dzirde).
2. Muzikālās dzirdes funkcionēšanas veidi (relatīvā un absolūtā dzirde).
3. Profesionālās muzikālās dzirdes komponenti un faktori, kas nosaka muzikālās dzirdes attīstības līmeni.

11. tabula. Profesionālās muzikālās dzirdes struktūra.

Profesionālās muzikālās dzirdes elementi		
Muzikālās dzirdes sastāvdaļas	Muzikālās dzirdes funkcionēšanas veidi	
Ārējā Iekšējā muzikālā dzirde	Relatīvā Absolūtā muzikālā dzirde	
Faktori, kas nosaka profesionālās muzikālās dzirdes attīstības līmeni	Profesionālās muzikālās dzirdes komponenti	un to izpausmes veidi
	Pamatkomponenti 1. Skaņu augstuma komponents 2. Laikmēra komponents	Vienbalsība Daudzbalsība Temps Metrs Ritms
	Papildu komponenti 1. Tembrāli dinamiskais komponents 2. Faktūras (telpiskais) komponents	Tembrs Dinamika Faktūra
1. Dzirdes precizitāte 2. Dzirdes kompleksās uztveres spējas 3. Muzikālās atmiņas ilglaicība	Vispārīgie komponenti 1. Arhitektoniskais komponents ----- 2. Stilistiskais komponents ----- 3. Specifiskais komponents	Sintakse Formveide ----- Vēsturiskais stils Stila virziens Komponista individuālais stils ----- Kordiriģenta dzirde Pianista dzirde Vokālista dzirde u. c.

Muzikālās dzirdes komponenti nosacīti iedalīti trijās grupās: **patmatkomponenti**, **papildu un vispārīgie komponenti** un ir izskaidroti. Ir divi pamatkomponenti: skaņu

augstuma un laikmēra (temps un metroritms) komponents. **Papildus komponenti** ietver **tembrāli dinamiskos un faktūras telpiskos komponentus**. J. Joffe piezīmē, ka būtisks ir jēdziens “**papildus komponenti**”, jo šo elementu uztvere iespējama tikai pēc tam, kad sasniegts noteikts pamatkomponentu uztveres līmenis. Pamatkomponentu un papildus komponentu mijiedarbībā veidojas arhitektoniskais, stilistiskais un specifiskais komponenti. Viņš norāda, ka palaikam profesionālās muzikālās dzirdes attīstības procesā audzēkņu dzirdi nepieciešams piesaistīt kādam vispārīgam komponentam. Svarīga ir piezīme, ka “mūzikas klausīšanās un muzicēšanas procesā visi dzirdes elementi un komponenti funkcionē nesaraujamā vienībā” [32, 11] tāpat, veselumā. Tas nozīmē, ka lielākā vai mazākā mērā tie piedalās jebkura cilvēka dzirdes veidošanās procesā.

G. Tarasovs (*Г.С.Тарасов*) secina, ka *muzikālā dzirde vispirms ir tēlaina, izteiksmīgs mūzikas dzirdējums, bet muzikālā augstuma akustiskā saklausīšana ir tikai muzikālās dzirdes mākslinieciskās īpašības pirmatvasinājums* [248, 65].

A. Gotsdīnēra (1980) muzikālās dzirdes definīcija ir šāda: “*Muzikālā dzirde ir spēja atšķirt muzikālas skaņas, uztvert, pārdzīvot un saprast mūzikas skaņdarba saturu*” [191, 43]. Tā ir ļoti komplicēta, jo sastāv no daudzām patstāvīgām spējām. Izdala skaņu augstumu, dinamisko, tembrālo, ritmisko, melodisko, harmonisko, relatīvo un absolūto dzirdi. Tādu muzikālās dzirdes izpausmju daudzveidību nosaka 1) muzikālās skaņas sarežģītā struktūra, 2) atšķirīgs cilvēka reakcijas līmenis uz mūzikas skaņējumu. Sensorā līmenī notiek augstuma, stipruma, tembra un ilgumu uztvere. *Skaņu augstuma funkcija* izpaužas skaņas augstuma atspoguļojumā, divu vienlaicīgi skanošu vai pakāpeniskā secībā atskaņotu skaņu saklausīšanā. *Skaņas stipruma* saklausīšana ir dinamiskā dzirdes funkcija. Spēja atšķirt dažādu instrumentu skaņējumu vai cilvēka balsi ir *tembrālā dzirdes funkcija*. Sarežģītākā no visām ir skaņas augstuma saklausīšana. Augstuma izjūta ir spēja izdalīt konkrētas skaņas augstumu no kopējās skaņu masas, atdalīt to no tembra un padarīt neatkarīgu no stipruma. Tas dod iespēju pazīt muzikālas skaņas, uztvert tās kā skaņkārtas pakāpes, intonēt ar balsi vai atveidot uz instrumenta (nospēlēt pareizu augstumu) [191, 44]. Mūzikas skaņas atsevišķu pazīmju atspoguļošana apziņā ir nepieciešams nosacījums mūzikas uztverē.

A. Gotsdīners izskaidrojis relatīvo un absolūto dzirdi. *Relatīvajā dzirdē skaņas augstuma noteikšanu notiek salīdzinot ar citas skaņas augstumu, ar skanošu vai agrāk skanējušu melodiju*.

J. Joffes definējumā relatīvā dzirde ir “*spēja uztvert un reproducēt atsevišķas noteikta augstuma skaņas tikai tad, ja tās iespējams salīdzināt ar kādām zināmām skaņām vai zināmu tonalitāti*” [32,15]. Absolūtā dzirde ir spēja uztvert un reproducēt atsevišķas noteikta augstuma skaņas, nesalīdzinot tās ar citām skaņām, kuru augstums ir zināms [32,11]. B. Teplovs

absolūto dzirdi sauc par skaņotāja dzirdi”, jo tai ir raksturīgs sevišķs jūtīgums pret skaņu augstuma atšķirībām [251,151], tā veidojas no iedzimtiem priekšnosacījumiem un **to nevar ieaudzināt personām bez šiem priekšnosacījumiem** [251, 148].

A. Gotsdīnera skatījumā absolūtā dzirde *ir spēja precīzi noteikt skaņu augstumus vai atveidot tos pēc dotā nosaukuma bez salīdzināšanas ar objektīvi skanošu etalonu*. Šīs divas relatīvi patstāvīgas, bet reizē arī savstarpēji **saistītas** spējas nosaka attīstītas muzikālās dzirdes formas (melodisko un harmonisko), skaņkārtas izjūtu – spēja pārdzīvot savstarpējās skaņu augstumu attiecības un viņu tieksmi uz atbalsta noturīgajām skaņām – un muzikālos dzirdes priekšstatus, kas veidojas apzinot melodiju [191, 44].

Viņš raksturo trīs absolūtās dzirdes veidus: *pasīvo, aktīvo un pseidoabsolūto*. *Pasīvā dzirde ir tad, ja spēj noteikt skaņas augstumu, bet nevar to nodziedāt*. Te darbojas specifisks atmiņas veids, skaņas augstuma atmiņa [191, 45]. *Aktīvās absolūtās dzirdes īpašnieki spēj noteikt un ar balsi nodziedāt jebkuras izcelsmes (instrumenta, cilvēka, putna) izdalītu skaņu*. *Pseidoabsolūto dzirdi iegūst pēc ilgstošas mūzikas instrumenta spēles apguves*. Pēc Teplova pseidoabsolūtā dzirde ir tad, kad cilvēks ir iemācījies atšķirt augstumus. Tā ir noturīga un pārsvarā tembrāla [251, 146-147], tātad saistīta ar kāda instrumenta vai balss tembrālo skanējumu. Relatīvajai dzirdei raksturīga skaņas salīdzināšana ar reālu skanējumu.

A. Gotsdīners uzskata, ka pastāv kādi noteikti iedzimti priekšnosacījumi absolūtās dzirdes izveidei. **Absolūtā dzirde parādās agri – starp 1,5 un 5 gadu vecumā, bet konstatēt to var tikai tad, kad bērns ir uzzinājis skaņu (nošu) nosaukumus**. Svarīgi ir tas, ka pasīvā un aktīvā absolūtā dzirde veidojas apkārtējiem un pašam nemanot. Pēc Teplova absolūtā dzirde izpaužas 3,4,5 gadu vecumā [251, 135]. Tā veidojas ātri un viegli. To konstatē tikai jau esam. Piemēram, K. Sen–Sansam (Camille Saint–Saënt) absolūtā dzirde spilgti izpaudusies 2,5 gadu vecumā [108], bet S. Taņejevam (Сергей Иванович Танеев) – 5 gadu vecumā. Savukārt, pseidoabsolūtā dzirde veidojas mācību procesā vai profesionālā darbībā [191, 46-47].

V.Dž.Doulings uzskata, ka absolūtā dzirde ir tikai 4-8% mūziķu. Japānā absolūtā dzirde ir 50% mūziķu. Absolūto dzirdi ir iespējams attīstīt līdz 5/6 gadu vecumam. Viņš uzskata, ka daudziem ir iespējams uztrenēt relatīvo (pagaidu jeb īslaicīgo) dzirdi vai daļējo absolūto dzirdi, tātad ir iespējams apgūt tembrālo jeb pseidoabsolūto dzirdi [107, 613].

Uzskatu, ka šis ir viens no argumentiem, kādē] **ir nepieciešams** jau pirmsskolā sekmēt muzikālo domāšanu un rosināt bērnu apgūt 7 (do, re, mi, fa, sol, la si) nošu nosaukumus, precīzāk, bērnam ir jāmāca nošu nosaukumi. Tādē] **viens no eksperimenta uzdevumiem ir pārbaudīt nošu nosaukumu apguves iespējas un izveidot metodiku to pakāpeniskai apguvei, noskaidrot bērnu dzirdes spēju attīstības īpatnības un stimulēšanas līdzekļus,**

ievērojot G.Kraigas atziņu par pieaugušā prasmi saskatīt bērna gatavību darbībai un bērna motorikas attīstības pēctecību [206, 354-361].

Bērnu reakcijas uz mūziku pētījumi apstiprina iespēju uztvert mūziku lielākajai daļai cilvēku. No 5-6 mēnešu vecuma, bet īpaši 2 – 4 gadu vecumā bērni reaģē uz mūziku un, tāpat, uztver to. Par to liecina emocionāla un kustību reakcija, kas notiek sinhroni ar mūziku. Tā kā lielākā bērnu daļa reaģē uz atšķirīgiem mūzikas veidiem, tas liecina, ka uztveres psihiskais process notiek gandrīz visiem, arī tādiem, kas nekļūst īpaši muzikāli apdāvināti. A. Gotsdīners šaubās vai var apgalvot, ka bērnam ir vairāk vai mazāk attīstīta dzirde 2 – 4 gadu vecumā un vēl jo vairāk 5 – 6 mēnešu veciem bērniem. Viņaprāt, drīzāk tā varētu būt tikai emocionāla – kustību reakcija, kas nodrošina uztveri un mūzikas pārdzīvojumu [191, 56].

1.3. nodaļā analizētās vecumposmu īpatnības liecina, ka zinātnieka pieņēmumu var attiecināt uz 5 – 6 mēnešus veciem mazbērniem. Mazo dziedātāju konkursu “Cālis” (3 – 5 gadi) pēdējo desmit gadu dinamika un dziedāto dziesmu analīze liecina, ka daudzi trīsgadīgie un četrgadīgie bērni dzied viņu vecumam sarežģītas dziesmas. Mans pētījums pierāda, ka bērns atsaucas uz vecumposmam piemērotu mūziku, un balss attīstās darbībā, vingrinoties.

Ārsts A. Žeigurs raksta, ka *četrus gadus vecumā bērns ir sasniedzis 50% no savām prāta spējām, viņam ir izveidojusies dzirdes uztvere* [97, 14].

Zināms, ka 4 – 5 gadi bērna attīstībā tiek uzskatīti par periodu, kad **notiek pāreja no melodiskās dzirdes zemākās stadijas – perceptīvā līmeņa, kurā dominē skaņkārtiskie jeb emocionālie komponenti (tembrālā jeb runas dzirde) uz muzikālo jeb skaņu augstumu dzirdi (reproduktīvās jeb muzikālās dzirdes līmeni)**. A. Zaporožecs atzīst, ka cilvēka dzirdes analizatora īpatnības ir nepieciešamie nosacījumi dzirdes spēju parādīšanai: **tikai valodas apgūvē var izveidoties fonemātiskā dzirde, bet mūzikas apgūšana – vienīgais ceļš muzikālās dzirdes izveidošanai**. Viens no iemesliem zemajam muzikālās dzirdes līmenim ir tāds, ka **tembrālās valodas apguve – ātrā tembrālās dzirdes attīstība var traucēt skaņu augstumu dzirdes izveidošanos**. Bez tālākas mācīšanās šie bērni var palikt tonāli kurlī – muzikāli neattīstīti. Kā apstiprinājums tam ir vjetnamieši, kas runā **tonālā valodā**, jo viņu vidē visiem ir attīstīta skaņu augstumu dzirde [200, 80].

L. Garbērs uzskata, ka pirmsskolas vecumā vērojami pamata mūzikas dotumi:

- samērā precīzu atsevišķu mūzikas skaņu reproducēšana;
- relatīva uztveres precizitāte un melodijas ritma atveidošana. vai ritma atveidošana bez melodijas;
- spēja noturīgi dziedāt vai prasme spēlēt mūzikas instrumentu;
- prasme kustēties atbilstoši mūzikas ritmam, atšķirt tās raksturu un atveidot kustībās [189, 219-220].

Visi iepriekšminētie nosacījumi atšķirīgā pakāpē piemīt katram bērnam, bet attīstās diezgan sarežģīti. Pārbaudījis ritma izjūtu, viņš apšaubā ritma prioritāti muzikālajā uztverē. L.Garbers uzskata, ka ritma izjūta vairāk uzskatāma par iegūtu audzināšanas rezultātā, bet ne tik daudz par iedzimtu dotumu [189, 221]. Novērojumi praksē liecina, ka ritma izjūtai ir divējāda daba: a) tā ir iedzimts dotums, jo katram bērnam ritma izjūtas kvalitāte ir atšķirīga; b) ritma izjūtu attīsta ar vingrinājumiem, darbojoties.

A.Arismendi atzīst, ka bērnam ir izveidojusies muzikālā uztvere, ja viņš 1) spēj uztvert skaņas augstumu un ritmu melodiskajā struktūrā, 2) jūt tās izteiksmīgumu, 3) spēj izdalīt un apgūt daudzveidīgās melodijas [167, 73], bet N.Vetlugina norāda, ka mūzikas uztvere cieši saistīta ar garīgajiem procesiem: domāšanu, vērīgumu un apjēgšanu [216, 9].

I. Heinrihs ir pētījis muzikālo dzirdi un tās attīstību. Pēc viņa domām “augstuma uztvere – psihisks process, kas notiek cilvēka smadzenēs uz ausi iedarbojošās skaņas atbalsošanā un apjēgšanā” [181, 6]. Saskaņā ar I. Sečenova (*И.М.Семенов*) [240] uzskatiem, *noteicošā loma sajūtu izveidē pieder muskuļu kustībām, kas pielīdzinās ārējā objekta iezīmēm*. Muzikālā dzirde attīstās ar balss aparāta motoriku, darbojoties balss saitēm.

Jau 20. gs. sākumā vācu psihologs V. Kēlers (*W. Köhler*) izteica pieņēmumu par to, ka skaņas augstuma uztveres process saistīts ar vokālās motorikas līdzdalību, ar balss aparāta kustībām, kas ir apstiprinājies arī I. Heinrihsa pētījumos [190, 7; 159], bet B.Teplovs izdalīja motoro komponentu nozīmi muzikālās uztveres un priekšstatu attīstībā [251, 174-180].

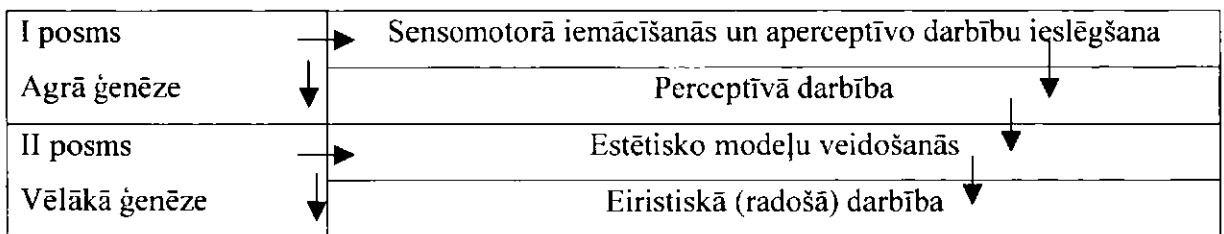
Zinātnieku B.Teplova, A. Ļeontjeva, J. Hipenreiteres (*Ю.Б.Фуннепеев*) un A. Zaporožeca pētījumi balstīti uz skaņu augstumu jūtīguma mērījumiem. Skaņu augstumu jūtīgumu nosaka ar sajūtu sliekšņa noteikšanu, tas ir, ar to minimālo atšķirību starp divām skaņām, par kuru mazāku nervu sistēma atšķirt nespēj. Jo zemāks dzirdes sajūtu sliekšnis, jo augstāks jūtīgums un augstuma uztveres precizitāte [211, 7; 200; 250]. Jāatceras, ka vairumam cilvēku, sevišķi maziem bērniem, dziedāšana balsī ir vienīgais mūzikas uztveres līmeņa atspoguļošanas līdzeklis. Eksperimentāli pārbaudīts, ka tieši dziedāšana (vokalizācija) ir mehānisms, kas ļauj strauji pazemināt dzirdes sajūtu sliekšni. B. Vikmane raksta, ka tikai tajā mirklī, kad dziedošs balss saišu vibrācijas saskaņojas ar uztveramās skaņas vibrācijām, ir notikusi skaņas augstuma pareiza uztvere [91, 13].

A. Zaporožecs norāda, ka pirmsskolas vecumā intensīvi attīstās skaņu jūtīgums. Tonālās dzirdes veidošanās ir ilgstošs process. Veidošanās procesu sekmē muzikālās vides ietekme un vokalizācija. **Vokalizācija izpilda funkciju, kas analogiska tām, ko veic rokas kustības un acis uztverot priekšmetu telpiskās īpašības** [200, 83]. Nepietiekama muzikālās dzirdes attīstība apgrūtina vokālās motorikas apguvi, un otrādi, nepietiekama intonēšanas precizitāte negatīvi ietekmē skaņu augstumu attiecību uztveri. Bez muzikālās darbības skaņu

augstumu dzirde nevar attīstīties, tāpat kā nevar attīstīties fonemātiskā dzirde, ja bērns aug nerunātāju vidū. Tātad, lai sekmētu bērna muzikālās uztveres un muzikālās dzirdes attīstību, nodarbībās ar bērniem ietverama ne tikai vokālā motorika, bet arī cita veida ķermeņa kustības, kas sekmē kustību koordinācijas veidošanos.

A. Gotsdīners raksta, ka mūzikas uztvere ir vispārīgs un izplatīts muzikālās darbības veids [192, 230]. Sajūtu orgānu gatavība uztverei un specifisku kairinātāju pārstrādei parādās bērnam dažas nedēļas pirms dzimšanas. Individuālo atšķirību dēļ daži bērni uztver uzreiz, bet citiem uztvere attīstās ilgstoši [192, 237]. Pie tam diferencēšana atkarīga gan no analizatora funkcionālā brieduma, gan no mazbērna nervu sistēmas individuālajām īpatnībām. Muzikālajai uztverei ir vairākas stadijas. *Agrajā ģenēzē* mūzikas uztverē izšķir 2 stadijas: 1) Sensomotorā iemācīšanās un perceptīvo darbību ieslēgšana; 2) Perceptīvā darbība [192, 240]. *Vēlākā ģenēzē* mūzikas uztverē notiek pārējo divu stadiju izveide: 3) Estētisko modeļu veidošanās [192, 243] un 4) Eiristiskā (radošā) darbība [192, 244].

21. zīmējums. Muzikālās uztveres veidošanās ģenēzē.

Runas un muzikālās dzirdes veidošanās stadijā 9-13 mēnešu vecu bērnu pētījumos noskaidroti trīs reakcijas veidi uz 4 skaņu avotiem (mātes balsi, grabuli, nejaušu mūziku, bērnu iemidzinošu melodiju):

1. Noliecīga: 3 – 4 mēnešu dzīves periodā uz grabuli un mūzikas skaņām reaģē trejādi, ar: satrūkšanos, neapmierinātu mīmiku, raudām.
 2. Orientējošas reakcijas (pirmajos 1,5 mēnešos) un ieklausīšanās, t.i. pārtrauc kustības, sastingums uz īsu brīdi un ieklausīšanās, tālāk (4 – 6 mēnešos) – koncentrēta ieklausīšanās no 2-4 sek. līdz 20-30 sek., pirmās reakcijas uz skaņas avotu.
 3. Pozitīvās: smaids, vispārīga rosme, ātras galvas un roku un kāju kustības
2. un 3. reakcijas veida tūlītēju sekošanu viens otram skaidro ar to, ka bērns pazinis mātes balsi.

Svarīgi ir tas, ka **reizē ar dzirdes fiksāciju notiek arī redzes fiksācija**. Šajā gadījumā redzes aktivitātei ir divējāda nozīme: a) tā pastiprina dzirdes uztveri pēc dominantes principa; b) skatiena fiksācija uz skaņas avotu izslēdz citu dzirdes kairinātāju aktivitāti, un tā sekmē dzirdes uztveramības paaugstināšanos. Tātad, šajā stadijā skaņa tiek uztverta nesadalīti,

amorfi (bezveida), kā izplūdis plankums, bez skaidrām kontūrām [192, 240]. Tādēļ ir grūti runāt par psihiskiem pārdzīvojumu procesiem.

2. perceptīvo darbību stadijā parādās **komparatīvas** kustības, kas virzītas uz priekšmeta vai parādības izpēti. Notiek salīdzināšana pēc formas un pamatpazīmēm [183, 240]. Bērna aktīva darbība saistīta ar bērna kustību aktivitāti. Dzirdes sistēmā parādās balsis reakcijas (dūdošana, emocionāli izsauceņi, runas elementi). Bērna attīstībā ir jauna kvalitatīva pakāpe, pāreja no sajūtām un uztveri. 2. stadijai raksturīgas iezīmes ir:

- 1) Diferencēšanas darbība, kas veicina asāku reakciju uz mūziku, tātad, paaugstinātu uztveres kvalitāti.
- 2) Atmiņā iespiežas skanošās mūzikas konstantās pazīmes: skaņkārtas ritma tembrālās un dinamiskās īpatnības, kas nosaka melodijas kontūru un skanējuma kvalitāti.

Jāpiezīmē, ka šīs spējas veidošanās temps atkarīgs no spēcīgas ārējās ietekmes, jaunā kairinātāja nozīmīguma [192, 241]. Izšķirošā loma ir pieaugušo ietekmei. Novērojumi liecina, ka perceptīvo darbību periods [192, 240] var aizņemt ilgu laika posmu. Daudzi cilvēki paliek šajā dzirdes uztveres stadijā. Lai nonāktu nākamā stadijā, nepieciešamas muzikālās ietekmēšanās aktīvākas formas: 1) aktīvs muzicēšanas process un 2) prasmīga un mērķtiecīga sadarbība muzikālajā audzināšanā [192, 242].

Trešajai, estētisko modeļu veidošanās stadijai, raksturīgas šādas iezīmes [192, 243]:

- 1) bērns arvien biežāk un biežāk iegaumē atsevišķus muzikālus fragmentus vai nelielus skaņdarbus. Apkopojas informācija un veidojas skaņkārtas un žanra modeļi; 2) veidojas noturīga emocionāla (pozitīva, vienaldzīga, noliedzoša) attieksme pret noteiktiem mūzikas skaņdarbiem. 3) Parādās vērtējoša pašattieksme pret mūziku; ko vēlāk sauc par interpretējošu. Modelēšanas process izpaužas trijos posmos.

3. stadijas - modelēšanas procesa - trijos posmos izpaužas ārējo darbību interiorizācija:

1. posmā notiek percepcija, kas izpaužas muskuļu darbībā – skaļa dziedāšana, kustības mūzikas noskaņā un mūzikas iegaumēšana; 2. posmā notiek iekšēja dziedāšana un nelielas galvas, ķermeņa un locekļu kustības mūzikas ritmā; 3. posmā notiek muskuļu kustību samazināšanās līdz mikrokustībām un to pārveidošanās automātiskā darbībā, kas nodrošina mūzikas uztveri vienotā psihiskā aktā [192, 244].

12. tabula. Ārējo darbību interiorizācija.

Ārējo darbību interiorizācija	
Posms	Izpausmes
1. posms	Percepcija ar tieši izteiktām muskuļu darbībām – skaļa dziedāšana, kustības mūzikas ritmā un mūzikas iegaumēšana
2. posms	Iekšējā dziedāšana un nelielas ritmiskas galvas un ķermeņa kustības.
3. posms	Tālāka muskuļu darbības samazināšanās līdz mikrokustībām. Dzirdētas mūzikas uztvere notiek kā vienots psihisks akts.

Bērna tālāka uztveres attīstība šajā stadijā ir atkarīga no agriem muzikāliem iespaidiem. Šajā stadijā ļoti svarīga ir bērna muzikālā audzināšana, jo bērnā veidojas integrēta attieksme pret kultūru un mākslu un vērtībām [192, 243].

4. stadija ir eiristiskā – radošā.

Saturiskai uztverei nepieciešama elementāra “etalonu” veidošanās, kā arī domāšanas operāciju izveide: uztveršana, salīdzināšana un uztvertās mūzikas novērtēšana. Šīs stadijas iestāšanās raksturīga ar spēju turpināt (paredzēt un uzminēt) mūzikas formu [192, 244].

E. Gordona skatījumā bērna uzmanības apjoms ir mazs. Uztveres procesā vērojami 3 posmi: 1) bērns ieklausās vidē, atsaucas videi ar ieklausīšanos; 2) kustības un bērna čalošana daļēji atbilst videi; 3) kustības un bērna čalošana atbilst videi [114, 34 un 40].

Uztveres process aktivizējas, bērnam uztverot vecumposmam piemērotas mūzikas formas (dziesma, deja), kur ir atkārtojumi vai kontrastējošas daļas. Ar “anticipācijas” parādīšanos palielinās klausītāja radoša līdzdalība. Šī spēja ir atkarīga no muzikālās apdāvinātības, izglītības apguves un muzikālās pieredzes. Tā piemīt ne tikai profesionāļiem, bet atšķirīgās pakāpēs visiem klausītājiem ar noteiktu muzikālās uztveres līmeni [192, 244]. Tātad, šai uztveres stadijai raksturīgā ievērojamā klausītāja aktivitāte atkarīga no muzikālo iespaidu pieredzes. Tai raksturīgs uztveres asums, vērtējums un interpretējoša darbība. Anticipatīvi procesi sekmē saprātīgumu, jēgpilnu pārdzīvojumu un dziļāku mūzikas uztveri.

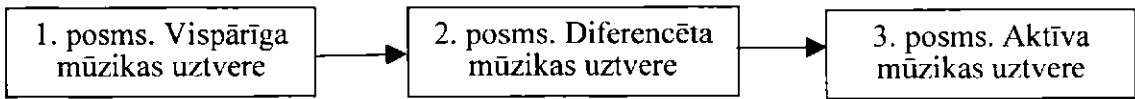
Liela nozīme ir apersepcijai – iepriekšējās muzikālās pieredzes un zināšanu kopai par iepriekšējās stadijās uzkrāto mūziku. Apersepcija sagatavo vienu vai otru emocionālu reakciju gaidāmās mūzikas uztverei.

Mūzikas uztveres veidošanās pirmsskolēnam ir mērķtiecīga, jo tajā piedalās atmiņa un domāšana. Sekmējot apzinātu dzirdes uztveri pirmsskolā, noderīgi ir mūzikas zinātnieces Ilmas Grauzdiņas ieteikumi, ka tieši apzināta mūzikas uztvere atšķir muzikāli izglītotu cilvēku no “patīk – nepatīk” mūzikas klausītāju kategorijas. “Apzināti uztvert – tas nozīmē kopējā skanējumā prast atšķirt detaļas un mācēt izprast to lomu tā vai cita komponista mūzikas stilā, tā vai cita skaņdarba individuālajā izteiksmē” [20, 4]. Pēc L. Krasinskas domām dzirdes attīstība sekmē mūzikas vieglāku un dziļāku uztveri, bet mūzikas klausīšanās veicina dzirdes un atmiņas attīstību [41, 42].

Mūzikas uztveri veicina un emocionālo pasauli bagātina mūzikas klausīšanās, tāpēc bērnu pēctecīgi un sistemātiski ievada klausīšanās procesā no mazotnes. Pirmsskolēna uztveri pakāpeniski sagatavo mūzikas apzinātai apguvei ar dažu minūšu uzmanības koncentrēšanas vingrinājumiem, klausoties mūziku [41, 16].

Apzinātas mūzikas uztveres struktūrā var izdalīt 3 posmus, kas raksturo procesa dinamiku.

22. zīmējums. Mūzikas uztveres struktūra.

1. posmā notiek skaņdarba noklausīšanās. Tā balstās uz emocionālu reakciju, orientēšanos skaņdarba raksturā. Rezultāts atkarīgs no bērna muzikālās pieredzes.

2. posmā notiek atkārtota skaņdarba klausīšanās, diferencēta daļu saklausīšana, mūzikas izteiksmes līdzekļu analīze. Bagātinās bērna muzikalitāti.

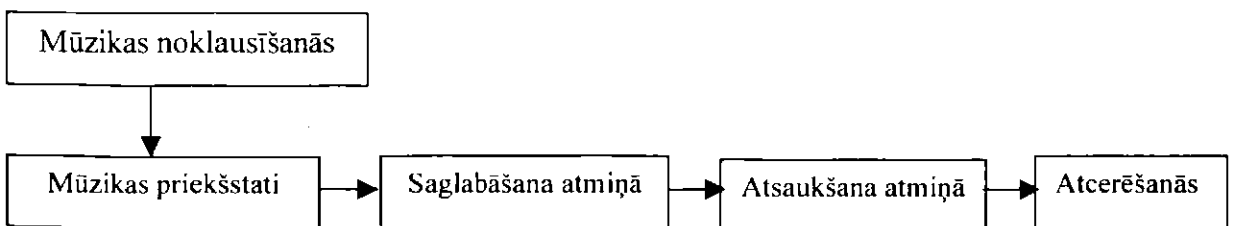
3. posmā notiek vairākkārtēja skaņdarba klausīšanās. Bērns interesē par skaņdarba saturu ir dziļāka. Mūzika tiek saklausīta un uztverta. Izprotot mūzikas uzbūvi un izteiksmes līdzekļus, saturu emocionāli līdzpārdzīvojot, bērns mūziku uztver aktīvi.

Aktīva mūzikas uztvere veidojas darbībā: a) no sajūtu orgāniem saņemtās informācijas smadzenēs veidojas priekšstati par to; b) uztveres tēli neizzūd līdz ar kairekļa beigšanos, bet saglabājas dzirdes atmiņā priekšstatu veidā.

Muzikālā atmiņa ir iepriekšējās muzikālās pieredzes atspoguļojums cilvēka smadzenēs, tā izpaužas muzikālo priekšstatu noturībā un mūzikas iegaumēšanā. Attīstot muzikālo atmiņu, attīsta muzikālos dzirdes priekšstatus (iekšējo dzirdi) un skaņu augstumu dzirdi. Muzikālās atmiņas struktūrā var izdalīt 5 nosacītus pamatposmus: 1) mūzikas noklausīšanās, 2) mūzikas priekšstati; 3) saglabāšana atmiņā; 4) atpazīšana (atsaukšana atmiņā); 5) atcerēšanās.

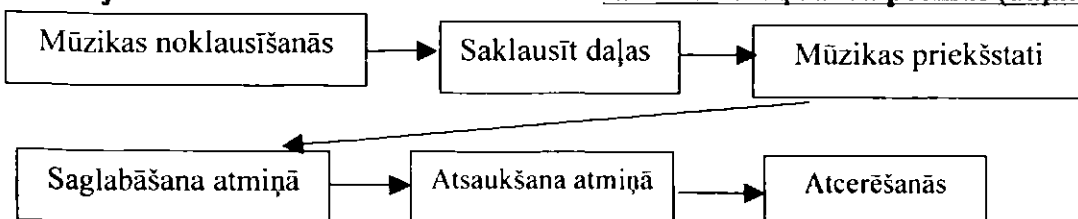
Pirmo reizi klausoties skaņdarba vai dziesmas uztvere un iegaumēšana notiek šādā secībā:

23. zīmējums 1. noklausīšanās uzdevums ir noklausīties.

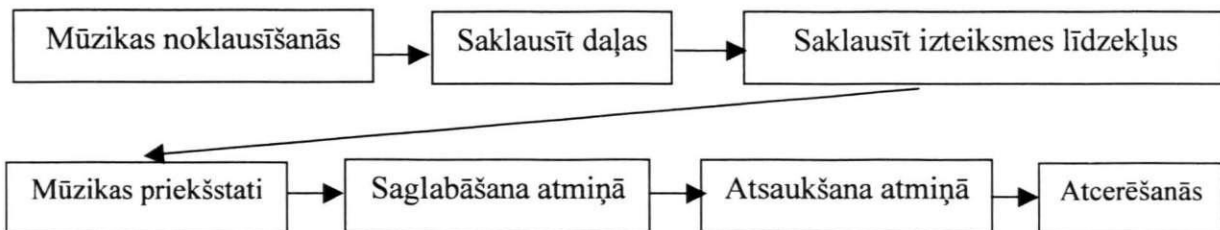
Tā kā ar vienreizēju noklausīšanos noturīgi sakari smadzenēs nevar izveidoties, pirms atkārtotas noklausīšanās tiek dots konkrēts uzdevums saklausīt un atcerēties skaņdarba daļas.

24. zīmējums. 2. noklausīšanās uzdevums ir saklausīt skaņdarba posmus (daļas).

Noklausoties trešo reizi, bērnam dod diferencētu uzdevumu saklausīt un atcerēties mūzikas izteiksmes līdzekļus: tempu, dinamiku u.c.

25. zīmējums. 3. noklausīšanās uzdevums saklausīt izteiksmes līdzekļus.

Atsaukšana atmiņā ir process, atcerēšanās-atpazīšana ir stāvoklis.

Atkārtoti klausoties mūziku, papildinās bērna pieredze, bagātinās uztveres kvalitāte. Aktīvi uztverot, mūzikas izpratnē veidojas sakarības, tiek aktivizēta muzikalitāte un vispārīgās spējas.

Secinājumi:

Apkopojot veikto muzikālās dzirdes struktūras analīzi, secinu, ka mūzikas uztveres veidošanās ir pakāpenisks attīstības process. Tas ir ģenētiski nosacīts un to sekmē muzikālās vides iedarbība. Muzikālā dzirde veidojas līdztekus fonemātiskajai dzirdei. Mūzikas uztveri sekmē dziedāšana, klausīšanās, ritma apguve. Mūzikas uztvere ir atkarīga no bērna psihes individuālajām īpatnībās, tā var būt ātra, var būt ilgstoša;

Mūzikas uztvere cieši saistīta ar prāta procesiem: domāšanu, vērtīgumu, apjēgšanu. Skaņas augstuma uztveres process saistīts ar balss aparāta kustībām – vokālo motoriku. Maziem bērniem dziedāšana balsī ir vienīgais mūzikas uztveres līmeņa atspoguļošanas līdzeklis. Muzikālās uztveres un muzikālās dzirdes attīstību sekmē ķermeņa kustības dziedāšanas laikā. Muzikālās uztveres tēli saglabājas dzirdes atmiņas priekšstatu veidā. Muzikālās uztveres, muzikālās dzirdes un muzikālās atmiņas izkopšana notiek mērķtiecīgā darba procesā. Muzikalitāte veidojas kopš dzimšanas un agrās bērnības vecumā izpaužas bērna attieksmē uz mūziku: patīk vai nepatīk. Pirmsskolas vecumā notiek pāreja no melodiskās dzirdes zemākās stadijas – perceptīvā līmeņa, kurā dominē **skanķārtiskie** komponenti (tembrālā jeb runas dzirde) uz muzikālo jeb skaņu augstumu dzirdes līmeni (reproduktīvās jeb muzikālās dzirdes līmeni). Muzikālās dzirdes attīstība notiek vienlaicīgi ar bērna balssaparāta izkopšanu. Mūzikas uztveri veido, ievērojot muzikālās uztveres veidošanās likumsakarības un pēctecību.

Muzikālā dzirde tiek pieņemta par vienu no muzikalitātes kritērijiem.

1. 4. 4. Balss apjoma apguve

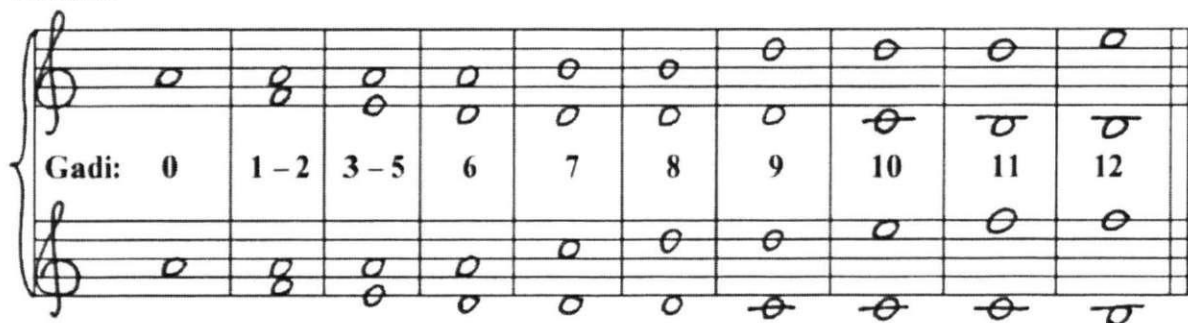
Mūzikas pedagogijā bērnu balsu raksturojums atrodams daudzu autoru darbos:

- krievu: N. Vetlugina, V. Bagadurovs, G. Stulova, M. Gračeva, I. Levidovs u. c.;
- latviešu: Bebru J., J. Rozītis, J. Graubiņš, O. Siliņš, A. Eidiņš, I. Nelsone u.c.

J. Rozītis uzskata, ka balss attīstība iet līdztekus cilvēka fiziskajai attīstībai, jo cilvēks attīstās veselumā. Bērībā balss apjoms pamazām izplešas no sākuma uz ↓, tad uz augšu ↑, ar katru gadu paplašinās, līdz sasniedz **dabas novilkto robežu**. Dažādi apstākļi pedagogu pamudina pieņemt bērna balss diapazonu par plašāku nekā tas ir īstenībā [77, 44]. I. Levidovs, J. Rozītis un B. Vikmane izmantojuši balssfiziologa H. Gucmana bērnu balss apjoma tabulu, ko viņš izveidojis 1909. gadā pēc ilgiem un rūpīgiem pētījumiem.

26. zīmējums. Bērna balss apjoms.

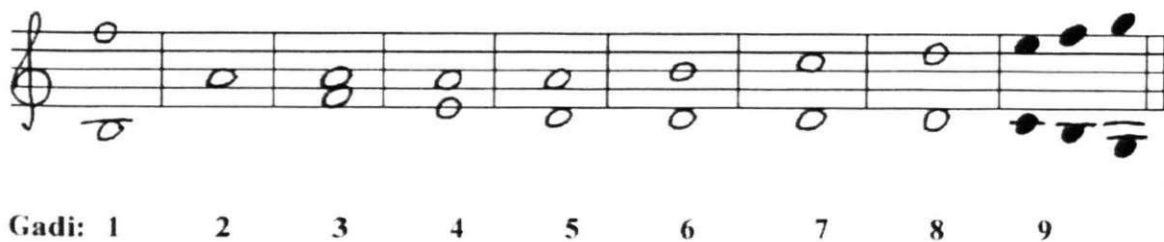
Zēniem

Meitenēm

B. Vikmane norāda, ka starp cilvēces un bērna balsi un melodiju diapazonu pastāv saistība. Jaunpiedzimušais kliez dažāda augstuma nekoordinētas skaņas, taču dažu mēnešu laikā balss nostabilizējas uz vienas skaņas – primārās skaņas augstuma. No sākuma notiek balss sašaurināšanās, vēlāk tās paplašinās. Filoģenēzē apgūtās skaņas sākumā ir lejupejošas ↓ Bērna balss diapazons vispirms paplašinās uz leju ↓, bet vēlāk 4 – 5 gadu vecumā – uz augšu ↑ [91, 20].

27. zīmējums. Bērna balss diapazona attīstība.

A. Arismendi ir pārliecināta, ka bērna balss diapazons ($re^1 - si^1$) nav jāpārsniedz. Edgars Vilms (*E. Vilms*) uzskata, ka bērns var izdziedāt t. 8. Urugvajas pedagogu domas dalās par bērna balsij atbilstošu reģistru:

- vieni pieņem, ka 3 – 4 gadīgie bērni dzied zemā reģistrā **la - mi¹**;
 - otrie pieņem, ka bērni dzied augstā reģistrā **do¹ - do²** [167,81].
- A. Arismendi piezīmē, ka bulgāru bērnu dziesmu krājumos dziesmu atlase veikta ļoti rūpīgi un tās ir sakārtotas trijās grupās, pēc dziesmu diapazona principa: 1) $re^1 - la^1$; 2) $re^1 - si^1$; 3) $do^1 - do^2$ [167, 81].

Rūpīgu dziesmu atlasī vēroju arī Čehijā izdotajā bērnu dziesmu krājumā, kur bija ievērotas bērna vecumposmu īpatnības dziesmu saturā un balss apjoma attīstības secība [245].

Mākslas zinātņu doktors V. Bagadurovs (1954) atzīst, ka bērna balss aparāts attīstās saskaņā ar bērna ķermeņa augšanas tempu. Tas ir jāsaudzē, tādēļ:

- dziedot nav pieļaujams kļedzošs skanējums;
- ilgstoša dziedāšana ir kaitīga;
- vienas nodarbības ietvaros nepieciešams dažādot mācību metodes un darba paņēmienus [169, 5-9].

Ārsts – foniātrs I. Levidovs bērnu balsis iedala grupās nevis pēc vecuma, **bet pēc pazīmēm, kas raksturīgas katrai balss attīstības stadijai:**

1. grupa - no visjaunākā vecuma līdz 10 – 11 gadiem.
2. grupa - no 11 līdz 12 gadiem.
3. grupa - no 14 līdz 16 gadiem.
4. grupa - no 16 līdz 17 – 18 gadiem [209, 16].

Mūzikas metodiķe N. Vetlugina 6 – 7 gadu vecuma pirmsskolas bērnu balsu attīstību raksturo šādi:

- vēl vairāk nostiprinās balss aparāts;
- paplašinās un izlīdzinās diapazons;
- parādās lielāks melodiskums, skanīgums [216, 13].

Svarīgi ir tas, ka balss saišu muskuļi, pakāpeniski attīstīdamies no 7 gadu vecuma, dara balss saites elastīgas (V. Bagadurovs, N. Orlova) [169, 6; 226, 42].

Mūzikas pedagogijā pieņemts, ka bērna balss attīstība parasti sākas ar pirmās oktāvas vidusdaļu un pakāpeniski paplašinās. J. Graubiņš norāda, ka diapazona paplašināšanā jāvadās pēc bērna balss iespējām “pamazām uz augšu \uparrow un apakšu \downarrow ” [26, 28]. Balss attīstīšanu sāk ar pirmo bērnam ērto skaņu. J. Mediņš atzīst, ka parasti tā ir **la¹** vai **si¹**. Tās ir **primārās skaņas** [62, 15], no latīņu valodas “*primus*” – pirmais [66, 17].

J. Rozītis vienīgais skaidro **primārā toņa izcelsmi**: “Izelpotā gaisa strāva, plūzdama pa balsspraugu un satricinādama balss saites, rada izlīdzinātu, mierīgu skaņu, tā saucamo primāro toni” un raksturo tā dabu: “**Tas ir šķidr un sekls**, bez spožuma un spēka, pat bez mazākās līdzības tam, ko esam paraduši saukt par cilvēka balsi” [77, 22]. Tā tālākais ceļš iet caur rezonances telpu – veselu rindu iedobumu, kurus ieslēdz gan cietās, gan mīkstās aukslējas, lūpas, mēle, zobi, deguna kauli un krimšļi: “Te primārais tonis pārtop par balsi, par **sekundāro toni**, te viņš dabū pilnskanību, spēku, spožumu” [77, 22]. Tātad, pēc Rozīša toņa veidošanas mērķis ir iemācīt precīzi veidot primāro toni, un, dodot tam rezonansi rezonances telpā, izveidot sekundāro toni [77, 34], iesaistīt toņa veidošanā rezonatorus.

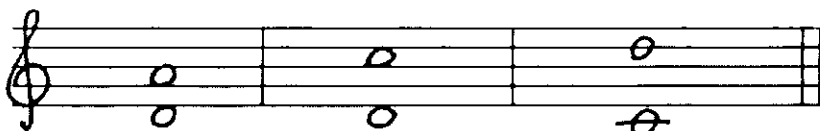
Mūzikas pedagogijā Latvijā ir zināma profesora Jēkaba Mediņa izstrādātā balss paplašināšanas secība [62,15].

28. zīmējums. Balss paplašināšanas sakarības (secība).

Pēc A. Arismendi domām bērna balss attīstību veicinošs faktors ir tās vides mūzikas kultūra, kurā bērns dzīvo. Urugvajas bērnu balss diapazona robežas ir šādas.

29. zīmējums. Bērna balss diapazons.

Gadi: 3 5 6

A. Arismendi pieņem, ka bērna balss diapazons varētu būt plašāks, taču ikdienā bērns cenšas izdziedāt maksimāli ērtās skaņas [167, 81].

Z. Kodāja rakstīto bērnu dziesmu diapazons ir $re^1 - si^1$. [167, 81].

N. Vetlugina no kopīgā balss diapazona izdala “**dziedāšanas diapazonu**” – skaņu apjoms no apakšējās līdz augšējai skaņai, kuru ietvaros labi skan balss [216, 82].

A. Orlova nosauc 1. oktāvas $mi^1 - si^1$ skaņu apjomu par “**darba diapazonu**” (skanošo zonu) [226, 82].

Pedagogi J. Almazovs (*Е.И.Алмазов*), N. Metlovs (*Н.А.Метлов*), A. Voinova (*А.Д.Войнова*), N. Vetlugina, R. Ziniča (*Р.Т.Зинич*), A. Katinene u. c., kā arī Latvijas pedagogi B. Vikmane un A. Līduma empīriski pārbaudījuši, ka bērna balss pirmsskolā dabiski un bez sasprindzinājuma skan apjomā $re^1 - si^1$.

Krievijas bērnu dārzu 1982. gada programmās noteiktais bērnu dziedošās balss diapazons ir sakārtots tabulā. Dziesmu izvēle šāda balss apjoma ietvaros ir arī Latvijas

pirmsskolas iestādēs [64, 24]. Vairumā gadījumu tas ir novērots arī konkursā „Cālis” pēdējo 10 gadu laikā, kurā piedalās muzikāli attīstījušies bērni.

30. zīmējums. Latvijas pirmsskolas iestādēs noteiktais bērna dziedošās balss diapazons.

Vecums	Diapazons
2 - 3	mi ¹ - la ¹
3 - 4	re ¹ - la ¹
4 - 5	re ¹ - si ¹
5 - 6	re ¹ - si ¹ (do ²)
6 - 7	(do ¹) re ¹ - do ² (re ²)

Secinājumi.

20. gadsimta mūzikas pedagogu pētījumu analīze ļauj secināt, ka bērna balss attīstība ir sarežģīta un pakāpeniska. Bērnu balss apjoms liecina par muzikalitātes kvalitāti. Bērnu balsu attīstība ir individuāla, katram atšķirīga. Teorijā noteiktos balsu diapazonus praksē attīstīta bērna balss pārsniedz. Agrajā bērnībā muzikāli neizkoptas bērnu balsis nerasniedz tabulā paredzēto balss apjomu. 5 – 7 gadu vecumā bērna balss skan dabiski no **re¹ – si¹**, tas ir bērna balss darba apjoms. Pamatojoties uz teorētisko pētījumu par 3 bērnu balss tipiem (augsta, vidēja, zema), konstatēts, ka ir atsevišķi izņēmumi, kad bērna balss pārsniedz teorijā noteikto balss apjomu pat līdz 3. oktāvas **do³** un mazās oktāvas **la**.

Pamatojoties uz teorētiskajiem avotiem un pedagogisko novērojumu pirmsskolas mūzikas nodarbībās, pieņemam, ka **bērna balss apjoms ir viens no muzikalitātes kritērijiem.**

1. 4. 5. Bērna dziedātprasme

Dziedāšana ir viens no pamatkomponentiem, no kura atkarīga bērna agrīna un sekmīga muzikālā attīstība, skaņu augstuma dzirdes veidošanās. Dziedāšanai vislabākie panākumi ir tad, ja tā uzsākta sensitīvajā periodā, kad notiek aktīva un strauja dažādu bērna spēju veidošanās.

F. Higinss uzskata, ka bērna dzirde un dziedātprasme var attīstīties aktīvā muzicēšanā [117, 6]. Līdzīgas domas pauž R. Adisons (R. Addison), Dž. Mursels un daudzi citi dažādu valstu mūzikas pedagogi.

Mūzikas pedagogi visā pasaulē vienoti uzskatā par **bērna dziedāšanu** kā īpaši nozīmīgu muzicēšanas veidu, kas būtiski ietekmē **muzikālās dzirdes un vispārīgās cilvēka muzikalitātes attīstību**. V. Galiča norādījusi: “Nepareiza dziedāšana ne vienmēr liecina par muzikālās dzirdes trūkumu. Nepareizas dziedāšanas iemesls varētu būt ierobežotais diapazons, kas 2 – 3 gadu vecumā un ilgāk varētu būt nemainīgs (fa' - la') [187, 82]. Varu tikai pievienoties F. Higinssa izteiktajai domai: “Cilvēki, kas noraida mūziku, nav piedzimuši ar iedzimtu nepatiku pret mūziku; nepatika ir mantota dzīves laikā, nesaņemot pamudinājumu un stimulu muzikālai darbībai (dziedāšanai) ģimenē, vai nav sekmēta muzikālā attīstība skolā” [117, 6]. Tādas pašas domas izsaka B. Vikmane, L. Mackeviča u. c. pedagogi. To apstiprina arī mans pedagoģiskais novērojums.

Pedagoga uzdevums ir radīt maksimāli labvēlīgus apstākļus bērnu aktivitātes rosināšanai. Pedagoģiskā darbība ir efektīva, ja tā izraisa bērna pozitīvas emocijas, prieku, kas ir veicinošs faktors bērnu radošās aktivitātes un radošo spēju emocionālai izpausmei (J. Rozītis, V. Zinčenko, L. Mackeviča, ISME 2002). Tad mūzika kļūst personīgi nozīmīga.

Ungāru, latviešu pedagogi, Urugvajes pedagoģe A. Arismendi ir vienoti uzskatā, ka **visiem pedagogiem vajadzētu būt labai muzikālai izglītībai**, lai katrs skolotājs varētu sekmēt bērnu muzikalitāti.

Ja pirmsskolā bērnam ir spējas uztvert skaņas augstumu un ritmu melodiskajā struktūrā, ja bērns jūt tās izteiksmīgumu, spēj izdalīt un apgūt daudzveidīgas melodijas, viņam ir izveidojies perceptīvais pamats muzikalitātes attīstībai [167, 73].

Kaut gan lielākā nozīme muzikalitātes attīstības procesā ir dziedāšanai, augstu muzikalitātes līmeni var sasniegt tikai apgūstot citus muzikalitāti veicinošus veidus, piem., mūzikas klausīšanos u. c. A. Arismendi ieteiktā melodijas apguves secība ir:

- klausīšanās;
- dziedāšana kopā ar pedagogu;
- dziedāšana ar pavadījumu;
- dziedāšana bez pavadījuma [167, 77].

Latvijas pirmsskolas metodikā dziedāšanu uzskata par bērnu muzikālās darbības pamatveidu; tas ir bērnam vistuvākais, vissaprotamākais muzicēšanas veids. Dziedāšana atraisa bērnu emocionalitāti, kas ir galvenā muzikalitātes pamatpazīme [64, 22]. Pedagoģiskais novērojums liecina, ka bērni grib dziedāt individuāli, aktīvi sevi apliecinot. Dziedāšanas process sekmē dzirdes uztveri.

Par dziedāšanas izcilo lomu un vietu muzikalitātes izkopšanā iestājās Z. Kodājs, uzskatot, ka katram bērnam, pirms viņš sāk apgūt kāda mūzikas instrumenta spēli, vismaz gadu dzirde jāveido ar dziedāšanu: "Tad galva valdīs pār pirkstiem", būs apgūta dzirdes aktivitāte [217, 54]. Viņš uzskata, ka ikvienas speciālās muzikālās izglītības mērķis ir iekšējās dzirdes priekšstatu veidošanās. Priekšnosacījums iekšējās dzirdes veidošanai ir dziedāšana, dziedāšana bez instrumenta – muzikālo spēju dziļa un patiesa skola.

Konkretizējot Z. Kodāja ieteikumus muzikālajā attīstībā, ungāru mūzikas pedagogs Laslo Dobsai (*L.Dobszay, 1970*), raksta:

- Tikai praktiska muzicēšana kļūst par pamatu muzikālajai attīstībai; tā aizved līdz mūzikas pārdzīvojumam – izpratnei.
- Vienīgais mūzikas instruments, kas pieejams jebkuram, ir balss, bet dziedāšana ir galvenais līdzeklis cilvēka mākslinieciskajā izaugsmē [198, 19].

A. Arismendi iesaka praksē pārbaudītas didaktiskas metodes, kuru panākumu rezultāti atkarīgi no nodarbību organizācijas prasmes, regularitātes un interesantuma, intereses radīšanas un saprātīgām prasībām. Darbs organizējams mērķtiecīgi: vispirms jāapgūst dziedāšanas prasme, tad pakāpeniski iesaista kāda instrumenta spēli, lai sekmētu ritma izjūtas attīstību [167, 102].

Bērnudārza mūzikas pedagoģe Katalina Forrai (*K.Forrai, 1974*) raksta, ka "dziedāšanas procesā – kaut gan izceļ tās augsto emocionālo nozīmi – vienmēr notiek arī bērna intelektuālā darbība" [254, 190]. Emocionālā darbība attīsta bērna prāta spējas, vispārīgās spējas: **uzmanību, atmiņu, iztēli, rosina domāšanas procesus (salīdzināšanu, pretnostatīšanu u. c.)** [254, 191]. Līdzīgas atziņas pauž L. Mackeviča. Šādas atziņas izskanēja ISME 9. konferencē Maskavā (1970) un ISME 25. konferencē Bergenā (2002). Tām pievienojos arī es, jo tās apstiprinās pedagoģiskajā novērojumā.

Pedagogam jāievēro daudzi svarīgi faktori, nosakot muzikalitāti un sekmējot bērnu dziedātprasmi ikdienā:

- atšķirīga dzirdes kvalitāte;
- atšķirīga pieredze dziedāšanā (ir pieredze vai vispār nav pieredze);
- fizioloģiskas dabas iemesli;
- individuālas īpatnības;

- no dabas dotas balsis ar noteiktu augstumu, kuru bērns nespēj mainīt (augsts, vidējs, zems);
- ir aizkavējusies koordinācija izveide starp uztveri un balsi;
- lielas atšķirības perceptīvajā darbībā.

Par perceptīvās stadijas ilgstošo attīstību (iespējamo ieilgšanu) rakstījuši psihologi A. Ļeontjevs, V. Zinčenko, L. Vengers, A. Gotsdiners u.c.

K. Tarasova norāda, ka pastāv mījsakarības starp muzikālās dzirdes attīstību un dziedātprasmi. Bērns un pieaugušais var atrasties kādā no sešām dziedāšanas stadijām:

1. intonēšana nenotiek (bērns nedzied nemaz) vai tikai runā dziesmas vārdus, kuri reizēm pilnībā neatbilst tās ritmiskai struktūrai;
2. intonēšanā parādās vienas vai divu skaņu augstumi, ar kuriem tiek dziedāta visa melodija.
3. intonēšana atspoguļo melodijas kustības virzienu, tās līkni;
4. intonēšanā blakus melodijas kustības virziena dziedājumam parādās atsevišķas pareizas frāzes;
5. intonēšana ir precīza, ja to atbalsta pavadījums: balss vai instrumentāls;
6. intonēšana ir pilnīgi precīza bez pavadījuma.

Sasaistot K. Tarasovas stadiju raksturojumus ar B. Teplova melodiskās dzirdes veidošanās līmeņiem un I. Heinrihsa skaņu priekšstatu uzkrāšanās posmiem, B. Vikmane pielīdzina pirmā un otrā dziedājuma stadijas tembrālās jeb runas dzirdes līmenim. 3. un 4. stadijas iezīmē pārejas posmu no tembrālās uz muzikālo dzirdi. Šis posms atbilst melodiskās dzirdes emocionālajam jeb perceptīvajam līmenim, un tikai 5. un 6. dziedāšanas stadijas atbilst muzikālās (dzirdes priekšstatu - A.L.) jeb reproduktīvās dzirdes līmenim [91, 19]. Tam varu piekrist tikai daļēji. Manuprāt, tikai dziedāšana bez pavadījuma atbilst dzirdes priekšstatu jeb muzikālās dzirdes līmenim, jo šajā stadijā bērns dzied patstāvīgi bez jebkāda atbalsta. Tas liecina par izveidotu iekšējo dzirdi un koordināciju starp dzirdi un balsi.

B. Vikmane promocijas darbā norāda, ka dziedāšana balsī ir ārējās orientējošās darbības, kuru rezultāts ir interiorizēta dzirdes perceptīvā darbība. Balss vingrinājumi veicina ārējo, izvērsto darbību pāreju uz iekšējām interiorizētām darbībām. Vērā ņemams un pedagoģiski noderīgs ir zinātnieces secinājums: "Dziedāšana balsī palīdz izveidot skaidrus dzirdes priekšstatus, kuri ar laiku sablīvējas, automatizējas un kļūst simultāni. Simultānas muzikālās dzirdes attīstības stadijā dziedāšana balsī nav nepieciešama, tāpēc pieaugušie var nenovērtēt dziedāšanas nozīmi muzikālās dzirdes agrīnajā ģenēzē" [91, 21]. Tātad, bērna dziedātprasmi ietekmē dziedāšana no mazotnes.

Mūzikas pedagogi atzīst, ka dziedāšana ir vispieejamākais muzicēšanas un muzikālo spēju izpausmes veids, bet cilvēka balss ir pats labākais mūzikas instruments. Lai šis

instruments skanētu izteiksmīgi, katram jāapgūst: **pareiza stāja dziedāšanas laikā, elpa, skapņveide, dikcija, artikulācija**. Par dziedātāju stāju dziedāšanas laikā Latvijas mūzikas metodiķu un mūzikas pedagogu viedokļi ir atšķirīgi un kategoriski. 20. gadsimtā praksē pārbaudīts, ka dziedāšanas laikā bērni var gan sēdēt, gan stāvēt, piemēram:

- D. Gailis norāda, ka, **stāvēt kājās**, ķermenis jātur taisni, rokas brīvi nolaistas gar sāniem. Rokas nedrīkst turēt aiz muguras, jo tas rada krūšu elpu, kas ir sekla un nav izmantojama dziedot. Ķermeņa muskuļiem jābūt atbrīvotiem [24, 72].
- Metodiķe I. Nelsone pārliecināta, ka dziedāšanas laikā **ideāla stāja** ir “taisns ķermenis, pacelta galva, pleci nedaudz atvirzīti atpakaļ, rokas brīvi gar sāniem” [66, 19].
- E. Vīgners uzskata, ka “dziedot **jāstāv taisni**, brīvi, ar drusku paceltu galvu. Ja dzied **sēdus**, tad jālūko, ka neatbalstītos ne ar elkoņiem, nedz ar muguru” [92, 69].
- J. Bebris raksta, ka “pa dziedāšanas laiku ir **labāk stāvēt nekā sēdēt**, kaut gan arī sēdēšana tiek bieži pieņemta. Bērņus **jāradina stāvēt taisni**, ar paceltu galvu, ar krūtīm uz priekšu. **Rokas vislabāk salikt uz muguras jeb ļaut tām brīvi gar sāniem karāties; salikt priekšā vai uz krūtīm nav ieteicams**. Jāstāv stingri uz abām kājām, neizceļot vienu uz priekšu” [6, 28].
- J. Graubiņš novērojis, ka dziedāšanas nodarbībās jāļauj bērniem sēdēt, jo stāvēšana bērņus nogurdina, un bērņiem grūti noturēt augumu taisni, bet tas traucē brīvu elpošanu un toņa plūdumu. Bērņi kļūst neuzmanīgi [27, 16].
- J. Mediņš un I. Jākobsone vokālās attīstības veicināšanai iesaka ievērot pareizu ķermeņa pozīciju: **stāvēt vai sēdēt taisnu muguru**, brīvi, nepiespiesti. Sēžot ķermenis nebalsta pret sēdekļa muguru, bet rokas tur klēpī. Pareizu elpošanu traucē roku salikšana aiz muguras, jo savelkas krūšu muskulatūra un tiek savilkti pleci [62, 20-23].
- Mūzikas pedagogs un metodiķis A. Eidiņš bija pedagogs – psihologs, labs skolēnu pazinējs. Viņš norādīja: “Dziedāšanai ir jābūt sagatavojai. Sagatavošanās **fizioloģiskā ziņā** nozīmē iztaisnot ķermeni, nedaudz atpakaļ atvirzīt plecus, brīvi, nepiespiesti pacelt galvu. Šāds pareizs ķermeņa stāvoklis aktivizē visu vokālo aparātu, sagatavo to pareizai muskuļu darbībai. Sagatavošanās **psiholoģiskā ziņā** nozīmē būt uzmanīgam, aktīvam, censties labi nodziedāt. **Sēžot rokas novieto uz sola vai uz ceļiem, bet stāvēt rokas tur brīvi nolaistas gar sāniem** [22, 24]. A. Eidiņa novērojumos dziedāšanas spēju attīstība visstraujāk notikusi sešus gadus vecu bērņu nodarbībās un pirmajos skolas darba mēnešos [21, 5].

Līdzīgi uzskati ir Krievijas pirmsskolas mūzikas metodiķei N. Vetluginai [182; 202] un viņas skolniecēm A. Katinenei, R. Ziničai (Р.Зинич), O. Radinovai [236] un citu valstu mūzikas pedagogiem un metodiķiem.

Apkopojot teorētisko avotu analīzi un novēroto praksē, konstatēju, ka, tā kā koncertos bērni dzied stāvot kājās, ikvienā nodarbībā nepieciešams regulāri radināt apgūt skatuves stāju, lai bērns iejustos un paredzētu iespējamās izjūtas koncerta apstākļos. Tas nozīmē, ka ikdienā nepieciešams mācīt bērnus apgūt un lietot abas ķermeņa stāvokļa formas: stāvēšanu un sēdēšanu. Ievērojot to, ka pirmsskolas vecumam raksturīgās emocionalitātes un nenoturīgās uzmanības dēļ bērnam ir ļoti grūti mierīgi nostāvēt kājās un atklāt mūzikas saturu, nepieciešams savlaicīgi mainīt darba paņēmienus.

Pasaules mūzikas metodiķi un pedagogi ir vienoti uzskatā par pirmsskolēnu **muzicēšanas veidu:**

- ieteicama klusa dziedāšana, jo skaļa dziedāšana ātri nogurdina un bojā balss saites;
- nav ieteicams dziedāt līdz pagurumam, jo tas var izraisīt negatīvu attieksmi pret dziedāšanu.

Ievērojot teorētiskās atziņas, darba procesā vērojams, ka bērns ir daudz varošāks, tādēļ vajadzētu uzticēties bērna iekšējām rezervēm un atļaut pārbaudīt savas balss iespējas un pašam konstatēt, kāds dziedāšanas veids viņam ir vairāk piemērots.

Pirmsskolas vecuma bērna balss attīstību, muzikalitātes un intelekta veidošanos sekmē:

- vecumam tematiski piemērotu tautasdziesmu un oriģināldziesmu izvēle;
- dziesmas vecumam atbilstošā diapazonā;
- pēctecība dziesmu satura atlasē.

Dziedāšana ir māksla, kas regulāri jākopj, jo tikai darba procesā iespējama muzikalitātes attīstība. Latvijas mūzikas metodiķi uzskata, ka pirmsskolas vecuma bērniem vērojamas lielas atšķirības dzirdes attīstībā un dziedātprasmē, tādēļ nepieciešams pacietīgs, sistemātisks, pakāpenisks un plānveidīgs individuāls un kolektīvs darbs. To vēlams sākt galvas reģistrā, jo tikai ieskandināts galvas reģistrs atļauj pedagogam panākt visu bērnu iesaistīšanu unisonā (vienbalsīgs dziedājums).

Pamatojoties uz empīrisko pētījumu, mūzikas metodiķiem ir atšķirīgi un pat pilnīgi pretēji viedokļi par dziedātprasmes veidošanos, piemēram:

- A. Eidiņš uzskatīja, ka skolotāja pienākums 1. klasē ir nevis piemēroties bērna zemajai dziedāšanai, bet **prasīt dziedāšanu galvas reģistrā**, tas ir, mainīt zemo dziedāšanas veidu, jo pretējā gadījumā bērna balss diapazons netiks izkopts, bērns būs “rūcējs” [21, 6]. Jāatzīst, ka pēc šīs metodes vienoti strādāja mūzikas pedagogi pēckara Latvijā. To lieto arī mūsdienās, jo, lai sasniegtu skanējumu galvas reģistrā, šis ir labs paņēmiens.
- E. Vigners ieteica (un pats ar labām sekmēm strādāja Fonoloģijas institūtā) **piemēroties bērna balsij un sākt ar zemajām skaņām** [92]. Kaut gan šī metodika nav pietiekami

apgūta praksē, metodes lietderību atbalsta un iesaka izmantot praksē viņa bijusī skolniece profesore Valda Kalniņa (intervijā darba autorei). Šī metode ir pedagoģiski nodrīga, jo iepriekš analizēju, ka bērna balss no dabas var būt ne tikai augsta, bet arī vidēja un zema.

Uzskatu, ka katra bērna balsij ir specifiskas iespējas, kas prasa individuālu pieeju darbā bērna dziedātprasmes apguves un ritma izjūtas attīstības sekmēšanai, tādēļ, uzsākot darbu ar bērniem pirmsskolā, nepieciešams:

- izpētīt bērna individuālos balss dotumus;
- izvēlēties bērna dotumiem piemērotāko balss attīstīšanas līdzekli;
- bērna balss attīstīšanu uzsākt individuālā darbā ar katra bērna primāro skaņu, kas pēc J. Rozīša pārtop par sekundāro mutes dobuma rezonatoros;
- ņemot par primāro piemērotāko līdzekli, darba procesā regulāri mainīt balss attīstīšanas paņēmienus;
- ievērot īpatnības bērna dziedātprasmes veidošanās laikā.

I. Jākobsone, Bebru J., N. Orlova, G. Stulova, A. Eidiņš u. c. uzskata, ka diapazona galējo skaņu ilgstoša dziedāšana sastiepj balss saites un rada aizsmakumu, bojā bērna maigo balsi. Ikviens skolotājs to novēro ikdienas darbā, tādēļ savlaicīgi maina darba formas un nenogurdina bērna balsi, dziedot galējās diapazona skaņas.

Dziedāšanā skaņu veidošanā (skaņveidē) nozīmīga artikulācijas, t. i. izrunas orgānu – mutes, lūpu, mēles, apakšžokļa un mīksto aukslēju darbība. Ar šo orgānu palīdzību skaņas iegūst patskaņu vai līdzskaņu formu. To veicina pareizs mutes un mēles stāvoklis, sejas izteiksme – mīmika. Mutes atvērums Latvijas metodiķi un mūzikas pedagogi iesaka veidot 2 pirkstu platumā, taču katram cilvēkam pašam labāk izjūtams vajadzīgais mutes atvērums, ko nosaka dziedātāja sejas individuālā uzbūve un mutes lielums. Mutes dobumā, kas ir viens no galvas rezonatoriem, mēle izvietojama ar ieliekumu mēles vidusdaļā tā, lai neatrastos ceļā izelpojamajam gaisam un netraucētu skaņas rezonansi mutes dobumā. Dziedāšanas laikā apakšžoklim jābūt brīvi nolaistam uz leju, kas palīdzēs atrast pareizo mutes atvērums un mēles stāvokli. I. Nelsone raksta: “Runas dikcija (no latīņu vārda **dictio** – izruna; vārdu, zilbju un skaņu izruna runājot, dziedot vai deklamējot) atšķiras no dziedājuma dikcijas, lai gan fizioloģiskais mehānisms abos gadījumos ir viens un tas pats. **Runājot aktīva ir mute, lūpas un zods, dziedot turpretim aktīvāka ir mēle, aukslējas un rīkle**” [66, 19-20]. Dziedot ir svarīgi nenasprindzināt apakšžokli, turēt brīvu mēli un ievērot mutes atvērums, jo pārspīlēts mutes atvērums var radīt nepareizu balsenes pozīciju.

Par patskaņu un līdzskaņu **artikulāciju** (no latīņu *articulatio articulare* – skaidri izrunāt skaņas un zilbes; runas orgānu – lūpu, mēles, mīksto aukslēju, balss saišu – darbība, kas nepieciešama, lai izrunātu kādu valodas skaņu) rakstījuši J. Rozītis un J. Mediņš u. c.

mūzikas metodiķi un pedagogi 20. gs. 1. pusē. J. Mediņš norāda, ka bērniem ir atšķirīgas artikulācijas spējas, kas prasa diferencētu pieeju katra bērna runas orgānu darbībai. Noteikta līdzskaņu izruna sekmē patskaņu skaidru izrunu [62, 32]. Jāpiezīmē, ka runāšanas un dziedāšanas akustiskais iespaids ir dažāds, un starpība rodas tādēļ, ka runas skaņas ir ļoti īsas un to augstums grūti uztverams. Bērna runas augstuma uztveršana ir svarīga balss veidošanās sākumā primārās skaņas noteikšanai, lai varētu uzsākt balss diapazona veidošanu, tādēļ sākotnēji nepieciešams attīstīt artikulācijas aparātu runājot. J. Mediņš atzīst, ka, ja artikulācija ir labi koordinēta, tad panāk skaidru dikciju, kas ir pamats runas un dziedāšanas izteiksmībai, skaidrībai un saprotamībai [62, 32].

Līdzīgi raksta arī J. Rozītis 1929. gadā: “Runā atsevišķas skaņas ir īsākas nekā dziedāšanā. Tamdēļ balss izdaiļošana dziedāšanai jāsāk nevis no dziedāšanas toņa producēšanas, bet no fonētiski un higiēniski pareizas un labskanīgas runas izkopšanas, jo fizioloģiskais mehānisms abos gadījumos ir viens”, tādēļ sasniegtā veiklība “nāks dziedāšanai vienīgi par labu” [77, 21]. Rozītis uzskata, ka līdzskaņi izrunājami skaidri un pēc iespējas īsi, bet skaidra dikcija dziedāšanā ir ļoti nepieciešama, jo tā sekmēs arī valodas daiļskanīgu apguvi [77, 26], tādēļ šī mērķa sasniegšanai ieteicama tautasdziesmu labskanīga, **ritmiska runāšana – skandēšana** [67, 5 - 6; 77, 27].

Latvijas mūzikas metodiķu izstrādātā bērnu dziedāšanas mācības apguves metodika ir vispiemērotākā Latvijas bērnu muzikālajai audzināšanai, tāpēc, apkopojot atklāto teorētiskajos avotos par bērnu dziedātprasmi, **secināju**, ka dziedāšana ir neaizvietoājams līdzeklis bērnu muzikalitātes attīstībai, jo tā: stimulē muzikālās dzirdes uztveri; sekmē bērnu muzikālo emocionālo pārdzīvojumu; nostiprina sakarus starp dzirdi un balsi; modina interesi par mūziku un veido muzikālo gaumi; veido muzikālo dzirdi, ritma izjūtu, intonēšanas iemaņas; kopā ar kustībām veicina kustību koordināciju; sagatavo uztveri muzikālās valodas apguvei skolā; rosina balss aparāta attīstību un apguvi; palīdz veidoties vispārīgajām intelektuālajām spējām; veicina bērna fizisko attīstību; stiprina bērna gribu un pašvērtību saviem spēkiem; dziedāšana balsī ir bērna aktīva darbošanās; ir pedagoģiskais nosacījums bērna attīstībai darbībā.

Dziedāšanas kvalitāte ir viens no muzikalitātes kritērijiem.

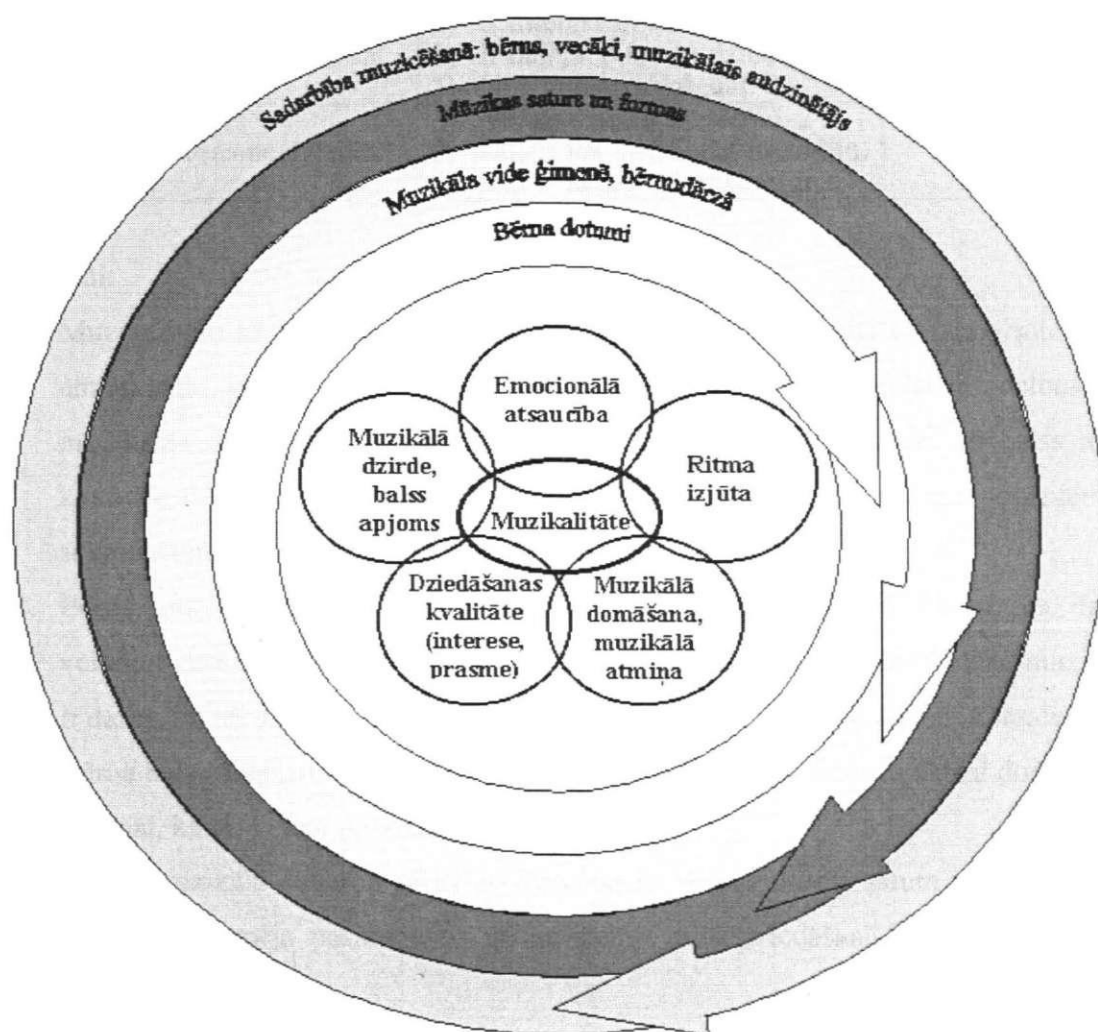
Tātad, pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes kritēriji ir:

1. **Emocionālā atsaucība**
2. **Ritma izjūta**
3. **Muzikālā dzirde**
4. **Bērna balss apjoms**
5. **Dziedāšanas kvalitāte**

Muzikalitāte ir integrēta (vienota) personības īpašība, kuru veido emocionālā uztvere un atsaucība, muzikālā dzirde, muzikālā atmiņa, ritma izjūta, balss apjoms, prasme dziedāt un muzikālā domāšana. Muzikalitātes analīzi veic izdalot atsevišķas muzikālās spējas un nosakot to savstarpējās sakarības. Tā veidojas muzikalitātes struktūra. Muzikalitātes pamatpazīme ir muzikāls emocionāls pārdzīvojums. Muzikalitātes centrs ir emocionālā atsaucība. Muzikalitāti attīsta ģimenē no bērna dzimšanas brīža. To ietekmē piemērota muzikāla vide. Paaudžu skolotājs, vecvecāki – bērns – vecāki un vienaudžu sadarbībā veidojas attieksmes pret sevi, citiem cilvēkiem, dabu, darbu, kultūru. Pārmantojamības procesā attīstās bērnu muzikalitāte, veidojas vērtību izpratne un kultūrientitāte.

Pamatojoties uz muzikalitātes būtību, noskaidrotajiem muzikalitātes attīstības kritērijiem, tika izstrādāts bērna muzikalitātes attīstības modelis.

31. zīmējums. Bērna muzikalitātes attīstības modelis.

Muzikalitātes kvalitātes pārbaudei tika izveidoti muzikalitātes attīstības rādītāji un noteikti līmeņi.

13. tabula. Muzikalitātes attīstības kritēriji, rādītāji un līmeņi.

Kritēriji	Rādītāji	Līmeņi
Emocionālā atsaucība	Dziedātprieks	1) Dziedāšana rada prieku. 2 2) Dziedāšana ir neitrāla. 1 3) Nepatika pret dziedāšanu. 0
	Līdzpārdzīvojums	1) Izjūt pārdzīvojumu mūzikā. 2 2) Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā. 1 3) Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā. 0
	Līdzdarbošanās	1) Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai. 2 2) Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai. 1 3) Muzikālai darbībai neatsaucīgs. 0
Ritma izjūta	Ritma iekšējā un ārējā vienotība	1) Uztverto skaņu ilgumus atveido kustībās. 2 2) Daļēji atveido skaņu ilgumus kustībās. 1 3) Nevar atveidot skaņu ilgumus kustībās. 0
Muzikālā dzirde	Skaņu augstums	1) Saklausā un atveido. 2 2) Daļēji saklausā un atveido. 1 3) Nevar saklausīt un atveidot. 0
Bērna balss apjoms	Balss apjoma kvalitāte	1) Izveidojies. 2 2) Daļēji izveidojies. 1 3) Nav izveidojies. 0
Dziedāšanas kvalitāte	Interese dziedāt	1) Ir interese dziedāt. 2 2) Ir daļēja interese dziedāt. 1 3) Nav interese dziedāt. 0
	Prasme dziedāt:	1) Var nodziedāt melodiju. 2 2) Daļēji var nodziedāt melodiju. 1 3) Nevar nodziedāt melodiju. 0

Secinājumi:

1. Muzikalitāte kā integrēta personības īpašība izpaužas vienībā ar bērna intelektuālo, emocionālo, gribas un sociālo attīstību. Muzikalitāte ir emocionālās atsaucības, ritma, muzikālās domāšanas un atmiņas, dziedāšanas kvalitātes, dzirdes un balss apjoma kvalitāte mijšakarībā un izpaužas veselumā. Attīstoties kādai no komponentēm, tiek sekmēta citu komponentu attīstība.
2. Bērna muzikalitātes attīstība ir iespējama tikai aktīvā darbībā, klausoties, dziedot, veidojot ritmiskas kustības, spēlējot mūzikas instrumentus. Pirmsskolēna muzicēšana ir darbs, un tās galvenā forma ir rotaļa, kas nodrošina bērna vajadzību pašrealizēties.
3. Bērna balss diapazons paplašinās dziedot, vienotībā attīstoties muzikālai domāšanai un atmiņai, kā arī veicot mūzikas pierakstus.
4. Bērna muzikālā attīstība sākas ar emocionālo skaņas un tās satura pārdzīvojumu, ja bērnam ir iespēja pašizteikties un apliecināt sevi dziedāšanā vienībā ar ritmiskām kustībām.
5. Pirmsskolas vecumā mērķtiecīga sadarbība muzicēšanā kopā ar bērnu ģimenē un bērnudārzā sekmē bērna pozitīvas attieksmes veidošanos pret mūziku, īpaši dziedāšanu un ritmiku. To nosaka bērna fizioloģiskās un emocionālās attīstības

vienība. Sadarbības saturs sekmē kultūras vērtību apguvi un bērna kultūridentitātes veidošanos.

Balstoties uz teorētisko pētījumu un praksē izmantojot kritērijus, rādītājus un līmeņus, bija nepieciešams izveidot saturu un pamatot pedagoģiskos līdzekļus, kas sekmētu pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes attīstību. Eksperimentāls pētījums tika mērķtiecīgi organizēts sistemātiskās mūzikas nodarbībās pirmsskolā laika periodā no 1996./1997. mācību gada līdz 2000./2001. mācību gadam.

2. BĒRNU MUZIKALITĀTES ATTĪSTĪBAS PĒCTECĪBA PIRMSSKOLAS MŪZIKAS NODARBĪBĀS

2.1. EMPĪRISKĀ PĒTĪJUMA METODES UN ORGANIZĀCIJA

Hipotēzes pārbaudei par muzikalitātes attīstības pēctecību pirmsskolā, veicu empīrisko pētījumu, kurā piedalījās pirmsskolas vecuma bērni (3-7 gadi) Bērnu un jauniešu namā "Rīdze" estētikas skolā un bērnu dzirdes attīstības pulciņa – vokālā ansambļa "Dziesmiņa" dziedātāji.

Konstatējošā eksperimentā tika veikta aptauja, kurai atsaucās mūzikas pedagogi: pētījumā tika iesaistīti **267** bērnodārzu muzikālie audzinātāji un Latvijas Mūzikas pedagogu korporācijas biedri - mūzikas pedagogi, **10** vecākās paaudzes skolotāji, Jūlija Roziša skolēni (1936-1942) Rēzeknes Valsts Skolotāju institūtā un mani mūzikas skolotāji, **30** Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolas (1977-1984) audzēkņi, mūzikas skolotāji. Aptaujā noskaidroju attieksmi pret muzikalitāti un izpratni par muzikalitāti. Aptaujas tika veiktas skolotāju tālākizglītībasursos, metodisko apvienību informatīvajās apspriedēs, lekcijās pirmsskolas skolotājiem, intervijās.

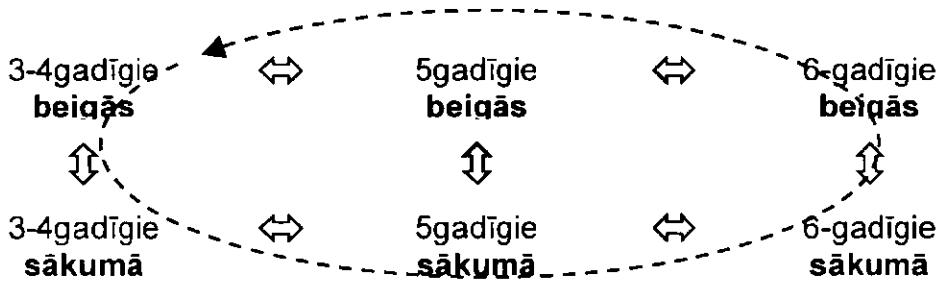
Lai noskaidrotu vecāku attieksmi pret muzikalitāti un izpratni par muzikalitātes nozīmīgumu bērna attīstībā, pētījumā tika iesaistīti Bērnu un jauniešu nama "Rīdze" Estētikas skolas "Rūķu skola" **247** pirmsskolas vecuma bērnu vecāki, **37** vokālā ansambļa "Palāsītes" bērnu vecāki, **20** vokālā ansambļa "Saulīte" bērnu vecāki, **10** Sākumskolas "Rīdze" 1. klases skolēnu vecāki, **267** pirmsskolēnu vecāki republikas pilsētās, **77** 1. klases skolēnu vecāki republikas pilsētās un rajonos, **30** ansambļa "Dziesmiņa" dalībnieku vecāki.

Konstatējošā eksperimentā piedalījās **103** Estētikas skolas pirmsskolēni, **30** dzirdes attīstības pulciņa, vokālā ansambļa "Dziesmiņa" dalībnieki, **25** pirmās klases skolēni, **41** piektās klases skolēns.

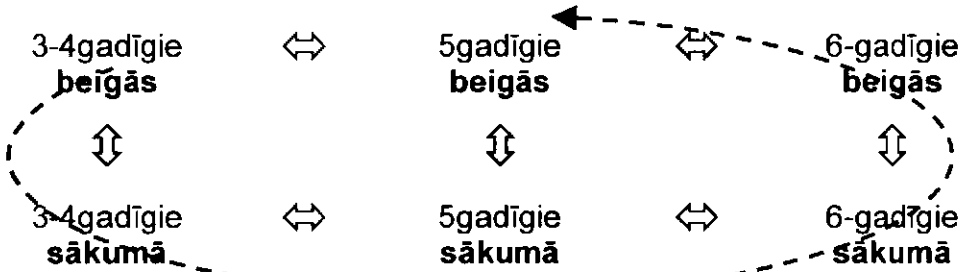
Veidojošā eksperimentā (1998./99.-2000./2001.) kopā visos 3 posmos piedalījās **144** pirmsskolēni.

Kopā pētījumā piedalījās: **343** pirmsskolēni un skolēni, **307** b/d skolotāji un mūzikas skolotāji, **658** vecāki pirmsskolā un sākumskolas 1. klasē = **1338** respondenti.

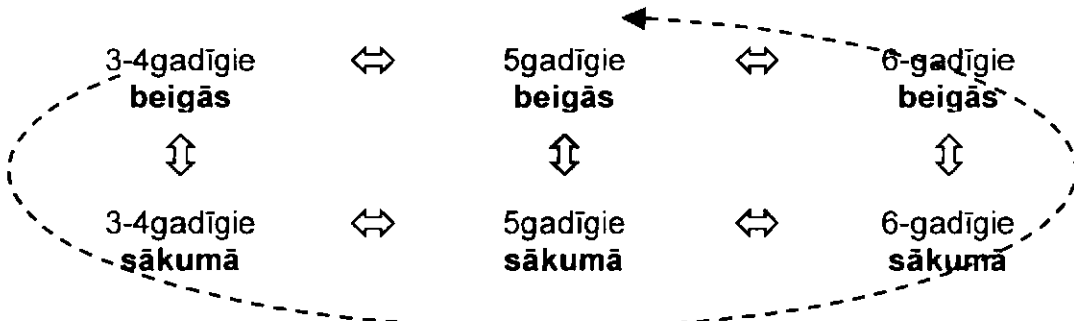
Konstatējošais eksperiments pirmsskolā, kas tika veikts 1996./97. un 1997./98. mācību gados Rīgā Centra rajona Bērnu un jauniešu namā "Rīdze", sekmēja veidojošā eksperimenta mērķa un uzdevumu apzināšanu.

Veidojošā eksperimenta 3.posms - 2000./2001. m.g.

Veidojošā eksperimenta 2.posms - 1999./2000. m.g.

Veidojošā eksperimenta 1.posms - 1998./1999. m.g.

*Konstatējošais eksperiments
(pilotpētījuma 2.posms) – 1997./1998.*

*Konstatējošais eksperiments
(pilotpētījuma 1.posms) – 1996./1997.*

14. tabula. Pirmsskolēni – eksperimenta dalībnieki.

<u>1996./97. m.g.</u>	
Pasaku	9 (3-5)
Meža	16 (6)
Ziedu	12 (6)
ABC	12(6-7)
Kopā	49

<u>1997./98.m.g.</u>	
Pasaku	13 (3-4)
Meža	14 (5)
Lauku	13 (5-6)
Ziedu	14 (6g.)
Kopā:	54

<u>1998./99. m.g.</u>	
Pasaku	11 (3-4)
Meža	18 (4-5)
Ziedu	19 (6)
ABC	12 (6-7)
Kopā:	60

<u>1999./2000. m.g.</u>	
Pasaku	12 (3-4)
Ziedu	20 (5-6)
ABC	14 (6-7)
Kopā:	46

<u>2000./2001. m.g.</u>	
Pasaku	12 (3-4)
Meža	14 (4-5)
Ziedu	12 (6)
Kopā:	38

<u>Pētījumā piedalījās</u>	
<u>Pirmsskola</u>	
1996./97. m.g.	49
1997./98.m.g.	54
1998./99. m.g.	60
1999./2000. m.g.	46
2000./2001. m.g.	38
<u>KOPĀ</u>	<u>247</u>

<u>Konstatējošā</u>	
<u>eksperimentā piedalījās</u>	
1996./97. m.g.	49
1997./98.m.g.	54
Kopā	103
<u>Veidojošā eksperimentā</u>	
<u>piedalījās</u>	
1998./99. m.g.	60
1999./2000. m.g.	46
2000./2001. m.g.	38
<u>KOPĀ</u>	<u>144</u>

Eksperimentā piedalījās 247

Konstatējošā eksperimentā 103

Veidojošajā eksperimentā 144

Balstoties uz teorētisko pētījumu problēmas izzināšanā, tika izmantotas šādas empīriskā pētījuma metodes:

1. Aptaujas:

- Mutiskās – pārrunas, intervijas: jautājumi un atbildes (103 respondenti).
- Rakstiskās – anketas 300 respondenti (skolotāji, vecāki).

Uzsākot konstatējošo eksperimentu, tika veikta aptauja: pārrunas, jautājumi un atbildes ar vecākiem par bērna muzikalitātes izkopšanu ģimenē, kurās piedalījās cilvēki, kas bija kopā ar bērnu biežāk par citiem: dažāda vecuma **103** pirmsskolēnu vecāki un vecvecāki, auklītes un vecākie brāļi un māsas. Katrā pārrunā tika izskatīti 5 jautājumi.

Rakstiskajās anketās noskaidroju vecāku kompetenci un attieksmi pret dziesmu saturu pirmsskolā, par muzikalitāti ģimenē. Noskaidroju vecāku kompetenci un vēlmi uzzināt par muzikalitāti bērna harmoniskas attīstības audzināšanā.

2. Veicu pedagoģisko novērošanu:

- individuālās nodarbībās;
- grupu nodarbībās;
- 16 atklātajās nodarbībās vecākiem (2x gadā katrā grupā).
- 9 tematiskos koncertos (3 koncerti gadā).

Konstatējošo eksperimentu uzsāku ar pirmsskolēnu pedagoģisko novērojumu, pārrunām, jautājumiem un atbildēm, lai noskaidrotu mūzikas nodarbību saturu, kas sekmētu bērna harmonisku attīstību un nodrošinātu muzikalitātes attīstības pēctecību.

Individuālajās un grupu nodarbībās, kas notika 2x nedēļā (60 – 68 stundas gadā), noskaidroju pirmsskolēnu attieksmi pret mūzikas saturu, dziedāšanu, muzikalitātes līmeni, mūzikas izpratni. Sarunās ar pirmsskolēniem konstatēju mājas – mikrovides muzikālo līmeni. Uzzināju bērna pirmo iespaidu avotu mūzikā: vecāki, vecvecāki, auklītes, brāļi, māsas, radi, masu saziņas līdzekļi. Noskaidroju pirmsskolēnu muzikālo pieredzi: 1) kādas dziesmas bērni ir apguvuši mājās, 2) kāda satura dziesmas patīk, 3) kādas nepatīk, 4) kāpēc patīk un 5) kāpēc nepatīk. Novērojot skolēnu darbošanos grupu nodarbībās, noteicu katra bērna un grupas ritma izjūtas iekšējo un ārējo vienotību kustību koordinācijā. Konstatēju katra bērna fonemātiskās dzirdes attīstību: patskaņu un līdzskaņu izrunas prasmi. Noteicu katra bērna balss apjomu, emocionālo atsaucību, ritma izjūtu, dziedātprasmi, muzikālo dzirdi un balss kvalitāti. Konstatēju uzmanības noturības spēju, prasmi darboties grupā un atsevišķi, saziņas prasmi. Klausoties pirmsskolēnu mājās iemācītās dziesmas, noskaidroju mājas muzikālo vidi un dziesmu satura atbilstību pirmsskolēnu vecumposmam. Vērojot bērnu uzvedību mūzikas izpildījuma laikā, noskaidroju a) emocionālo atsaucību un līdzpārdzīvojumu, b) interesi par

mūziku un dziedāšanu, c) attieksmi pret mūziku (vai mūzika ir personīgi nozīmīga), d) spēju koncentrēties.

3. Nodarbībās veidoju pedagoģiskās situācijas, reaģēju uz tām un analizēju tās gan nodarbību laikā, gan pēc nodarbībām, plānojot darbu grupas attīstībai un individuāli un veidojot sabalansētu tematisku repertuāru pirmsskolēnu muzikalitātes izkopšanai ikdienā.
4. Statistiskās – datu apstrādes metodes: konstatējošā eksperimenta pirmsskolēnu vecāku aptauju datu apstrāde un analīze par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē un skolotāju un vecāku anketu datu apstrāde par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē veikta ar izklājprogrammu “Microsoft Excel for Windows”. Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tika izvirzīti uzdevumi veidojošajam eksperimentam un apkopotī iegūtie rezultāti. Veidojošā eksperimenta izlases dati apstrādāti ar statistiskās datu apstrādes sistēmas SPSS palīdzību, izmantojot Vilkoksona testu signifikances noteikšanai un Spīrmena korelācijas rangu tabulu [46].
5. Dokumentācijas analīze: apmeklējumu ieraksti 35 nodarbību apmeklējumu uzskaites žurnālos (1996-2001), 300 personas lietas, 25 pedagoģisko sēžu protokoli, 5 mācību gadiem pašizstrādātās pirmsskolas muzikālās audzināšanas programmas. Analizēju personas datus (247 pirmsskolēni).
6. Veicu nodarbību apmeklējumu uzskaiti un analīzi, atklāju sakarības starp regulāru nodarbību apmeklējumu un muzikalitātes attīstību.
7. Mūzikas apguves integratīvā satura analīze un pamatojums muzikalitātes sekmēšanai (1996 – 2001), muzikālo uzvedumu satura analīze muzikalitātes attīstības sekmēšanai (1997-2001): 1) tematika – attieksmēm; 2) skaņdarbu diapazons – bērnu balss apjoma paplašināšanai; 3) integratīva pieeja mūzikas, deju, valodas, matemātikas apgūvē.
8. Eksperimenta procesā tika veidots sabalansēts saturs, kas eksperimenta beigās ieguva krājuma formu. (16. pielikums)

Regulārās individuālās pārrunās pirms un pēc nodarbībām tika noskaidrota vecāku attieksme pret bērnu muzikalitāti pirmsskolā, pret izmaiņām pirmsskolēnu muzikalitātes līmenī, bērnu attīstības vecumposmiem, attieksmi pret repertuāra izvēli pirmsskolā.

Pedagoģiski un psiholoģiski pamatotais izstrādātais muzikalitātes attīstības modelis tika eksperimentāli pārbaudīts muzikālajās nodarbībās pirmsskolā.

Pētījumā tika iesaistīti pirmsskolas vecuma bērni, lai spētu objektīvi izvērtēt bērnu muzikalitātes attīstības līmeni, iespējas un attīstības perspektīvu muzikalitātes sekmēšanai. Empīriskā pētījuma programmu veidojot, pamatojos uz novērojumiem par savas ģimenes muzikālās vides ietekmi dēla muzikalitātes attīstības sekmēšanā laika periodā kopš dzimšanas

(1984) līdz sākumskolai un muzikalitātes sekmēšanas pirmsskolā labvēlīgo ietekmi uz dēla pašattīstību vidusskolā paradumu un pašregulācijas attieksmju izveidē.

Kā kontroles metodes tika izvēlēta vecāku 1) anketēšana par attieksmi pret muzikalitāti un 2) pirmsskolēnu muzikalitātes attīstības salīdzinošā analīze eksperimentālo grupu ietvaros, jo vienā grupā mācījās bērni 1. gadu un otro vai trešo gadu, 3) pedagoģisko situāciju veidošana, 4) pedagoģiskais novērojums mācību gada noslēguma koncertā mātes dienā.

Veidojošā eksperimenta 1. posma vajadzībām tika veikta tautasdziesmu satura kontentanalīze dažādos dziesmu krājumos (1894-1995) un izveidots dziesmu krājums pirmsskolai "Kalnā kāpu es dziedāt" 2 daļās, kurā pēc žanriem tika apkopotas tautasdziesmas a capella, tautasdziesmu apdares balsij un klavierēm, oriģināldziesmas ar tautasdziesmu vārdiem balsij un klavierēm, pirmsskolai piemērotas rotaļdziesmas. **Dziesmu jaunradē tika iesaistītas komponistes Agita Kaužēna un Selga Mence.**

Vienlaicīgi ar tautasdziesmu krājuma izveidi rosināju profesionālos komponistus rakstīt pirmsskolēnu interesi saistošas piemērota satura un apjoma dziesmas. Topošā komponiste Agita Kaužēna, kas tajā laikā bija Mūzikas akadēmijas studente, atsaucās manam aicinājumam. Radošā sadarbībā tapa oriģināldziesmu krājums "Princese un bruņinieki" ar klavieru pavadījumu. Dziedāšanas saturā veidojošā eksperimenta **1. posmā** ietvertās komponistes A. Kaužēnas dziesmas pirms veidojošā eksperimenta tika pārbaudītas pirmsskolēnu grupās dzirdes attīstības pulciņa "Dziesmiņa" nodarbībās.

Veidojošā eksperimenta **2. posmā** vajadzībām izveidoju tematisku krājumu pirmsskolai "Maizes šūpulīši", kurā apkopāju vokālajā ansamblī "Dziesmiņa" pārbaudītas, bērnu uzmanību saistošas komponistu A. Žilinska, J. Ozoliņa, L. Garūtas, E. Goldšteina, Ē. Siliņa oriģināldziesmas ar klavieru pavadījumu bērnu emocionālās atsaucības sekmēšanai. Radošai sadarbībai atsaucās bērnu dziesmu autori S. Mence, S. Silava, A. Kaužēna, I. Arne, R. Kalsons, J. Karlsons. Saskaņā ar teorētiskajā pētījuma atklātajām atziņām par pirmsskolas vecumposmu kā izšķirošo vērtību veidošanās procesā, krājumā apkopāju dziesmas par maizi, par labestību, par demogrāfisko problēmu, par līdzjūtību, šūpļa dziesmas, laikmetīgiem bērna priekiem. Krājums tika izveidots atbilstoši profesionālajām mūzikas apguves prasībām. Tajā ietvertas profesionālu komponistu oriģināldziesmas ar klavieru pavadījumu, jo vispārpieņemtā izpildītājp prakses ētika pieļauj tikai izpildījuma nianse skaņdarba emocionālajai bagātināšanai. Izpildītājs ir komponista ieceres pastarpināts paudējs, bet nav komponista melodiju pavadījumu autors, kā tas tiek praktizēts, veidojot komponistu autodidaktu melodiju muzikālo noformējumu.

Veidojošā eksperimenta **3. posma** iecerētajai emocionālās atsaucības sekmēšanai un padziļinātam darbam atmiņas sekmēšana un balss apjoma nostiprināšanai 6 gadu vecumposmā dziedāšanas saturā tika ietvertas pieredzējušu latviešu komponistu Ē. Siliņa, E. Goldšteina, I. Kalniņa dziesmas ar bagātu vārdu krājumu.

Atbilstoši empīriskā pētījuma metodikām tika noteikts pirmsskolas bērnu muzikalitātes līmenis. Pamatojoties uz pirmsskolēnu muzikalitātes līmeni, tika izveidota **veidojošā eksperimenta programma**, kas sastāvēja no **3 posmiem**. Tā bija ilgstoša, un tika veikta laika periodā no 1998./99. mācību gada līdz 2000./2001. mācību gadam.

Pētījuma 1. posmā no 1996./97. līdz 1997./98. mācību gadam tika noteikts pētnieciskais aparāts un izveidots teorētiskais modelis. Tika veikts konstatējošais eksperiments, kura laikā noteikts pirmsskolēnu muzikalitātes līmenis, izveidots saturs muzikalitātes sekmēšanai. Pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem, tika izvēlētas pētījuma metodes veidojošam eksperimentam 3 – 6 (7) gadīgiem bērniem organizētās nodarbībās:

1. Individuālā metode: pārbaudīta emocionālā atsaucība, ritma izjūta, uztvere, dzirde, atmiņa, dziedātprasme, balss apjoms.
2. Pārbaudīta darbošanās prasme grupā.
3. Izturēšanās un dziedātprasme koncertos un atklātajās nodarbībās.

Pētnieciskais uzdevums bija noskaidrot saturu un formas, kas sekmētu muzikalitātes veidošanos.

Pirmsskolēnu darbībā tika ievērotas bērnu attīstības vecumposma īpatnības un tas, ka pirmsskolēns mācās atdarinot. Nodarbību mērķis: sekmēt katra bērna muzikalitātes attīstību, stimulēt attieksmju veidošanos pret sevi, citiem cilvēkiem, dabu, darbu, kultūru, sabiedrību, valsti. Iedrošināt bērnus pašapliecināties aktīvā darbībā, kopt savu vērtību izpratni.

Eksperimenta programmas būtībai un vajadzībām vispiemērotākās bija Latvijas zinātnieku atziņas:

- Dz. Meikšāne (1998) raksta: “Psihologijā atzīts, ka audzināšanas uzdevums katrā vecumposmā ir nevis attīstības paātrināšana, bet maksimāla to iespēju realizēšana, kas piemīt konkrētam vecumposmam, tā piesātināšana ar darbībām” [61, 24].
- Pedagoģijas zinātniece A. Špona (2001) atzīst, ka “jebkura spēja attīstās darbībā, vingrinājumā vai treniņā. Mērķtiecīgā darbībā cilvēka attieksmes kļūst par personības reālu, patiesu īpašību, iezīmi. Veidojas stabilas intereses, dziļas jūtas, iemaņas psiholoģisko un sociālo paradumu veidā” [86].

Mūsdienu globalizācijas apstākļos, kad notiek vērtību pārvērtēšana un izmaiņas sabiedrības attieksmē pret audzināšanu un izglītību, lietām un parādībām, dziedāšana kā

muzicēšanas vispieejamākā forma ir nozīmīgs līdzeklis jaunās paaudzes spēju attīstības, vērtību un kultūridentitātes veidošanas procesā.

Dzirdētais un pieredzētais apaļā galda diskusijās par muzikālās audzināšanas problēmām pasaulē ISME konferencē Bergenā (Norvēģijā) 2002. gada 11. – 16. augustā pārliecināja mani, ka latviešu tautas muzikalitātes tradīciju: dziedātprasmes un pašapliecināšanās mūzikā tālākknodošana iespējama ar tematiski bagātu tautasdziesmu saturu muzikālajā audzināšanā.

Pamatojoties uz psihologu un pedagogu atziņām, tika organizēts darbs un izvēlētas darba metodes dziedāšanas satura apguvei: 1) frontālā; 2) individuālā; 3) pāru; 4) naratīvā (izteiksmīgs stāstījums).

Audzināšanas darbības metodes (Špona): psiholoģiskā sagatavošana, praktiskā sagatavošana, darbības realizācija un rezultātu novērtēšana.

Darba procesā izmantots intensīvs mācību veids: mūzika kā integrējoša darba sastāvdaļa. Muzikālās domāšanas sekmēšanai darba vajadzībām pirmsskolā katram bērnam nepieciešamie piederumi bija: divas rūtiņu burtnīcas; zīmulis; gumija, divi koka kociņi, krāsu zīmuļi un flomasteri, pašpagatavoti sitamie instrumenti.

Katrā nodarbībā tika sekmēta muzikalitāte veselumā. Darbs tika organizēts tā, lai **didaktiskie uzdevumi** ietekmētu katru muzikalitātes komponentu atsevišķi un kopā:

- ritma ārējā un iekšējā vienotība kustību koordinācijā;
- atmiņas treniņš – dziesmu vārdu iegaumēšana;
- paplašināts balss diapazons un veidota dziedātprasme;
- bērnos uzturētas pozitīvas emocijas, kas sekmē darba prasmi un paraduma attieksmes veidošanos;
- stimulēta emocionālā atsaucība un uzturēts darbīgs noskaņojums;
- interaktīvas nodarbības.

Organizētā sadarbībā ar vecākiem: pārrunas, aptauja, diskusija, lekcijas, informatīvi ziņojumi, tika:

- apzināta mājas muzikālā vide;
- noskaidrota vecāku dziedāt prasme un attieksme pret bērnu muzikalitātes attīstību;
- stimulēta bērnu un vecāku sadarbība apgūstot dziesmu vārdus mājās.

Darba formas:

- organizēta kopīga bērnu un vecāku muzicēšana rotaļās 3 koncertos;

- 2 atklātajās nodarbībās gadā vecāki vēroja bērnu muzikalitātes progresu darba procesā;
- grupu darbs;
- individuāls darbs.

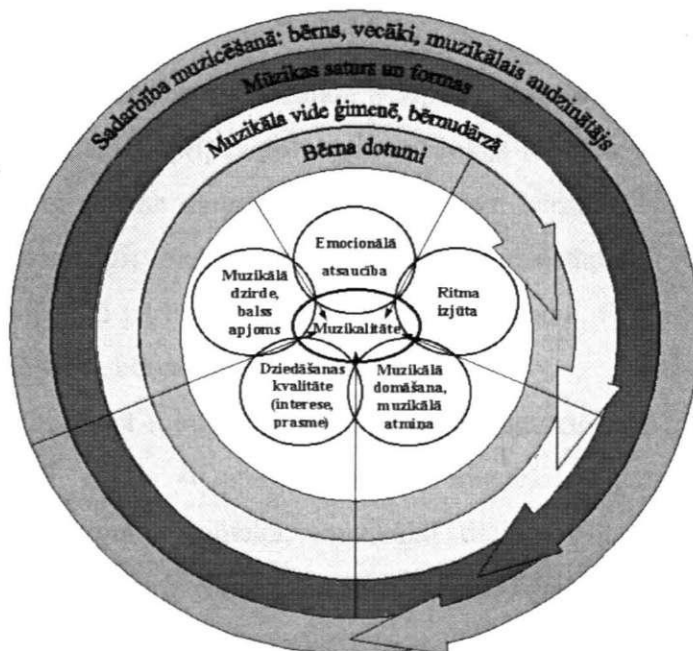
Integratīvu nodarbību saturs kultūridentitātes sekmēšanai mūzikas nodarbībām tika saskaņots ar pirmsskolas audzināšanas darba plānu:

- gadskārtas ieražas – attieksme pret tautas kultūru;
- dziesmas par apkārtējo dabu – attieksme pret dabu;
- bērna prieki un sadzīves darbība – attieksme pret sevi;
- rotaļdziesmas sekmē bērnu ķermeņa kustību koordināciju – attieksme pret sevi sabiedrībā;
- tematiskas oriģināldziesmas: par skolu, māti, ģimeni, labestību u. c.- attieksme pret citiem cilvēkiem un sabiedrību kopumā..

Nodarbību saturs tika atlasīts un veidots ilgā laika periodā. Apkopots 1996./97., 1997./98., 1998./99., 1999./2000., 2000./2001. mācību gadu muzikalitātes sekmēšanas saturs, pamatota izvēlētā satura kvalitāte un efektivitāte Estētikas skolā “Rūķu skola”. Dziedāšanas apguves satura padziļināšanu un operatīvas izmaiņas nodarbību procesā noteica pirmsskolēnu vajadzību un interešu iepazīšana, vecumposmam raksturīgi attīstības nosacījumi, bērnu vēlmes un vecāku ieteikumi.

Konstatējošajā un veidojošajā eksperimentā tika pārbaudīts muzikalitātes attīstības modelis darbībā.

33. zīmējums. Muzikalitātes attīstības modelis darbībā.

2.2. Muzikalitātes attīstības reālais līmenis pirmsskolā

(3 – 4, 4 – 5, 5 – 6 gadu vecumposmā)

Konstatējošais eksperiments tika veikts 1996./97. un 1997./98. mācību gados

Pirmās apzināti atdarinātās intonācijas rodas 2. dzīves gadā. Bērns, dziedot līdzī pieaugušajiem, pabeidz iesākto teikumu viens: piebalso, plaukšķina, pietupjas, piesit kājas, griežas, atsaucoties mūzikai. 3 – 4 gadu vecumā parādās individuālas atšķirības skaņu jūtīgumā, tāpēc bērns var pats ar nelielu pieaugušā atbalstu nodziedāt dziesmiņu, pavadot to ar dažādām kustībām.

Konstatējošais eksperiments tika organizēts divus gadus, tajā piedalījās 8 četru vecumposmu grupas: viena 3 – 4 gadu vecuma grupa (2. gadā), viena 4 – 5 gadu vecuma grupa (1. gadā), divas 5 – 6 gadu vecuma grupas (2. gadā), četras 6 gadu vecuma grupas: trīs grupas 1. gadā, viena grupa 2. gadā. Konstatējošā eksperimentā kopā piedalījās 103 pirmsskolēni. Konstatējošais eksperiments tika uzsākts 1996./97. mācību gadā. Atklājās, ka šajā mācību gadā tika nokomplektētas 4 grupas, no kurām vienā bija 3 – 4 gadus veci bērni, bet trijās grupās bija 6 gadīgie bērni. Tā kā tika konstatēts, ka gan 3-4 gadīgo, gan 6-gadīgo bērnu muzikalitātes līmenis bija zems, konstatējošo eksperiments tika veikts nākamajā 1997./98. mācību gadā. Tajā tika apzināts muzikalitātes līmenis trim vecuma grupām: viena 3-4 gadīgu, divas piecgadīgu, viena 6 gadīgo pirmsskolēnu grupa.

Tika konstatēts atšķirīgs bērnu muzikalitātes līmenis.

Grupā Pasaku rūķi 1997./98. m. g. piedalījās 3 – 4 gadus veci bērni. Tika organizētas divas mūzikas nodarbības: otrdien, ceturtdien. 16.09. – 23.12 bija 29 stundas, 06.01. – 15.05. bija 40 st., kopā = 69 stundas

Bērnu vecumā vērojama liela starpība: jaunākajam ir 3g.4m., vecākajam 4g.10m. Nav nekādu saziņas iemaņu. Neprot nostāties aplī, negrib sadoties rokās rotaļām dārziņā. Nav apgūtas dziedāšanas iemaņas, vecumposma diapazons nav nevienam bērnam. Noturēt rokās zīmuli neprot. Emocionāli neatsaucīgi. Sastopoties ar jaunām prasībām un jauniem mūzikas elementiem, visi bērni bija ilgi pārliecināmi par to nepieciešamību. Raksturošu konstatējošā eksperimentā noskaidroto katra bērna muzikalitāti.

1. bērns **M. 3g.9m.** Iestājās skolā 1. pusgadā, bet regulārāks apmeklējums bija 2. pusgadā. No 69 stundām apmeklēja 29, nebija 40 stundās. Smags adaptēšanās periods. Dziedāšana ir vienaldzīga, neizjūt pārdzīvojumu mūzikā, muzikālai darbībai neatsaucīgs, mūziku un kustības nevar atveidot vienotībā. Ir runas dzirdes līmenis. Diapazons nav izveidojies. Nav

interese dziedāt un neko arī nedzied, bet tikai vēro. **Emocionāli neatsaucīgs.** (Turpmāk būs saīsināts pieraksts **E.N.**).

2. bērns **R. 4g.2m.** Pirmajā pusgadā apmeklēja 28 stundas, kavēja vienu, otrajā pusgadā kavētas 9, bet apmeklēta 31 stunda. Iesākumā zēns vēroja notiekošo. Otrajā mēnesī sāka **emocionāli atsaukties.** Balss apjoms nav izveidojies, dziedāšanas iemaņu nav, ritma izjūta zemā līmenī. Rotaļās negrib dot roku bērniem. Gada laikā līmenis nav mainījies. **E.D.A.**

3. bērns **Ē. 4g.10m.** Apmeklētas 28, kavētas 41 st. Nāk no 2. pusgada. Ģimenē 3 bērni, vecāks brālis un māsa apmeklēja skolu no otrā pusgada. Māte pametusi ģimeni. Bērni neizskatās noskumuši, jo tēvs rūpējas par visiem, vecmāmiņa ved bērnus uz skolu. Zēnam ir mazs augums. Izteikts rūcējs, nav sasniegts muzikālās dzirdes līmenis. **Emocionālā atsaucība daļēji izveidojusies.** Daļēji var mūziku un kustības atveidot vienotībā. **E.D.A.**

4. bērns **K. 3g.10m.** Apmeklējis 35, kavējis 34 stundas. Šādos apstākļos darbs nav produktīvs, jo pēc katra kavējuma atkal adaptācijas periods sākas no jauna. Slimīgs, mazkustīgs. **Emocionāli neatsaucīgs,** dzirdes uztvere nav izveidota, diapazons nav izveidojies, nav iemaņu dziedāšanā. **E.N.**

5. bērns **A. 3g.5m.** ir melodiskās dzirdes līmenis.

6. bērnam vecākai mātai **An. 4g.10m.** ir runas dzirdes līmenis. Abām meitenēm vājas saziņas iemaņas ar citiem bērniem. Smags adaptācijas periods. Lai jaunākā māsa justos drošāk, abi bērni nāk vienā grupā. Atšķirības attīstībā nav lielas. Kustību koordinācija veidojas ātrāk vecākajai. Abām meitenēm apmeklētas 52, kavētas 17 nodarbības. **Emocionāli neatsaucīgas.**

7. bērns **Li. 4g.9m.** Bijusi 17, kavējusi 52 nodarbības. Meitenei melodiskās dzirdes līmenis. Ģimenē viena. **Emocionāli atsaucas** ar dziedāšanu, kustībām, līdzdarbojas. Ritma izjūta izveidojusies, patīk dziedāt, grib dziedāt, ir balss apjoms.

8. bērns **Le. 4g.10m.** Bijis 59, kavējis 10 nod. Zēnam izteikta nepatika pret mūziku, tādēļ neviens muzikalitātes komponents nav izveidojies. Sarunās ar vecmāmiņu atklājās, ka zēns laiku pavada spēlējot kompjūterspēles, aizraujas ar matemātiku, labi skaita un rēķina, šos elementus arī ietveru mūzikā, kad jāsaskaita, cik bērni ieradušies, kurš ir vecākais u.c. **E. N.**

9. bērns **R. 4g.** Bijis 50, kavējis 19. Sarežģīti iesaistīt zēnu darbībā. Māte ir mūzikas skolotāja, tēvs arī ir muzikāli izglītots. **Daļēji emocionāli atsaucīgs.** Daļēji sasniegts reproduktīvās dzirdes līmenis, reizēm dzied. Daļēji saklausa un atveido skaņu augstumus. Pretojas organizētai darbībai, nav vingrināts pieraksts.

10. bērns **K. 4g.1m.** bijis 52, kavējis 17 nodarbības. Dzied dažas skaņas. Adaptācija ½ gadu. **Emocionāli neatsaucīgs,** nav attīstīta balss, neprot dziedāt. Ritma izjūta daļēji attīstīta.

11. bērns **P. 4g.** Bijis 47, kavējis 22 nodarbības. Sēž un vēro. **Emocionāli neatsaucīgs**, inerts. Nav balss apjoms, vāja ritma izjūta. Neprot un negrib dziedāt. Mājās nav muzikāla vide. Nekas mūzikā neizraisa interesi.

12. bērns **M. 4g.5½m.** Bijusi 24, kavējusi 45 nodarbības. Ir vecāka māsa. Abām izteikta nevēlēšanās komunikēties un dziedāt. Uzvedībā vērojams liels satraukums, kas traucē saprasties. Vecāki ir cilvēki gados. Uz skolu ved māte, mājās tēvs pēc darba. **Emocionāli neatsaucīga**, bailīga. Nav izveidojies balss apjoms, ritmiski neatsaucīga, Nav interese un nevar nodziedāt. Sadarbība neizveidojās.

13. bērns **I. 3g.4m.** bijusi 19, kavējusi 50 nodarbības. Labprāt komunikējās, piedalījās rotaļās, emocionāli atsaucīga, balss apjoms nav izveidojies, daļēja ritma izjūtas izveide. Bieži slimoja. **Emocionāli atsaucīga.** **Grupā: EA – 2; EDA – 3; EN – 8.**

Grupās bērni ir mazkustīgi, fiziski neizturīgi un neveikli. Raksturīga pedagoģiskā situācija šajā grupā. Lai saistītu un noturētu bērnu uzmanību, bagātinātu nodarbības saturu, rotaļas “Plaukstiņpolka” izpildījums tika veikts sēžot. Kustības tika veidotas sadarbībā ar bērniem, lai bērni iepazītu ķermeni (plaukšķināšana, plecu pārmiju ritmiskas kustības (izdomāja bērni), kāju pēdu ritmiska kustināšana, vaigu glāstīšana, plaukstu vingrināšana u.c.). Katru reizi rotaļa tika papildināta ar kādu jaunu elementu.

3 – 4 gadu vecumā bērni mācās atdarinot. **Mācību satura izvēli ierobežo viņu šaurais balss diapazons: mi¹ - la¹** (H. Gucmans, 1909), tādēļ šajā vecumposmā īpaši svarīgi bērnu aizraut ar viņa psihei saudzējošiem neagresīviem skaņdarbiem. Bērnu interesei visatbilstošākā šajā vecumā ir dabas tematika: putni, dzīvnieki, dabas balsis, sadzīves skaņas (gan muzikālas, gan trokšņi).

34. zīmējums.

3-4 gadu vecu bērnu balss diapazons.

Muzikālās uztveres, muzikālās dzirdes un muzikālās atmiņas izkopšana notiek mērķtiecīgā darba procesā, tā veidojas kopš dzimšanas un sākotnēji izpaužas bērna attieksmē pret mūziku: patīk vai nepatīk. Bērna muzikālās dzirdes attīstība notiek vienlaicīgi ar bērna balss aparāta izkopšanu. Teorētiskie avoti liecina, ka bērna balss primārais tonis – skaņa, parasti ir “la¹” vai “si¹”. Empīriskais pētījums liecina, ka grūti noteikt primāro skaņu bērnam, kas nav dziedājis agrajā bērnībā. Var būt ļoti lielas individuālās atšķirības. Nevienam šajā vecuma grupā primārā skaņa nebija “la¹”. Primārā skaņa vienam bija “lab¹”, vienam “sol¹”, diviem “fa¹”, vienam “mi¹”, pārējiem nebija nosakāms augstums, bet nenosakāma zema runa, t.i., tembrālais dzirdes līmenis.

Gada laikā bērni tikai daļēji adaptējās mūzikas uztverei un sadarbībai.

Intervijās 6 vecāki atbildēja, ka mājās nedzied bērnam un nedzied ar bērnu, 7 dzied. 6 vecāki atzina, ka mūzika nav nepieciešama, nodarbības mūzikā nav svarīgas. Muzikalitāte svarīga 6 vecākiem. Izņemot dažas plaša apjoma R. Paula dziesmas, kas neatbilst bērna balss iespējām šajā vecumā, 10 vecāki nezināja nevienu latviešu komponista dziesmu. 11 vecāki atzina, ka tautasdziesmas ir novecojušas. Uz jautājumu, kā radusies šāda attieksme pret mūziku, 10 vecāki atbildēja, ka paši nav uztvēruši nopietni mūzikas nodarbības skolas gados.

Veidojot darbu ar 3 – 4 gadu vecuma bērniem, konstatēju, ka maz bērniem piemērotu dziesmu, kas saistītu bērnu uzmanību ar saturu un rosinātu emocionālajai atsaucībai. Daļēji emocionāli atsaucas tie bērni, kas mājās dzied kopā ar vecākiem.

Diapazons: la¹; fa¹-la¹; mi¹-la¹; re¹-la¹; re¹-si¹; re¹-si¹(do²); (do¹)re¹-do²(re²)

Gadi: 0 1-2 2-3 3-4 4-5 5-6 6-7

35. zīmējums. 4 – 5 gadu vecu bērnu balss apjoms.

Uzsākot darbu ar šī vecumposma bērniem, svarīgi ievērot, ka 4 – 5 gadi ir periods, kad notiek pāreja no melodiskās dzirdes zemākās stadijas – perceptīvā līmeņa, kurā dominē skanekārtiskie jeb emocionālie komponenti (tembrālā jeb runas dzirde) uz muzikālo jeb skaņu augstumu dzirdi (reproduktīvās jeb muzikālās dzirdes) līmeni.

Runas dzirde un muzikālā dzirde bērnam tiek veidota un attīstīta mazbērma vecumā. Bērna runas mēģinājumi sākas ar bērna valodu – lalināšanu. Maziem bērniem, dziedāšana balsī ir vienīgais mūzikas uztveres līmeņa atspoguļošanas līdzeklis. Vokalizācija izpilda funkciju, kas analogiska tām, ko veic rokas kustības un acis uztverot priekšmetu telpiskās īpašības (Zaporožecs, 1986). Skaņu augstumu dzirdes attīstības sekmēšanai muzikālajās nodarbībās ietverama ne tikai vokālā motorika, bet arī visa ķermeņa kustības.

Konstatējošajā pētījumā jaukta vecuma grupā Pasaku rūķi piedalījās 1996./97. m.g. (4 – 5) 2 stundas: otrdien 15.30-16.10, ceturtdien 15.30-16.10, 17.09.-19.12. = 29 stundas, 07.01.-16.05. = 36 st., kopā = 65 st.

Šajā vecuma grupā četriem bērniem 4 gadi, pieciem bērniem 5g. Dažāds muzikālās attīstības līmenis. Pieci bērni dzied, 2 – runā, 2 – rūcēji. Muzikālā dzirde, balss apjoms, augsts emocionālās atsaucības līmenis ir tikai vienai meitenei. Primārā skaņa “la¹” vienai meitenei, 3 bērniem “fa¹”, vienam “mi¹”, 4 bērniem nevar noteikt. Emocionāli atsaucīgi 5 bērni, neitrāli 2 bērni, muzikālai darbībai neatsaucīgi 2 bērni. Pieci bērni no 65 stundām apmeklējuši 57 – 60

stundas, vienam bērnam 44 kavējumi, vienam 35. Viens bērns apmeklēja 30, kavēja 6 stundas. Ar grupu izveidojās laba sadarbība.

Raksturošu dažu bērnu muzikalitāti.

1. bērns **J.** 5g.6m. +30, -35. Nodarbības regulāri apmeklēja otrajā pusgadā. **Emocionāli daļēji atsaucīgs**, attieksme pret dziedāšanu neitrāla, neizjūt pārdzīvojumu, jo nav mājās dziedājis, ritma uztvere vāja, balss diapazons nav attīstījies, skaņu neuztver un neprot dziedāt.

2. bērns **D.** 4g.2m. +60, -5. **Augsts emocionālās atsaucības līmenis.** Dzied ar prieku, izjūt un izrāda pārdzīvojumu mūzikā, vienmēr atsaucīga muzikālai darbībai. Spēj atveidot ritmu un kustības vienotībā. Ir sasniegts muzikālās dzirdes līmenis, saklausā un atveido skaņu augstumus. Ir interese dziedāt un var nodziedāt melodiju bez pavadījuma. Gatavojas stāties mūzikas skolā kokles klasē. Māte pabeigusi mūzikas skolas klavieru klasi. Ģimenē 4 vecāki brāļi. Jaunākajam brālim izveidojusies skanīga balss, kas pārsniedz teorijā pieņemto balss apjomu.

3. bērns **S.** 5g.4m. +59. -6. Ģimenē 2 bērni. Mājās nedzied tautasdziesmas. Bērnam nav nekādas muzikālas pieredzes. Neitrāla, **emocionāli neatsaucīga**, neizjūt ritmu, balss diapazons nav izveidojies, nav apgūta nekāda dziedātprasme. Gada laikā apguva iemaņas skaņas veidošanā, daļēji sāka atveidot ritmu. Intervējot māti, noskaidroju, ka meitene dzied mūzikas stundās, bet nepiedalās skolas korī.

Kopā: E.A. = 1; E.D.A. = 2; E.N. = 6

Apkopojot pedagoģisko novērojumu, konstatēju, ka šī vecumposma grupā bērniem zems muzikalitātes līmenis. Vecāku aptaujās atklājās, ka mājās no 9 bērniem nav atbilstoša muzikāla vide 8 bērniem, muzikalitāte nav svarīga 8 vecākiem, 8 vecāki uzskata, ka mūzika nav vajadzīga. Tautasdziesmas nezina un neatzīst visi 9 vecāki, profesionālu bērnu dziesmu autorus nezina 8. 9 vecāki atzina, ka šim vecumposmam maz piemērotu dziesmu.

Muzikalitāte 5 – 6 (7) gadu vecumposmā

Balss apjoms: re¹-si¹(do²);(do¹)re¹-do²(re²)

Gadi 0 1-2 2-3 3-4 4-5 5-6 6-7

36. zīmējums. 5 – 6 gadu vecu bērnu balss diapazons.

Atgādināšu, ka **par muzikalitāti liecina agra spēju izpausme (3–5 gadi).** Taču praksē vēroju, ka daudziem bērniem muzikalitātes attīstība aizkavējas. Sarežģīti un ilgstoši attīstās muzikālie dzirdes priekšstati – spēja melodiju reproducēt ar balsi (to precīzi intonēt) vai to sameklēt uz instrumenta. Vairākumam pirmsskolēnu šī spēja attīstās **tikai 5 gadu**

vecumā. Spēju vēla izpausme (5–7 gadi) neliecina par to trūkumu. Taču kādas spējas attīstības aizkavēšanās var bremsēt citu spēju attīstību. Bērns jūtas neveikli, ja apzinās, ka nevar izpildīt kādu uzdevumu. Regulāri vingrinoties, 5. dzīves gadā balss kļūst skanīgāka, lokanāka, kustīgāka. Dziedošās intonācijas iegūst noturīgumu, bet nepieciešams pieaugušā atbalsts. Pamazām veidojas vokālā – dzirdes koordinācija. Saskaņā ar pētījuma atziņām, **bērna balss aparāts nostiprinās bērnam augot, balss iespējas paplašinās pakāpeniski**. Balss muskuļi sāk veidoties 5 gadu vecumā. Līdz 5 gadu vecumam muskuļu pušķīši ir attīstījušies tikai balss saišu ārējās malās, pārsvarā ir irdeni savienotājaudi. Šie nosacījumi ir jāievēro darbā ar pirmsskolas vecuma bērniem, lai nepārpūlētu bērna balsi, cenšoties izdziedāt bērna balss iespējām nepiemērotas dziesmas.

Konstatējošā eksperimentā piedalās divas 5 gadu, piecas 6 gadu vecuma grupas: 3 grupas 1996./97. m.g., divas grupas 1997./98. m.g.

Meža rūķi 1996./97. m. g. (6 gadi) 17.09. – 19.12. = 28 st., 07.01. – 16.05. = 36 st. kopā = 64 st. Grupā bija 16 sešgadīgi bērni: deviņi zēni un 7 meitenes. Gada laikā notikušas 64 nodarbības. Apmeklējumus sarežģīja tas, ka vecāki nevarēja bērnus atvest darba dēļ. Deviņi bērni daudz kavējuši: divi 30, divi 27, viens 22, viens 19, divi 15, viens 11 nodarbības. 7 bērniem līdz 10 kavējumi. Tas nozīmē, ka regulārs darbs nebija iespējams.

Gada sākumā noteicu bērnu individuālo muzikalitāti: viens bērns virsskaņas nedziedātājs, 7 bērni “rūcēji”, nevar uztvert un atveidot skaņas augstumu ar balsi, 3 bērniem dažu skaņu apjoms zemā tesitūtā, 2 bērniem runas dzirdes līmenis, vienam bērnam primārā skaņa “mi¹”, vienai meitenei un vienam zēnam ir melodiskās dzirdes līmenis. Diviem bērniem nav skaņas “r” izruna. Puse no bērniem neprot mainīt kustību virzienu, neatšķir labo no kreisās rokas. Grupa visumā atsaucīga. Patīk rotaļnodarbības, rotaļas “Gribam zināt”, “Kas dārzā”, “Kumeliņi, kumeliņi”, “Plaukstiņpolka”. Atbilstošs sastāvs pāru rotaļām. Apgūst saskarsmes iemaņas ar pretēja dzimuma bērniem. Gada laikā uzlabojās kustību koordinācija un veidojās tīša uzmanība. Aktivizēta līdzskaņu “l” un “r” izruna.

1) A. 6g.7m. +34, -30, balss apjoms re¹ – fa¹. Muzikālās dzirdes līmenis. Sākumā dziedāja dažas skaņas, gada laikā nemainījās. **Emocionāli neatsaucīgs.**

2) I. 6g.4m +59, -5, sākumā balss apjoms re¹ – fa¹, **emocionāli atsaucīga**. Progresē, gada beigās ir re¹ – la¹.

3) D. 6g.3m. +33, -31 nod. Runas dzirdes līmenis. Nav saskarsmes iemaņu, kavējumu dēļ nav progresa. **Daļēji emocionāli atsaucīga.**

4) E. 6g.7m. +52, -2. Runas dzirde, vāja ritma izjūta, grūtības sagādā kustību koordinācija. Gada beigās primārā skaņa re¹. **Daļēji emocionāli atsaucīga.**

- 5) M. 6g.1m. +49, -15. Virsskaņas dziedātājs. Nesaklausa augstumus, **emocionāli neatsaucīgs**.
- 6) H. 6g. +49, -15. Muzikālās dzirdes līmenis. Atsaucas muzikālai darbībai, aktīva saskarsmē. Balss apjoms $re^1 - si^1$. Meitene nāk uz skolu viena, vecāki nerūpējas par drošību un muzikalitātes attīstību. **Emocionāli atsaucīga**.
- 7) Ģ. 6g.2m. +45, -19. Melodiskās dzirdes līmenis, diapazons $re^1 - sib^1$. Aktīvs saskarsmē, **emocionāli atsaucīgs**.
- 8) T. 6g.8m. +56, -8. Iestājās skolā kā rūcejs, primārā skaņa 2. pusgadā mi^1 . Gada beigās apjoms $re^1 - sol^1$. **Daļēji emocionāli atsaucīgs**.
- 9) I. 6g.1m. +37, -27. Daudz kavē. Neregulāra darba dēļ neprogresē. **Emocionāli neatsaucīga**.
- 10) U. 6g.7m. +37, -27. Daudz kavē. Neregulāra darba dēļ neprogresē. **Emocionāli neatsaucīgs**.
- 11) K. 6g.3m. +59, -5. Rūcējs. Nemuzikāla vide mājās. **Emocionāli neatsaucīgs**.
- 12) J. 6g.5m. +62, -2. Ilgi rūcējs. Vāji apgūst burtus. **Emocionāli neatsaucīgs**, nepatīk dziedāt.
- 13) L. 6g.3m. +42, -22. Rūcēja. Nepatīk dziedāt. **Emocionāli neatsaucīga**.
- 14) H. 6g.2m +56, -8. Rūcējs. Neizrunā "r". Trenējas hokejā, priecājās par piedalīšanos Francijā izlasē. **Emocionāli atsaucīgs**, aktīvs, atsaucas muzikālai darbībai.
- 15) E. 6g.5½m +53, -11 nod. Dažas skaņas sākumā ($do^1 - mi^1$). Aktīva, **emocionāli atsaucīga**.

16) D. Rūcējs

Vecāku aptaujas rezultāti liecina, ka visi 16 vecāki neizprot muzikalitātes būtību, tā nav viņiem nozīmīga, nezina kāds ir bērnu muzikalitātes līmenis. Mūzika nav svarīgs līdzeklis bērnu attīstībā. Tautasdziesmas nezina 16, oriģināldziesmas nezina 16, atzīst, ka nav piemērotu dziesmu bērnu muzikalitātes attīstībai.

Kopā: E.A. = 5; E.D.A. = 4; E.N. = 7

Ziedu Rūķi 96./97. m.g. 24.09.-19.12. = 26 stundas, 07.01.-16.05 = 36 stundas, kopā = 62st. **6 gadīgo** grupā 12 bērni: 8 zēni, 4 meitenes. 2. gadu mācās 4 bērni, pirmo gadu 8 bērni. Ar bērniem izveidojies labs kontakts. Vecāki stāsta, ka bērni respektē nodarbībās iekļauto dziesmu izvēli, tās viņiem patīk, tādēļ padziļinās interese dziedāt un veikt mājas vingrināšanos.

1) M. 6g. 8m. ir **izveidojusies emocionālā atsaucība** un muzikālās dzirdes līmenis, atbilstošs diapazons, dziedātprasme. Izveidots skaists mūzikas pieraksts. Vecmāmiņa (profesionāla mūziķe) sarunās atklāj, ka zēns ļoti priecīgs par apgūto dziedātprasmi un saskarsmes iemaņām.

2) **K.** 6g. 6m. nodarbības apmeklē otro gadu. 2. gadā apgūst dziedāšanas prasmi, ritma izjūta laba. **Emocionāli atsaucīgāka** 2. gadā.

3) **Z.** 6g. 3m. piedalījās konkursā "Cālis", dzied ļoti labi, **emocionāli atsaucīgs**, ritma izjūta laba, dziedātprasme apgūta, izveidojies vecumposmam plašāks balss diapazons, ir interese dziedāt, var nodziedāt melodiju.

4) **M.** 6g. 4m. 2. pusgadā paralēli mācās sagatavošanas klasē Franču licejā. Vecāki sekmē bērna atbildību, patstāvību. Zēns atbildīgs, **emocionāli atsaucīgs**, balss apjoms daļēji izveidojies, skolā ļoti patīk. Nedaudz traucēta kustību koordinācija no dzimšanas, taču zēns ļoti cenšas visu paveikt. Pedagoģiskās situācijas veidojās, jo zēns satraucas līdz asarām, ja netika uz skolu. Pieraksts veidojas, bēt vēl sastopami negludumi svītriņu pierakstā.

Kopā: E.A. = 6; E.D.A. = 2; E.N. = 4

Tā kā četru bērnu vecāki redzēja progresu bērnu muzikalitātes attīstībā un saziņas prasmi, viņi sadarbojās ar skolotāju un konsultējās par atbalstu mājās. Kad nākamajā gadā satiku zēna vecmāmiņu, viņa stāstīja, ka zēns ir pārsteigts par zemajām prasībām skolā. Pirmsskolā tālākattīstībai sagatavotā muzikālā domāšana nesaņēma jaunu informāciju skolā. Domājams, ka zēna attīstītā muzikalitāte sekmēja zēna vispārīgo attīstību.

Bērni, kas mācījās 1. gadu, vēroja 2. gada bērnu pārliecinātu darbību un iniciatīvu uzdevumu izvēlē nodarbībās. Aktīvi iesaistījās 2. pusgadā. Visi muzikalitātes komponenti bija zemākā līmenī. Mājās ar vecākiem dzied 5, nedzied 7; muzikalitātes attīstība nepieciešama 5, nav 7; latviešu tdz. svarīga 5, nav svarīga 7, profesionālu komponistu dziesmas zina 5, nezina 7; faktu, ka nepieciešamas nepieciešamas jaunas dziesmas bērniem atzina visi 12 vecāki.

ABC – Sagatavošana skolai 96./97. m.g. (6 – 7) 2 stundas nedēļā: otrdien 17³⁰ - 18¹⁰ , ceturtdien 16.10 – 16. 50, 18.02. – 16.05 = 25 stundas

Grupā 12 bērni: 7 zēni, 5 meitenes. Septiņiem bērniem 7 gadi, pieciem bērniem 6 gadi. 7 bērni ir rūcēji, 5 bērni dzied. Šajā grupā ir divi emocionāli neatsaucīgi zēni: viens prot dziedāt, bet negrib. Iepriekšējā mācību gadā mūzika bija pēdējā nodarbība, to zēns neapmeklēja ne reizi. Otrs neprot un negrib dziedāt. Novēroju, ka zēni ir pasīvi un negrib darboties mūzikas nodarbībās arī 6. b klasē. Abi sēž kopā, attieksme pret mūziku nav mainījies. Pirmais ir neitrāls vērotājs. Otram ir noliedzoša attieksme pret muzikālu darbību. Kustības abiem stūrainas un neveiklas. Mātes vēlas, lai zēni būtu muzikāli nodarbināti.

Kopā: E.A. = 4; E.D.A. = 1; E.N. = 7

Ar 6 bērnu vecākiem izveidojās laba sadarbība, jo vecāki interesējās par bērnu muzikālo un vispārīgo attīstību. Tika pārrunāta dziesmu vārdu mācīšanās, noskaidrota mūzikas pieraksta apguves nepieciešamība mājās. 6 vecāki neinteresējas par saviem bērniem, mājas muzikālā

vide neatbilstoša bērna vajadzībām. Dziesmu saturu nepārzina 6, zina 6, tautasdziesma nav nepieciešama bērnu attīstībā 6 vecākiem, jaunas dziesmas vajadzīgas 12 vecākiem

Meža rūķi 1997./98. m. g. (5-6) 16.09. – 23.12 = 29 st.06.01. – 15.05. = 37 st.Kopā = 66 st.

Grupā 14 bērni: 6 meitenes, 8 zēni. 13 bērniem 5 gadi, vienam 6 g. 1m.

Kaut gan visas grupas darbojās savu iespēju ietvaros, šī grupa atšķīrās no citām ar **emocionālu jūtīgumu un atsaucību muzikālai darbībai**. Visi bērni grupā sasniedza melodiskās dzirdes līmeni. Balss apjoms bija atšķirīgs, taču gada laikā bija vērojams uzlabojums. Īsi raksturošu bērnu individuālo muzikalitāti.

1) **A.** 5g.9½m. 65, -3 nod. Uz skolu ved vecmāmiņa. Ģimene ieinteresēta meitenes muzikālajā attīstībā. Ritma izjūta laba, atveido ritmu kustībās, dejo "Dzintariņā". Gada laikā diapazons daļēji izveidojies. Meitene prot dziedāt, bet viņai nepatīk dziedāt. Saka, ka grūti. **Emocionāli neatsaucīga.**

2) **S.** 5g.5m. +54, -12 nod. Gada sākumā dzied skaņu "fa¹", gada beigās balss diapazons paplašinājās līdz t₅. **Emocionāli daļēji atsaucīga sākumā, atsaucīgāka beigās.** Jauc rokas. Mamma nedzied, tēvs muzikāls. Intervijā 2002. gada septembrī māte teica, ka meitenei labas atmiņas par Rūķu skolu, bieži saka, ka negrib atrasties skolā, bet gribētu atgriezties pirmsskolas muzikālās audzināšanas vidē. Dzied kori.

3) **J.** 6g.1m. +53, -13 nod. Dzied dažas skaņas, beigās re¹ - la¹. Emocionāli atsaucīgs, uzmanīgs, apzināti attīsta tišo uzmanību. Sadarbība ar māti īpaši laba, jo māte pēc katras nodarbības apjautājas par zēna attīstību un kā sekmēt muzikalitāti. **Emocionāli atsaucīgs.**

4) **R.** 5g.2m. +39,-27. Runas dzirde, tembrālā. **Daļēji emocionāli atsaucīgs.**

5) **A.** 5g.10m. +61, -5. Jauka daba. **Emocionāli atsaucīga.** Vienīgais bērns ģimenē. Ir melodiskās dzirdes līmenis. Atveido skaņu augstumus ar balsi.

6) **T.** 5g.4m. +59, -7. Daļēji dzied sākumā, dzied beigās. Patīk dziedāt, **emocionāli atsaucīgs.** Atveido ritmu kustībās.

7) **L.** 5g.5m. +32, -34. Zēns ļoti nervozs, nenāca nodarbībās. Vienreiz pajautāju, kas traucē nākt iekšā, māte ļoti nikni atbildēja, ka mani jautājumi ir nevietā, tuvāk neko nepaskaidroja. Esot grūti panākt, lai zēns viens pats ienāktu mūzikā. Gada laikā neizveidojās kontakts ne ar māti, ne bērnu. **Emocionāli neatsaucīgs,** neapguva saskarsmes iemaņas.

8) **A.** 5g.6½m. +65, -1. **Emocionāli atsaucīga,** dzied, darbojas, muzikalitāte augstā līmenī.

9) **D.** 5g.2m. +57, -9. Muzikāla meitene. **Emocionāli atsaucas** muzikālai darbībai vienmēr. Laba ritma izjūta, ir balss apjoms, dziedātprasme. Interese dziedāt. Ātri uztver un iegaumē vārdus.

10) M. 5g.8m. +51, -15. Māte estrādes dziedātāja. Meitene kaprīza. Roka nav izkopta, neprot koncentrēties un patstāvīgi uzsākt darbu. Muzikāli viduvēja. Reizēm negrib darīt to, ko dara citi bērni. **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

11) R. 5g.4m. +58, -8. Jautrs zēns, vienmēr smaidīgs. Reizēm ir nemierīgs, taču ar jokiem to var novērst. Diapazons ir **re¹ – sol¹**. **Emocionāli atsaucīgs.**

12) D. 5g.4½m. +51, -15 nod. Emocionāli atsaucīgs. Piedalās ar interesi nodarbībās. Diapazons ierobežots. **Emocionāli atsaucīgs.**

13) R. 5g.2m. +36, -30 nod. Slimīgs, daudz kavējumu abos pusgados. Tas nesekmēja progresu. **Emocionāli atsaucīgs.**

14) M. 5g.9m. +55, -11 nod. Dzied, **emocionāli atsaucīgs**. Mierīgs. Rītma izjūta viduvēja, bet progresē. Mācās atšķirt rokas un deju soļus.

Kopā: E.A. = 9; E.D.A. = 3; E.N. = 2

Ar daļu grupas vecāku veidojās aktīva sadarbība. Vecāki pēc nodarbībām interesējās par bērnu attīstību. Gatavojoties koncertiem, mājās tika apgūti vārdi, jo šajā grupā neviens bērns neprata lasīt. Veicot pierakstu burtnīcās, katrs vēlējās uzrakstīt savu vārdu. Bija vērojama emocionālās atsaucības sekmīga attīstība, kas izpaudās emocionālā atsaucībā dziedot un rotaļdziesmās (9. pielikums).

Aptaujās noskaidrots, ka 8 vecāki dzied kopā un ar bērniem, ir svarīga bērnu muzikalitāte, apzinās latviešu tautasdziesmas vērtību. Prata nosaukt A. Žilinska, Ē. Siliņa dziesmas. 14 vecāki atzina, ka bērnu dziesmu saturs ir atjaunojams.

Lauku rūķi 1997./98. m. g. 16.09. – 23.12. = 28 stundas 06.01. – 15.05. = 40 st. Kopā = 68 st.

Grupā 13 pirmsskolēni: 7 meitenes, 6 zēni. 9 bērniem 5 g.9m. – 5g.11m., 4 bērniem 6 – 6g.3m. Notikušas 68 stundas. Grupā viens zēns ir virsskaņas dziedātājs. 3 bērni ir rūcēji, divas meitenes ir bailīgas, dzied dažas skaņas, 3 bērni prot dziedāt, ir daļējs balss diapazons. Vienai meitenei vokālajā ansablī “Dziesmiņa” no 3 gadu vecuma izkopta balss un visi muzikalitātes komponenti augstā līmenī, dejo arī Tautas deju ansablī. Viens zēns ir zems dziedātājs do¹ – mi¹. Viens zēns ļoti strauji aug, atpaliek kustību koordinācija. Progresē dziedātprasme, ir daļējs balss apjoms gada beigās.

1) M. 6g.1m. +58, -10. rūcēja **Emocionāli neatsaucīga.**

2) L. 5g.9m. +48, -20 dzied, bet nedroša. **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

3) J. 6g.3m. +43, -25, dzied nedroši. **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

4) M. 6g. +32, -36, daudz kavē. Rūcējs. **Emocionāli neatsaucīgs.**

5) A. 5g.9m. +60, -8, ļoti strauji aug, garš, dzied, progresē. **Emocionāli atsaucīgs.**

6) L. 5g.10m. +49, -19, dzied. **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

- 7) S. 6g.3m +48, -20, ierobežots diapazons. **Emocionāli atsaucīga.**
- 8) S. 5g.10m. +64, -4, dzied, bet nedroša. **Emocionāli atsaucīga.**
- 9) D. 5g.10m. +56, -12 labi dzied, vokālā ansambļa “Dziesmiņa” dalībniece, nemierīga meitene. Dejo Tautas deju ansablī “Dzirkstelīte”. **Emocionāli atsaucīga.**
- 10) D. 5g.11m. +57, -11, virsskaņas dziedātājs **Emocionāli atsaucīgs.**
- 11) S. 5g.9m. +67, -1, strādā aktīvi, bet runā. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**
- 12) T. 5g.10m. +39, -29, rūcējs. **Emocionāli neatsaucīgs.**
- 13) K. 5g.11m. +36, -32, dzied. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

Kopā: E.A. = 5; E.D.A. = 5; E.N. = 3

Ziedu rūķi 1997./98. m.g.16.09. – 23.12. = 28 st., 06.01. – 15.05. = 40 st. kopā = 68 st.

Grupā 14 pirmsskolēni: 9 zēni, 5 meitenes. Vecums 6 gadi 3½m. līdz 6g.8½m. Desmit ir dažāda līmeņa dziedātāji. 2 izteikti rūcēji, runas dzirde diviem. Viens, apmeklē b/d. Daudz kavējis, taču, tā kā zēns ir muzikāli augstā līmenī, tas netraucē apgūt dziesmu vārdus ar vecvecāku atbalstu.

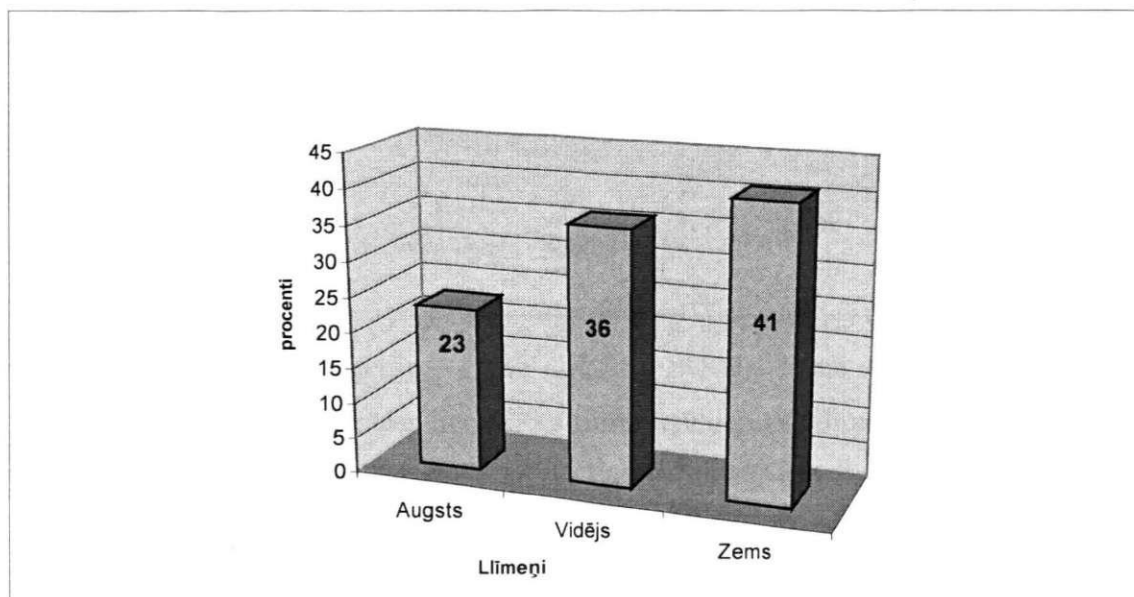
- 1) A. 6g.6m. +44, -24 runā **E.N.**
- 2) E.. 6g.8½m. +56, -12 dzied. **E.A.**
- 3) J. 6g.7m. +60, -8 dzied. **E.A.**
- 4) A. 6g.3½m. +60, -8 dzied. **E.A.**
- 5) R. 6g.6m. +48, -20 dzied, māte komunikabla, mājās latviska audzināšana. **E.A.**
- 6) A. 6g.6m. +35, -33, patīk un ļoti grib dziedāt, reizēm traucē, **emocionāli atsaucīgs.** Apmeklē b/d. Daudz kavējis. Mūzika interesē, bet nevar nosēdēt bez grozīšanās.
- 7) Z. 6g.7m. +47, -21, rūcēja. Never pareizi muti vaļā, tādēļ nevar atveidot skaņu. Nav “r” izruna. Jūtas neveikli. Mēģinu iesaistīt darbībā ar suņa rūkšanas atdarināšanu. **E.N.**
- 8) J. 6g.7m. +38, -30 labi dzied, muzikalitāte augstā līmenī. Kārtīgs, ritms labs, muzikālai darbībai atsaucīgs. Nāk no 2. pusgada. **E.A.**
- 9) I. 6g.7m. +35, -33, dzied. Nāk no 2. pusgada. **E.D.A.**
- 10) K. 6g.7½m. +51, -7, dzied. **E.A.**
- 11) R. 6g.4m. +52, -16, dzied. **E.A.**
- 12) J. 6g.4m. +32, -36 rūcējs, nāk no otrā pusgada. **E.N.**
- 13) G. 6g.3½m. +52, -16, dzied. **E.D.A.**
- 14) N. 6g.5½m. +32, -36, runā. Neitrāls vērotājs. **E.D.A.**

Kopā: E.A.=8; E.D.A.=3; E.N.=3 Konstatējošā eksperimentā: EA=40; EDA=23;EN=40

Konstatējošā eksperimentā iegūtie rezultāti tika apkopoti un tika noskaidrots reālais bērnu muzikalitātes līmenis pēc izveidotajiem kritērijiem, rādītājiem un līmeņiem.

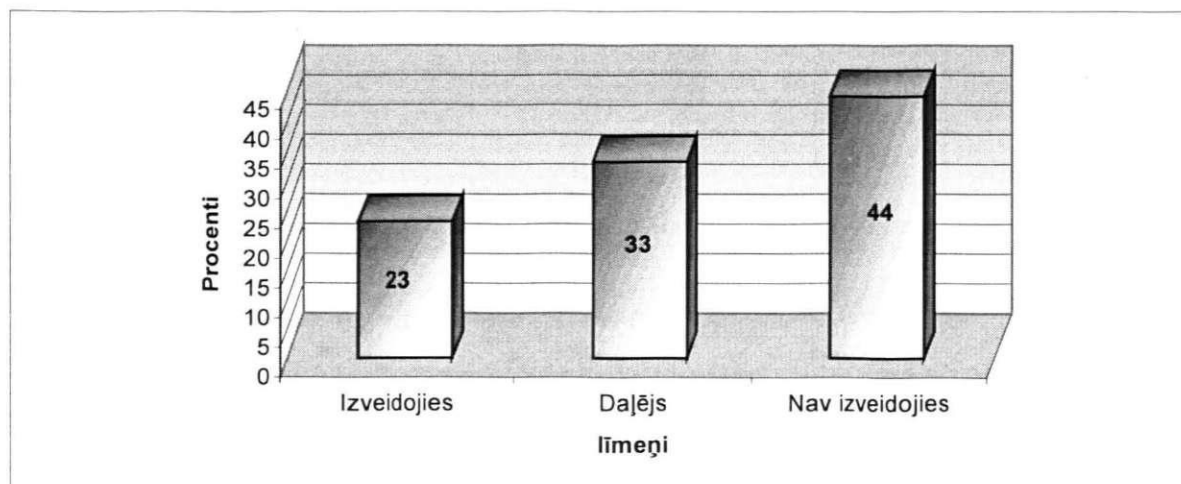
Pārbaudot emocionālo atsaucību, tika konstatēts, ka 23% bērnu ir augsts emocionālās atsaucības rādītāja dziedātprieks, 36% ir vidējs dziedātprieka līmenis, bet 41% pirmsskolēnu ir zems emocionālās atsaucības rādītāja dziedātprieks līmenis. (Dati 1. pielikumā).

37. zīmējums. Emocionālā atsaucība – dziedātprieks.

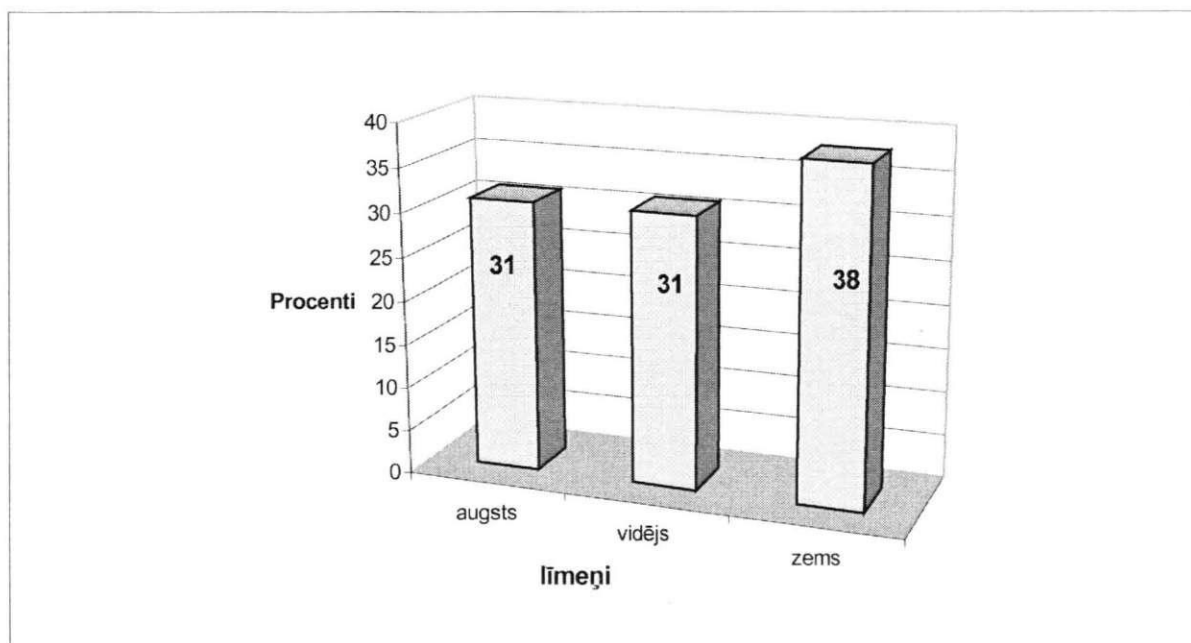
2. Emocionālās atsaucības rādītāja līdzpārdzīvojums līmenis 23% bērnu ir augsts, 33% bērnu ir vidējs, 44% bērnu – zems.

38. zīmējums. Emocionālā atsaucība - līdzpārdzīvojums

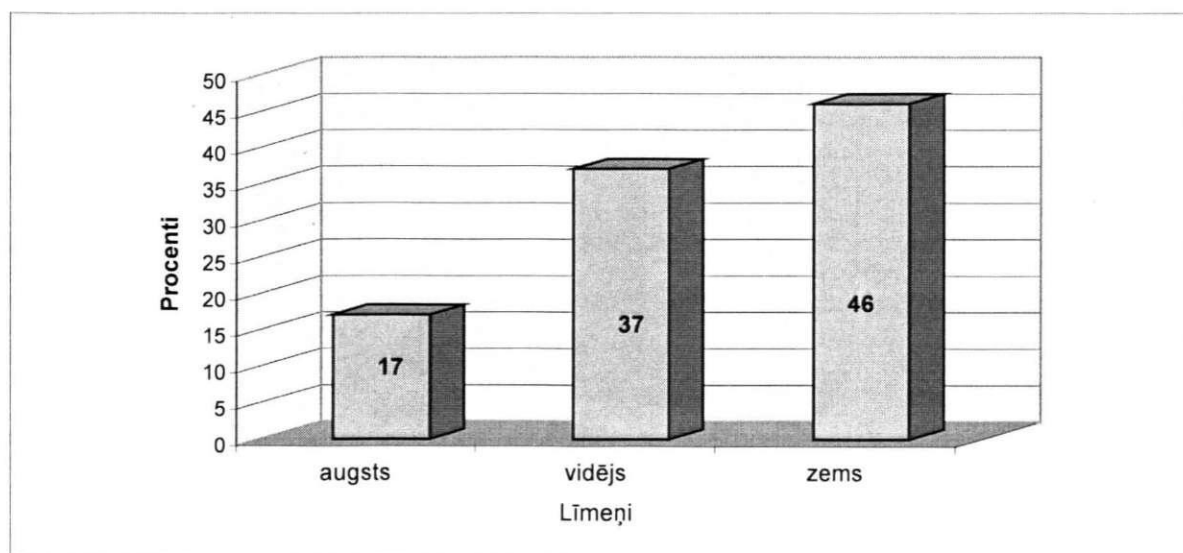
Emocionālās atsaucības 3. rādītāja līdzdarbošanās pirmsskolēnu muzikalitātes līmenis ir šāds: 31% - augsts, 31% vidējs, 38% - zems līmenis.

39. zīmējums. Emocionālā atsaucība – līdzdarbošanās.

2. muzikalitātes kritērija – ritma izjūtas – rādītāja ritma iekšējās un ārējā vienotība līmeņi pēc iegūto datu apstrādes liecina, ka ritma izjūta augstā līmenī (uztverto skaņu ilgumu atveido kustībās) 17% bērni, vidēja ritma izjūta (daļēja mūzikas un kustību atveidošanā vienotībā) ir 37% bērnu, bet zems līmenis (nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā) 46% konstatējošā eksperimenta dalībnieku.

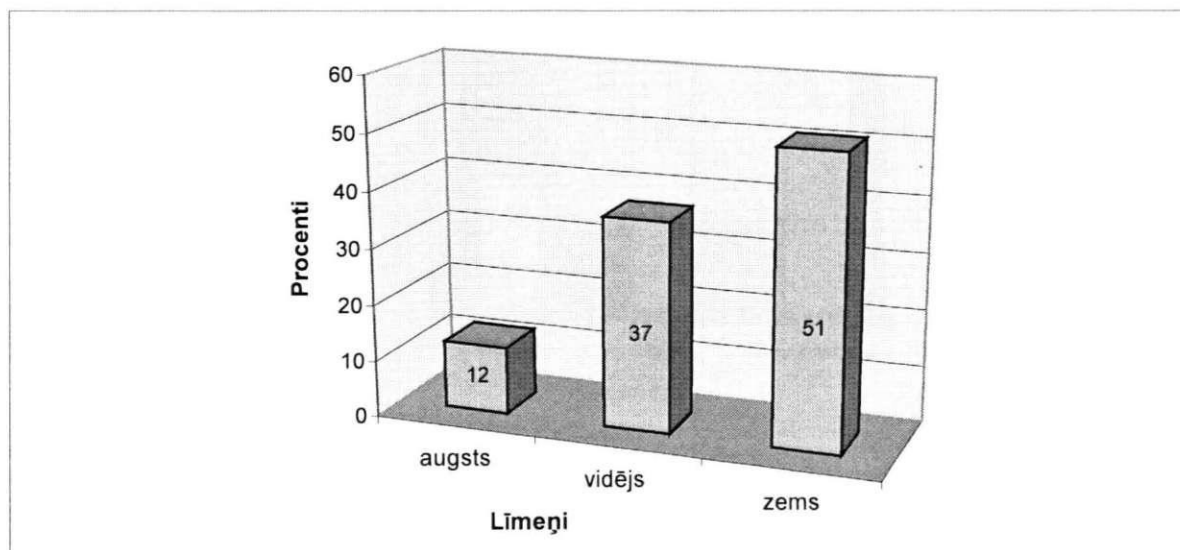
40. zīmējums. Ritma izjūta.

Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tika noteikts pirmsskolēnu muzikalitātes 3. kritērija muzikālās dzirdes skaņu augstuma rādītāja līmenis. Pēc iegūto datu apstrādes augsts muzikālās dzirdes līmenis (skaņu augstumus saklausā un atveido) ir 12% pirmsskolēnu, vidējs

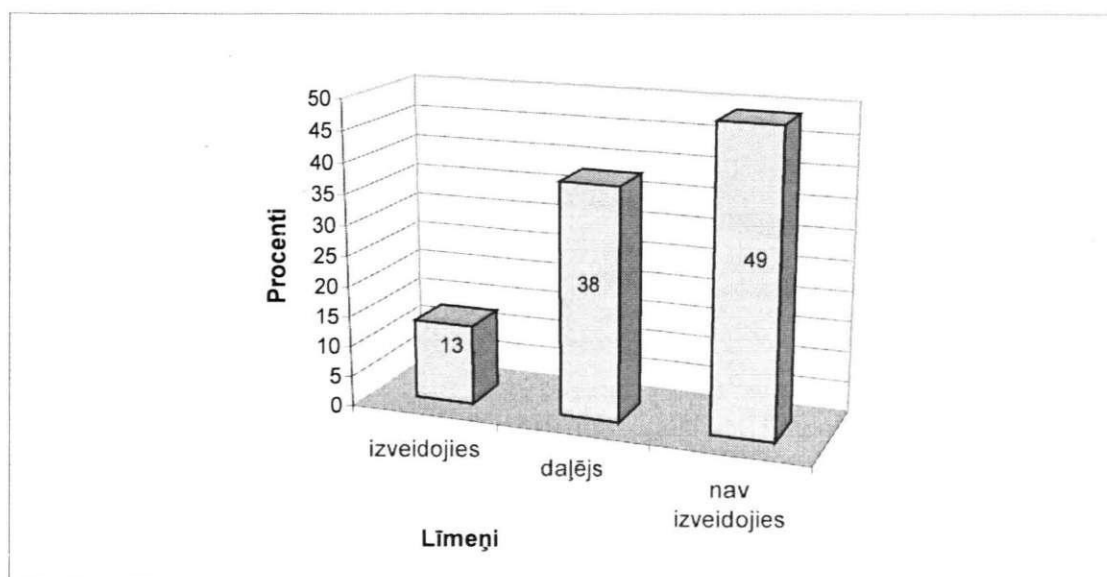
muzikālās dzirdes attīstības līmenis (skaņu augstumus daļēji saklausā un atveido) ir 37% pirmsskolēnu, zems muzikālās dzirdes attīstības līmenis (skaņu augstumus nevar saklausīt un atveidot) ir 51% pārbaudīto pirmsskolēnu.

41. zīmējums. Muzikālā dzirde.

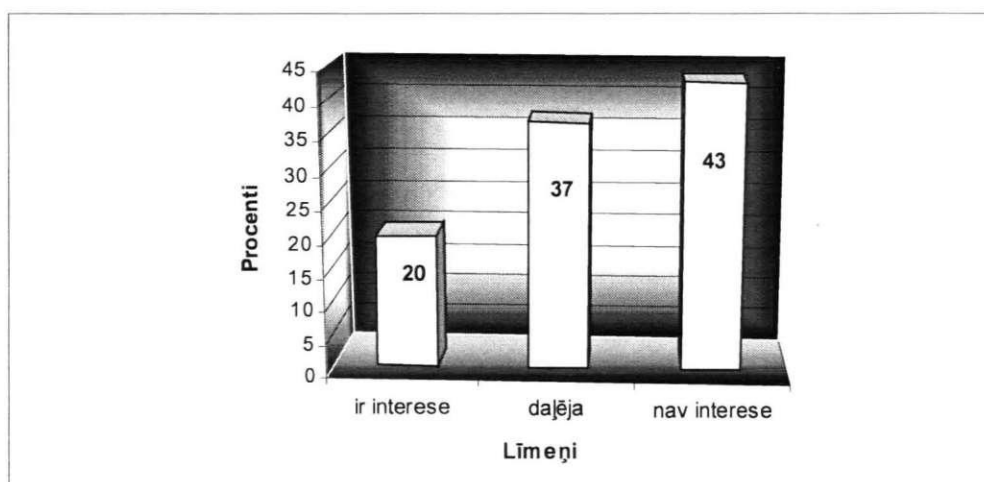
Veicot iegūto datu apstrādi par 4. muzikalitātes kritērija bērna balss apjoma rādītāja bērna balss kvalitātes līmeņu noskaidrošanu, iegūtie rezultāti liecina, ka pirmsskolas vecumā augsts līmenis (balss apjoms ir izveidojies) ir 13% bērnu, vidējs līmenis (daļēji izveidojies balss apjoms) ir 38% bērnu, zems līmenis (nav izveidojies balss apjoms) ir 49% bērnu.

42. zīmējums. Bērna balss diapazons.

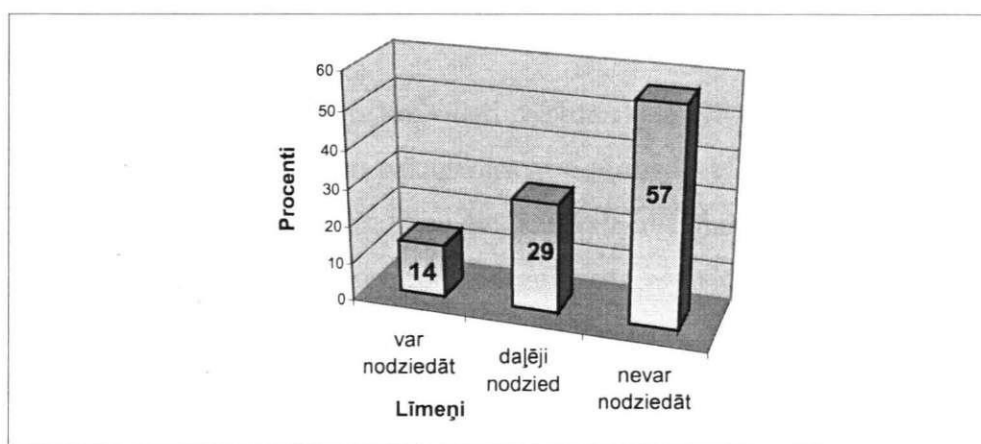
Noskaidrojot 5. muzikalitātes kritērija dziedāšanas kvalitāte rādītāju - interese dziedāt - tika konstatēts, ka 20% ir augsts līmenis (ir interese dziedāt), 37% respondentu ir vidējs līmenis (daļēja interese dziedāt), bet 43% bērnu ir zems līmenis (nav interese dziedāt).

43. zīmējums. Interese dziedāt.

Nosakot dziedāšanas kvalitātes prasmi dziedāt, tika konstatēts, ka 14% ir augsts līmenis – var nodziedāt melodiju, 29% ir vidējs dziedātprasmes līmenis – melodiju var nodziedāt daļēji, bet 57% ir **zems dziedātprasmes līmenis** - nevar nodziedāt melodiju.

44. zīmējums. Prasme dziedāt.

Konstatējošajā eksperimentā pirmsskolēnu muzikalitātes līmenis rosināja noskaidrot, kādēļ tas ir tik zems. Tādēļ tika veikta vecāku aptauja.

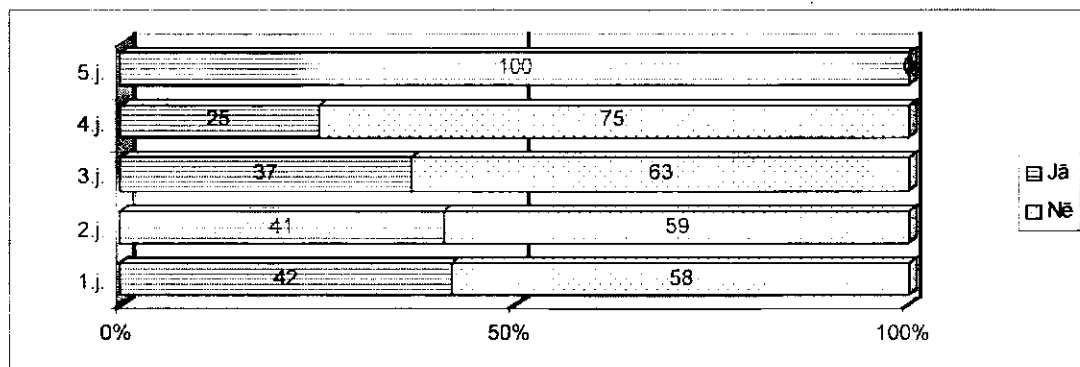
103 intervijās ar bērnu vecākiem tika noskaidrota muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē un saņemtas atbildes uz jautājumiem:

1. Vai vecāki dzied kopā ar bērnu un bērnam?
2. Vai bērna muzikalitāte vecākiem ir nozīmīga?
3. Vai izprot latviešu tautasdziesma nepieciešamību?

4. Kādus bērnu dziesmu autoru dziesmas zina un dzied?
5. Vai ir nepieciešamas profesionālu komponistu dziesmas?

43 bērnu vecāki pirmsskolā dzied ar bērnu, 60 – nedzied; 42 bērnu muzikalitāte ir nozīmīga, 61 – nav nozīmīga; 38 uzskata, ka tautasdziesma ir nepieciešama, 65 – nē; 26 zina kādu bērnu dziesmu, 77 – nezina; 103 vecāki uzskata, ka jaunas bērnu dziesmas ir nepieciešamas. Iegūtie rezultāti ir attēloti tabulā (Dati 2. pielikumā; jautājumi 17.pielikumā).

45. zīmējums. Muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē.

Vecāko grupu bērniem zems muzikalitātes līmenis. Mājās nav muzikāla vide, ritma izjūta un kustību koordinācija ir zemā līmenī. Bērni var nosaukt tikai: “Aijā, žūžu, lāča bērni”, “Kas dārzā”. Zina, ka ir latviešu komponists Raimonds Pauls. Viņi ir ievirzīti izklaides žanrā, nav saņēmti muzikalitātes sekmēšanas līdzekļi veselumā. Tādēļ skolotāja uzdevums bija dziedāšanā atklāt kultūrvērtības.

Paralēli darbam ar pirmsskolēniem Sākumskolā “Rīdze” izvērtēju 25 skolēnu muzikalitātes attīstības pēctecību un pakāpeniskumu pirmajās klasēs. Sekmīgāka sadarbība un muzikalitātes attīstība bija tiem 10 bērniem, kas bija mācījušies pirmsskolā un turpināja mācības 1. klasē. Bija iespējams ievērot pedagoģiskos principus, atkārtot un nostiprinot pirmsskolā apgūto saturu.

No aptaujātajiem **10 pirmās klases vecākiem** 97./98. m.g. mājās ar bērnu muzikāli nodarbojas 5, 5 nenodarbojas; muzikalitātes attīstība svarīga 5, 5 nav svarīga; tautasdziesma nav nepieciešama 8, ir nozīmīga 2; dažus bērnu dziesmu autorus un dziesmas varēja nosaukt 5, nevarēja 5; 10 vecāki konstatēja, ka vajadzīgas mūsdienīgas dziesmas bērniem.

Aptaujāto dzirdes attīstības pulciņa vokālā ansambļa “**Dziesmiņa**” 30 pirmsskolas vecuma bērnu vecāku aptaujās (1996.-98.) iegūtie rezultāti bija šādi: 30 dzied mājās ar bērniem kopā un dzied bērniem; visiem pirmsskolēniem mājās ir muzikāla vide un bērna attīstība tiek sekmēta; svarīga bērnu muzikalitāte 30 vecākiem, tautasdziesma svarīga 30 vecākiem, latviešu komponistu bērnu dziesmas svarīgas 30 vecākiem, bērniem piemērotas mūsdienīgas dziesmas vēlas 30 vecāki. (2. pielikums)

Jāpiezīmē, ka Estētikas skolā bez mūzikas vēl ir citas attīstošas nodarbības: valodiņa, matemātika, dejošana, baltā stunda, veidošana, zīmēšana. Vokālajā ansamblī bērni galvenokārt dzied un apgūst rotaļdziesmas. Vecāki stimulē bērnu muzikālu darbošanos ansamblī. Lai sekmētu mūziku kā integratīva satura nodarbību, radošajā darbībā iesaistu arī vizuālo mākslu. Atšķirībā no Estētikas skolas ansambļa vecākiem ir motivēta tieši muzikālo nodarbību apmeklēšana. Tādēļ ir atšķirīgi aptaujās iegūtie rezultāti.

Konstatējošā eksperimentā (pilotpētījumā) 2 gadu laikā tika veikts pedagoģiskais novērojums un noteikta pirmsskolēnu muzikalitātes attīstība mācību gadu sākumā. Tika apzināts dziedāšanas saturs, tika noskaidrots saturs, kas izraisa bērnu interesi dziedāt un sekmē bērnu muzikalitātes attīstību.

Tika konstatēts, ka muzikalitātes attīstībā vērojama nevienmērība. Izmaiņas nenotika strauji, bet bija pakāpeniskas vai lēcienveidīgas: Katram bērnam izmaiņas bija atšķirīgas. Izmaiņas muzikalitātē notika vienībā ar bērna vispārīgo attīstību. Grūti noteikt, vai pirmsskolēnu vispārīgo attīstību tieši sekmēja muzikalitātes attīstība. Jaunākā vecuma bērni kļuva pārliccinātāki un atraisītāki, apguva sazināšanās iemaņas. Konstatētas pozitīvas izmaiņas bērnu attieksmē pret dziedāšanu, mūziku. Uzlabojās pirmsskolēnu ritma izjūta un muzikas uztvere. Pakāpeniski veidojās vārdu iegaumēšanas un atcerēšanās spēja, un muzikālā atmiņa. Veidojās bērnu attieksmes un vērtību izpratne.

Visu vecumposmu bērniem tika novērota nepietiekama emocionālās atsaucības spēja.

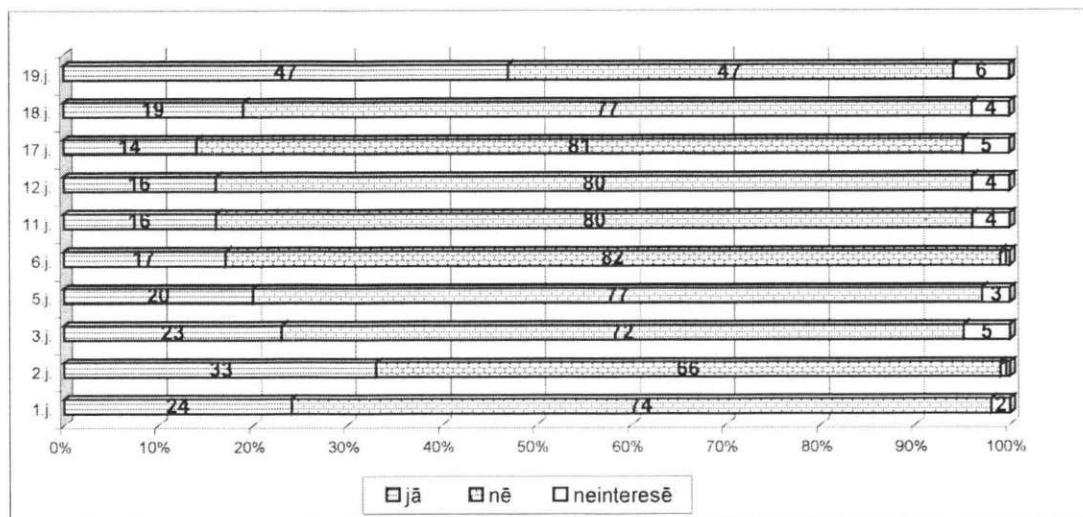
Pedagoģiskajā novērojumā iegūtie rezultāti ļāva secināt, ka mērķtiecīgi organizēta muzikalitātes attīstības sekmēšana nepieciešama bērna sensitīvajā periodā pirmsskolā vecumposmā 3-7 gadi. Tikai 6 gadu vecumā uzsākta muzikalitātes attīstīšana ir novēlota. Ir nokavēts vērtību un radošuma veidošanās laiks, motorikas un kustību pakāpeniska apguve atbilstoši vecumposma īpatnībām. Emocionāli atsaucīgāki ir tie bērni, kuru muzikalitātes attīstība uzsākta mājās agrajā bērnībā.

Noskaidrotais konstatējošā eksperimenta pirmsskolēnu muzikalitātes līmenis rosināja apzināt attieksmi pret muzikalitāti plašākā vecāku un skolotāju vidē. Tādēļ tika noskaidrota attieksme pret muzikalitāti, mājas muzikālā vide un mūzikas satura nozīmība bērna muzikalitātes sekmēšanā. Tika aptaujāts vienāds respondentu skaits - 267 vecāki un 267 skolotāji - Rīgā un republikas pilsētās.

Iegūtās informācijas analīzes rezultāti liecina, ka vecāku vidū ir negatīva attieksme un vājas zināšanas par muzikalitāti un tās nozīmi bērna attīstībā pirmsskolā: 24% nav personīgi nozīmīgi dziedāt, 74% - ir personīgi nozīmīgi dziedāt, 2% šis jautājums neinteresē. Atbildes uz 8 jautājumiem par attieksmi pret muzikalitāti liecina, ka 66% - 82% šis jautājums nav

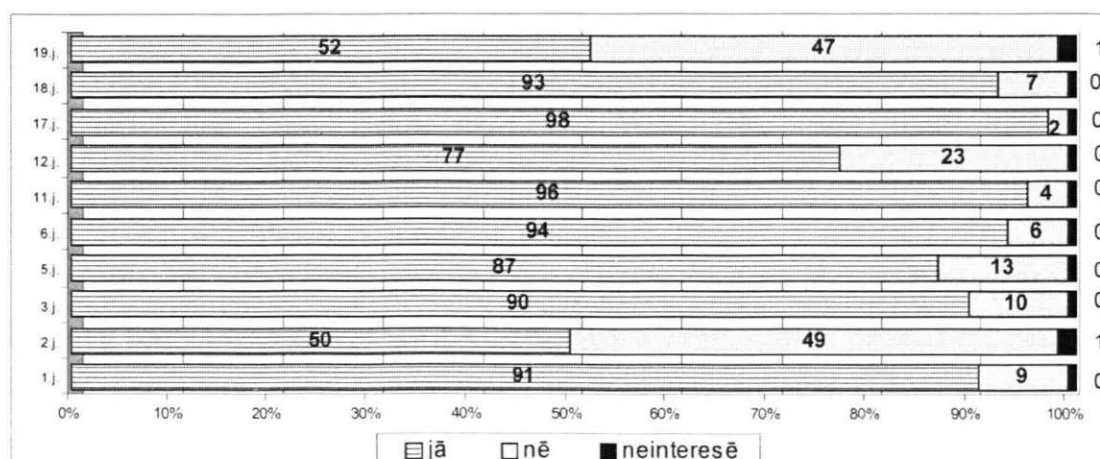
apzināts, no 14% - 33% ir pozitīva attieksme pret muzikalitāti, bet 1% - 6% muzikalitāte neinteresē. (Dati 5. pielikumā, jautājumi 17.pielikumā).

46. zīmējums. Vecāku attieksme pret bērna muzikalitāti.

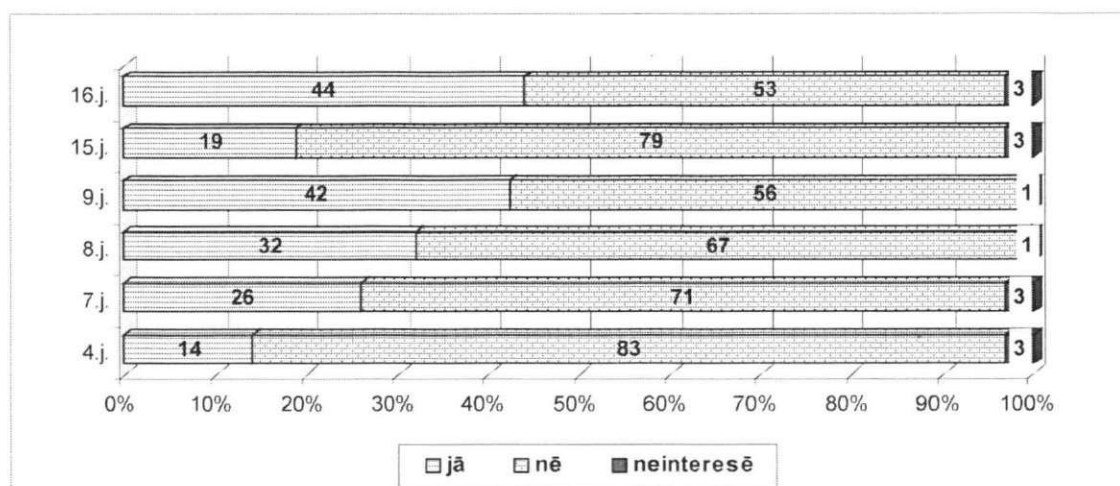

Skolotāju aptaujas rezultāti liecina, ka 91% skolotāju ir personīgi nozīmīgi dziedāt, 9% nav personīgi nozīmīgi dziedāt, 50% ir lasījuši par muzikalitāti pēdējo 10 gadu laikā, 49% nav lasījuši, bet 1% tas neinteresē. 77% apzinās, ka muzikalitātes attīstība ir svarīga, bet 23% nezina par muzikalitātes attīstības nozīmīgumu, 52% zinās, kur atrast par muzikalitāti, 47% nezina, kur meklēt par muzikalitāti, bet 1% respondentu šis jautājums neinteresē. (Dati 4. pielikumā, jautājumi 17. pielikumā).

47. zīmējums. Skolotāju attieksme pret bērnu muzikalitāti.

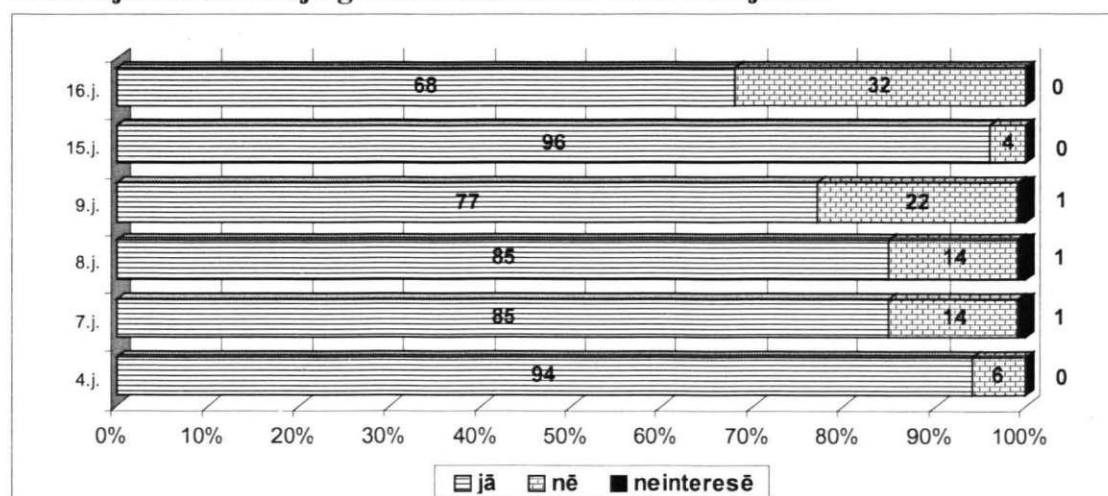

48. zīmējums. Vecāku ģimenes muzikālās vides vērtējums.

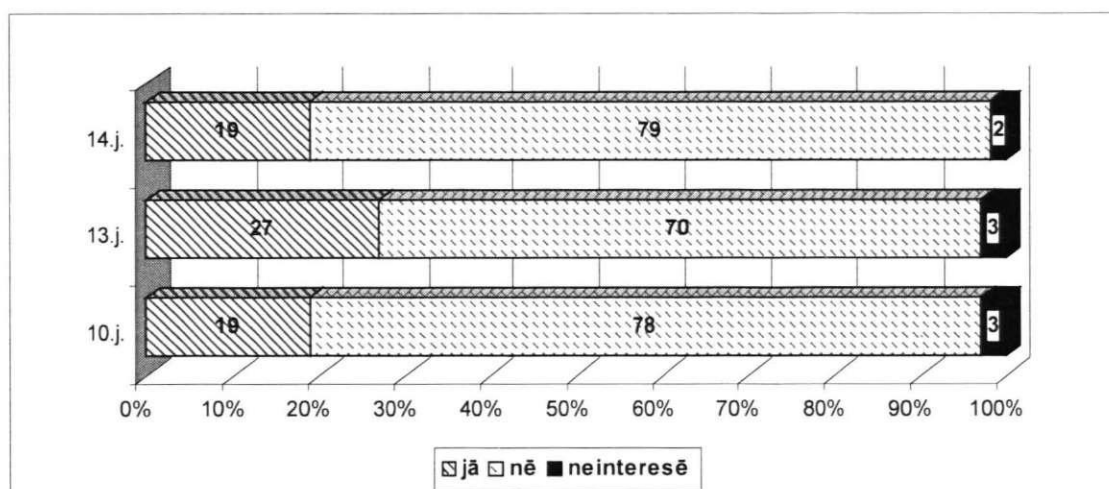
Uz jautājumu par mājas muzikālu vidi **83%** vecāku atbild, ka nezina, ka bērns attīstās darbībā, **71%** nesekmē attīstību, **67%** nedzied šūplā dziesmas bērniem, **56%** bērnu nedzied kopā ar vecākiem, **79%** nezina, ka muzikalitāti sekmē muzikāla vide, **53%** nav mājās bērnam piemērota muzikāla vide. (Dati 5. pielikumā).

49. zīmējums. Skolotāju ģimenes muzikālās vides vērtējums.

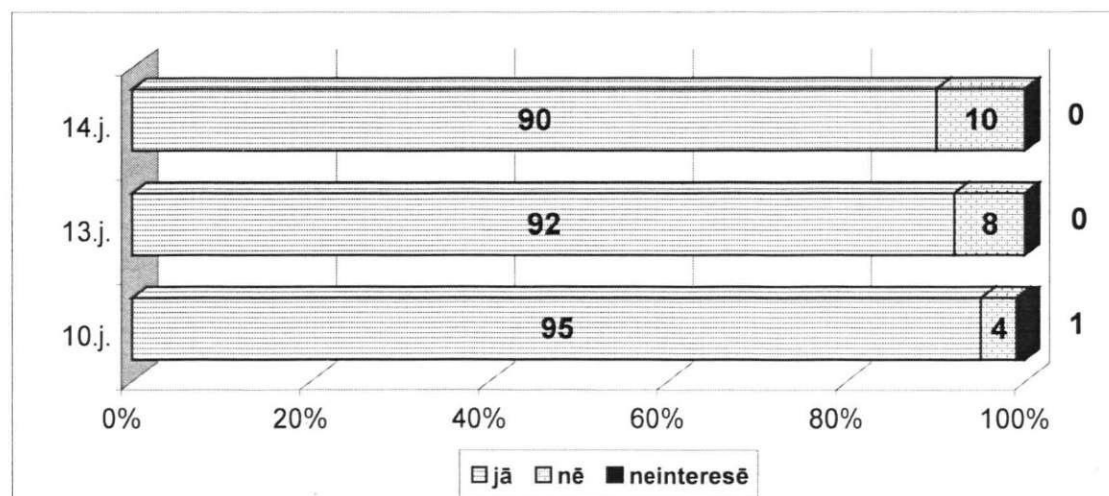
Skolotāju vidē **94%** zina, ka bērns attīstās darbībā, **6%** nezina; **85%** sekmē, **4%** nesekmē bērna muzikalitātes attīstību, **1%** tas nav svarīgi; **85%** dzied, **14%** nedzied bērnam šūplā dziesmas, **1%** tas nav svarīgi (šajā 1% ietilpa tie skolotāji, kuriem nav bērnu, vai bērni jau lieli); ar **77%** bērns dzied kopā, ar **22%** nedzied šūplā dziesmas, bet **1%** tas nav svarīgi; **96%** zina, bet **4%** nezina, ka attīstību sekmē muzikāla vide, **68%** ir, **32%** nav mājās bērna muzikalitātes attīstību sekmējoša vide. (Dati 4. pielikumā).

50. zīmējums. Vecāku mūzikas satura nozīmīguma vērtējums.

Trešajā jautājumu grupā par mūzikas satura nozīmīgumu **78%** vecāku nezina, kāpēc ir svarīga tautasdziesma, **70%** nezina, ka muzikālo audzināšanas nevar aizstāt ar citām nodarbībām, **79%** nezina, ka muzikalitāte ir atšķirīga. (Dati 5. pielikumā).

51. zīmējums. Skolotāju mūzikas satura nozīmīguma vērtējums.

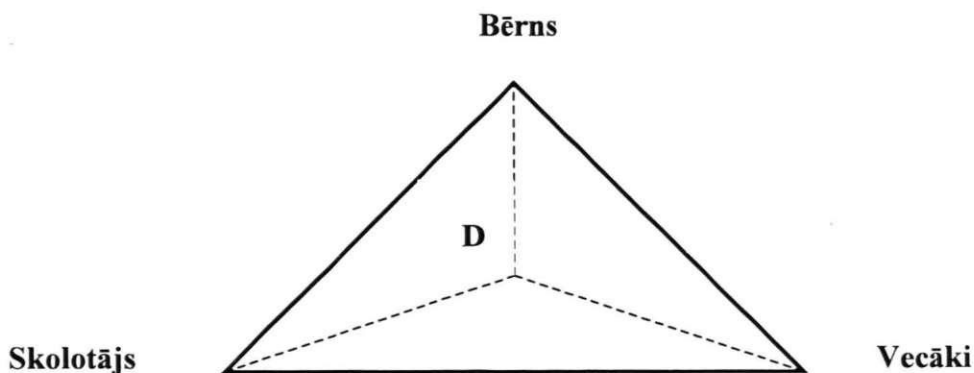

Skolotāju izpratne atšķiras ar zināšanām par muzikālās audzināšanas svarīgumu; **95%** zina, kāpēc ir svarīga tautasdziesma, **4%** nezina, **1%** tas neinteresē, **92%** zina, ka muzikālā audzināšana nav aizstājama, **8%** nezina, **90%** zina, ka muzikalitāte bērniem ir atšķirīga, **10%** atbild, ka nezina. (Dati 4. pielikumā)

Salīdzinot iegūtos rezultātus, varu secināt, ka ir ļoti nepieciešama sadarbība starp skolotājiem un vecākiem, bet par muzikalitāti vajadzētu iegūt informāciju abām respondentu grupām.

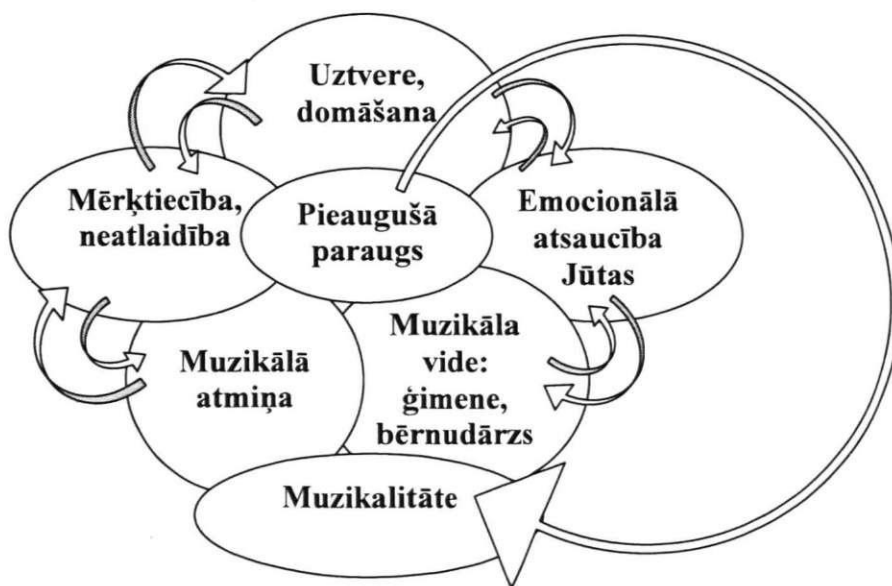
Muzikalitāte sekmīgi veidosies tikai tad, ja līdztiesīgi sadarbosies bērni, skolotāji un vecāki, t. i., darbosies **pedagoģiskais dzīvais trīsstūris** [A.Špona, 86, 108-110].

52. zīmējums. Dzīvais trīsstūris.

Tikai līdztiesīgā sadarbībā tiek nodrošināta pārmantojamība uz atdarināšanas pamata.

53. zīmējums. Pārmantojamība muzikalitātes veidošanās procesā.

Parauga ietekme sākas ar uztveri. Uztveres tēlu bērns emocionāli pārdzīvo. Viņa pārdzīvojumu sekmē muzikāla vide un, mērķtiecīgi un neatlaidīgi līdzdarbojoties, paraugs tiek atdarināts.

Konstatējošā eksperimentā iegūtie rezultāti noteica saturu, metodiku un formu izvēli veidojošajam eksperimentam.

Konstatējošā eksperimenta laikā grūtības muzikalitātes attīstības sekmēšanā sagādāja tas, ka nav izstrādāts sistēmisks saturs, atbilstošs bērnu iespējām un muzikalitātes attīstībai, tāpēc izvirzījās uzdevums, sākot veidojošo eksperimentu izstrādāt sabalansētu muzikalitātes attīstības saturu pirmsskolas bērniem.

2.3. Sistēmiska satura izveide atbilstoši bērna iespējām un muzikalitātes attīstībai

Izvēloties nodarbību saturu pirmsskolas vecuma bērnu muzikalitātes sekmēšanai kopš 1986. gada, noskaidroju, ka nav tāda krājuma, kurā būtu apkopotas pirmsskolas bērniem piemērotas latviešu tautasdziesmas. Nebija arī pietiekami daudz krājumu, kuros būtu apkopotas profesionālu latviešu komponistu tautasdziesmu apdares un oriģināldziesmas. Pārrunās ar 103 konstatējošā eksperimentā iesaistītiem bērniem noskaidroju, ka bērni zina populārās tautasdziesmas: “Kur tu teci, gailīti”, “Aijā žūžū, lāča bērni”, rotaļdziesma “Kas dārzā”. Nedaudzajos bērnu dziesmu krājumos, kas bija izdoti pēckara periodā, bija pirmsskolēna balsij un dabai maz piemērotu dziesmu. Izvēloties dziesmas atbilstoši mūzikas pedagoga profesionālajai ētikai, kompetencei un pedagoģiskajai pārlicībai, prognozēju visu komponentu atbilstību pirmsskolēna emocionālās pasaules bagātināšanai un pamatojos uz psihologa V. Petrušina **mūziķu ekspertu grupas pētījuma rezultātiem par nopietnās un vieglās mūzikas sakarībām uztveres sekmēšanai** [228,157].

Kopīgais Abi žanri attīstījušies no folkloras mūzikas sinkrētisma (viengabalainības) sabiedrības praktiskām vajadzībām (no gr. sinkrētismos – savienojums).

Atšķirīgais: Nopietnā mūzika ir vērtība pati par sevi, vieglā mūzika ir funkcionāla, un tās skanējumu pavada daudzas citas nemuzikālas darbības.

15. tabula Klasiskās (nopietnās) un estrādes (vieglās) mūzikas raksturīgākās pazīmes.

N.p. k.	Nopietnā mūzika (klasiskā)	Vieglā mūzika (estrādes)
1.	Augsta sarežģītība	Zema sarežģītība
2.	No izteiksmes līdzekļiem būtiska loma ir melodijai un harmonijai	No izteiksmes līdzekļiem būtiskāka loma ir ritmam
3.	Raksturīgas lielas formas	Pārsvārā mazas formas
4.	Dinamisks mākslinieciskais tēls	Mākslinieciskais tēls pārsvārā statisks
5.	Uztverei piemīt sasprindzināts un dziļš raksturs	Uztvere bieži izklaidīga, virspusēja
6.	Pārdzīvojums intraverts	Pārdzīvojums ekstraverts
7.	Muzikālā tēla izlādēšanās notiek fantāzijas tēlos un priekšstatu veidā	Muzikālais pārdzīvojums izpaužas aktīvā kustībā
8.	Mūzikas skaņdarbs prasa, lai klausītājs “paceļas” līdz tā līmenim	Mūzikas skaņdarbs it kā “nolaižas” līdz klausītāja potenciālajām iespējām
9.	Mūzika atdalīta no ikdienišķās dzīves, netiek radīta tās fona organizēšanai, bet ir pašmērķis estētisku uzdevumu risināšanai	Mūzika nav atdalāma no ikdienišķās dzīves, kurā tā nereti kalpo kā fons ārpusestetisku uzdevumu risināšanai
10.	Mūzika iesaista klausītāju mūžīgos vispārcilvēciskos ideālos pēc principa “vienmēr un visur”	Mūzika iesaista indivīdu dzīvē, dabiskā, nesamākslotā sociālā vidē pēc principa “šeit un tagad”
11.	Izteiksmes līdzekļi ticcas pēc originalitātes un savdabības	Izteiksmes līdzekļiem ir tendence vienveidoties
12.	Lielākā vērtība klausītājiem ir seniem skaņdarbiem	Lielākā vērtība klausītājiem ir jauniem skaņdarbiem
13.	Mūzikas popularitāti nosaka komponista personība	Mūzikas popularitāti nodrošina izpildītāja personība
14.	Personības pašapziņa koncentrējas klausītāja individuālā pārdzīvojumā	Klausītāja pašapziņa izšķīst kolektīvā pārdzīvojumā

Cilvēka personības attīstībai nepieciešama abu žanru mūzika. To, ko personība iegūst no klasiskās mūzikas, nevar aizvietot vieglā mūzika un otrādi [228, 159].

Tādēļ ar kontentanalīzi izpētīju 56 krājumus (1894 –1995) dažāda vecuma bērniem: latviešu tautasdziesmas a capella, mācību grāmatas dziedāšanā, latviešu komponistu dziesmas bērniem. Izvēlējos pirmsskolai piemērotas 252 dziesmas Jēkaba Graubiņa, Ata Kauliņa, Jūlija Roziša, Jēkaba Mediņa, Ernesta Vīgnera, Jēkaba Vītoļa u. c. latviešu komponistu un mūzikas pedagogu veidotajos krājumos un sakārtoju tās tematiski [34; 35].

25. starptautiskajā mūzikas pedagogu konferencē International Society for Music Education (ISME) 2002. gada 11. – 16. augustā Bergenā (Norvēģijā) piedalījos ar referātu “Muzikālā audzināšana kā Latvijas nacionālā vērtība” un iepazīstināju mūzikas pedagogus no daudzām pasaules valstīm ar krājumā ietvertajām dziesmām un muzikālās audzināšanas senajām tradīcijām Latvijā. Apaļā galda diskusijās pārliecinājos, ka pirmsskolēna muzikalitātes attīstību sekmē muzikālā vidē gūtā pieredze mūzikā agrajā bērnībā, kas Latvijā vienmēr ir bijusi īpaši bagāta [98].

Lielākā daļa krājumā ietvertu dziesmu atbilst pirmsskolas bērnu diapazonam (**re¹ – do²**). Šajā krājumā ietvertas arī plašāka diapazona dziesmas pirmsskolēniem ar labām balsis dotībām, kas pārsniedz vecumposma balsis apjomu. Veidojot krājuma saturu, ievēroju dziesmu **pedagoģiskās un muzikālās vērtības** un dziesmas sakārtoju pēc žanriem:

- Dziesmas par māmiņu, šūpļa dziesmas, dziesmas par sauli, dziesmas par darbu un čaklumu 1. daļā. – sekmē emocionālo kontaktu ar māti, veido attieksmes [34].
- Dziesmas par dziedāšanu un rotāšanas dziesmas, dziesmas par kumeliņu, brāļiem un māsām, puīšiem un meitām 2. daļā – sekmē iztēli, veido attieksmes [35].

Latviešu tautas pedagoģijas audzināšanas vērtības un ideālus (darba mīlestību un pienākuma apziņu) pedagoģijas zinātne pamato paaudžu sadarbības audzināšanā, kultūrientitātes un mentalitātes veidošanā, un šī atziņa tiek lietota praksē.

Izvērtējot mūsdienu kultūrvidi, pedagoģijas zinātniece Janīna Kursīte (1996) atzīst: “Kultūra bez tradīciju pārmantojamības ir viendienas parādība, jo tai nav ne pagātnes, ne nākotnes. Pagātni tā atmet pati, bet nākotne atmetīs viņu pašu, jo tagadnē ielikts nevis radošais, bet ārdošais modelis”. Latviešiem nav bagāts literatūras un filozofijas mantojums, taču ir labāk saglabāts folkloras mantojums. Svarīgi ir šo bagātību iepazīt pašiem un parādīt to arī citiem [44, 426–435]. Varu piezīmēt, ka, piedaloties konferencēs (2x Tartu, Igaunijā; Budapeštā, Ungārijā; Bergenā, Norvēģijā), esmu dziedājusi latviešu tautasdziesmas un iesaistījusi aktīvā darbībā konferenču dalībniekus. Tās ir ieinteresējušas pedagogus citās pasaules valstīs, tādēļ saņēmu uzaicinājumu atkārtoti veidot “active learning” CiCe

konferencē Portugālē, 2003. gadā. Tā mūsdienās turpinās senatnē aizsāktā tradīcija, jo Latvijas viesi S. Minsters (1550), F. Mēnijs (1632), A. V. Hupels (1777), J. G. Herders (1794-1799), J. Kols (1841) katrs savā gadsimtā, izvērtējuši latviešu tautas muzikalitāti, atzina, ka būtu grūti atrast Eiropā tautu, kas tik ļoti būtu pelnījusi “dzejnīcku tautas vārdu”, un zemi, kas Dzejas zemes vārdu tik ļoti pelnītu kā latviešu tautiņa un latviešu zeme [9; 94].

Tautasdziesmu sacerēšanā piedalījās **visa tauta: viens bija teicējs, bet citi līdzētāji. Dziesmas dziedāja vakaros, mājās darbus darot, laukā strādājot un visos svētkos, kur pulcējās latviešu tauta.** Par tautasdziesmām tās sauc tāpēc, ka tās ir visas tautas sacerētas dziesmas, kuras nodotas no paaudzes uz paaudzi no mutes mutē ar dziedāšanu. Tauta bija muzikāla, jo dziedāja gan svētkos, gan ikdienā.

Senie latvieši dzīvoja saskaņā ar dabu. Dzīvē novēroto neatkārtojamo skaistumu poētiskā veidā viņi izdziedāja dziesmās. Tautasdziesmas ir īsas, bieži izteiktas simbolos. Tajās izpaužas gadsimtos krātā pieredze, tautas identitāte – tas, kas ir raksturīgs tikai latviešu tautai: a) bērnus audzināja ar personisko pieredzi; b) darba tikumu un paradumu strādāt bērns mērķticīgi apguva mājās ikdienā; c) prasme saskatīt daiļumu.

Darbs latviešiem bija dzīves pamats. Tas labāk veicās, ja dziedāja. Ir darba dziesmas, ko dzied strādājot, ir dziesmas, kas apdzied darba skaistumu, prieku par padarīto. Dziesmu saturs māca, ka darbs ir vērtība, kas sagādā prieku un laimi, ir cilvēka tikums. Latvieši saprata, ka vecāku pienākums ir darba tikuma ielikšana šūpulī, jo tikai darbībā bērns apgūst derīgus paradumus, veidojas attieksme pret darbu.

Latviešu mājā valdīja gadsimtu gaitā izveidojusies kārtība, kur tēvs bija ģimenes galva, bet māte - sirds, bērns vēroja ģimenes locekļu rūpes un darba prasmi, vēlāk to atdarināja un mācīja saviem bērniem. Māte allaž bijusi ģimenes pavarda sargātāja un glabātāja, bērnu audzinātāja, darba prasmes un čakluma paraugs, daiļuma radītāja mājās, pacietības un izturības veidotāja, tādēļ cieši kopā ir savijušās šūpuļa dziesmas un mātes dziesmas. Mātes dziesmu saturs atklāj mātes bērnu mīlestību un bērnu mātes mīlestību, veido un audzina savstarpējās attiecības.

Šūpuļa dziesmas ir šūpojošas, aijājošas, tās saudzē bērna psihi. Māte ar šūpuļa dziesmām nomierināja un iemidzināja bērnu. Tām ir īpaši piedziedājuma vārdi - refrēni: ai - jā, ai - ja - jā, ai - jai - jā, žū - žū, ā - ā, ei - ju. Bērnu no mazotnes emocionāli attīstīja ar dziesmu poētisko saturu.

Mazi bērni attīstās darbībā, novērojot un atdarinot vecāko brāļu un māsu rīcību un paradumus ģimenē. Viņiem ir izteikta netīša uzmanība. Bērniem augot, paplašinās interešu loks, bagātinās pieredze. Pakāpeniski bagātinās dziesmu saturs, jo mazie dzied par apkārtējo

pasauli: stāsta par to, ko paši dara, dabu, putniem, dzīvniekiem. Bērnu dziesmas saudzē bērnu psihi, rosina iztēli un sekmē radošumu, izziņas intereses. Dziesmas ir optimistiskas, jautras, visbiežāk mažorā.

Brāļu un māsu dziesmās stāstīts par savstarpējām attiecībām: izpalīdzību, mīlestību, cieņu, rūpēm vienam par otru, daiļuma izjūtu, prieku par skaisto u.c. Jūtams, ka agrākos laikos dzimta bijusi vienota. Tās prasa iedziļināšanos to poētiskajā raksturā.

Ir daudz dziesmu par kumeliņu, kas senatnē bija cilvēka galvenais palīgs darbā, pārvietošanās līdzeklis lūkojoties pēc tautu meitas, draugs, kuram neveiksmes gadījumos varēja izsūdzēt savas bēdas un biedrs atpūtā pieguļā.

Jauniešu sadzīves dziesmas var iedalīt 3 grupās: meitu dziesmas; puīšu dziesmas; dialogs starp abiem. Meitas dzied par vainadziņu, par savu čaklumu, darba prasmi, kas ielikta šūpulī, skaistumu - rožu dārzu u.c. Puīšu dziesmās stāstīts par jaunības pārgalvību, dižošanos, lielīšanos par savu spēku. Savstarpējās dziedāšanās dziesmas ir dialogs, ar kurām abi dziedātāji (kairina) atklāj īpašo viens otrā, lielākoties tās ir humoristiskas, piemēram, "Lokatiesi, mežu gali".

Latvieši neizrāda jūtas bravūrīgi, tās nedemonstrē. Tautasdziesmās jūtas raksturotas ar atturīgu, kautru izteiksmi, jo vārds 'mīlēt' vai 'mīlu' tajās ir reti. Ar maigumu, sirsnību, gādību un saudzību tās audzina attieksmi pret mīlestības jūtu vērtību. Dziesmās stāstīts par gaišām jūtām, tajās ir prieks par vainadziņu, meitenes nosargātā goda vērtību un uzticību; puīša vai meitas skumjas par mīļoto; par puisi, kas no mazām dienām rūpējas par paša izraudzīto līgaviņu.

Latviešu tautas daiļuma izjūta, attieksme pret dziedāšanas vērtību vērojama dziesmās par dziedāšanu. Tās agrāk dziedāja jaunas meitas, jo dziedāšana vienmēr bijusi meitenes rota. Dziesmās apdziedāta daba, darbs, dzīves grūtību pārvarēšana svešā vidē, tautās.

Pavasārī dziedāja rotāšanas un gavilēšanas dziesmas. Nosaukumu "rotāšanas dziesmas" tās ieguvušas no refrēna "rotā" katras rindiņas beigās, līdzīgi kā Jāņos "līgo!". Rotāja agrā pavasarī līdz ar sniega nokušanu līdz Jāņiem, rotāja par visu: par pavasara dabas izmaiņām, par sējas laiku, par dziedāšanu. Rotāšanas dziesmas dziedāja arī vairākbalsīgi ar saucēju un vilcējām, parasti vakaros, kalniņā, lai dziesmas skanētu tālu un lai tajās klausītos tautas. Zemgalē raksturīgās gavilēšanas dziesmas ir lēnākas un plašākas.

Gods, godīgums, draudzība, uzticība latviešu tautas vienotībai bija svarīgas un nozīmīgas, neapstrīdāmas dzīves normas un vērtības.

Kultūridentitāte mūsdienu apstākļos pati no sevis neveidosies. Tā veidojas mērķtiecīgā darbā ikdienā. Tautas pedagogijas avotā (latviešu tautasdziesmās) atrodams latviskās

audzināšanas modelis, latviskās identitātes vērtības: darba tikums, godīgums, dzīvesprieks, izturība, pacietība, mīlestība, izpratne par daiļo un cēlo.

Ar kontentanalīzi apstrādātās 252 latviešu tautasdziesmas pēc žanriem sakārtoju tabulā.

16. tabula. Tautasdziesmu iedalījums pēc satura.

Nr.p. k.	Dziesmu žanrs	Dziesmu skaits	Pantu skaits	Vieta	Starptematiski pie darba dziesmām	Kopā	Vieta
1.	Darbs, čaklums	21	87	<u>7.</u>	-	87	<u>1.</u>
2.	Māte	29	126	4.	13	16	8.
3.	Šūpļa	57	207	<u>1.</u>	17	40	<u>3.</u>
4.	Brāļi, māšas	35	166	3.	17	18	7.
5.	Jaunieši	22	112	6.	-	22	5.
6.	Kumeliņš	42	200	2.	-	42	2.
7.	Dziedāšana	28	122	5.	5	23	4.
8.	Rotāšana, gaviļošana	17	67	8.	-	18	6.
	kopā	252	1087		52	1087	

Dziesmu satura analīze liecina, ka latviešu tautasdziesmas ir starptematiski saistītas, tajās ir ietverts dziļš zemteksts. 13 mātes dziesmās; 17 šūpļa dziesmās; 17 māsu un brāļu dziesmās; 5 dziesmās par dziedāšanu apdziedāta darba vērtība.

Gandrīz katras latviešu tautasdziesmas saturs ir darba prasmes, izturības, pienākuma apziņas veidošanas līdzeklis no mazotnes, piemēram, "Aijā, žūžu, lāča bērni":

1. Aijā žūžu, lāča bērni, (midzina bērnu – mudina veikt bērna pienākumu – gulēt).
Pekaināmi kājiņāmi.
2. Tēva aizgāja bišu kāpti, (vecāki strādā – dara savu darbu).
Māte ogu palasīti.
3. Tēvs atnesa medus podu, (vecāku darba augļi).
Māte ogu vācelīti.
4. Tas mazami bērniņami (bērns saņem balvu – vecāku darba augļus –
Par mierīgu gulēšanu. par labi paveiktu darbu – gulēšanu).

Tautasdziesmu krājuma saturs ir vērtīgs, jo tajā apkopoto tautasdziesmu saturs ir piemērots bērna pakāpeniskai attīstībai, tautasdziesmu apguve nodrošina pirmsskolēnu muzikalitātes pēctecību, tās atbilst bērna dabai un saudzē bērna psihi. Tautasdziesmu apguve sekmē pirmsskolēnu kultūridentitātes veidošanos. Tautasdziesmu poētiskais saturs, kas senatnē bija veidots integrētu darbību veikšanai, saista uzmanību bez lieku kustību efektiem, veido pirmsskolēnu attieksmes, kas izpaužas vērtību izpratnē un apgūvē.

Eksperimenta gaitā katru gadu tika papildināts pirmsskolas mūzikas nodarbību muzikalitātes attīstības sekmēšanas saturs.

Veidojošā eksperimenta pirmā posma 1998./99. mācību gada nodarbību saturā bija latviešu tautasdziesmas un rotaļdziesmas. Pamatojoties uz pedagoģisko novērojumu, pedagoģiskajām situācijām, progresu bērnu muzikalitātes attīstībā un viņu attieksmi pret tautasdziesmu, konstatēju, ka muzikalitātes attīstības sekmēšanai nepieciešams papildināt mācību saturu ar jaunām oriģināldziesmām, kuru saturā būtu pirmsskolēna vecumposmam – konkrēti tēlainajai uztverei – un Vigotska teorijai par attīstības sekmēšanu atbilstošas dziesmas. Tādēļ bija nepieciešami sarežģītāki uzdevumi.

Veidojošā eksperimenta **2. posms** tika organizēts 1999./2000. mācību gadā. Tā mērķis bija stimulēt pirmsskolēnu emocionālo atsaucību ar mūsdienām atbilstošu saturu, ietvert rotaļas, kas koptu ritma izjūtu, dziedāšanas kvalitāti, balss diapazonu un sekmētu saziņas prasmes. Eksperimenta vajadzībām atbilda vairākas dziesmas no A. Kaužēnas krājuma pirmsskolai **“Princese un bruņinieki”** [38]. Komponistes bērniībā tapušo dziesmu saturs nodrošināja visu muzikalitātes komponentu līdzsvarotu attīstību:

- sarežģītāks ritms: sešpadsmitdaļnotis, sinkopēts, punktēts;
- atmiņas veidošanai izvēlētas dziesmas ar bagātāku vārdu krājumu (vairāk pantu);
- sarežģītāki uzdevumi dziesmu satura un kustību koordinācijai;
- dziesmu saturs par bērniem atbilstošu dzīvnieku tematiku, dažādu darbību sekmēja pirmsskolēnu emocionālo atsaucību.

Tematiskā oriģināldziesmu krājuma **“Maizes šūpuliši”** (1997-1999) saturā tika ietvertas dziesmas par maizes vērtību, šūpļa dziesmas; dziesmas bērna izziņas interesei. Dziesmu tehnisko elementu apguvē paredzēta bērnu ritma izjūtas pilnveide, dziesmu apjoms atbilst visa pirmsskolēna diapazona izmantošanu (**do¹ – re²**). Dziesmu tematiskā satura daudzveidība paredzēta pirmsskolēnu emocionalitātes un radošuma sekmēšanai [57].

Krājuma veidošana sekmēja radošu sadarbību ar profesionālām komponistēm Agitu Kaužēnu, Selgu Menci, Silviju Silavu, Ilzi Arni. Tematiski sakārtotajā krājumā ietvertas 30 dziesmas: par maizi, par dabu, šūpļa dziesmas, atpūtai un relaksācijai – humoristiskas, jautras, izziņošanas, skumjas - līdzjūtīgas. Dziesmu saturs sekmē bērna emocionalitāti un jūtas, mūzikas valodas apguvi, paplašina diapazonu, padziļina muzikālo domāšanu.

Līdz krājuma izdošanai dziesmas tika pārbaudītas praksē ansamblī “Dziesmiņa” ar pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem, Estētikas skolā “Rūķu skola” pirmsskolēniem un sākumskolas “Rīdze” skolēniem. Bērniem patika visas pedagoga izvēlētās dziesmas. Ar

īpašu prieku viņi dziedāja dziesmas par maizes vērtību un čaklumu. Dziesmu saturu bērni vizuāli attēloja arī zīmējumos un kinētiski kustībās. Tas sekmēja bērnu radošumu.

Pirmsskolēnu iejūtību sekmē atbilstošā diapazonā uzrakstītas šūplja dziesmas (t.5 – t.8).

Sirsnīgi un jūtīgi pirmsskolēni dziedāja dziesmas “Skumjais vakars” un “Draugi slimnīcā”, iepazīstot skumju saturu un minora skaņkārtu 1. dziesmā un 2. dziesmā un apgūstot ielu satiksmes noteikumus 2. dziesmā.

Laikmetam atbilstoši bērna prieki par multfilmu varoņiem ir “Dziesmiņa par filmām” (do^{#1} - si¹). Tehniski dziesma ir sarežģīta, jo tajā ir izmantotas sešpadsmitdaļnotis. Tā sekmē ātrrunas veidošanos, kopj elpu.

3 – 5 gadu vecumā ļoti piemērota ir dziesma “Ežuks”, kuru var attēlot ar atbilstošām kustībām. Tā uzskatāmi atklājas bērna radošā iztēle, kas veidojas un spilgti izpaužas šajā vecumposmā. Bērns šajā vecumā ir gatavs socializācijai (ir izveidojusies runa), bet vēl nav socializējies. To nedrīkst nokavēt, jo 6 gadu vecumā radošuma izpaušmēs ir vērojams kritums. Radošuma kā dziļākas (personiskas), nevis uzvedības (situatīvas) īpašības, sekmē noteikta vide. Attieksme pret demogrāfiskām problēmām – skumjas par vienbērna ģimeni izskan dziesmā “**Divi balti suņukiņi**”.

Agītas Kaužēnas bērnu dziesmu interesantais saturs veicina iegaumēšanas spējas un atmiņu. Dziesma “**Cik, cik, cik**” ir plašā diapazonā (do¹ – re²), tehniskais izpildījums prasa izkoptu balsi un pieredzi mūzikas štrihu (staccato, dubultpatskaņi, sešpadsmitdaļnošu) izpildījuma tehniku. Dziesmā “**Poga**” stāstīts, ka zeme ir apaļa kā poga. Tā rosina iztēli, sekmē kustību koordināciju un uztur bērnu interesi. Diapazons (do^{#1} - si¹) ir piemērots pirmsskolā 5-7 gadus veciem bērniem.

Republikas konkursa “Cālis” pirmsskolēnu – konkursantu (3-5 gadi) ievēribu ieguvusi krājumā ietvertā Silvijas Silavas dziesma “**Ziņkārīgais deguntiņš**” (re¹ – do²) ar atbilstību pirmsskolēna zinātkārajam raksturam un radošumu. Dziesmas punktētais ritms, maiņu skaņkārtā (Do – la), radot priekšstatu par mažora un minora atšķirībām, bagātina pirmsskolēna emocionālo pasauli, padziļina muzikālo domāšanu.

Krājumā apkopoto dziesmu muzikālās valodas un tehnisko paņēmieni vērtība izpaužas intervalikas, ritma tempa, rakstura un dinamikas daudzveidībā un bagātībā. Poētisko un muzikālo vērtību dēļ dziesmas vienmēr ir aktuālas un nav apnicīgas. Bērni tajās var pašapliecināties gan individuāli, gan kolektīvā. Dziesmu satura apguve sekmē pozitīvas saskarsmes iemaņu veidošanos pirmsskolā, kas vingrinājumu ietekmē kļūst par uzvedības paradumu un normu [57].

Veidojošā eksperimenta 3. posms tika organizēts 2000./2001 mācību gadā. Lai varētu veikt paredzētos muzikalitātes sekmēšanas uzdevumus, bija nepieciešams palielināt muzikālo nodarbību skaitu 4 stundas nedēļā vidējās grupas 2. apmeklējuma gada bērniem un vecākās grupas (6 gadi) vecuma bērniem. Pašapliecināšanās sekmēšanai iesaistīt dzirdes attīstības pulciņā vokālajā ansablī. Paredzēts padziļināt bērnu integratīvu darbību, apvienojot vienlaicīgu vairāku darbību veikšanu: dzied – raksta, dzied – kustības, radošās rotaļas. Nodarbību saturā tika ietvertas dažādu paaudžu komponistu dziesmas. Īpaša vērība veltīta dziesmu apguvei bērnu atmiņas sekmēšanai.

Eksperimenta 3. posma vajadzībām tika savāktas un ikdienā izmantotas tautsdziesmas un latviešu komponistu oriģināldziesmas ar pirmsskolēna vecumam atbilstošu bagātu dzīvnieku (meža un mājas) un putnu tematiku. To diapazons sekmē bērnu radošo fantāziju. Ir izveidota arī dažādu rotaļdziesmu kopa, ko lietoju bērnu kustību koordinācijas izkopšanai un simultanēšanas spēju veicināšanai pirmsskolā.

Pirmsskolēna (6 gadi) muzikalitātes sekmēšanai piemērotas dziesmas ar klavieru pavadījumiem ir uzrakstījis latviešu mūzikas skolotājs, metodiķis un komponists Ēvalds Siliņš. Pedagoģiskais novērojums pētījuma 1. un 2. posmā liecina, ka pēdējo 2 gadu laikā pirmsskolēniem sagādā grūtības dziesmu vārdu iegaumēšana, kas sastāv no 4 pantiem ar bagātu vārdu krājumu, tādēļ atmiņas sekmēšanai noderīgas ir komponista vairākpantu poētiskas dziesmas.

Dziedātprasmes apguves sekmēšanai daļēji noderīgie A. Altmaņa dziesmu krājumi ir ar mūsdienās populārajiem burtu apzīmējumiem. Melodijas ir sirsnīgas un muzikālajai dzirdei pievilcīgas, taču bieži pārsniedz pirmsskolēna balss diapazonu, tādēļ, kaut gan bērniem un vecākiem dziesmu saturs patīk, tikai dažas no tām bērni var izdziedāt. Kā piemēru varu minēt konkursos “Cālis” populāru dziesmu “**Mazo pārļu gliemezīt**” (do^{#1} - re²) [3]. Autors ir atzinis, ka dziesmu eksperti ģimenē ir viņa dēls un meita. Bērnu muzikalitāte komponista ģimenē ir sekmēta kopš dzimšanas, tādēļ komponista krājumos ietverta dziesmu diapazons ir piemērots bērniem ar izkoptu muzikalitāti. Daudziem bērniem pirmsskolas konkursos “Cālis” šī dziesma nav piemērota tās plašā diapazona dēļ.

Darba vajadzībām ikdienā noderīgas ir dažas bērnudārza muzikālās audzinātājas Daces Cebes pedagoģiskajā darbā ar bērniem tapušās dziesmas. Nesaskatu gan jēgu atsevišķu dziesmu nervozajam, punktētajam un sinkopētajam ritmam, kā arī vārdu saturam.

Profesionālu komponistu oriģināldziesmu saturu var bagātināt ar radošu kustību pavadījumu, ja tas nav tikai vizuāls efekts.

Atsevišķā npublicētā krājumā apkopotas latviešu tautasdziesmas par gadskārtas ieražām - svētkiem: ziemas, pavasara un vasaras saulgriežiem; svinamām dienām: Miķeļi, Mārtiņi, Jurgī, dziesmas par gadalaikiem, dažāda satura dziesmas.

Veidojot mūzikas nodarbību saturu muzikalitātes apguvei pirmsskolā, pamatojos uz ansambli "Dziesmiņa" 1996./97., 1997./98., 1998./99., 1999./2000., 2000./01. mācību gados aprobēto saturu (13. pielikumā). Kaut gan darba specifika ansablī nedaudz atšķiras no darba specifikas pirmsskolā, mūzikas nodarbībās piedalījās pirmsskolēni. Gan ansambļa dziesmu saturā, gan pirmsskolas mūzikas nodarbību saturā (14. pielikums) var izsekot satura apjoma un tehnisko elementu apguves pakāpenību pirmsskolā un vērtību apguvi.

Veidojošā eksperimenta beigās tika izvērtēts eksperimentā izmantotais dziesmu saturs un tika izveidots tāda satura dziesmu apkopojums, kas sekmē visu muzikalitātes komponentu attīstību pirmsskolas vecumā. **Eksperimenta procesā veidotais sabalansētais saturs tika apkopots krājumā (16. pielikums).**

Pētījuma 3. posmā tika veikta iegūto rezultātu analīze un apkopošana. 2002. gadā veikta promocijas darba noformēšana un aprobācija.

2. 4. Satura un formu realizācija muzikalitātes attīstības pēctecības nodrošināšanai

Teorētiskais atzinums par muzikalitātes attīstību, ko nodrošina saturs pēctecīga apguves organizācija, veidoja teorētisko pamatu empīriskā pētījuma metožu izvēlei. Veicot pedagoģisko novērojumu un realizējot muzikalitātes apguves saturu, veidojošā eksperimenta laikā atklājās muzikalitātes attīstības un audzināšanas mijsakārību problēmas.

Pedagoģijā zināms, ka viens no galvenajiem līdzekļiem bērna harmoniskā attīstībā ir muzikālā darbība. Muzikālās audzināšanas mērķis ir sekmēt bērnu muzikalitātes attīstību: emocionālo atsaucību, muzikālo dzirdi, atmiņu, ritma izjūtu, kustību koordināciju; veidot mūzikas pieraksta iemaņas; bagātināt bērna muzikālo un emocionālo pieredzi; sagatavot bērnu adaptācijai darbam sākumskolā, sasniegt teorijā paredzēto muzikalitātes līmeni – muzikālās dzirdes reproduktīvo līmeni un balss diapazona (do¹ - re²) attīstības līmeni. Kultūridentitātes sekmēšanas komponenti pirmsskolā ir šādi: vide, bērna aktīva darbība rotaļā – didaktiska, kustību, tautas u. c. Noteicošajā darbības formā - rotaļnodarbībā pirmsskolā bērnam attīstītās uzmanība, uztvere, domāšana, sajūtas, atmiņa, radošums, emocionalitāte, pilnveidojas kustības, griba. Darbs rotaļājoties, rada bērnam emocionālu labsajūtu, līdzsvaru, apmierinājumu, prieku, brīvības un drošības izjūtu. Rotaļa var būt gan bērna patstāvīga darbība, gan pieaugušo organizēta darbība.

Attīstība ir secīgas, neatgriezeniskas, likumsakarīgas kvalitatīvas pārmaiņas cilvēka dzīves, dabas, sociālo un garīgo procesu norisē. Cilvēka individuālā attīstība ir viņa dotumu (fizisko, garīgo) un vides faktoru (t.sk. pedagoģiskās vides) mijietekmju noteiktas neatgriezeniskas izmaiņas no zemākā uz augstāko, uz jaunā rašanos [68, 22].

A. Špona (2001) raksta: “Attīstība – tas ir kvalitatīvs process, kas saistīts ar organisma strukturālām pārmaiņām – ķermeņa šūnu specializēšanos un jaunu šūnu grupu un audu veidošanos. Cilvēka attīstība ir nepārtraukts process, kurā izteiktas augšanas kvantitatīvās pārmaiņas periodiski nomainās ar straujākām kvalitatīvām organisma struktūras un funkciju pārmaiņām” [86, 18-19]. Audzināšana ir attīstības sekmēšana.

Bērna attīstību determinē pieaugušo pedagoģiskā darbība: – pareizi izvirzīti uzdevumi, saturs, metodes, paņēmieni [68, 3]. To ietekmē audzināšana. Tautas pedagoģijā balstījās uz mērķtiecību audzināšanā. 20. gs. 30. gadu pedagoģiskajā domā tā laika pedagogu atziņas par audzināšanu bija līdzīgas. Miķelis Štāls (1935) rakstīja, ka “audzināšana ir bērna apzināta plānveidīga ietekmēšana no audzinātāja ar nolūku sekmēt tā fizisko un garīgo attīstību un pacelt to augstākā pilnības pakāpē” [87, 3]. Mūsdienu pedagoģijas zinātnieces

A.Šponas darbos par audzināšanu (1996-2001) pamatota doma, ka audzināšana ir mērķtiecīga dzīves darbības organizēšana personības attīstības sekmēšanai. Pirmsskolā bērns iepazīstas ar savu ķermeņa spējām vingrinoties ikdienas darbībā. Vingrināšanās sākas ar situatīvām attieksmēm, kas pakāpeniski pāriet paradumu attieksmēs, līdz kļūst par pašregulācijas attieksmēm, kad bērns pats nosaka savu darbību. Bērna audzināšanu sekmē bērna vecumam atbilstoša muzikāla vide, skola, tiešie un netiešie audzinātāji.

Humānas personības audzināšanā veselumā muzikālā audzināšana ir komponente, kas nodrošina prāta, gribas un jūtu līdzsvarotu veidošanos. Muzikālā audzināšana ir viens no cilvēka jūtu pasaules noteicošajiem veidotājfaktoriem. Mūzikas pedagogs un metodiķis A. Eidiņš (1973) un mūzikas pedagogs un psihologs J. Birzkops (1999) atzīst, ka muzikalitātes attīstība ir sarežģīts psihofizioloģisks process, kas ietekmē bērna vispārīgo attīstību, ko sevišķi sekmē pirkstu tehnikas izkopšana klavierspēlē.

Bērna muzikalitātes attīstības sekmēšanai pirmsskolā muzikālajā audzināšanā nepieciešams ievērot vairākus svarīgus **pedagoģiskos nosacījumus**. **Nosacījums** ir apstāklis, no kura atkarīgs, lai pastāvētu kāds objekts vai īstenotos kāda norise, process vai darbība [68, 109]. Svarīgs nosacījums ir pēctecīgums bērna attīstībā. **Pēctecīgums** ir secīga saistība ar ko iepriekšēju, noteikta pāreja, kurā ievērots secīgums no a) tuvākā uz tālāko, b) saprotamā uz nesaprotamo, c) vieglākā uz grūtāko, d) zināmā uz nezināmo; kā arī viens no svarīgākajiem **principiem** pedagoģijā - **pakāpenība** [68, 125].

Princips – kādas teorijas, mācības, programmas, uzskatu sistēmas, koncepcijas u.tml. svarīgākā pamatideja (doma, pieņēmums, nostādne), pastāvēšanas un darbības nosacījums [68, 136]. Didaktikas principu sīku analīzi ir veicis V. Zelmenis, pamatojot principu ievērošanas nepieciešamību [95, 108].

Psiholoģe A. Ļubļinska (1979) un A. Špona (2001) norādījušas, ka pirmsskolā ir svarīgi aktivizēt bērnu domāšanu un pamodināt viņu zinātkāri. Nodarbību mērķis ir stimulēt koncentrēšanās spējas, lai bērns iemācītos strādāt. Svarīgs pedagoģisks nosacījums ir **apzinātas uzmanības ieaudzināšana** [54, 163; 85; 86].

Par **rotaļas** lomu bērna audzināšanā ir atšķirīgi uzskati. Mūsdienu apstākļos vērtīgas un atbalstāmas ir latviešu pedagoga M. Gaides (1933) atziņas, ka “bīstami darbu pārvērst par rotaļu” [22, 81]. J. Rozītis (1929) raksta, ka mūzikā nav iespējams apgūt visu ar rotaļām, nepieciešams arī smags un rūpīgs darbs. Bērnu attīstības sekmēšanai latviešu mūzikas pedagogi (J. Rozītis, J. Graubiņš, J. Bebris) un pedagogi (M. Gaide, K. Dēķens, J. Students, A. Špona, V. Zelmenis u.c.) iesaka veikt mājas darbus, jo mājās katrs var strādāt individuālā tempā. Līdztekus muzikalitātei bērnam ieaudzina arī neatlaidību un apzinīgumu pienākumu

pildīšanā. Vingrinoties veidojas prasmes. Vingrinājumu izšķirošo audzinošo nozīmi pamato V. Zelmenis [95, 98 un 191].

A. Ļubļinska uzsver, ka audzināšanas darba rezultāts atkarīgs no pedagoga prasmes vadīt rotaļas. Tāpat kā M. Gaide (1933), A. Ļubļinska (1979) un A. Špona (2001) uzskata, ka, lai izvairītos no tā, ka patstāvība kļūst par patvaļu, ir svarīgi ieaudzināt **rīcības paradumus** pirmsskolā. Tas sekmēs bērna koncentrēšanās spējas un savas darbības pašregulāciju.

Mūsdienu nodarbībās bērniem (īpaši 6 – 7 gadu vecumā) nepieciešama un noderīga darba forma ir **vakarēšana**. Tas ir Tautas pedagogijas paņēmieni darbības veidu integrācijai – simultanēšanai, kas nāk no pagātnes darba formu daudzveidības. Tās laikā tiek veiktas vairākas darbības kopā: dzied un vienlaicīgi veic rakstu darbu (10. un 11. pielikumā). Tā tiek sekmētas daudzas spējas: prognozēšanas spējas, atcerēšanos, stimulē roku muskulatūras attīstību, izkopj sīkās pirkstu kustības. Tam ir audzinoša nozīme, jo bērns intensīvi strādā. Uzdevumi ir pedagoģiski noderīgi. Bērns veic integrētu darbību.

Tautas pedagogijā izveidotie, pedagogu M. Štāla (1935), A. Šponas (2001), V. Zelmeņa u.c. autoru ieteiktie, pirmsskolā piemēroti bērnu stimulēšanas paņēmieni: **piemērs, pieradinājums, pamudinājums, uzslava un apbalvojums, saruna, pārruna, diskusija** sekmē sadarbību, rada uzticības gaisotni, tādēļ bērni cenšas paveikt darbu pēc iespējas labāk.

K. Dēķens (1919) raksta, ka mācību saturs un mācīšanas metodes ir nosakāmas, “piemērojoties bērna attīstības pakāpei” [18 118], taču prasībām tomēr jābūt labāk augstākām, nevis par zemām. Līdzīgas atziņas ir Ļ. Vigotska teorijā [185; 186].

M. Gaide (1933), K. Dēķens (1922), M. Štāls (1935), V. Zelmenis, A. Eidiņš, I. Plotnieks, V. Hibnere (1970-2001) u. c. latviešu pedagogi uzskata, ka pieaugušajiem nevajadzētu pakļauties visām bērna iegribām, bet bērnam nepieciešams apgūt prasmi ierobežot savas iegribas, jo tā viņi pierod pie kārtības, tad tā kļūst par vajadzību.

A. Maslovs uzskata, ka katrā veselā cilvēkā ir ielikts radošais potenciāls. Cilvēks kopš dzimšanas ir radoša personība, bet audzināšanas rezultātā notiek personības deformācija, t. i., radošais potenciāls tiek atslābināts, bērni iemācās pielāgoties, atdarināt, uzvesties, domāt tāpat kā citi. Svarīga ir augšana – growth, personības izaugsme. Cilvēks attīstīsies pats, viņš nav jāveido. Nepieciešams radīt vidi un apstākļus, lai katrs taptu par to, kas viņš potenciāli var būt [214, 380-394]. Atšķirībā no latviešu pedagogu mērķtiecības darbībā, A. Maslovs [214; 25] un Ž. Piažē [229; 25] pieļauj stihiskumu. Manā pētnieciskajā darbā svarīgas bija profesores A. Šponas atziņas, ka audzināšanā ir svarīgi prognozēt bērna attīstību un ietvert bērna attīstību stimulējošu sadarbību, kurā pieaugušais atbalsta bērnu [85; 86].

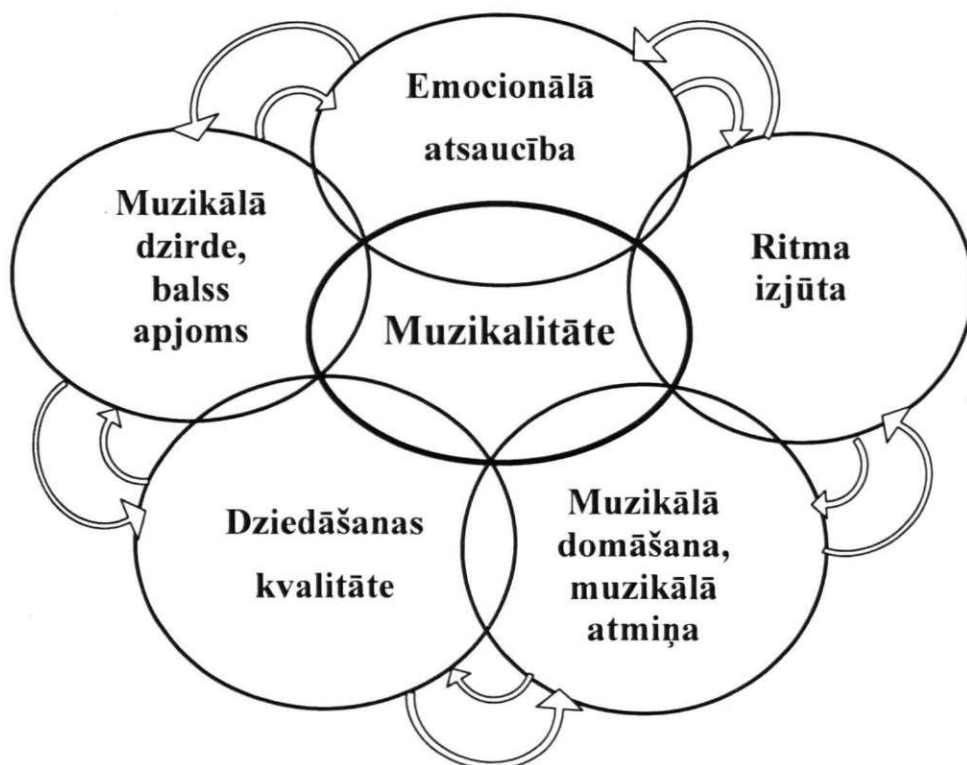
Tādēļ, organizējot mūzikas nodarbības, būtiski ievērot D. Eļkoņina izstrādāto (1989) psiholoģijā pieņemto vecumposmu uzmanības noturību: 3 – 4 gadu vecumā bērna uzmanību var piesaistīt 6-8 minūtes; bērni uztver mūzikas ritmu un var veikt kustības atbilstoši tām. 4–5 gadu vecumā uzlabojas dzirdes, redzes un taustes koordinācija, uzmanība 8 – 12 minūtes. 5 gadu vecumā redze darbojas kā uztveres līdzeklis, uzmanības noturība palielinās līdz 20 minūtēm. 6 – 7 gadu vecumā uzmanība noturība ir 20 – 25 minūtes [256].

Svarīgi ievērot, ka 5 – 7 gadu vecumā veidojas noteikts domāšanas stils, tādēļ šajā vecumā īpaša nozīme ir muzikalitātes attīstībai. Bērns mācās atdarinot. Šie nosacījumi noteica didaktisko uzdevumu izvēli muzikalitātes sekmēšanai veidojošajā eksperimentā.

Veidojošā eksperimenta 1. posms 1998./99. mācību gadā:

Uzsākot veidojošo eksperimentu, tika izvirzīts uzdevums: attīstīt bērnu muzikalitātes struktūrkomponentes – emocionālās atsaucības līmeni; bērnu balss diapazona atbilstību vecumposmam; ritma izjūtu, muzikālās dzirdes uztveri un dziedātprasmi. Pamatojoties uz teorētiskajā pētījumā noskaidrotajām muzikalitātes struktūrkomponentēm, veidojošajā eksperimentā tika pārbaudīta to mijiedarbība un noteiktas likumsakarības.

54. zīmējums. Muzikalitātes struktūrkomponentu mijiedarbība.

Veidojošā eksperimenta 1. posmā tika pārbaudīta divu izveidoto krājumu “Kalnā kāpu es dziedāt” [34; 35] un “Princese un bruņinieki” [38] efektivitāte muzikalitātes attīstības sekmēšanā.

I. Emocionālā atsaucība

- Ar emocionālu dziesmu priekšnesumu panākt kontaktu ar bērnu.
- Izraisīt līdzpārdzīvojumu, prieku ar dziesmu saturu – dziedāšanu.
- Mudināt atsaukties dziedāšanai ar balsi, kustībām.

II. Ritma izjūta

- Rosināt saklausīto ritmu atveidot kustībās: skanošie žesti, kociņi.
- Sekmēt kustību koordināciju: tecīņus – plaukstas, soļi – plaukstas.
- Ietvert rotaļdziesmas ķermeņa ritmiskai apguvei: “Plaukstiņpolka”, “Gribam zināt”, “Seši mazi bundzenieki”, “Zvejnieks mani aicināja”.

III. Dzirdes uztvere – dzirdes priekšstati

- Ieklausīties, uztvert skanējuma augstumu un to atveidot ar balsi.
- Dabas skaņu atveide (putnu, dzīvnieku, sadzīves).
- Ar rokām parādīt nospēlēto skaņu augstumus un melodijas virzienu.

IV. Bērna balss diapazons

- Noteikt primāro skaņu un paplašināt balss diapazonu abos virzienos.
- Vingrinājumi balss apjoma paplašināšanai.

V. Dziedāšanas prasme

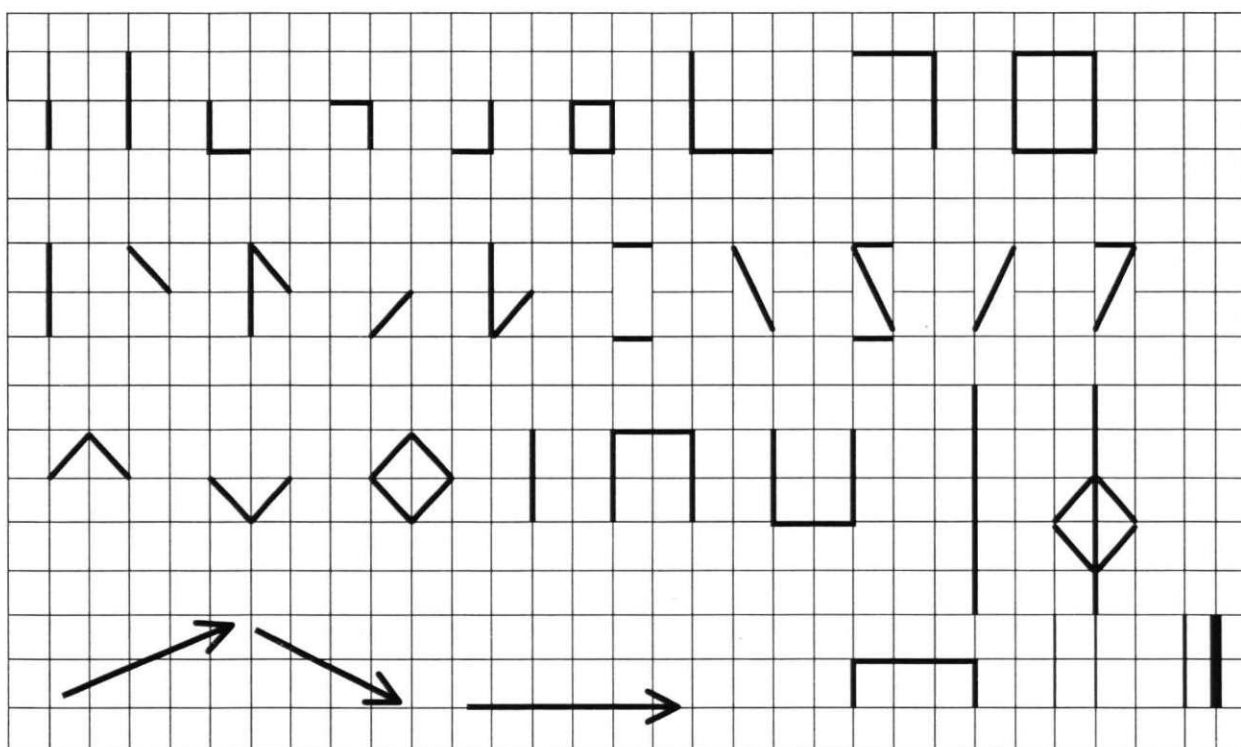
- Iepazīstināt ar balss aparāta uzbūvi, mutes atvērums.
- Elpas apguve.
- Individuāla pieeja izrunas sekmēšana “r”, “l”, “s”, “j” u.c. pēc vajadzības.

VI. Muzikālā domāšana

- Iepazīstināt ar izpildītājiem – bērnu balsīm.
- Izpildītājkolektīvi.
- Instrumenti.
- Dziesmu satura skaidrojums (naratīvā metode).
- Mūzikas pieraksta vienkārši elementi.

Īpaša vērība tiks veltīta mūzikas pieraksta apguvei kā muzikālās domāšanas sekmēšanas līdzeklim, daļēji strādājot pēc I. Ķezberes izveidotas adaptētas mūzikas pieraksta apguves sekmēšanas metodikas bērnu mūzikas skolas sagatavošanas klasēm. Otrs uzdevums ir pirkstu sīktehnikas apguve un motorikas attīstības sekmēšana.

17. tabula. Mūzikas pieraksta apguve.

Tika izstrādāti didaktiskie uzdevumi muzikalitātes sekmēšanai mērķtiecīgi organizētā darbībā 1. eksperimenta posmā.

- noteikt skaņas augstumu: augstu, zemu, vidus reģistrā un to atveidot ar rokām;
- parādīt melodijas virzienu: \uparrow \downarrow \rightarrow ;
- izraisīt vēlēšanos pašapliecināties – dziedāt atsevišķi;
- strādājot grupā, rūpēties, lai ar piemērota diapazona un satūra dziesmām tiktu nodrošināti gan plaša ($re^1 - do^2$), gan šaura ($re^1 - fa^1$, $fa^1 - la^1$) diapazona pirmsskolēni;
- stimulēt tīšo uzmanību un apzinātu darbošanos;
- muzikālā atmiņa ar mūzikas klausīšanos: tautasdziesmu un klasisko (muzikālā domāšana);
- vienkāršus kustību koordinācijas vingrinājumus, piem., parādīt ķermeņa daļas;
- mācīt apzināti ieklausīties mūzikā un atšķirt tecīgus Ti-ti un soļos || | | Ta-ta (ritma izjūta);
- parādīt darbībā skanošos žestus: plaukstas, stilbi, kājas (3-6), knipji (6 gadi) (visu komponentu integrēta darbība);
- sekmēt bērnu izrunu (skaņas “r”, “s”, “l” u.c.) ar iedziedāšanās vingrinājumiem;
- sekmēt muzikālo domāšanu – pakāpeniski radināt mūziku pierakstīt, iesākot ar vienkāršu svītru pierakstu (katrai vecuma grupai piemērots).

Veidojošā eksperimenta 1. posmā piedalījās 4 grupas, 60 pirmsskolēni.

Jaunākajā grupā **Pasaku rūķi 1998./99. m. g.** (18.09. – 22.12. = 29 stundas, 05.01. – 18.05. = 38 st., kopā = 67 stundas) bija 11 bērni: 3g. – 3g.8m. bija septiņiem bērniem, četriem bērniem bija 4g. – 4g.8m.. Grupas muzikalitātes raksturojums. Grupā bija 6 zēni, 5 meitenes. Muzikalitātes līmenis zems, vāja komunikēšanās spēja, nav kopta dziedātprasme, mājas vide nav piemērota muzikalitātes attīstības sekmēšanai.

1. bērnam R. 3.g. Apmeklēja 20 nodarbības, kavēja 9 nodarbības 1. pusgadā, 2 pusgadā neapmeklēja nodarbības slimības dēļ. Saspringts bērns, **emocionāli neatsaucīgs**, nav apgūtas komunikēšanās iemaņas, grib māti. Vēroja notiekošo. Neviens muzikalitātes komponents nebija jūtami attīstīts. Mājās neviens nedzied.

2. bērnam E. 4g.3m. Apmeklētas 40, kavētas 27 nodarbības. Kavējumi radušies slimības dēļ, un apciemojot vecmāmiņu. Vecmāmiņas – skolotājas ietekme audzināšanā jūtama. Meitene neatkarīga, pašapzinīga ar pretenzijām. Centās vienmēr īstenot savas vēlmes un ieceres nodarbībās. Uz nodarbībām veda auklīte. Intervijā auklīte stāstīja, ka E. ir muzikāla vide mājās, ģimene labi situēta, tādēļ tiek apmierinātas visas meitenes vēlmes. **Emocionāli atsaucīga** jau no sākuma: ir interese, izrāda to kustībās, ir iniciatore. Diemžēl ierobežotā balss diapazons dēļ iemīļotu rotaļdziesmu “Kur tu teci, gailīti” nevarēja izdziedāt. Meitene dzied virs skaņas, jo nav izveidojusies koordinācija starp dzirdi un balsi. Ļoti laba ritma izjūta (perfekta), atmiņa. Patīk pieraksts burtnīcā, apgūst burtus. Raksturīga vēlme improvizēt un pašsacerēt melodiju un vārdus. Vairākreiz dziedāja savu dziesmu par māmiņu, rotaļlietām.

3. bērnam K. 3 gadi, apmeklētas 56, kavētas 11 nodarbības. Bērns nav mājās muzikāli attīstīts. Visu muzikalitātes komponentu līmenis zems. Adaptācija ilga pusgadu. Nedzied, bet ruc (do¹). Ritma izjūta reizēm parādās. Pirmajās 3 nodarbībās bija klāt māte, vēlāk viena pati. Reizēm ar dzīvnieku balsu atdarināšanu varēja panākt emocionālu atsaucību, bet bez noteikta skaņas augstuma. **E.N. Uzlabojās interese, dziedātprieks, līdzpārdzīvojums, līdzdarbošanās.**

4. bērnam I. 4g. 8m. Māte mirusi, tēvs nedzīvo kopā ar bērnu, uz nodarbībām ved vecmāmiņa. Apmeklētas 46, kavēta 21 nod. Zēns **emocionāli atsaucīgs**. Mājās muzikāla vide, vecmāmiņa dzied, arī onkulis muzikāls. Septembrī ir dažas skaņas mi¹ - sol¹, muzikālā dzirde veidojās pakāpeniski, un otrā pusgada beigās sasniegts diapazons. Gatavojās mūzikas skolai un tajā iestājās pavasarī. Saskarsmē ar I. veidojās pedagoģiskās situācijas. Bērnam ļoti patīk mašīnas, rotaļlietas tika ņemtas uz skolu, tādēļ zēns atdarināja mašīnītes. Arī pārējie bērni emocionāli iesaistījās, tika rīkotas mašīnu braukšanas sacensības un atdarināta taurēšana. Kavēja slimības dēļ.

5. bērnam **N.** 3g.7½m. Apmeklētas 56, kavētas 11 nod. Pēc rakstura lēnīgs, mierīgs, runā prātīgi, mazkustīgs, **emocionāli neatsaucīgs** 1. pusgadā. Galvenā nodarbība bija sēdēt un vērot. Rotaļās piedalījās nelabprāt. Zēns nedzied. Konstatēju, ka muzikalitātes līmenis ir zems. 2. pusgadā kļuva atsaucīgāks un apguva tecīņus soli. Uz skolu veda vecmāmiņa, zēns ir pieaugušā uzvedības kopija. **Uzlabojās:** dziedātprieks, līdzdarbošanās un daļēji ritms.

6. bērns **K.** 3.g. Apmeklētas 48, kavētas 19 nod. Vēro un nedzied, sākumā **emocionāli nav atsaucīgs**. Dziedāt nepatīk un negrib, jo nekad tas nav darīts. Nav dziedātprieksmes un nav attīstīta balss. 2. pusgadā adaptējās darbam un iesaistījās rotaļās. **Uzlabojās:** dziedātprieks, līdzdarbošanās un ritma izjūta.

7. bērns **J.** 4g. Apmeklētas 55, kavētas 12 nod. Krievu tautības meitene, labi runā latviski. Patstāvīga, **emocionāli atsaucīga**, ritma izjūta laba, daļējs balss diapazons iesākumā, gada beigās diapazons paplašinājās. Aktīva, komunikabla, labprāt dzied. Uz nodarbībām ved vecmāmiņa. Rotaļās vienmēr piedalās, līdere sevis pašapliecināšanā. Uzlabojās ritma izjūta.

8. bērns **K.** 3g.6m. Apmeklēta 31, kavētas 36 nod. Kavējumu dēļ nav notikusi adaptācija, pēc katra garāka kavējuma bērnam bija nepieciešams adaptēties. **Emocionāli neatsaucīgs**, neprogresē.

9. bērns **Fr.** 3g. vecs. Apmeklējis 20 nodarbības 1. pusgadā, kavētas 9. 2. pusgadā apmeklēja dažas nodarbības. Mazs zēns, bailīgs. Grib sēdēt, nav progresa. **Emocionāli neatsaucīgs**.

10. bērns **Laura.** 4g.2m. Apmeklētas 53, kavētas 14 nod. Komunikabla, vēro, jautā, emocionāli atsaucīga. Runas dzirde, bet ir interese un patīk dziedāt. Uz nodarbībām ved māte. Meitene patstāvīga, aktīvi darbojas. Patīk pieraksts burtnīcā. Rotaļās ir iniciatore. **Emocionāli atsaucīga**.

11. bērns **Kr.** 3g.8m. Bijusi 21 nodarbībā, kavētas 46. **Emocionāli neatsaucīga**. Muzikalitāte mājās netiek sekmēta. Progress muzikalitātē **nebija vērojams**.

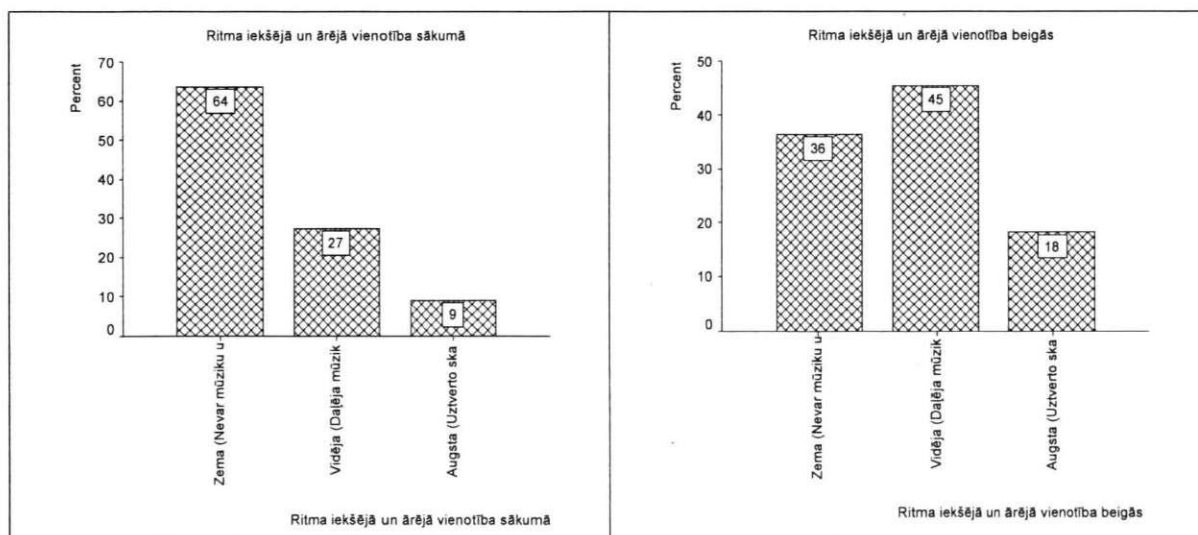
Kopā: E.A. = 4; E.D.A - ; E.N. = 7

No grupas vienpadsmit bērniem spēja adaptēties un regulāri turpināja apmeklēt nodarbības 2. pusgadā septiņi bērni. Tika novērots nelielas izmaiņas muzikalitātes attīstībā. Galvenais uzdevums tika izpildīts: nodibināts kontakts ar bērniem, kas sekmēja sadarbību. Piemērojoties bērnu attīstības līmenim un nodarbību saturā iekļaujot viņus interesējošas dziesmas, ir panākta daļēja emocionāla atsaucība, izraisīta interese par mūziku un dziedāšanu. To sekmēja interesantu rotaļu iekļaušana nodarbību saturā (9. pielikums). Nošu pieraksts 10. pielikumā. Vērojama ritma izjūtas uzlabošanās un kustību koordinācijas izpratne. Bērni individuāli pašapliecinās dejojot tecīņus soli. Atšķir soļus no tecīņus soļa. Ir priekšstats par galopu. Dzirdes priekšstati attīstās lēnāk, gada laikā nav panākts izteikts dzirdes līmeņa uzlabojums,

nav paplašinājies balss apjoms. Attieksme pret dziedāšanu uzlabojusies 2 bērniem. **Veicot datu apstrādi pēc Vilkoksona (Wilcoxon) testa**, veidojošā eksperimenta 1. posma rezultāti parādīja būtiskas izmaiņas ritma iekšējā un ārējā vienotībā.

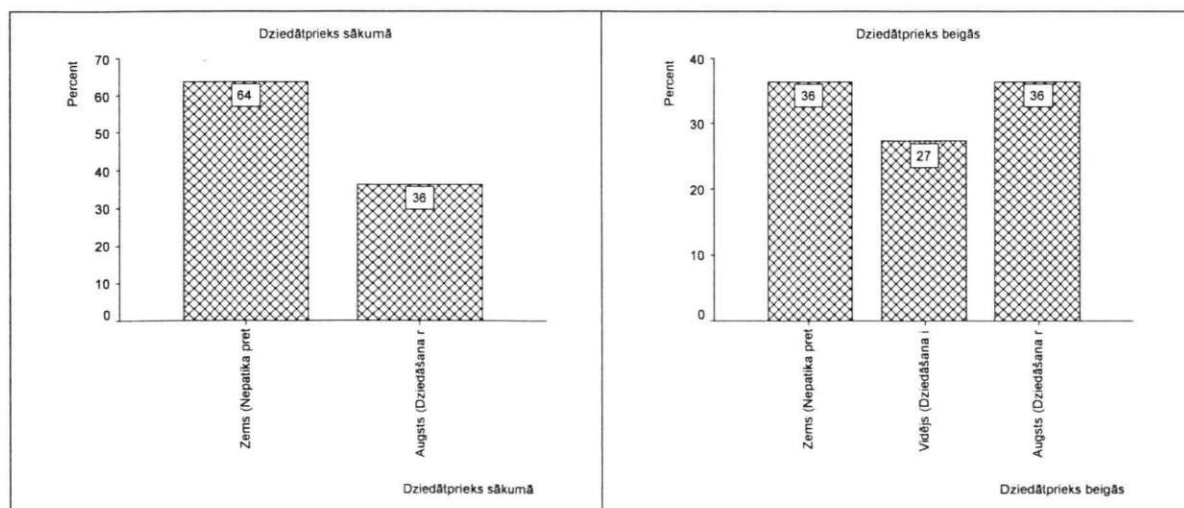
Piezīme: Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

55. zīmējums. Ritma izjūta.

Pārējos rādītājos konstatētās izmaiņas nebija būtiskas, piemēram, emocionālajā atsaucībā, dziedātpriekā.

56. zīmējums. Dziedātprieks.

Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām. (Dati 6. pielikumā).

Būtiskas atšķirības starp bērnu muzikalitātes līmeņiem neuzrādījās arī tādēļ, ka bērnu muzikalitātes attīstība bija nevienmērīga un atšķirīga.

Meža rūķi 1998./99. m. g. 18.09. – 22.12. = 29 stundas, 05.01. – 18.05. = 38 st. kopā = 67 st.

Grupā 18 bērni vecumā no 4g.9m. – 6g.6m.: diviem 4g.9m. un 4g.10m., vienpadsmit 5 gadi, četriem 6 gadi, vienam 7 gadi.

Divi brāļi J. 6g., P. 7 gadi. Vecāki vēlējas, lai abi būtu vienā grupā. Abi ir rūcēji, vājas pieraksta iemaņas, dziedāt neprot, izruna ir neskaidra, mājās nav muzikāla vide. Skolā abi mācīsies vienā klasē. Uzņēmīgāks ir jaunākais brālis. **Abi emocionāli neatsaucīgi.**

M. 4g.9m., nāk otro gadu, **emocionāli atsaucīgs**, dzied, var daļēji atveidot ritmu kustībās. Jautrs zēns.

R. 5g.2m. +22, -45 nod. Nāk otro gadu. **Emocionāli neatsaucīgs.** Daudz kavēja slimības dēļ, otrajā pusgadā izstājās. Progress nebija vērojams.

Ē. 5g.10m. +62, - 5 nod., progresē, sākumā dzied dažas skaņas. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.** Otrajā gadā emocionāli atsaucīgāks, smaidīgs, visus darbus veic uzcītīgi.

E. 5g. +61, -6 nod., ierobežots diapazons, aktīva, komunikabla. **Emocionāli atsaucīga.** Maziņa, bet strauji attīstās apzināta uzmanība. Veidojas ritma izjūta.

R. 6g.2½m. +39, -28. Daļēji dzied, nāk 2. gadu. **Emocionāli neatsaucīgs.** Ir daudz kavējumu slimības dēļ, taču nāk arī otrajā pusgadā. Neregulāro apmeklējumu dēļ zēna muzikalitātē nebija vērojams progress.

L. 5g.8½m. +19, -48 nod., dzied labi do² 2. gadu, bieži slimoja, tādēļ otrajā pusgadā izstājās. Muzikalitātes līmenis augsts. **Emocionāli atsaucīga.**

K. 5g.1m +56, -11 nod., nāk otro gadu, **emocionāli atsaucīgs**, muzikalai darbībai atsaucas vienmēr, interesē un dzied.

R. 5g.5m. Maza auguma zēns, ir dziedāšanas iemaņas, balss apjoms sasniedz “**lab¹**”. **Emocionāli atsaucīgs.**

L. L. 5g.7½m. +61, -6 nod. Muzikalitāte atbilst vecumposma līmenim. **Emocionāli atsaucīga.**

R. 5g.6m. +60, -7 nod. **Emocionāli neatsaucīgs.**

R. 5g.5m. +11, -52 nod. Slimīgs zēns, bieži kavēja. Nebija jūtams progress muzikalitātes attīstībā. **Emocionāli neatsaucīgs.**

U. 5g.11m. +49, - 18 nod. **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

V. 4g.10m. +34, -33 nod. Nodarbības apmeklē no otrā pusgada. Apaļīga paliela meitene. No muzikalitātes komponentiem ir dziedāšanas prasme un balss apjoms. Kustības neveiklas, nav koordinācijas. **Emocionāli atsaucīga.**

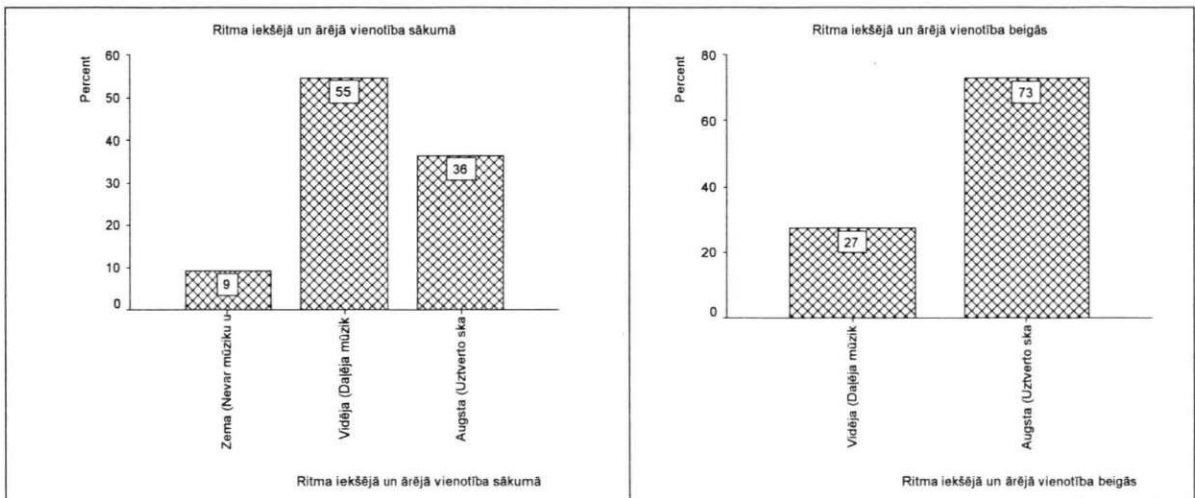
K. 6g. 5m. +65, -2 nod. **Emocionāli atsaucīga.**

E. 5g.8m. +60, -7 nod. Ļoti aktīva, par visu interesējas. **Emocionāli atsaucīga**, ritma izjūta laba. Nav dziedāšanas prasme un balss apjoms.

L. 6g.6m. +54, -13 nod. Kaprīza. Reizēm ietieejas par sīkumiem, piemēram, nepaspēj apsēsties gribētajā vietā, nestrādā. **Emocionāli daļēji atsaucīga. Kopā: E.A. = 9; E.D.A. = 3; E.N. = 6**

Veicot datu apstrādi pēc **Vilkoksona (Wilcoxon) testa**, veidojošā eksperimenta 1. posma rezultāti parādīja būtiskas izmaiņas ritma iekšējā un ārējā vienotībā.

57. zīmējums. Ritma izjūta.

Pārējo datu apstrādes rezultātos konstatētās izmaiņas nebija būtiskas. (Dati 7. pielikumā).

Ziedu rūķi 1998./99. m. g. 18.09. – 22.12. = 30 st., 05.01. – 18.05. = 39 st., kopā = 69 st.

Grupā 19 pirmsskolēni: 11 zēni, 8 meitenes. Vecums: vienam 5g.9m., diviem 7g.1m. un 7g.3m., 16 bērniem 6g. – 6g.10m. Ja ir ieradusies visi bērni, tad pāru rotaļās vienā pāri ir divi zēni, bet viens zēns ir pāri ar skolotāju.

J. 7g.1m. sagatavošanā skolai 2 gadu. Apmeklētas 53, kavētas 16 nodarbības. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, zēns progresējis, ir melodiskās dzirdes līmenis, var nodziedāt, mūzika interesē. Nedaudz traucēta kustību koordinācija, tādēļ māte ved uz sagatavošanas skolu arī skolas vecumā. Šo bērnu un citus cenšos iedrošināt nodarbību laikā. **Emocionāli atsaucīgs.**

H. 6g.5m. ir rūcējs, nāk 1. gadu. Interese par nodarbībām vāja. Bijis 34, kavējis 35 nodarbības. **Emocionāli neatsaucīgs.**

A. 6g.10m. bijis 59, kavējis 10 nodarbības. Nāk otro gadu. Progress ir jūtams zēna attieksmē pret dziedāšanu. Zēns ātri aug, dzied. Vienmēr **atsaucīgs muzikālai darbībai**. Regulārās sarunās ar vecmāmiņu atklājas, ka zēns mājās labprāt dzied un klausās mūziku.

L. 5g.9m., +61, -8 nodarbības. Sagatavošanā 2. gadu. Jaunākais bērns grupā, taču ļoti aktīvs un progresē mūzikā. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

K. 6g.3m. +50, -19. Dzied, bet neinteresē dziedāšana, **daļēji atsaucas muzikālai darbībai**. Mazkustīga, neuztver ritmu un nevar atveidot kustībās.

A. 6g.7m. +66, -3. Aktīva, sabiedriska meitene. **Emocionāli atsaucīga**, vienmēr atsaucas muzikālai darbībai, patīk dziedāt, dzied, var atveidot ritmu kustībās.

M. 6g.7m. +6, -63. Runas dzirdes līmenis, nav apmeklējusi nekādas muzikālas nodarbības iepriekš, mājās nav muzikāla vide, vecāki neinteresējas par bērna muzikālo attīstību. Visi komponenti zemā līmenī. **Emocionāli daļēji atsaucīga**.

R. 6g.6m. +38, -31 nodarbība ir muzikāls zēns. Dzied vokālajā ansambli "Dzeguzīte". Tur apgūtā dziedāšanas maniere negatīvi ietekmē zēna dziedāšanu, jo dzied caur zobiem, kaklā. Balss skan nepatīkami. Sarunā ar tēvu izteicu savu viedokli par zēna balss bojāšanu, taču mani argumenti dziedāšanu neuzlaboja. **Emocionāli atsaucīgs**, ritma izjūta laba, dzied ar patīku, var atveidot jebkuru viņa balss apjoma skaņu. Kavējumi radās ansambļa mēģinājumu un koncertu dēļ.

R. 6g.5m. klusa, savdabīga meitene. Vēro citus bērnus. **Daļēji emocionāli atsaucīga**. Muzikālai darbībai atsaucas, dzied, ritmu var atveidot kustībās, balss apjoms daļēji izveidots. Patīk rotaļdziesmas un deju soļi.

R. 7g.3m. +50, -19 nod. Kluss zēns, pieklājīgs, vēro. Ritmu uztver un atveido daļēji. Dzied, bet balss apjoms izveidojies daļēji līdz "si¹". **Muzikālai darbībai atsaucīgs**.

L. 6g. +59, -10 nodarbības. Māte muzikālā audzinātāja bērnu dārzā, meitene muzikāla. Muzikālai darbībai atsaucīga, Dziedāšana rada prieku, izjūt pārdzīvojumu mūzikā atveido uztverto skaņu ilgumu kustībā, saklusa un atveido skaņu augstumu, balss diapazons izveidojies, ir interese un prasme dziedāt. **Emocionāli atsaucīga**. Grupas muzikālais balsts, var noturēt melodiju bez klavierēm.

R. 6g.4m. +52, -17 nodarbības. Mācās otro gadu, progresē, sācis dziedāt, bet balss diapazons nav sasniedzis vajadzīgo apjomu, nav augšējās skaņas. Muzikālai darbībai atsaucīgs, piedalās rotaļās, jautrs, patīk diskutēt gan ar skolotāju, gan ar D. Uztverto skaņu ilgumu var atveidot kustībā. **Emocionāli atsaucīgs**.

D. 6g.4½m. +52, -17 nodarbības. Jautrs, optimistisks zēns, kustīgs, ritmu labi atveido, laba kustību koordinācija. Labs pieraksts burtnīcā. dzied, balss apjoms daļēji izveidojies, nav augšējās skaņas, bet progresē. **Emocionāli atsaucīgs**.

I. 6g.4½m. +46, -23 nodarbības. Pieklājīga, jauka meitene, virsskaņas dziedātāja, vēl nav izveidojies sakars starp balsi un dzirdi. **Emocionāli daļēji atsaucas** muzikālai darbībai, daļēji atveido ritmu kustībās. Balss apjoms nav izveidojies. Ieteicu meitenei turpināt nodarboties mūzikas pulciņā skolā. I. nāk uz vokālo ansambli un ir jūtami progresējusi 3. klasē.

R. 6g.2m. +50, -19. Nāk otro gadu. **Muzikālai darbībai daļēji atsaucīgs.** Ir daļēja interese dziedāt, daļēji var nodziedāt melodija, skaņu augstumu daļēji saklausu un atveido. Dziedāšana ir neitrāla.

T. 6g.2m. +42, -22 nodarbības, runas dzirdes tembrālais līmenis, **emocionāli neatsaucīgs,** dziedāt neprot, nekad to nav darījis, kustības nav attīstītas, bieži kavēja, nav progress.

V. 6g.5m. +59, -10 nodarbības dzied, aktīva rotaļās, dziedāšana rada prieku, izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā, vienmēr atsauca muzikālai darbībai. Daļēji atveido uztverto ritmu kustībās. Burtnīcā pieraksts kārtīgs. **Emocionāli atsaucīga.**

I. 6g., + 26, -43 nodarbības, dzied, bet **muzikālai darbībai neatsaucīgs.** Nevar atveidot uztverto ritmu kustībās. Dziedāšana ir neitrāla.

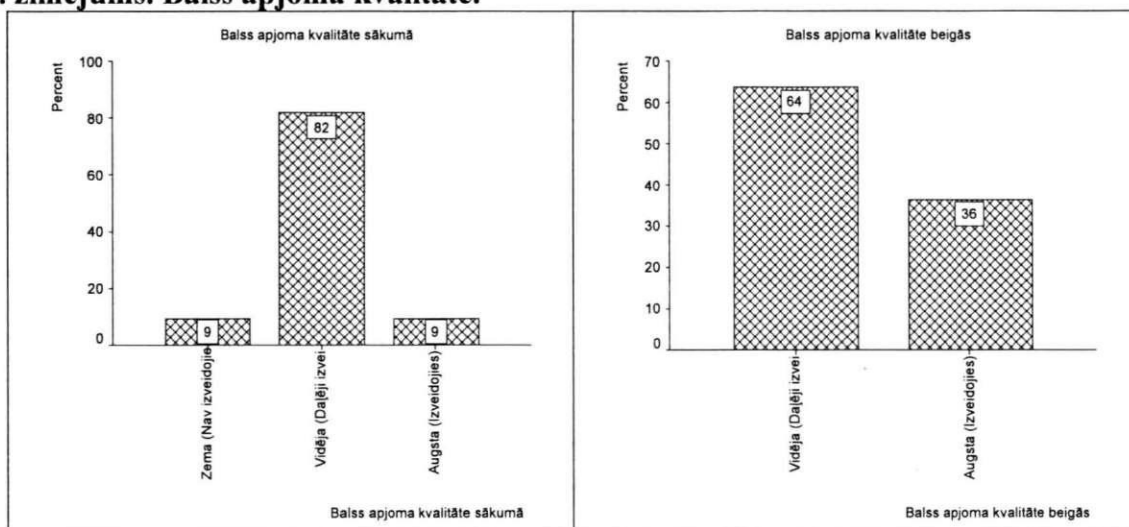
A. 6g.3½m., +58, -11 nodarbības, muzikālai darbībai atsauca vienmēr, izjūt pārdzīvojumu mūzikā, dziedāšana ir neitrāla, ritmu atveido kustībās, daļēji saklausu un atveido skaņu augstumus, balss diapazons daļēji izveidojies, prot dziedāt, bet ir daļēja interese dziedāt. Labprātāk dejo. **Emocionāli atsaucīga.**

Kopā: E.A. = 10; E.D.A. = 6; E.N. = 3

Vecāku attieksme: aizņemti darbā, par progresu muzikalitātē priecājas, taču neizrāda iniciatīvu bērnu attīstības sekmēšanā mājās. Ar vecāku atbalstu tika sagatavotas dziesmas 3 koncertuzvedumiem (10. pielikumā). Mūzikas saturs muzikalitātes sekmēšanā dziedāšanā 13. pielikumā, dziesmu notis 14. pielikumā. Liela vērtība tika veltīta Ziemas saulgriežu dziesmu apguvei. Šim nolūkam piemērota bija I. Zariņas dziesma "Ziema mežā". Dziesmai t.₅ apjoms ($re^1 - la^1$). Diapazons piemērots bērna balsij, saturs interesants par ziemas notikumiem mežā, kas atbilst bērnu interesēm šajā vecumā. Radoši tika izpildīta A. Žilinska dziesma "Pieci kaķi". Šīs dziesmas saturs tika attēlots kustībās un papildināja dziedājumu. Tika apgūtas Pavasara saulgriežu dziesmas un dziesmas par dabas atmodu. Dziesmu saturs sekmēja attieksmes pret kultūru veidošanos un izraisīja prieku ar atraktīvu darbību olu ripināšanā.

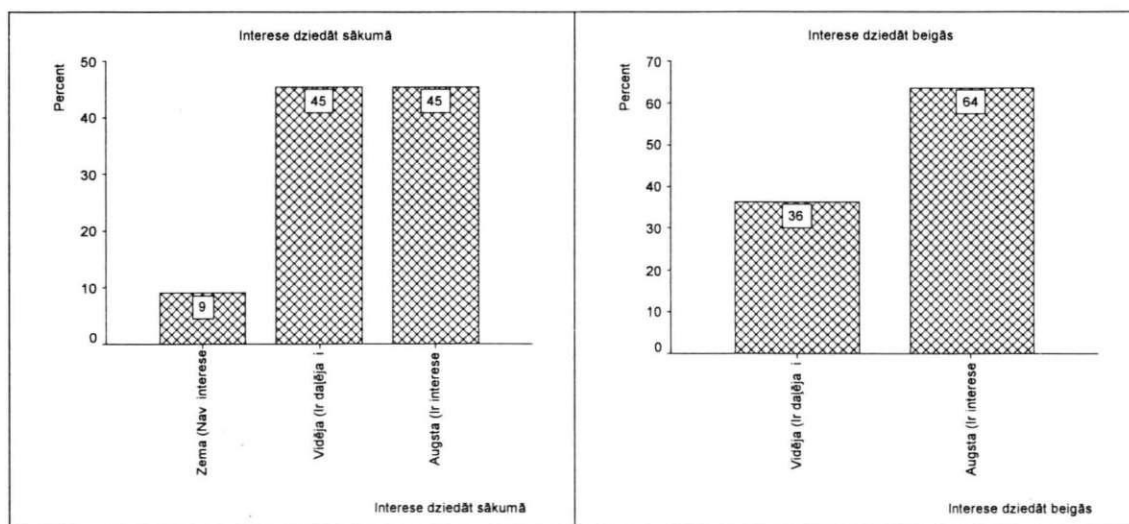
Veicot datu apstrādi pēc Vilkoksona (Wilcoxon) testa, veidojošā eksperimenta 1. posma rezultātos bija izmaiņas visos muzikalitātes rādītājos un līmeņos, taču tās nebija būtiskas. Būtiskas izmaiņas tika konstatētas balss apjoma kvalitātē sākumā un beigās. Vilkoksona testa rezultāti **uzrāda, ka signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp balss apjoma kvalitāti eksperimentālā pētījuma sākumā un beigās.**

58. zīmējums. Balss apjoma kvalitāte.

Strādājot ar izvēlēto saturu, metodēm un formām, būtiskas izmaiņas tika konstatētas dziedāšanas kvalitātē prasmē dziedāt veidojošā eksperimenta 1. posma sākumā un beigās, jo uzrādītā signifikance ir 0,014.

59. zīmējums. Interese dziedāt.

Visi 6-gadīgo grupas bērnu muzikalitātes rādītāji un līmeņi pielikumā.

Secinājumi: Visi dati tika apstrādāti ar statistiskās datu apstrādes sistēmas SPSS palīdzību. Pamatojoties uz Vilksona testa rezultātiem, varu secināt, ka, strādājot ar izvēlēto saturu un metodikām, būtiskas izmaiņas parādījās 3-4 gadīgajiem ritma iekšējā un ārējā vienotībā sākumā un beigās, 5-gadīgo ritma iekšējā un ārējā vienotībā sākumā un beigās un 6-gadīgo balss apjoma kvalitātē sākumā un beigās, kā arī dziedāšanas kvalitātē prasmē dziedāt sākumā un beigās.

ABC 1998./99. m.g. 22.02. – 07.05. = 15 stundas

Sagatavošanas grupā 12 bērni: divi 5-gadīgi, četri 7-gadīgi, seši 6-gadīgi. 8 zēni, 4 meitenes. Septiņi bērni apmeklēja b/d. Notika 15 stundas vienreiz nedēļā. Bērnu muzikalitātes līmenis ir zems: tikai viena meitene dzied un piedalās bērnu vokālajā studijā Knīpas un Knauķi. 3 meitenēm runas dzirdes līmenis, nav attīstīta balss, vāja emocionālā atsaucība, ritma izjūta vāja, nav vēlēšanās kustēties un neprot kustēties. 5 zēni ir rūcēji. Viens sešgadīgs zēns tiek gatavots mājās skolai, lasa, dzied. Otrs zēns ir ar izveidotu diapazonu. Veicot pedagoģisko novērojumu, konstatēju, ka 15 nodarbību laikā nav iespējams iemācīt bērnu dziedāt un jūtami sekmēt viņa emocionālo attīstību, ja tas mājās nav darīts līdz 6 gadu vecumam. Visas nodarbības apmeklēja viens zēns, 4 bērni bija 14 nodarbībās, 3 bērni apmeklējuši 13 nodarbības, 3 bijuši 12 nodarbībās, viens bijis 11 nodarbībās. 4 rūcēji apmeklēja b/d, 3 dziedātāji apmeklēja b/d, 5 bērni dzīvo mājās.

Kopā: E.A. = 2; E.D.A. = 3; E.N. = 7

Veidojošā eksperimenta 1. posma sākumā un beigās tika pārbaudīta bērnu muzikalitāte. Salīdzinot 2 pārbaudēs (septembrī un maijā) iegūtos rezultātus tika konstatēts, ka, lietojot izvēlēto metodiku, didaktikas uzdevumus un pārbaudot satura efektivitāti, izmaiņas muzikalitātes attīstībā ir nelielas. Dzirdes attīstības līmenis saglabājās iepriekšējais. Izmaiņas bērnu attīstībā atbilda uztveres spēju attīstības iespējām.

Pirmsskolas Sagatavošanas grupā izmaiņas netika novērotas. Bija uzlabojusies tikai emocionālā atsaucība. Tas nozīmē, ka, muzikalitātes attīstības kvalitatīvām izmaiņām ar 15 nodarbībām ir par maz.

Iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka nepieciešams izvēlēties nodarbību saturu, kas sekmētu bērnu ritma izjūtas attīstību un veicinātu sakaru izveidi starp dzirdi un balsi.

Izanalizējot pedagoga darba stilu, konstatēju, ka pirmsskolas vecumposmā neder autoritārs stils, kas bija vērojams manā darbā. Ir nepieciešama aktīva sadarbība skolotājs ↔ bērns. Nepietiekami ievēroju to, ka bērni šajā vecumā mācās atdarinot, kā arī to, ka nepieciešams rūpīgi izvēlēties pedagoģiskos paņēmienus bērnu aktīvas darbības stimulēšanai. Tā kā daudzi bērni pirmo reizi par dziedāšanu uzzina tikai dziedāšanas nodarbībās, nepieciešamas dažāda satura un rakstura dziesmas. Tādēļ eksperimenta 2. posmā bērnu attīstībai izmantoju savu 2. sakārtoto bērnu oriģināldziesmu krājumu.

Tas noteica muzikalitātes sekmēšanas uzdevumu, didaktisko uzdevumu izvēli veidojošā eksperimenta 2. posmam.

Veidojošā eksperimenta 2. posms 1999./2000. mācību gadā.

Uzdevumi muzikalitātes sekmēšanai 2. posmā

I. Emocionālā atsaucība

- sekmēt emocionālo atsaucību ar dziesmu saturu, ieklausoties unisona skanējumā;
- iedrošināt pašapliecināties dziedot solo;
- rosināt bērnu dziedāt mājās kopā ar vecākiem mūzikas nodarbību dziesmas.

II. Ritma izjūta

- ietvert rotaļdziesmas ar sarežģītākiem kustību koordinācijas vingrinājumiem: noteikt rokas, virzienu maiņa, pāriešana pie partnera uz priekšu, parādīt ķermeņa daļas;
- sekmēt īslaicīgo un ilglaicīgo atmiņu ar dziesmu vārdu ritmisku atkārtojumu mājās;
- papildināt bērnu kustības ar jauniem elementiem: palecieni, galops, tecīgus un soļu maiņa;
- skanošie žesti: plaukstas, kājas, stilbi;

III. Dzirde

- iepazīstināt ar balss aparātu, elpošanu;
- mūzikas instrumenti: kociņi, svilpaunieki, bundziņas, sietiņš.

IV. Mūzikas saturs - attieksmes

- bagātināt pieredzi ar daudzveidīgāka satura dziesmām: dabas, dzīvnieku tematika ku-kū motīvs (V – III) un vispasaules bērnu motīvs (V – VI – V – III);
- gadskārtas ieražu svētki un tradīcijas: Ziemas Saulgrieži un Pavasara Saulgrieži
- rosināt bērnus radošai darbībai; melodiju sacerēšanai;

V. Balss aparāta apguve un diapazona paplašināšana

- atbalsīt bērnu centienus iepazīties ar klavierēm, līdzdziedāt tām;
- paplašināt balss diapazonu vecumam ar iedziedāšanās vingrinājumiem un plašāka apjoma dziesmām.

VI. Padziļināta muzikālā domāšana

- jauni mūzikas pieraksta elementi: svītras, kvadrātiņi, 5 līnijas, drukātie burtiņi, štrihi: <;
- klausīties, raksturot un salīdzināt dziesmu saturu.

VII. Sadarbības formas

- sekmēt saskarsmes iemaņas: darboties kopā, grupā, pa vienam, respektēt citu;
- strādāt ar bērniem papildus ansablī “Dziesmiņa”.

Veidojošā eksperimenta 2. posma dalībnieku muzikalitātes raksturojums

Veidojošā eksperimenta 2. posmā piedalījās 3 grupas 46 pirmsskolēni.

Pasaku rūķi 1999./2000. m.g. nodarbības mūzikā otrdien, piektdien 14.09. – 21.12. = 28 st., 18.01. – 12.05. = 33 st., kopā = 61 stunda

Jaunākajā grupā bija 12 bērni: 7 zēni, 5 meitenes. Jaunākajai meitenei 2g.10m., 6 bērniem 3g. – 3g.10m., 4 bērniem 4g. – 4g.8m., vienam bērnam 5g.5m.

1. bērns jaunākā meitene **M.** ir ļoti maziņa, bet izrunā visas skaņas, izņemot “r”.

Emocionālā atsaucība augstā līmenī: dziedāšana rada prieku, izjūt pārdzīvojumu mūzikā, vienmēr atsaucas muzikālai darbībai. Daļēji atveido mūziku un kustības vienotībā. Nav sasniegts reproduktīvās dzirdes līmenis. Nav izveidojies balss diapazons. Ir interese dziedāt, bet vēl var tikai runāt. Gada laikā progresē, un primārā skaņa ir “mi”.

2. bērns **Dā.** 3g.10m. Apmeklējis 29, kavējis 32 nodarbības mūzikā. Runas dzirdes līmenis. Vāja ritma izjūta, **emocionāli neatsaucīgs**, jo nav izpratnes par mūziku un dziedāšanu. Nav ziņu par progresu un muzikalitātes līmeņa uzlabošanos.

3. bērns **H.** 3g.3m. Apmeklētas 56, kavētas 5 nodarbības. Runas dzirdes līmenis. Balss diapazons nav izveidojies. **Emocionāli neatsaucīga**, dziedāšana ir neitrāla, neizjūt pārdzīvojumu. Vāja ritma izjūta. Dažreiz atsaucas muzikālai darbībai, mūziku un kustības nevar atveidot vienotībā. Nevar saklausīt un atveidot skaņu augstumus. Nav interese dziedāt un nevar nodziedāt. Sākumā sēž un vēro. Ir vecāka māsa.

4. bērns **N.** 4g. Ģimenē vienīgais bērns. Alerģisks, bieži ir iesnas, taču tas netraucē apmeklēt nodarbības. Ilgi uzmanīgi vēro un nedzied nemaz. Pēc dabas mierīgs, nosvērts, kārtīgs. Apmeklētas 59, kavētas 2 nodarbības. **Daļēji emocionāli atsaucīgs.** Dziedāšana rada prieku, izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā, dažreiz atsaucas muzikālai darbībai, mūziku un kustības atveido vienotībā. 1. pusgadā nevaru noteikt balss apjomu, primāro skaņu, dziedātprasmi. 2. pusgadā zēns daļēji saklausā un atveido skaņu augstumus, primārās skaņas “sol¹”, “la¹”. Maza apjoma melodijas var nodziedāt, ir interese dziedāt.

5. bērns **N.** 4g.8m. lēnīgs, kustību rotaļās piedalās, bet negrib dziedāt. E.N.

6. bērns **Ē.** 4g.5½m., apmeklējis 48, kavējis 13 nod., zēnam nav interese par mūziku un dziedāšanu. Aizraujas ar mašīnām un rotaļlietām. **Emocionāli neatsaucīgs.** Runas dzirdes līmenis.

7. bērns **V.** 3g.3m.vecs Apmeklētas 30, kavētas 31 nodarbība. Zēns **emocionāli atsaucīgs**, dziedāšana rada prieku. Izjūt pārdzīvojumu mūzikā, vienmēr atsaucas muzikālai darbībai, mūziku un kustības daļēji atveido vienotībā, skaņu augstumu uztvere daļēji izveidota, daļēji saklausā un atveido skaņu augstumus ar balsi. Balss diapazons daļēji izveidojies. Ir interese dziedāt.

8. bērns **A.** 4g.2m. apmeklējis 52, kavējis 9 nod. Krievu tautības zēns. Aktīvs, darbīgs. Nepatīk rakstīt, saka, ka noguris. Patīk “Kas dārzā”. Pedagoģiskās situācijas saistītas ar tulkojumu krievu valodā, jo zēns prasa paskaidrot jēdzienus un pamatot, kādēļ nepieciešamas

rotaļas. Grib "spēlēt" klavieres, ko kā balvu par sekmīgu darbu atļauju nodarbību beigās. Dzied virs skaņas. Dzirdes priekšstati nav attīstīti. Nav izveidojušies sakari starp balsi un dzirdi. Negrib organizētu darbību, reizēm grib tikai spēlēties ar mašīnām. Mājās aizraujas ar kompjūterspēlēm. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

9. bērns **T.** 3g.3m. atsaucīga, aktīva, darbīga meitene, bet bieži slimo. Apmeklētas 44, kavētas 17 nodarbības. **Emocionāli atsaucīga.**

10. bērns **E.** 3g.2m. Apmeklētas 59, kavētas 2 nod. Meitenei grūti adaptēties, no citām nodarbībām nāk noraudājusies. Mūzikā relaksējas, patīk darboties. **Emocionāli atsaucīga,** trausla. Draudzene M. Abas sēž kopā un aktīvi darbojas. Reizēm līdzī ir lelles, tad dzied šūpļa dziesmu lellītei. Veidojas pedagoģiskās situācijas, kas ir audzinošas un sekmē labestību. Ritma izjūta daļēja, balss apjoms nesasniedz vecumposmam atbilstošo. Dažas skaņas var nodziedāt (**fa¹, sol¹, la¹**).

11. bērns **R.** 5g.5m. apmeklējis 10, kavējis 51 nodarbību. Vāja muzikalitāte. 10 nodarbību laikā nav progresa nevienā komponentā. **Emocionāli neatsaucīgs.**

12. bērns **V.** Meitene ar zemu balsi. 3 gadi. Runā. Apmeklētas 49, kavētas 12 nod. Uz nodarbībām ved vecmāmiņa, vecāki nodarbojas ar biznesu. Vecmāmiņa dziedājusi kori, mājās muzikāla vide, meiteni ved uz slidošanu, kur notiek baleta un ritmikas nodarbības. Progresē ritma izjūta, bet grūtības sagādā dzirdes priekšstatu atveidošana balsī. 1. gada beigās ir skaņas **re¹ – fa¹**. Dziedāšanas prasme daļēja. **Emocionāli atsaucīga** muzikālai darbībai, dziedāšana rada prieku. Vecmāmiņa stāsta, ka mājās meitene ar patīku dziedot dziesmas.

Kopā: E.A. = 5; E.D.A. = 2; E.N. = 5

Ievērojot vecumposma īpatnības, klasē līdzī atļauju ņemt mīļu rotaļlietu. Pedagoģiskās situācijās bērniem tiek veidota labestība un rūpība, pacietība un iecietība saskarsmē. Bērni jūtas mierīgāk auklējot savas lelles un mašīnas. Reizēm tās veic klausītāju lomu. Bērni noliek savas mīļās rotaļlietas uz krēsla un dzied tām koncertu. Valda liela rosība. Katrs vēlas uzstāties pēc iespējas labāk. Šādas pedagoģiskas situācijas sekmē bērnu atbildību un patstāvību kā arī radošumu.

Rezumējot datu apstrādi pēc Vilksoksona testa, tika noskaidrots, ka 3-4 gadīgajiem ir būtiskas (nozīmīgas) izmaiņas vienā rādītājā – skaņu augstumā sākumā un beigās (Dati 8. pielikumā).

18. tabula. Muzikalitātes rādītāju signifikance eksperimenta sākumā.

Test Statistiķs								
	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā	Dziedātpriekš beigās - sākumā
Z	-1,414 ^a	-1,414 ^a	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-2,000 ^a	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-	,157	1,000	,083	,157	,046	,083	,157	,083

a. Based on negative ranks.
b. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rādītājiem (mainīgajiem) skaņu augstums sākumā - skaņu augstums beigās signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp 2. posma sākumu un beigām. Pārējos rādītājos bija izmaiņas, bet tās nebija būtiskas.

2. grupa Ziedu rūķi 1999./2000. m. g. 14.09. – 21.12. = 28 stundas 18.01. – 12.05. = 33 st. Kopā = 61 stunda Grupā 20 bērni: 10 bērni 5g.1m. – 5g.11m. veci, 9 bērni 6g. – 6g.10m. veci, 1 bērnam 7g.2m. Grupa aktīva, komunikabla.

1. **Ē.** 6g.10m. Bija 50, kavētas 11 nod. 3. gadā **emocionāli atsaucīgs** muzikālai darbībai.
2. **K.** 6g.6m. Apmeklētas 39, kavētas 22 nod. Dzied dažas skaņas. **Emocionāli neatsaucīgs.**
3. **E.** 6g. **Emocionāli atsaucīga.** Dzied, ritma izjūta attīstījies. Apmeklētas 55, kavētas 6 nod.
4. **J.** 6g.5m. Apmeklētas 52, kavētas 9 nod. **Emocionāli atsaucīga**, dzied, kustības un mūziku atveido vienotībā.
5. **V.** 6g.7m. Apmeklētas 59, kavētas 2 nod. Nav attīstīta balss un dzirdes priekšstati. Nav muzikāla vide mājās, zēns neprot dziedāt, nezina nevienu dziesmu. **E.N.**
6. **E.** 5g.3m. 54+, 7-. Darbojas aktīvi ar interesi, nāk otro gadu, sacer melodijas, grib tās nodziedāt nodarbībā, tā pašapliecinoties. **E.A.**
7. **J.** 7g.2m. 58+, 7-. Zēns nav audzis muzikālā vidē, balss augsta, dzied virsskaņas, jo nav kontakta starp balsi un dzirdi. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.** Nav izveidojies diapazons.
8. **A.** 5g.11m. 52+, 9-. Zēns piesaista sev uzmanību ar vecumam neatbilstošu uzvedību, nav nācis iepriekš, ar mūziku nav nodarbojies, mājās neviens nedzied, ir vecāka māsa. Dzirdes priekšstati veidojas, bet nevar atveidot ar balsi skaņu augstumus, jo nav izveidojies diapazons. Ritms labs, kustību rotaļas saista zēna interesi. Gada beigās sāk dziedāt. **Emocionāli atsaucīgs.**

9. L. 5g.1m. 59+, 2-. Ļoti bailīga, pusgadu adaptējas, nāk tikai ar auklīti, auklīte sēž nodarbībās. Tas apgrūtina kontaktēties ar citiem bērniem, jo pārējie sākumā izjuta zināmu diskomfortu, tomēr nāca vieni bez vecākiem. Meitene ir mēģinājusi dziedāt "Dzeguzītē", bet pedagogu attieksmes dēļ ieguvusi neuzticēšanos skolotājam. Emocionāli atsaucīga: dziedāšana rada prieku, izjūt pārdzīvojumu mūzikā, vienmēr atsaucīga muzikālai darbībai. Labi situēta ģimene. Sarunās ar tēvu, kungu gados, noskaidroju, ka ģimenē svarīga latviskā identitāte. Meitenci izveidojies reproduktīvais dzirdes uztveres līmenis, spēj atveidot skaņas ar balsi, ir izveidojies diapazons, dziedātprasme. **Emocionāli atsaucīga.**

10. S. 6g.1m. 32+, 29-. Rūcējs. Emocionāli neatsaucīgs.

11. L. 6g.7½m. 52+, 2-. Vispārīgā attīstība ļoti laba. **Emocionāli atsaucīga.** Izteikta muzikalitāte. Visi komponenti sabalansēti un augstā līmenī. Labprāt pieraksta mūzikas elementus. Uz skolu ved vectētiņš, inteligents vīrs. Runāju ar māti, ka meitenei vajadzētu mācīties mūzikas skolā. Meitene iestājās Jāzepa Mediņa mūzikas skolas klavieru klasē.

12. T. 5g.9m. 48+,13-. Dzied **Emocionāli atsaucīgs.**

13. A. 5g.1m. 42+, 19-. **Atsaucīga**, visur piedalās, visi elementi attīstās sabalansēti.

14. S. 5g.7m. 53+, 8-. Mūzika vienaldzīga, rūcēja. **Emocionāli neatsaucīga.**

15. V. 5g.9m. 53+,8-. Dzied, aktīva, **emocionāli atsaucīga.** Traucēta kustību koordinācija, nepārvalda roku, grūtības pierakstīt.

16. R. 6g.9m. 47+, 14-. rūcējs, neatsaucīgs, nepatīk. **Emocionāli neatsaucīgs.**

17. L. 5g.2m. 52+, 9- komunikabla, patīk dziedāt, sāk dziedāt. **Emocionāli atsaucīga.**

18. K. 5g.2m. 60+, 1-(vecāki šķīrušies, meitene bēdīga). **Emocionāli daļēji atsaucīga.**

19. E. 6g.7½m. 39+, 22-. rūcēja, nav sakara starp balsi un dzirdi, komunikabla, rakstu darbi kārtīgi. Muzikalitāte veidojās pakāpeniski, bet meitene sāka dziedāt, mācoties mūziku pie manis 1. klasē. **Emocionāli atsaucīga.**

20. M. 5g.8m. 60+,1-. Nāk 1. gadu, rūcējs. Nav nekādu saskarsmes iemaņu ar bērniem. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

Kopā: E.A. = 12; E.D.A. = 3; E.N. = 5

Rezumējot iegūto datu apstrādi par 5 gadīgo bērnu muzikalitātes kritērijiem un rādītājiem veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā – beigās Vilksoksona testa rezultāti uzrādīja, ka **būtiskas** (nozīmīgas) atšķirības 2. posma sākumā un beigās ir tikai vienā rādītājā Rādītājiem (mainīgajiem) ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā - ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp 2.eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

19. tabula. Muzikalitātes rādītāju signifikance eksperimenta beigās.

Test Statistīšs								
	dziedātprasme - beigās - sākumā	dzirdzīvojamība - beigās - sākumā	nodarbības - beigās - sākumā	ritma iekšējā vienotība - beigās - sākumā	ritma ārējā vienotība - beigās - sākumā	balss apjoma kvalitāte - beigās - sākumā	interesē dzirdēt - beigās - sākumā	prasme dziedāt - beigās - sākumā
Z	-1,414 ^a	-1,000 ^a	-1,732 ^a	-2,000 ^a	-1,414 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157	,317	,083	,046	,157	,317	,317	,083

a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Sagatavošanas klase ABC 1999./2000.m. g. Skola piektdien un sestdien, mūzika – piektdien 21.01. – 12. 05. = 17 st.

Grupas četrpadsmit bērnu vecums: diviem bērniem 5g.3m. un 5g.11m., desmit bērnu vecums 6g. 4m. – 6g. 11½m., diviem bērniem 7 gadi.

Deviņi bērni apmeklējuši skolu 17 reizes, 4 bērni 16, 1 bērns 15 nodarbības. Nav motivācija muzikālai darbībai. Aptaujājot vecākus, noskaidrots, ka mājās nestimulē muzikālu darbību. Labi dzied 4 bērni, daļēja dzirdes uztvere ir 4 bērniem, rūc 5 bērni. Viens bērns ir tik bezpalīdzīgs, ka neko nevar izdarīt, grūti noturēt zīmuli un veikt pierakstu burtnīcā.

17 stundu laikā vienu reizi nedēļā nav iespējams jūtami ietekmēt bērna muzikalitātes attīstību, tādēļ progress netika novērots. Bērniem nepatīk dziedāt un nav vēlēšanās muzikāli darboties. Zēniem vāja koncentrēšanās spēja. Pedagoģiskās situācijas radās uzvedības dēļ. Nedziedātāji neizjūt skaņas augstumu, nodarbības viņus garlaiko. Saka, ka nepatīk dziedāt. Skatiens ir izklaidīgs. Iesaistot aktīvā darbībā kustību rotaļās, vēlēšanās blēņoties un traucēt citus. 4 bērni no šīs grupas tālāk mācījās mūziku manā vadītajās mūzikas nodarbībās 1. klasē. Aktivitāte saglabājās, emocionālā atsaucība kļuva intensīvāka.

Kopā: E.A. = 4; E.D.A. = 3; E.N. = 7

Pamatojoties uz datu analīzes rezultātiem tika konstatēts, ka saturs ir izvēlēts pareizi, jo bagātināja pieredzi. Tomēr saturam nav būtiska nozīme visu muzikalitātes komponentu, īpaši dzirdes un dziedātprasmes attīstībā. Tiem 6 gadīgajiem, kam mūzikas nodarbības bija 2x nedēļā visu gadu, bija izmaiņas ritma iekšējā un ārējā vienotībā. 6 gadīgo grupai, kurai notika tikai 17 mūzikas nodarbības, būtiskas izmaiņas nebija nevienā rādītājā. Lietojot izvēlēto saturu, tika konstatētas izmaiņas 3-4 gadīgo balss apjoma kvalitātē un 5-6 gadīgo ritma izjūtas iekšējā un ārējā vienotībā.

Muzikalitātes līmeņa pārbaude veidojošā eksperimenta 2. posma beigās ļāva konstatēt notikušās izmaiņas emocionālajā atsaucībā un ritma izjūtā. Kavējās muzikālās dzirde attīstība,

balss diapazona izveide un dziedātprasmes veidošanās. Bija nepieciešams veidot sabalansētu nodarbību saturu, kas sekmētu visu muzikalitātes komponentu sabalansētu attīstību. Bija nepieciešamas jaunas darba formas, kas padziļinātu bērnu interesi par mūziku. Tā kā muzikālā atsaucībā ir svarīgs emocionāls pārdzīvojums, nolēmu iesaistīt pirmsskolēnu vecāko grupu un bērnus, kas apmeklēja nodarbības otro gadu vidējā vecuma grupā dzirdes attīstības pulciņā "Dziesmiņa". Bērni ar mūziku nodarbojās vēl papildus 2 stundas nedēļā. Tas nodrošināja visi muzikalitātes komponentu sekmēšanu veselumā, jo tika īstenota sadarbība, nodrošināta muzikāla vide, tika sekmēta individuālo dotumu attīstība. Tas noteica uzdevumu izvēli veidojošā eksperimenta 3. posmam.

2000./2001. m.g.

Veidojošā eksperimenta 3. posmā piedalījās 3 grupas, 48 pirmsskolēni.

Pirmsskolēnu muzikalitātes individuālais raksturojums

Grupas pirmsskolā ir nelielas, tādēļ, lai parādītu pēctecību un pakāpenību bērna muzikalitātes attīstībā, tiks veikts visu bērnu apraksts veidojošā eksperimenta laikā. Jaunākajā grupā (3-4 gadi) veikts apraksts par 2000./2001. m.g. grupas 16 bērniem. 2000./2001. m.g. vecākajā grupā, kur visiem bērniem bija pilni 6 gadi, tiks veikta salīdzinošā analīze (11 bērni). Vidējā grupā 11 bērni (4-5 gadi).

Uzdevumi muzikalitātes sekmēšanai 3. posmā

I. Emocionālā atsaucība un pašapliecināšanās

- sekmēt pirmsskolēnu emocionālo atsaucību ar bērna vecumam piemērotu saturu un rūpēties, lai katrs bērns vēlētos pašapliecināties dziedot;
- stimulēt patstāvīgi dziedāt tautasdziesmas bez pavadījuma (a capella).

II. Dziedāšanas satura apguves padziļināšana

- iepazīstināt ar tautasdziesmu tematisko daudzveidību, salīdzināt to raksturu un saturu;
- dziedāšanas saturā ietvert 20. gadsimta latviešu bērnu dziesmu autoru L. Garūtas, E. Goldšteina, J. Ozoliņa, Ē. Siliņa pedagoģiski pamatotas dziesmas bērniem;
- iepazīstināt ar komponistu darbiem, stāstīt par melodiju īpašībām, izpildījuma zīmēm.

III. Ritma izjūta

- turpināt kopt kustību koordināciju.
- nostiprināt skanošos žestus: kāja, stilbi, plaukstas, jauns žests – knipji, pirkstu tehnika to atļauj.

IV. Diapazona apguve un nostiprināšana

- diferencēt bērnu darbību, piemērojot izvēlēto uzdevumu reālajai attīstībai;
- bērniem ar straujāku muzikālo attīstību ietvert plašāka diapazona dziesmas; bet šaurāka diapazona bērni ritmiski pavada viņu dziedājumu;
- stimulēt bērna uzmanības noturēšanu atbilstoši vecumposmam līdz 12 min.

V. Muzikālā dzirde

- attīstīt muzikālo dzirdi ar īsiem vingrinājumiem;
- ieklausīties bērnu dziedājumā.

VI. Muzikālās domāšanas veicināšana

- sekmēt mūzikas mērķtiecīgu klausīšanos ar konkrētiem uzdevumiem: izpildītājs, instruments, raksturs, dinamika;
- atveidot mūziku vizuāli;
- ar dziesmu "Niķīgā notiņa" apgūt mažora skaņkārtu un Do mažoru.
- mūzikas pierakstā: iepazīstināt ar nošu nosaukumiem: **DO, RE, MI, FA, SOL, LA, SI, DO**; pakāpēm: **I, II, III, IV, V, VI, VII, I** (pirmsskolā raksta lielos burtus);
- simultāna darbību veikšana: rakstīt vai zīmēt, krāsot + dziedāt vai klausīties skaņdarbu sekmēs uzmanības sadalīšanu;

VII. Radošums, kultūzidentitāte, attieksmes.

- ar dziesmu saturu sekmēt kultūzidentitāti, ietvert gadskārtas ieražu dziesmas;
- stimulēt attieksmes "pret sevi", "citiem cilvēkiem", "dabu", "darbu", "skaisto", "ģimeni", "valsti", "vērtībām" veidošanos.
- klausoties mūziku, veidot izpratni par: legato, staccato, forte, piano, crescendo un diminuendo.

Jaunākās grupas (12 bērni) raksturojums

Uzsākot darbu, bija svarīgi pārliccināties par mājās kopto bērnu muzikalitātes līmeni, jo **Runas dzirde** un **muzikālā dzirde** bērnam tiek veidota un attīstīta vienlaicīgi mazbērna vecumā. Bērna runas mēģinājumi sākas ar bērna valodu – lalināšanu agrajā bērnībā. 3 – 4 gadi ir pārejas posms no agrās bērnības un pirmsskolu.

Grupā 12 bērni. Desmit bērniem 3 gadi, vienam 2 gadi 9 mēneši, vienam bērnam 4 gadi un 1 mēnesis. Bērni ļoti aktīvi un atsaucīgi saskarsmē ar skolotāju. Sarunās ar vecākiem noskaidroju, ka a) divām jaunākajām meitenēm slimības dēļ ir grūti adaptēties; b) vecāku aizņemtība darbā traucē atvest bērnus uz nodarbībām; c) pirmsskolas vecumā bērni gul pusdienlaiku, tādēļ nodarbību sākums 15³⁰ 3 – 4 gadu vecumposmā ir par agru. Grupā bija 8 zēni un 2 meitenes. Tas apgrūtināja rotaļu izvēli pāros un saziņas prasmes apguvi. Adaptācijas

periods ilga 1 mēnesi. Divu mēnešu laikā bērni iemācījās darboties ar skolotāju bez māmiņām, jo nodarbībās valdīja labvēlīga gaisotne, kā arī apguva pieredzi komunikēties – no sākuma nedeva roku viens otram, neprata nostāties aplī rotaļām dārziņā. Saskarsmes prasmes iesākumā veidot iespējams skolotājai pašai nostājoties starp bērniem. 3 – 4 gadu vecumā grūti runāt par dziedāšanas prasmi un dziedāšanas nodarbībām. Novēroju, ka bērni melodiju uztvēra ātri, ne vienmēr nodarbībā uzreiz dziedāja, taču visu bērnu vecāki stāstīja, ka mājās bērni labprāt dziedāja visas mācītās dziesmas. Pamanīju, ka bērnu attīstību sekmēja saudzīga attieksme pret visiem bērniem, un nodarbību saturs ar bērniem tuvas apkārtējās pasaules tēliem. Tikai mudinot veikt konkrētu uzdevumu un iedrošinot bērnu kustēties un aktīvi darboties, iespējams uzturēt kontaktu ar viņiem. Lasot bērnu grāmatiņas, tika rosināta interese par grāmatu. Pēc G.Kraigas 3-4 gadu vecumposmā notiek pakāpeniska abu veidu bērnu motorikas attīstība. Bērni pārvietojas, kājas liekot tuvāk vienu otrai, kustības ir līgas un veiklas, priekšmetus ņem ar vienu roku. Svarīgi ir tas, ka zīmē uz papīra dažādus ķeburus [206, 358]. Bērniem vēl grūti noturēt zīmuļus, tomēr, lai izraisītu vēlmi pašapliecināties dažādos darbības veidos, attīstīt pirkstu veiclību, attiecīgi dziesmu tematikai bērni tiek iesaistīti vizuālajā darbībā: Saulīte, māja, mašīna, cilvēciņi, ģimene, mūzikās saturā apdziedāti dzīvnieciņi: ezis, vāvere, suns, kaķis, putni u.c., dažāda lieluma svītras, izkrāsojot tos dažādās krāsās. Tā tiek apgūta izpratne par krāsām.

1½ mēneša laikā tika apgūtas dziedamās rotaļas: “Gribam zināt”, “Adat, meitas, ko adat”, “Ežuks”, “Ko mēs, bērni, stādīsim”. Mērķtiecīgās rotaļās apguva tecīņus soli, soļošanu, mācījās atšķirt labo no kreisās rokas, noteikt kustības virzienu, pietuities, piecelties u. c., ieklausījās mūzikas noskaņā un raksturā, atdarināja to ar kustībām.

Novērojumi liecina, ka šajā vecumā bērni runā neskaidri, dažreiz klusē. Bērnu autonomā runa daudzreiz nebija saprotama, piemēram, bērniem A, H. Dziedot vingrinājumus, mācās “r” izrunu, apgūst fermātu, nosaka melodijas virzienu, attēlojot to ar rokas kustībām, un dinamiku.

60. zīmējums. Iedziedāšanās vingrinājumi.

r, l r-----, r----- Ja ir gaisma zaļa, za-ļa, za-ļa

Bērni vēlējās iepazīt klavieres, tādēļ nodarbības beigās katrs bērns spēlēja klavieres. Ir atzīts, ka klavierspēle ir labākā smadzeņu darbības sakārtotāja [Birkops,1999]. Pēc savstarpējas vienošanās spēlēšana ilga ne vairāk par minūti. Tā tika audzināta tīšā uzmanība

un attīstīta prasme uzvesties koncertos. Atšķirībā no 1999./2000. mācību gada 3–4 gadīgajiem bērniem, šogad 3-gadīgajiem bija grūti noturēt uzmanību, tādēļ, lai 6 – 8 minūtēs labāk iegaumētu, sākumā bērni **dziedāja**:

1. Iedziedāšanās, atdarināja sadzīves skaņas: vilcienu, mašīnu, citus trokšņus; putnus, dzīvniekus; zvana skaņas; vēja šalkas u.c.
2. Dziedamo rotaļu laikā bērni mācījās rādīt ķermeņa daļas dažādos tempos (lēni, vidēji ātri un ātri): “Galviņa, pleciņi”, rotaļā “Pietuptions” apguva pietuptions, glāstu, tecīgus soli, boksēšanos, pasmaidīja, soļošanu u.c. darbības. Katru reizi ietvēru kādu citu elementu, kuru izdomāja bērni.
3. Relaksācijas laikā, klausoties šūpļa dziesmu, bērni nevarēja apzināti pārslēgties un mierīgi nosēdēt.
4. Mūzikas klausīšanās: spēlēja tautas dziesmas. No kasetēm atskaņoju bērnu dziesmas gan solo, gan kora izpildījumā.

Pasaku rūķi 2000./2001. m.g. 19.09. – 21.12. = 29 st., 09.01. – 11.05. = 35 st., kopā = 64 stundas

1. pirmsskolēns A. Nodarbības uzsākot, zēnam ir 3 gadi un 5 mēneši, +58, -6 nod. Ģimenē divi bērni. Jaunākajam brālim nav vēl viens gads. Māte nestrādā, bet nodarbojas ar bērniem. Tēvs strādā labi atalgotu darbu. Ģimene labi situēta. Zēns **emocionāli atsaucīgs**. Komunikējas. Vecāki prasīgi pret skolotāju, lūdz skolotājai būt stingrai un prasīgai. Zēnam nav noturīga uzmanība. Nav sasniegts muzikālās dzirdes līmenis. Zēnam laba atmiņa, ātri iegaumē vārdus.

2. pirmsskolēns K. 3g., +40, -24. Ģimenē vienīgais bērns. Meitene ļoti jauka, droša, adaptācijas periods noritēja ātri, meitene var iztikt bez mātes klātbūtnes. Atsaucas ar kustībām. Atdarina visu, ko skolotāja dara un rāda. Dziedamajās rotaļās aktīva. **Emocionāli atsaucīga**, bet vēl nav sasniegts muzikālās dzirdes līmenis. Vēro uzmanīgi. Incidents ar kādu skaļu vecāku bērnu koridorā, nobaidīja meiteni. Meitenes uzvedība krasi mainījās, jo viņai radās bailes. Meitene vairs nevēlējās nākt uz nodarbībām, tādēļ vecāki meiteni uz nodarbībām veda retāk. Jūt līdzpārdzīvojumu un līdzdarbojas.

3. pirmsskolēns M. Uzsākot nodarbības pirmsskolā, zēnam ir 3 gadi un 6 mēneši, +48, -16. Ģimene labi situēta. Bērns stāsta par notikumiem mājās, jūtams, ka viņi ir nedraudzīgi. Bērnu uzrauga un audzina auklītes, jaunas studentes. Auklītes rūpējas par bērnu attīstību, bērni stāsta par redzēto muzejos, dzirdēto masu saziņas līdzekļos. Zēnam ir muzikālās dzirdes reproduktīvais līmenis. Negrib piedalīties rotaļās. Pirmajā pusgadā nāk kopā ar vecāku māsu. Meitene ir prātīga, bet nepatīk komunikēties ar citiem bērniem. Vecākiem nav laika bērnu

audzināšanai. Par to rūpējas citi cilvēki. **Sākumā emocionāli neatsaucīgs, vēroja, vēlāk sāka darboties.**

4. **pirmsskolēns H.** 3g.7½m., +50, -14. Ģimenē 2 bērni. Abi zēni. Brālis ir jaunāks, nav vēl viens gads. Vecāki ieinteresēti zēna attīstībā. Nodarbībās zēns nemierīgs, nespēj koncentrēties. Interesē tehnika, klausās. **Daļēji emocionāli atsaucīgs.**

5. **pirmsskolēns E.** 3g.4m., +26, -38. Vienīgais bērns ģimenē, nosvērts, grib sēdēt. Mazkustīgs. Ja bērns negrib piedalīties rotaļās, tas viņam netiek uzspiests, bet iesaistīt darbībā var ar individuālu kustību priekšnesumu. Deju soļu demonstrējumam atsaucās visi.

6. **pirmsskolēns M.** 4g.1m., +44, -20. Šajā grupā vecākais bērns. Tā kā zēns apmeklē dārziņu, bieži ir uzbudināts, jo ir agri pamodināts un nav gulējis dienasvidū. Tas ietekmē uzvedību. Manās vadītajās nodarbībās bērni var kustēties un darboties radoši, tādēļ, kaut gan zēns ir izteikti kustīgs, mūzikā tas nerada problēmas. Zēns ir **emocionāli atsaucīgs**, laba ritma izjūta, patīk dejot, prot dziedāt, ir izveidojies diapazons, ir muzikālā dzirde..

7. **pirmsskolēns R.** 3g., +61, -3. Uzsākot nodarbības, zēnam trīs gadi. Ģimenē vienīgais bērns. Vecāki jauni. Māte nestrādā, bet nodarbojas ar bērnu un ved viņu uz pirmsskolas sagatavošanu. Ģimene labi situēta. Zēna muzikalitātes līmenis: **Emocionāli daļēji atsaucīgs** 1, nav sasniegts melodiskās dzirdes līmenis 0, vidēja ritma izjūta 1, balss apjomu nevar noteikt, jo zēns nedzied 0, dziedāšanas prasme mājās nav apgūta 0. Grupas rotaļās darbojas, labi audzināts, uzmanīgi vēro nodarbībā notiekošo un ieņem. Patīk rotaļas, kustību koordinācija laba. Pēc gada zēns tika iesaistīts deju kolektīvā.

8. **pirmsskolēns T.** 3g., +51, -13. Ir vecāka māsa, kas arī apmeklē pirmsskolas nodarbības 2. gadu. Zēnam 3 gadi un 3 mēneši, slimīgs. Grib būvēt mājas, tādēļ ir pedagoģiskās situācijas, kad, slēpjoties no skolotājas, ceļ mājas no klučiem zem galda. Vidēja komunikēšanās prasme. Uzmanība un uztvere atbilst vecumam. Nav sasniegts muzikālās dzirdes līmenis. Augsts runas tembrs. Ģimene ir ļoti labi situēta. Par bērniem rūpējas gan vecāki, gan vecvecāki. Uz skolu ved vecmāmiņa, no skolas paņem vecāki pēc darba. Sarunās ar zēnu noskaidroju, ka mājās vecmāmiņa dzied bērnam gan tautasdziesmas, gan latviešu komponistu dziesmas. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

9. **pirmsskolēns K.** 3g.3m., +17, -47 nod. Smaidīga meitene. Slimīga. Nav regulārs apmeklējums, 2. pusgadā daudz kavēja. Nodarbībās **emocionāli atsaucīga**, darbojas labprāt, komunikējas ar visiem. Neuztver ritmu, nav balss apjoms un diapazons.

10. **pirmsskolēns A.** 3g.5m., +44, -20 nod. Tēvs mākslinieks, māte nestrādā. Muzikāls, aktīvs rotaļās. Komunikējas labprāt. Darbojas un uztver dziesmu vārdus latviski, kaut gan pirmā valoda zēnam ir krievu valoda. **Emocionāli atsaucīgs**, laba ritma izjūta. Nesaprotamo cenšas

tūlīt noskaidrot ar jautājumu. Lai bērns justu emocionālu atbalstu, skaidroju gan latviski, gan krieviski. Nav muzikālā dzirde.

11. pirmsskolēns V-L. +19, -45 nod. Uzsākot nodarbības, meitenei ir 2 gadi un deviņi mēneši. Nodarbībās piedalījās arī māmiņa. Meitenei patika rotaļnodarbības, veidojās komunikēšanās prasme ar skolotāju. Tā kā meitene viena nevarēja piedalīties, bet vecākiem bija jāstrādā, pēc 19 apmeklējumiem nodarbības apmeklēt pārtrauca. Ieguvis emocionālu stimulu, bet, nebeidzoties adaptācijas periodam, tika pārtraukta attīstoša darbība. **Emocionāli atsaucīga. Ir muzikāla dzirde.**

12. pirmsskolēns A. 3g., +16, -48 nod. Bija grūti adaptēties. Meitene slimīga, muzikalitātes līmenis zems. **Emocionāli neatsaucīga.**

Kopā: E.A. = 6; E.D.A. = 4; E.N. = 3

Atsaucoties uz vecāku lūgumiem būt stingrai, likt darīt, rakstīt u.c., atbildēju, ka svarīgi ir izraisīt bērnu vēlēšanos nākt uz nodarbībām ar prieku un darboties ar interesi. Tas panākams ar bērna attīstībai piemērotu darbības veidu – dažādām rotaļām, kurās bērni var izspēlēt reālas dzīves situācijas, kas saista viņu interesi. Piemēram pedagoģiskā situācija rotaļā “Vilcieniņš”. Tās vārdu saturs ir šāds:

1. Čuk, čuk, čuk, čuk, Čuk, čuk, čuk, čuk,
Vilciens pūš un elš.
Čuk, čuk, čuk, čuk, Čuk, čuk, čuk, čuk,
Tālu vedīs ceļš.
2. Čuk, čuk, čuk, čuk, Čuk, čuk, čuk, čuk,
Līdzī nēmiet mūs!
Čuk, čuk, čuk, čuk, Čuk, čuk, čuk, čuk,
Ai, cik jauki būs!

Organizējot rotaļu, novēroju, ka visi bērni uzreiz gribēja būt lokomotīves. Tas izraisīja strīdus, jo nevarēja izveidot vilcieniņu, bērni neturējās viens pie otra, bet gribēja nostāties priekšā. Pārrunās noskaidrojām, kāds izskatās vilcieniņš, cik vagonu vilcieniņā būs, vai būs šaursliežu vilcieniņš. Pēc tam savstarpēji vienojoties izveidojām vilcieniņu. Norunājām, ka 1. bērns – lokomotīve pēc dziesmas nodziedāšanas taurēs un paziņos staciju, bet pēc tam nostāsies vilcieniņa beigās. Nākamais bērns, kas atrodas pēc viņa, kļūs par lokomotīvi. Lai būtu pievilcīgāk spēlēt šo rotaļu, un bērni paši izveidotu vagoniņu secību, izdomājām, ka pēdējais bērns, kas atveidos lokomotīvi, pirmais saņems balvu. Visu bērnu centība bija pārsteidzoša. Šī rotaļa ir ļoti pamācoša un audzinoša, jo bērns mācās gan pašapliccināties, gan kļūt par līderi, gan samierinās ar to, ka ne vienmēr būs pirmais.

Pedagoģiskās situācijas spēlējot rotaļu “**Kas dārzā**”. Bērni parasti atsaucīgi iesaistās rotaļā, jo šajā rotaļā visi ne tikai iet dārziņā, bet individuāli atdarina bitīti, ložņājot cauri sadotām paceltām rokām. Visi grib būt pirmā bitīte. Atrisināt situāciju var dažādi, piedāvājot atļaut jaunākajam būt par bitīti (piekāpšanās), vai pirmā bitīte ir tas bērns, kurš visātrāk pieteicās būt bitīte. **Citā** pedagoģiskajā situācijā, ja kāds apvainojas, atstāj rotaļu un tūlīt apsēžas, var aprunāties ar bērniem un kopīgi izlemt ļaut apvainotajam sākt rotaļu, vienojoties, ka citreiz viņš atļaus tam būt pirmajam, kas šajā gadījumā piekāpās.

Ķermeņa iepazīšanas rotaļās veidojas dažādas pedagoģiskās situācijas. Piemēram, rotaļā “Galviņa, pleciņi” trīs dažādos tempos jāpaspēj dziedot parādīt ķermeņa daļas šādā secībā: **1) galviņa, pleciņi, celīši, kājas, celīši, kājas, celīši, kājas: 2) galviņa, pleciņi, celīši, kājas, ausis, mute, acis, deguns**. Vairumā gadījumu bērni sasteidz rotaļu, bet nespēj pareizi parādīt ausis, acis, mute, deguns. Abos gadījumos, kad izdodas un kad neizdodas, piedāvāju un visi labprāt piekrīt individuāli rādīt nostājoties grupas priekšā. Izvirzu uzdevumu salīdzināt izpildījumu un noteikt, kuram bija visprecīzākais izpildījums. Šajā rotaļā nepieciešams bērniem iedrošināt. Parasti šī rotaļa tika izpildīta ļoti emocionāli.

Iedziedāšanās vingrinājumos grupa nosaka melodijas virzienu $\uparrow \longrightarrow \downarrow$, skaņas augstumu: augstu, vidēji vai zemu, sajūtas saistot ar dzīvnieku pasaules skaņām: pelīte pīkst, lācis zemu rūc, kaķis ņaud u.c., kā arī ar sadzīves muzikālām skaņām un trokšņiem.

Tika lietotas dažādas darba formas ar vecākiem. Notika 2 atklātās nodarbības. Ar vecākiem izveidojās laba sadarbība. Pārrunās, kurās tika apskatīti 5 jautājumi, noskaidroju veidojošā eksperimenta vecāku attieksmi pret bērnu muzikalitāti, mūzikas saturu un mājas muzikālo vidi. 6 vecākiem nebija pietiekamas zināšanas par bērna attīstību šajā vecumposmā. Viņi uzskatīja, ka bērnam uzreiz ir jāklūst par dziedātāju. Viņi pieprasīja skolotājai būt prasīgākai un stingrākai. Atbildēju, ka, pirmkārt, skolotāja uzdevums ir noskaidrot bērna uztveres spējas, otrkārt, strādāt apdomīgi, sistemātiski un regulāri, turpinot muzikālās dzirdes uztveres veidošanu. Galvenais uzdevums ir izraisīt interesi par dziedāšanu un vēlēšanos dziedāt. 3 – 4 gadu vecumposmā bērni pierod darboties kopā. Tas ir adaptācijas periods, kurā pieredzi gūst ar netīšo uzmanību, novērošanu un atdarināšanu. Bērna attīstībai piemērotu dziesmu izvēli apgrūtinā šī vecumposma šaurais diapazons **mi¹ – la¹** un apstākļi, ka **dziedošā balss** veidojas katram individuālā tempā, tādēļ pārsvarā bērni spēj tikai klausīties un fragmentāri piebalsot - līdzdziedāt. Tikai diviem bērniem bija vecumposmam atbilstošs balss apjoms.

Nodarbību gaitu vecāki vēroja atklātajās nodarbībās divreiz gadā un trīsreiz gadā koncertos (Ziemas saulgriežu, Lieldienu un noslēguma koncertā Mātes dienā).

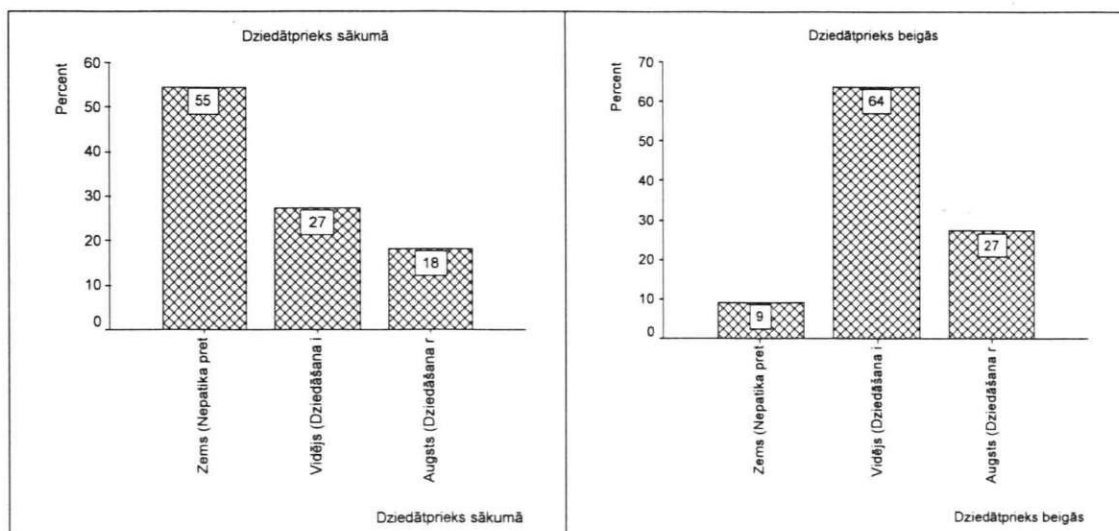
1. atklātajā nodarbībā novembrī bērni darbojās kopā ar māmiņām - mācīja māmiņām rotaļas, tā sevi apliecinot darbībā. Māmiņas savukārt vēroja bērnus darbībā un ieklausījās apgūstamajās melodijās, lai vēlāk varētu dziedāt kopā ar bērniem mājās, viesos, dabā, svētkos.
2. atklātajā nodarbībā aprīlī vecāki vēroja skolotājas sadarbību ar bērniem. Pārrunā ar vecākiem klausījās viņu vērtējumu un ieteikumus, ka būtu lietderīgi ietvert vienkārši kustību rotaļas. Paskaidroju, ka pēc manām domām mūzikas nodarbībās ir paredzētas dziedamās rotaļas, jo citās nodarbībās kustību rotaļas noder relaksācijai.

Sadarbības forma - **koncerti notika 3x gadā**. Visi koncerti bija starptematiski integrēti, jo tika organizēti **Ziema Saulgriežu svētkos, Pavasara Saulgriežu svētkos – Lieldienās un mācību gadu noslēdzot**, skolas gaidas un mātes dienas tematika. Koncerti notika visām trim vecuma grupām kopā (scenāriji 12. pielikumā). Tika audzināta attieksme pret darbu, dabu, svētkiem, sevi, vecākiem, skolu.

Konstatēju, ka mājās vecāki dzied 5 bērniem. 7 bērniem netiek regulāri stimulēta muzikālās dzirdes uztvere un dziedātprasme. Uzsākot darbu septembrī, tikai divi dziedāja līdzi, maijā rotaļās epizodiski mēģināja dziedāt visi. Tie, kas uzreiz nepiedalījās rotaļās un dziedāšanā, bet sēdēja, vēroja un ieklausījās vārdos, pēc kāda laika tos atcerējās un aktīvi iesaistījās rotaļās. Divi bērni (H. un M.) šajā grupā ir ļoti kustīgi, nemierīgi, tādēļ spriedzes mazināšanai tika izmantota rāpošana, slēpšanās, spēles balss noteikšanai un citi darba paņēmieni dzirdes uztveres attīstībai. Šie darba paņēmieni ir arī labs līdzeklis relaksācijai.

Apkopojot muzikalitātes analīzes datu apstrādi pēc izveidotajiem kritērijiem, rādītājiem un līmeņiem, konstatēju, ka 3.posmā **būtiskas** izmaiņas bija 5 rādītājiem: dziedātprieks, līdzdarbošanās, skaņu augstums, balss apjoma kvalitāte un interese dziedāt, bet rādītājā prasme dziedāt bija **ļoti būtiskas** izmaiņas.

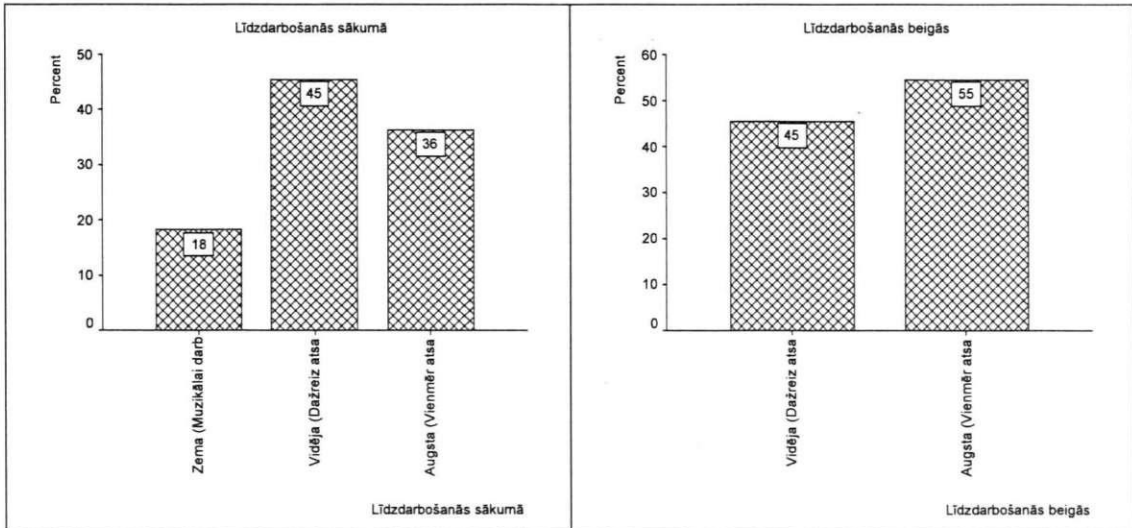
61. zīmējums. Dziedātprieks.

Rādītāju (mainīgo) dziedātprieks sākumā - dziedātprieks beigās signifikance ir 0,014, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimenta 3. posma sākumu un beigām.**

(Dati 9. pielikumā).

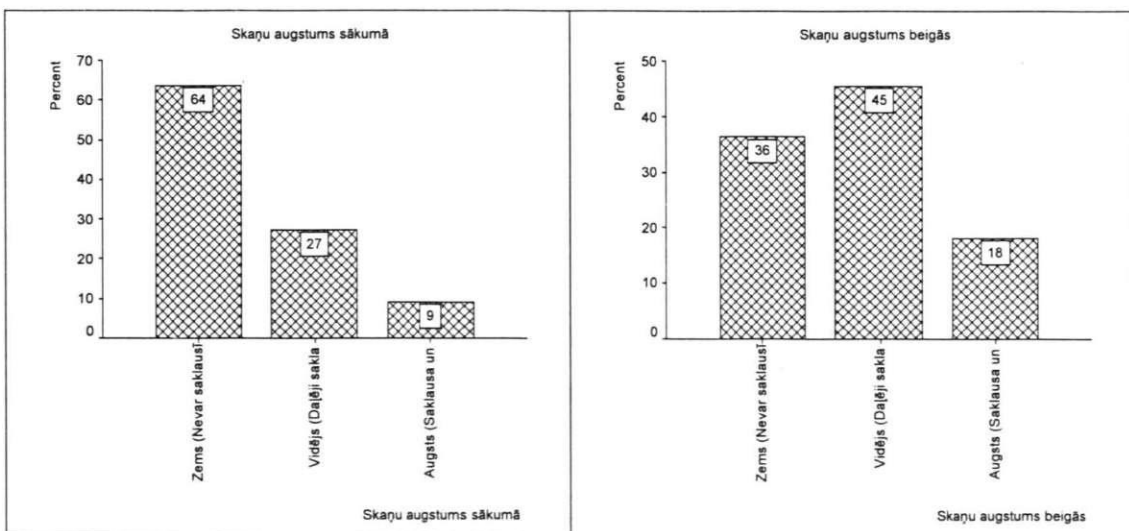
62. zīmējums. Līdzdarbošanās sākumā un beigās.

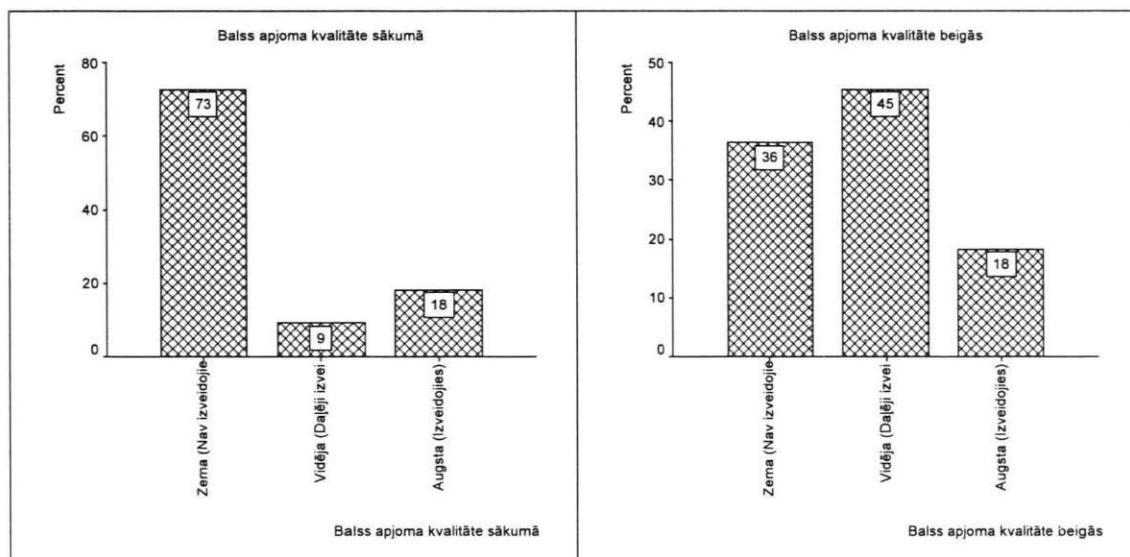
Rādītāju (mainīgo) līdzdarbošanās sākumā - līdzdarbošanās beigās signifikance ir 0,046, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimenta 3. posma sākumu un beigām.** (Dati 9. pielikumā).

Nākamajā zīmējumā attēlotajiem rādītājiem (mainīgajiem) skaņu augstums sākumā - skaņu augstums beigās signifikance ir 0,046, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp pētījuma 3. posma sākumu un beigām.**

63. zīmējums. Skaņu augstums.

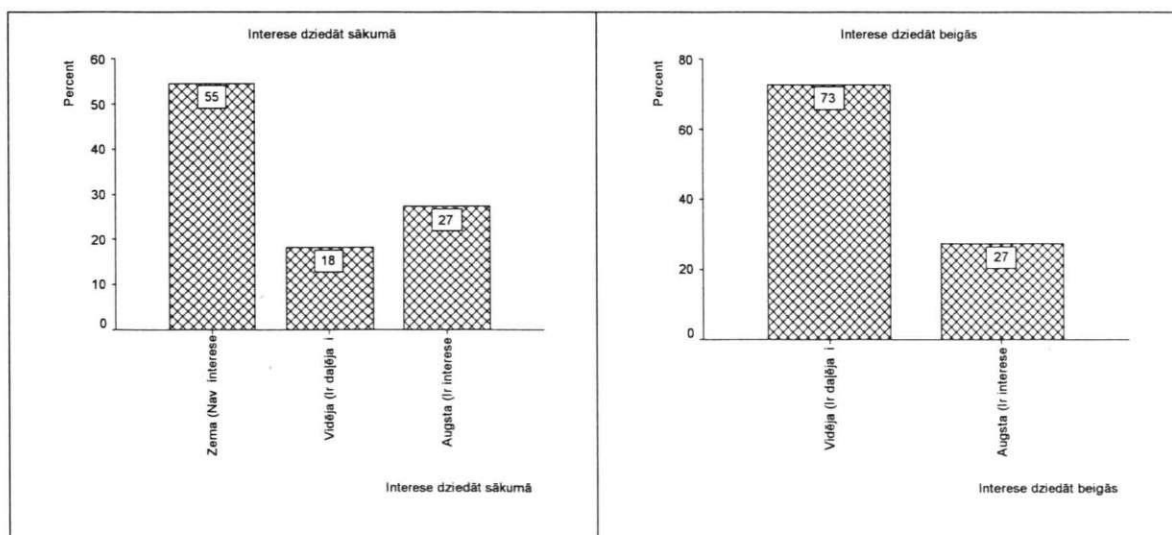

64. zīmējums. Balss apjoms.

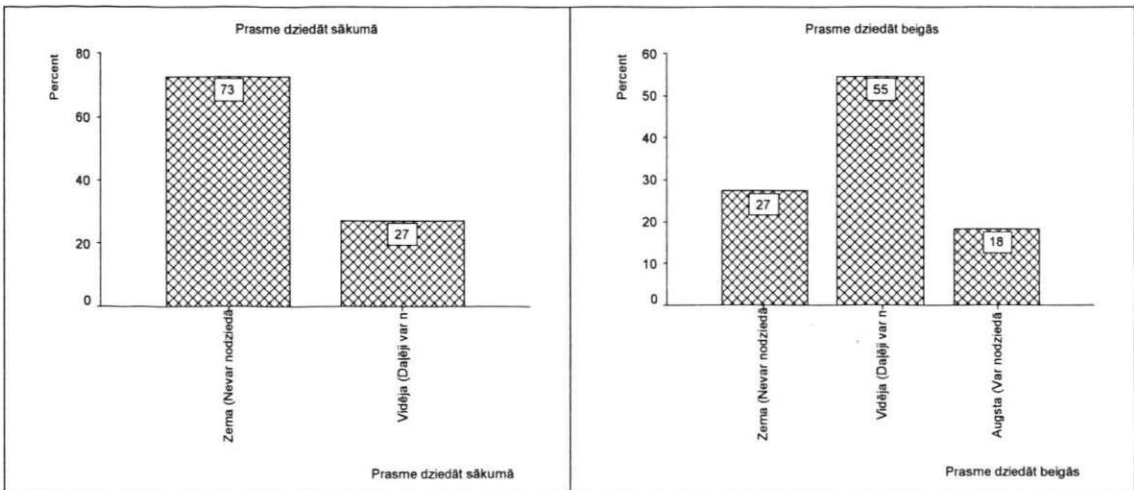
Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) balss apjoma kvalitāte sākumā - balss apjoma kvalitāte beigās signifikance ir 0,046, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp 3. eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.** (Dati 9. pielikumā).

65. zīmējums. Interese dziedāt.

Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) interese dziedāt sākumā - interese dziedāt beigās signifikance ir **0,014**, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimenta 3. posma sākumu un beigām.**

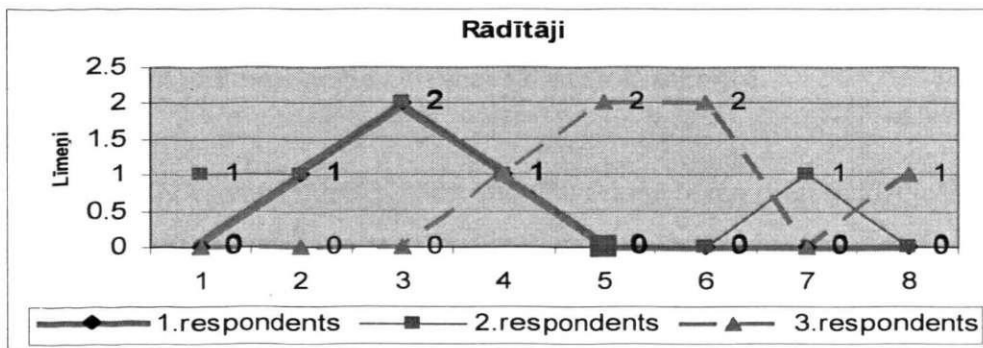
66. zīmējums. Prasme dziedāt.

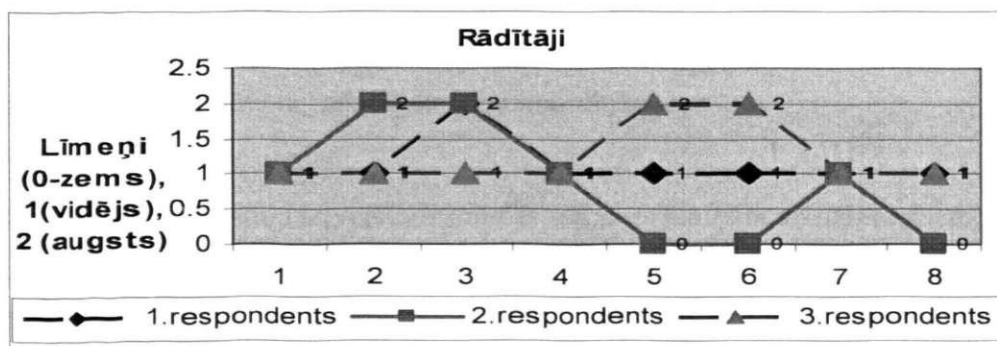
Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) prasme dziedāt sākumā - prasme dziedāt beigās signifikance ir **0,008**, tātad pastāv loti būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 3. posma sākumu un beigām. Visi veidojošā eksperimenta 3. posma rezultāti pielikumā.

Pētījumā tika atklāta bērnu muzikalitātes atšķirīga un nevienmērīga attīstība, tādēļ tika veikta triju bērnu muzikalitātes salīdzinošā analīze. (Dati 9. pielikumā).

67. zīmējums. Muzikalitātes attīstības līmenis 3.posma sākumā.

68. zīmējums. Muzikalitātes attīstības līmenis eksperimenta 3. posma beigās.

Salīdzinot iegūtos rezultātus, eksperimenta beigās tika konstatēta muzikalitātes kvalitātes uzlabošanās visiem trim respondentiem. 2. respondentam saglabājies zems līmenis dzirdes attīstībā, balss apjoma izveidē un dziedātprasmē. 3. respondentam uzlabojusies kvalitāte 1., 2., 3. un 7. rādītājā no zemā uz vidējo līmeni. Pirmajam respondentam no zemā uz vidējo līmeni ir uzlabojies dziedātprieks, dzirde un prasme dziedāt.

Veicot bērnu korelatīvo raksturojumu pēc Spīrmena (Spearman) rangu korelācijas analīzes rezultātiem, tika atklātas būtiskas korelācijas (sakarības, mījsakarības) starp rādītājiem (mainīgajiem). Analīzes rezultātā pie korelācijas koeficienta (Correlation Coefficient) dators ir uzrādījis simbolu*. Piezīme: Simbols* nozīmē būtiskumu un veidojas no diviem statistiskajiem rādītājiem – **korelācijas koeficienta (r) un signifikances (s)**. 3. posma sākumā korelācija veidojās starp **9 rādītājiem**: līdzdarbošanās-dziedātprieks, līdzdarbošanās-līdzpārdzīvojums, ritma iekšējā un ārējā vienotība-līdzdarbošanās, balss apjoma kvalitāte-ritma iekšējā un ārējā vienotība, balss apjoma kvalitāte-skaņu augstums, interese dziedāt-dziedātprieks, ritma iekšējā un ārējā vienotība-prasme dziedāt, skaņu augstums-prasme dziedāt, balss apjoma kvalitāte-prasme dziedāt. **3. posma beigās būtiskas sakarības pastāv starp 9 rādītājiem**: dziedātprieks – līdzpārdzīvojums, līdzpārdzīvojumu – līdzdarbošanos, līdzpārdzīvojums – ritma iekšējā un ārējā vienotība, balss apjoma kvalitāte-skaņu augstums, dziedātprieks–interese dziedāt, dziedātprieks – prasme dziedāt, prasme dziedāt-balss apjoma kvalitāte, prasme dziedāt-skaņu augstums, prasme dziedāt- interese dziedāt. (Dati pielikumā). Korelācijās starp mainīgajiem (rādītājiem) muzikalitātes attīstībā izpaužas struktūrkomponentu attīstības līdzsvarota sakarība.

Secinājumi

- 3 – 4 gadu vecumā muzikalitātes attīstību sekmē bērna psihi saudzējoši skaņdarbi;
- bērnam vajadzētu piedāvāt izcilu mūziku, nevis pabiras, to, kas ienāk prātā (Z. Kodājs);
- izšķiroša nozīme ir sadarbībai **skolotājs ↔ bērns ↔ vecāki**;
- bērni attīstās darbībā, tādēļ svarīgi ir sekmēt spēju attīstību veselumā;
- šajā vecumā svarīgi attīstīt saziņas prasmi;
- nepieciešams izraisīt bērnu vēlmi pašapliecināties;
- kopt ritma izjūtu un sekmēt kustību koordināciju;
- sekmēt dzirdes uztveri;
- dziedāšanas saturā ietvert dziesmas ar sadzīves ainiņām un dzīvniekiem;
- mācīt bērnus uzvesties grupā;
- atrast primāro skaņu un ap to esošās dažas skaņas.

- šajā vecumā t_5 ($re^1 - la^1$) apjoma dziesmas bērni praktiski nevar izdziedāt, jo nav izveidojies balss diapazons. Katram ir sava individuāla primārā skaņa un dažas blakus skaņas.
- šis ir bērnu uztveres sagatavošanas posms 4 – 5 gadu vecuma nodarbībām mūzikā.
- labvēlīgs periods attieksmju veidošanā pret dabu, dzīvniekiem, darbu, sevi un citiem.

4-5 gadu vecuma grupas bērnu muzikalitātes individuālais raksturojums

Šajā vecuma grupā pārbaudīju teorētisko atzinumu par to, vai 4 – 5 gadi ir periods, kad notiek pāreja no melodiskās dzirdes zemākās stadijas – perceptīvā līmeņa, kurā dominē skaņkārtiskie jeb emocionālie komponenti (tembrālā jeb runas dzirde) uz muzikālo jeb skaņu augstumu dzirdi (reproduktīvās jeb muzikālās dzirdes līmeni). Maziem bērniem, **dziedāšana balsī ir vienīgais mūzikas uztveres līmeņa atspoguļošanas līdzeklis**. Vokalizācija izpilda funkciju, kas analogiska tām, ko veic rokas kustības un acis uztverot priekšmetu telpiskās īpašības. Skaņu augstumu dzirdes attīstības sekmēšanai muzikālajās nodarbībās ietverama ne tikai vokālā motorika, bet arī visa ķermeņa kustības.

69. zīmējums. Balss diapazons.

3-4 gadi 5 gadi

Meža rūķi (4-5 gadi) 19.09. – 21.12. = 29 st. 09.01. – 11.05. = 36 st., kopā = 65 st.

Grupā bija 14 bērni: 6 bērni mācījās otro gadu, 7 - pirmo gadu, viens bērns izstājās. Viena meitene šajā grupā pārnāca 2. pusgadā no 3 – 4 gadu vecuma grupas. Nodarbībās tika padziļināts iepriekšējā gada saturs un pakāpeniski ietverts sarežģītāks saturs. Jaunievecums bija nošu pieraksta pirmsākumu apguve. Intensīvi strādājot un mainot darba formas un paņēmienus: dziedāšanu, rotaļas, atpūtu, mūzikas klausīšanos, uzmanību varēja noturēt visu nodarbības laiku – 35 minūtes. Sadarbība turpinājās, jo to sekmēja apstākļi, ka puse grupas bērnu nāca 2. gadu.

Īss katra bērna raksturojums.

1. pirmsskolēns E. 4g.10m., +45, -20 nod. Mācās pirmo gadu. 2. pusgadā 5 gadi un 2 mēneši. Pārnāca no jaunākās grupas, kur bija tādēļ, lai jaunākais brālis iejustos ātrāk. Ģimene situēta. Jaunākajā grupā bija līdere, bet šajā grupā iejutās, novērojot vecāku bērnu darbošanos. Auklīšu vadībā bērni tiek iepazīstināti ar interesantām ekspozīcijām muzejos, par ko labprāt stāsta grupā. Diskomfortu sagādā tikšanās ar vecvecāku skarbo dabu viesošanās reizēs

Anglijā. **Emocionāli vidēji atsaucīga**, dzirdes uztvere laba, ritma izjūta vidēja, balss apjoms izveidojies, dziedāšanas prasme vidēja.

2. pirmsskolēns **Ē.** Nāk pirmo gadu. 5. g. 6m., +50, -15. Ir vecāks brālis, mācās vecākajā grupiņā. Ģimene inteligenta. Uz skolu ved pārsvarā māte, reizēm bērni kavē slimības vai mātes aizņemtības dēļ. Meitene **emocionāli atsaucīga**, jauks raksturs, ritms vidējs, dzirdes uztvere vidēja, balss apjoms daļēji izveidojies. Dziedāšanas prasmi apgrūtina līdzskaņa "r" un "l" izrunas traucējumi, par ko meitene ļoti kautrējas.

3. pirmsskolēns **N.** 5 gadi, +62, -3 nod. Nāk otro gadu. Apmeklē dārziņu "Vasiļok". **Emocionāli atsaucīgs**. Dzirdes uztvere laba, balss apjoms vecumam atbilstošs, ļoti laba ritma izjūta, kopta kustību koordinācija. Prot dziedāt. Zēns ir patstāvīgs, atbildīgs, visi uzdevumi tiek mājās izpildīti un ir kārtīgi. Saskarsmē draudzīgs, kluss. Uz skolu ved vecmāmiņa, no skolas mājās māte pēc darba, tātad, ģimene ir ieinteresēta zēna attīstībā. Vecmāmiņa ir bijusi pašdarbiece, dziedātāja. Mājās tiek audzināta pienākuma apziņa.

4. pirmsskolēns **J.** 5 gadi, +32, -33 nod. Nāk pirmo gadu. Ļoti smags adaptācijas periods. Baidās nākt klasē iekšā viens. Vērojot zēna uzvedību un attīstību, konstatēju, ka zēns nav sasniedzis savam vecumposmam atbilstošu līmeni. **Emocionāli neatsaucīgs**. Māte ir mājsaimniece, tēvs strādā fizisku darbu. Zēnu uz nodarbībām ved un nodarbībās sēž vecmāmiņa, bet zēns nepiedalās rotaļās, nerunā un neatbild. Redzot zēna nevarību, atbalstu vecmāmiņas klātbūtni. Tiek piedāvāti tie paši darbības veidi, kas citiem bērniem, bet nekas netiek zēnam uzspiests. 2. pusgadā piedalījās dažās mūzikas nodarbībās. Viens pats viņš tomēr iedrošinājās nākt uz mūziku nākamajā (2001./02.) m.g., kad tika veikta disertācijas noformēšana, kļuva drošāks, aktīvi piedalījās kustību rotaļās. Apguva nošu pieraksta pirmsākumus un adaptējās skolai. Emocionāli atsaucās kustību rotaļām.

5. pirmsskolēns **R.** 5g., +23, -42 nod. Nāk pirmo gadu. Zēns ļoti aktīvs, viņam grūti koncentrēties, apmeklē dārziņu. Vecākā māsa, kas pirms dažiem gadiem nāca sagatavošanā Estētikas skolā, ved brāli uz nodarbībām. Nodarbības apmeklē epizodiski, līdz 2. pusgadā izstājās. **Emocionāli atsaucīgs**, izdodas kustību rotaļās.

6. pirmsskolēns **Ē.** 5½ gadi, +44, -21 nod. Otro gadu nāk uz sagatavošanas skolu no b/d "Madarīņa". Nespēj organizēties darbam: Savā nodabā runā, nervozs, nevēlas darīt organizētu darbu, grūtības koncentrēties, interesi izraisa tikai mašīnītes. Nepatīk dziedāt, neprot neko nodziedāt. Kustību rotaļās patīk, ir vidēja ritma izjūta, nav attīstīta dzirdes uztvere, balss apjoms un dziedātprasme. Vecāki strādā, neatliek laiks bērnam. **Emocionāli neatsaucīgs**.

7. pirmsskolēns **K.** 5g., +37, -28 nod. 1. gadu. Meiteni uz nodarbībām ar nokavēšanos ved tēvs, tādēļ daļa no nodarbības tiek kavēta un meitenei izpaliek iedziedāšanās, kas ir

vissvarīgākais mūzikas darba komponents, jo sagatavo dzirdes uztveri un balsi darbam. Tēvs strādā medicīniskajā dienestā. Meitene **emocionāli atsaucīga**, apmeklē dārziņu, droša, savam vecumam atbilstoši komunikējas. Ir izveidojies muzikālās dzirdes reproduktīvais līmenis, balss apjoms atbilst vecumposmam. Ritms labs, dziedāšanas prasme vidēja, kustību koordinācija laba. Dziedātprasme uzlabojās.

8. pirmsskolēns **M.** Visjaunākā meitene grupā 3 g. 10 m., +60, -5 nod. Ļoti maziņa. Nāk **2.** gadu, strauji progresē. Ritma izjūta laba, **emocionāli atsaucīga**, aktīva, grib darboties, patīk viss, ko skolotāja piedāvā darīt. Dzirdes uztvere nav sasniegts reproduktīvais līmenis. Runas dzirde, primārā skaņa ir **fa¹**, balss apjoms daļēji izveidojies. Ļoti ātri apgūst vārdus, izcila atmiņa, laba kustību koordinācija. Meitene kārtīgi apgūst pierakstu burtnīcā. Par meiteni rūpējas māte un vecvecāki, viņai vienmēr labs noskaņojums. Muzikālās dzirdes sekmēšanas nolūkā iesaistīju meiteni vokālajā ansablī "Dziesmiņa". Pārrunās māte stāstīja, ka meitene ir ļoti lepna par iespēju dziedāt papildus.

9. pirmsskolēns **A.** **5 gadi**, +12, -53 nod. Piedalījās dažās nodarbībās, vēlāk nenāca. **Emocionāli neatsaucīga.** Muzikalitātes līmenis bija bez izmaiņām.

10. pirmsskolēns **A.** **5 g. 2m.**, +52, -13 nod. **2. gadu.** Zēnam latviešu valoda ir otra valoda. Drošs, ar pašiniciatīvu. Bieži bija jāpārlicina par rotaļu izvēli. Grib vienmēr būt pirmais rotaļās "Kas dārzā" u.c. Vāji kopta kustību koordinācija un ritma izjūta, dzied par augstu, tā saucamais virsskaņas dziedātājs, daļēji atsaucīgs sadarbībai un piedāvātajai darbībai. Neskatoties uz šiem traucēkļiem, zēns progresē. Uz skolu ved vecmāmiņa, kas ir ieinteresēta, lai zēns adaptējas latviskā vidē. Mājās daudz nodarbojas ar kompjuterspēlēm, tādēļ bieži ieiet savā skaņu pasaulē un nevilus atdarina dažādas skaņas. To atdarināšana un sadzīves skaņu atveidošana sekmē dziedātprasmes veidošanos, bet traucē grupas unisona veidošanu. Nav gatavs pierakstam burtnīcā, jo tas netiek sekmēts mājās. **Emocionāli daļēji atsaucīgs.**

11. pirmsskolēns **E.** **4g. 2m.**, +62, -3 nod. Nāk **2.** gadu, 1. gadā bija smags adaptācijas periods, tagad jau ir pieradusi un neraud, tomēr ir mainīgs noskaņojums. Draudzējas ar M. un N. Mātes arī ir tuvāk pazīstamas. Par meiteni rūpējas visa ģimene, uz nodarbībām pārmaiņus ved gan māte, gan vectētiņš. Kustību koordinācija izveidojusies laba, dzirdes uztvere laba, balss apjoms daļējs, **emocionāli atsaucīga.** Vienmēr aktīvi darbojas, kārtīgs pieraksts burtnīcā. Kopā ar māsīcu no vecākās grupas dzied ansablī. Ļoti patīk dziedāt.

12. pirmsskolēns **V.** **4 gadi**, +54, -11 nod. Zema balss no dabas. Dzied dažas skaņas **mi¹**, **fa¹**, **sol¹**. Nāk **2.** gadu. **Emocionāli atsaucīga.** Iesākumā vidēja, vēlāk laba ritma izjūta, papildus trenējas daiļslidošanā, kur apgūst ritmu, baletu. Dziedāt patīk, bet balss apjoms šaurs, kas traucē apgūt dziedātprasmi. Apgūts līdzskanis "r". Dzirdes uztvere daļēji izveidojusies. Uz

nodarbībām meiteni ved vecmāmiņa, kas ir bijusi kora dziedātāja un ir ieinteresēta izkopt meitenes muzikalitāti.

13. pirmsskolēns T. **4g.9m.**, +57, -8 nod. Vāja vispārīgā attīstība, neskaidra runa, muzikalitātes komponenti nav sekmīgi, neprot noturēt rokās zīmulu un pierakstīt vienkāršas svītras. Emocionāli daļēji atsaucīga.

14. pirmsskolēns A. **5g. 4m.** +20, -45. Iesāka nākt, bet otrajā pusgadā slimības dēļ pārtrauca. Nebija iespējams noteikt muzikalitāti pilnībā, jo pirmajās nodarbībās meitene neko nevarēja atdarināt. Zems muzikalitātes līmenis. **Emocionāli neatsaucīga**, nav nekādu iemaņu darboties grupā, nezina nevienu dziesmu.

Kopā: E.A. = 6; E.D.A. = 4; E.N. = 4

Didaktiskie uzdevumi mūzikas nodarbībās:

- Iedziedoties galvenā vērība veltīta bērniem grūti apgūstamo “r” un “l” skaņu izrunai. Trīs bērni vēl runā neskaidri, pārējie skaidri veido un izrunā visas skaņas.
- Iepriekšējās nodarbībās mācīto dziesmu atkārtojums un nostiprināšana. Ar dziesmu un kustībām apgūst ielu satiksmes noteikumus.
- Apgūtas dziedāmās rotaļas: “Parād”, mazais balodīti”, “Gribam zināt”, “Kas dārzā”, “Mēs visi darām tā”, “Kumeliņi, kumeliņi”, “Seši mazi bundzenieki”, “Adat, meitas, ko adat”, “Ko mēs, bērni, stādīsim”, “Zvejnieks mani aicināja”, “Plaukstiņpolka”. Katrā no tām tika izkopta kādas noteiktas ķermeņa daļas kustība.
- Veidotas soļošanas, tecinūs un galopa iemaņas.

Regulārās pārrunās ar vecākiem noskaidroju viņu attieksmi pret bērnu muzikalitātes attīstību:

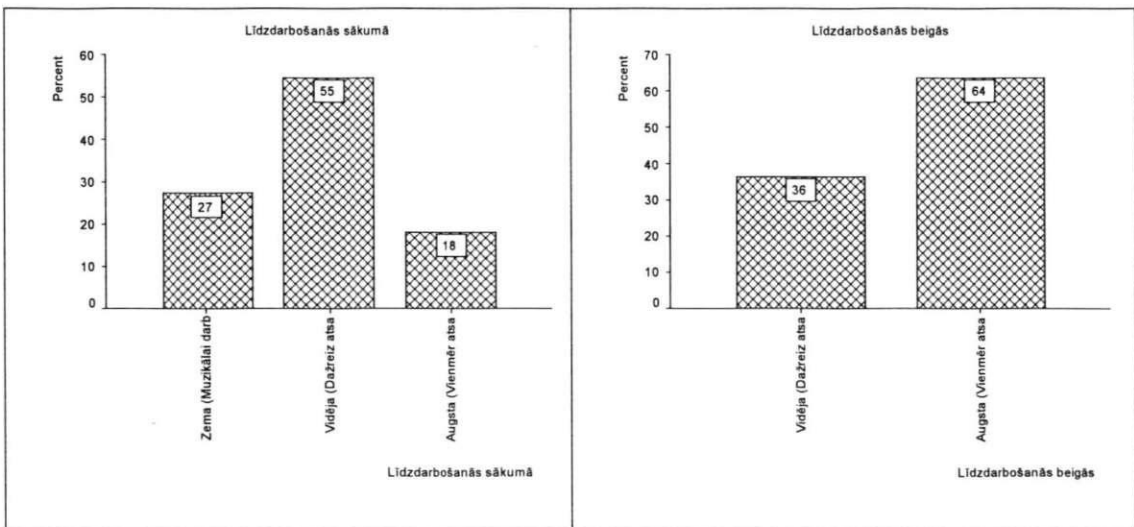
- Apmierināti ar iepriekšējā gada nodarbību saturu.
- Ieteica skolotājai lielāku uzmanību veltīt rakstīšanai burtnīcās skolā, jo mājās vienatnē bērniem grūti koncentrēties. Lai bērniem veidotos paradums rakstīt kārtīgi, lūdzu viņus prasīt palīdzību pieaugušajiem. Vecāki atzina, ka bērni respektē skolotājas ieteikumus un labprāt vingrinās pierakstu burtnīcā.

Nošu pieraksta pirmsākumus pirmsskolēni apgūst rūtiņu burtnīcās (10. un 11. pielikums).

Salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, bērnu darbībā bija vērojams progress, kas izpaudās bērnu attieksmē. Visi labprāt piedalījās rotaļās un apguva dejas soļus. Tā kā strādāju ar katru pirmsskolēnu arī individuāli, zinu bērna balss iespējas un vēlamu rezultātu balss attīstībā. Prognozēju dziesmu ietekmi un izvēlos tās pati. Pirms to apgūšanas tās demonstrēju bērniem un pamatoju dziesmu izvēli, konsultējos ar bērniem, lai noskaidrotu viņu attieksmi: patīk vai nepatīk. Pārrunās noskaidrojas, kas viņiem patīk visvairāk. Pirmsskolēni uzticas skolotāja izvēlei un cenšas apgūt visu piedāvāto. Šajā vecumā dažu bērnu balss diapazons ir izveidojies

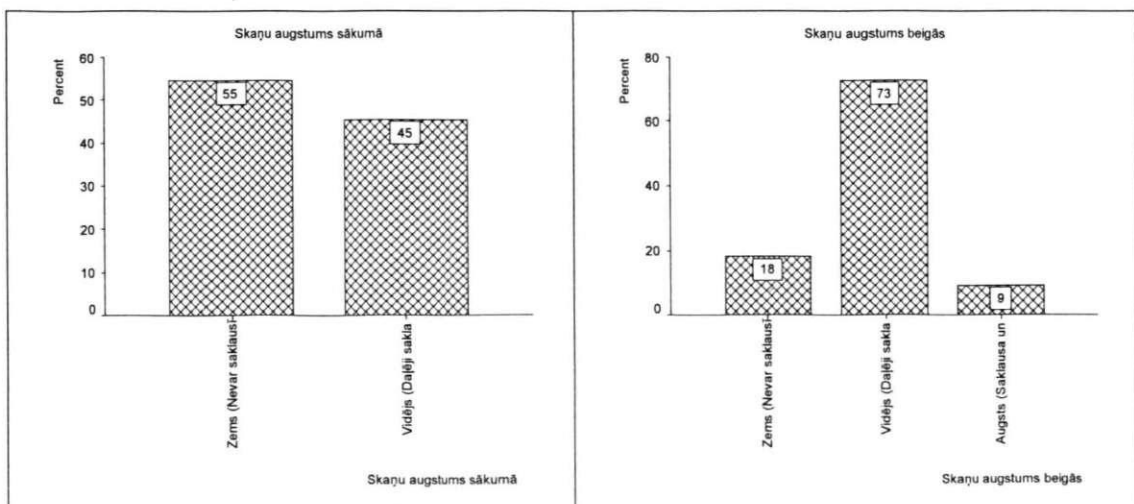
daļēji, tādēļ viņi vēl nevar izdziedāt tās dziesmas, ko vecāki dzied mājās vai kas tiek atskaņotas Radio. Bērniem patīk tēlaina satura dziesmas šaurā apjomā, piemēram: “Mini, mini mīkliņu”, “Sen jau Piču neredzēju” (t.5), Ziemassvētku, Pavasara Saulgriežu dziesmas, dziesmas par māmiņu un šūplā dziesmas. Šajā grupā četriem bērniem ir labi attīstīta muzikālā dzirde un šī vecuma diapazons, pieciem – šaurāks diapazons, četriem – vēl nav attīstījusies melodiskā dzirde un dziedošā balss. Arī bērni ar vecumam atbilstošu izveidotu diapazonu kļūdās. bērni saprot ko no viņiem prasa un aktīvi atbild ar darbu. Bērni pašapliecinās, apgūstot pierakstu burtnīcās. Nodarbībās stiprinās viņu roku un pirkstu darbību. Bērnu psihes stiprināšanai vēlamas mierīga rakstura dziesmas, bet nav vēlamas uzbudinoša rakstura dziesmas. Kustības izraisa pāremocionalitāti, kas traucē koncentrēties dziedājumam. Tā pazūd kantilēna. Rezumējot muzikalitātes mērījumu analīzi, tika konstatētas **būtiskas izmaiņas 2 rādītājos**: skaņu augstums, balss apjoma kvalitāte un prasme dziedāt.

69. zīmējums. Līdzdarbošanās.

Signifikance starp rādītājiem (mainīgajiem) eksperimenta sākumā un beigās ir 0,011.

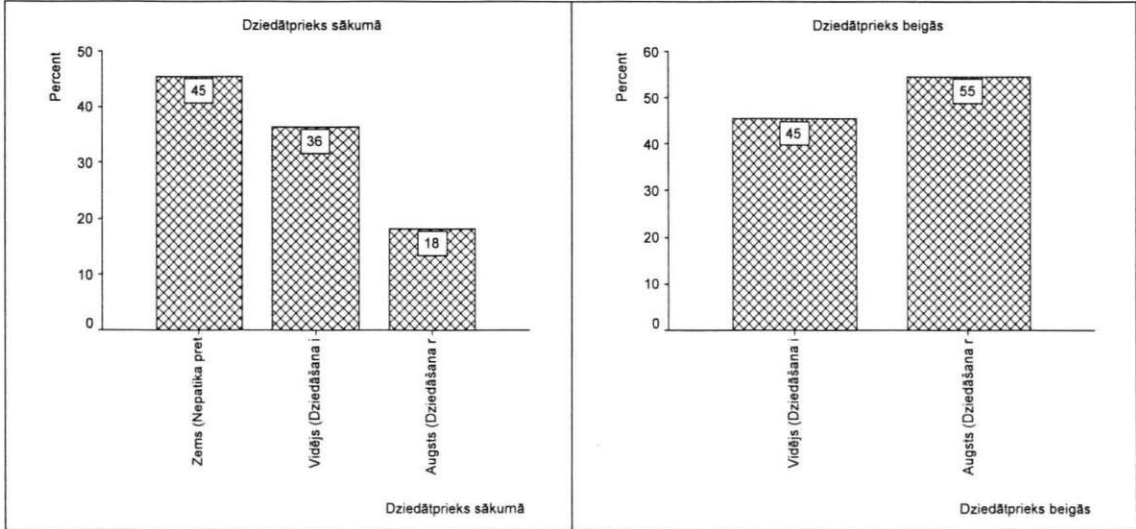
70. zīmējums. Skaņu augstums.

Signifikance starp rādītājiem (mainīgajiem) sākumā un beigās ir 0,025.

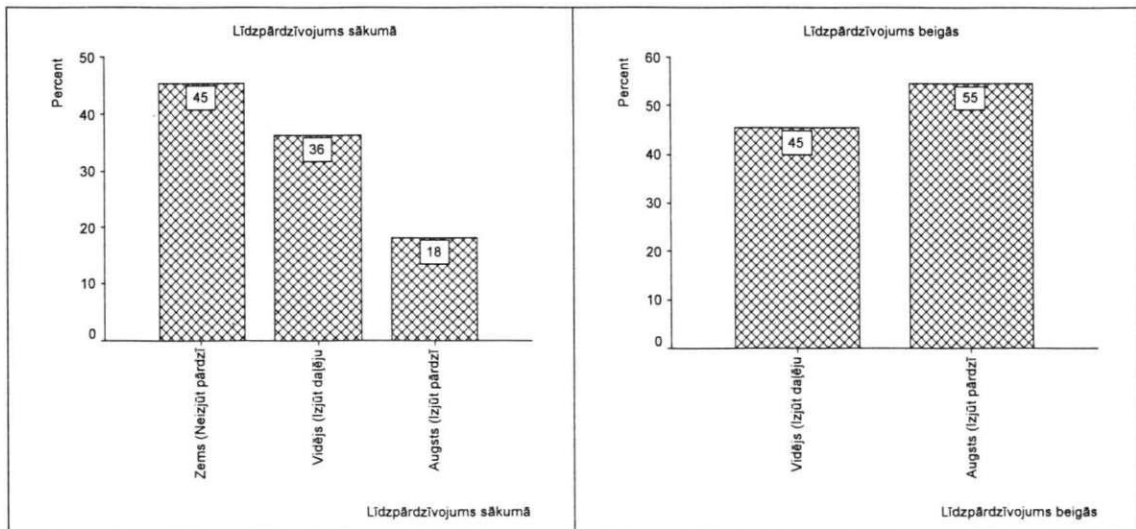
Ļoti būtiskas izmaiņas šajā vecumposmā ir dziedātpriekā, līdzpārdzīvojumā, ritma iekšējā un ārējā vienotībā, interesē dziedāt sākumā un beigās.

71. zīmējums. Dziedātprieks.

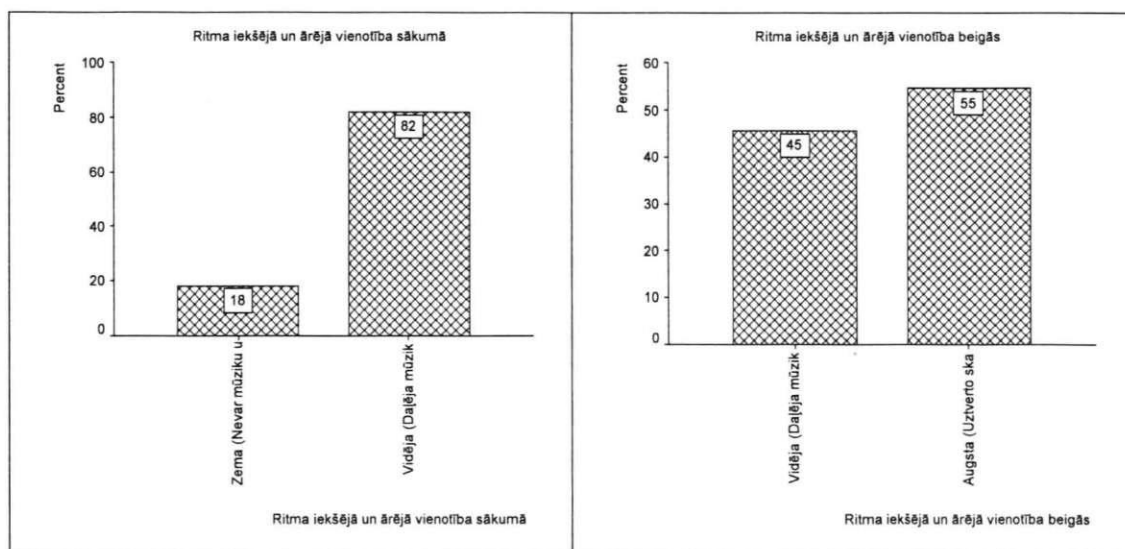
Signifikance starp rādītājiem (mainīgajiem) ir 0,003.

72. zīmējums. Līdzpārdzīvojums (signifikance starp rādītājiem sākumā un beigās ir 0,003).

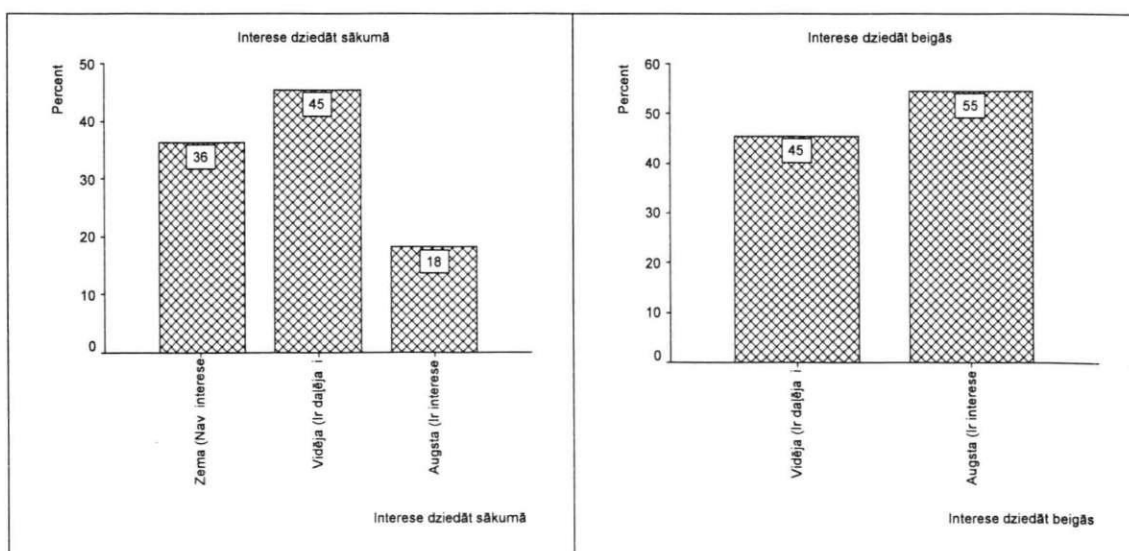

Ritma iekšējā un ārējā vienotība signifikance starp rādītājiem (mainīgajiem) sākumā un beigās 0,005. (Dati 9. pielikumā).

73. zīmējums. Ritma izjūta.

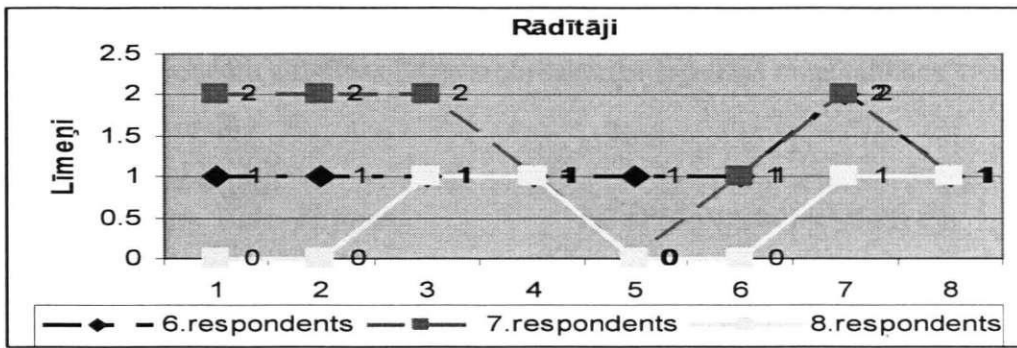
74. zīmējums. Interese dziedāt.

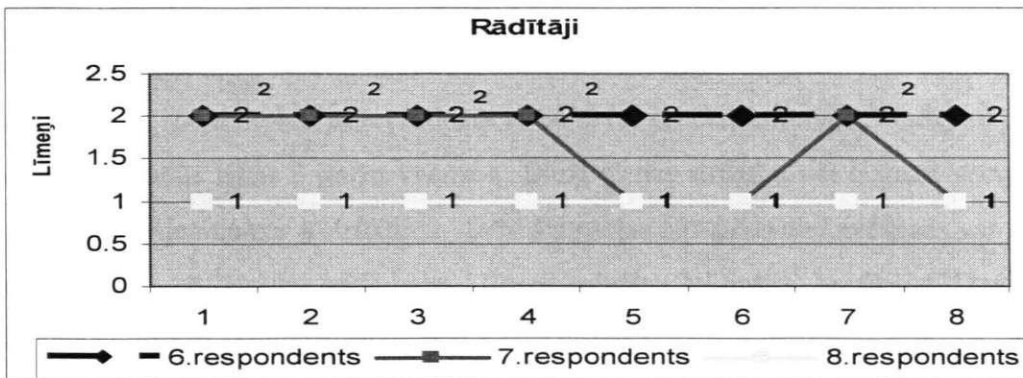
Signifikance sākumā un beigās starp rādītājiem (mainīgajiem) ir 0,005.

Apkopojot iegūtos rezultātus, varu secināt, ka izvēlētais saturs, metodes un formas sekmēja bērnu emocionālās atsaucības izveidi, ritma ārējo un iekšējo vienotību un interesi dziedāt. Kavējās **dzirdes attīstība** un ar to saistītā **prasme dziedāt**. Tā kā šajā grupā bērnu muzikalitāte bija atšķirīga, tika veikta bērnu attīstības salīdzinošā analīze. Piemēram, triju bērnu (6.,7.,8. respondenti) salīdzinošajā analīzē tika iegūti šādi rezultāti. (Dati 9. pielikumā)

75. zīmējums. Muzikalitātes attīstība eksperimenta sākumā.

76. zīmējums. Muzikalitātes attīstība eksperimenta beigās.

6. respondentam visi rādītāji ir augstā līmenī, 7. respondentam ritma ārējā un iekšējā vienotība ir augstā līmenī, skaņu augstums ir vidējā līmenī, 8. respondentam dziedātprieks un līdzpārdzīvojums, skaņu augstums un balss kvalitāte ir augstā līmenī.

Veicot korelāciju (sakarību) analīzi starp rādītājiem **eksperimenta sākumā** tika atklātas **būtiskas sakarības starp 14 rādītājiem**: dziedātprieks – līdzpārdzīvojums, dziedātprieks–līdzdarbošanās, dziedātprieks – balss apjoma kvalitāte, dziedātprieks – interese dziedāt, līdzpārdzīvojums–līdzdarbošanās, līdzpārdzīvojums–balss apjoma kvalitāte, līdzpārdzīvojums – interese dziedāt, līdzdarbošanās – ritma iekšējā un ārējā vienotība, līdzdarbošanās – interese dziedāt, ritmas iekšējā un ārējā vienotība – prasme dziedāt, skaņu augstums – balss apjoma kvalitāte, skaņu augstums – prasme dziedāt, balss apjoma kvalitāte – prasme dziedāt, interese dziedāt – prasme dziedāt.

Eksperimenta beigās bija invejidojusies korelācija starp 19 rādītājiem: 1) līdzpārdzīvojums–dziedātprieks; 2) līdzdarbošanās–dziedātprieks; 3) līdzdarbošanās–līdzpārdzīvojums; 4) ritms–dziedātprieks; 5) ritms–līdzpārdzīvojums; 6) balss apjoms–dziedātprieks; 7) balss apjoms–līdzpārdzīvojums; 8) balss apjoms–ritma izjūta; 9) balss apjoms–skaņu augstums; 10) interese dziedāt–dziedātprieks; 11) interese dziedāt–līdzpārdzīvojums; 12) ritma izjūta–interese dziedāt; 13) balss apjoms–interese dziedāt; 14) dziedātprieks–prasme dziedāt; 15) līdzpārdzīvojums–

vārdus iegaumē ātri, **emocionāli atsaucīga**. Labi situēta ģimene, par meiteni rūpējas un ved uz skolu meitenes uzticības persona auklīte.

4. pirmsskolēns Ē. 6g. 5m., +16, -50 Mācās 1. gadu. Zēns apmeklē dārziņu. Vecāki vēlas, lai zēns adaptētos skolas vidē, tādēļ māte ved bērnu uz skolu. Zēns vēlas būt līderis, taču šajā grupā, kur bērni mācās jau otro un trešo gadu, visi viens otru labi iepazīnuši, bērni viņu nepieņem. Zēnam nav komunikēšanās iemaņu, **muzikālai darbībai neatsaucīgs**, vāja ritma izjūta, nav attīstījusies dzirdes uztvere, nav diapazons, nav dziedātprasme. Mātes slimības dēļ bija daudzi kavējumi. Apmeklētajās nodarbībās bija vērojams progress emocionālajā atsaucībā un ritma izjūtā.

5. pirmsskolēns O. 6g.7m., +54, -12 nod. 1. gadu. Mātei laba balss, ļoti ieinteresēta zēna muzikālajā attīstībā. Zēnam laba balss, izveidojies diapazons, apgūta dziedātprasme, vidēja ritma izjūta, **emocionāli atsaucīgs**. Viņam patīk dziedāt. Jūtams, ka nav izkopta atmiņa, jo lēni iegaumē vārdus.

6. pirmsskolēns Sa. 6g.7m., +59, -7 nod. 2. gadu grupā. Meitene konkurē ar E. par līdera pozīciju. Labi situēta ģimene. Balss apjoms daļējs, ritma izjūta vidēja, dzirdes uztvere vidēja. **Emocionāli daļēji atsaucīga**. Meitenei nepatīk dziedāt. Interesanti, ka attieksme uz negatīvo pusi mainījās pēc mēnesi garām ģimenes brīvdienām dienvidos. Sa. atbrauca ar savdabīgu frizūru - daudzu bizišu matu sakārtojumu un izklaidīgu skatienu, kas viņai traucēja koncentrēties darbam. Par šo apstākli runāju ar māti un vienojāmies, ka mācību gada vidū tāda veida brīvdienas traucē bērna ierasto darbošanās ritmu. Sa. ir negatīva īpašība, viņa ir ietiepīga, ja nav izdevies sevi apliecināt (pēc viņas domām) vislabāk grupā. Pilnveidošanās nolūkā dzied ansambli.

7. pirmsskolēns G. 6g.1m., +35, -31 nod. Nāk 1. gadu. Apmeklēja tikai pusi no nodarbībām, jo piektdienās mācās sagatavošanas klasi mūzikas skolā. Uz nodarbībām ved vecmāmiņa. Meitenei daļējs balss diapazons, nav augšējās skaņas. Sākumā **Emocionāli daļēji atsaucīga**. Ritma izjūta labāka par dzirdes uztveri. Labprāt nāk uz ansambļa nodarbībām otrdienās. Ģimene ir labi situēta.

8. pirmsskolēns Sl.L. 6g.2m., +53, -13 nod. Nāk 3. gadu. Ļoti grib dziedāt. **Emocionāli atsaucīga**. Balss diapazons daļēji attīstīts, dziedāšanas prasme veidojas, ritma izjūta vidēja. Atmiņa un vārdu iegaumēšana laba. Dzirdes uztvere laba, kaut gan reizēm vēl kļūdās. Ļoti jauka, aktīva, darbīga meitene. Māte rūpējas par meitenes attīstību. Slimības dēļ ir 13 kavējumi. Meitene progresē. Mūzika ir mīļākā nodarbība.

9. pirmsskolēns M. 6g.7m., +52, -14 nod. Nāk 1. gadu. Apmeklē b/d. Visi muzikālie dotumi ļoti labi. Aug mākslinieku ģimenē, tādēļ bieži ir teātrī mammai līdzīgi uzņēmējumiem vai

izrādēm. Ļoti patstāvīga. Izsaka aizrādījumus un dažādus jautājumus skolotājam. Veidojās daudzas savdabīgas pedagoģiskās situācijas. Piemēram, M. jautā par skolotāja kurpēm. Skolotāja atbild, ka augstpapēžu kurpes darbā ar pirmsskolēniem ir bīstamas, jo bija gadījums, kad, kāpjoties atpakaļ, ar papēdi uzkāpa 1. klases meitenei uz kājas. Gadījums beidzās laimīgi, bet izbīlis bija liels abām personām. Šis jautājums lika pārdomāt skolotāja situētību un vairāk rūpēties par izskatu un apģērba kultūru.

10. pirmsskolēns K. 6g.2m., +62, -4 nod. Nāk otru gadu. 1. pusgadā ģimenes problēmu dēļ meitene izmainījās, bija ļoti bēdīga. Grūti bija ņemt rotaļu "Gribam zināt", kur dzied par visiem ģimenes locekļiem. Ansablī nāk dziedāt kopā ar māsiņu no vidējās grupas. Visu dara, taču ir **emocionāli daļēji atsaucīga**, reizēm ir vienaldzīga, ritma izjūta viduvēja, sākumā balss apjoms nav sasniedzis vajadzīgo, dziedāšanas prasme viduvēja. Ja liek darīt, izdara, bet neizrāda iniciatīvu. Beigās progresē.

11. pirmsskolēns B. 6g.3m., +49, -17 nod. Nāk pirmo gadu. Apmeklē to pašu b/d, kuru apmeklē M. un Ē. Ansablī piedalās reti, jo vecāki ir aizņemti darbā. **Emocionāli daļēji atsaucīga**. Nav apgūta dziedāšanas prasme, ritma izjūta vidēja, muzikālās dzirdes uztvere vāja. Nesasniedza melodiskās dzirdes līmeni.

12. pirmsskolēns Mar. 6g.8m., +59, -7 nod. Nāk otro gadu. Zēns progresē. **Emocionāli daļēji atsaucīgs**. Ritma izjūta viduvēja, pamazām apgūst dziedātprasmi, paplašinās balss apjoms. Uz nodarbībām zēnu ved pavecāka sieviete, ziņas par vecākiem nav ierakstītas. Būtu netaktiski iztaujāt. Zēnam strīdi ar Ē.

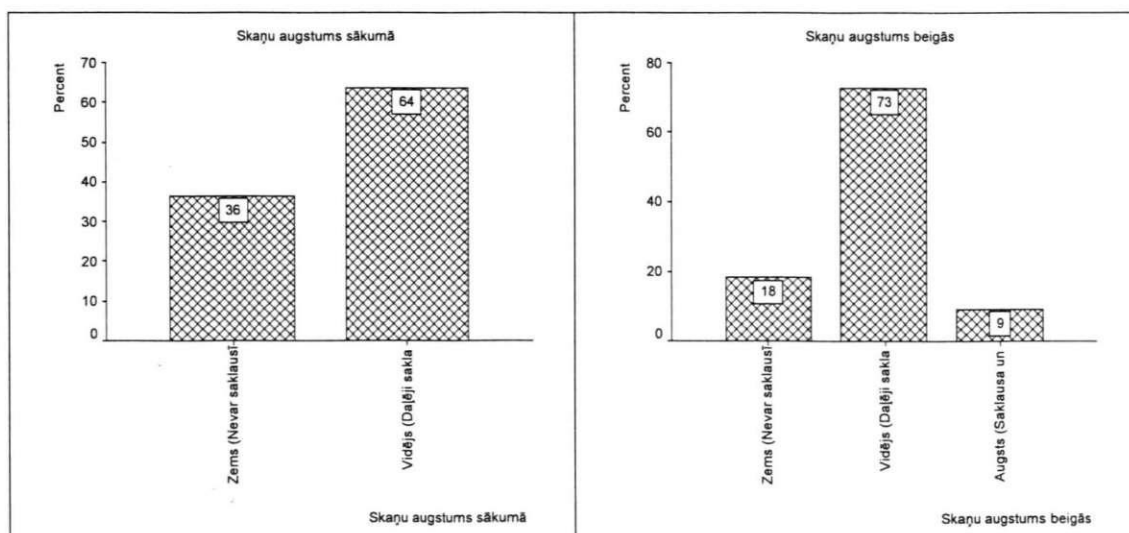
Kopā: E.A. = 7; E.D.A. = 5

Uzsākot mācību gadu, dziedāja 9 bērni, 8 bērniem bija daļēji izveidojusies muzikālā dzirde, viena meitene dziedāja par augstu, jo nebija izveidojusies koordinācija starp dzirdes uztveri un balsi. Viens zēns - "rūcējs" (mācījās pirmo gadu). Viena meitene gada sākumā runāja (mācījās trešo gadu), bieži slimoja, nebija regulārs darbs. Šajā mācību gadā uzaicināju bērnus vēl papildus piedalīties divās četrdesmit minūšu nodarbībās, kur viņi papildus apguva latviešu komponistu dziesmas no mana sakārtotā krājuma "Maizes šūpulīši". 11 bērni atsaucās aicinājumam. Klausoties skolotājas izvēlētās dziesmas, bērni pieņēma un ar interesi apguva plaša apjoma oriģināldziesmas ($do^1 - re^2$), kas tika gatavotas skolas noslēgumam un Mātes dienai: Ē. Siliņa "Grāmata", "Mīkla", I. Kalniņa "Maizīte", Z. Žukovska "Rīga", "Diendusa", A. Kaužēnas "Cik, cik, cik", D. Cebes "Burvju durtiņas"(pielikums). Veidojās šāda pedagoģiskā situācija. Man pašai patika un es domāju, ka patiks bērniem Ē. Siliņa humoristiskā "Maza dziesmiņa svētdienas rītā" ar apjomu $re^1 - do^2$, raksturu, saturu, štrihiem un melodiju, taču bērniem šī dziesma nelikās pieņemama. Atbildot uz manu kāpēc, viņi teica,

ka nepatīkot vārdi un grūtības sagādā štrihi. Vienojāties, ka dziesmu iepazīs, bet koncertā tā netiks dziedāta. Cita pedagoģiskā situācija veidojās mācoties dziesmu "Mikla". Bērni nesaprata vārda "sodā" nozīmi. Diskutējām par šī vārda nozīmi, mainoties vārda izrunai "soda" un "sods". Izrunājām šo vārdu ar nozīmi "soda". Tātad, šīs dziesmas saturam ir gan audzinoša, gan izzinoša vērtība. Pedagoģiskais novērojums dziesmu apguves gaitā liecināja, ka bērni strādā ar interesi, dzied ar patiku. Ar konkrētu uzdevumu epizodiski izvēloties (kurš grib pirmais parādīt, kā viņš atceras vārdus; cik skanīgi dzied; kā prot parādīt dziesmu ar kustībām u.c.), bērnu par solistu, nepiespiestā un taktiskā veidā aprīlī un maijā ieklausījos solo dziedājuma un muzikalitātes kvalitātē. 10 bērniem bija izveidojusies dziedošā balss un šim vecumposmam atbilstošs diapazons ($do^1 - do^2$). Emocionāli atsaucīgi bija visi.

Ievērojot bērnu individuālos dotumus un attīstības gaitu, rezultātu analīzē **netika konstatētas būtiskas izmaiņas** dzirdes attīstībā – skaņu augstumā sākumā un beigās, balss apjoma kvalitātē un prasmē dziedāt.

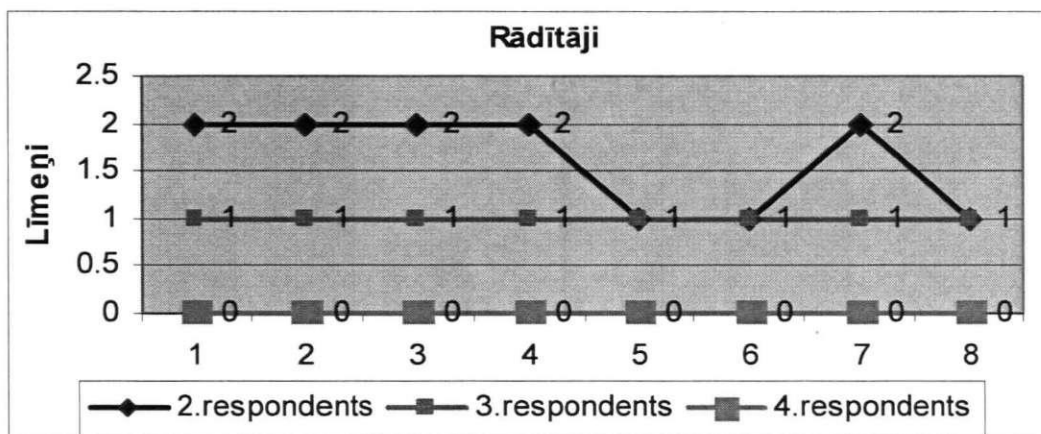
78. zīmējums. Skaņu augstums.

Skaņu augstumu signifikance 0,083. Tas nozīmē, ka bērnu skaņu augstumu dzirdes attīstība kavējas.

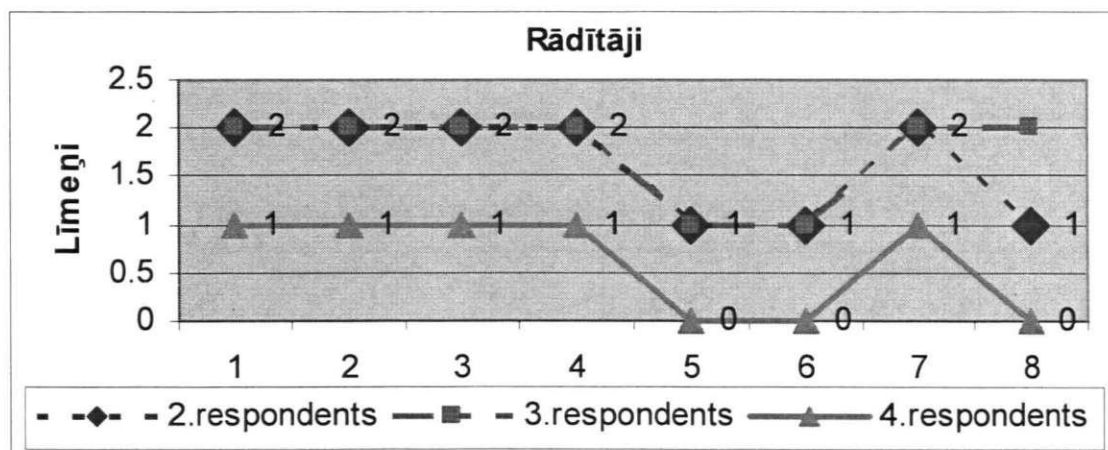
Balss apjoma signifikance ir 0,157. Skaņu augstuma kvalitāte un balss apjoma kvalitāte ietekmē arī prasmī dziedāt. Signifikance starp rādītājiem (mainīgajiem) eksperimenta 3. posma prasmē dziedāt ir 0,083. Arī korelācija uzrāda mijsakarības starp rādītājiem: skaņu augstums-balss apjoma kvalitāte; skaņu augstums-prasme dziedāt; balss apjoma kvalitāte-prasme dziedāt (pielikumā). Tas norāda par bērnu nevienmērīgu muzikalitātes attīstību. Salīdzinot triju respondentu rādītājus eksperimenta sākumā un beigās konstatēju, ka ir mazas izmaiņas.

79. zīmējums. Muzikalitātes attīstība eksperimenta sākumā.

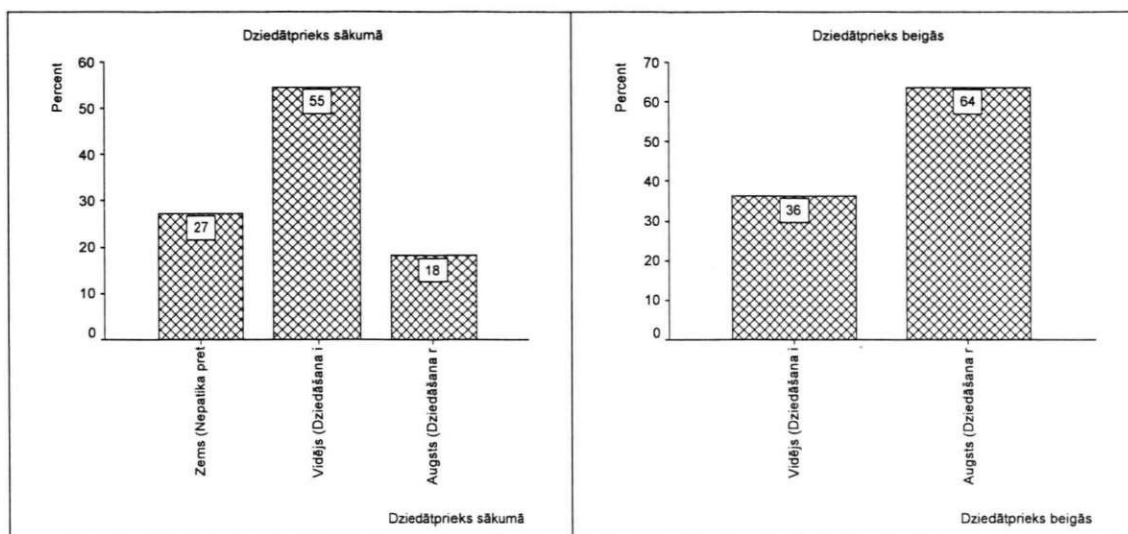
Otrajam respondentam ir uzlabojusies prasme dziedāt, bet kavējas skaņu augstums un balsis apjoma kvalitāte. Trešajam respondentam dziedātprieks, līdzpārdzīvojums, līdzdarbošanās, ritma izjūta un interese dziedāt ir augstā līmenī, bet vidējā līmenī palikuši skaņu augstums un balsis kvalitāte. Ceturtajam respondentam vidējā līmenī ir dziedātprieks, līdzpārdzīvojums, līdzdarbošanās, ritma izjūta un interese dziedāt, zemā līmenī skaņu augstums, balsis kvalitāte un prasme dziedāt.

80. zīmējums. Muzikalitātes attīstība eksperimenta beigās.

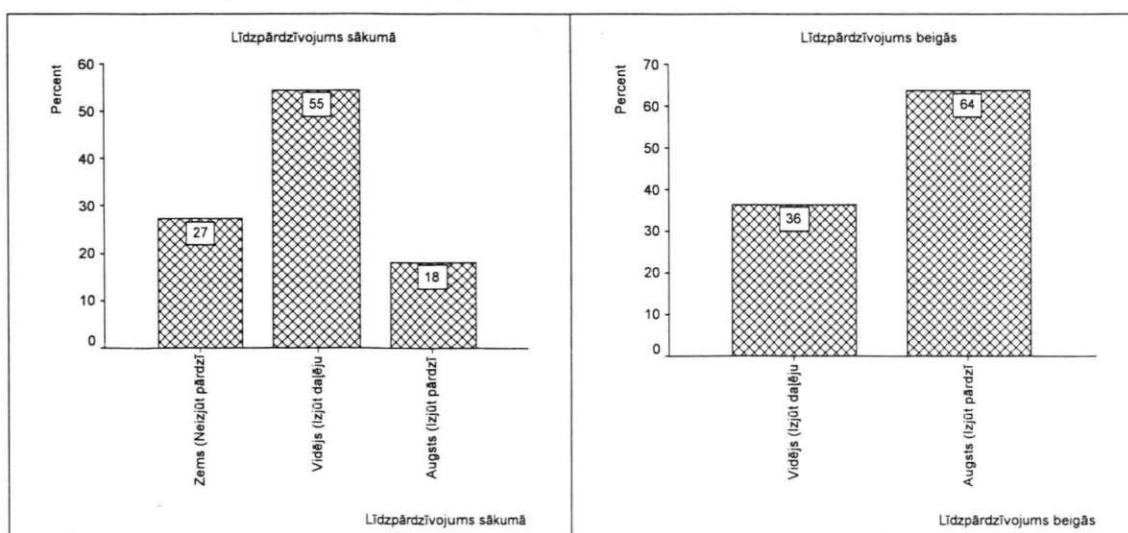

Tādēļ ļoti būtiskas izmaiņas tika konstatētas emocionālās atsaučības trijos rādītājos: dziedātprieks, līdzpārdzīvojums un līdzdarbošanās, ritma iekšējā un ārējā vienotība un interese dziedāt.

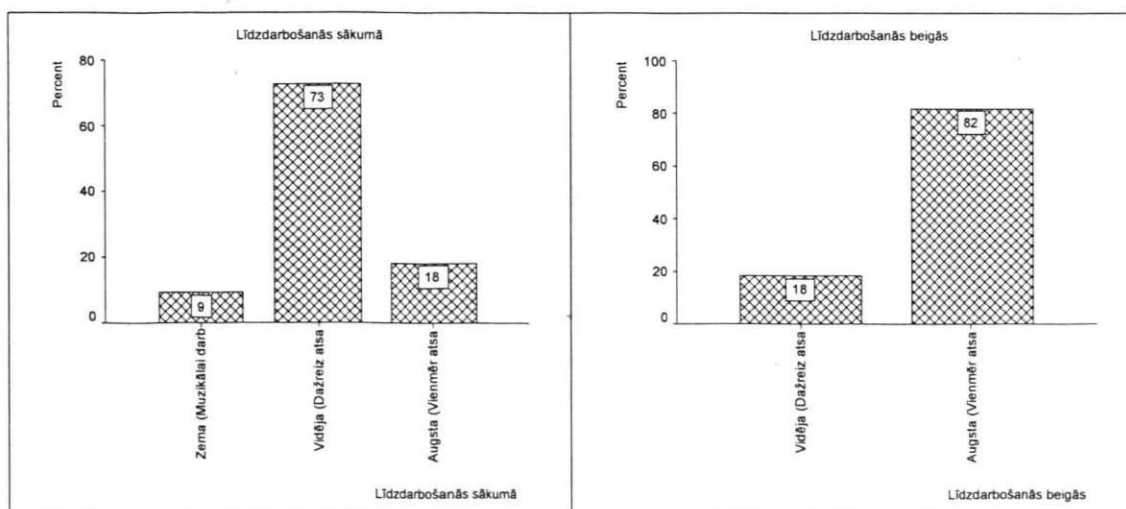
81. zīmējums. Dziedātprieks – signifikance 0,005.

82. zīmējums. Līdzpārdzīvojums (signifikance 0,005).

83. zīmējums. Līdzdarbošanās – signifikance ir 0,005.

Ritma iekšējā un ārējā vienotība, signifikance ir 0,003.

Interese dziedāt sākumā un beigās. Rādītāju (mainīgo) signifikance ir 0,046.

Eksperimenta beigās Spīrmena rangu korelācijas analīze uzrāda korelāciju starp 14 rādītājiem: dziedātprieks-līdzpārdzīvojums; dziedātprieks-līdzdarbošanās; dziedātprieks-skaņu augstums; dziedātprieks-balss apjoma kvalitāte; dziedātprieks-interese dziedāt; dziedātprieks- prasme dziedāt; līdzpārdzīvojums-skaņu augstums; līdzpārdzīvojums-balss apjoma kvalitāte; līdzpārdzīvojums-interese dziedāt; līdzpārdzīvojums-prasme dziedāt; līdzdarbošanās- interese dziedāt; skaņu augstums-balss apjoma kvalitāte; skaņu augstums-prasme dziedāt; balss apjoma kvalitāte-prasme dziedāt. Parādās muzikalitātes struktūrkomponentu līdzsvarota sakarība, atbilstoši muzikalitātes kritērijiem un rādītājiem.

Par vērtīgu atzīstu to, ka bērni bija droši, komunikabli, attīstījusies viņu patstāvība, strādāja ar interesi, radoši, bija emocionāli atsaucīgi. Viņiem ļoti patika dziedāt. Nodarbības tika nostiprināta koordinācijas prasme ar iepriekšējo gadu rotaļdziesmu un gadskārtas ieražu dziesmu saturu. Vairāku darbību veikšana vienlaicīgi sekmēja simultānuztveri. Novēroju, ka visiem pirmsskolēniem bija izveidojusies skaidra dikcija, jo ar iedziedāšanās vingrinājumiem bija apgūtas skaņas "l" un "r" (pielikums). Rūpīgā satura atlase, ko pēc skolotājas muzikālā demonstrējuma bērni pieņēma, apguva ar interesi un pārliecinoši dziedāja priekšnesumā, bija stimulējusi bērnu attīstību. Gada laikā 6 – 7 gadu vecumā pirmsskolēni bija iepazinusi un daļēji apguvuši apmēram 60 dziesmas un rotaļas. Viņiem patika dažāda satura dziesmas: humoristiskas, par māti, par dabu, par skolu, par sauli u.c. Tie, kas mācījās 3. gadu, bija apguvuši vairāk par 100 dažāda satura dziesmām (14. pielikums).

Triju mācību gadu laikā bija apgūts: galops, tecīgus solis, soļošana, virzienu maiņa, ievērojami apgūta kustību koordinācija, ko bērni ar vingrinājumiem mērķtiecīgi apguva katrā nodarbībā. Viņi spēja radoši attēlot dziesmas saturu kustībās.

Ir pilnveidojies nošu pieraksts: bērni ir apguvuši prasmi strādāt patstāvīgi, akurāti, salīdzinoši raiti. Bērni apguva senu mūsu tautas tradīciju "vakarēšanu". Tā ir darba forma, kurā ir vienlaicīgi apvienotas vairākas darbības – simultanēšana. Viņi spēja rakstīt dziedot, tā apvienojot: klausīšanos, dziedāšanu, rakstīšanu. Šis paņēmiens sekmēja jaunu dziesmu apguvi. Novēroju, ka dziesmu vārdus ātrāk apguva tie, kas mācījās trešo gadu, jo uzmanīgāk ieklausījās, ātrāk uztvēra, piebalsoja jau pirmās dziedāšanas laikā, bet atkārtoja tūlīt pēc nodziedāšanas. Novēroju, ka 6 – 7gadīgie pirmsskolēni darbam spēja koncentrēties līdz 25 minūtēm, ja nodarbības laikā savlaicīgi (ik pēc 10 minūtēm)[60, 9] mainīju darba formas:

1. Dziedāja: kopā, atsevišķi.
2. Relaksācija – spēlēja šūplā dziesmu, bērni atpūtās.
3. Pēc tam seko vieglāk uztverama satura dziesmas relaksācijai: šūplā dziesmas. mūzikas klausīšanās; bērnu grāmatiņu attēlu analīze, mūzikas attēlošana zīmējumos u.c.

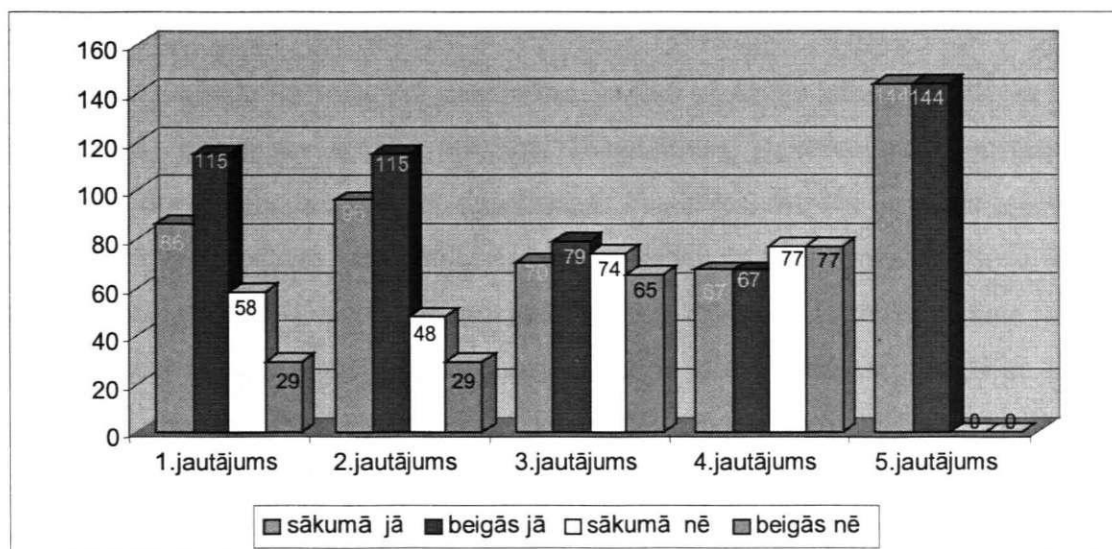
4. Dejoja: pa vienam, pāros, grupā.

Apkopojot veikto pedagoģisko novērojumu, konstatēju, ka visās grupā, bet īpaši jaunākajā grupā bērnu interesi saistīja un sekmēja kustību koordināciju un simultānu darbību veikšanu rotaļdziesmas, kurās bērns iepazīstas ar ķermeni, piemēram, dziesmas: “Pirkstiņu dziesma”, “Riekšava”, “Čapa, čapa, kājiņas”, “Galviņa, pleciņi”. Dažādas darbības atdarināja (“Juku, juku, sīki putni”, “Lāciņš kāpa ozolā”, “Muceniņš”, “Zaķītis”, “Pietuities”), skaitīšanu un roku funkciju apguve ir (“Plaukstiņpolka”), labestība, jautrība (Mīlo, draudziņ, dejojot nāc), attieksmi pret ģimeni (“Gribam zināt”), attieksmi pret citiem (Zvejnieks mani aicināja”, “Seši mazi bundzeniņi”), attieksme pret dzīvību (“Parād’, mazais balodīti”, “Ko mēs labu stādīsim”), attieksme pret darbu (“Kas dārzā”, “Muceniņš”), attieksme pret tautas kultūru – gadskārtas ieražām (“Nokul mani, māmuliņa”, “Gulēja Saulīte”). Attieksme pret dabu tika veidota ar dziesmu par rudeni, ziemu, pavasari saturu.

Veicot pārrunās ar vecākiem iegūto datu apstrādi, tika konstatētas pozitīvas izmaiņas vecāku attieksmē pret muzikalitātes vidi un saturu ģimenē un pret bērnu muzikalitāti. (Dati 6. pielikumā, jautājumi 17. pielikumā). Uz pirmo jautājumu eksperimenta sākumā 86 vecāki (60%) atbild, ka dzied, 58 vecāki (40%) nedzied kopā ar bērnu un bērnam; eksperimenta beigās 115 (80%) dzied kopā ar bērnu un bērnam, 29 vecāki (20%) nedzied kopā ar bērnu un bērnam; bērnu muzikalitāte eksperimenta sākumā ir nozīmīga 96 vecākiem (67%), nav nozīmīga 48 vecākiem (33%), eksperimenta beigās bērnu muzikalitāte nozīmīga 115 (80%), bērnu muzikalitāte nav nozīmīga 29 vecākiem (20%). Latviešu tautasdziesmas saturu eksperimenta sākumā izprot 70 vecāki (49%), neizprot 74 vecāki (51%), eksperimenta beigās latviešu tautasdziesmu saturu izprot 79 vecāki (55%), latviešu tautasdziesmu saturu neizprot 65 (45%). Ceturtajā jautājumā vecāku atbildes ir vienādas eksperimenta sākumā un beigās: 67 vecāki (47%) atbild, ka zina bērnu komponistu dziesmas, 77 vecāki (53%) nezina bērnu komponistu dziesmas. Uz piekto jautājumu eksperimenta sākumā un beigās 144 respondenti (100%) atbild, ka ir nepieciešamas jaunas dziesmas bērniem. Tas ļauj secināt, ka komponistiem vajadzētu aktivizēties un rakstīt dziesmas pirmsskolēniem.

Pirmsskolēna vecumposmam atbilstoša apjoma dziesmu saturam vajadzētu izraisīt bērnu pozitīvu emocionālu pārdzīvojumu, vēlmi radoši darboties un nodrošināt bērnu pašapliecināšanos, sekmēt bērnu muzikalitātes sabalansētu līdzsvarotu attīstību, veidot attieksmes pret kultūrvērtībām.

84. zīmējums. Muzikalitātes vide un saturs ģimenē.

Veidojošā eksperimenta 3. posmā izdevās izveidot pirmsskolas vecumam piemērotu, pedagoģiski pamatotu dziedāšanas nodarbību saturu. Bērni attīstījās aktīvā mērķtiecīgā darbībā. Konkrētais piedāvātais muzikālās darbības veids nodrošināja viņu tieksmi darboties. Darbošanās tika ievirzīta bērnu muzikalitātes attīstības sekmēšanai. Ar interesi veiktās darbības pozitīvās emocijas izraisīja pārdzīvojumu. Pozitīvās emocijās gūtais muzikālais pārdzīvojums stimulēja bērnu pašapliecināties koncertos individuāli un kopdarbībā ar vecākiem. Koppārdzīvojums nodrošināja paaudžu sadarbību un sekmēja mijiedarbību ar skolotāju. Integratīva mūzikas apguve ir sekmējusi bērnu vispārīgo attīstību. Tā izpaudās bērnu aktivitātē un pozitīvā attieksmē mūzikas integratīvajās nodarbībās. Dziedāšanas muzikāli audzinošā funkcija tika realizēta sadarbībā skolotāja↔bērns↔vecāki.

Pamatojoties uz datu apstrādes rezultātiem, tika konstatēts, ka satura, metodiku un formu vienotība veselumā veidojošā eksperimenta 3. posmā ir bijusi veiksmīga.

Veidojošajā eksperimentā apstiprinājās izvirzītā hipotēze, pirmsskolēna attīstības periodā individuālo sistemātisko nodarbību uzsākšana sekmē muzikalitātes attīstību vienībā ar dziedāšanas saturu, kurā pirmsskolā ietvertas dziesmas ir par bērniem tuvu un saprotamu apkārtējo pasauli; mūzikas nodarbības nodrošina bērnu pašapliecināšanos; dziesmu diapazons atbilst bērnu attīstības iespējām noteiktā vecumposmā; ievērots pēctecības un sistemātiskuma princips mūzikas apguvē.

Nobeigums

Muzikalitāte kā integrēta personības īpašība izpaužas vienībā ar bērna intelektuālo, emocionālo, gribas un sociālo attīstību. Muzikalitāte ir emocionālās atsaucības, ritma, muzikālās domāšanas un atmiņas, dziedāšanas kvalitātes, dzirdes un balss apjoma kvalitāte mijsakarbā un izpaužas veselumā. Attīstoties kādai no komponentēm, tiek sekmēta citu komponentu attīstība. Uz atklātās muzikalitātes struktūras un kritēriju pamata tika modelēta muzikalitātes attīstība. Ievērojot, ka muzikalitāte ir ideāls psihisks process un tiešai izpētei grūti pieejams, tika izstrādāts modelis, kas atklāj muzikalitātes būtiskās īpašības. Modelis eksperimentāli tika pārbaudīts un atklātas līdzsvarotas un nelīdzsvarotas komponentu attīstības sakarības 3 – 7 gadus veciem bērniem.

Bērna muzikalitātes attīstība ir iespējama tikai aktīvā darbībā, klausoties, dziedot, veidojot ritmiskas kustības, spēlējot mūzikas instrumentus. Pirmsskolēna muzicēšana ir darbs, un tās galvenā forma ir rotaļa, kas nodrošina bērna vajadzību pašrealizēties. Darba produkts ir izmainītas zināšanas, prasmes un attieksmes pret mūziku. Bērna balss diapazons paplašinās dziedot, vienotībā attīstoties muzikālai domāšanai un atmiņai, kā arī veicot mūzikas pierakstus. Bērna muzikālā attīstība sākas ar emocionālo skaņas un tās satura pārdzīvojumu, ja bērnam ir iespēja pašizteikties un apliecināt sevi dziedāšanā vienībā ar ritmiskām kustībām.

Pirmsskolas vecumā mērķtiecīga sadarbība muzicēšanā kopā ar bērnu ģimenē un bērnudārzā sekmē bērna pozitīvas attieksmes veidošanos pret mūziku, īpaši dziedāšanu un ritmiku. To nosaka bērna fizioloģiskās un emocionālās attīstības vienība. Sadarbības saturs sekmē kultūras vērtību apguvi un bērna kultūrientitātes veidošanos.

Eksperimentālā pētījumā pirmsskolēnu muzikālā darbība apstiprināja hipotēzē izvirzīto pieņēmumu, ka dziedāšanas nodarbību saturs kā galvenais līdzeklis un dziedāšana kā galvenā darba forma bērnu muzikalitātes attīstībā sekmē bērna muzikālo – emocionālo pārdzīvojumu; stimulē muzikālās dzirdes attīstību; nostiprina sakarus starp dzirdi un balsi; modina interesi par mūziku; izkopj ritma izjūtu, balss un kustību koordināciju; rosina balss apjoma paplašināšanu un sekmē balss aparāta pašapguvi; nodrošina bērna pašapliecināšanos.

3 gadu laikā pirmsskolēniem uzlabojās muzikalitātes līmenis. Saskaņā ar izvirzītajiem kritērijiem, bērniem ir bagātinājusies emocionālā atsaucība, apgūta prasme ieklausīties un klausīties; izkopta ritma izjūta un vecumam atbilstoša kustību koordinācija, iepazīti un apgūti skanošie žesti (kājas, stilbi, plaukstas, knipji). Ilgstošu vingrinājumu rezultātā (120 stundas) apgūta muzikālā jeb skaņu augstumu dzirde. Ir izveidojies priekšstats par balss aparāta uzbūvi, elpu, dziedātāja stāju, skaņas veidošanu, štrihiem (skārumu) un ir apgūts balss

diapazons. Ir interese par dziedāšanu un apgūta atbilstoši vecumam dziedāšanas prasme. Apgūtās nošu pieraksta iemaņas ir ietekmējušas pirmsskolēnu muzikālo domāšanu. Ir izpratne par apzinātu noturīgu uzmanību, atmiņas funkciju: iegaumēšanas un atcerēšanās prasme. Izveidojušās daļējas paradumu attieksmes. Bagātināta radošā pašpriedze.

Pakāpeniskā, sistemātiskā un mērķtiecīgā darbā mūzikā ir sekmēta pirmsskolēnu attīstība, saziņas prasmes sadarbībai grupā, pāros. Bērniem izveidojušies individuāli pašapliecināšanās paņēmieni (darbības fragmenti). Ļoti labi panākumi ir vērojami jaukta vecuma grupās, kas reizēm izveidojas pirmsskolā atsevišķās nodarbībās apvienojot grupas. Vecākie bērni rāda priekšnesumu, mazākie bērni mācās uzmanīgi klausīties un salīdzināt ar to, ko ir apguvuši paši. Mazie bērni novēro vecāko bērnu kustības un cenšas tās atdarināt. Abas vecumposmu grupas pašapliecinās, jo vecākie bērni pārliecinās par apgūto zināšanu un prasmju apjomu un kvalitāti, bet jaunākie pirmsskolēni pārliecinās, ka tas, ko viņi sākuši apgūt, ir sasniedzams regulārā darbā. Vecākie cenšas būt paraugs, viņi ir skolotāja pozīcijā.

Pirmsskolas vecuma bērna muzikalitātes sekmēšanas pedagoģiskie nosacījumi ir muzikāla vide, kas rosina muzikālu darbību. Darbībā bērns gūst pašpriedzi. Pieaugušo labvēlīga attieksme pret bērnu izpaužas līdztiesīgā sadarbībā. Rotaļa kā galvenais bērna darbības veids sekmē izziņas darbību, uztveri, domāšanu, sajūtas, atmiņu, veiklību, gribas noturību, iztēli, radošumu, nodrošina emocionālu pašrealizāciju. Bērna darba pozitīvs vērtējums izraisa pozitīvas emocijas un stimulē vēlēšanos darboties. Rotaļnodarbības pirmsskolā nepieciešams organizēt tā, lai bērnam, izdzīvojot rotaļu, veidotos vērtību izpratne. Rotaļa ir līdzeklis mērķtiecīgai darbībai un lietderīgai laika pavadīšanai. Vecumposmam atbilstošs, bērna psihi saudzējošs un pilsoniski audzinošs integrēts dziedāšanas saturs – dziesmas, rotaļas ietver bērnam saprotamu pasauli un ir personīgi nozīmīgs.

Dziesmu satura pēctecīga apguve (šūpļa dziesmas, dziesmas par māmiņu; par kumeliņu, dzīvniekiem, putniem, par dabu, dziesmas par bērnam mīļām rotaļlietām; dziesmas par ģimeni; darba un čakluma dziesmas; gadskārtas ieražu dziesmas: Ziemas saulgrieži, pavasara saulgrieži, Mārtiņi, Meteņi; dziesmas par mācīšanos un skolu) organizētās mūzikas nodarbībās pirmsskolā sekmē bērna emocionālo atsaucību un muzikalitātes attīstību, veido attieksmes. Uzsākot mācības skolā, muzikāli sagatavots bērns spēj ātrāk iekļauties skolas prasībās un organizējas skolas darbam. Lai atvieglotu šo pāreju, nepieciešams pedagoģisks nosacījums ir pirmsskolā apgūtā mūzikas satura nostiprināšana. Muzikalitāte attīstās sekmīgāk, ja skolotājs ir personīgi ieinteresēts bērna muzikalitātes sekmēšanā un atbildīgs par izvēlētajiem audzināšanas formām un līdzekļiem. Skolotājam sadarbībā ir drauga, palīga, atbalsta funkcija.

Rezumējums.

Muzikalitāte ir integrēta (vienota) personības īpašība, kuru veido emocionālā uztvere un atsaucība, muzikālā dzirde un muzikālā atmiņa, ritma izjūta, balss apjoms, prasme dziedāt un muzikālā domāšana. Muzikalitātes analīzi veic izdalot atsevišķas muzikālās spējas un nosakot to savstarpējās sakarības. Tā veidojas muzikalitātes struktūra. Muzikalitātes pamatpazīme ir muzikāls emocionāls pārdzīvojums. Muzikalitātes centrs ir emocionālā atsaucība. Muzikalitāti attīsta ģimenē no bērna dzimšanas brīža. To ietekmē piemērota muzikāla vide. Paaudžu skolotājs, vecvecāki – bērns – vecāki un vienaudžu (īpaši dažāda pirmsskolas vecuma) sadarbībā veidojas attieksmes pret sevi, citiem cilvēkiem, dabu, darbu, kultūru. Pārmantojamības procesā attīstās bērnu muzikalitāte, veidojas vērtību izpratne un kultūridentitāte.

Balstoties uz teorētisko analīzi par muzikalitātes struktūru un attīstības īpatnībām pirmsskolas vecumā, izdalām šādus muzikalitātes kritērijus un rādītājus: emocionālā atsaucība – dziedātprieks, līdzpārdzīvojums, līdzdarbošanās; ritma izjūta – ritma iekšējā un ārējā vienotība, muzikālā dzirde – skaņu augstums; bērna balss apjoms (diapazons) – balss apjoma kvalitāte; dziedāšanas kvalitāte, kas izpaužas interesē par dziedāšanu un dziedāprasmē.

Pedagoģiskie nosacījumi muzikalitātes sekmēšanai ir: vecumposmam atbilstošs, bērna psihi saudzējošs un pilsoniski audzinošs sabalansēts saturs; integrēts dziedāšanas nodarbību saturs – dziesmas, rotaļas ietver bērnam tuvu pasauli un ir personīgi nozīmīgs; skolotāja personīgā ieinteresētība bērna muzikalitātes sekmēšanā un atbildība par izvēlētajiem audzināšanas formām un līdzekļiem. Muzikalitātes attīstības pēctecību nodrošina skolotājs ↔ bērns ↔ vecāki sadarbībā, skolotāja un pirmsskolēna mijiedarbībā audzināšanas procesā. Mūzikas apguve sekmē pirmsskolas vecuma bērna pašrealizāciju un pašapliecināšanos.

Aizstāvēšanai izvirzītas tēzes:

- 1. Muzikalitātes un kultūridentitātes attīstības pedagoģiskais nosacījums ir pārmantojamība un radoša kognitīva darbība.**
- 2. Muzikalitātes kvalitāte ir izstrādātā modeļa struktūrkomponentu – emocionālā atsaucība, ritma izjūta, muzikālā dzirde, balss apjoms, dziedāšanas kvalitāte, muzikālā atmiņa un domāšana – attīstības līdzsvarota sakarība, atbilstoši muzikalitātes kritērijiem un rādītājiem.**
- 3. Pirmsskolēnu muzikalitātes attīstības efektivitāte ir tieši atkarīga no pēctecības un sistemātiskuma principu ievērošanas, satura, metožu un paņēmieni realizācijas bērnu savstarpējā un paaudžu sadarbībā.**

Atslēgvārdu skaidrojums

1. **Dominante** ir spēcīgs, uz laiku radies uzbudinājums centrālajā nervu sistēmā, ko pastiprina jebkurš vājāks kairinātājs.
2. **Emocijas** (no latīņu *emovere* – uztraukt, uzbudināt) – īpaši indivīda psihiskie procesi un stāvokļi, kas saistībā ar indivīda instinktiem, vajadzībām un motīviem pārdzīvojumā atspoguļo parādību un situāciju nozīmību viņa dzīvesdarbībā. Emocijām vienmēr ir situatīvs raksturs. Emocijas ir “psihiskie procesi”.
3. **Emocionalitāte** ir spēja ātri, dziļi pārdzīvot, just. Tā izpaužas adekvātā vai neadekvātā uzvedībā. Bieži mainās dominantes.
4. Emociju subjektīvais komponents ir **emocionālais pārdzīvojums**, pēc kura nav iespējams objektīvi novērtēt emociju intensitāti. Dusmas un prieku nevar izmērīt. Emociju objektīvais komponents ir **kustības un veģetatīvās kustības**, kuras ir iespējams reģistrēt un mērīt.
5. **Jūtas** ir ilgstoši pārdzīvojumi, kas saistīti ar bērna garīgo vajadzību apmierināšanu. Jūtām var būt gan situatīvs, gan stabils, ilgstošs raksturs. Jūtas ir “psihiskās īpašības”. Tās var būt potenciālas.
6. **Īpatnības** ir raksturīga iezīme vai īpašība, kas atšķir no citiem; savdabība [40, 298].
7. **Muzikalitāte** ir integrēta (vienota) personības īpašība, kuru veido emocionālā uztvere un atsaucība, muzikālā dzirde un atmiņa, ritma izjūta, dotības dziedāt. Muzikalitātes analīzi veic izdalot atsevišķas muzikālās spējas un nosakot to savstarpējās sakarības.
8. **Muzikālā atmiņa** ir iepriekšējās muzikālās pieredzes atspoguļojums cilvēka smadzenēs, tā izpaužas mūzikas iegaumēšanā un muzikālo priekšstatu noturībā.
9. **Ritma izjūta** ir spēja aktīvi (kustībās) pārdzīvot mūziku, sajūst mūzikas ritma emocionālo izteiksmīgumu un precīzi to atveidot. Mūzikā ar ritma izjūtu saprot spēju uztvert un atveidot laika attiecības mūzikā.
10. **Spējas** – sarežģīta, sintētiska personības īpašība, kas nosaka personības derīgumu darbībai: vairāk vai mazāk specifiskas īpašības, kas vajadzīgas kādas darbības veikšanai, tikai darbībā un caur darbību var veidoties, pamatojoties uz atbilstošiem dotumiem” [239, 26].
11. **Dotumi** ir iedzimtas anatomi – fizioloģiskas īpatnības, tajā skaitā arī, piemēram, dzirdes analizatora īpatnības, kas var būt atšķirīgas dažādiem indivīdiem. Dotumi ir tikai viens no spēju rašanās nosacījumiem, bet nav virzošais iemesls, kas vienlaicīgi noteiktu spēju attīstības raksturu un līmeni [200,79].

12. Mērķtiecīga bērna darbība sevis pašattīstībā, sava pašvērtējuma, paškontroles un pašregulācijas veidošanā ir **pašaudzināšana**. Audzinoša ir tā darbība, kas bērnam ir personīgi nozīmīga [86, 71].
13. **Audzinašana** ir divpusējs process – mijiedarbība starp audzinātāju un audzēkni.[86,71].
14. **Audzinašanas process** ir mērķtiecīgi organizēta audzinātāja un audzēkņu kolektīva nepārtraukta sadarbība, lai audzinātāja vadībā veidotos personības attieksmes = vērtības, ideāli, normas, mērķi, principi.
15. **Darbība** ir fiziska vai garīga darba, psihiskās aktivitātes un vitālās enerģijas izlietojuma vienība.
16. Cilvēka darbības mērķis un vajadzība to sasniegt ir svarīgākie **subjektīvie komponenti**, kas raksturo audzināšanas darbību psiholoģiskās sagatavošanās posmā.
17. **Pieredze** ir dzīvē iegūto, personīgi pozitīvi novērtēto, paradumos nostiprinājušos un daudzveidīgās darbības situācijās lietojamo zināšanu, prasmju un attieksmju kopums.
18. **Psiholoģiskais rezultāts** ir apmierinātība vai neapmierinātība ar darba procesu un rezultātu.
19. **Audzinašanas pamatprincipi** ir mērķtiecība, balstīšanās uz pozitīvo cilvēkā, vārdiskās un praktiskās darbības vienotība.
20. **Audzinašanas darba forma** ir mērķtiecīga un precīza pilnvērtīga satura organizācija, procesuālās struktūras komponentu pēctecīga mījsakarība atbilstoši cilvēka attīstības īpatnībām.
21. **Sadarbība** ir divu vai vairāku cilvēku darbs ur kopīgu mērķi, saskaņotiem mērķa sasniegšanas līdzekļiem, tuvinātu novērtējumam un pašnovērtējumam par sasniegtajiem rezultātiem. Sadarbība ir pieredzes pārņemšanas forma, iespēja labāko paraugu atdarināšanai, pašpieredzes pilnveidošana ar jaunām zināšanām un prasmēm.
22. **Saskarsme** – prasme apmainīties domām, uzskatiem, kas izteikti mutiski vai rakstiski, prasmēm aizstāvēt savu viedokli, uzklaut un pieņemt zināšanai citu viedokļus, pieņemt lēmumus, realizēt tos, novērtēt procesus un rezultātus.
23. **Primārā skaņa (la¹ vai si¹)** ir pirmā bērnam ērtā skaņa.

Bibliogrāfija

1. Albrehta D. Pētīšanas metodes pedagogijā. – R.: Mācību grāmata, 1998. – 104 lpp.
2. Alijevs R. Skola radošo spēju veicināšanai. – R.: Raka, 1998. – 78 lpp.
3. Altmanis A. Mazo pērļu gliemezīt: dziesmas bērniem. – R.: ULMA, 1994. – 23 lpp.
4. Avotiņa M. Ritmika sākumskolā: Programma un metodiski ieteikumi. – R.: Zvaigzne ABC, 1998. – 150 (1) lpp.
5. Bārene L. Mūzikālā audzināšana pirmskolā. – Jelgava: Valsts Jelgavas skolotāju institūta Absolventu biedrība, b.g. – 30 lpp.
6. Bebru J. Dziedāšanas mācības metodika. – R.: A. Gulbja apg., 1992. – 72 lpp.
7. Bebre R. Personība un spējas. – R.: MIMK, 1979. – 47 lpp.
8. Bebre R. Daiļrades procesa posmi. – R.: MIMK, 1985. – 92 lpp.
9. Bērziņa V. Tautasdziesmas gājums. – Rīga: Zvaigzne, 1989. – 33. lpp.
10. Birzkops J. Muzicēšana kā labākā intelektuālo spēju attīstītāja. – R.: Liesma, 1999. – 80 lpp.
11. Birzkops J. Attīstošā klavierspēle. – R.: Musica Baltica, 2000. – 48 lpp.
12. Boulbijs Dž. Dzīves drošais pamats. – R.: Rasa ABC, 1998. – 198 lpp.
13. Božoviča L. Personība un tās veidošanās skolas gados. – R.: Zvaigzne, 1975. – 303. lpp.
14. Butēvics K. Uzskatāmības princips dziedāšanas mācībā: Praktiski aizrādījumi skolotājiem "Darba burtnīcu lietošanā" lietotājiem. – R.: A. Jessens, 1926. – 48 lpp.
15. Daukša A. Ieskats mūzikas metodikā: Metodisks mācību līdzeklis. – R.: Raka, 2000. – 139 lpp.
16. Daumants J. Balss nostādīšanas metodika un teorija. – R.: H. Daumants, 1931. – 60 lpp.
17. Dārziņš E. Mūzikas Druva // Emīls Dārziņš: Raksti. Atmiņas par Emīlu Dārziņu/Sak. A. Darkevics. – R.: Liesma, 1975. – 207. lpp.
18. Dēķens K. Rokas grāmata pedagogijā. – R.: Kultūras Balss, 1919. – 238 lpp.
19. Dzirdes analīze bērnu mūzikas skolu solfedžo nodarbībām/sast. I. Grauzdiņa. – R.: MIMK, 1975. – 82 lpp.
20. Dzirkals A. Mazu bērnu muzikālā audzināšana// Mūzikas Apskats. – 1933. – Nr.4. – 111.-116. lpp.
21. Eidiņš A. Metodiski norādījumi: Darbam ar muzikālās audzināšanas mācību grāmatu 1. klasē. – R.: Zvaigzne, 1973. – 57 lpp.
22. Eidiņš A. Muzikālās audzināšanas metodika. – R.: Zvaigzne, 1974. – 251 lpp.
23. Fihte J.G. Cilvēka sūtība. Par cilvēka lielumu. – R.: Zvaigzne, 1991. – 167 lpp.
24. Gailis D. Kora dziedātāja rokas grāmata. – 2. pārļ. un pap. izd. – R.: Liesma, 1965. – 172 lpp.
25. Gaide M. *Lutināšanu vai nopietnu rūdīšanu dzīvei?*: Tautas Izglītība. R.: LNSS un JSI un RSI absolventu izd., 1933. – 77. – 83. lpp.
26. Geidžs N. L., Berliners D. C. Pedagoģiskā psiholoģija. – R.: Zvaigzne ABC, 1999. – 662 lpp.
27. Graubiņš J. Pirmās notis. – R.: 1935. – 62 lpp.
28. Grauzdiņa I. Rūķepure: Mūzikas valodas mācība uzdevumos un vingrinājumos. – R.: ULMA, 1998. – 92 lpp.
29. Ģimenē aug bērns: Mazbērns, pirmsskolas bērns / A. Studentes red; - 2. papl. un pārstr. izd. – R.: Zvaigzne, 1988. – 113 lpp.
30. Hībnere V. Bērna vizuālā darbība, Id. Pedagoģiskā psiholoģija. – R.: Raka, 1998. – 198 lpp.
31. Izaaka I. Mūzikas uztveres veidošana ārpusnodarbību laikā // Ārpusnodarbību laika organizācija / sast. B. Bērziņa. – R.: Zvaigzne, 1987. – 39. – 45. lpp.
32. Joffe J. Muzikālās dzirdes attīstības ceļi. – R.: Zvaigzne, 1991. – 111 lpp.
33. Jonīte V. Spēles kā bērnu sensoro spēju attīstītājas. – R.: Mācību apgāds NT, 1997. – 64 lpp.
34. Kalnā kāpu es dziedāt I /sast. A. Līduma. – R.: Zvaigzne ABC, 1997. – 128 lpp.
35. Kalnā kāpu es dziedāt II /sast. A. Līduma. – R.: Zvaigzne ABC, 1997. – 152 lpp.
36. Kalniņa V. Par psiholoģisko atziņu pielietojamību mūzikas pedagogijā. – R.: MIMK, 1983. – 37 lpp.
37. Karpova Ā. Personību teorijas un to radītāji: Mācību līdzeklis. – R.: Zvaigzne ABC, 1998. – 224 lpp.
38. Kaužēna A. Princese un bruņinieki: dziesmas bērniem. – R.: Zvaigzne ABC, 1996. – 60 lpp.
39. Kārklīšs L. Mūzikas leksikons. – R.: Zvaigzne, 1990. – 336 lpp.

40. Kļaviņa Dz. Relatīvā solmizācija. – R.: Zvaigzne, 1978. – 87 lpp.
41. Krasinska L. Mācīsimies uztvert mūziku. – R.: Zvaigzne, 1979. – 53 lpp.
42. Kraukle I., Krauklis A. O. Smadzeņu labās un kreisās puslodes kopdarbība problēmsituācijās // Skola un Ģimene. – 1997. – nr. 7/8. – 36. – 38. lpp.
43. Kruteckis V. Skolēnu mācīšanas un audzināšanas psiholoģija: Grāmata skolotājiem un klašu audzinātājiem. – R.: Zvaigzne, 1984. – 267 lpp.
44. Kursīte J. Latviešu folklorā mītu spoguļi. – Rīga: Zinātne, 1996. – 434 lpp.
45. Kuzmickis V. Dziedāšanas mākslas labirints un izeja no tā. – R.: V. Reinekes izd., b.g. – 37 lpp.
46. Lasmanis A. Datu ieguves, apstrādes un analīzes metodes pedagogijas un psiholoģijas pētījumos: 2. grāmata. – R.: Izglītības solī, 2002. – 422 lpp.
47. Latviešu valodas vārdnīca/atb. red. Dainuvīte Guļevska. – R.: Avots, 1987. – 289. lpp.
48. Lieģeniece D. Rotaļas nozīme bērna pašattīstības sekmēšanai. Sērija: Bērna attīstība. – Liepāja: LPA, 1995. – 6. burtn. – 32 lpp.
49. Lieģeniece D. Kopveseluma pieeja 5 – 7 gadus veca bērna audzināšanā. – Liepāja: LPA, 1996. – 400 lpp.
50. Lieģeniece D., Nazarova I. Veseluma pieeja valodas apguvē 5 – 7 gadus veciem bērniem. – R.: Raka, 1999. – 112 lpp.
51. Lieģeniece D. Veseluma pieeja 5 – 7 gadus veca bērna audzināšanā: habilitācijas darba kopsavilkums. – Liepāja: LPA, 1997. – 1. – 31. lpp.
52. Lika I. Pirmsskolas vecuma bērnu pašizjūtas attīstība ģimenē // Personības pašizjūta un identitāte/sast. Dz.Meikšāne, I.Plotnieks. – Rīga: LU PPI, Mācību apgāds NT, 1998. – 86. – 96. lpp.
53. Līduma A. Muzikālā audzināšana kā latviskās identitātes veidošanās līdzeklis pirmsskolā/ Starptautiskā zinātniskā konference “Bērna identitātes veidošanās pirmsskolas vecumā”. – Liepāja: LiePA, 2001. – 68. – 77. lpp.
54. Ļublinska A. Bērnu psiholoģija. – R.: Zvaigzne, 1979. – 384 lpp.
55. Mackeviča L. Mērķtiecīga mūzikas uztvere kā pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanas līdzeklis: Promocijas darba kopsavilkums. – Liepāja, 1999. – 64 lpp.
56. Mackeviča L. Mūzika – attīstību veicinošs faktors pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanā: Mācību līdzeklis. – Liepāja, 1998. – 53 lpp.
57. Maizes šūpuliši: dziesmu krājums bērniem / sak. A.Līduma. – R.: Zvaigzne ABC, 1999. – 51 lpp.
58. Man bij' dziesmu trīs pūriņi: Latviešu tautasdziesmu krājums pirmsskolas vecuma bērniem/ sak. B. Vikmane. – Liepāja: LPA, 1994. – 116 lpp.
59. Maslo E. Jauniešu mācīšanās spēju pilnveide dāņu valodas mācību procesā: Promocijas darbs – R.: LU PPI, 2003. – 218 lpp.
60. Meikšāne Dz. Vai spējas ir iedzimtas? // Skola un ģimene. – 1965. – Nr. 8. – 42. lpp.
61. Meikšāne Dz. Psiholoģija mums pašiem. – R.: Raka, 1998. – 166 lpp.
62. Mediņš J., Jākobsons I. Dziedāšanas mācīšanas metodika. – R.: LVI, 1958. – 138 lpp.
63. Mēs un mūsu bērni/ Z. Upmanes red. – R.: Zvaigzne, 1983. – 162 lpp.
64. Muzikālās audzināšanas metodika/ sast. I. Plikause. – R.: 1985. LPSR AVSI MMMK– 7. – 12. lpp.
65. Mūzikas terminu vārdnīca/sast. D.Albina. – R.: LVI, 1962. – 303 lpp.
66. Nelsone I., Paipare M. Mūzikas mācīšanas metodika: Palīg līdzeklis skolotājiem. – R.: Zvaigzne, 1992. – 80 lpp.
67. Nelsone I., Rozenberga L. Palīgs skolotājiem: Mūzikas mācība 1. klasē. – R.: Novello Baltica Ltd., 1994. – 49 lpp.
68. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca: Termini latviešu, angļu, vācu, krievu valodā / Sast. aut. kol. V. Skujiņas vad. – R.: Zvaigzne ABC, 2000. – 248 lpp.
69. Pestalocijs J. H. Darbu izlase / Pedagoģijas studijas. II grāmata; Izd. Kļ. Altermans un A. Čaure. – R.: LU, 1996. – 140 lpp.
70. Pirmsskolas Izglītības programma: Pirmsskolas izglītības iestādēm / red. I. Ceļdoma. – R.: Mācību apgāds NT, 1998. – 40 lpp.
71. Plotnieks I. Emocijas un jūtas. – R.: LVU, 1970. – 56 lpp.
72. Plotnieks I. Spējas, to diagnosticēšana un attīstība: palīg materiāls lektoriem. – R.: Zinību Biedrība, 1982. – 20 lpp.
73. Prindule L. Bērnu psihiskās attīstības vecumposmu psiholoģija 1. daļa. – Liepāja: LPA, 1994. – 201 lpp.
74. Pulciņš K. Balssnostādītāšana. – R.: Valters un Rapa, Ļeņ, 1922. – 25 lpp.

75. Puškarevs I., Golubeva A. Bērna attīstība. – Lielvārde: Lielvārds, 1999. – 119 lpp.
76. Renģe V. Psiholoģija: Personības psiholoģijas teorijas / autora red. – R.: Zvaigzne ABC, 1999. – 176 lpp.
77. Rozītis J. Dziedāšanas mācības metodika. – R.: Valters un Rapa, 1929. – 133 lpp.
78. Rozītis J. Par muzikalisko akustiku // Mūzikas Druva. – 1908. – Nr.6 – 12.
79. Sīle M. Veseluma pieeja bērna attīstībā klavierspēles mācību procesā: Promocijas darba kopsavilkums. – rīga: LU, 2000. – 1. – 28. lpp.
80. Stabulniece A. Metodiskie norādījumi mūzikas mācīšanā 1. klasē. – R.: Zvaigzne, 1987.
81. Stepe A. Spējas un to izkopšana: Mācību līdzeklis. – R.: LVU, 1973. – 28 lpp.
82. Students J. A. Vispārīgā Paidagoģija I: Zinātne un māksla sevis un citu audzināšanā. – R.: Raka, 1998. – 329 lpp.
83. Students J. A. Vispārīgā Paidagoģija II: Zinātne un māksla sevis un citu audzināšanā. – R.: Raka, 1998. – 224 lpp.
84. Svešvārdu vārdnīca/ Dr. philol. Jura Baldunčika red. – R.: Jumava, 1999. – 912 lpp.
85. Špona A. Pirmsskolas audzināšanas teorija un prakse// Skolotājs. – 2002. – Nr.2. – 10. – 13. lpp.
86. Špona A. Audzināšanas teorija un prakse.- R.: Raka, 2001. – 162 lpp.
87. Štāls M. Audzināšanas mācība. – R.: Valters un Rapa, 1935. – 171 lpp.
88. Tula-Rijkure A., Zālītis J., Zālītis J., Popova I. Viens no sublimācijas veidiem: Pārdomas par Dr. paed. Jāņa Birzkopa grāmatu "Muzicēšana kā labākā intelektuālo spēju attīstītāja"//Latvijas ārstu žurnāls. – 2002. – Nr.2 – 51. 52; 192. lpp.
89. Upmane Z. Bērna spējas un to attīstīšanas veicināšana skolā // Skola un Ģimene. – 1970. – Nr. 3. – 12 lpp.
90. Valtneris A. Cilvēka fizioloģija. – R.: Zvaigzne ABC, 1995. – 208 lpp.
91. Vikmane B. Latviešu tautasdziesma kā pirmsskolas vecuma bērnu muzikālās dzirdes un balss attīstīšanas līdzeklis: Mūzikas pedagogija. – R.: 1995. – 48 lpp.
92. Vīgneru E. Vokāli instrumentālās fonētikas metodika pamatskolām. – R.: 1936. – 80 lpp.
93. Vītoliņš J. Dzirdes mācība: 3. un 4. kl. kurss. – R.: 1931. – 116 lpp.
94. Vītoliņš J., Krasinska L. Latviešu mūzikas vēsture I. – R.: Liesma, 1972. – 68. – 79. lpp.
95. Zelmenis V. Pedagoģijas pamati. – R.: Raka, 2000. – 291 lpp.
96. Zvirgzdina E. Par vokālo mākslu. – R.: Zvaigzne, 1986. – 192 lpp.
97. Žeigurs A. Kā veicināt bērna prāta spējas. – R.: Igo & Co, 1993. – 24 lpp.
98. Abstracts and Sessions Guide: Samspel – ISME 2002. – Bergen, Norway; August the 11th – 16th, 2002 25th Biennial World Conference and Musical Festival International Society for Music Education – 104 p.
99. Aiello R. Music and Language: Parallels and Contrasts // Musical perceptions. Ed. By Rita Aiello & John A. Sloboda. New York, Oxford: Oxford University Press. – 1994. pp. 40 - 63
100. Addison R. Children make music. – Edinburg; Glasgow: Holmes Nc. Dougall, 1967. – 112 p.
101. Andrews B.R. Auditory tests. IV. Tests of musical capacity. Amer. Journal of psychology, 16. 1905
102. Begley Sh. Your Child's Brain // Newsweek. – February 19. – 1996. – p. 55 - 62
103. Cross currents: Setting an Agenda for Music Education in Community Culture. – University of Maryland, College Park, 1995. – 83 p.
104. Dalcroze E. J. Eurhythmics, Art and Education, trans. Frederick Rothwell, ed. Cynthia Cox. New York: B.Blom, 1972. – pp. 145 -168
105. Davidson L. Songsinging by Young and Old: A Developmental Approach to Music // Musical perceptions. Ed. By Rita Aiello & John A. Sloboda. New York, Oxford: Oxford University Press. – 1994. pp. 90 – 130
106. Dileo C. (2002) Music perception: Encyclopedia of Psychology: Vol.5 / Ed. A.E.Kazdin: Oxford, Oxford University Press. pp.363-368
107. Dowling W.J. The development of Music Perception and Cognition (1999) The Psychology of Music: second ed., edited by Diana Deutch. San Diego; London; Boston, New York, Sydney, Tokyo, Toronto: Academic Press. pp. 603 - 625
108. Ellneby I. Steps of Child Development: A Pedagogical Method for Working with Children's Motor and Perceptual Development. – Stockholm, 1990. – 480 p.
109. Ernst K. Education of the Music Teacher – a Look to the Future//Music Education in the Modern World: Materials of the Ninth Conference of the International Society for Music

- Education. D. Kabalevsky /Chief Ed./ – Moscow: Progress Publishers, 1974. – pp. 51. – 62.
110. Fassbender C. Infant's auditory sensitivity towards acoustic parameters of speech and music // *Music Beginnings: origins and Development of Musical Competence* /ed. By Irene Deliege and John Sloboda. New York: Oxford University Press, 1996. – pp. 56-87
 111. Focus areas report: Samspel – together for our music future. – Bergen, Norway: Stord/Haugesund University College, ISME 2002. – 134 p.
 112. Forrai K. Pre-School Music Education // *Music Education in the Modern World: Materials of the Ninth Conference of the International Society for Music Education*. D. Kabalevsky /Chief Ed./ – Moscow: Progress Publishers, 1974. – pp. 257-259
 113. Gardner H. *Intelligence. Multiple perspectives.* – Library of Congress, 1996. – 351 p.
 114. Gordon E. E. *Music learning theory for newborn and young children.* – Chicago: G. J. A. Publications, Inc., 1990. – 134 p.
 115. Gorner P. Study tunes into where the brain makes music: Practice may refine parts of the brain// *Chicago Tribune.* – 2001. –April. – p.1
 116. Helmholtz, H. von (1954). *On the sensations of tone.* (A.J.Ellis, trans.). new York: Dover. (Original work published 1877)
 117. Higgins F. *Music Educations in the Primary school.* – Toronto; Melbourne: Macmillan and Co. LTD, 1964. – 172 p.
 118. Kiang N.Y. (2002) *Hearing: Behavioral and Functinal Aspects: Encyclopedia of Psychology: Vol.4 / Ed. A.E.Kazdin: Oxford, Oxford University Press.* pp.101-105
 119. Kodaly Z. *Folk Song in Pedagogy.* *Music Educators Journal* 53. March 1962. – p. 59
 120. Krumhansi Carol L. *Music Perception // Encyclopedia of Psychology: Volume 5/ ed. A.E.Kazdin (2000): Oxford. Oxford University Press.* pp. 363.-368.
 121. Lecanet Jean-Pierre. *Prenatal auditory experience // Music Beginnings: Origins and Development of Musical Competence /ed. by Irene Deliege and John Sloboda. Oxford, New York, Tokyo: Oxford University Press, 1996.* – pp. 3-34
 122. Levy J. (2002) *Hemisphere functions: Encyclopedia of Psychology: Vol.5 / Ed. A.E.Kazdin: Oxford, Oxford University Press.* pp.113-115
 123. Liduma A. *Music as a Means for Early Child's Development Nowadays: Current Issues of Cultural and Spiritual Development.* – Kaunas: Akademija, 2001. – p.191 – 196
 124. Liduma A. *Music pedagogy for developing national identity and preserving musicality in Latvia: Future Citizens in Europe / ed. by Alistair Ross. Proceedings of the fourth conference of the Children's Identity and Citizenship in Europe Thematic Network. London: a CiCe publication, 2002.* – pp. 371 – 374
 125. Mark, Michael L. *Contemporary Music Education. Second Edition.* – New York: 1986. – 368 p.
 126. Michel P. *Music Education in GDR as a Means of an Alla-Round and Harmonious Development of Personality// Music Education in the Modern World: Materials of the Ninth Conference of the International Society for Music Education. D. Kabalevsky /Chief Ed./ – Moscow: Progress Publishers, 1974.* – pp. 83 – 95
 127. Michel P. *The Optimum Development of Musical Abilities in the first year of Life/ Psychology of Music.* – 1973. – Vol. 1. – Nr. 2 – pp. 14 – 20
 128. Moog H. *Specific Aspects of Musical Learning: A Contribution Towards a Specific Learning Theory // Psychology of Music. 1984. Vol. 12 (2)*
 129. Mursell J. *Growth Gradient in Music // Music Educators Journal.* – Washington. – 1947. – No. 34. – p. 18 – 19
 130. Mursell J. *Basic Concepts in Music Education / ed. Henry, Nelson B., 1958.* – 146 p.
 131. Nash M. *Fertile Minds: Special Report // Time.* – February 3. -- 1997. – p. 49 – 56
 132. O'Neil C.T., Trainor L.J., Trehub S.E. *Infants' Responsiveness to Fathers' Singing. – An Interdisciplinary Journal. 2001, Vol.18, No.4, p. 409-425*
 133. Oskar S.M, Perry, David W. (1999) *Neurological Aspects of Musical Perception. The Psychology of Music: second ed., edited by Diana Deutch.- San Diego, London, Boston, New York, Sydney, Tokyo, Toronto: Academic Press, pp. 678. – 705.*
 134. Palonen O. *Aspects of Musical Life and Music Education in Finland.* – Helsinki: University Printing House, 1993. – 65 p.
 135. Papoušek H. *Musicality in infancy research: biological and cultural origins of early musicality// Musical Beginnings: Origins and Development of Musical Competence/ Irena Deliege. John Sloboda. – Oxford, New York, Tokyo: Oxford University Press, 1996.* – pp. 37-55

136. Papoušek M. Intuitive parenting: a hidden source of musical stimulation in infancy//Musical Beginnings: Origins and Development of Musical Competence/ Irena Deliege. – John Sloboda. – Oxford, New York, Tokyo: Oxford University Press, 1996.- pp. 88-112
137. Pouthas V. The development of the perception of time and temporal regulation of action in infants and children//Musical Beginnings: Origins and Development of Musical Competence/ Irena Deliege. – John Sloboda. – Oxford, New York, Tokyo: Oxford University Press, 1996.- pp. 115-141
138. Renculli J.S. (1978) What makes giftedness? Reexamine a definition. Phi Delta Kappan. pp.180 – 200.
139. Révész G. (1953) Introduction to the psychology of Music. London: Longmans, Green
140. Romenek M. A Self – Instructional program for Musical Concept Development in Preschool Children// J. Res. Mus. Ed. 1974. Vol. 22
141. Seashore C. E. Psychology of Music. – New York: Dover, 1967. – 408 p.
142. Shuter – Dyson R. Musical ability // The Psychology of Music: second ed., edited by Diana Deutch. – San Diego; London; Boston, New York, Sydney, Tokyo, Toronto: Academic Press, 1999. – pp. 627 – 651
143. Sloboda J.A. (1994) Musical perceptions. ed. by Rita Aiello & John A. Sloboda. New York, Oxford: Oxford University Press p.152 - 172
144. Stamou L. Traditional Greek Songs for the Early Childhood Music Classroom // Music Education International: Journal of the International Society for Music Education. Number 1/2002, ed. by Wendy L. Sims pp.78 - 90
145. Suzuki Shinichi. Nurtured by Love. Translated by Waltraud Suzuki. Suzuki's description of his method, including historical and philosophical background. New York: Exposition Press, 1969.
146. The Encyclopedia Britannica. Vol.2. Chicago; London; Toronto; Geneva; Sydney; Tokyo; Manila; Seoul. – 1981. – p.288
147. The New Grove of Music and Musicians TM: second edition/ ed. By Stanlie Sadie in 20 volumes / executive editor John Tyrell, 2001.
148. Thompson O. How to understand Music – and enjoy it. – New York: Premier Book, 1958. - 239 p.
149. Trehub S.E. (1990) The perception of musical patterns by human infants: the provision of similar patterns by their parents. In Comparative perception: basic mechanisms, Vol. 1 (ed. M.A.Berkley and W.C Stebbins), pp. 429-59. Wiley, New York.
150. Yarman R.de. (1975) An Investigation of the Stability of Musical Aptitude Among Primary Age Children. Studies in the Psychology of Music. Iowa City, Vol. 10
151. Young M. E. (1996) Early child development: investing in future. p. cm./ Directions in development. – Washington, D. C.: The World Bank. 102 p.
152. Wickesberg R.E. (2002) Hearing: Biological Organization: Encyclopedia of Psychology: Vol.4 / Ed. A.E.Kazdin: Oxford, Oxford University Press. pp.97-101
153. Wing H. Is Musical Aptitude Innate? Rev. Psychol. Music, 1963. 1.
154. Bigler C.L., Lloyd – Watts V. Die Klaviermethode von Suzuki. –
155. Brochhaus ENZYKLOPÄDIE: Band 11. – Mannheim: Brockhaus, 1990. – S.61
156. Brochhaus ENZYKLOPÄDIE: Band 25. – Mannheim: Brockhaus, 1994. – S.465, 752
157. Faist A. Versuche über Tonverschmelzung// Zeits. für Psychol. 1897. 15.
158. Häcker V.U., Ziehen T. Ueber d. Erbllichkeit der Musicalischen Begabung // Zeits. fur Psychol. 1922. 88. 89. 90.
159. Köhler W. Akustische Untesuchungen. Zeits. f. Psychol., 54, 1910; 58, 1911; 72, 1915
160. Kries J. Wer ist Musikalich? Berlin. 1926
161. Nadel S.F. Zum Begriff der Musikalität. Zeits. f. Musikwissensch., Heft. 1, 1928
162. Pfister O. Gewicht des Gehirns beim Säugling. – Neurol. Zentralblat. Leipzig, 1903.
163. Stumpf C. Tonpsychologie. Leipzig., 1883, I Band; 1890. II Band
164. Айзенк Г.Ю., Проверьте свои способности. Пер. с англ.-М.: Педагогика-Пресс, 1992.-176.с.
165. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: В 2-х т. Т. II / Под ред. А. А. Бодалева и др. – М.: Педагогика, 1980. – 288 с.
166. Арановский М.Г. Мышление, язык, семантика // Проблемы музыкального мышления/Под ред. М.Г. Арановского. М., 1974.
167. Арисменди А. Л. де. Дошкольное музыкальное воспитание / Пер. с испанского Ю. Ванникого. – М.: Прогресс, 1989. – 176 с.

168. Арчажникова Л.Г. Формирование музыкально-слуховых представлений как метод развития музыкального мышления учащихся/Формирование музыкально слуховых представлений: выпуск 2. – Саратов: Полиграфист, 1973. – с.13.-21.
169. Багадуров В. А., Орлова Н. Д., Сергеев А. А. Начальные приемы развития детского голоса. – М.: АПН РСФСР, 1954. – 42 с.
170. Баренбойм Л. О музыкальном воспитании в Венгрии. – М.: Советский Композитор, 1983. – с. 5. – 40.
171. Белобородова В.К. Развитие эмоциональной отзывчивости младших школьников при восприятии музыки и её связь с нравственными переживаниями/Тезисы VI научной конференции. – М.: 1982. – с. 106.-110.
172. Беляева – Экземплярская С. Н. Личностно – психологические особенности музыкального восприятия // Музыкальная психология / Раздел 5. – М.: 1992 – с. 135. – 139.
173. Битинас Б.П. Структура процесса воспитания. (Методологический аспект). – Каунас: Швиеса, 1984. – 190с., ил.
174. Бодалев А.А. Психология о личности. – М.: ИМУ, 1988. – 188 с.
175. Бойко В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других. – М.: ИИД Филинь, 1996. – с.114.-115
176. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности.–М.: ИП РАН, 1997.–352 с., ил.
177. Бронштейн А.И. Петрова Е.П., Брускина А.М., Каменецкая А.Т. Материалы по исследованию слуха новорожденных и детей грудного возраста // Проблемы физиологической акустики. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1959.- с. 114. – 122.
178. Валлон А. Психическое развитие ребенка. – М.: Просвещение, 1967. – 194 с.
179. Венгер Л. А. Педагогика способностей. – М.: Знание, 1973. – 95 с.
180. Венгер Л. А., Мухина В. С. Психология: Учебн. пособие для учащихся пед. уч-ща. – М.: Просвещение, 1988. – 336 с.
181. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду. – М.: Просвещение, 1981. – 238 с.
182. Ветлугина Н.А., Кенеман А.В. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: Учеб. Пособие для студентов пед. Ин-тов по спец. “Дошк. педагогика и психология”. – М.: Просвещение, 1983.–255 с.
183. Волкова М.Г. Развитие способностей – основа жизненного успеха. – М.: НИИВШ, 1989. – 120 с.
184. Вольпин Л.Л. Весовые данные о росте головного мозга у детей. – СПб.: 1902.
185. Выготский Л.С. Детская психология. – М.: Педагогика, 1984. – с. 243. – 426.
186. Выготский Л. С. Вопросы детской психологии. – СПб.: Союз, 1997.– 224 с.
187. Галич В. Н., Инжевитова Е. Г. Развитие музыкальной восприимчивости в раннем детстве: Сб.статей /сост. А.Готсдинер. – Ленинград: Музыка, 1980. – с. 71. – 85.
188. Гальперин С.И. Физиологические особенности детей. – М.: 1965. – с. 93. – 120.
189. Гарбер Л.А. Начальная стадия развития музыкальных способностей/ Проблемы способностей. – М.: АПН РСФСР, 1962. – 214. – 228. с.
190. Гейнрихс И. П. Музыкальный слух и его развитие. – М.: Музыка, 1978. – 80 с.
191. Готсдинер А.Л. О восприятии музыки и музыкальном слухе: Сб.статей/ сост. А.Готсдинер. – Ленинград: Музыка, 1980. – с. 41. – 57.
192. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия: Сб. статей. – М.: Музыка, 1974. – с. 230 –251
193. Грачева М.С. Морфология и функциональное значение нервного аппарата гортани. – М.: Медгиз, 1956.
194. Детский голос / Под ред.В.Н.Шацкой. – М.:Педагогика,1970. – 232 с.
195. Джемс У. Что такое эмоция?: эмоций. М.: МУ, 1993. – с. 86. – 96.
196. Дмитриев Л.Б. Голосовой аппарат певца: наглядное пособие. – М.: Музыка, 1964. – 35 с.
197. Добровольская Н.Н., Орлова Н. Что надо знать учителю о детском голосе. – М.: Музыка, 1972. – 26 с.
198. Добсаи Л. Метод Кодая и его музыкальные основы // О музыкальном воспитании в Венгрии/ сост. Л.А.Баренбойм. – М.: Советский Композитор, 1983. – с. 41. – 63.
199. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.:Питер, 2000.–368 с.: ил.

200. Запорожец А. В. Избранные психологические труды: Т.1. Психическое развитие ребенка. – М.: Педагогика, 1986. – 320 с.
201. Зинченко В. П. Психология доверия. – Самара: СГПУ, 1998. – 112 с.
202. Изард К. Психология эмоций. – СПб.: Питер, 1999. – с. 26 – 35
203. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.:Питер, 2001. – 752 с.: ил.
204. Кабалевский Д.Б. Педагогические размышления. – М.: 1986.
205. Клинке Р. Физиология слуха: Основы сенсорной физиологии/ под ред. Р. Шмидта. – М.: Мир, 1984. - с. 198. – 223.
206. Крайг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2000. – 992 с.
207. Краткий психологический словарь/ ред. – сост. Л. А. Карпенко. – Ростов Н/Д: Феникс, 1998. – 512 с.
208. Кремлев Ю. А. Камиль Сен – Санс. – М.: Советский композитор, 1970. – с. 14 - 17
209. Левидов И. И. Охрана и культура детского голоса. – Л. – М.: ГМИ, 1939. – 112 с.
210. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность/ Избранные психологические произведения: В 2-х т. Т.П. – М.: Педагогика, 1983. – с. 94. – 231.
211. Леонтьев А.Н., Гиппенрейтер Ю.Б. Влияние родного языка на формирование слуха. – Доклады АПН РСФСР, 1959, №2
212. Лисина М. И. Общение, личность и психика ребенка/ Под. ред. Рузской АГ М.: Ин-т практической психологии, Воронеж: НПО МОДЭК, 1997. – 383 с.
213. Маклаков А. Г. Когнитивные особенности: Психология человека от рождения до смерти/ Под общей ред. А.А.Реана. – СПб.: ПРАЙМ – ЕВРОЗНАК; Москва: Олма Пресс, 2002.с. 100. – 141.
214. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / Пер. с англ. – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
215. Менабени – Шамшинова А. Г. Певческое голосообразование. – М.: МГПИ, 1968. – 132 с.
216. Методика музыкального воспитания в детском саду: Учебник для учащихся; Под ред. Н. А. Ветлугиной. – 2е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1982. – 271 с.
217. Музыкальное воспитание в Венгрии/ сост. и общая ред. серии Л. А. Баренбойма. – М.: Советский композитор, 1983. – 398 с.
218. Мясичев В.Н., Готсдинер А.Л. Проблема музыкальных способностей и её социальное значени: Сб.статей/ сост. А.Готсдинер. – Ленинград: Музыка, 1980. – с. 71. – 85.
219. Мясичев В., Готсдинер А. Что есть музыкальность? //Музыкальная психология: Раздел 4. – М.: 1992. – с. 14.-29.
220. Назайкинский Е. О психологии музыкального восприятия. – М.: Музыка, 1972. – 382 с.
221. Немов Р.С. Психология. Учебник для студентов ВПУЗ. В 2 кн. Кн. 1. Психология образования. – М.: Просвещение: Владос, 1994. – с.364.-389.
222. Немов Р.С. Психология. Учебник для студентов ВПУЗ. В 2 кн. Кн. 2. Психология образования. – М.: Просвещение: Владос, 1994. – 496 с.
223. Никитин Б.П, Никитина Л.А. Мы, наши дети и внуки. – М.: Молодая гвардия, 1989. – 303 с.
224. Никитин Б. Ступеньки творчества или Развивающие игры. – 3-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1990. – 160 с.
225. Никифоров А.С. Эмоции в нашей жизни. – 2-е изд. – М.: Сов. Россия, 1978.–272 с.
226. О детском голосе / Под ред. Н. Д. Орловой. – М.: Просвещение, 1966. – 75 (2) с.
227. Педагогика раннего возраста: Учебное пособие для сред. пед. учеб. зав. / Под ред. Г.Г. Григорьевой, Н.П. Кочетковой, Д.В. Сергеевой. – М.: Academia, 1998. – 336 с.
228. Петрушин В. И. Музыкальная психология. 2-е изд, испр. и доп. – М.: ГИЦ ВЛАДОС, 1997. – 384 с.
229. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – М.: Педагогика, 1994. – 526 с.
230. Платонов К. Структура и развитие личности. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
231. Прокофьева В.А. Аффективная сфера: Ч.2.,Гл. 2: Психология человека от рождения до смерти/ Под общей ред. А.А.Реана. – СПб.: ПРАЙМ – ЕВРОЗНАК; Москва: Олма Пресс, 2002. - с. 114. – 123.
232. Прокофьева В.А. Аффективная сфера: Ч.3.,Гл. 3: Психология человека от рождения до смерти/ Под общей ред. А.А.Реана. – СПб.: ПРАЙМ – ЕВРОЗНАК; Москва: Олма Пресс, 2002. - с. 195. – 205.

233. Психологический словарь / под. ред. В.П.Зинченко, Б.Т.Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика – Пресс, 1997. – 440 с.
234. Психология одаренности детей и подростков / под. ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Academia, 1996. – 416 с.
235. Психология от рождения до смерти/ Под общей ред. А.А.Реана. – СПб.: ПРАЙМ – ЕВРОЗНАК, 2001. – 656 с.
236. Радынова О.П., Катинене А.И., Палавандишвили М.Л. Музыкальное воспитание дошкольников: Пособие для студ. / Под ред. О. П. Радыновой. – М.: Просвещение: Владос, 1994. – 223 с.
237. Развитие музыкального слуха, певческого голоса и музыкально – творческих способностей уч-ся общеобразовательной школы: сборник тезисов 6-ой научной конференции апрель 1982 г.–М.: АПН СССР, 1982.– 271 с.
238. Римский-Корсаков Н. О музыкальном образовании(1892):Полное собрание сочинений, том II./ред. Н.В.Шелкова – М.: ГМИ, 1963. – с.175. – 188.
239. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: В 2 Т. Т. II. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.
240. Сеченов И.М. Рефлексы головного мозга. – М.: 1961, с.65
241. Сохор А.Н. Социальная обусловленность музыкального мышления и восприятия // Проблемы музыкального мышления. М., 1974.
242. Способности и склонности: Комплексные исследования / Под. ред. Э. А. Голубевой; Научн. – исслед. Ин-т общей и пед. Псих. АПН СССР. – М.: Педагогика, 1989. – 200 с.
243. Старчеус М.С. Музыкальная одаренность: Гл.14 //Психология одаренности детей и подростков / под. ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Academia, 1996. – с. 279. – 318.
244. Старчеус М.С. Детское восприятие как предпосылка одаренности к разным видам искусства: Гл.15//Психология одаренности детей и подростков / под. ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Academia, 1996. – с.319. – 328.
245. Стулова Г.П. Хоровой класс. – М.: Просвещение, 1988. – 126 с.
246. Шацкая В.Н. Музыка в школе. М., 1963.
247. Шулейкина К.В. Системная организация пищевого поведения. – М., 1971.
248. Тарасов Г. С. Музыкальная потребность, музыкальные способности, музыкальное восприятие: сб. статей/сост. А.Г.Костюк. – Киев: Украина, 1986. – с. 56. – 69.
249. Тарасова К. В. Онтогенез музыкальных способностей: Педагогическая наука – реформе школы. – М.: Педагогика, 1988. – 176 с.
250. Теплов Б. М. Избранные труды: В 2-х Т.Т.І. – М.: Педагогика, 1985. – 328 с.
251. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. – М. – Л.: АПН РСФСР, 1947. – 335 с.
252. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – Санкт – Петербург: Питер, 1999. – 606 с.
253. Фигурин Н.Л., Денисова М.П. Этапы развития поведения детей в возрасте от рождения до одного года. – М.: 1949. – с. 101. – 103.
254. Форраи К. Пение в детском саду // О музыкальном воспитании в Венгрии/ сост. Л.А.Баренбойм. – М.: Советский Композитор, 1983. - с. 187. – 265.
255. Цыпин Г.М. Проблемы развивающего обучения в преподавании музыки: Автореф. ... доктора пед. наук. М., 1977.
256. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1989.– 560 с.
257. Эриксон Э. Детство и общество. – изд. – 2-е , перераб. и доп./ Пер. с англ. – СПб.: Ленато, АСТ/ Фонд Университетская книга, 1996. – 592. с.
258. Husson R. La voix chantée. Paris, 1960.
259. Pisničky s omalovánkou: Pomůcka pro rozvoj hudebních a oýtvarných dovedností d tí mateřských a základních škol / Jaroslav Stojan. – Brno: JASTO, 2001. – 48 s.

Pielikumi

1. pielikums Konstatējošā eksperimenta dati par respondentu muzikalitāti.
2. pielikums. Konstatējošā eksperimenta vecāku aptaujas dati par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē.
3. pielikums. Konstatējošā eksperimenta mūzikas saturs 1996./97. – 1997./98. m.g.
4. pielikums. Konstatējošā eksperimenta 267 respondentu (skolotāju) anketu dati par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē.
5. pielikums. Konstatējošā eksperimenta 267 respondentu (vecāku) anketu dati par muzikalitātes attīstības vidi un saturu ģimenē.
6. pielikums. Veidojošā eksperimenta vecāku aptaujas par muzikalitātes vidi un saturu ģimenē eksperimenta sākumā un beigās.
7. pielikums. Veidojošā eksperimenta pirmdati un 1. posma dati par bērnu muzikalitātes attīstības kritērijiem, rādītājiem un līmeņiem, korelācijas, atšķirības starp pētījuma sākumu un beigām 1998./99. m.g.
8. pielikums. Veidojošā eksperimenta 2. posma dati par bērnu muzikalitātes attīstības kritērijiem, rādītājiem un līmeņiem, korelācijas, atšķirības starp pētījuma sākumu un beigām 1999./2000. m.g.
9. pielikums. Veidojošā eksperimenta 3. posma dati par bērnu muzikalitātes attīstības kritērijiem, rādītājiem un līmeņiem, korelācijas, atšķirības starp pētījuma sākumu un beigām 2000./2001. m.g.
10. pielikums. Mūzikas pieraksta apguves secība pirmsskolā.
11. pielikums. Pirmsskolēnu mūzikas pieraksta paraugi veidojošā eksperimenta trijos posmos: 1998./99., 1999./2000., 2000./2001. m.g.
12. pielikums. Veidojošā eksperimenta muzikālo uzvedumu scenāriji.
13. pielikums. Mūzikas satura apjoms dzirdes attīstības pulciņā "Dziesmiņa".
14. pielikums. Apgūtās mūzikas satura apjoms 1998./99 – 2000./2001. m.g.
15. pielikums. Izstrādātās ieteicamās sabalansētās mūzikas saturs pirmsskolēna muzikalitātes, kultūridentitātes un attieksmju veidošanās sekmēšanai.
16. pielikums. Sakārtotā dziesmu krājuma saturs.
17. pielikums. Aptaujas:
 - 17.1. Konstatējošā eksperimenta interviju jautājumi par muzikalitātes vidi un saturu ģimenē.
 - 17.2. Konstatējošā eksperimenta anketu jautājumi skolotājiem.
 - 17.3. Konstatējošā eksperimenta anketu jautājumi vecākiem.
 - 17.4. Veidojošā eksperimenta pārrunu jautājumi par muzikalitātes vidi un saturu ģimenē.

1997./98. Pasaku rūķi 3-4 gadi

1.	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	0	0	0	1	0	0	0	0
4.	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	1	0	0	0	1	1	0	1
6.	2	2	2	2	2	2	2	2
7.	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	1	1	1	0	1	1	1	1
9.	0	0	0	1	1	1	0	0
10.	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	0	0	0	0	0	0	0	0
12.	2	2	2	1	0	0	1	0

Meža rūķi 5 gadi

1.	0	0	1	2	1	1	0	1
2.	1	0	1	1	1	1	1	0
3.	2	2	2	1	1	1	2	1
4.	1	1	1	1	0	0	1	0
5.	2	2	2	1	2	2	2	2
6.	2	2	2	2	1	1	2	2
7.	0	0	0	0	1	1	0	0
8.	2	2	2	2	2	2	2	2
9.	2	2	2	2	2	2	2	2
10.	0	0	1	1	1	1	1	1
11.	2	2	2	2	1	1	2	1
12.	2	2	2	2	1	1	2	1
13.	1	1	2	1	1	1	2	1
14.	1	1	1	1	1	1	2	1

Ziedu rūķi 6 gadi

1.	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	1	1	1	1	1	1	1	1
3.	1	1	2	1	1	1	2	1
4.	2	2	2	2	1	1	2	1
5.	2	2	2	2	1	1	2	1
6.	2	2	2	2	2	2	2	2
7.	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	2	2	2	2	2	2	2	2
9.	1	1	2	2	1	1	2	1
10.	2	2	2	1	1	1	2	1
11.	2	2	2	1	1	1	2	1
12.	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	0	0	0	0	0	0	0	0

Lauku rūķi 6 gadi

1.	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	1	1	1	1	1	1	1	1
3.	1	1	1	1	1	1	1	1
4.	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	1	1	2	1	1	1	1	1
6.	1	1	1	1	1	1	1	1
7.	1	1	1	1	0	0	1	0
8.	1	1	1	1	1	1	1	1
9.	2	2	2	2	2	2	2	2
10.	1	1	1	1	0	0	1	0
11.	1	1	1	1	0	0	1	0
12.	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	1	1	1	0	0	0	1	0

**Konstatējošā eksperimenta pirmsskolēnu muzikalitāte
1996. – 98. m. g.
Emocionālā atsaucība**

N.p.k.	Māc.gads	grupa, vecums		Dziedātprieks	Līdzpārdzīvo- jums	Līdzdarbo- šanās			
1.	1996./97.	Pasaku 4-5 gadi	A	1	1	1			
			V	2	1	2			
			Z	6	7	6			
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	A	3	3	4			
			V	5	5	4			
			Z	8	8	8			
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	A	4	4	6			
			V	7	7	5			
			Z	1	1	1			
4.	1996./97.	Sagatavošana skolai ABC 6 gadi	A	0	0	2			
			V	4	4	4			
			Z	8	8	6			
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	A	2	2	2			
			V	3	2	2			
			Z	8	9	9			
6.	1997./98.	Meža 5-6 gadi	A	7	7	8			
			V	4	3	5			
			Z	3	4	1			
7.	1997./98.	Lauku 5-6 gadi	A	1	1	1			
			V	9	9	9			
			Z	3	3	3			
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	A	6	6	8			
			V	3	3	1			
			Z	5	5	5			
Kopā	1996.-98.	Pirmsskola	A	24	23%	24	23%	32	31%
			V	37	36%	34	33%	32	31%
			Z	42	41%	45	44%	39	38%
		kopā		103	100%	103	100%	103	100%

Ritma izjūta

N.p.k.	Māc. gads	grupa, vecums	Izveidota augsts	Dalēja vidējs	Nav izveidota Zems	Kopā
1.	1996./97.	Pasaku 4-5	1	0	8	9
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	2	2	12	16
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	2	9	1	12
4.	1996./97.	Sagat. skolai 6gadi	0	4	8	12
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	1	4	8	13
6.	1997./98.	Meža 5 gadi	6	7	1	14
7.	1997./98.	Lauku 5 gadi	1	8	4	13
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	5	4	5	14
	1996./98.	Pirmsskola	18	38	47	103
		%	17	37	46	100

Muzikālā dzirde

1.	1996./97.	Pasaku 4-5 gadi	1	0	8	9
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	1	4	11	16
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	1	5	6	12
4.	1996./97.	ABC 6 gadi	2	3	7	12
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	1	3	9	13
6.	1997./98.	Meža 5-6 gadi	3	10	1	14
7.	1997./98.	Lauku 5-6 gadi	1	5	7	13
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	2	7	5	14
Kopā	1996.-98.	Pirmsskola	12	37	54	103
		%	12	37	51	100

Bērna balss diapazons

1.	1996./97.	Pasaku 4-5 gadi	1	0	8	9
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	1	4	11	16
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	1	7	4	12
4.	1996./97.	ABC 6 gadi	3	3	6	12
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	1	3	9	13
6.	1997./98.	Meža 5-6 gadi	3	10	1	14
7.	1997./98.	Lauku 5-6 gadi	1	5	7	13
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	2	7	5	14
Kopā	1996.-98.	Pirmsskola	13	39	51	103
		%	13	38	49	100

Dziedāšanas kvalitāte – interese dziedāt

1.	1996./97.	Pasaku 4-5 gadi	1	1	7	9
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	1	6	9	16
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	4	7	1	12
4.	1996./97.	ABC 6 gadi	3	2	7	12
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	1	2	10	13
6.	1997./98.	Meža 5-6 gadi	9	3	2	14
7.	1997./98.	Lauku 5-6 gadi	1	9	3	13
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	1	8	5	14
Kopā	1996.-98.	Pirmsskola	21	38	44	103
		%	20	37	43	100

Dziedāšanas kvalitāte – prasme dziedāt

1.	1996./97.	Pasaku 4-5 gadi	1	0	8	9
2.	1996./97.	Meža 6 gadi	0	2	14	16
3.	1996./97.	Ziedu 6 gadi	1	6	5	12
4.	1996./97.	ABC 6 gadi	4	1	7	12
5.	1997./98.	Pasaku 3-4 gadi	1	2	10	13
6.	1997./98.	Meža 5-6 gadi	4	7	3	14
7.	1997./98.	Lauku 5-6 gadi	1	5	7	13
8.	1997./98.	Ziedu 6 gadi	2	7	5	14
		Kopā	14	30	59	103
	%	konstatē	14	29	57	100

Muzikalitātes līmenis 1996. – 98. m. g.

Rādītāji	Līmeni			Respondenti
	<i>augsts</i>	<i>vidējs</i>	<i>zems</i>	
Dziedātprieks	24	37	42	103
Dziedātprieks %	23%	36%	41%	100%
Līdzpārdzīvojums	24	34	45	103
Līdzpārdzīvojums	23%	33%	44%	100%
Līdzdarbošanās	32	32	39	103
Līdzdarbošanās	31%	31%	38%	100%
Ritma izjūta (bērni)	18	38	47	103
Ritma izjūta (%)	17%	37%	46%	100%
Muzikālā dzirde	12	38	53	103
Muzikālā dzirde %	12%	37%	51%	100%
Bērna balss diapazons	13	39	51	103
Bērna balss diapazons %	13%	38%	49%	100%
Dziedāšanas kvalitāte				
Interese dziedāt (rādītājs)	21	38	44	103
Interese dziedāt %	20%	37%	43%	100%
Prasme dziedāt (rādītājs)	14	30	59	103
Prasme dziedāt %	14%	29%	57%	100%

**Konstatējošā eksperimenta
Vecāku aptaujās iegūtie rezultāti
Muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē**

N.p. k.	Mācību gads	Vecums	1. jautājums		2. jautājums		3. jautājums		4. jautājums		5. jautājums	
			+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
1.	1996./97.	4 – 5	1	8	1	8	-	9	1	8	9	-
2.	1996./97.	6	-	16	-	16	-	16	-	16	16	-
3.	1996./97.	6	5	7	5	7	5	7	5	7	12	-
4.	1996./97.	6	6	6	6	6	6	6	6	6	12	-
5.	1997./98.	3 – 4	6	7	6	7	2	11	1	12	13	-
6.	1997./98.	5 – 6(M)	8	6	8	6	8	6	8	6	14	-
7.	1997./98.	5 – 6 (L)	11	2	11	2	11	2	4	9	13	-
8.	1997./98.	6	6	8	5	9	6	8	1	13	14	-
<u>KOPĀ</u>	<u>1996.-98</u>	<u>pirmsskola</u>	<u>43</u>	<u>60</u>	<u>42</u>	<u>61</u>	<u>38</u>	<u>65</u>	<u>26</u>	<u>77</u>	<u>103</u>	-
9.	1997./98.	Pulciņā	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
10.	1996.-98.	1. klase	5	5	5	5	8	2	5	5	10	-
<u>KOPĀ</u>	<u>1996.-98.</u>	<u>VISI</u>	<u>78</u>	<u>65</u>	<u>77</u>	<u>66</u>	<u>76</u>	<u>67</u>	<u>61</u>	<u>82</u>	<u>143</u>	-

Pirmsskola

pulciņa darbs

1. klase

Konstatējošais eksperiments

Mūzikas saturs 1996./97. m. g. Rūķu skolā

Rudenī

1. P. Dambja mūzika, latv. tdz. vārdi "Rīta dziesmiņa" – t₅ Sol miksolīd. skaņk. (re¹ – la¹)
2. Latv. tdz. "Es bij' maza meitenīte" – t₅ Re (re¹ – la¹)
3. Latv. tdz. "Es bij' liela dziedātāja" – l₆ Re (re¹ – si¹)
4. Latv. tdz. "Celiet mani uz akmeņa" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
5. Latv. tdz. "Cipu, capu, vāverīte" – l₆ Re (re¹ – si¹)
6. Latv. tdz. "Sen jau Piču neredzēju" – t₅ Re (re¹ – la¹)
7. Latv. tdz. "Mārtiņami gaili kāvu" – t₈ Sol (re¹ – re²)
8. Latv. tdz. "Labvakaru, Mārtiņtēv'" – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
9. Latv. tdz. "Suņi zaķim pēdas dzina" – t₈ Fa (do¹ – do²)
10. Latv. tdz. "Mini, mini mīkliņu" – t₅ Re (re¹ – la¹)
11. Latv. tdz. "Rudens" – t₈ Do (do¹ – do²)
12. Latv. tdz. "Rudens nāk" – l₃ Fa (fa¹ – la¹)
13. Latv. tdz. "Rudentiņš – bagāts vīrs" – m₇ Sol (re¹ – do²)
14. Latv. tdz. "Kur palika vasariņa" – m₆ Mi (re^{#1} – si¹)
15. J. Rozīša mūzika, latv. tdz. "Rubenītis bungas sita" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
16. Latv. tdz. "Zinu, zinu, bet neteikšu" – m₇ Sol (re¹ – do²)
17. D. Cebes mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
18. J. Ozoliņa mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Kukulītis" – t₈ Do-Sol-Do (do¹ – do²)
19. V. Salaka mūzika, Z. Purva vārdi "Cepu, cepu kukulīti" – t₈ Sol (re¹ – re²)
20. A. Kaužēnas mūz., J. Degutītes v., L. Vāczemnieka atdz. "Apsītei auksti" – pm₇ mi (re^{#1} – do²)
21. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji" – m₇ Mib (do¹ – sib¹)

Novembris – decembris

22. Latv. tdz. "Vai priedīte, vai eglīte" – t₈ Do (do¹ – do²)
23. Latv. tdz. "Aijā žūžū, lāča bērni" – l₆ Re (re¹ – si¹)
24. Latv. tdz. "Snīga sniegi, putināja" – l₉ Fa (do¹ – re²)
25. Latv. tdz. "Pūti, pūti, ziemelīti" – t₄ fa (fa¹ – sib¹)
26. Latv. tdz. "Ko mēs, bērni, darīsim" – l₆ Do (do¹ – la¹)
27. Zvaniņš skan – t₈ Sol (re¹ – re²)
28. Ak eglīte – l₉ Fa (do¹ – re²)
29. Latv. tdz. "Danco, lāci" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
30. Jūs, bērniņi, nāciet – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
31. V. Kaminska mūzika, latv. tdz. vārdi "Nu ir svētki sabraukuši" – l₃ la-Do (sol¹ – si¹)
32. Latv. tdz. "Suņi zaķim pēdas dzina" – t₈ Fa (do¹ – do²)

Liieldienas

33. Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
34. Latviešu tdz. "Lec, Saulīte" – t₄ Do (mi¹ – la¹)
35. Saule brauca pār ezeru – t₅ Fa (fa¹ – do¹)
36. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
37. Latv. tdz. "Pavasara deja" – t₈ Do (do¹ – do²)
38. Latv. tdz. "Atnāca Liieldiena" – t₅ Re (mi¹ – si¹)
39. Latv. tdz. "Šūpojiesi, tautu meita" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
40. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
41. Latv. tdz. "Saule brauca pār ezeru" – t₅ Sol (sol¹ – re²)
42. Latv. rotaļdziesma "Ko mēs labu stādīsim" – t₅ Sol (re¹ – sol¹)

Aprīlis – maijs

43. Latv. tdz. "Sudraboti gaiļi dziedā" – l₃ Fa (fa¹ – la¹)
44. Latv. tdz. "Maza, maza ābelīte" – t₅ Fa (fa¹ – do¹)
45. Latv. tdz. "Zilīte, žubīte" – t₅ Fa (fa¹ – sib¹)
46. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
47. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi "Kājas zib, dejot grib" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
48. A. Kaužēnas mūz., Justīna Marcinkēviča vārdi "Koris" – t₈ Do (do¹ – do²)
49. A. Kaužēnas mūzika V. Ļūdēna vārdi "Krokodils" – l₇ Fa (sib – la¹)
50. A. Žilinska mūz., J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
51. E. Goldšteina mūzika, L. Pēlmaņa vārdi "Zaķi vāra kāpostus" – m₇ Reb (do¹ – sib¹)

52. L. Garūtas mūzika un vārdi "Šūpla dziesma lellītei" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
 53. Latv. tdz. "Kur tu teci, gailīti" – t₈ Do (do¹ – do²)
 47. A. Kaužēnas mūzika, H. Dorbes vārdi "Zaķītis un kaķītis" – t₅ Re (re¹ – la¹)

Rotalas

48. Rotaļa "Plaukstīņpolka" – l₆ Re (re¹ – si¹)
 49. Latviešu rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 50. Latv. rotaļdziesma "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
 51. Rotaļdziesma "Kas dārzā" – l₆ Re (re¹ – si¹)
 52. Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 53. Latviešu rotaļdziesma "Tūdaliņ, tagadiņ" – m₆ Fa (mi¹ – do²)
 54. Seši mazi bundzenieki – l₉ Fa (do¹ – re²)

Mūzikas saturs 1997./98. m. g. Rūķu skolā

Rudenī

1. Latv. rotaļdziesma "Kas dārzā" – l₆ Re (re¹ – la¹)
 2. Latv. tdz. "Mini, mini mīkliņu" – t₅ Re (re¹ – la¹)
 3. Latv. tdz. "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
 4. Latv. tdz. "Sen jau Piču neredzēju" – t₅ Re (re¹ – la¹)
 5. Latv. tdz. "Kas tie tādi dziedātāji" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
 6. D. Cables mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
 7. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 8. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji" – m₇ Mib (do¹ – do²)
 9. Latv. tdz. "Kas dimd, kas rīb" – t₄ mi (mi¹ – la¹)
 10. Latv. tdz. "Pinu vīzes" – t₅ Do (do¹ – sol¹)

Novembris – decembris

11. Rotaļa "Plaukstīņpolka" – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
 12. Latv. tdz. "Kur tu teci, gailīti" – t₈ Do (do¹ – do²)
 13. Latv. tdz. "Aijā žūžū, lāča bērni" – l₆ Do (do¹ – la¹)
 14. Latviešu rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 15. Krievu tdz. "Zaķīti, mežā nāc" – t₅ Re (re¹ – la¹)
 16. Zvaniņš skan – t₈ Sol (re¹ – re²)
 17. Ak eglīte – l₉ Fa (do¹ – re²)
 18. V. Kaminska mūzika, latv. tdz. vārdi "Nu ir svētki sabraukuši" – l₃ la-Do (sol¹ – si¹)
 19. Ē. Siliņa mūz., Z. Purva v. "Bērni gaida ziemiņu" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
 20. E. Goldšteina mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ziemas miegā" – m₇ Fa (do¹ – sib¹)
 21. Rotaļa "Lācītis" – t₈ Fa (do¹ – do²)

Uzvedums ar latviešu tautasdziesmām (skat. scenāriju)

Liieldienas

22. Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 23. Latviešu tdz. "Lec, Saulīte" – t₄ Do (mi¹ – la¹)
 24. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
 25. Latv. tdz. "Pavasara deļa" – t₈ Do (do¹ – do²)
 26. Latv. tdz. "Atnāca Liieldiena" – t₅ Re (mi¹ – si¹)
 27. Latv. tdz. "Šūpojiesi, tautu meita" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
 28. Latv. tdz. "Zinu, zinu, bet neteikšu" – m₇ Sol (re¹ – do²)
 29. Latv. rotaļdziesma "Ko mēs labu stādīsim" – t₅ Sol (re¹ – la¹)
 30. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
 31. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi "Kājas zib, dejojot grib" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
 32. Latviešu tdz. "Skaisti dzied, lakstīgala" – t₈ Fa (do¹ – do²)

Aprīlis – maijs

33. Dāņu rotaļdz. "Tā patīk darīt mums" – t₈ Fa (do¹ – do²)
 34. Austriešu tdz. "Suns un kaķis" – l₆ Re (re¹ – si¹)
 35. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Pirmā svētriņa" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
 36. A. Kaužēnas mūz., Justīna Marcinkēviča vārdi "Koris" – t₈ Do (do¹ – do²)
 37. A. Kaužēnas mūzika un vārdi "Jāntārpīšs" – t₄ Fa (do¹ – do²)
 38. D. Cables mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – m₇ Mi (si – la¹)
 39. A. Žilinska mūz., J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – l₆ Mib (mi¹ – do^{#2})
 40. A. Klāsones mūzika, J. Darginovičas vārdi "Vinnijs Pūks" – t₈ Fa (do¹ – do²) (oriģ. Re)
 41. A. Altmaņa mūz., L. Brieža vārdi "Mazo pārļu gliemezīt" – m₉ Re (do^{#1} – re²)

Konstatējošais eksperiments
Rūķu skolas Pavasara Saulgriežu uzvedums
1997. gada 21. martā

1. **Latviešu tautasdziesma „Atnāca Lieldiena”**
2. Mīklu minēšana:
 - a) Pūpols
 - b) Ola
 - c) Maza, maza mucīņa
 - d) Cērt ledu
 - e) Maza, maza mājiņa

3. **Latviešu tautasdziesma „Mini, mini mīkliņi”**
4. Ticējumi par šūpošanos; Lieldienās vajag daudz šūpoties, tad:
 - a) odi nekož;
 - b) miegs no rītiem nenāk;
 - c) ļoti ļabi aug;
 - d) dārzā viss ļabi aug.

5. **Latviešu tautasdziesma „Šūpojiesi, tautu meita”**
6. Ticējums par mazgāšanos
7. Ticējums par dzērveņu ogām.

8. **Latviešu tautasdziesma „Zilīte, žubīte”**
9. Ticējums par matiem
10. Latviešu tautasdziesma „Rubenītis bungas sita”
11. Ticējums: Putnu dzīšana simbolizē ļaunuma aizdzīšanu.

12. Latviešu tautasdziesma „Pavasara deļa”
13. A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi „Gudrā ola”
14. Rotaldziesmas:
 - a) Gulēja saulīte
 - b) Plaukstīņpolka
 - c) Tūdaliņ, tagadiņ
 - d) Kas dārzā
 - e) Skaisti dziedī, lakstīgala

Rūķu skolas noslēguma koncerta dziesmas
1997. gada 16. maijā

1. L. Garūtas mūzika un vārdi „Šūplā dziesma”
2. Latviešu tautasdziesma „Rubenītis bungas sita”
3. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi „Kājas zib, dejot grib”
4. Latviešu tautasdziesma „Maza, maza ābelīte”
5. A. Žilinska mūzika, latviešu tautasdziesmas vārdi „Pieci kaķi”
6. Latviešu tautasdziesma „Pavasara deļa”

**Lieldienas Rūķu skolā
1998. gada 19. martā**

1. Lec, saulīte

2. Latviešu tautasdziesma „Atnāca Lieldiena”

3. Latviešu tautas dainas:

- a) Nāc nākdama, Liela diena,
Visi bērni tevi gaida.
Visi bērni tevi gaida
Aiz vārtiem sasēduši
- b) Klausījos, brīnījos,
Kas aiz kalna gaviļēja.
Lieldieniņa braukšus brauca,
Asnus veda vezumā.
- c) Liela diena, liela diena,
Maza mana villainīte.
Es apsedzu Lielo dienu
Ar mazo villainīti.
- d) Svētkos sedzu lielu sagšu –
Vairāk zelta, ne sudraba.
Lieldien' jozu platu jostu –
Vairāk diega, ne dzīparu.
- e) Raibu mešu, raibu aužu
Lielas dienas gaidīdama.
Kad atnāca Liela diena,
Raibu vilku mugurā.
- f) Agri lēca saulīte
Lieldienu rītiņu.
Vēl jo agri māmiņa
Meitiņas cēla
- g) Lieldienu rītā
Sarkana saule
Mŗšiņas villainei
Sarkanas bārkstis.
- h) Agri lēca saulīte
Lieldienu rītiņu.
Pats Dieviņš staigāja
Pa zaļu zālīti
- i) Meitiņas cēla
Galviņu sukāt
Matiņus pīt
Putniņus dzīt

4. Ticējumi un mīklas:

- a) Lieldienās putni jādzen uz mežu, lai vilki nenāk mājās un lai nebūtu nelaimes.
- b) Lieldienās no meža žagarus nedrīkst nest, jo tad čūskas nāks mājās.
- c) Lieldienas rītā jāapēd vismaz 12 dzērvenes, tad tai gadā būs sārti vaigi.
- d) Atlidoja putns, iesēdās kokā, izpleta spārnus un viss sāka zaļot
(*pavasaris*)
- e) Pats sarkans, acis baltas (*pūpols*)

f) Zelta kamols pār kalnu veļas (saule)

5. Latviešu tautasdziesma „Pavasari”

6. Dejas

7. Pasaku rūķi:

Kurat guni,
Vārat olas
Nāk ciemos
Lieldieniņa.

8. Ticējumi un mīklas par olām:

- a) Onkuls, konkuls krīt no krēsla,
Neviens dakters nevar glābt.
- b) Cērt ledu, uzcērt sudrabu,
Cērt sudrabu, uzcērt zeltu.
- c) Maza, maza mucīņa
Divējāds alutiņš
- d) Uz galda balts,
Nokrīt zemē – dzeltens.

9. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi „Gudrā ola”

10. Angļu dialogs:

Daina: Found a grain of wheat

Who will help to plant?

Pasaku rūķi – cālīši: Not I, not I.

Daina: Who will water?

Cālīši: Not I, not I.

Daina: Who will reap?

Cālīši: Not I, not I.

Daina: Who will take to the mill?

Cālīši: Not I, not I.

Daina: Who will make a bread?

Cālīši: Not I, not I.

Daina: Who will eat this bread?

Cālīši: Not I, not I

Daina: Oh, no. I'm going to eat it myself.

11. Latviešu tautasdziesma „Kur tu teci, gailīti”

12. Zinu, zinu, bet neteikšu,

Kur lieldienu zaķis guļ?

Aiz upītes kalniņā,

Sīkā kārklū krūmiņā.

Ai, zaķīti, garausīti,

Kā es tevi sen gaidīju.

Ar raibām oliņām,

Ar kadiķu ziediņiem.

13. Latviešu tautasdziesma „Zinu, zinu, bet neteikšu”

14. Tautas dainas par šūpošanas:

Ai, Lielā Lieladiena,

Kur kārsim šūpulīti?

Aiz kalniņa lejiņā,

Sidrabiņa ozolā.

Man pakāra bāleliņi

Vizbulīšu šūpolītes.

Skan podziņas, skan zālītes
Skan vizuļu šūpolītes.

Lieldiena vaicāja –
Kur kārsim šūpoles?
Uz augsta kalna,
Lielceļa malā.

Kas iegāja šūpoties?
Lab' arāja saimenieks.
Kas iegāja šūpoties?
Māmulītes klausītāja.

Pašūpo, bāleliņi,
Došu olu, došu olu,
Man vistināšas dētin dēja,
Kladzināt kladzināja.

Es ar savu bāleliņu
Lieldienās šūpojos.
Viegli tek šūpolītes
Lieldieniņu daudzino.

15. Ticējumi:

- a) Lieldienās daudz jāšūpojas, tad visu vasaru odi nekož.
- b) Četras kājas kumeļam, augšpēdu danco (šūpoles)

16. Latviešu tautasdziesma „Šūpojiesi, tautu meita”

17. Tautas dainas:

- a) Eit' projām, Lieldieniņas,
Ar baltām oliņām.
Es gaidīšu Jurgā dienas
Ar zaļo rudzu zāli.
- b) Ej ar Dievu, Liela diena,
Mēs tev skaisti vadīsim.
Nāc atkal citu gadu,
Mēs tev' skaisti saņemsim.

18. Latviešu tautasdziesma „Pavasara deja”

19. Pavadāmi Lielo dienu Rotā! Rotā!

Līdz citami gadiņami Rotā! Rotā!

20. Rotaļas:

- a) Gulēja saulīte
- b) Parād', mazais balodīti
- c) Kumeliņi, kumeliņi
- d) Skaisti dziedī, lakstīgala

N.p.k.	Resp.	Veids																		
	j1	J2	J3	J4	J5	J6	J7	J8	J9	J10	J11	J12	J13	J14	J15	J16	J17	J18	J19	
1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	
2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	
3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	
4	2	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	
5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
6	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	
7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
8	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	
9	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	
10	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
11	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
12	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
13	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
14	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
15	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
16	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
17	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
18	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	
19	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	
20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	
21	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	
22	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
23	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	
24	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	
25	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	
26	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
27	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
28	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
29	2	2	1	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
30	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	
31	2	1	2	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	
32	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	
33	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
34	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
35	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
36	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	
37	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	
38	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	
39	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	
40	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	
41	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
42	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
43	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	
44	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	1	
45	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
46	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	
47	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	
48	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
49	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	
50	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
51	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	

108	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
109	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
110	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	0
111	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0
112	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
113	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
114	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
115	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
116	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
117	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
118	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
119	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	0	2	1	2	1	2	1	2	1
120	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1
121	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1
122	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1
123	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
124	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1
125	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
126	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	1	2	2
127	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
128	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
129	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
130	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	1
131	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1
132	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1
133	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1
134	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2
135	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
136	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
137	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
138	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
139	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1
140	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
141	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
142	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
143	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
144	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
145	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
146	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
147	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
148	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
149	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1
150	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
151	2	2	0	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	0	0
152	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	2	2	2	2	2	2	0	1	2
153	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
154	2	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
155	2	2	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
156	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2	1	2	1
157	2	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2
158	2	2	1	2	2	2	1	1	1	1	0	2	1	2	2	2	1	2	0
159	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	0	2	1
160	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1
161	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
162	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
163	2	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2

164	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
165	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
166	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1
167	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
168	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
169	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
170	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
171	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
172	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
173	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
174	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1
175	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
176	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2
177	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
178	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
179	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1
180	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
181	2	1	2	2	2	2	0	0	0	0	2	2	2	2	2	2	0	2	2
182	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1
183	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
184	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
185	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
186	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1
187	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
188	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	1
189	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
190	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
191	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	1
192	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2
193	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2
194	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1
195	2	1	1	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
196	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
197	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
198	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
199	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
200	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
201	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
202	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2
203	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
204	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1
205	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
206	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
207	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
208	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
209	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
210	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1
211	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
212	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
213	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
214	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1
215	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
216	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2
217	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
218	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
219	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	1

220	2	2	1	2	1	1	2	0	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	1
221	2	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	1	2
222	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2
223	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
224	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
225	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
226	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
227	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
228	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2
229	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2
230	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
231	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
232	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
233	2	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
234	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
235	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	0	2
236	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	1
237	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1
238	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1
239	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2
240	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2
241	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
242	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
243	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
244	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
245	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
246	2	2	1	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
247	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
248	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
249	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
250	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
251	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
252	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2
253	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
254	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2
255	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
256	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
257	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1
258	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
259	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
260	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
261	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
262	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
263	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
264	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
265	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
266	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
267	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2

N.p.k.	Resp. Veids																		
	j1	J2	J3	J4	J5	J6	J7	J8	J9	J10	J11	J12	J13	J14	J15	J16	J17	J18	J19
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
3	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	1	2
4	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	1	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
12	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
13	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
14	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2
15	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
17	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
18	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
19	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
22	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
23	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2
24	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
26	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
27	1	1	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
28	1	1	2	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
29	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
31	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
32	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
33	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
34	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
36	1	2	0	2	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	1	1	2
37	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	2
38	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2
39	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
40	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1
41	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
42	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
43	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2
44	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
45	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
46	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
47	1	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1
48	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
49	1	1	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1
50	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
51	1	1	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2

108	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	2
109	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	2
110	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
111	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
112	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
113	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
114	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
115	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	2	1	1	2
116	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
117	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
118	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	0	1	2	2	1	1	2
119	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
120	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
121	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1
122	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1
123	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
124	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
125	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
126	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
127	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
128	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
129	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
130	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
131	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
132	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
133	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2
134	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
135	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	2	2	1	1	1	1	2	0
136	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
137	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2	2
138	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
139	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
140	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
141	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
142	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	3
143	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
144	1	2	1	0	1	2	1	1	2	2	2	2	0	2	1	1	1	0	0	0
145	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
146	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
147	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
148	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
149	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2
150	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
151	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
152	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
154	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
155	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
156	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2
157	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
158	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2
159	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
160	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
161	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
162	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
163	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
164	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1

165	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
166	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
167	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
168	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
169	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2
170	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
171	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
172	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
173	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
174	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
175	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2
176	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
177	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2
178	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
179	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
180	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
181	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
182	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
183	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
184	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
185	1	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
186	1	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
187	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2
188	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2
189	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2
190	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2
191	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2
192	1	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2
193	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2
194	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
195	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1
196	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
197	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
198	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	2
199	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
200	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
201	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
202	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
203	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
204	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
205	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
206	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
207	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
208	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	0
209	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2
210	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2
211	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	0
212	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
213	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	2
214	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2
215	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
216	1	2	2	2	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2
217	1	1	0	0	1	1	1	1	1	2	1	1	0	2	1	1	1	2	0
218	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2
219	1	0	2	2	0	0	0	2	2	2	0	1	2	1	1	0	2	0	2
220	1	0	2	2	0	0	0	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2

221	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	2
222	1	1	0	0	1	1	1	2	1	2	1	1	0	2	1	1	1	2	0	0
223	1	2	2	2	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2
224	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
225	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	2
226	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2
227	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
228	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	0	1
229	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
230	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2
231	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	0
232	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
233	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
234	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
235	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
236	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
237	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
238	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
239	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1
240	1	2	1	1	2	0	2	0	1	2	0	0	0	2	2	2	0	2	2	2
241	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	0	2	0
242	1	2	1	0	2	0	1	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0
243	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	0	2	2	1
244	1	2	1	1	2	2	1	0	1	1	2	2	2	1	2	2	0	2	2	1
245	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	0
246	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
247	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2
248	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	0	2	2	2	1	0	2	1
249	1	2	2	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1
250	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
251	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1
252	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2
253	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
254	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
255	1	0	1	2	2	2	1	1	2	1	2	0	2	1	2	2	1	0	0	1
256	1	2	1	0	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	0
257	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	0	2	0	1	2	2	1	0	1	2
258	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2
259	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	0	2	2
260	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
261	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
262	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
263	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1
264	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
265	1	2	1	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
266	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
267	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2

**Veidojošā eksperimenta sākumā Vecāku aptaujās iegūtie rezultāti
Muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē**

N.p.k.	Mācību gads	Vecums	1. jautājums		2. jautājums		3. jautājums		4. jautājums		5. jautājums	
			+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
1.	1998./99.	3 – 4	4	7	4	7	4	7	3	8	11	0
2.	1998./99.	4 – 5	10	8	10	8	10	8	5	13	18	0
3.	1998./99.	6	10	9	12	7	12	7	5	14	19	0
4.	1998./99.	6 – 7 (S)	5	7	5	7	3	9	3	9	12	0
<u>Kopā</u>	<u>1998./99.</u>	<u>3 – 7</u>	<u>29</u>	<u>31</u>	<u>31</u>	<u>29</u>	<u>29</u>	<u>31</u>	<u>16</u>	<u>44</u>	<u>60</u>	<u>0</u>
1.	1999./2000.	3 – 4	5	7	5	7	2	10	3	9	12	0
2.	1999./2000.	5 – 6	15	5	20	0	10	10	10	10	20	0
3.	1999./2000.	6	6	8	6	8	5	9	4	10	14	0
<u>Kopā</u>	<u>1999./2000.</u>	<u>3 – 6</u>	<u>26</u>	<u>20</u>	<u>31</u>	<u>15</u>	<u>17</u>	<u>29</u>	<u>17</u>	<u>29</u>	<u>46</u>	<u>0</u>
1.	2000./2001.	3 – 4	10	2	12	0	10	2	12	0	12	0
2.	2000./2001.	4 – 5	9	5	10	4	5	9	10	4	14	0
3.	2000./2001.	6	12	0	12	0	9	3	12	0	12	0
<u>Kopā</u>	<u>2000./2001.</u>	<u>3 – 6</u>	<u>31</u>	<u>7</u>	<u>34</u>	<u>4</u>	<u>24</u>	<u>14</u>	<u>34</u>	<u>4</u>	<u>38</u>	<u>0</u>
<u>Kopā</u>	1998.-2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>86</u>	<u>58</u>	<u>96</u>	<u>48</u>	<u>70</u>	<u>74</u>	<u>67</u>	<u>77</u>	<u>144</u>	<u>0</u>
<u>sākumā</u>	1998./2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>60%</u>	<u>40%</u>	<u>67%</u>	<u>33%</u>	<u>49%</u>	<u>51%</u>	<u>47%</u>	<u>53%</u>	<u>100%</u>	<u>0%</u>
<u>beigās</u>	1998./2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>80%</u>	<u>20%</u>	<u>80%</u>	<u>20%</u>	<u>55%</u>	<u>45%</u>	<u>47%</u>	<u>53%</u>	<u>100%</u>	<u>0%</u>
<u>beigās</u>		<u>cilvēki</u>	<u>115</u>	<u>29</u>	<u>115</u>	<u>29</u>	<u>79</u>	<u>65</u>	<u>67</u>	<u>77</u>	<u>144</u>	<u>0</u>

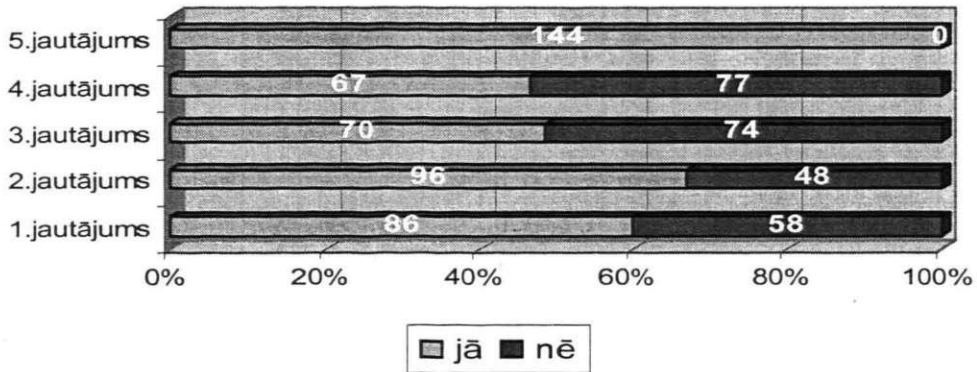
**Veidojošā eksperimenta sākumā
Vecāku aptaujās iegūtie rezultāti
Muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē**

N.p.k.	Mācību gads	Vecums	1. jautājums		2. jautājums		3. jautājums		4. jautājums		5. jautājums	
			+	-	+	-	+				+	-
<u>skaits</u>	1998.-2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>86</u>	<u>58</u>	<u>96</u>	<u>48</u>	<u>70</u>	<u>74</u>	<u>67</u>	<u>77</u>	<u>144</u>	<u>0</u>
<u>%</u>	1998./2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>60%</u>	<u>40%</u>	<u>67%</u>	<u>33%</u>	<u>49%</u>	<u>51%</u>	<u>47%</u>	<u>53%</u>	<u>100%</u>	<u>0%</u>

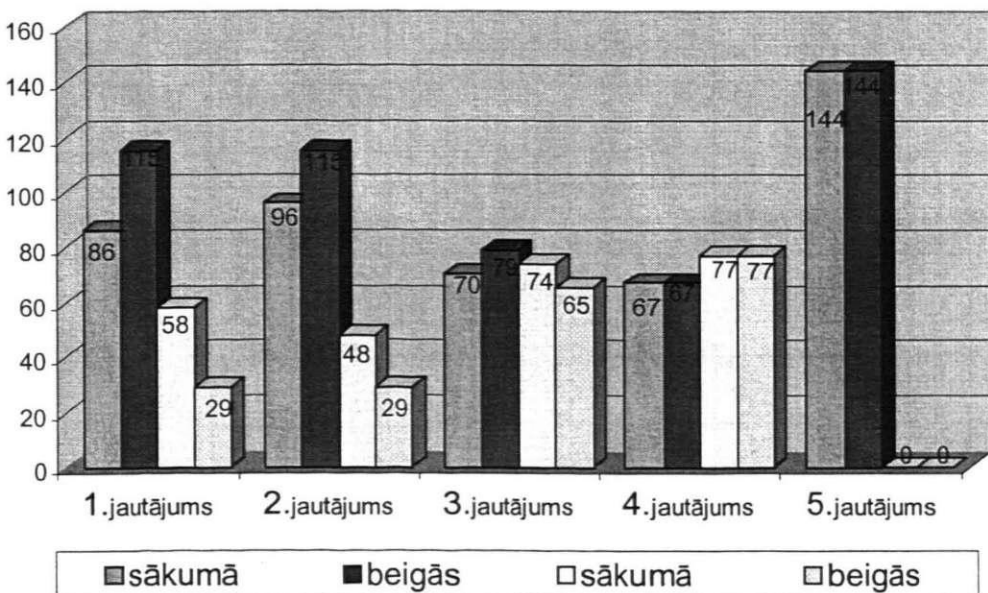
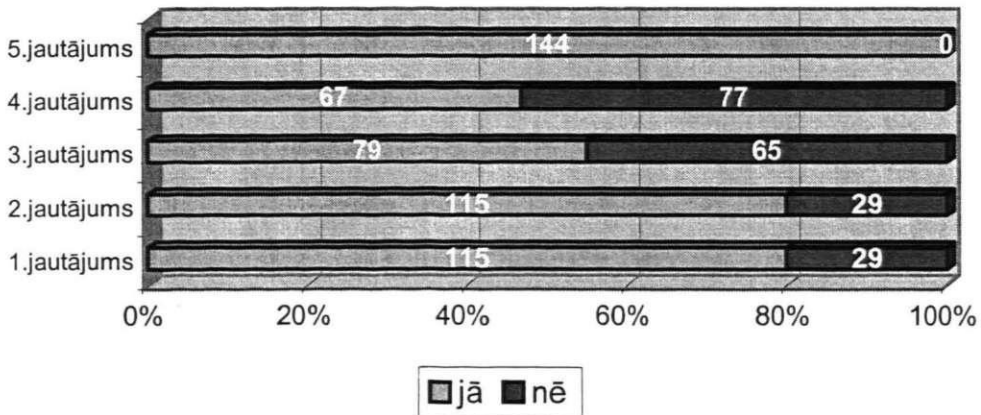
**Veidojošā eksperimenta beigās
Vecāku aptaujās iegūtie rezultāti
Muzikalitātes attīstības vide un saturs ģimenē**

N.p.k.	Mācību gads	Vecums	1. jautājums		2. jautājums		3. jautājums		4. jautājums		5. jautājums	
			+	-	+	-	+				+	-
<u>skaits</u>	1998.-2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>115</u>	<u>29</u>	<u>115</u>	<u>29</u>	<u>79</u>	<u>65</u>	<u>67</u>	<u>77</u>	<u>144</u>	<u>0</u>
<u>%</u>	1998./2001.	<u>3 – 6 (7)</u>	<u>80%</u>	<u>20%</u>	<u>80%</u>	<u>20%</u>	<u>55%</u>	<u>45%</u>	<u>47%</u>	<u>53%</u>	<u>100%</u>	<u>0%</u>

Aptaujas rezultāti eksperimenta sākumā

Aptaujas rezultāti eksperimenta beigās

2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
2	5	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
2	5	2	2	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2
2	5	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1
2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
2	5	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	6	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1
2	6	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1
2	6	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2
2	6	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	1
2	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	6	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
2	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	6	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	6	2	2	2	1	0	0	2	0	2	2	2	1	0	0	2	0
2	6	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1
3	7	0	1	2	1	0	0	0	0	1	1	2	1	1	1	1	1
3	7	1	1	2	1	0	0	1	0	1	2	2	1	0	0	1	0
3	7	0	0	0	1	2	2	0	1	1	1	1	1	2	2	1	1
3	7	0	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
3	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0
3	7	2	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
3	7	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	2	1	1	1	1	1
3	7	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
3	7	1	1	1	0	0	0	2	0	2	1	1	0	0	0	2	1
3	7	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2
3	7	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	2	1	0	0	1	0
3	8	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1
3	8	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1
3	8	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2
3	8	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
3	8	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	0
3	8	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
3	8	2	2	2	1	0	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	1
3	8	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	8	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1
3	8	1	1	1	1	0	0	1	0	2	2	2	2	1	1	2	1
3	8	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	0	0	1	0
3	9	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1
3	9	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	1
3	9	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2
3	9	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	0
3	9	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2
3	9	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1
3	9	1	1	1	1	0	0	1	0	2	2	2	2	1	1	2	1
3	9	2	2	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	1
3	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1
3	9	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1	2	2	0	0	2	0
3	9	1	1	1	0	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1

REZUMĒJUMS PAR VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 1.POSMA (eksperimentālā pētījuma) REZULTĀTIEM

3-4 gadīgo raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā - beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām?
 Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^c								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,732 ^a	-1,732 ^a	-1,732 ^a	-2,000 ^a	-1,000 ^a	-1,414 ^a	-1,414 ^a	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083	,083	,083	,046	,317	,157	,157	1,000

a. Based on negative ranks.
 b. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
 c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDŽĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDŽĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.

5 gadīgo raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^a								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,414 ^a	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-2,236 ^a	-1,732 ^a	-1,732 ^a	-1,732 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157	,083	,157	,025	,083	,083	1,000	,083

a. Based on negative ranks.
b. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.

6 gadīgo raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^a								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	,000 ^a	-1,414 ^b	-1,000 ^c	-1,732 ^c	-1,000 ^c	-2,000 ^c	-1,732 ^c	-2,449 ^c
Asymp. Sig. (2-tailed)	1,000	,157	,317	,083	,317	,046	,083	,014

a. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
 b. Based on negative ranks.
 c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,046, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp veidojošā eksperimenta 1.posma sākumu un beigām.

KORELĀCIJAS

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,981*	,981*	,981*	,624*	,810*	,981*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,000	,040	,003	,000	,
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,981*	1,000	,975*	,950*	,699*	,833*	,975*	,981*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,000	,017	,001	,000	,000
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,981*	,975*	1,000	,975*	,699*	,757*	1,000*	,981*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,000	,017	,007	,	,000
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,981*	,950*	,975*	1,000	,524	,681*	,975*	,981*
Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,	,098	,021	,000	,000	
N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,624*	,699*	,699*	,524	1,000	,770*	,699*	,624*	
	Sig. (2-tailed)	,040	,017	,017	,098	,	,006	,017	,040	
N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,810*	,833*	,757*	,681*	,770*	1,000	,757*	,810*	
	Sig. (2-tailed)	,003	,001	,007	,021	,006	,	,007	,003	
N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,981*	,975*	1,000*	,975*	,699*	,757*	1,000	,981*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,000	,017	,007	,	,000	
N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	1,000*	,981*	,981*	,981*	,624*	,810*	,981*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,000	,040	,003	,000	,	
N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

Rezultātu interpretācija: Korelācijas (sakarības, mījsakarības) starp rādītājiem (mainīgajiem) tiek uzskatītas par būtiskām, ja analīzes rezultātā pie korelācijas koeficienta [Correlation Coefficient] dators uzrādījis simbolu *. *Piezīme: simbols * nozīmē būtiskumu [būtisks – ir *; nebūtisks – nav *] un veidojas no diviem statistiskajiem rādītājiem – korelācijas koeficienta r un signifikances s.*

Konkrētajos gadījumos:

N.P.K.	Pirmais rādītājs	Otrais rādītājs	Secinājumi
1	dziedātprieks	līdzpārdzīvojums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
2	dziedātprieks	līdzdarbošanās	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
3	dziedātprieks	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
4	dziedātprieks	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
5	dziedātprieks	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
6	dziedātprieks	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
7	dziedātprieks	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
8	līdzpārdzīvojums	līdzdarbošanās	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
9	līdzpārdzīvojums	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
10	līdzpārdzīvojums	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
11	līdzpārdzīvojums	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
12	līdzpārdzīvojums	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
13	līdzpārdzīvojums	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
14	līdzdarbošanās	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
15	līdzdarbošanās	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
16	līdzdarbošanās	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
17	līdzdarbošanās	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
18	līdzdarbošanās	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
19	ritma iekšējā un ārējā vienotība	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
20	ritma iekšējā un ārējā vienotība	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
21	ritma iekšējā un ārējā vienotība	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
22	ritma iekšējā un ārējā vienotība	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
23	skaņu augstums	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
24	skaņu augstums	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
25	skaņu augstums	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
26	balss apjoma kvalitāte	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
27	balss apjoma kvalitāte	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
28	interese dziedāt	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma beigās?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,876*	,946*	,909*	,718*	,870*	,907*	,886
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,000	,013	,001	,000	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums beigās	Correlation Coefficient	,876*	1,000	,873*	,792*	,678*	,831*	,972*	,892
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,004	,022	,002	,000	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,946*	,873*	1,000	,946*	,581	,717*	,829*	,791*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,000	,061	,013	,002	,004
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,909*	,792*	,946*	1,000	,453	,656*	,764*	,709*
Sig. (2-tailed)		,000	,004	,000	,	,162	,029	,006	,015	
N		11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,718*	,678*	,581	,453	1,000	,833*	,760*	,810*	
	Sig. (2-tailed)	,013	,022	,061	,162	,	,001	,007	,003	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,870*	,831*	,717*	,656*	,833*	1,000	,920*	,981*	
	Sig. (2-tailed)	,001	,002	,013	,029	,001	,	,000	,000	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,907*	,972*	,829*	,764*	,760*	,920*	1,000	,938*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,002	,006	,007	,000	,	,000	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,886*	,892*	,791*	,709*	,810*	,981*	,938*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,004	,015	,003	,000	,000	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

Rezultātu interpretācija: Korelācijas (sakarības, mījsakarības) starp rādītājiem (mainīgajiem) tiek uzskatītas par būtiskām, ja analīzes rezultātā pie korelācijas koeficienta [Correlation Coefficient] dators uzrādījis simbolu *. *Piezīme: simbols * nozīmē būtiskumu [būtisks – ir *; nebūtisks – nav *] un veidojas no diviem statistiskajiem rādītājiem – korelācijas koeficienta r un signifikances s.*

Konkrētajos gadījumos:

N.P.K.	Pirmais rādītājs	Otrais rādītājs	Secinājumi
1	dziedātprieks	līdzpārdzīvojums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
2	dziedātprieks	līdzdarbošanās	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
3	dziedātprieks	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
4	dziedātprieks	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
5	dziedātprieks	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
6	dziedātprieks	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
7	dziedātprieks	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
8	līdzpārdzīvojums	līdzdarbošanās	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
9	līdzpārdzīvojums	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
10	līdzpārdzīvojums	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
11	līdzpārdzīvojums	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
12	līdzpārdzīvojums	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
13	līdzpārdzīvojums	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
14	līdzdarbošanās	ritma iekšējā un ārējā vienotība	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
15	līdzdarbošanās	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
16	līdzdarbošanās	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
17	līdzdarbošanās	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
18	līdzdarbošanās	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
19	ritma iekšējā un ārējā vienotība	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
20	ritma iekšējā un ārējā vienotība	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
21	ritma iekšējā un ārējā vienotība	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
22	ritma iekšējā un ārējā vienotība	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
23	skaņu augstums	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
24	skaņu augstums	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
25	skaņu augstums	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
26	balss apjoma kvalitāte	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
27	balss apjoma kvalitāte	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
28	interese dziedāt	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spirmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedāprieks sākumā	Līdzpārdzīvoju- sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedāprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,671*	,542	,326	,418	,418	,770*	,418
		Sig. (2-tailed)	,	,024	,085	,328	,201	,201	,006	,201
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvoju- sākumā	Correlation Coefficient	,671*	1,000	,671*	,162	,529	,529	,516	,529
		Sig. (2-tailed)	,024	,	,024	,635	,094	,094	,104	,094
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,542	,671*	1,000	-,036	,731*	,731*	,770*	,731
		Sig. (2-tailed)	,085	,024	,	,916	,011	,011	,006	,011
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,326	,162	-,036	1,000	,071	,071	,251	,071
		Sig. (2-tailed)	,328	,635	,916	,	,835	,835	,457	,835
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,418	,529	,731*	,071	1,000	1,000*	,563	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,201	,094	,011	,835	,	,	,071	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,418	,529	,731*	,071	1,000*	1,000	,563	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,201	,094	,011	,835	,	,	,071	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,770*	,516	,770*	,251	,563	,563	1,000	,563
		Sig. (2-tailed)	,006	,104	,006	,457	,071	,071	,	,071
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,418	,529	,731*	,071	1,000*	1,000*	,563	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,201	,094	,011	,835	,	,	,071	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

*. Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Rezultātu interpretācija: Korelācijas (sakarības, mīksakarības) starp rādītājiem (mainīgajiem) tiek uzskatītas par būtiskām, ja analīzes rezultātā pie korelācijas koeficienta [Correlation Coefficient] dators uzrādījis simbolu *. *Piezīme: simbols * nozīmē būtiskumu [būtisks – ir *; nebūtisks – nav *] un veidojas no diviem statistiskajiem rādītājiem – korelācijas koeficienta r un signifikances s.* Konkrētajos gadījumos:

N.P.K.	Pirmais rādītājs	Otrais rādītājs	Secinājumi
1	dziedātprieks	līdzpārdzīvojums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
2	dziedātprieks	līdzdarbošanās	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
3	dziedātprieks	ritma iekšējā un ārējā vienotība	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
4	dziedātprieks	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
5	dziedātprieks	balss apjoma kvalitāte	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
6	dziedātprieks	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
7	dziedātprieks	prasme dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
8	līdzpārdzīvojums	līdzdarbošanās	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
9	līdzpārdzīvojums	ritma iekšējā un ārējā vienotība	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
10	līdzpārdzīvojums	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
11	līdzpārdzīvojums	balss apjoma kvalitāte	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
12	līdzpārdzīvojums	interese dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
13	līdzpārdzīvojums	prasme dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
14	līdzdarbošanās	ritma iekšējā un ārējā vienotība	NEpastāv būtiska negatīva sakarība
15	līdzdarbošanās	skaņu augstums	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
16	līdzdarbošanās	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
17	līdzdarbošanās	interese dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
18	līdzdarbošanās	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
19	ritma iekšējā un ārējā vienotība	skaņu augstums	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
20	ritma iekšējā un ārējā vienotība	balss apjoma kvalitāte	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
21	ritma iekšējā un ārējā vienotība	interese dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
22	ritma iekšējā un ārējā vienotība	prasme dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
23	skaņu augstums	balss apjoma kvalitāte	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
24	skaņu augstums	interese dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
25	skaņu augstums	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
26	balss apjoma kvalitāte	interese dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība
27	balss apjoma kvalitāte	prasme dziedāt	pastāv BŪTISKA POZITĪVA sakarība
28	interese dziedāt	prasme dziedāt	NEpastāv būtiska pozitīva sakarība

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma beigās?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangū korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,671*	1,000*	,516	,064	,064	,671*	,064
		Sig. (2-tailed)	,	,024	,	,104	,852	,852	,024	,852
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums beigās	Correlation Coefficient	,671*	1,000	,671*	,770*	,095	,095	1,000*	,095
		Sig. (2-tailed)	,024	,	,024	,006	,781	,781	,	,781
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	1,000*	,671*	1,000	,516	,064	,064	,671*	,064
		Sig. (2-tailed)	,	,024	,	,104	,852	,852	,024	,852
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,516	,770*	,516	1,000	,124	,124	,770*	,124
		Sig. (2-tailed)	,104	,006	,104	,	,717	,717	,006	,717
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,064	,095	,064	,124	1,000	1,000*	,095	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,852	,781	,852	,717	,	,	,781	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,064	,095	,064	,124	1,000*	1,000	,095	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,852	,781	,852	,717	,	,	,781	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,671*	1,000*	,671*	,770*	,095	,095	1,000	,095
		Sig. (2-tailed)	,024	,	,024	,006	,781	,781	,	,781
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,064	,095	,064	,124	1,000*	1,000*	,095	1,000
		Sig. (2-tailed)	,852	,781	,852	,717	,	,	,781	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

*. Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,503	,801*	,179	,561	,443	,727*	,418
		Sig. (2-tailed)		,115	,003	,599	,073	,172	,011	,200
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,503	1,000	,748*	,335	,269	,000	,310	,280
		Sig. (2-tailed)	,115		,008	,314	,424	1,000	,354	,404
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,801*	,748*	1,000	,458	,497	,430	,674*	,447
		Sig. (2-tailed)	,003	,008		,157	,120	,186	,023	,168
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,179	,335	,458	1,000	,771*	,443	-,198	,239
		Sig. (2-tailed)	,599	,314	,157		,005	,172	,559	,479
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,561	,269	,497	,771*	1,000	,712*	,035	,586
		Sig. (2-tailed)	,073	,424	,120	,005		,014	,918	,058
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,443	,000	,430	,443	,712*	1,000	,373	,742*
		Sig. (2-tailed)	,172	1,000	,186	,172	,014		,259	,009
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,727*	,310	,674*	-,198	,035	,373	1,000	,221
		Sig. (2-tailed)	,011	,354	,023	,559	,918	,259		,514
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,418	,280	,447	,239	,586	,742*	,221	1,000
		Sig. (2-tailed)	,200	,404	,168	,479	,058	,009	,514	
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojum beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,607*	,810*	,214	,463	,571	1,000*	,690*
		Sig. (2-tailed)	,	,048	,003	,527	,152	,066	,	,019
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojum beigās	Correlation Coefficient	,607*	1,000	,810*	,214	,039	,179	,607*	,311
		Sig. (2-tailed)	,048	,	,003	,527	,910	,599	,048	,353
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,810*	,810*	1,000	,386	,375	,463	,810*	,559
		Sig. (2-tailed)	,003	,003	,	,241	,256	,152	,003	,074
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,214	,214	,386	1,000	,463	,179	,214	-,069
		Sig. (2-tailed)	,527	,527	,241	,	,152	,599	,527	,840
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,463	,039	,375	,463	1,000	-,039	,463	-,149
		Sig. (2-tailed)	,152	,910	,256	,152	,	,910	,152	,662
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,571	,179	,463	,179	-,039	1,000	,571	,828*
		Sig. (2-tailed)	,066	,599	,152	,599	,910	,	,066	,002
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	1,000*	,607*	,810*	,214	,463	,571	1,000	,690*
		Sig. (2-tailed)	,	,048	,003	,527	,152	,066	,	,019
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,690*	,311	,559	-,069	-,149	,828*	,690*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,019	,353	,074	,840	,662	,002	,019	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

*. Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Visu respondentu gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma sākumā?
Atbildi sniedz Spirmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,780*	,853*	,665*	,600*	,642*	,864*	,698*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,780*	1,000	,858*	,613*	,641*	,608*	,715*	,640*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,853*	,858*	1,000	,651*	,715*	,690*	,877*	,748*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,665*	,613*	,651*	1,000	,520*	,467*	,549*	,523*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,002	,006	,001	,002	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,600*	,641*	,715*	,520*	1,000	,923*	,511*	,859*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,002	,000	,000	,002	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,642*	,608*	,690*	,467*	,923*	1,000	,570*	,930*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,006	,000	,000	,001	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,864*	,715*	,877*	,549*	,511*	,570*	1,000	,622*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,001	,002	,001	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,698*	,640*	,748*	,523*	,859*	,930*	,622*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,002	,000	,000	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Visu respondentu korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 1.posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 1.posma beigās?
 Atbildi sniedz Spirmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojum beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās	
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,824*	,903*	,661*	,602*	,666*	,946*	,666	
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojum beigās	Correlation Coefficient	,824*	1,000	,911*	,736*	,546*	,551*	,884*	,621	
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,000	,001	,001	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,903*	,911*	1,000	,753*	,602*	,587*	,858*	,666	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,661*	,736*	,753*	1,000	,560*	,509*	,697*	,509	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,	,001	,002	,000	,002	
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,602*	,546*	,602*	,560*	1,000	,782*	,622*	,782	
		Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	,001	,	,000	,000	,000	
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,666*	,551*	,587*	,509*	,782*	1,000	,690*	,936	
		Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	,002	,000	,	,000	,000	
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,946*	,884*	,858*	,697*	,622*	,690*	1,000	,690	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,	,000	
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,666*	,621*	,666*	,509*	,782*	,936*	,690*	1,000	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,002	,000	,000	,000	,	
		N	33	33	33	33	33	33	33	33	33

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) rezultāti

3-4 gadīgo raksturojums

Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

		Statistics							
		Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Baiss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		,73	,45	,64	,45	,18	,27	,64	,36
Std. Error of Mean		,304	,207	,279	,207	,122	,141	,279	,152
Median		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
Mode		0	0	0	0	0	0	0	0
Std. Deviation		1,009	,688	,924	,688	,405	,467	,924	,505
Variance		1,018	,473	,855	,473	,164	,218	,855	,255
Skewness		,661	1,324	,905	1,324	1,923	1,189	,905	,661
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-1,964	,976	-1,270	,976	2,037	-,764	-1,270	-1,964
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	2	2	1	1	2	1
Minimum		0	0	0	0	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	2	1	1	2	1
Sum		8	5	7	5	2	3	7	4

		Statistics							
		Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Baiss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1,00	,73	,91	,82	,27	,45	,82	,36
Std. Error of Mean		,270	,273	,251	,226	,141	,207	,296	,152
Median		1,00	,00	1,00	1,00	,00	,00	,00	,00
Mode		0 ^a	0	0 ^a	1	0	0	0	0
Std. Deviation		,894	,905	,831	,751	,467	,688	,982	,505
Variance		,800	,818	,691	,564	,218	,473	,964	,255
Skewness		,000	,647	,190	,329	1,189	1,324	,429	,661
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-1,875	-1,548	-1,485	-,878	-,764	,976	-2,095	-1,964
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	2	2	1	2	2	1
Minimum		0	0	0	0	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	2	1	2	2	1
Sum		11	8	10	9	3	5	9	4

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

3-4 gadīgo raksturojums

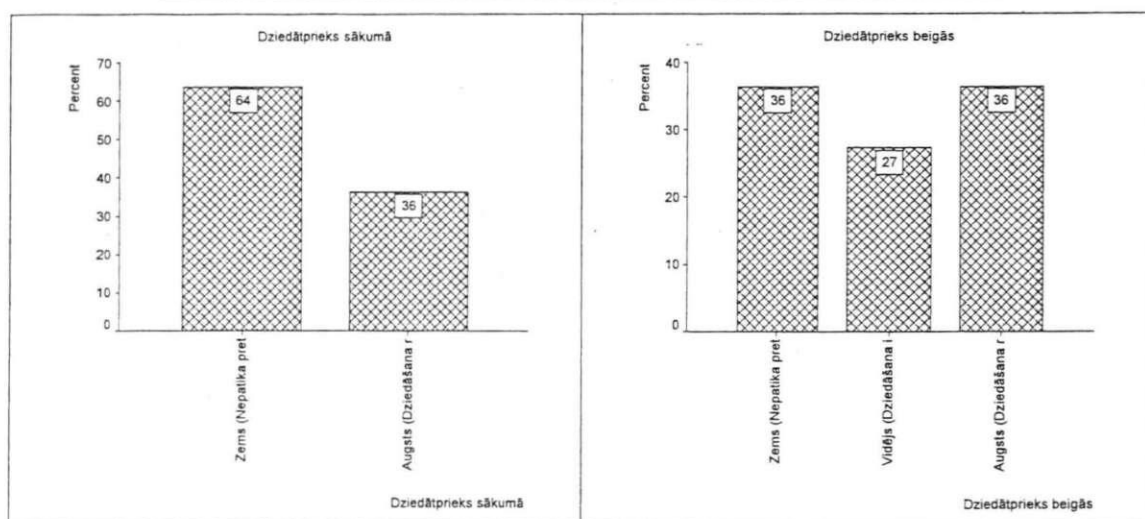
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	7	63,6	63,6	63,6
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	4	36,4	36,4	36,4
Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	3	27,3	27,3	63,6
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

3-4 gadīgo raksturojums

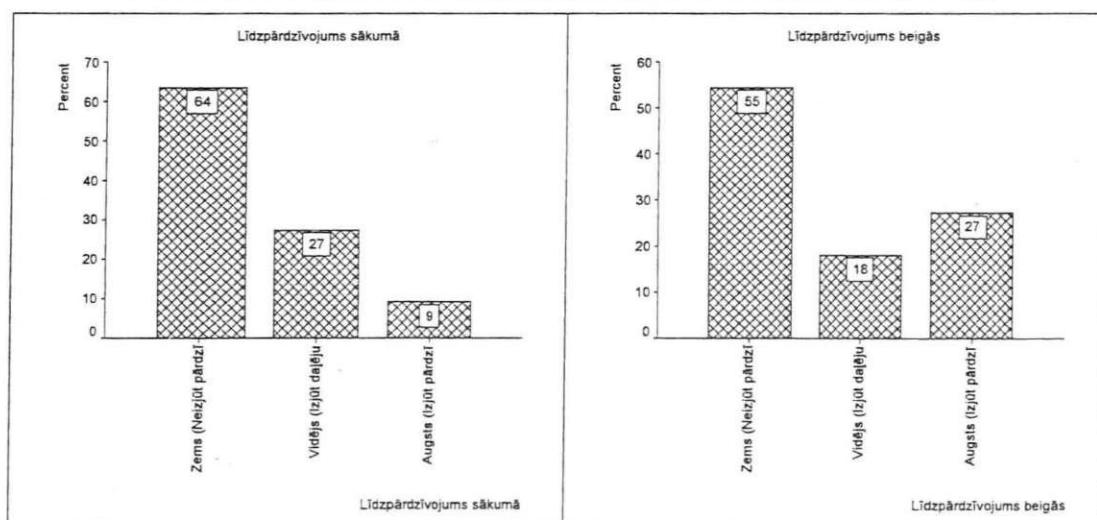
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzpārdzīvojums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	7	63,6	63,6	63,6
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	3	27,3	27,3	90,9
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	6	54,5	54,5	54,5
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	2	18,2	18,2	72,7
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

3-4 gadīgo raksturojums

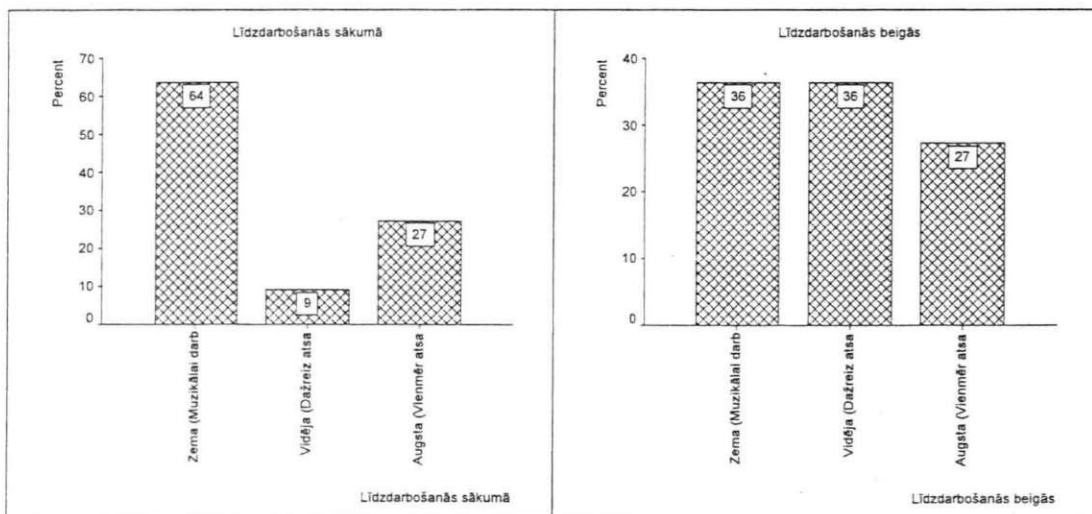
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	1	9,1	9,1	72,7
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	4	36,4	36,4	72,7
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

3-4 gadīgo raksturojums

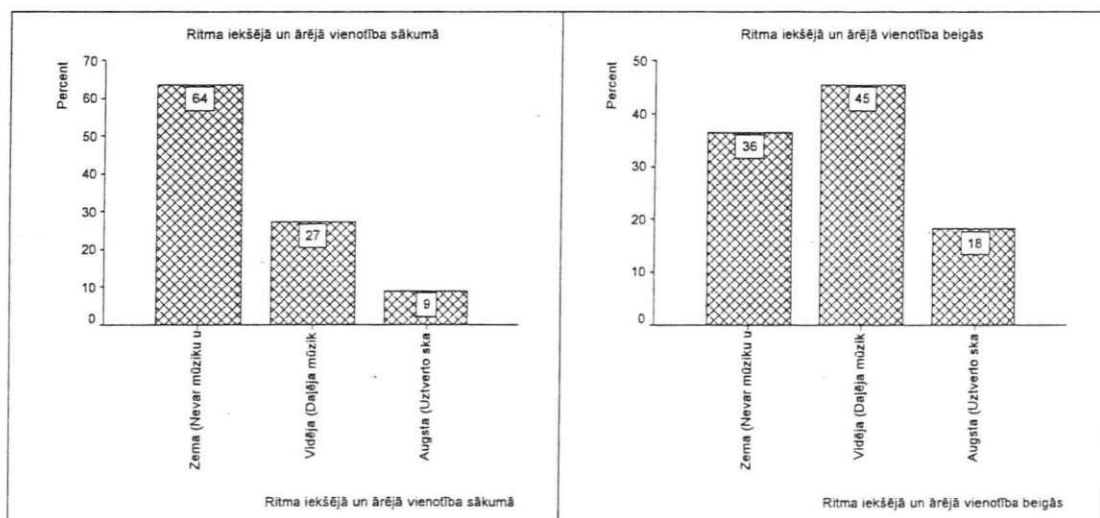
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	3	27,3	27,3	90,9
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	5	45,5	45,5	81,8
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilksokona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

3-4 gadīgo raksturojums

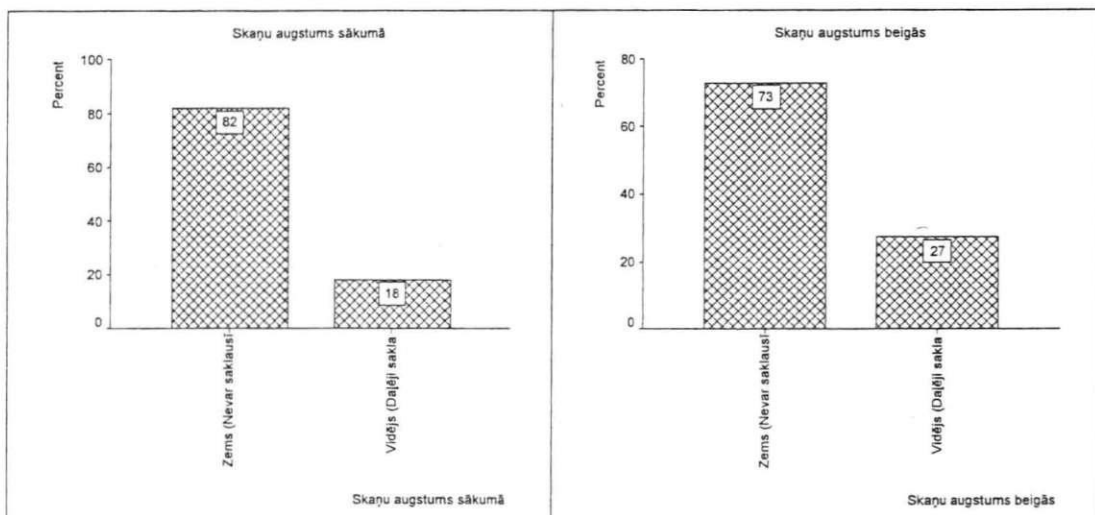
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	9	81,8	81,8	81,8
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	8	72,7	72,7	72,7
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-1,000
Asymp. Sig. (2-tailed)	,317

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

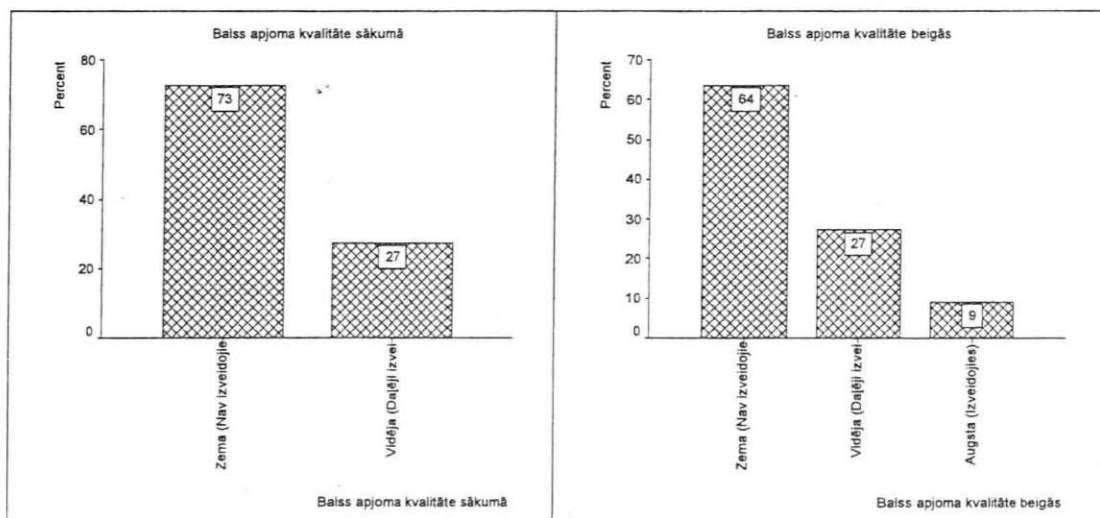
3-4 gadīgo raksturojums
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	8	72,7	72,7	72,7
Vidēja (Daļēji izveidojies)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Daļēji izveidojies)	3	27,3	27,3	90,9
Augsta (Izveidojies)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
 Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
 Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

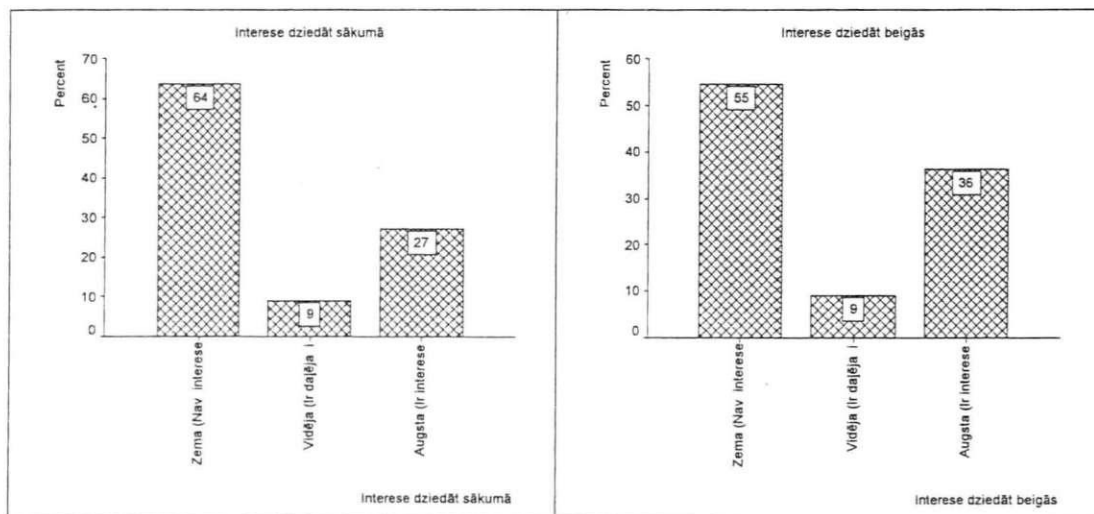
3-4 gadīgo raksturojums
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	1	9,1	9,1	72,7
Augsta (Ir interese dziedāt)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	6	54,5	54,5	54,5
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	1	9,1	9,1	63,6
Augsta (Ir interese dziedāt)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
 Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
 Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

**Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja
 signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,157, tātad
 nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.**

3-4 gadīgo raksturojums

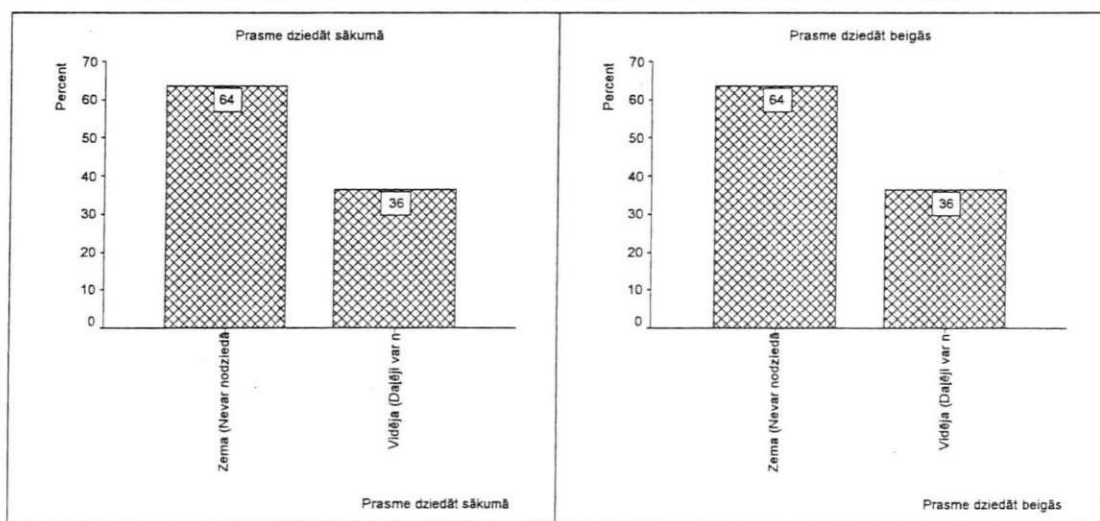
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	7	63,6	63,6	63,6
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	1,000

a. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Statistics

		Dziedātprieks sākumā	Līdzpārziņojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	1,73	1,55	1,73	1,27	,82	,82	1,82	,82
	Std. Error of Mean	,141	,157	,141	,195	,226	,226	,122	,226
	Median	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00
	Mode	2	2	2	1	1	1	2	1
	Std. Deviation	,467	,522	,467	,647	,751	,751	,405	,751
	Variance	,218	,273	,218	,418	,564	,564	,164	,564
	Skewness	-1,189	-,213	-1,189	-,291	,329	,329	-1,923	,329
	Std. Error of Skewness	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
	Kurtosis	-,764	-2,444	-,764	-,208	-,878	-,878	2,037	-,878
	Std. Error of Kurtosis	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
	Range	1	1	1	2	2	2	1	2
	Minimum	1	1	1	0	0	0	1	0
	Maximum	2	2	2	2	2	2	2	2
	Sum	19	17	19	14	9	9	20	9

Statistics

		Dziedātprieks beigās	Līdzpārziņojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	1,91	1,82	1,91	1,73	1,09	1,09	1,82	1,09
	Std. Error of Mean	,091	,122	,091	,141	,163	,163	,122	,163
	Median	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00
	Mode	2	2	2	2	1	1	2	1
	Std. Deviation	,302	,405	,302	,467	,539	,539	,405	,539
	Variance	,091	,164	,091	,218	,291	,291	,164	,291
	Skewness	-3,317	-1,923	-3,317	-1,189	,155	,155	-1,923	,155
	Std. Error of Skewness	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
	Kurtosis	11,000	2,037	11,000	-,764	1,862	1,862	2,037	1,862
	Std. Error of Kurtosis	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
	Range	1	1	1	1	2	2	1	2
	Minimum	1	1	1	1	0	0	1	0
	Maximum	2	2	2	2	2	2	2	2
	Sum	21	20	21	19	12	12	20	12

5 - gadīgo raksturojums

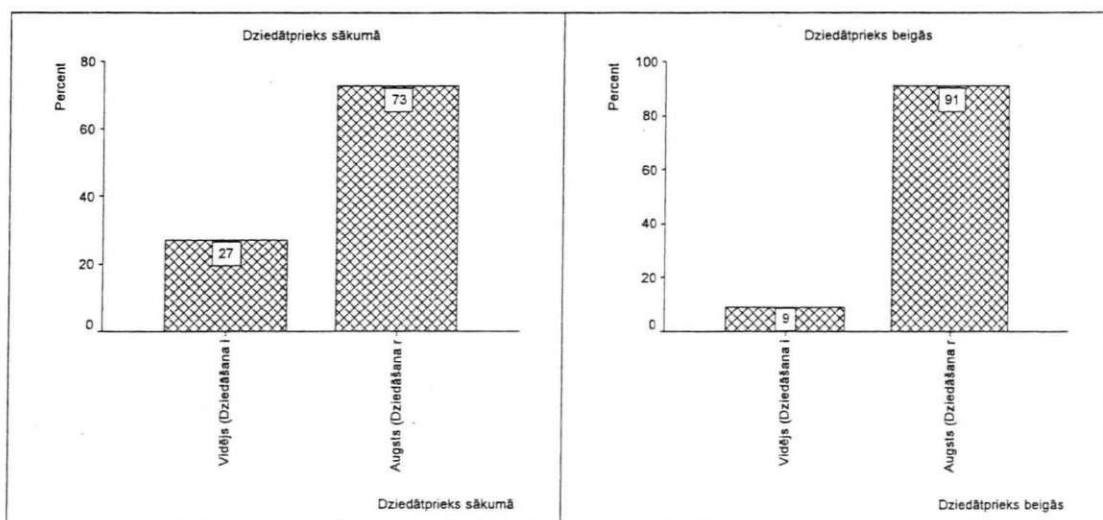
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	3	27,3	27,3	27,3
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	1	9,1	9,1	9,1
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	10	90,9	90,9	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

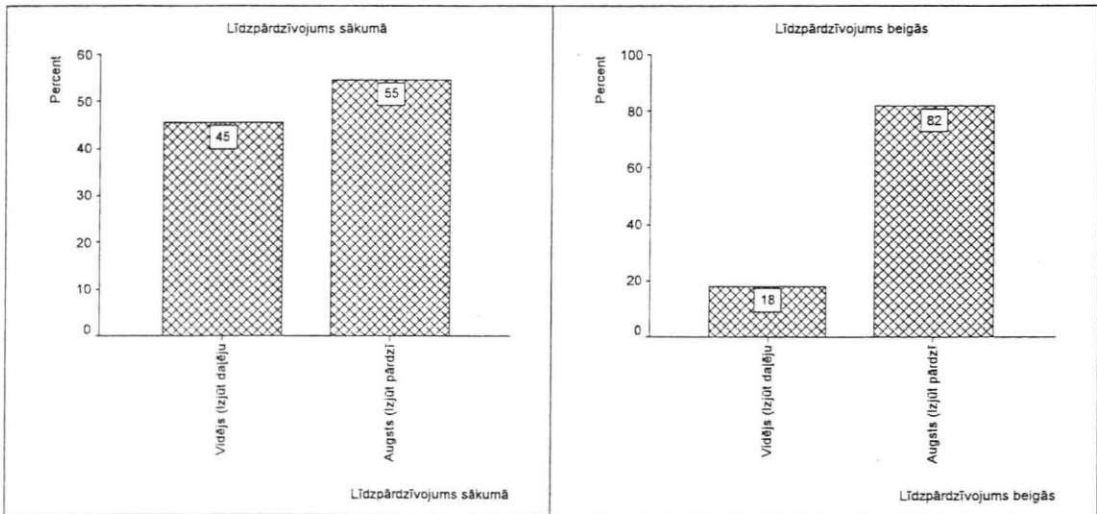
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzpārdzīvojumus sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	5	45,5	45,5	45,5
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojumus beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	2	18,2	18,2	18,2
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-1,732
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

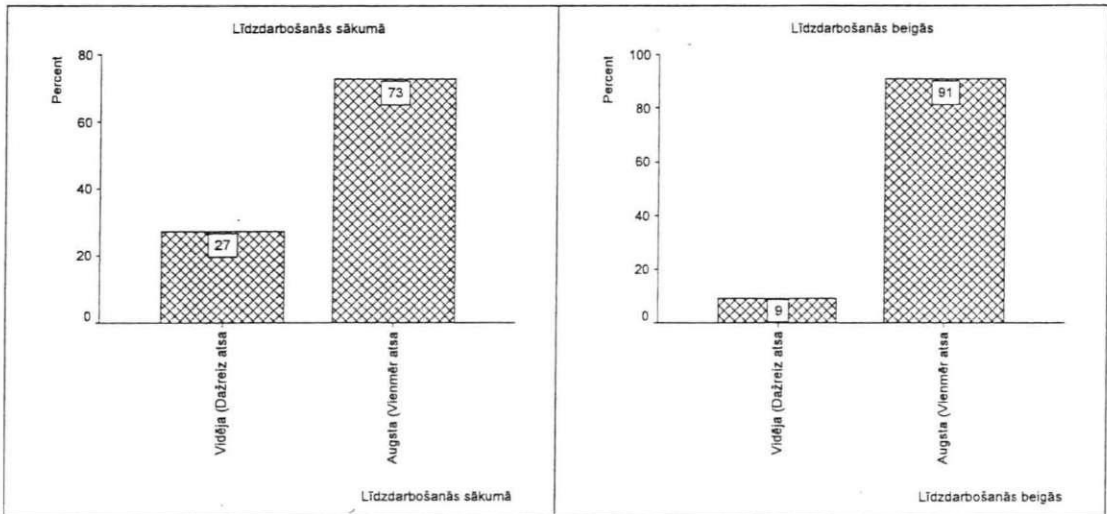
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	3	27,3	27,3	27,3
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	1	9,1	9,1	9,1
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	10	90,9	90,9	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-1,414
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

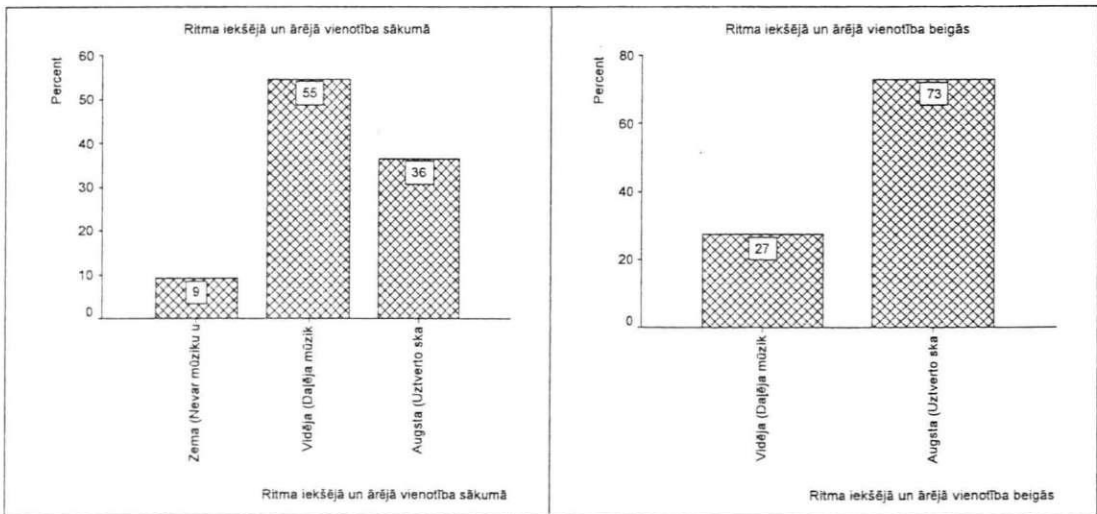
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	1	9,1	9,1	9,1
	Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	6	54,5	54,5	63,6
	Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	4	36,4	36,4	100,0
	Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	3	27,3	27,3	27,3
	Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	8	72,7	72,7	100,0
	Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-2,236 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.025

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

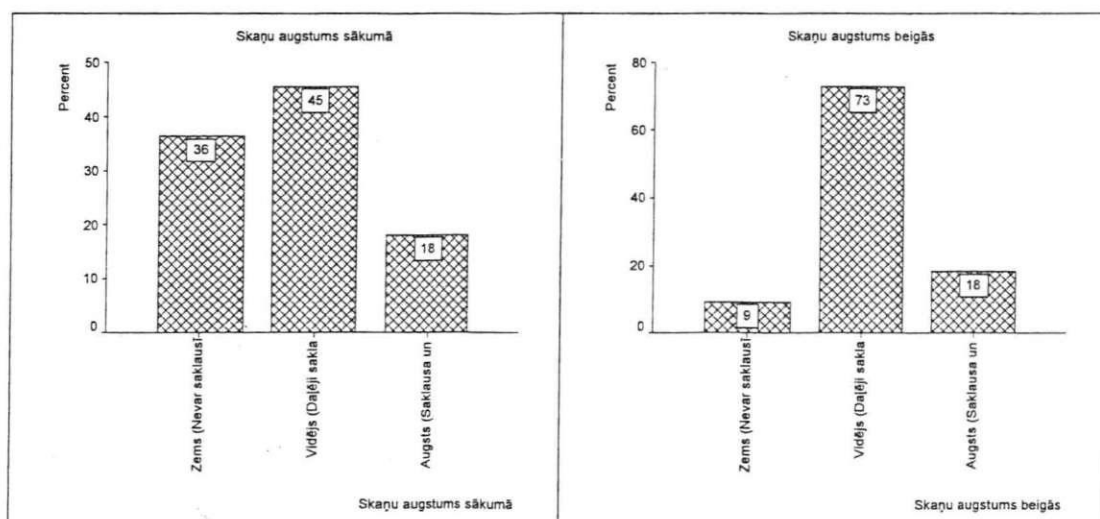
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	4	36,4	36,4	36,4
Vidējs (Daļēji saklausā un atveido)	5	45,5	45,5	81,8
Augsts (Saklausā un atveido)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	1	9,1	9,1	9,1
Vidējs (Daļēji saklausā un atveido)	8	72,7	72,7	81,8
Augsts (Saklausā un atveido)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

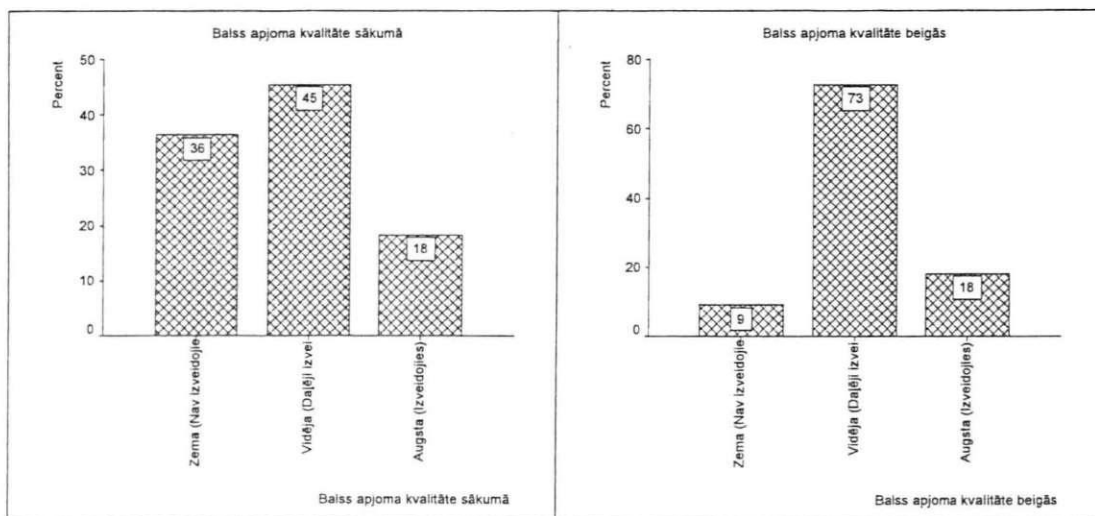
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Daļēji izveidojies)	5	45,5	45,5	81,8
Augsta (Izveidojies)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Daļēji izveidojies)	8	72,7	72,7	81,8
Augsta (Izveidojies)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

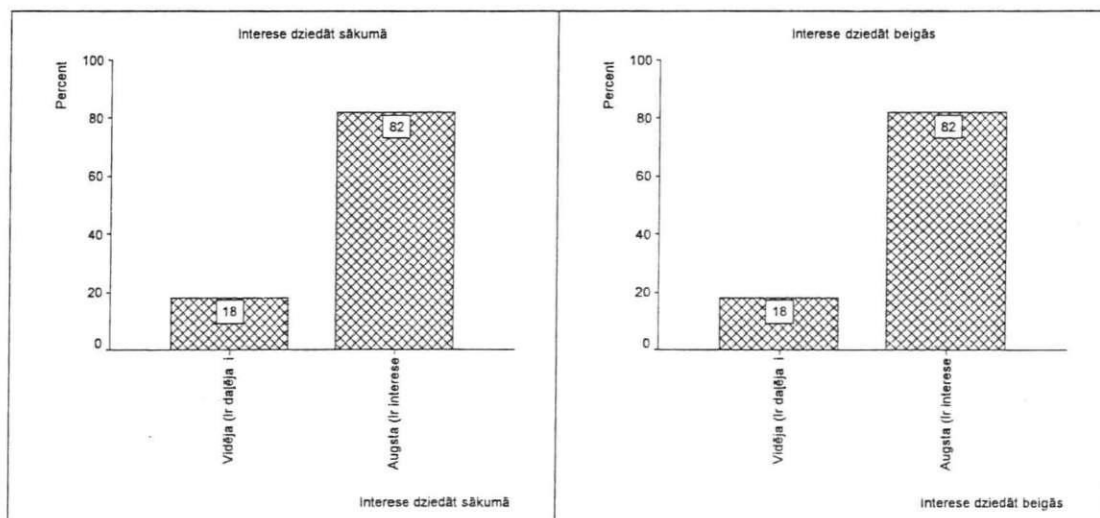
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	2	18,2	18,2	18,2
Augsta (Ir interese dziedāt)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	2	18,2	18,2	18,2
Augsta (Ir interese dziedāt)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	1,000

a. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

5 - gadīgo raksturojums

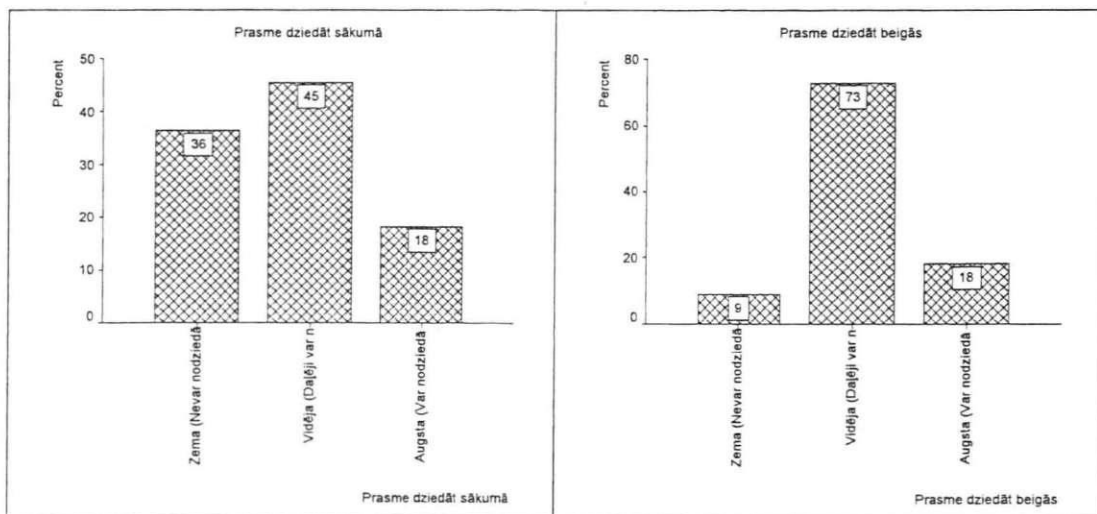
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	5	45,5	45,5	81,8
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	8	72,7	72,7	81,8
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkošona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Statistics

		Dziedāprieks sākumā	Līdzpārziņojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skarņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1,64	1,45	1,64	1,36	1,18	1,00	1,36	,91
Std. Error of Mean		,152	,207	,203	,152	,182	,135	,203	,091
Median		2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Mode		2	2	2	1	1	1	1 ^a	1
Std. Deviation		,505	,688	,674	,505	,603	,447	,674	,302
Variance		,255	,473	,455	,255	,364	,200	,455	,091
Skewness		-,661	-,932	-,800	,661	-,028	,000	-,593	-,317
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,1964	,081	2,611	-,1964	,412	5,000	-,293	11,000
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		1	2	2	1	2	2	2	1
Minimum		1	0	0	1	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	1
Sum		18	16	18	15	13	11	15	10

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Statistics

		Dziedāprieks beigās	Līdzpārziņojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skarņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1,64	1,64	1,73	1,64	1,27	1,36	1,64	1,45
Std. Error of Mean		,152	,152	,141	,152	,141	,152	,152	,157
Median		2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00
Mode		2	2	2	2	1	1	2	1
Std. Deviation		,505	,505	,467	,505	,467	,505	,505	,522
Variance		,255	,255	,218	,255	,218	,255	,255	,273
Skewness		-,661	-,661	-,189	-,661	1,189	,661	-,661	,213
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,1964	-,1964	-,764	-,1964	-,764	-,1964	-,1964	-,2444
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		1	1	1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	2
Sum		18	18	19	18	14	15	18	16

6 - gadīgo raksturojums

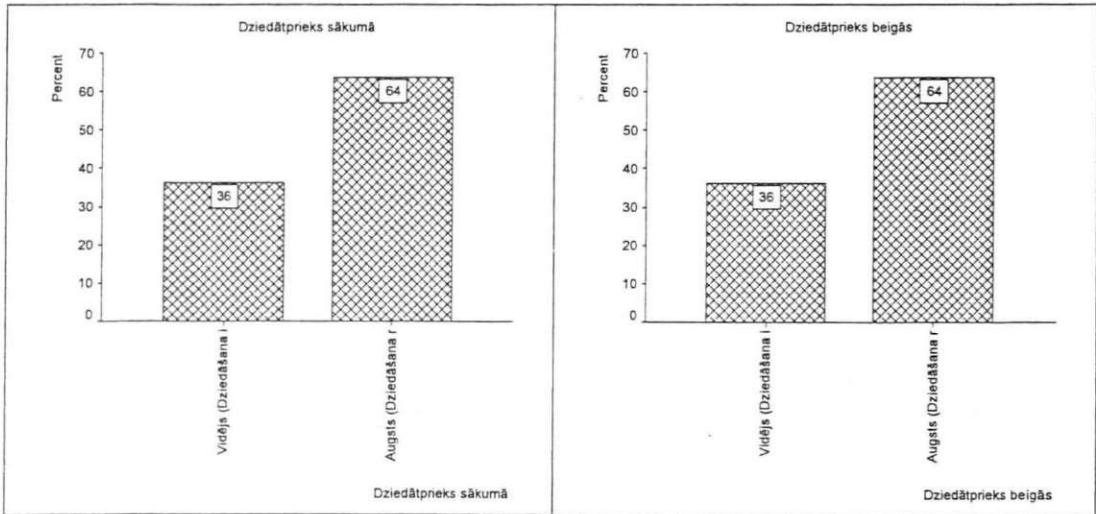
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	4	36,4	36,4	36,4
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	4	36,4	36,4	36,4
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	1,000

a. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

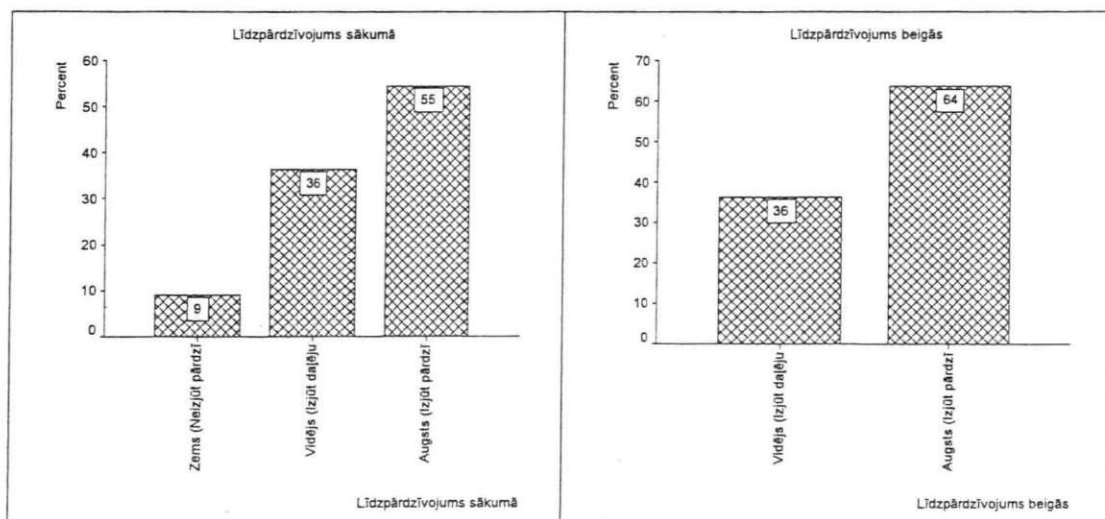
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzpārdzīvojums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	1	9,1	9,1	9,1
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	4	36,4	36,4	45,5
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	4	36,4	36,4	36,4
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

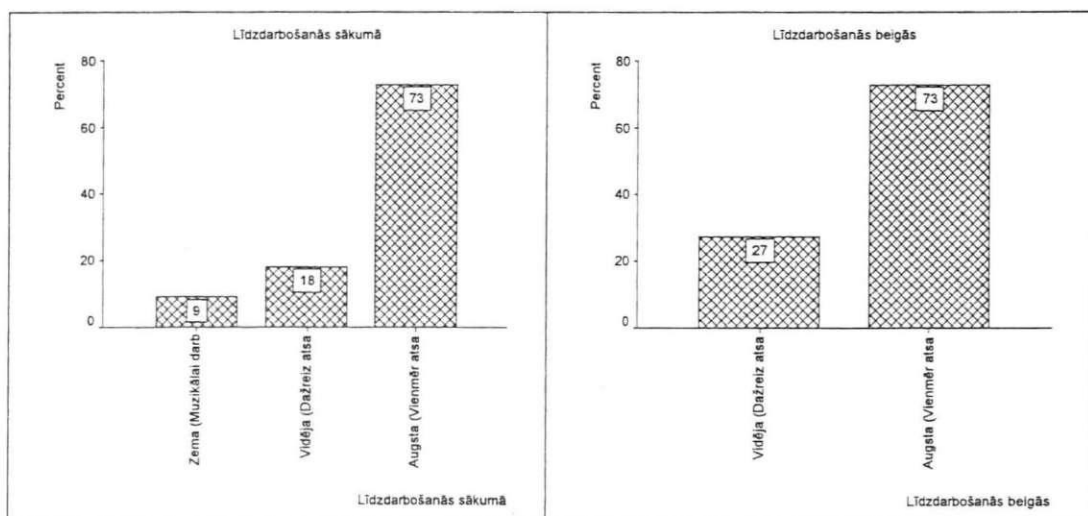
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	2	18,2	18,2	27,3
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	3	27,3	27,3	27,3
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-1,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,317

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

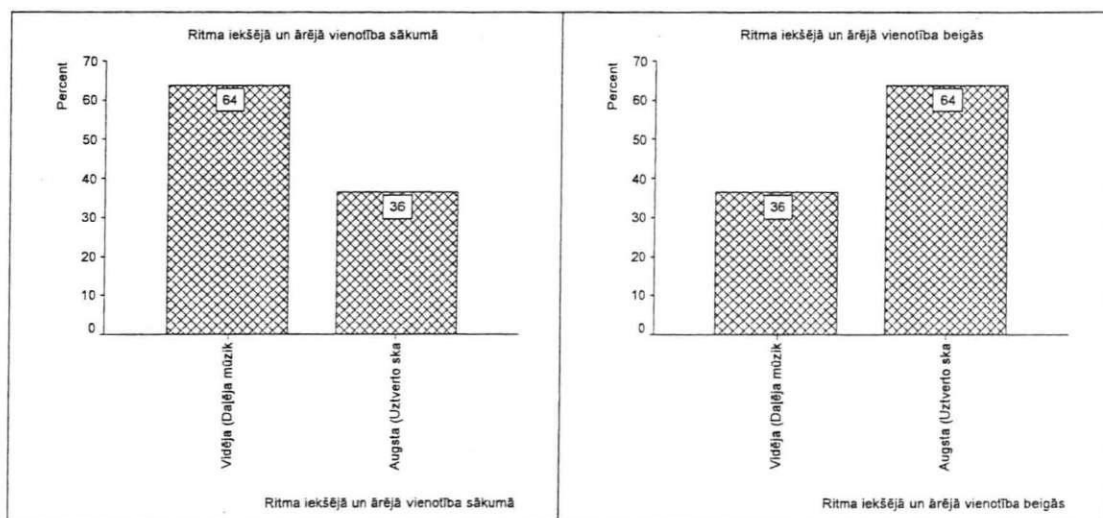
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	7	63,6	63,6	63,6
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	4	36,4	36,4	36,4
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

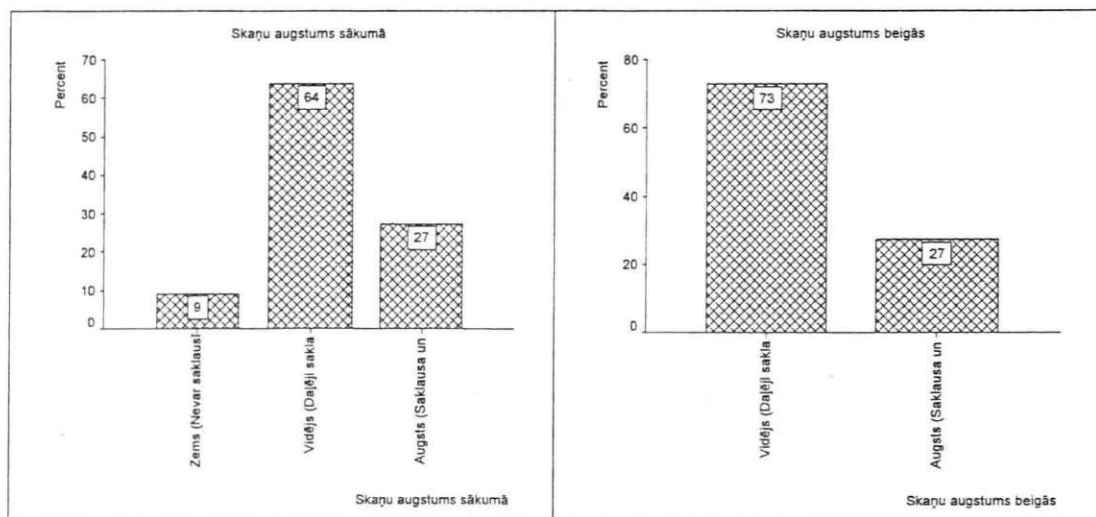
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	1	9,1	9,1	9,1
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	7	63,6	63,6	72,7
Augsts (Saklausa un atveido)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	8	72,7	72,7	72,7
Augsts (Saklausa un atveido)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-1,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,317

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

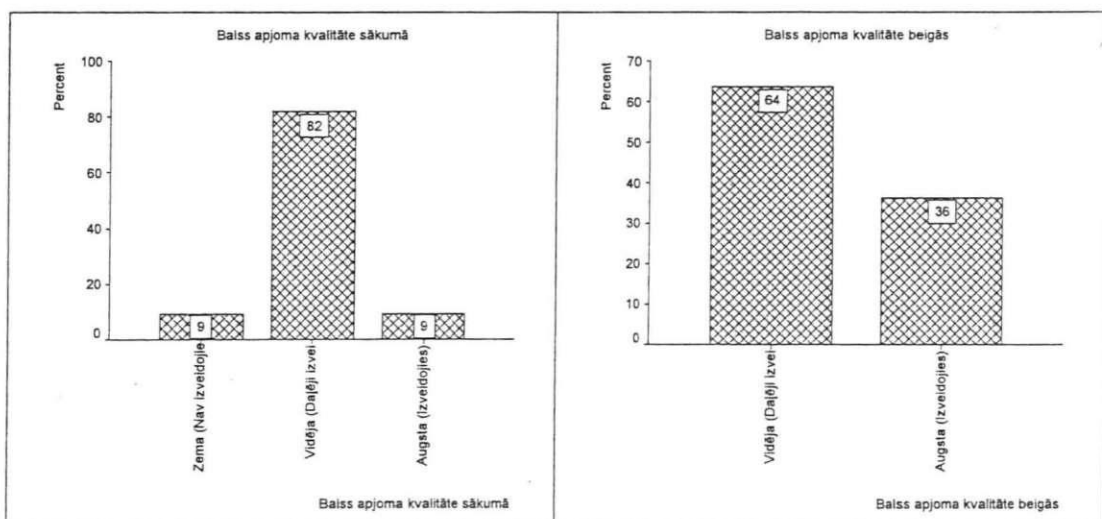
6 - gadīgo raksturojums
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Daļēji izveidojies)	9	81,8	81,8	90,9
Augsta (Izveidojies)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Daļēji izveidojies)	7	63,6	63,6	63,6
Augsta (Izveidojies)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
 Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām?
 Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

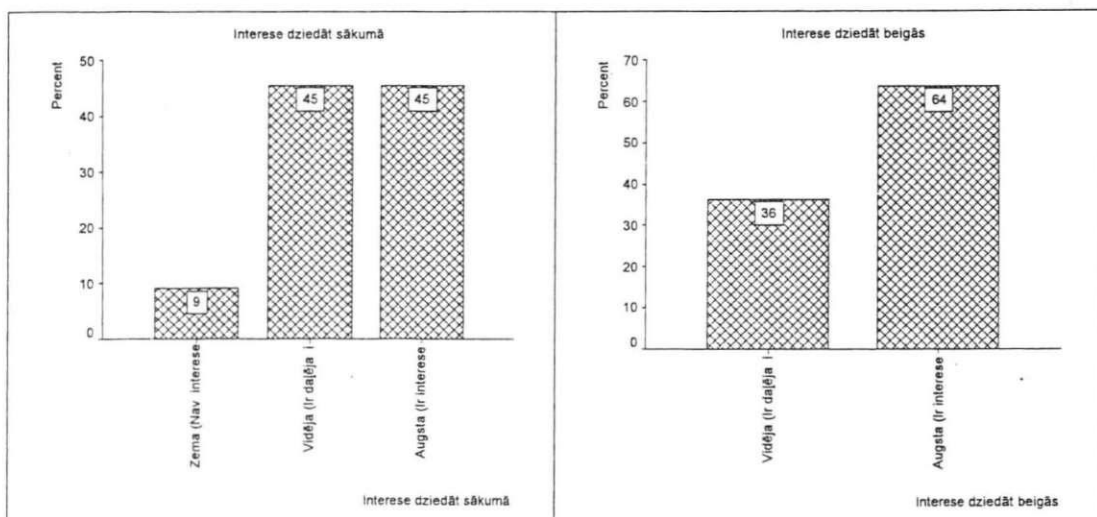
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	5	45,5	45,5	54,5
Augsta (Ir interese dziedāt)	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	4	36,4	36,4	36,4
Augsta (Ir interese dziedāt)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

6 - gadīgo raksturojums

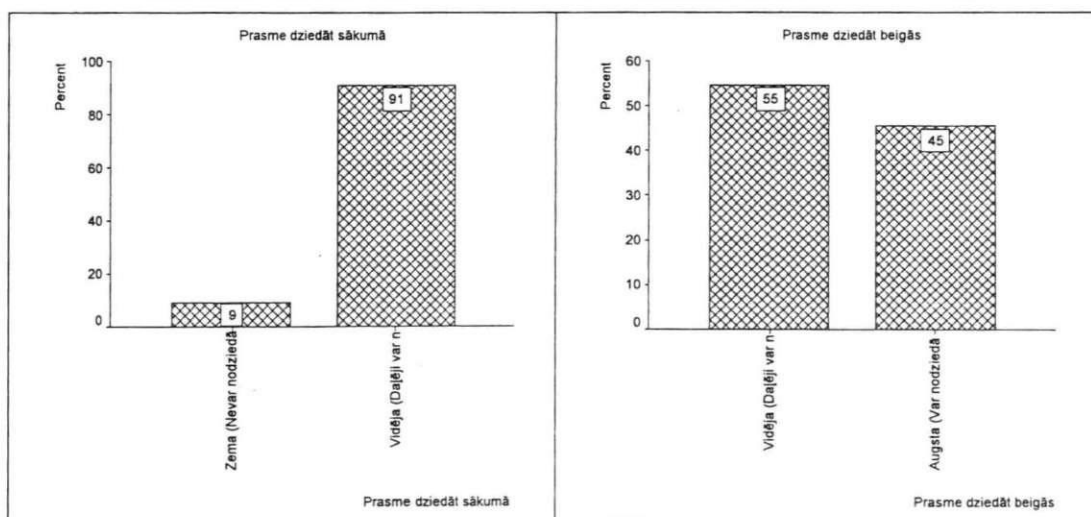
Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumā - beigās

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	10	90,9	90,9	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	6	54,5	54,5	54,5
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp Veidojošā eksperimenta 1.posma (1.eksperimentālā pētījuma) sākumu un beigām? Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-2,449
Asymp. Sig. (2-tailed)	,014

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām.

REZUMĒJUMS PAR VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA REZULTĀTIEM

3-4 gadīgo raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^a								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,414 ^a	-1,414 ^b	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-2,000 ^a	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157	1,000	,083	,157	,046	,083	,157	,083

a. Based on negative ranks.
b. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.

5 gadīgo raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 2. posma sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^b								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,414 ^a	-1,000 ^a	-1,732 ^a	-2,000 ^a	-1,414 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157	,317	,083	,046	,157	,317	,317	,083

a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.

6 gadīgo raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 2. posma sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^c									
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā	
Z	-1,000 ^a	-1,000 ^b	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a	-1,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,317	1,000	,317	,317	1,000	,317	,317	,317	,317

a. Based on negative ranks.
b. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.
c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 1,000, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 2. POSMA sākumu un beigām.

KORELĀCIJAS

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,946*	1,000*	,694*	,371	,553	,888*	,553
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,	,018	,262	,078	,000	,078
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,946*	1,000	,946*	,782*	,371	,553	,907*	,553
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,004	,262	,078	,000	,078
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	1,000*	,946*	1,000	,694*	,371	,553	,888*	,553
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,	,018	,262	,078	,000	,078
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,694*	,782*	,694*	1,000	,486	,442	,533	,442
Sig. (2-tailed)		,018	,004	,018	,	,130	,173	,091	,173	
N		11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,371	,371	,371	,486	1,000	,671*	,392	,671*	
	Sig. (2-tailed)	,262	,262	,262	,130	,	,024	,233	,024	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,553	,553	,553	,442	,671*	1,000	,585	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,078	,078	,078	,173	,024	,	,059	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,888*	,907*	,888*	,533	,392	,585	1,000	,585	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,091	,233	,059	,	,059	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,553	,553	,553	,442	,671*	1,000*	,585	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,078	,078	,078	,173	,024	,	,059	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedāprieks beigās	Līdzpārdzīvojum beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedāprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,873*	,960*	,617*	,654*	,654*	,873*	,654*
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,043	,029	,029	,000	,029
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojum beigās	Correlation Coefficient	,873*	1,000	,857*	,530	,642*	,642*	1,000*	,642*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,001	,093	,033	,033	,	,033
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,960*	,857*	1,000	,685*	,638*	,638*	,857*	,638*
		Sig. (2-tailed)	,000	,001	,	,020	,035	,035	,001	,035
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,617*	,530	,685*	1,000	,606*	,606*	,530	,606*
		Sig. (2-tailed)	,043	,093	,020	,	,048	,048	,093	,048
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,654*	,642*	,638*	,606*	1,000	1,000*	,642*	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,029	,033	,035	,048	,	,	,033	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,654*	,642*	,638*	,606*	1,000*	1,000	,642*	1,000*
		Sig. (2-tailed)	,029	,033	,035	,048	,	,	,033	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,873*	1,000*	,857*	,530	,642*	,642*	1,000	,642*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,001	,093	,033	,033	,	,033
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,654*	,642*	,638*	,606*	1,000*	1,000*	,642*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,029	,033	,035	,048	,	,	,033	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

** : Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* : Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,899*	,896*	,722*	,793*	,793*	,899*	,794
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,012	,004	,004	,000	,004
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,899*	1,000	,972*	,685*	,697*	,697*	,822*	,732*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,020	,017	,017	,002	,011
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,896*	,972*	1,000	,738*	,772*	,772*	,772*	,796*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,010	,005	,005	,005	,003
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,722*	,685*	,738*	1,000	,474	,474	,685*	,612*
		Sig. (2-tailed)	,012	,020	,010	,	,140	,140	,020	,045
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,793*	,697*	,772*	,474	1,000	1,000*	,697*	,925*
		Sig. (2-tailed)	,004	,017	,005	,140	,	,	,017	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,793*	,697*	,772*	,474	1,000*	1,000	,697*	,925*
		Sig. (2-tailed)	,004	,017	,005	,140	,	,	,017	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,899*	,822*	,772*	,685*	,697*	,697*	1,000	,732*
		Sig. (2-tailed)	,000	,002	,005	,020	,017	,017	,	,011
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,794*	,732*	,796*	,612*	,925*	,925*	,732*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,004	,011	,003	,045	,000	,000	,011	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma beigās?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangū korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojum beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,981*	1,000*	,571	,661*	,768*	,981*	,774*
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,	,066	,027	,006	,000	,005
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojum beigās	Correlation Coefficient	,981*	1,000	,981*	,561	,695*	,730*	1,000*	,794*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,073	,018	,011	,	,004
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	1,000*	,981*	1,000	,571	,661*	,768*	,981*	,774*
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,	,066	,027	,006	,000	,005
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,571	,561	,571	1,000	,462	,512	,561	,484
		Sig. (2-tailed)	,066	,073	,066	,	,152	,108	,073	,132
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,661*	,695*	,661*	,462	1,000	,925*	,695*	,830*
		Sig. (2-tailed)	,027	,018	,027	,152	,	,000	,018	,002
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,768*	,730*	,768*	,512	,925*	1,000	,730*	,819*
		Sig. (2-tailed)	,006	,011	,006	,108	,000	,	,011	,002
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,981*	1,000*	,981*	,561	,695*	,730*	1,000	,794*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,073	,018	,011	,	,004
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,774*	,794*	,774*	,484	,830*	,819*	,794*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,005	,004	,005	,132	,002	,002	,004	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvoju sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	1,000*	,960*	,775*	,600	,600	,960*	,600
		Sig. (2-tailed)	,	,	,000	,005	,051	,051	,000	,051
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvoju sākumā	Correlation Coefficient	1,000*	1,000	,960*	,775*	,600	,600	,960*	,600
		Sig. (2-tailed)	,	,	,000	,005	,051	,051	,000	,051
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,960*	,960*	1,000	,819*	,531	,531	,918*	,531
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,002	,093	,093	,000	,093
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,775*	,775*	,819*	1,000	,775*	,775*	,819*	,775*
Sig. (2-tailed)		,005	,005	,002	,	,005	,005	,002	,005	
N		11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,600	,600	,531	,775*	1,000	1,000*	,575	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,051	,051	,093	,005	,	,	,064	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,600	,600	,531	,775*	1,000*	1,000	,575	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,051	,051	,093	,005	,	,	,064	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,960*	,960*	,918*	,819*	,575	,575	1,000	,575	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,002	,064	,064	,	,064	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,600	,600	,531	,775*	1,000*	1,000*	,575	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,051	,051	,093	,005	,	,	,064	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangū korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvoju beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,957*	,971*	,795*	,638*	,654*	,957*	,654*
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,003	,035	,029	,000	,029
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvoju beigās	Correlation Coefficient	,957*	1,000	,930*	,847*	,600	,634*	,900*	,634*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,001	,051	,036	,000	,036
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,971*	,930*	1,000	,829*	,592	,610*	,930*	,610*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,002	,055	,046	,000	,046
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,795*	,847*	,829*	1,000	,804*	,826*	,719*	,826*	
	Sig. (2-tailed)	,003	,001	,002	,	,003	,002	,013	,002	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,638*	,600	,592	,804*	1,000	,960*	,600	,960*	
	Sig. (2-tailed)	,035	,051	,055	,003	,	,000	,051	,000	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,654*	,634*	,610*	,826*	,960*	1,000	,634*	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,029	,036	,046	,002	,000	,	,036	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,957*	,900*	,930*	,719*	,600	,634*	1,000	,634*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,013	,051	,036	,	,036	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,654*	,634*	,610*	,826*	,960*	1,000*	,634*	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,029	,036	,046	,002	,000	,	,036	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** - Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* - Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

**Visu respondentu korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma sākumā?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:**

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,953*	,959*	,719*	,595*	,647*	,922*	,651*
		Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,953*	1,000	,961*	,736*	,541*	,596*	,915*	,604*
		Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,001	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,959*	,961*	1,000	,747*	,555*	,610*	,880*	,617*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,001	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,719*	,736*	,747*	1,000	,584*	,588*	,670*	,608*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,595*	,541*	,555*	,584*	1,000	,954*	,554*	,946*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,001	,000		,000	,001	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,647*	,596*	,610*	,588*	,954*	1,000	,613*	,988*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,922*	,915*	,880*	,670*	,554*	,613*	1,000	,622*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,001	,000		,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,651*	,604*	,617*	,608*	,946*	,988*	,622*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Visu respondentu korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 2. posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 2. posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojumus beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,919*	,980*	,705*	,658*	,685*	,919*	,676*
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojumus beigās	Correlation Coefficient	,919*	1,000	,913*	,670*	,663*	,673*	,956*	,692*
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,980*	,913*	1,000	,732*	,637*	,671*	,913*	,658*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,000	,000	,000	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,705*	,670*	,732*	1,000	,666*	,691*	,610*	,676*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,	,000	,000	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,658*	,663*	,637*	,666*	1,000	,942*	,663*	,950*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,	,000	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,685*	,673*	,671*	,691*	,942*	1,000	,673*	,935*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,	,000	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,919*	,956*	,913*	,610*	,663*	,673*	1,000	,692*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,676*	,692*	,658*	,676*	,950*	,935*	,692*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

REZUMĒJUMS PAR VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3. POSMA REZULTĀTIEM

3-4 gadīgo raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 3.posma sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^b								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-2,449 ^a	-1,732 ^a	-2,000 ^a	-1,000 ^a	-2,000 ^a	-2,000 ^a	-2,449 ^a	-2,648 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,014	,083	,046	,317	,046	,046	,014	,008

a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) **DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS** signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS** signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS** signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS** signifikance ir 0,008, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.

5 gadīgo raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 3.posma sākumu un beigām?

Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^a								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojuma beigās - Līdzpārdzīvojuma sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skauņu augstums beigās - Skauņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-3,000 ^a	-3,000 ^a	-2,530 ^a	-2,828 ^a	-2,236 ^a	-2,236 ^a	-2,828 ^a	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003	,003	,011	,005	,025	,025	,005	,046

a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Rank Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) **DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS** signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS** signifikance ir 0,011, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS** signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) **PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.

6 gadīgo raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumā - beigās

Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp veidojošā eksperimenta 3.posma sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoxona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics ^b								
	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-2,828 ^a	-2,828 ^a	-2,828 ^a	-3,000 ^a	-1,732 ^a	-1,414 ^a	-3,000 ^a	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005	,005	,005	,003	,083	,157	,003	,083

a. Based on negative ranks.
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Rezultātu interpretācija:

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05.

Konkrētajos gadījumos:

- Rādītājiem (mainīgajiem) DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.
- Rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumu un beigām.

KORELĀCIJAS

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,581	,605*	,501	,177	,414	,972*	,464
		Sig. (2-tailed)		,061	,049	,117	,603	,206	,000	,151
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,581	1,000	,761*	,578	-,020	-,022	,552	,082
		Sig. (2-tailed)	,061		,007	,062	,952	,948	,079	,810
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,605*	,761*	1,000	,643*	-,017	,122	,531	,174
		Sig. (2-tailed)	,049	,007		,033	,960	,721	,093	,609
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,501	,578	,643*	1,000	,559	,639*	,343	,677*
Sig. (2-tailed)		,117	,062	,033		,074	,034	,302	,022	
N		11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,177	-,020	-,017	,559	1,000	,837*	,118	,833*	
	Sig. (2-tailed)	,603	,952	,960	,074		,001	,730	,001	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,414	-,022	,122	,639*	,837*	1,000	,346	,989*	
	Sig. (2-tailed)	,206	,948	,721	,034	,001		,297	,000	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,972*	,552	,531	,343	,118	,346	1,000	,392	
	Sig. (2-tailed)	,000	,079	,093	,302	,730	,297		,232	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,464	,082	,174	,677*	,833*	,989*	,392	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,151	,810	,609	,022	,001	,000	,232		
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

*. Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

3-4 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojuums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,688*	,271	,299	,276	,276	,908*	,748*
		Sig. (2-tailed)		,019	,421	,371	,411	,411	,000	,008
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojuums beigās	Correlation Coefficient	,688*	1,000	,609*	,606*	,276	,276	,530	,483
		Sig. (2-tailed)	,019		,047	,048	,411	,411	,094	,132
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,271	,609*	1,000	,516	,031	,031	,149	,128
		Sig. (2-tailed)	,421	,047		,104	,928	,928	,662	,708
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,299	,606*	,516	1,000	,542	,542	,330	,548	
	Sig. (2-tailed)	,371	,048	,104		,085	,085	,322	,081	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,276	,276	,031	,542	1,000	1,000*	,139	,751*	
	Sig. (2-tailed)	,411	,411	,928	,085			,683	,008	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,276	,276	,031	,542	1,000*	1,000	,139	,751*	
	Sig. (2-tailed)	,411	,411	,928	,085			,683	,008	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,908*	,530	,149	,330	,139	,139	1,000	,678*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,094	,662	,322	,683	,683		,022	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,748*	,483	,128	,548	,751*	,751*	,678*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,008	,132	,708	,081	,008	,008	,022		
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

*. Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	1,000*	,830*	,482	,374	,654*	,794*	,484
		Sig. (2-tailed)	,	,	,002	,133	,258	,029	,004	,132
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	1,000*	1,000	,830*	,482	,374	,654*	,794*	,484
		Sig. (2-tailed)	,	,	,002	,133	,258	,029	,004	,132
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,830*	,830*	1,000	,659*	,128	,415	,751*	,462
		Sig. (2-tailed)	,002	,002	,	,027	,708	,205	,008	,152
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,482	,482	,659*	1,000	,430	,516	,563	,624*
Sig. (2-tailed)		,133	,133	,027	,	,186	,104	,071	,040	
N		11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,374	,374	,128	,430	1,000	,833*	,249	,690*	
	Sig. (2-tailed)	,258	,258	,708	,186	,	,001	,460	,019	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,654*	,654*	,415	,516	,833*	1,000	,529	,828*	
	Sig. (2-tailed)	,029	,029	,205	,104	,001	,	,094	,002	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,794*	,794*	,751*	,563	,249	,529	1,000	,613*	
	Sig. (2-tailed)	,004	,004	,008	,071	,460	,094	,	,045	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,484	,484	,462	,624*	,690*	,828*	,613*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,132	,132	,152	,040	,019	,002	,045	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

5 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma beigās?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangū korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

		Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās	
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	1,000*	,828*	,633*	,553	,606*	1,000*	,606
		Sig. (2-tailed)	,	,	,002	,036	,078	,048	,	,048
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums beigās	Correlation Coefficient	1,000*	1,000	,828*	,633*	,553	,606*	1,000*	,606
		Sig. (2-tailed)	,	,	,002	,036	,078	,048	,	,048
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,828*	,828*	1,000	,449	,229	,313	,828*	,313
		Sig. (2-tailed)	,002	,002	,	,166	,498	,348	,002	,348
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,633*	,633*	,449	1,000	,553	,606*	,633*	,606*
	Sig. (2-tailed)	,036	,036	,166	,	,078	,048	,036	,048	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,553	,553	,229	,553	1,000	,882*	,553	,882*	
	Sig. (2-tailed)	,078	,078	,498	,078	,	,000	,078	,000	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,606*	,606*	,313	,606*	,882*	1,000	,606*	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,048	,048	,348	,048	,000	,	,048	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	1,000*	1,000*	,828*	,633*	,553	,606*	1,000*	,606*	
	Sig. (2-tailed)	,	,	,002	,036	,078	,048	,	,048	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,606*	,606*	,313	,606*	,882*	1,000*	,606*	1,000*	
	Sig. (2-tailed)	,048	,048	,348	,048	,000	,	,048	,	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Baiss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	1,000*	,808*	,484	,760*	,668*	,896*	,535
		Sig. (2-tailed)	.	.	,003	,131	,007	,025	,000	,090
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	1,000	1,000	,808*	,484	,760*	,668*	,896*	,535
		Sig. (2-tailed)	.	.	,003	,131	,007	,025	,000	,090
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,808*	,808*	1,000	,707*	,496	,400	,882*	,494
		Sig. (2-tailed)	,003	,003	.	,015	,121	,223	,000	,122
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,484	,484	,707*	1,000	,229	,218	,578	,288
	Sig. (2-tailed)	,131	,131	,015	.	,498	,520	,062	,390	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,760*	,760*	,496	,229	1,000	,938*	,627*	,810	
	Sig. (2-tailed)	,007	,007	,121	,498	.	,000	,039	,003	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Baiss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,668*	,668*	,400	,218	,938*	1,000	,535	,760	
	Sig. (2-tailed)	,025	,025	,223	,520	,000	.	,090	,007	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,896*	,896*	,882*	,578	,627*	,535	1,000	,339	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,062	,039	,090	.	,309	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,535	,535	,494	,288	,810*	,760*	,339	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,090	,090	,122	,390	,003	,007	,309	.	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

6 gadīgo korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma beigās
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma beigās?
 Atbildi sniedz Spirmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	1,000*	,624*	-,039	,610*	,610*	,624*	,627
		Sig. (2-tailed)	,	,	,040	,910	,046	,046	,040	,039
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzpārdzīvojums beigās	Correlation Coefficient	1,000*	1,000	,624*	-,039	,610*	,610*	,624*	,627
		Sig. (2-tailed)	,	,	,040	,910	,046	,046	,040	,039
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,624*	,624*	1,000	,241	,381	,381	1,000*	,391
		Sig. (2-tailed)	,040	,040	,	,476	,248	,248	,	,235
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	-,039	-,039	,241	1,000	-,082	-,082	,241	,000
		Sig. (2-tailed)	,910	,910	,476	,	,810	,810	,476	1,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,610*	,610*	,381	-,082	1,000	1,000*	,381	,882
		Sig. (2-tailed)	,046	,046	,248	,810	,	,	,248	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,610*	,610*	,381	-,082	1,000*	1,000	,381	,882
		Sig. (2-tailed)	,046	,046	,248	,810	,	,	,248	,000
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,624*	,624*	1,000*	,241	,381	,381	1,000	,391
		Sig. (2-tailed)	,040	,040	,	,476	,248	,248	,	,235
		N	11	11	11	11	11	11	11	11
	Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,627*	,627*	,391	,000	,882*	,882*	,391	1,000
		Sig. (2-tailed)	,039	,039	,235	1,000	,000	,000	,235	,
		N	11	11	11	11	11	11	11	11

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

Visu respondentu korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā
 Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma sākumā?
 Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangū korelācijas analīzes rezultāti:

Correlations

		Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā	
Spearman's rho	Dziedātprieks sākumā	Correlation Coefficient	1,000	,846*	,703*	,461*	,436*	,594*	,882*	,518
		Sig. (2-tailed)		,000	,000	,007	,011	,000	,000	,002
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojums sākumā	Correlation Coefficient	,846*	1,000	,799*	,489*	,354*	,411*	,692*	,331
		Sig. (2-tailed)	,000		,000	,004	,043	,017	,000	,060
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās sākumā	Correlation Coefficient	,703*	,799*	1,000	,649*	,135	,245	,643*	,273
		Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,452	,169	,000	,124
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Correlation Coefficient	,461*	,489*	,649*	1,000	,392*	,424*	,425*	,430
	Sig. (2-tailed)	,007	,004	,000		,024	,014	,014	,013	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Skaņu augstums sākumā	Correlation Coefficient	,436*	,354*	,135	,392*	1,000	,874*	,316	,757*	
	Sig. (2-tailed)	,011	,043	,452	,024		,000	,073	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Balss apjoma kvalitāte sākumā	Correlation Coefficient	,594*	,411*	,245	,424*	,874*	1,000	,479*	,856*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,017	,169	,014	,000		,005	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Interese dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,882*	,692*	,643*	,425*	,316	,479*	1,000	,474*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,014	,073	,005		,005	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Prasme dziedāt sākumā	Correlation Coefficient	,518	,331	,273	,430*	,757*	,856*	,474*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,002	,060	,124	,013	,000	,000	,005		
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

**Visu respondentu korelatīvais raksturojums veidojošā eksperimenta 3.posma beigās
Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) sakarības starp rādītājiem (mainīgajiem) veidojošā eksperimenta 3.posma beigās?
Atbildi sniedz Spīrmena [Spearman] rangu korelācijas analīzes rezultāti:**

Correlations

			Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
Spearman's rho	Dziedātprieks beigās	Correlation Coefficient	1,000	,889*	,576*	,467*	,440*	,465*	,880*	,647
		Sig. (2-tailed)	,	,000	,000	,006	,010	,006	,000	,000
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzpārdzīvojums beigās	Correlation Coefficient	,889*	1,000	,699*	,526*	,440*	,465*	,763*	,553
		Sig. (2-tailed)	,000	,	,000	,002	,010	,006	,000	,001
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Līdzdarbošanās beigās	Correlation Coefficient	,576*	,699*	1,000	,453*	,186	,209	,645*	,271
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,	,008	,300	,243	,000	,128
		N	33	33	33	33	33	33	33	33
	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Correlation Coefficient	,467*	,526*	,453*	1,000	,351*	,378*	,585*	,413*
	Sig. (2-tailed)	,006	,002	,008	,	,045	,030	,000	,017	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Skaņu augstums beigās	Correlation Coefficient	,440*	,440*	,186	,351*	1,000	,967*	,334	,819*	
	Sig. (2-tailed)	,010	,010	,300	,045	,	,000	,058	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Balss apjoma kvalitāte beigās	Correlation Coefficient	,465*	,465*	,209	,378*	,967*	1,000	,359*	,855*	
	Sig. (2-tailed)	,006	,006	,243	,030	,000	,	,040	,000	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Interese dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,880*	,763*	,645*	,585*	,334	,359*	1,000	,538*	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,058	,040	,	,001	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	
Prasme dziedāt beigās	Correlation Coefficient	,647*	,553*	,271	,413*	,819*	,855*	,538*	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,128	,017	,000	,000	,001	,	
	N	33	33	33	33	33	33	33	33	

** . Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA (3.EKSPERIMENTĀLĀ PĒTĪJUMA) REZULTĀTI

3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās

Statistics

		Dziedātprieks sākumā	Līdzpārziņojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skauņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid Missing	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0
Mean		,64	,91	1,18	1,00	,45	,45	,73	,27
Std. Error of Mean		,244	,163	,226	,191	,207	,247	,273	,141
Median		,00	1,00	1,00	1,00	,00	,00	,00	,00
Mode		0	1	1	1	0	0	0	0
Std. Deviation		,809	,539	,751	,632	,688	,820	,905	,467
Variance		,655	,291	,564	,400	,473	,673	,818	,218
Skewness		,847	-,155	-,329	,000	1,324	1,505	,647	1,189
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,764	1,862	-,878	,417	,976	,629	-1,548	-,764
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	2	2	2	2	2	1
Minimum		0	0	0	0	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	1
Sum		7	10	13	11	5	5	8	3

Statistics

		Dziedātprieks beigās	Līdzpārziņojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skauņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid Missing	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0	11 0
Mean		1,18	1,18	1,55	1,09	,82	,82	1,27	,91
Std. Error of Mean		,182	,182	,157	,163	,226	,226	,141	,211
Median		1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Mode		1	1	2	1	1	1	1	1
Std. Deviation		,603	,603	,522	,539	,751	,751	,467	,701
Variance		,364	,364	,273	,291	,564	,564	,218	,491
Skewness		-,028	-,028	-,213	,155	,329	,329	1,189	,123
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		,412	,412	-2,444	1,862	-,878	-,878	-,764	-,453
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	1	2	2	2	1	2
Minimum		0	0	1	0	0	0	1	0
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	2
Sum		13	13	17	12	9	9	14	10

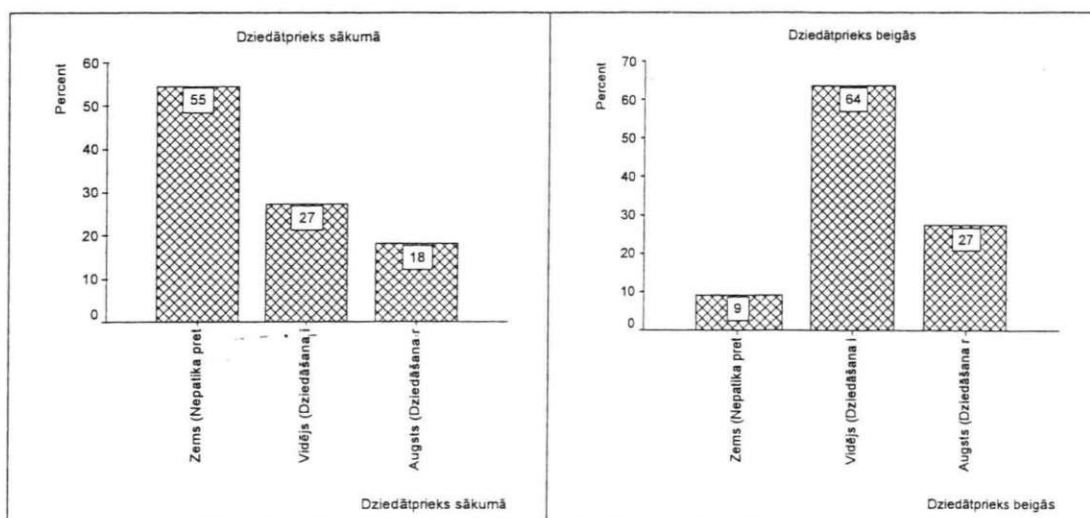
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	6	54,5	54,5	54,5
Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	3	27,3	27,3	81,8
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	1	9,1	9,1	9,1
Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	7	63,6	63,6	72,7
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	-2,449 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,014

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS** signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

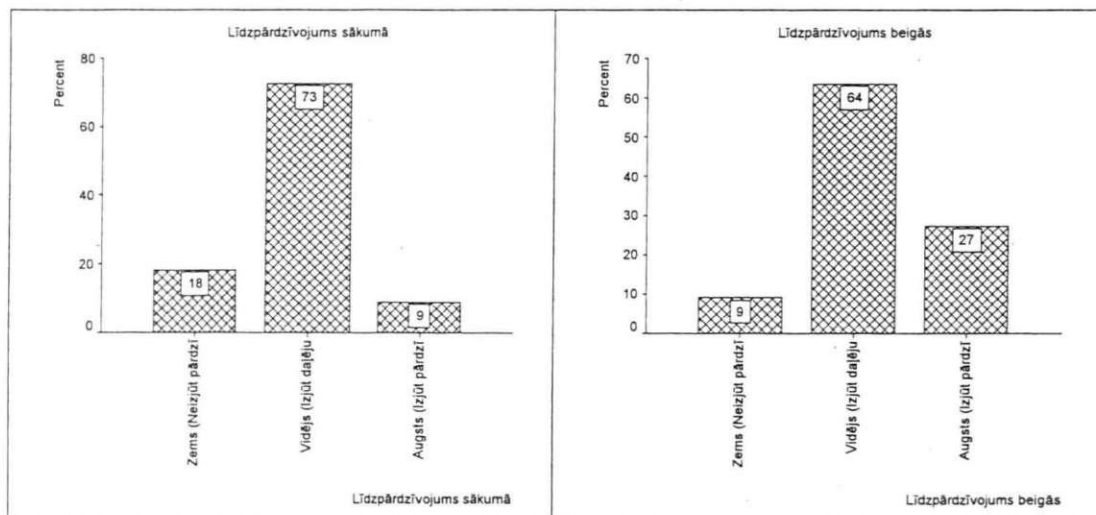
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzpārdzīvojums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	2	18,2	18,2	18,2
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	8	72,7	72,7	90,9
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	1	9,1	9,1	9,1
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	7	63,6	63,6	72,7
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?**

Atbildi sniedz Vilksokona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

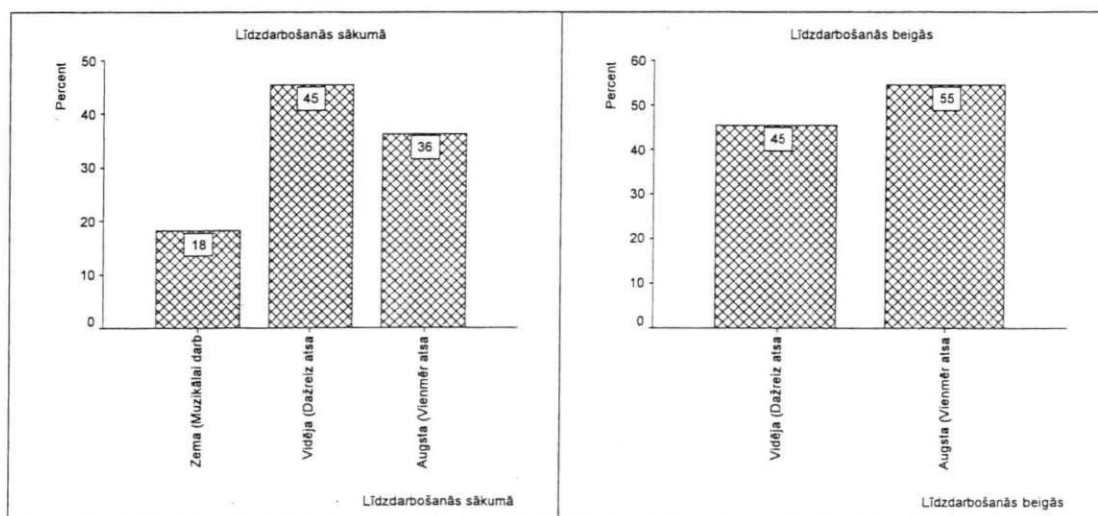
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	5	45,5	45,5	63,6
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	5	45,5	45,5	45,5
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksokona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **LĪZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪZDARBOŠANĀS BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

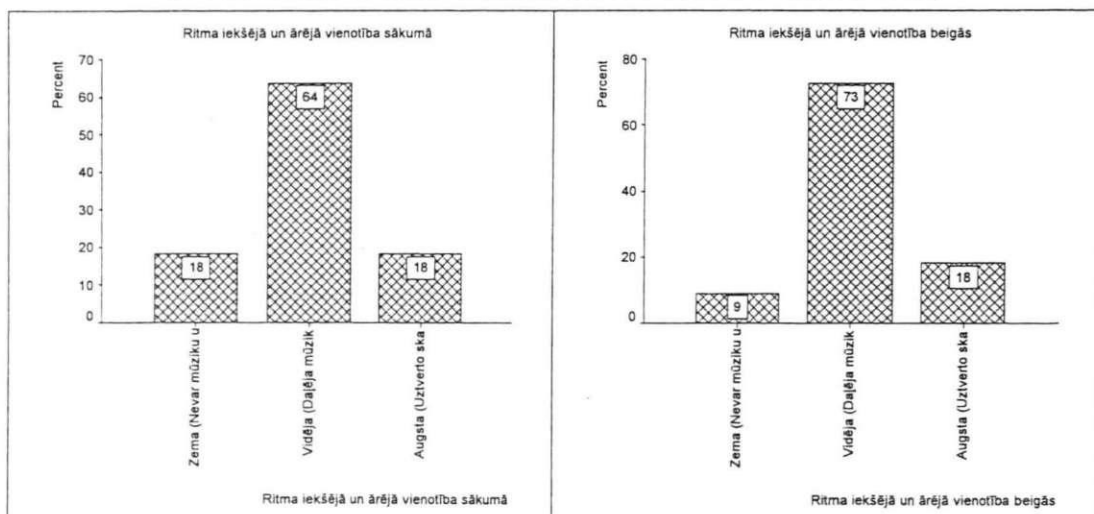
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Daļēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	7	63,6	63,6	81,8
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Daļēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	8	72,7	72,7	81,8
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-1,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,317

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS signifikance ir 0,317, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

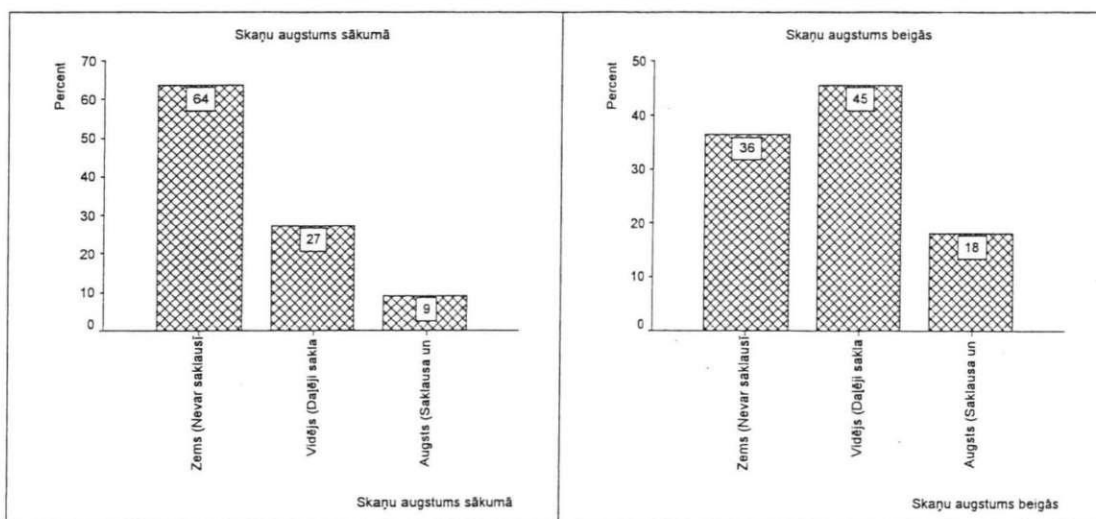
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	7	63,6	63,6	63,6
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	3	27,3	27,3	90,9
Augsts (Saklausa un atveido)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	4	36,4	36,4	36,4
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	5	45,5	45,5	81,8
Augsts (Saklausa un atveido)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

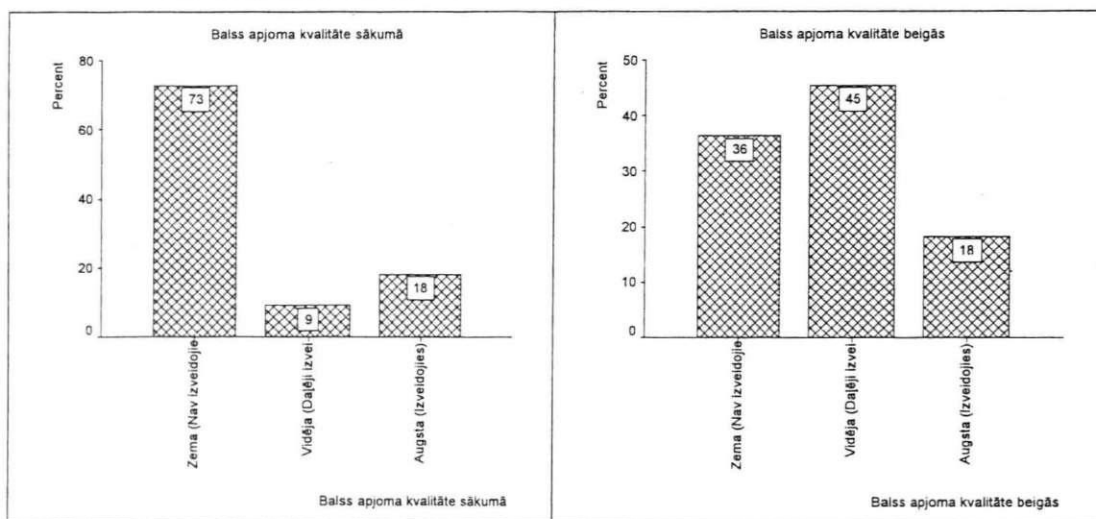
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	8	72,7	72,7	72,7
Vidēja (Daļēji izveidojies)	1	9,1	9,1	81,8
Augsta (Izveidojies)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Daļēji izveidojies)	5	45,5	45,5	81,8
Augsta (Izveidojies)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?**

Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS** signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

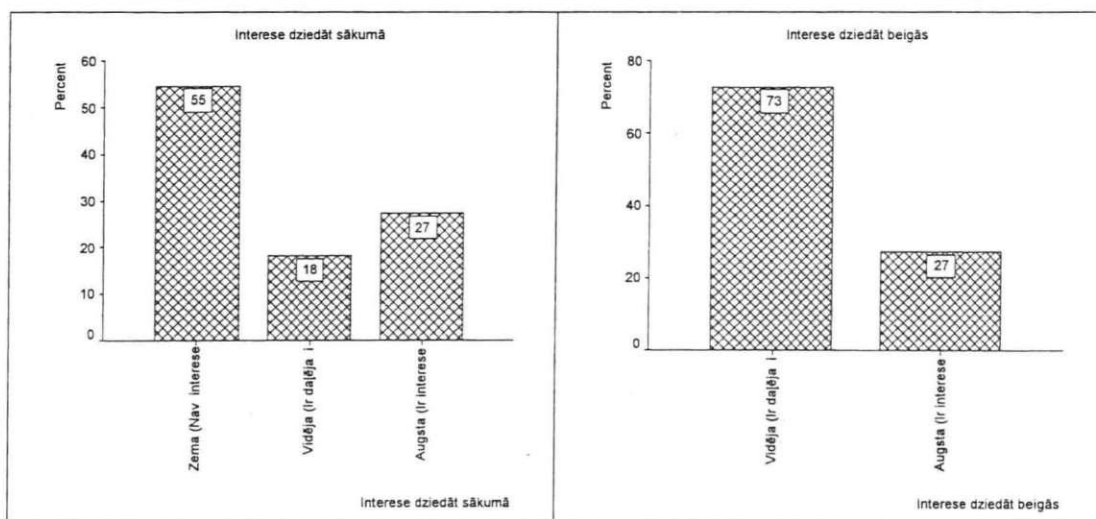
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	6	54,5	54,5	54,5
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	2	18,2	18,2	72,7
Augsta (Ir interese dziedāt)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	8	72,7	72,7	72,7
Augsta (Ir interese dziedāt)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	-2,449 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,014

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,014, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

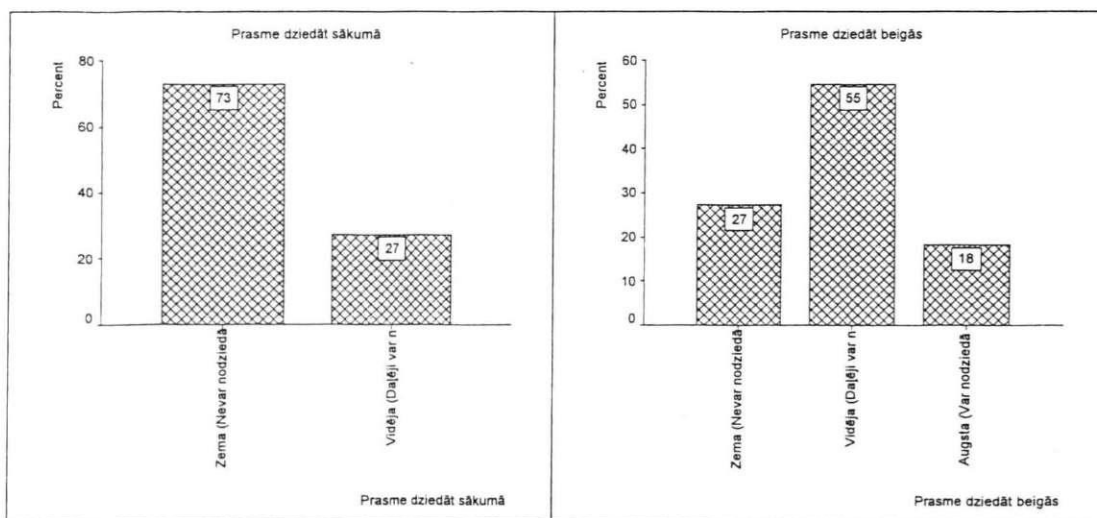
**3-4 gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	8	72,7	72,7	72,7
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	3	27,3	27,3	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	3	27,3	27,3	27,3
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	6	54,5	54,5	81,8
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-2,646 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,008

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,008, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Statistics

		Dziedātprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		,73	,73	,91	,82	,45	,55	,82	,64
Std. Error of Mean		,237	,237	,211	,122	,157	,157	,226	,152
Median		1,00	1,00	1,00	1,00	,00	1,00	1,00	1,00
Mode		0	0	1	1	0	1	1	1
Std. Deviation		,786	,786	,701	,405	,522	,522	,751	,505
Variance		,618	,618	,491	,164	,273	,273	,564	,255
Skewness		,574	,574	,123	-1,923	,213	-,213	,329	-,661
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,967	-,967	-,453	2,037	-2,444	-2,444	-,878	-1,964
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	2	1	1	1	2	1
Minimum		0	0	0	0	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	1	1	1	2	1
Sum		8	8	10	9	5	6	9	7

Statistics

		Dziedātprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1,55	1,55	1,64	1,55	,91	1,00	1,55	1,00
Std. Error of Mean		,157	,157	,152	,157	,163	,191	,157	,191
Median		2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00
Mode		2	2	2	2	1	1	2	1
Std. Deviation		,522	,522	,505	,522	,539	,632	,522	,632
Variance		,273	,273	,255	,273	,291	,400	,273	,400
Skewness		-,213	-,213	-,661	-,213	-,155	,000	-,213	,000
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-2,444	-2,444	-1,964	-2,444	1,862	,417	-2,444	,417
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		1	1	1	1	2	2	1	2
Minimum		1	1	1	1	0	0	1	0
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	2
Sum		17	17	18	17	10	11	17	11

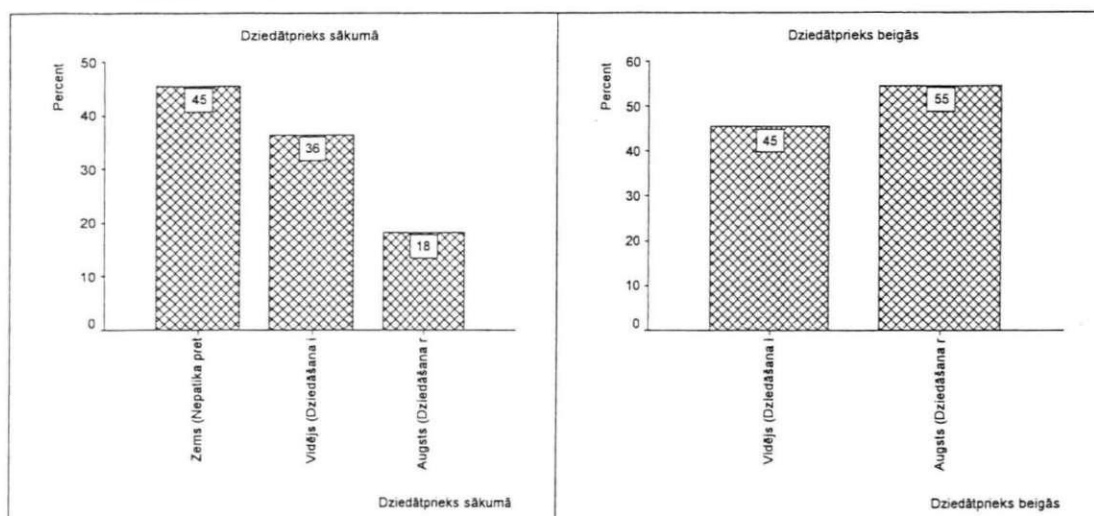
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	5	45,5	45,5	45,5
Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	4	36,4	36,4	81,8
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	5	45,5	45,5	45,5
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	-3,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS** signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

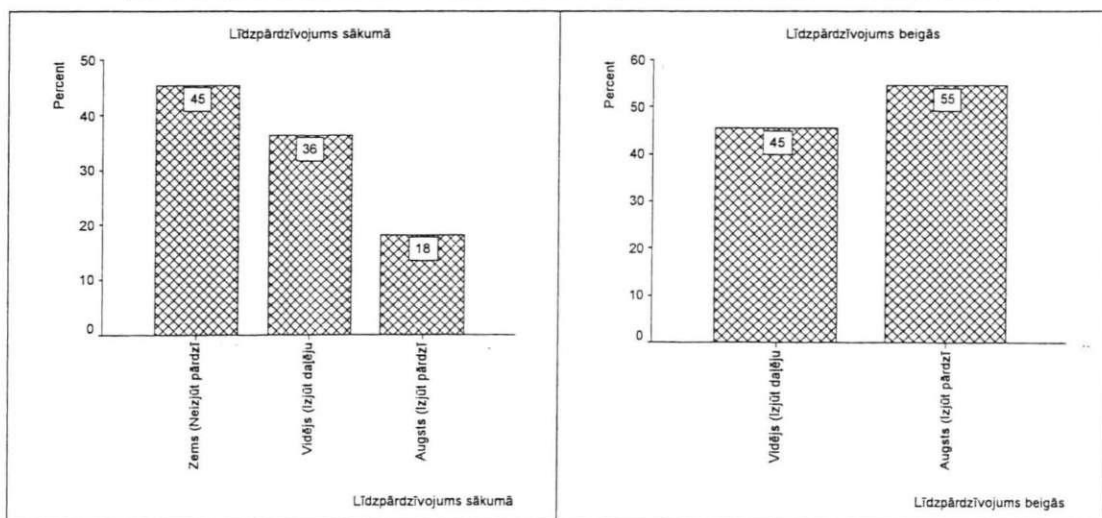
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzpārdzīvojums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	5	45,5	45,5	45,5
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	4	36,4	36,4	81,8
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	5	45,5	45,5	45,5
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?**

Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-3,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,003, tātad **pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.**

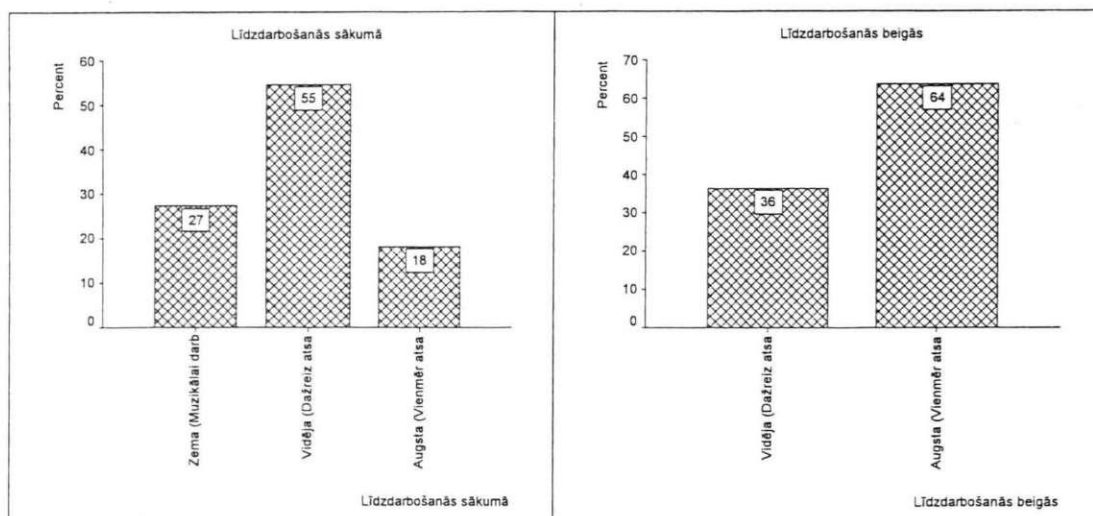
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	3	27,3	27,3	27,3
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	6	54,5	54,5	81,8
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	4	36,4	36,4	36,4
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?**

Atbildi sniedz Vilkoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-2,530 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,011

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS** signifikance ir 0,011, tātad **pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.**

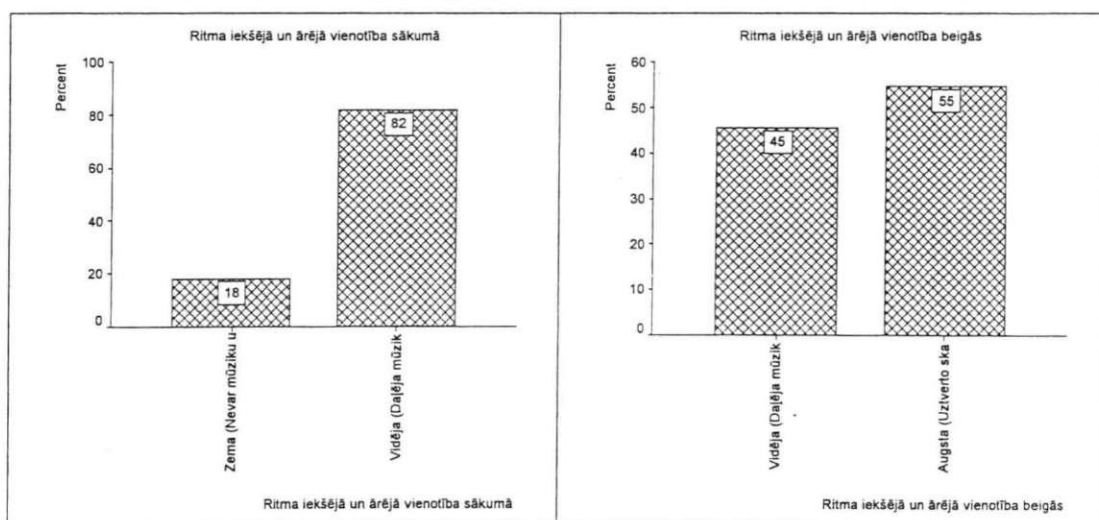
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	5	45,5	45,5	45,5
Augsta (Uztverto skaņu iigumu atveidošana kustībā)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-2,828 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp **VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām**.

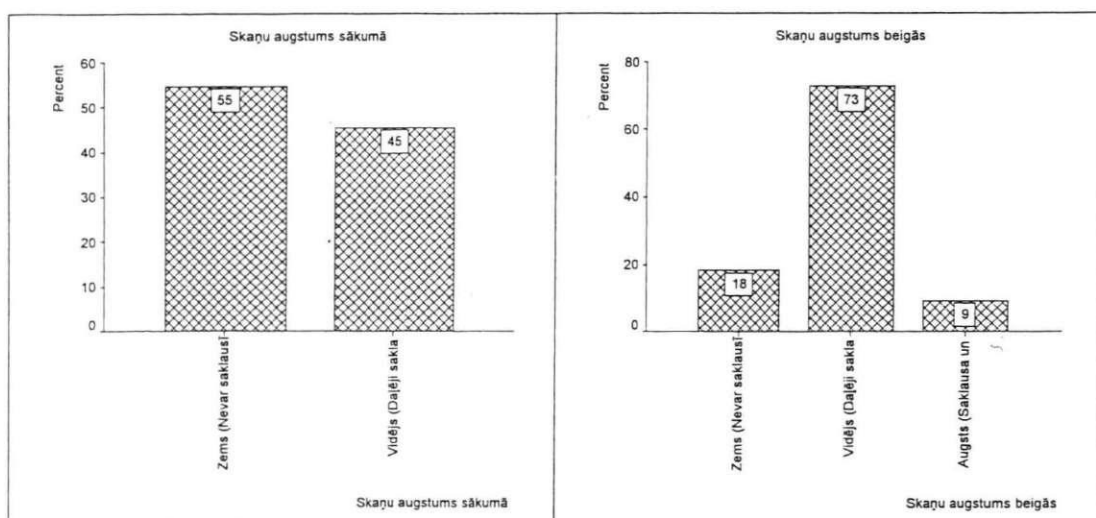
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	6	54,5	54,5	54,5
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	2	18,2	18,2	18,2
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	8	72,7	72,7	90,9
Augsts (Saklausa un atveido)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-2,236 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,025

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

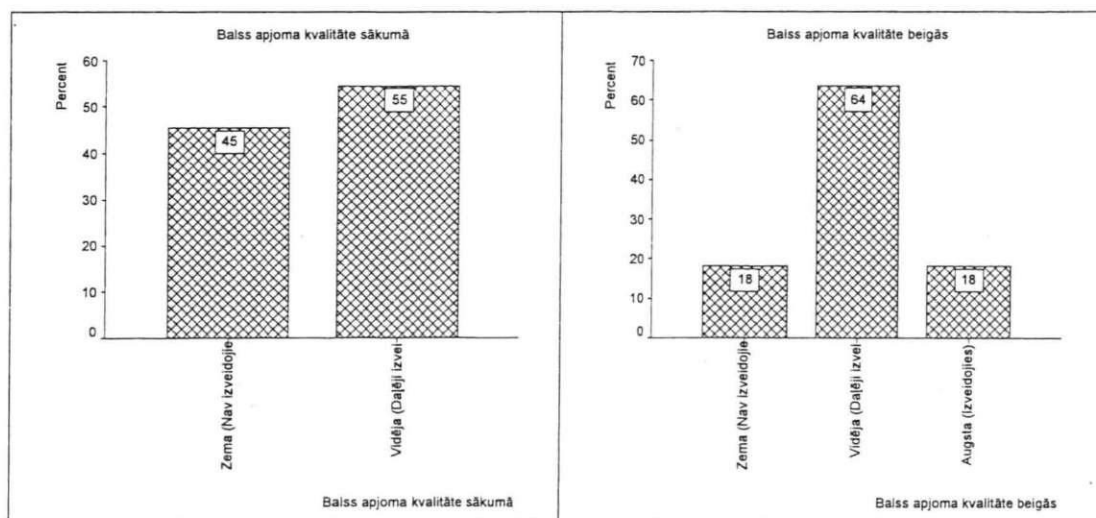
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	5	45,5	45,5	45,5
Vidēja (Daļēji izveidojies)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Daļēji izveidojies)	7	63,6	63,6	81,8
Augsta (Izveidojies)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-2,236
Asymp. Sig. (2-tailed)	,025

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS** signifikance ir 0,025, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

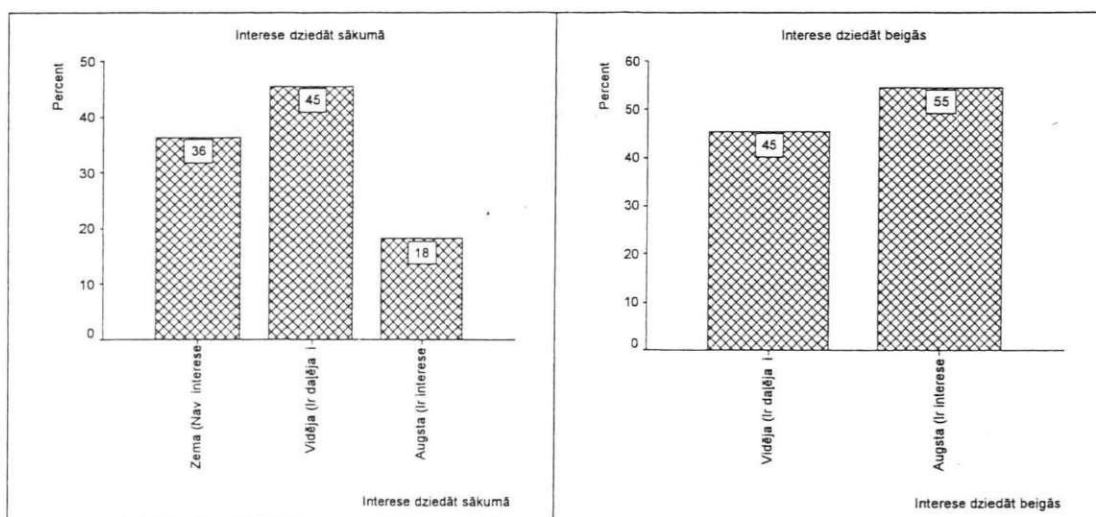
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	5	45,5	45,5	81,8
Augsta (Ir interese dziedāt)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	5	45,5	45,5	45,5
Augsta (Ir interese dziedāt)	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	-2,828
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

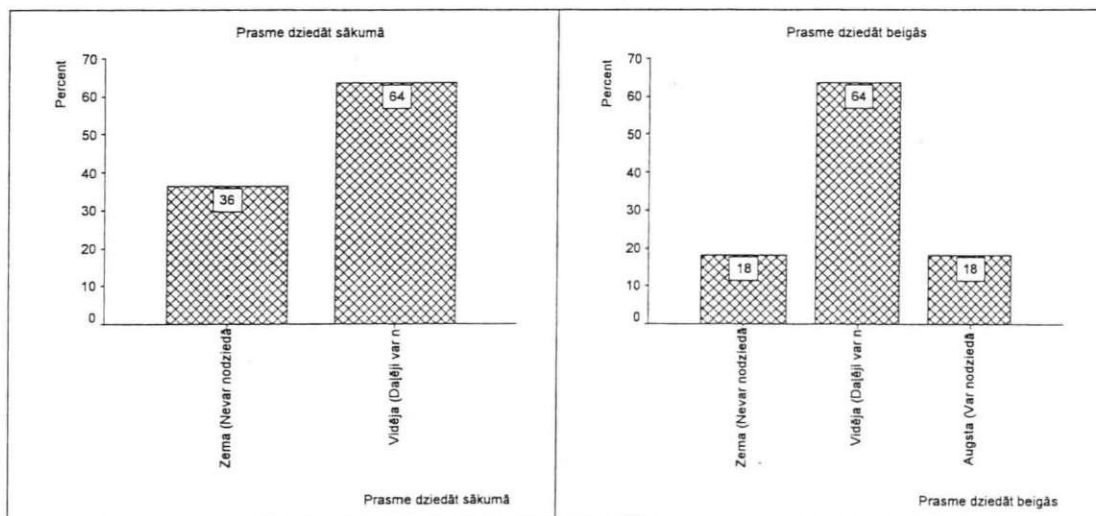
**5 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	7	63,6	63,6	81,8
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-2,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,046, tātad pastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Statistics

		Dziedāprieks sākumā	Līdzpārdzīvojums sākumā	Līdzdarbošanās sākumā	Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā	Skaņu augstums sākumā	Balss apjoma kvalitāte sākumā	Interese dziedāt sākumā	Prasme dziedāt sākumā
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		,91	,91	1,09	,91	,64	,73	1,00	,73
Std. Error of Mean		,211	,211	,163	,163	,152	,195	,191	,141
Median		1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Mode		1	1	1	1	1	1	1	1
Std. Deviation		,701	,701	,539	,539	,505	,647	,632	,467
Variance		,491	,491	,291	,291	,255	,418	,400	,218
Skewness		,123	,123	,155	-,155	-,661	,291	,000	-,189
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,453	-,453	1,862	1,862	-,964	-,208	,417	-,764
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		2	2	2	2	1	2	2	1
Minimum		0	0	0	0	0	0	0	0
Maximum		2	2	2	2	1	2	2	1
Sum		10	10	12	10	7	8	11	8

Statistics

		Dziedāprieks beigās	Līdzpārdzīvojums beigās	Līdzdarbošanās beigās	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās	Skaņu augstums beigās	Balss apjoma kvalitāte beigās	Interese dziedāt beigās	Prasme dziedāt beigās
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1,64	1,64	1,82	1,73	,91	,91	1,82	1,00
Std. Error of Mean		,152	,152	,122	,141	,163	,163	,122	,191
Median		2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00
Mode		2	2	2	2	1	1	2	1
Std. Deviation		,505	,505	,405	,467	,539	,539	,405	,632
Variance		,255	,255	,164	,218	,291	,291	,164	,400
Skewness		-,661	-,661	-,1923	-,189	-,155	-,155	-,1923	,000
Std. Error of Skewness		,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661	,661
Kurtosis		-,964	-,964	2,037	-,764	1,862	1,862	2,037	,417
Std. Error of Kurtosis		1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
Range		1	1	1	1	2	2	1	2
Minimum		1	1	1	1	0	0	1	0
Maximum		2	2	2	2	2	2	2	2
Sum		18	18	20	19	10	10	20	11

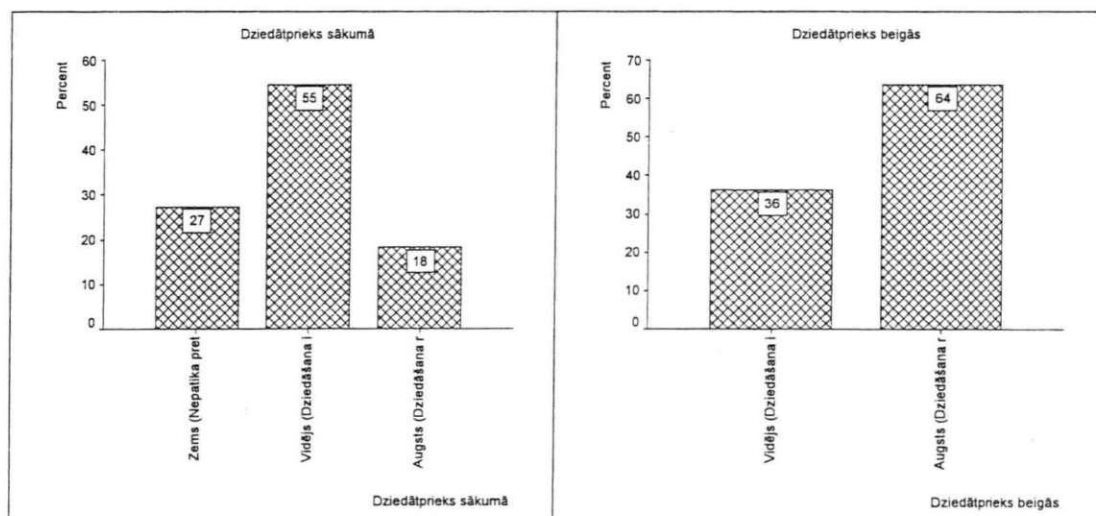
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Dziedātprieks sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nepatika pret dziedāšanu)	3	27,3	27,3	27,3
Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	6	54,5	54,5	81,8
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Dziedātprieks beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Dziedāšana ir neitrāla)	4	36,4	36,4	36,4
Augsts (Dziedāšana rada prieku)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksoksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Dziedātprieks beigās - Dziedātprieks sākumā
Z	-2,828 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	.005

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **DZIEDĀTPRIEKŠ SĀKUMĀ - DZIEDĀTPRIEKŠ BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

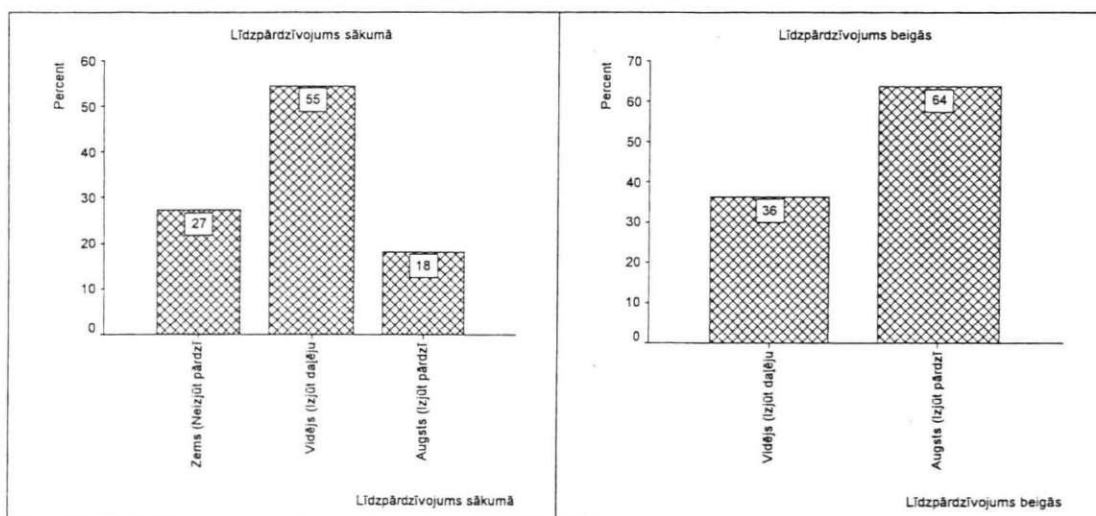
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzpārdzīvojums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā)	3	27,3	27,3	27,3
Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	6	54,5	54,5	81,8
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzpārdzīvojums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidējs (Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā)	4	36,4	36,4	36,4
Augsts (Izjūt pārdzīvojumu mūzikā)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Līdzpārdzīvojums beigās - Līdzpārdzīvojums sākumā
Z	-2,828 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZPĀRDZĪVOJUMS SĀKUMĀ - LĪDZPĀRDZĪVOJUMS BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

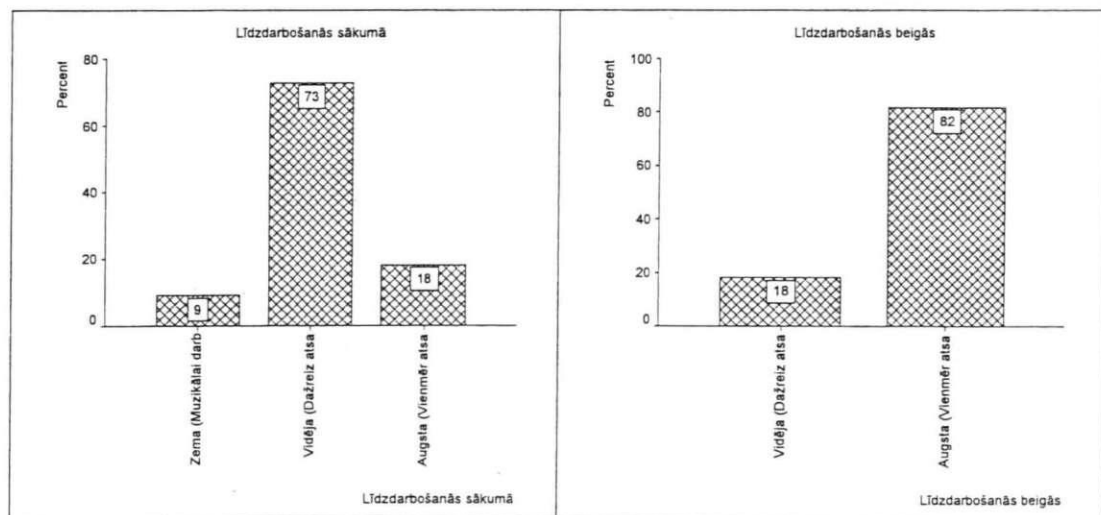
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Līdzdarbošanās sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Muzikālai darbībai neatsaucīgs)	1	9,1	9,1	9,1
Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	8	72,7	72,7	81,8
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Līdzdarbošanās beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai)	2	18,2	18,2	18,2
Augsta (Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksokona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Līdzdarbošanās beigās - Līdzdarbošanās sākumā
Z	-2,828 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **LĪDZDARBOŠANĀS SĀKUMĀ - LĪDZDARBOŠANĀS BEIGĀS** signifikance ir 0,005, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp **VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām**.

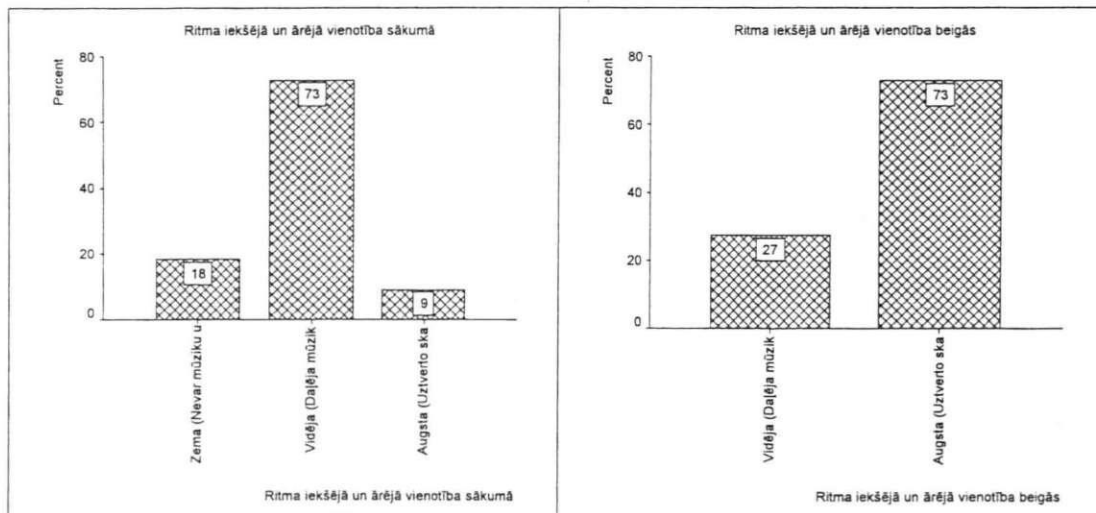
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar mūziku un kustības atveidot vienotībā)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	8	72,7	72,7	90,9
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Dajēja mūzikas un kustību atveidošana vienotībā)	3	27,3	27,3	27,3
Augsta (Uztverto skaņu ilgumu atveidošana kustībā)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Wilkoksna (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Ritma iekšējā un ārējā vienotība beigās - Ritma iekšējā un ārējā vienotība sākumā
Z	-3,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA SĀKUMĀ - RITMA IEKŠĒJĀ UN ĀRĒJĀ VIENOTĪBA BEIGĀS** signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

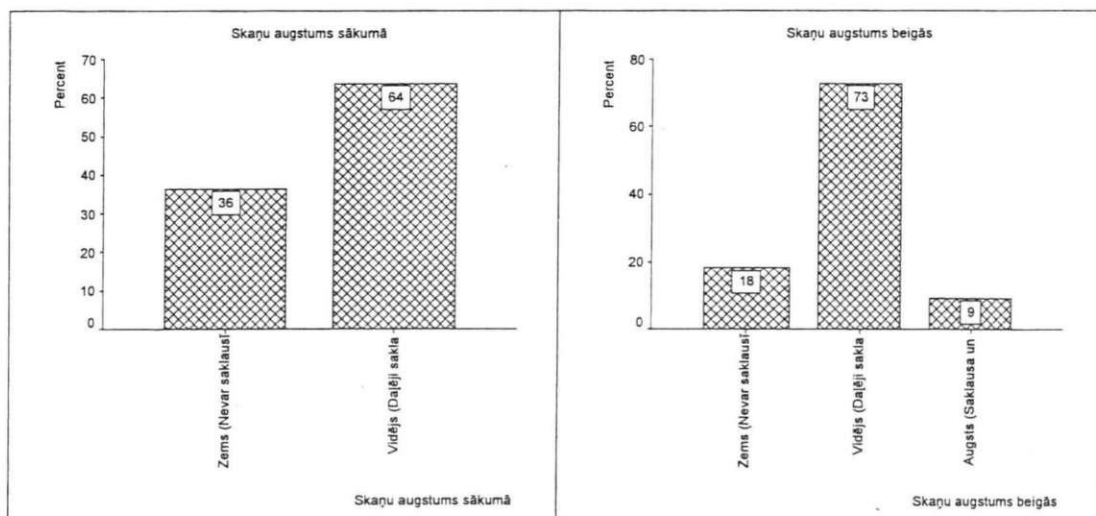
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Skaņu augstums sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	4	36,4	36,4	36,4
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	7	63,6	63,6	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Skaņu augstums beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zems (Nevar saklausīt un atveidot)	2	18,2	18,2	18,2
Vidējs (Daļēji saklausa un atveido)	8	72,7	72,7	90,9
Augsts (Saklausa un atveido)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Skaņu augstums beigās - Skaņu augstums sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) SKAŅU AUGSTUMS SĀKUMĀ - SKAŅU AUGSTUMS BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

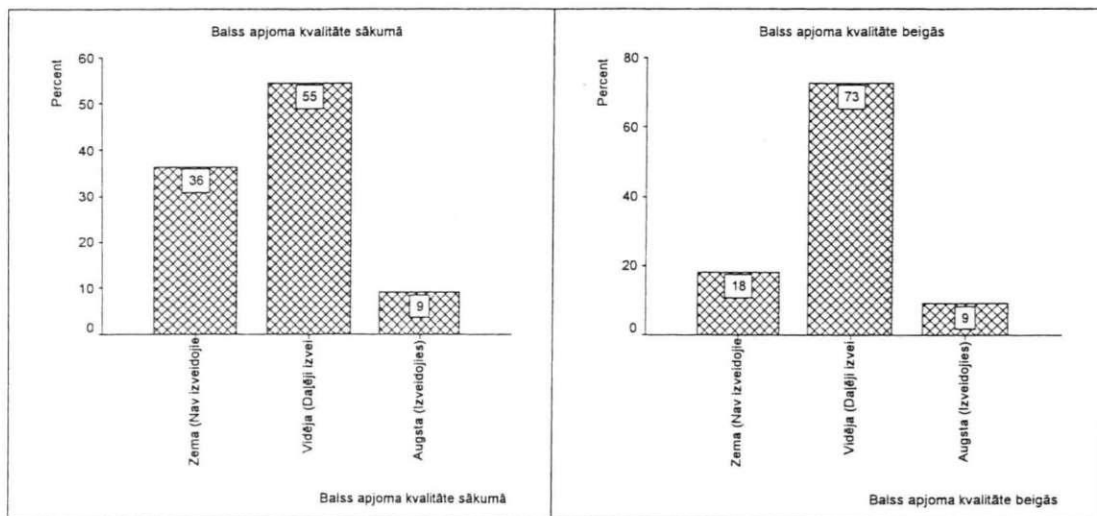
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Balss apjoma kvalitāte sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	4	36,4	36,4	36,4
Vidēja (Daļēji izveidojies)	6	54,5	54,5	90,9
Augsta (Izveidojies)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Balss apjoma kvalitāte beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav izveidojies)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Daļēji izveidojies)	8	72,7	72,7	90,9
Augsta (Izveidojies)	1	9,1	9,1	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Balss apjoma kvalitāte beigās - Balss apjoma kvalitāte sākumā
Z	-1,414 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,157

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) **BALSS APJOMA KVALITĀTE SĀKUMĀ - BALSS APJOMA KVALITĀTE BEIGĀS** signifikance ir 0,157, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp **VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām**.

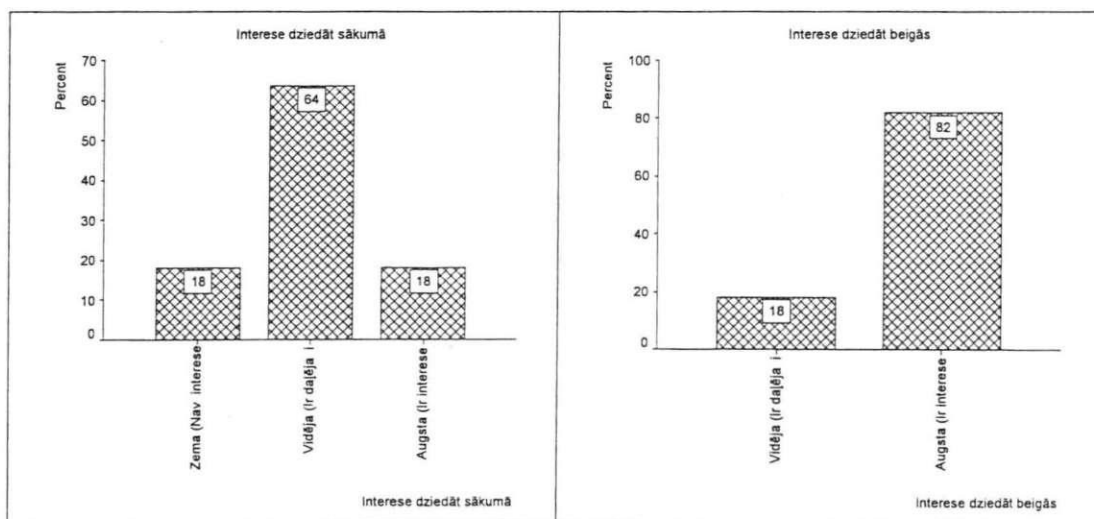
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Interese dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nav interese dziedāt)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	7	63,6	63,6	81,8
Augsta (Ir interese dziedāt)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Interese dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vidēja (Ir daļēja interese dziedāt)	2	18,2	18,2	18,2
Augsta (Ir interese dziedāt)	9	81,8	81,8	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

	Interese dziedāt beigās - Interese dziedāt sākumā
Z	-3,000 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) INTERESE DZIEDĀT SĀKUMĀ - INTERESE DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,003, tātad pastāv ļoti būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

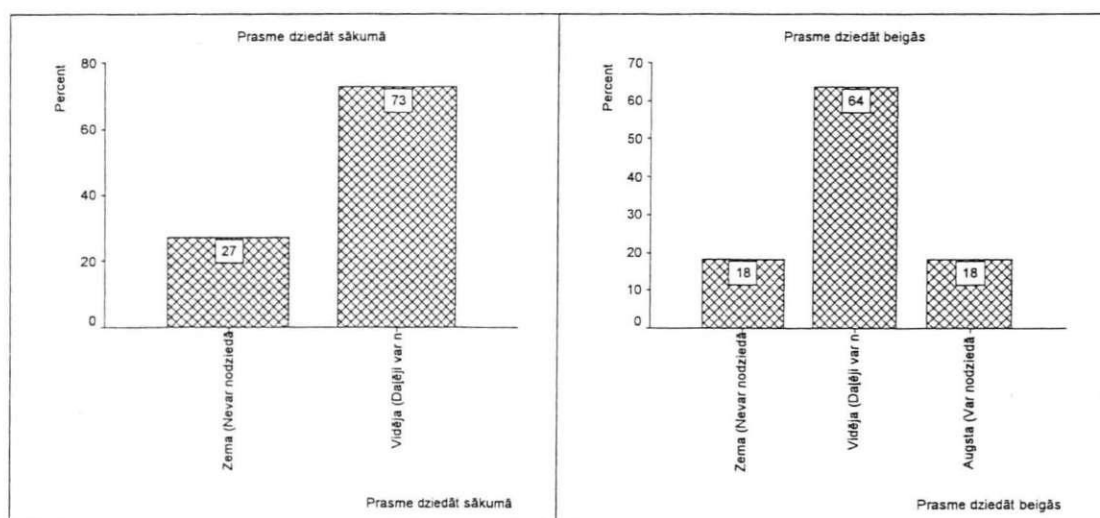
**6 - gadīgo raksturojums
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumā - beigās**

Prasme dziedāt sākumā

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	3	27,3	27,3	27,3
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	8	72,7	72,7	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Prasme dziedāt beigās

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Zema (Nevar nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	18,2
Vidēja (Daļēji var nodziedāt melodiju)	7	63,6	63,6	81,8
Augsta (Var nodziedāt melodiju)	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

**Vai pastāv būtiskas (nozīmīgas) atšķirības starp
VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām?
Atbildi sniedz Vilksona (Wilcoxon) testa rezultāti:**

Test Statistics^b

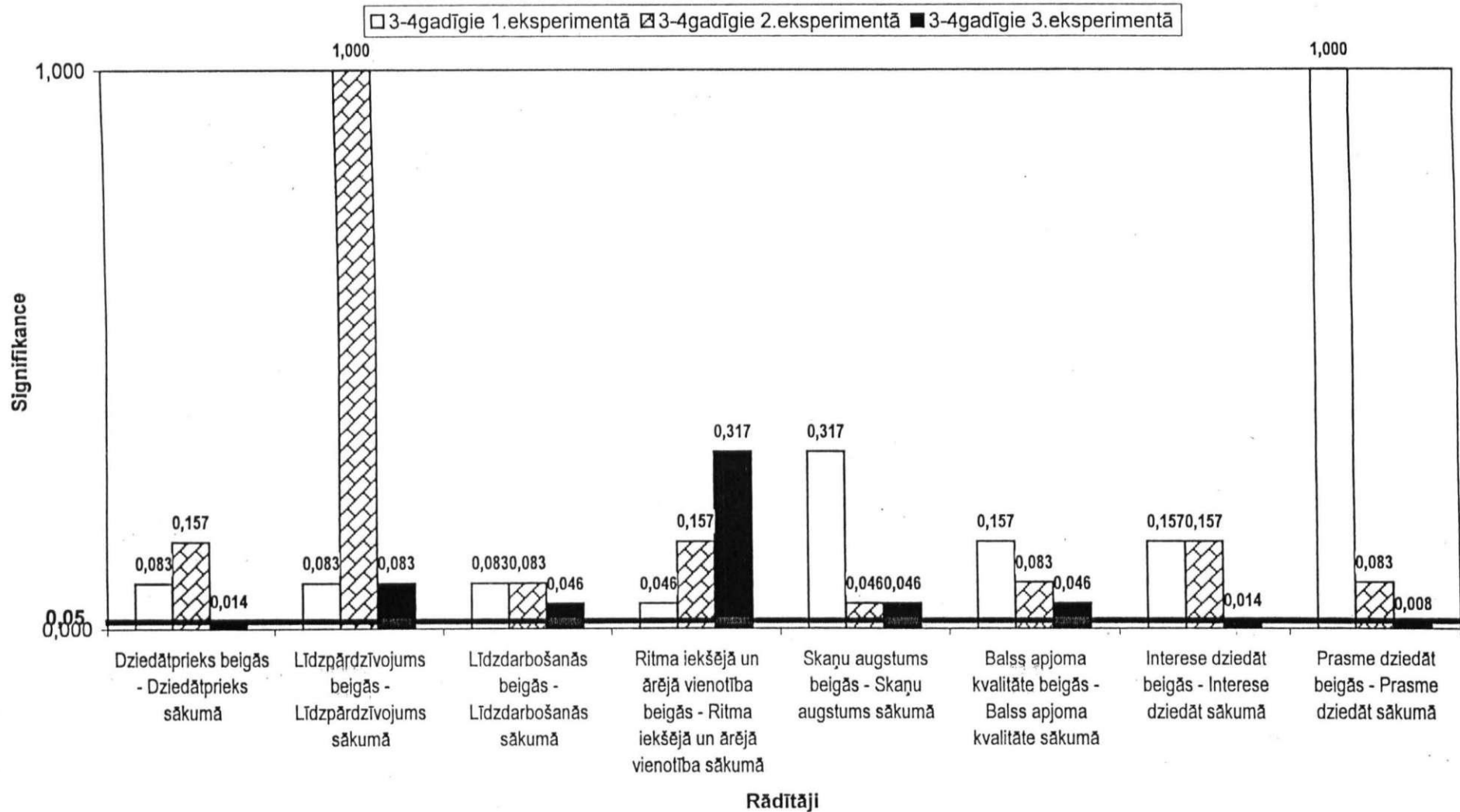
	Prasme dziedāt beigās - Prasme dziedāt sākumā
Z	-1,732 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,083

a. Based on negative ranks.

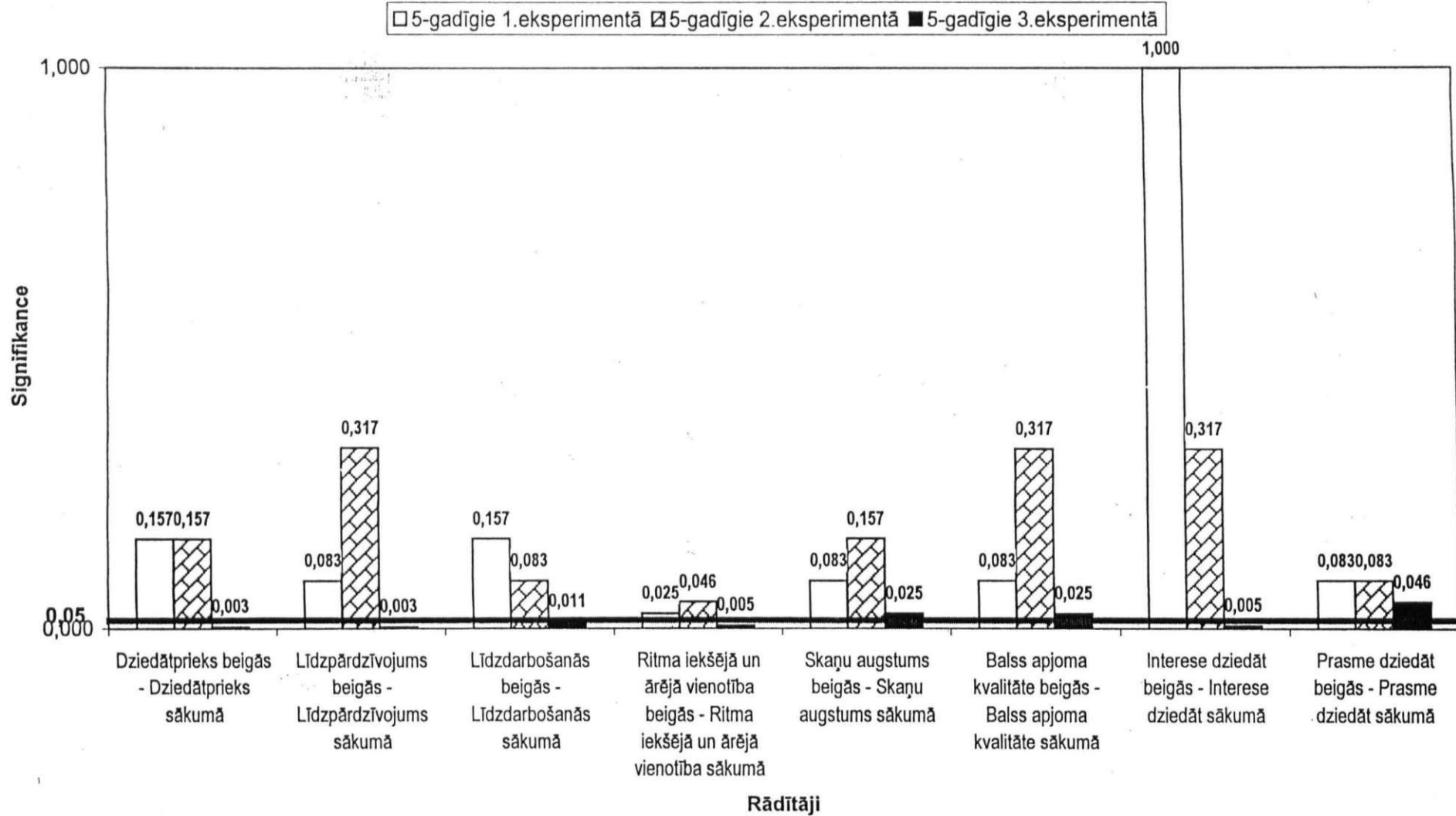
b. Wilcoxon Signed Ranks Test

Atšķirības starp eksperimentālā pētījuma sākumu un beigām tiek uzskatītas par būtiskām, ja signifikance (Asymp. Sig.) ir mazāka par 0,05. Konkrētajā gadījumā rādītājiem (mainīgajiem) PRASME DZIEDĀT SĀKUMĀ - PRASME DZIEDĀT BEIGĀS signifikance ir 0,083, tātad nepastāv būtiskas atšķirības starp VEIDOJOŠĀ EKSPERIMENTA 3.POSMA - sākumu un beigām.

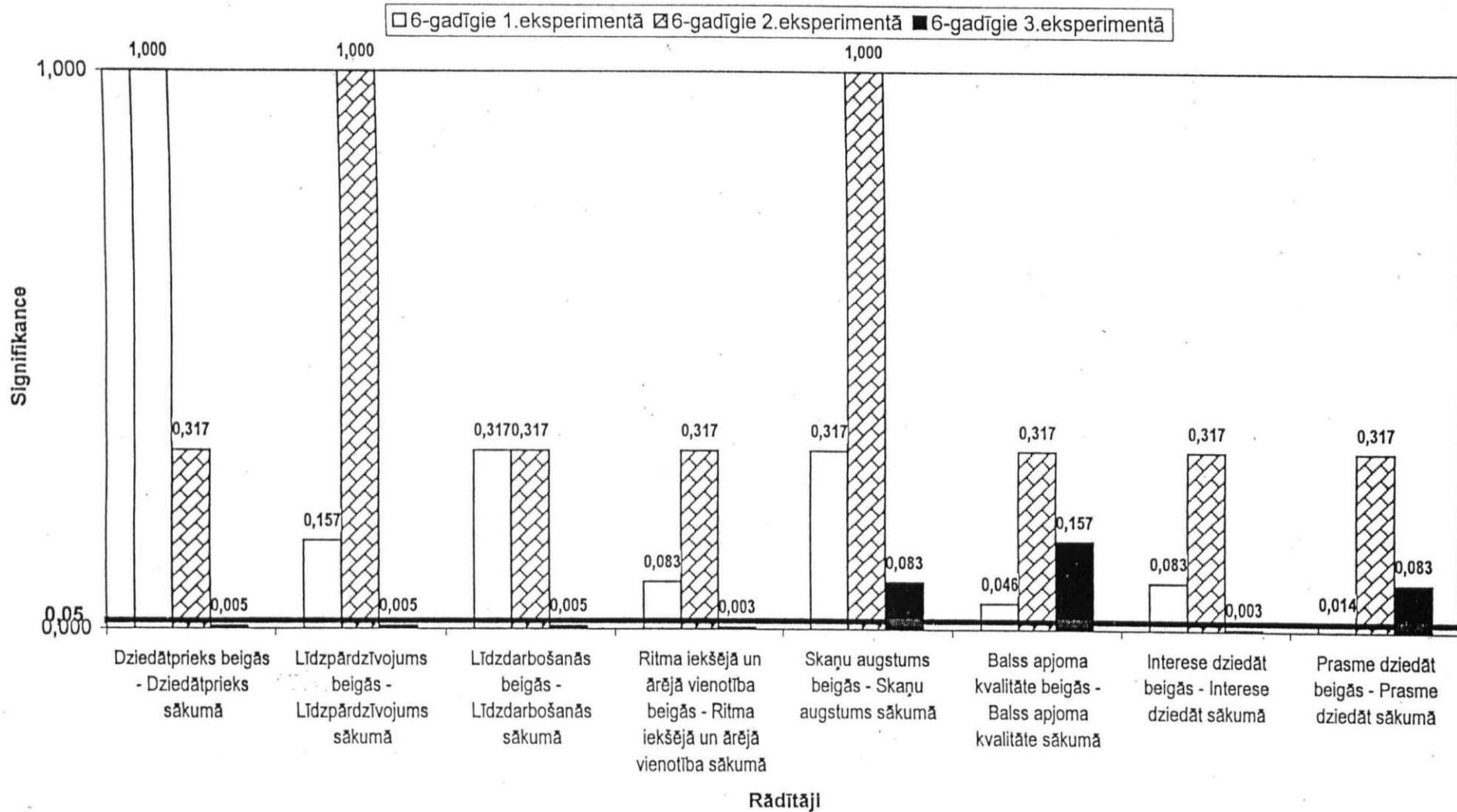
Signifikanču dinamika visa pētījuma gaitā 3-4 gadīgajiem

Signifikanču dinamika visa pētījuma gaitā 5-gadīgajiem

Signifikanču dinamika visa pētījuma gaitā 6- gadīgajiem

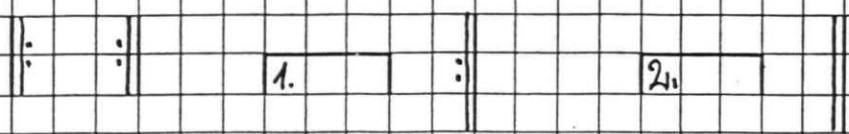
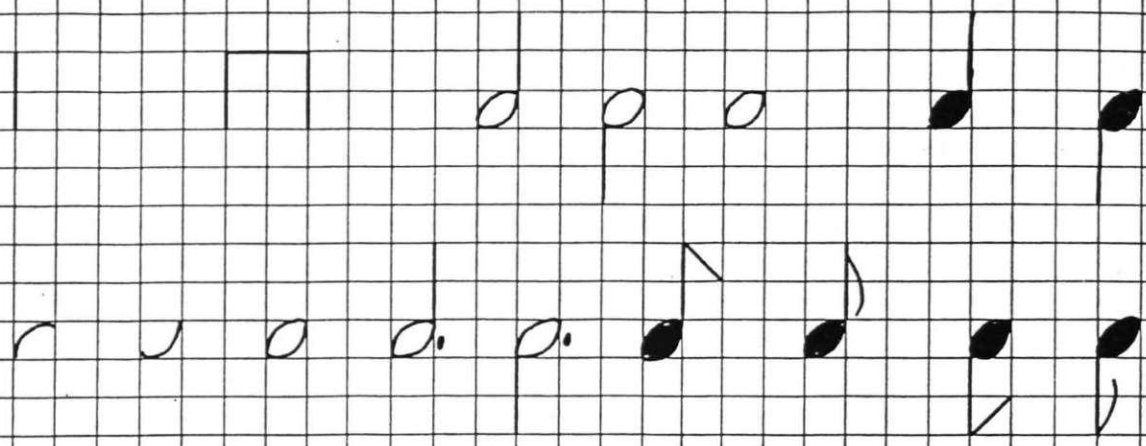

Mūzikas pieraksta apguves secība

The image displays a grid of musical notation symbols for handwriting practice, organized into 12 rows and 12 columns. The symbols are as follows:

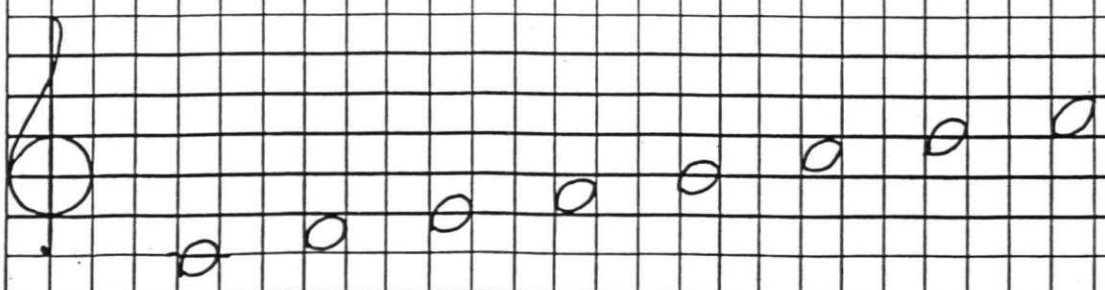
- Row 1: Horizontal lines and rectangles.
- Row 2: Diagonal lines and squares.
- Row 3: Triangles and diamonds.
- Row 4: Curved lines, circles, and vertical lines.
- Row 5: Curved lines, circles, and horizontal lines.
- Row 6: Diagonal lines, curves, and a greater-than sign.
- Row 7: Curved lines, double lines, and hash symbols.
- Row 8: Clefs (treble and bass), a repeat sign, and vertical lines.
- Row 9: Dynamic markings (p, f, m) and vertical lines.
- Row 10: Arrows and zigzag lines.

TA TTT TAA TAAAA

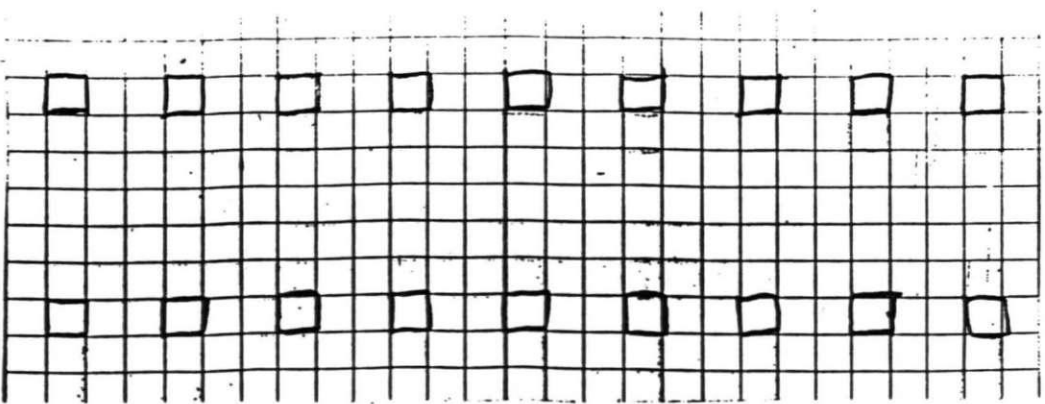
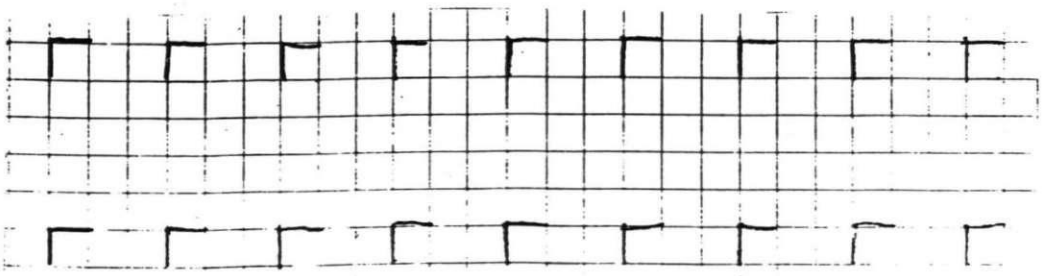
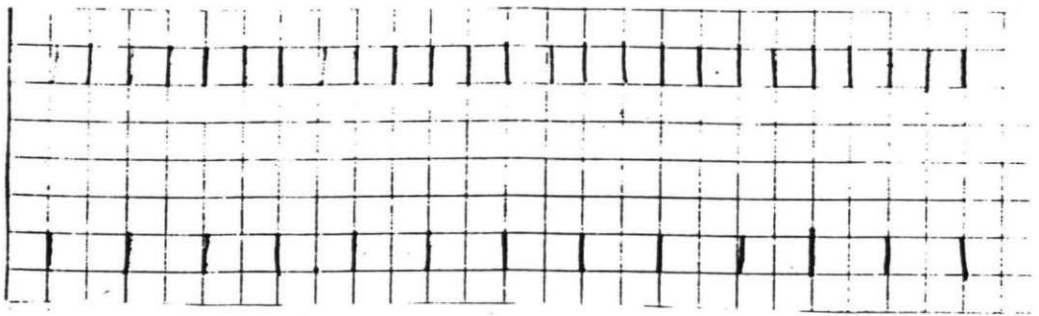
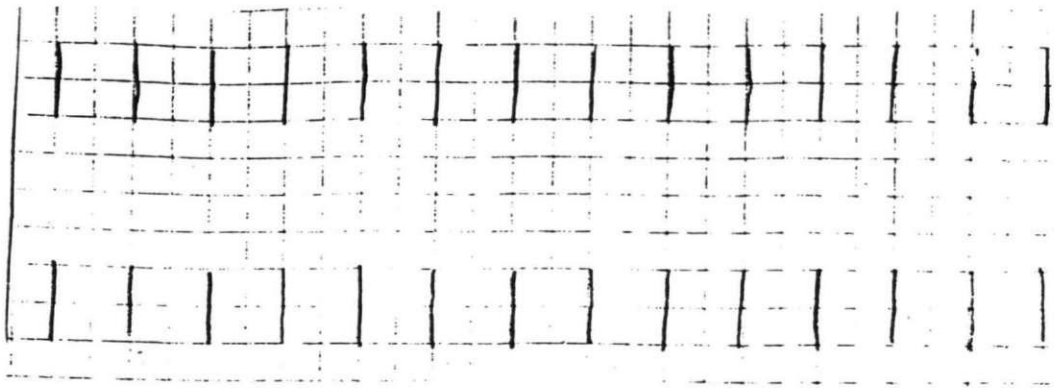

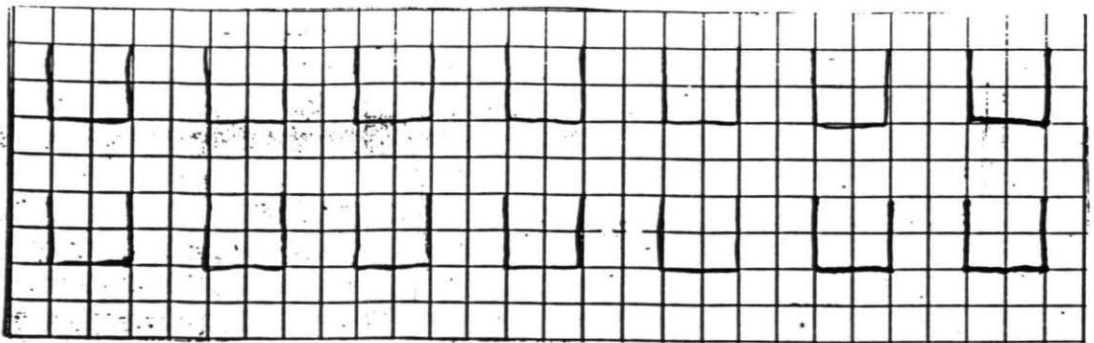
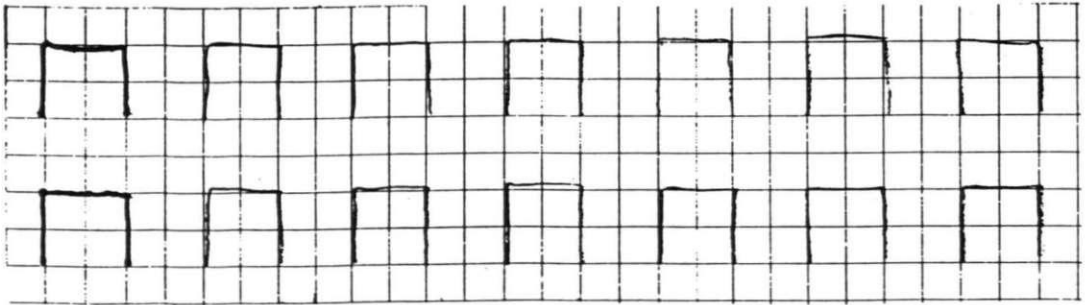
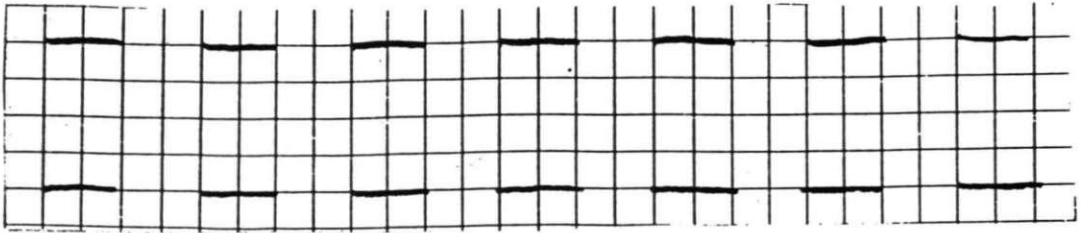
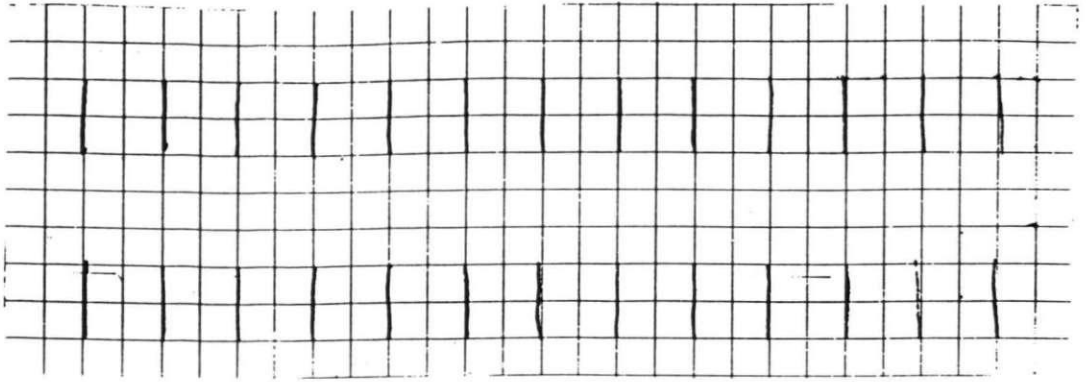
D O R E M F A S O L A S

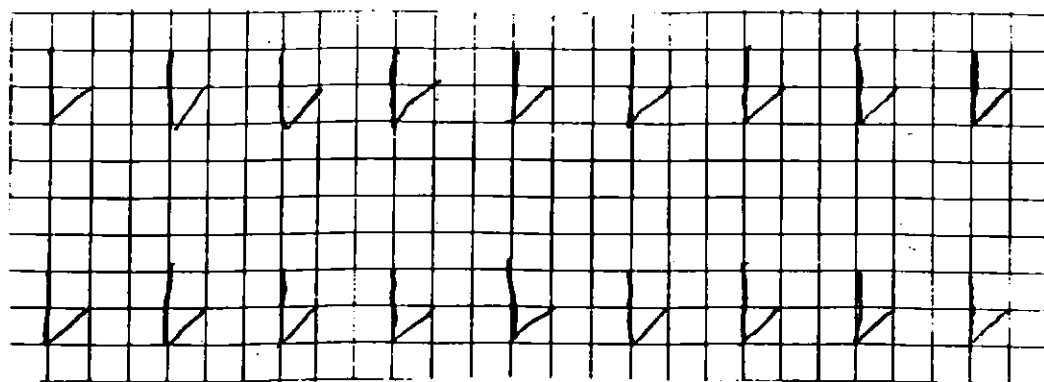
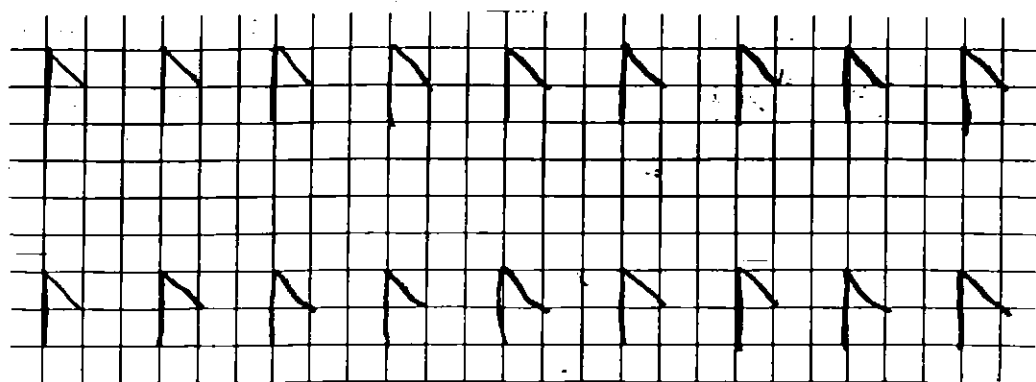
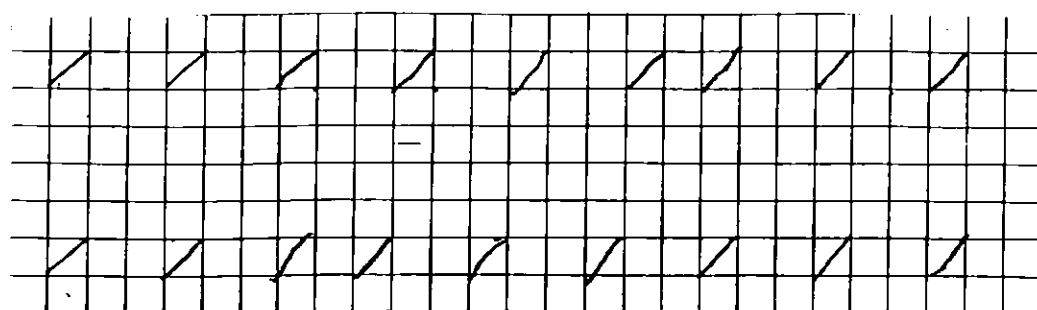
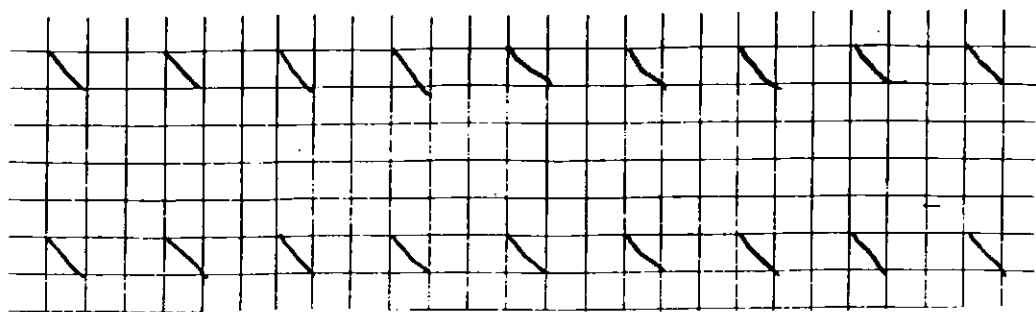
I II III IV V VI VII

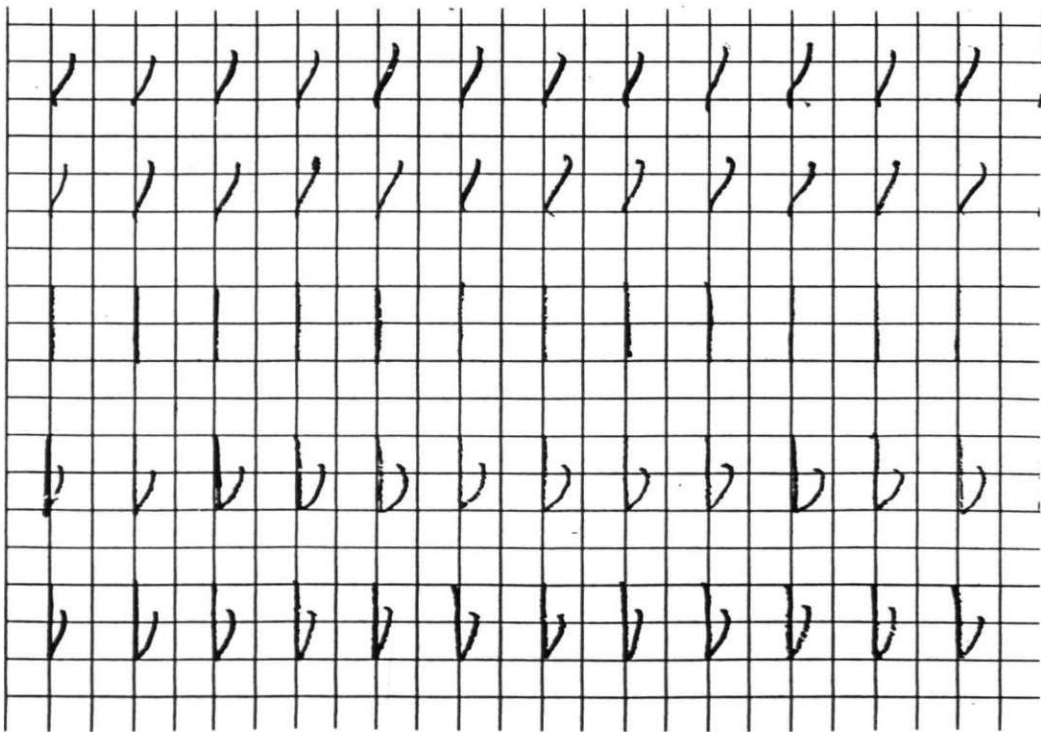
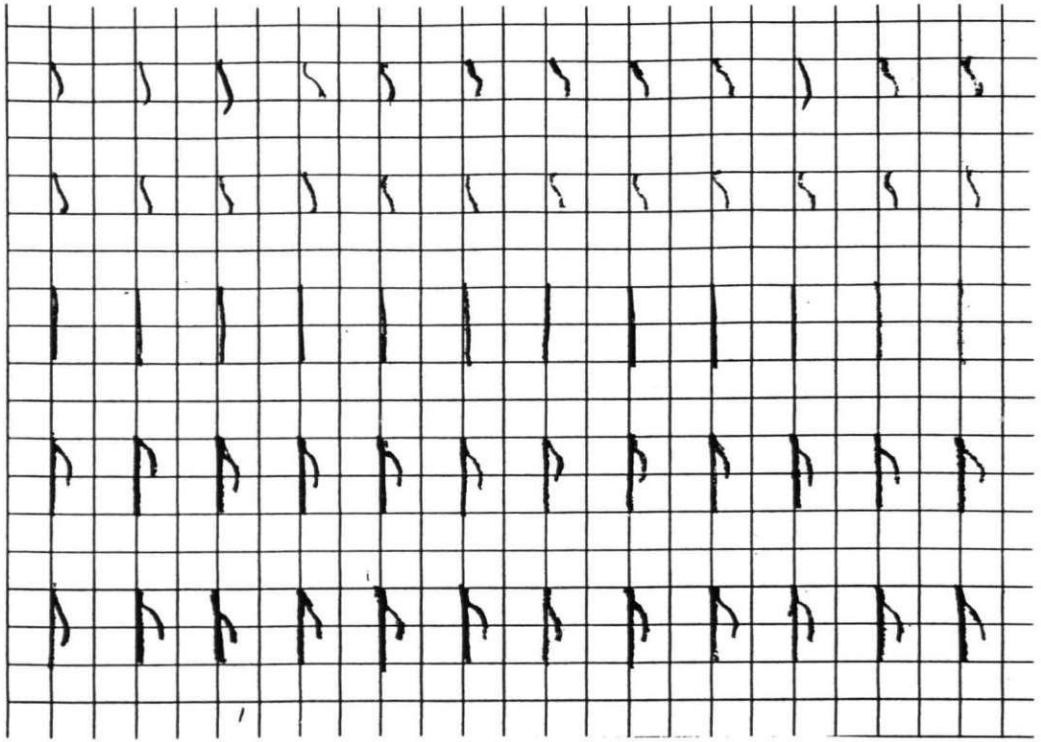

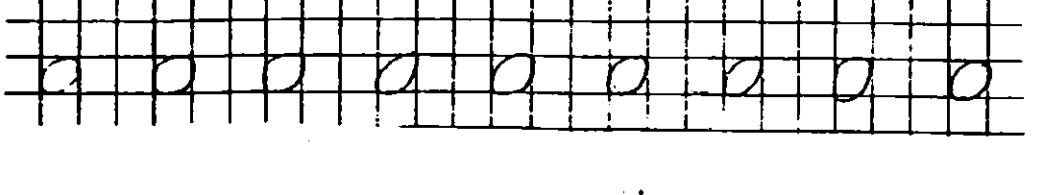
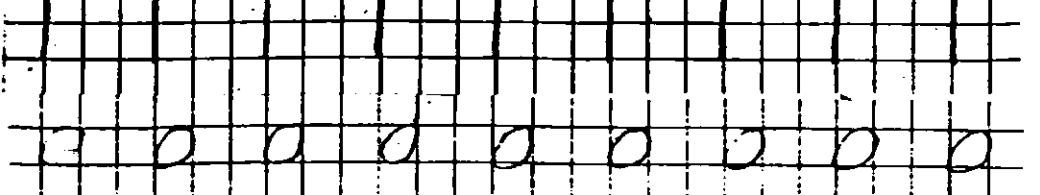
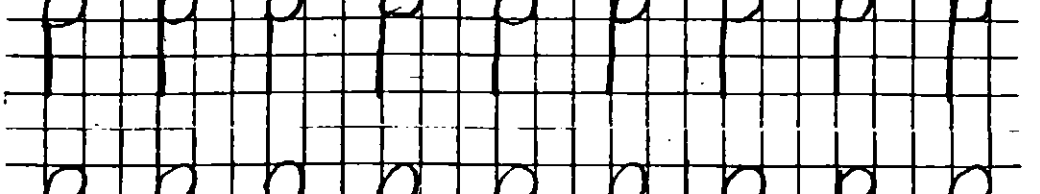
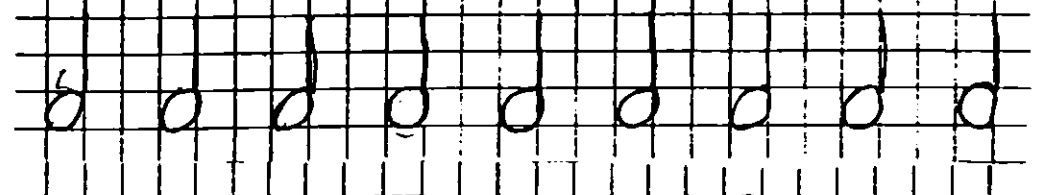
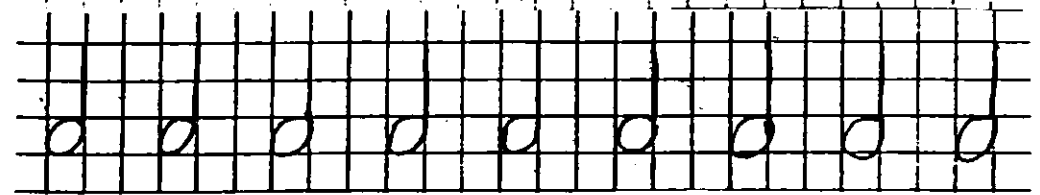
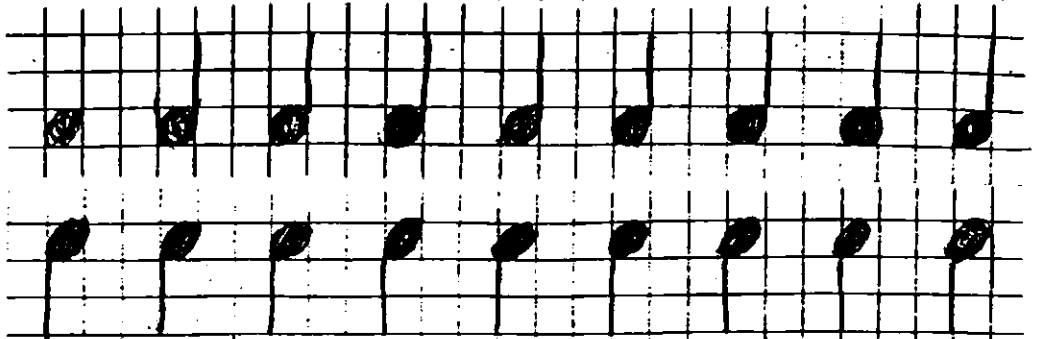
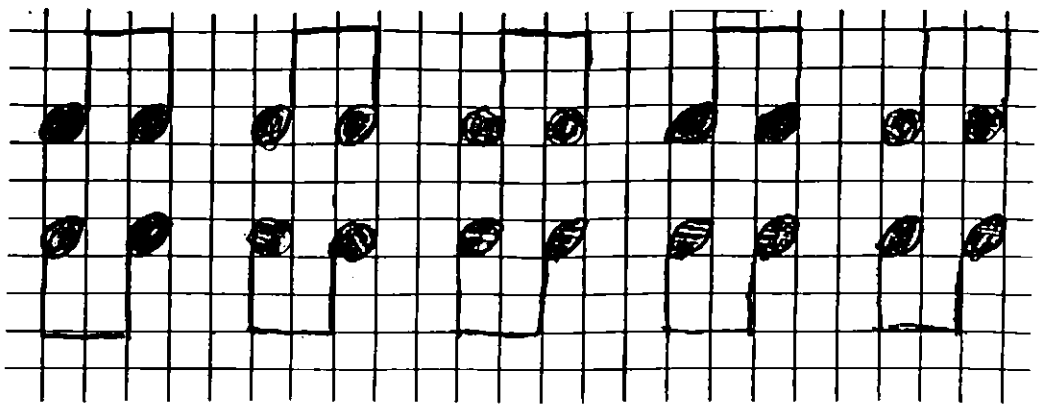
I II III IV V VI I

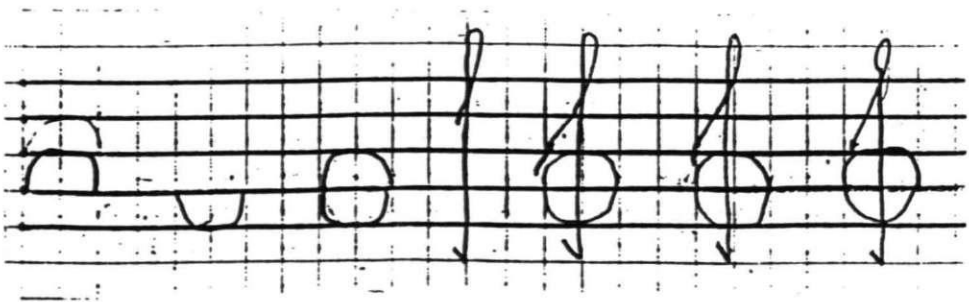
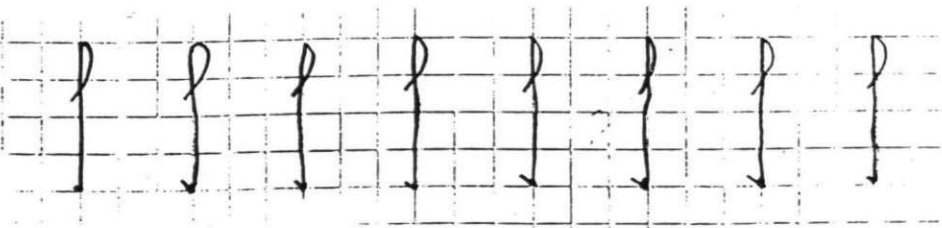
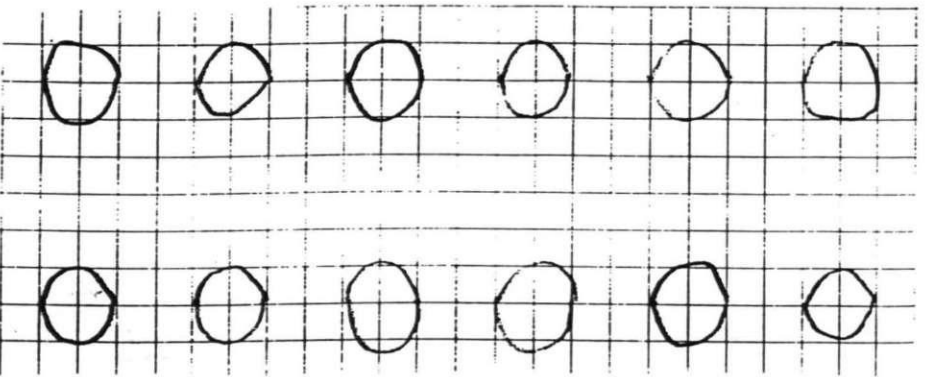
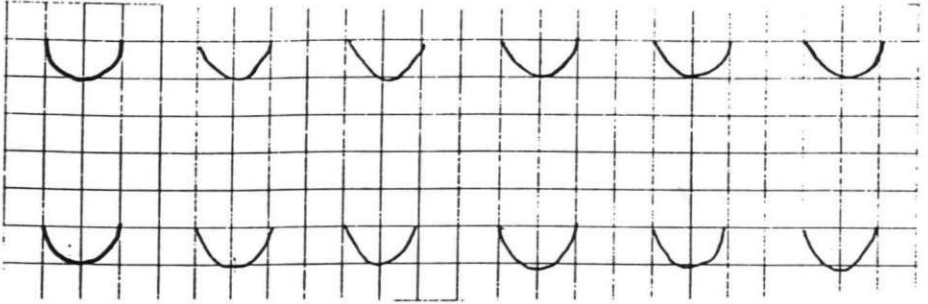
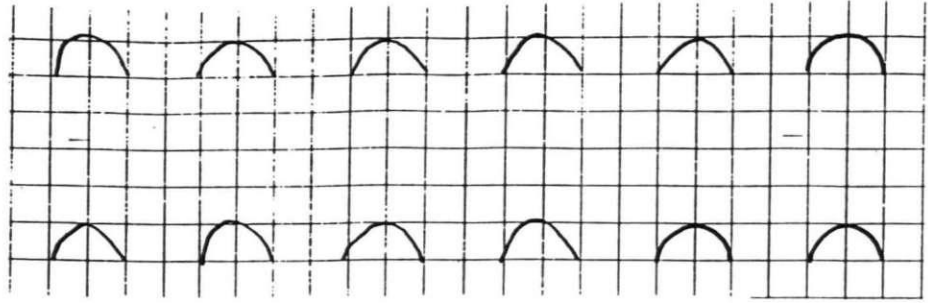

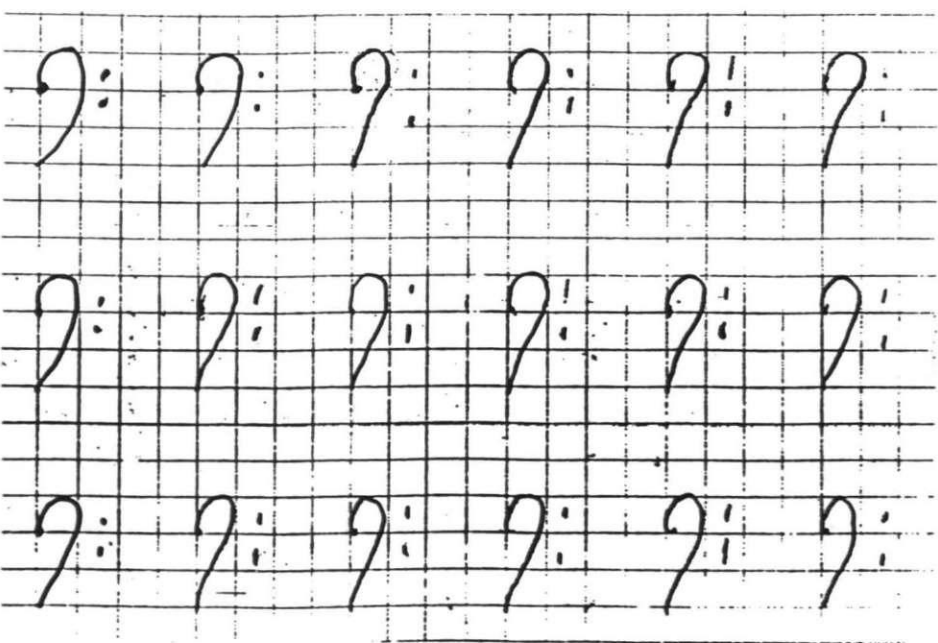
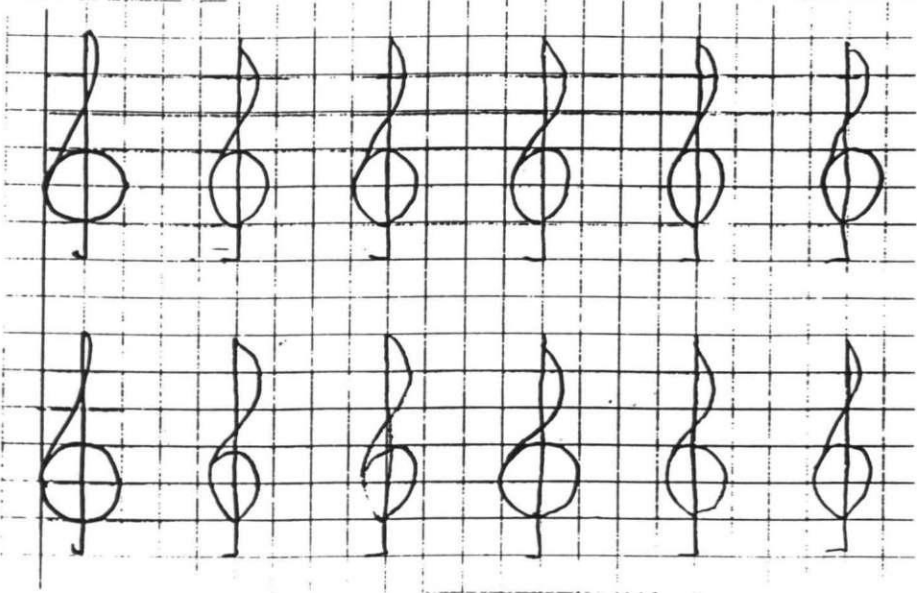
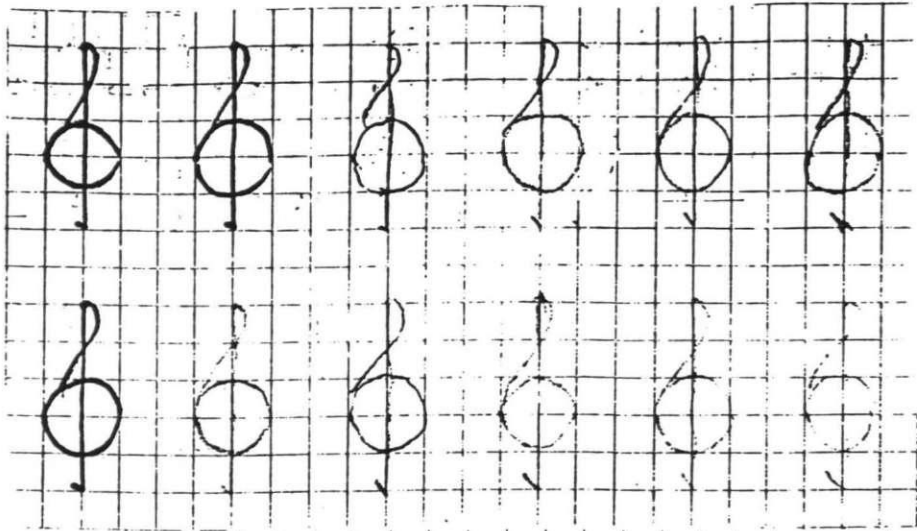
T T T T T T T T
T T T T T T T T

TA TA TA TA TA
TA TA TA TA TA

TAA TAA TAA TAA TAA
TAA TAA TAA TAA TAA

TAAAA TAAAA TAAAA
TAAAA TAAAA TAAAA

Handwritten musical notation on a five-line staff. The first line contains 12 vertical stems. The second line contains 12 slanted stems. The third line contains 12 sharp symbols (#).

Handwritten musical notation on a five-line staff. The first line contains 12 vertical stems. The second line contains 12 stems with a 'v' symbol. The third line contains 12 stems with a 'b' symbol.

Handwritten musical notation on a five-line staff showing a sequence of 11 stems with a '7' symbol.

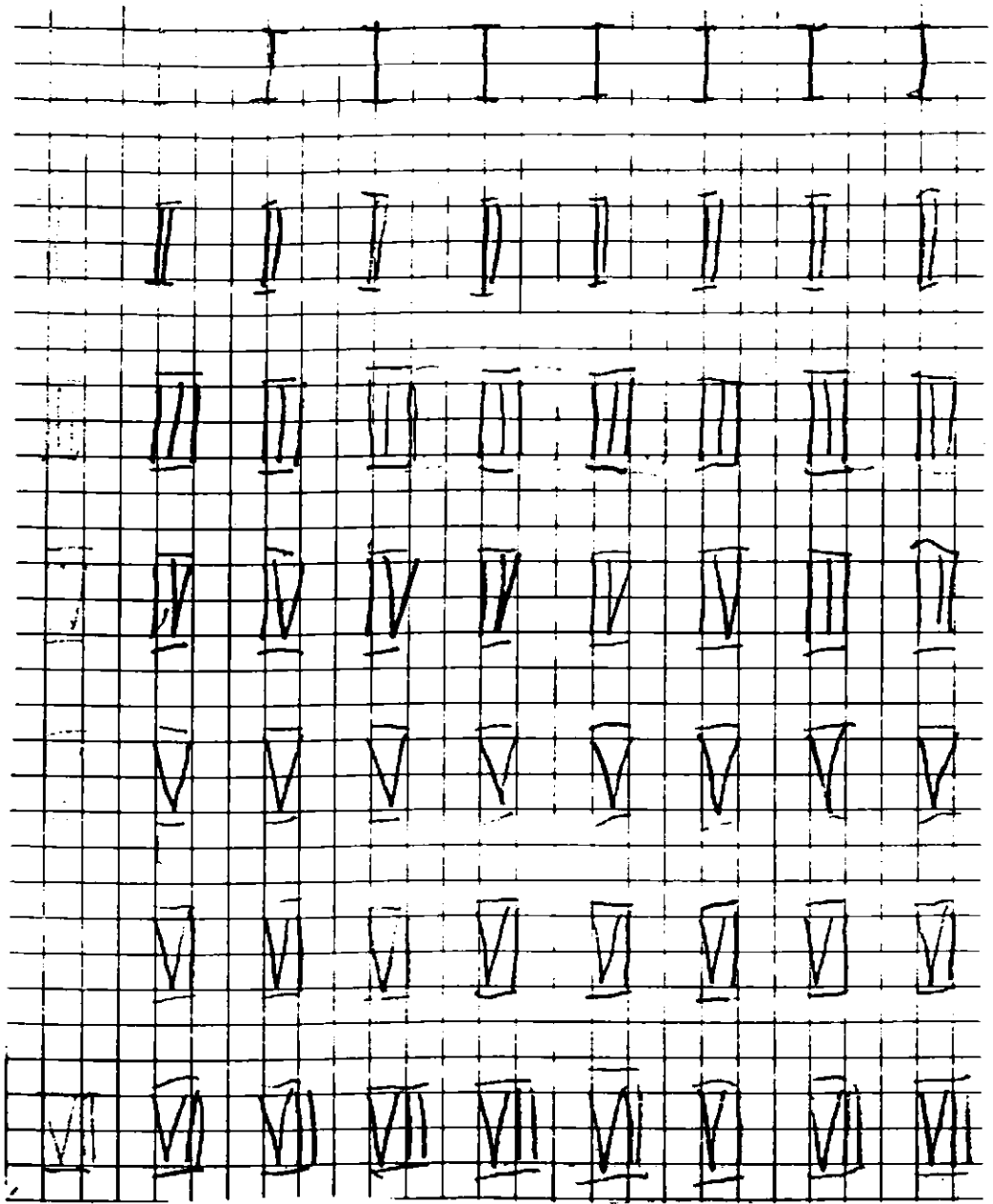
Handwritten musical notation on a five-line staff showing a sequence of 11 stems with a 'v' symbol.

Handwritten musical notation on a five-line staff showing a sequence of 11 stems with a '7' symbol.

FERMATA
FERMATA

A A A A A A A A A A
> > > > > > > > > >
> > > > > > > > > >

||: :|| :|| :|| :|| :|| :||
||: :|| :|| :|| :|| :|| :||

DO DO DO DO DO DO

RE RE RE RE RE RE

MI MI MI MI MI MI

FA FA FA FA FA FA

SOL SOL SOL

LA LA LA LA LA LA

SI SI SI SI SI SI

Veidojošā eksperimenta muzikālo uzvedumu scenāriji
Uzveduma „Ziemassvētki mežā” scenārijs Rūķu skolā
1998. gada 18. decembrī

Skatnā mūzika

1. Rūķis

Balts gaišums mirdz no svecītēm
Dzied koris seno dziesmu svētu,
Un bērni nāk ar svecītēm,
Lai Ziemassvētkus nosvinētu.
(Bērni nāk ar svecītēm, kas ir ieliktas imitētos svečtuos).

2. Rūķis

Ap katru bērna galviņu
Auž svētku prieki staru rotu
Sensenais brīnums veltītais
No jauna nācis zemes lejās,
Un senais sapnis zeltītais
Mirdz apskaidrotās bērnu sejās.

Deja „Tūdaliņ, tagadiņ”

1. Rūķis

Svētvakars ... mīksti sedzis
Baltpasauli krēslums maigs
Aiz mežiem zvana... un klusas
Viz skaņas kā laimes zaigs.

3. Rūķis

Svētvakars aiz mežiem zvana
Nakts tumsa drīz visu segs,
Tad eglīti nesīs tētis
Un māte svecītes degs.

4. Rūķis

Un lēni durvis veras
Tēvs zaļu eglīti nes,
Un zaros tai pārslas zaigo
Kā baltas zvaigznītes.

5. Rūķis

Un vienu svecīti spožu
Dedz māte un eglītē liek
Cik gaiši un silti no viņas
Kā saule visapkārt tiek.

Latviešu tautasdziesma „Pūti, pūti, ziemelīti”

3. Lielais Rūķis

Gaišu, gaišu sveci dedzu
Ziemassvētku vakarā.
Lai saulīte vietu zina,
Kur gaidīt atpakaļ.

3. Rūķis

Gausi nāca, nu atnāca
Tie bagāti Ziemassvētki.
Trīs dieniņas, trīs naksniņas
Nāk pār kalnu kūpēdami.

1. Lielais Rūķis

Ziemassvētki sabraukuši
Rakstītām kamanām
Tekat, bērni, saņemmat,
Basajām kājiņām.

Lielais Rūķis

Kādu dziesmu dziedāsim
Ziemassvētku vakarā,
Pīrāgam, nabagam
Abi gali apdeguši.

Deja „Zvaniņš”

Lielais Rūķis

Nāca jauni, nāca veci
Ziemassvētku vakarā
Jaunie nāca padejot,
Vecie nāca desas ēst.

2. Lielais Rūķis

Simtiem cepu kukulīšu
Ziemassvētku vakarā,
Simtiņš nāca danča bērnu
Ziemassvētku vakarā.

Deja „Kamolītis”- Pasaku Rūķi

Latviešu tautas pasaka „Vecīša cimdiņš”

1. Rūķis

Reiz kādā pasakā
Dzīvoja vecītis
Reiz kādā pasakā
Dzīvoja vecīņa,
Vecīņa vecītim
Rakstainus cimdus
Noadīja.

Teicējs 2. Rūķis

*Stabuļu rakstiem un dūdu rakstiem,
Kokļu rakstiem un bungu rakstiem.*

Rūķis

Reiz kādā baltā, pūkainā dienā
Vecītis paņēma zāģi un cirvi,
Vecītis uzvilka rakstainus cimdus,
Brauca uz mežu pēc siltumiņa.

Teicējs 2. Rūķis

*Būs plītij rūkšana, būs krāsniņ šņākšana,
Būs putrai laba vārīšanās.*

Vecītis

Ka tevi ods,
Kur mana pīpīte?
Ka tevi dundurs,
Kur mana tabaka?
Ka tevi circenis,
Kur manas šķiltavas?

1. Rūķis

Vecītis pīpīti gan atrada, vecītis cimdiņu pazaudēja.
Tur nu gulēja rakstainais cimds
Lielajai kupenai azotē.

Teicējs 2. Rūķis

*Sīkdama, spiegdama, rūkdama, dūkdama
Nosalusi muša atlidoja.*

Muša

Skat, kas par raibu, mīlīgu mājiņu.
Ielidošu pasildīties.

1. Rūķis

Ielidojusi, sasildījusies stabuļu rakstus izlasīja un nu tik sprīņgot, nu tik dancot, it
kā simt stabulētāju stabulētu.

Teicējs 2. Rūķis

Pīkstēdama, cīkstēdama, saldama garām tecēja pele.

Pele

Skat, kas par sprīņģīgu, dancīgu aliņu,
Ei, kas te sprīņģo,
Ei, kas te danco?

Muša

Es, mušu ķēniņiene, sprīņgot sprīņģoju,

Es, mušu ķēniņiene, dancot dancoju,
Vislabākā pils – tā jau ir cimdīņš, bet kas tu būsi?

Pele

Es, pelīte Pīkstīte.

Muša

Ja gribi cimdā, tad mini manu mīklu.
Miniet, bērni, arī jūs.
„Piecas peles piecās alās,
visām astes sasaistītas.”

1. Rūķis

Pele mīklu minēt uzminēja,
Pele cimdā recēt ietecēja,
Ietecēja, sasildījās, dūdu rakstus izlasīja
Un nu tik sprīņgot, un nu tik dancot,
Muša ar peli – tas tik bija pāris – Cimdu dilināt dilināja.

Teicējs 2. Rūķis

*Rūkdams, šņākdams, bekodams, ļepodams,
Nosalis garām ķepoja lācis.*

Lācis

Skat, kas par sprīņģīgu, dancīgu midzeni,
Ei, kas te sprīņģo, kas te danco?

Visi

Es, mušu ķēniņiene, es, pelīte Pīkstīte,
Vislabākā pils – tā taču cimdīņš,
Vislabākā ala – tā taču cimdīņš,
Bet, kas tu būsi?

Lācis

Es, lielais Pinka, es, lielais Pinka,
Es jau arī gribu tai cimdā.
Labākais midzenis – tas taču cimdīņš.

1. Rūķis

Ja gribi cimdā, tad mini mīklu.
Miniet, bērni, arī jūs.
„Viena kāja vienā, četras – otrā zābakā.” (*Roka dūrainī*)

2. Rūķis - teicējs

*Lācis mīklu minēt uzminēja,
Lācis cimdā lāčot ielāčoja,
Ielāčojis, iepekojis bungu rakstus izlasīja
Un nu tik sprīņgot, un nu tik dancot.*

Rotāla „Lācītis”

1. Rūķis

Tā tik – muša, pele, lācis cimdu dzeldināja.

2. Rūķis - teicējs

*Kaukdams, aurodams, bekodams, čāpodams
Nosalis garām čāpoja vilks.*

Vilks

Skat, kas par sprīņģīgu, dancīgu alu,
Ei, kas te sprīņģo,
Ei, kas te danco?

Visi

Es, muša Ķēniņiene,
Es, pelīte Pīkstīte,
Es, lācis Pinka
Vislabākā ala, tā taču cimdīņš,
Bet kas tu būsi?

Vilks

Es, vilks Strupausis.
Es tak arī gribu tai cimdā,
Labākā ala – tas tak ir cimds.

1. Rūķis

Nāc iekšā!
Tā tik bij četrotne – muša, pele, lācis un vilks.
Dancot dancoja cimdiņā.

Latviešu tautasdziesma „Adat, meitas, ko adati”

Teicējs 2. Rūķis

Gar krūmiem ļepatodams,
No lapsas mukdams
Atskrēja zaķis.

Zaķis

Skat, kas par sprinģīgu, dancīgu aliņu.
Ei, kas te sprinģo,
Ei, kas te danco?

Visi

Es, muša Ķēniņiene,
Es, pelīte Pīkstīte,
Es, lācis Pīnka,
Es, vilks Strupausis,
Bet kas tu tāds esi?

Zaķis

Es, zaķis Garausis
Es arī gribu tai cimdā
Cimds ir tā labākā ala.

1. rūķis

Nāc iekšā! Un nu tik sprinģot, un nu tik dancot.

I. Zariņas mūzika un vārdi „Ziema mežā”

1. Rūķis

Ek, kur cimdiņdancis,
Bļodīgāks par putras bļodu,
Ek, kur cimdiņdancis,
Tīnīgāks par miltu tīni,
Ek, kur cimdiņdancis,
Podīgāks par medus podu.

Gailis.

Te pēkšņi atskanēja viens kikerīgū.
Ki – ke – ri – gū!

2. Rūķis

*Ak, lāci, kam ļāvi mušai
Nobūties no kikerīgū?
Ak, lāci, kam ļāvi pelei
Nobūties no kikerīgū?
Ak, lāci, kam nobijies pats
No kikerīgū, tas taču bija
Viens parasts kikerīgū.*

1. Rūķis

Ak, muša, ak, pele, ak lāci,
Kam jozāt no cimdiņa laukā
Kam, jozdami kā uz ugunsgrēku,
Cimdiņu saplēsāt?

Gailis

Bet kas ar vecīti pasakā notika?

2. Rūķis

Vecītis pārbrauca
Atkal mājās.
Vienu siltumu pazaudējis,
Simts siltumu vezumā.

Dziesma „Cimdiņš”

Sniegpārslīņa

Gribās man baltam sniedziņam būt,
Un uz eglītes šovakar klusi, klusi snigt.
Gribās man spožai zvaigznītei būt,

Savai māmiņai sapnīti pagalvī likt.

Deja „Māte teica Jancītim”

4. Rūķis

Bet, kad es kļūšu liels, bagāts
Stalts kā šī eglīte,
Kura tik izgreznota dziest,
Pat vēl tad, kad kā sniegs būšu balts,
Teikšu māmiņai savai par visu paldies.

I. Andranovas mūzika, „V. Plūdoņa vārdi „Ziemsvētku rūķītis”

Pavasara svētki Rūķu skolā

Tautasdziesmas, dejas, mīklas, ticējumi un rotaļas
1999. gada 19. martā

Latviešu tautasdziesma „Gulēja Saulīte”

Diltin dila sniega svārki
Saules meitu dilynāti.
Saules meitu dilynāti,
Vēja mātes plucināti.
Pasteidzies, Meža māte,
Pušķot savu augumiņu;
Apvelc zaļus zīda svārkus,
Piekar zaļus auskariņus!

Latviešu tautasdziesma „Pavasari”

Drīz būs klātu tava saime
Ar dziesmiņu kamoliņu:
Daiļi vilkti, vizināti,
Tavas āres tricināt.

Deja „Seši mazi bundzeniēki”

Mīkla *Jūdzes neskaita, pa lielceļiem neiet, bet tālu aiz jūrām bijis (gājputni).*

Putnu dzišana

Čičor, putni, čičor, putni,
Nu ir laiks augšā celties,
Čičor, čičor!

Kur braucat, sīki putni,
Ratiņos satupuši?

Mēs braucam tai zemē,
Kur ir silta vasariņa.

Sanākat, lauku putni,
Meža putni viesībās.

Latviešu tautasdziesma „Pavasara deja”

Tīšām gāju mežmalā
Putnu balsis klausīties:
Zīle dzied, žube velk,
Lakstīgala vidžināja.

Latviešu rotāldziesma „Parād’, mazais balodīti”

Dziedi, dziedī, Meža māte,
Tu dziesmiņu daudz zināji:
Tev pateica sīki putni,
Pa zariem lēkādami!

Klausīsimies putnu balsis!

Bezdelīga:

„Šodien lāpīj, rītu valkās,
Parīt plēsīs – plirrrks!”

Strazds:

„Ziemu izcietis, ziemu izcietis,
Ne ugun’ kūris, ne podu kāris.”

Cīrulis:

„Klā, kažoku apakšā,
Klā, kažoku apakšā.

Es kritīšu, es kritīšu.”

Lakstīgala:

„Sit, sit, kam var, kam var!
Sit, sit, cik grib, cik grib!
Man tik ne, man tik ne!”

Cielava:

„Čivi, čivi, ciliks, ciliks!
Glud galviņ, glud galviņ!”

Žagata:

„Kur bī, kur bī? Tirgū, tirgū!
Ko pirk, ko pirk? Zirgu, zirgu!
Cik dev, cik dev? Ort', ort'.
Kāds bī, kāds bī? Klibs, klibs, klibs.

Dziesma „Pavasara deja”

Nākat putnu dzinējiņi
Pa sētmalu sētmalām.
Aizdenat sīkus putnus
Pa zariņu zariņiem.

Deja „Suņi zaķim pēdas dzina”

Latviešu tautasdziesma „Zinu, zinu, bet neteikšu”

Klausījos, brīnījos,
Kas aiz kalna gaviļēja:
Lieldieniņa braukšus brauca,
Asnus veda vezumā.

Liela diena, Liela diena,
Maza mana villainīte.
Es apsedzu Lielo dienu
Ar mazoi villainīti.

Latviešu tautasdziesma „Atnāca Lieldiena”

Ai Zaķīti, garausīti,
Kā es tevi sen gaidīju.
Ar raibām oliņām,
Ar kadiķu ziediņiem.

A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi „Gudrā ola”

Man pakāra bāleliņi
Vizbulišu šūpolēs.
Skan podziņas, skan zālītes,
Skan vizbuļu šūpolītes.

Kas iegāja šūpoties?
Lab' arāja saimenieks?
Kas iegāja šūpoties?
Māmulītes klausītāja.

Deja „Es biju māmiņai”

Ej ar Dievu, Liela diena,
Mēs tev' skaisti vadīsim.
Nāc atkal citu gadu,
Mēs tev' skaisti saņemsim.

Latviešu tautasdziesma „Lec, Saulīte”

Olu ripināšana

Šūpošanās

Rotaļas

Rūķu skolas noslēguma scenārijs

1999. gada 18. maijā

1. dejas „Es mācēju danci vest”

2. Tas brīdis puķei ir tas augstākais,
Kad, saulei pretī klanoties, tā zied.
Un siltu elpu pāri dveš tai gaiss,
Un visa pasaule tai himnu dzied.

Tai brīdī putniņš ir vislaimīgāks,
Kad pirmais dziesmai viņu šūpo zars,
Un viņš – viņš priecīgs jauš:
Drīz pretī nāks.
Kā mīlzīgs spožais pavasars.

3. D. Cables mūzika, bērnu skaitāmpants „Mēles mežģis”

4. Avotiņš burbulē skarbi,
Klusiņām upīte iet.
Zēnus ceļ slavenie darbi,
Klusumā meitenes zied.

5. Kuplajam bērziņam
Daudzi smalku žagariņu,
Mazajam bērniņam
Daudzi jaukas valodiņas.
Mazi bērni, mazi bērni,
Mazu bērnu valodiņa.
Sasēduši saulītē,
Kā putniņi čivināja.

6. D.Cables mūzika, J.Baltvilka vārdi „Burvju durtiņas”

7. Ābecīte, ābecīte,
Visu burtu māmuļa,
Gribu pazīt tavus bērnus,
Būt ar viņiem draudzībā!
Burti, burti – jautrie brāļi,
Priecīgi jūs sveicu!
Gribu lasīt, gribu rakstīt! –
Māmiņai es teicu.

8. Mazie draugi, spēju biedri,
Zinat, kas man jāsaka? –
Man pa pēdām viegli, liegi –
Visur staigā pasaka.

9. A. Žilinska mūzika, E. Līdumas vārdi „Kaķīts mans”

10. Austiņā man rāmi tā
Pačukstēja savu dzeju,
Un nu lūk – šī grāmata,
Gribēju, vai negribēju.
Burtiņus ar jautru omu
Paturiet vien savā prātā.
Kāda sauja gaišu domu
Lai tiek sirdī saglabāta.

11. Gauži raud skolas bērni
Grāmatā vērdamies, -
Grāmatā smalki raksti,
Nevar drīzi izlasīt,
Nevar drīzi izlasīt,
Vajag gudra padomiņa.

12. Deja „Bēdu manu lielu bēdu”

13. Zaķim garas ausis – ausīties,
Tev – krietni mazākas – klausīties.
Zaķim jāmanās kājas pār pleciem likt.
Tev jāklusās – ko aiz auss likt.
Zaķim zaķa gudrība – ausīties.
Tev sava gudrība - klausīties

14. Anekdote.

Tēvs: „Pēterīt, kā tev patīk jaunais skolotājs?”

Pēterītis: „Patiktu tīri labi, ja nebūtu tik nenoteikts. Ticēt viņam nemaz nevar.”

Tēvs: „Kā tā?”

Pēterītis: „Nu, vakar viņš teica, ka seši un četri ir desmit, bet šodien atkal apgalvoja, ka septiņi un trīs esot desmit”.

15. Deja „Sudmalīņas”

16. Parunas un sakāmvārdi:
Draudzība dārgāka par visu.
Darbs ceļ, slinkums peļ.
Nedari to citam, kas pašam nepatīk.
Meliem īsas kājas.
Ko skolā noslinkosi, to dzīvē nožēlosi.

17. Re, kāds tas ir savādnieks!
Tam par sevi pašam prieks.
Kas tad viņam ir tik labs?
Mamma, vecāmāte, paps.
Kas tad viņam ir tik jauks?
Kaķis, sunītis un draugs.
Bet viņš pats?
Kāds ir viņš pats?

18. D.Cabes mūzika, angļu tautasdziesmas vārdi A. Baižas atdz. „Puikīņi”

19. Atmosoties dziļā naktī,
Jutu, cik tu maigi glāsti.
Un, pār gultu noliekusies,
Zelta pasaciņu stāsti.
Kad es atkal miegam ļāvos,
Dzirdēju, kā klusi dziedī, -
Un ap manu mazo gultu
Plauka balti sapņu ziedi.

20. Tēti, tēti, paskaties,
Māmiņai vaigi zied,
Tēti, tēti, paskaties,
Māmiņai acis zied.
Tēti, tēti, paskaties,
Māmiņai rokas zied.
Tēti, tēti, ļoti gribu,
Lai māmiņa vienmēr zied.

21. L. Briedis „Labais gariņš”
Katrai mājai ir savs gariņš,
Kas šo māju sargā
Gan no lītavām un vēja,
Gan no zibens bargā.
Augu dienu, augu nakti
Nenoguris strādā.
Un kā rūķītis par visiem
Nemanāmi gādā.
Itin visu prot un zina,
Itin visu saprot.
Katrai bēdīņai un šņukstam
Mīļu vārdu atrod.
Sijā baltu sidrabiņu,
Lai tev silti būtu,
Un pat sapnītī sev blakus
Allaž viņu jūtu.
Katrai mājai ir savs gariņš,
Viss ir viņa ziņā.
Tu jau zini, kā sauc viņu –
Baltā Māmuliņa.

Kā sauc tavas mājas labo gariņu?

22. A. Žilinska mūzika, E.Līdumas vārdi „Lelles jaka”

23. J.Osmanis „Mierinājums”
- Nu vai tā var?
Nu kā tā var?
- Kur tās lelles, leļļu rati?
Kāda izskaties tu pati!
Viss juku jukām, rau!

Vai ir jāklausa vai nav?

- Vecmāmiņ,
Nu neesi tik pikta!
Gan jau labi ies –
Es tev vienmēr liekos slikta,
Bet es varu laboties.

24. Pēc Doras Gades „Vecmāmiņa”

- Tu mani nemīli un neklausi. Tevis dēļ man sirmi mati!
- Tas nav manis dēļ, vecmāmiņ! Tu man teici, ka ķirsis uzplaucis tādēļ, ka saulīte viņu mīl. Tu esi izplaukusi kā balts ķirsis tāpēc, ka es tevi mīlu. Ak, vecmāmiņ, es tevi tik ļoti mīlu! Ja tu zinātu, cik labi tev piestāv sirmi mati! Cik vecmāmiņa skaista ar saviem sirmajiem matiem! Turpmāk es vecmāmiņai teikšu tikai mīļus vārdus.

25. Deja „Rikšiem...”

26. Māmiņ, teic, kad skolā eju,
Vai tur mani kāds ar gaidīs?
Vai man rādīs liksmu seju,
Mīļi glāstīs, laipni smaidīs?
Visur saules māmuliņa
Siltus starus zemē raida
Skolas logos, dēļiņ, viņa
Siltāk silda, gaišāk smaida.

Skola ir kā ziedu pļava,

Rīta rāsas izrotāta.

Būs šī bagātība tava,

Ja tu augsī goda prātā!

Skolā ej pie darba knaši

Un, kas jauns un derīgs, vēro.

27. J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi „Grāmata”

28. V. Berestovs „Kas ir portfeli?”

Zīmulis.

Aprakstījis simtu lapu,

Īsiņš zīmulītis tapu.

Bet, kad pirmo svītru liku –

Penālī ar pūlēm tiku.

Burtnīcas.

Strīdu portfeli burtnīcas sāka,

Kas dzīvē ir svarīgākais.

„Gramatika!” Līnijburtnīca purpina.

„Matemātika!” Rūtiņburtnīca turpina.

Kā burtnīcām strīdus beidzās,

Lai katrs atminēt steidzas.

Pildspalva.

Burti, kas nodrukāti –

Ir ļoti akurāti.

Bet rakstītos – pati uzrakstu tos.

Rakstīt jautri ar pildspalvu sokas:

Burti tura viens otru aiz rokas!

Zīmuļu drāžamais.

Kādēļ no zīmuļdrāžamā

Sīkas skaidas ārā nāk?

Lūk, drāžamais jau labi zina,

Ka zīmuļi ir jāasina!

29. Dziesma „Niķīgā notiņa” Do mažora apguvei (pēc I. Kezberes)

Niķīgā notiņa do, do, do,

Re, kur tārpiņš re, re, re,

Mīļā notiņa mi, mi, mi,

Pif, paf, fa, fa, fa,

Saulītes notiņa sol, sol, sol,

Lietus lāsīte la, la, la,

**Sienāzītis si, si, si,
Do, si, la, sol, fa, mi, re, do.**

30. Nesolu šorīt, bet noskūpstu,
Jauka lai tev šī diena.
Māmiņa mīļā, tik labas kā tu
Nav pasaulē laikam nevienas.
31. Dzejolis „Niķīši”
32. Pirmo pavasara ziedu
Gaišo prieku, māmuliņ,
Savās rokās plaukstās sniedzu
Tu tās vari sasildīt.
Vēl es soli mazu lieku
Tajā gudru gaitu liec
Dzīvē siltu, gaišu prieku
Lai tev manas rokas sniedz.

Rūķu skolas Ziemas Saulgriežu uzvedums
„Ziemas pasaka”
1999. gada 21. decembrī

Rekvizīti: *egle, divas mājiņas, suņa būda, medus pods, ragavas, sniega lāpsta...*

L. Bekmaņa mūzika un vārdi, E. Mindenberga atdz. „Eglīte”

Zīlītes: Kas te tā smaržo? Kas tā smaržo?
Kas tad tas? Tas taču mazs piparkūku vīrelis!
Re, cik labi izcepies!
Ei, vīriņ, kas tu esi?

Kraukšķītis: Es? Es esmu Kraukšķītis. Mani izcepa Sniegbaltīte. Es te gaidu Ziemassvētkus.

(pielido sniegpārslīņas)

Sniegpārslīņas: Re! Re! (rāda viena otrai Kraukšķīti)
Mēs esam sniegpārslīņas, bet kas tu tāds esi?

Kraukšķītis: Es esmu piparkūku vīriņš. Mani sauc par Kraukšķīti. Es te gaidu Ziemassvētkus.

Sniegpārslīņas: Kāpēc jāgaida? Nāc mums līdz! Mēs zinām, kā ātrāk tikt pie Ziemassvētkiem.

Sniegpārslīņu deja

(*Kraukšķītis guļ ieputināts sniegā, lācis Ķepuks ar lāpstu tīra sniegu*)

Ķepuks: Ē...! sniegpārslīņas tā dejujušas, tā dejujušas, ka mežu vairs nevar ne pazīt!
(*Ierauga kaut ko sniegā*)

Kas tad te? Re, kāds jociņš! Nosalis...Nāc manā mājiņā, es tevi sasildīšu, pacienāšu ar medu.

(*Pieved Kraukšķīti pie savas mājiņas, abi apsēžas*)

Nu? Sasildījies? Es esmu lācis Ķepuks, bet kas tu tāds?

Kraukšķītis: Esmu Kraukšķītis, piparkūku vīriņš, mani izcepa Sniegbaltīte. Es devos līdz sniegpārslīņām, jo gribēju ātrāk sagaidīt Ziemassvētkus, taču viņas tik traki virpuļoja, ka es mežā apmaldījos...

Ķepuks: Tā, tā... Nu, es jau varētu tev palīdzēt. Pats tu pa kupenām nekur tālu netiksi, kājeles tev par īsām (*žāvājas*), tikai es drus-drus-drusciņ... pa-gu-lē-šu... Un tad...

Latviešu tautasdziesma „Danco, lāci”

(*Ķepuks aizmieg, aiz loga lūr lapsa Okšķere. Kraukšķītis, to ieraugot, paslēpjas aiz medus poda, lapsa meklē un atrod Kraukšķīti*)

Okšķere: Mmmm... Garšīgi smaržo!

Vai re, kāds!!! Šito es paķersu līdz! Ņamm, ņamm! (*parauj Kraukšķīti sev līdz*)

Ātrāk, ātrāk uz māju!

(*pielido vārna Ķērce*)

Ķērce: Krrrā! Krrrā!!! Ko tu, Okšķere, tur nočiepi? Krrrā?

(lapsa sabīstas un palaiž vaļā Kraukšķīti, no met pie mājiņas, kur rosās sniegavīrs Snigis)

Sniegavīrs: Ai, ai... Atkal tā okšķerē kaut ko pastrādājusi! Ko tā vārna Ķērce tā ķerca?
Kas tad tas?

Vai! Kāds vīrelis!

Pavisam tā lapsa tevi samocījusi... Nāc manā mājā atpūties! Stāsti, kas tu esi?

Kraukšķītis: Esmu Kraukšķītis, piparkūku vīriņš, mani izcepa Sniegbaltīte. Es devos līdz sniegpārslīnām, jo gribēju ātrāk sagaidīt Ziemassvētkus, taču viņas tik traki virpuļoja, ka es mežā apmaldījos, lācis Ķepuks būtu mani aiznesis tālāk, bet aizmiga. Un tad mani nočiepa lapsa Okšķere, viņu iztraucēja vārna Ķērce, un tā es attapos pie tavas mājas, Sniegavīriņ!

Sniegavīrs: Vai! Vai! Labi jau labi! Es tev palīdzēšu. Rīt es iesēdināšu tevi ragaviņās un aizvedīšu uz Ziemassvētkiem!

Deja „Man bij’ viena liela vista”

(Pie Sniegavīra mājas pielido žagata Žadze)

Žadze: Žag, žag! Žag, žag!

Atkusnis nāk! Atkusnis nāk!

Tūliņ būs klāt! Žag, žag! Žag, žag!

Sniegavīrs: *(saķer galvu šausmās)*

Ko tu saki žagata Žadze? Šausmas!!! Šausmas!

Jābēg pie Ziemeļa!

Kraukšķītis: Bet es? Kā tad es??? Un Ziemassvētki?..

Žadze: Žag, žag! Gan atkusnis tevi atradīs, iemīcīs peļķē, žag!

Un beigts tu būs, žag, žag, žag! *(smejas)*

(atlaižas vārna Ķērce)

Ķērce: Ahā! Krā! Re, kur tu esi! Lapsa nav tevi apēdusi.

Krā! *(ieknābj Kraukšķītim)*

Varbūt es varētu tevi pagaršot?

Žadze: Nē! Viņš ir mans!

Ķērce: Nē! Mans! *(abas plēšas, Kraukšķītis pa vidu, aizgrūstās līdz suņa būdai)*

Suns: Vau! Vau! Kas te par traci?

Žadze, Ķērce: Žag, žag! Krā, krā! *(abas aizlaižas)*

Suns: Ak, tā Žadze! Ak, tā Ķērce! *(Ierauga Kraukšķīti)*

Un, kas tu vēl tāds?

Kraukšķītis: Esmu Kraukšķītis, piparkūku vīriņš, mani izcepa Sniegbaltīte. Es ļoti, ļoti gribu ātrāk tikt uz Ziemassvētkiem!

Suns: Ak tā? Vau! Vau! *(domā)*

Nu, labi! Sasauksim visu mājdzīvnieku sapulci un izlemsim, ko ar tevi darīt, vau!

Vau! Vau! Vau! *(sauc citus mājdzīvniekus. Nāk pīle, vista, cūka un trusis, katrs savā valodā bubinādami)*

Latviešu rotāldziesma „Gribam zināt”

(mājdzīvnieki sasēžas pie suņa būdas)

Pīle: Kas tas par svešinieku, pēk, pēk?

(rāda uz Kraukšķīti)

Trusis: Kāpēc viņš tāds nobijies? Laikam mute aizsalusi?

Vista: Kluk! Kluk! Salā sastindzis, nobijies nabadziņš...

Suns: Tāpēc jau es viņu savācu savā būdā!

Cūka: Ruk, ruk! Tava būda jau vēsa. Tev vienmēr durvis vaļā.

Pīle: Jā, pēk, pēk, es labāk ņemšu viņu pie sevis. Manā namiņā ir siltāk.

Kraukšķītis: *(ieklīdzas)* Nē!

Pietiek! Es gribu uz Ziemassvētkiem! Pie Salatēta un bērniem!

(raudādams bēg prom, mājdzīvnieki izbrīnā plāta spārnus, plivina

ausis u.c.)

Ē. Silīna mūzika, I. Lasmaņa vārdi „Ežuks”

(Kraukšķītis guļ mežā salūzis, nāk vāvere un ezis)

Vāvere: Vai! Re, kur salūzis piparkūku vīriņš!

Ezis: Tāda nelaieme pašā Ziemassvētku vakarā!

Vāvere: Ko nu lai iesāk? Ne sašūt, ne salīmēt...

Ezis: Ņemsim viņu tādu pašu līdzī, aiznesīsim pie Salatēta.

Latviešu tautasdziesma „Cīpu, capu, vāverīte”

Kraukšķītis: Kas te tik pasakaini laistās?

Kas tā mirdz?

Ziemassvētki! Salatētis!

Paldies, vāverīt, paldies, ezīt!

Nu gan es visiem apsolos, ka nākamgad es būšu pacietīgāks, gaidīšu visu gadu Ziemassvētkus Sniegbaltītes cepumu kastē!

Latviešu tautasdziesma „Ziemassvētki sabraukuši”

Ierodas Salatēvs, bērni iet rotaļās ar Sniegbaltīti, runā dzejoļus, mīklas, dzied dziesmas.

Pavasara svētki Rūķu skolā un sagatavošanas klasē ABC 2000. gada 21. martā

1. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi „Gudrā ola”

2. Dzejolis „Sauls svētki” (Fr. Bārda)

Nu saulītei ataugt

sāk zelta ragi!

Nu badīties ies tā

ar kupeni sētā!

Nu badīties ies tā

ar šķūnīti pļavā,

Ar eglīti sarmā salīkušo.

Pavasars! Pavasars!

Tas paņem sauli

pie zelta ragiem

un paved viņu

zem paša jumta,

zem paša jumta,

pie paša loga,

ar zirnekļu pinumiem

aizēnota.

Un iemet pa logu

tā istabā tumšā,

ek, veselu klēpi

dzeltaina prieka!

Pavasars! Pavasars!

3. Latviešu tautasdziesma „Pavasari”

4. Dzejolis „Pavasara rīts”

Uzlec vārtu stabā gailis,

Trīsreiz plaši sasit spārnus,

Izliec zaļgojošo kaklu, -

Nodzied skaļi rīta dziesmu.

Aiz tā gaiļa uzlec saule,

Zelta zarus zarodama.

5. Latviešu tautasdziesma „Pavasara deja”

6. Deja „Kumeliņi, kumeliņi”

7. Deja „Gailītis un vistiņa”

8. Dzejolis „Saulīti gaidot”

Aiz upes lejā pūpoliņš,

Jau sidraba actiņas pavēris viņš –

Drīz būs tam samta kažociņš

Ai pūpolīti, muļķīti!

Vai saulīti kažokā gaidīji?

Vai viņu projām raidīsi?

Ai pūpolīti, muļķīti!

Es gan, es gan ne tā kā tu,

Es kažociņu jau nosviedu,

To kurmīša mājīņai uzsedzu,

Lai sildās nu!

Bet pats, bet pats kā strazdiņš mazs

Nu lecu un deju bez mitas (apstājas).
Vēl kājiņas labprāt noautu
Un pļaviņā kūleni izmestu...

Lūk, kā es saulīti sagaidu!

Ne tā kā tu...

9. Deja „Lācīts kāpa ozolā”
10. ABC mīklas
11. Latviešu tautasdziesma „Runcis un peles”
12. Austriešu tautasdziesma „Kaķēni”
13. Angļu valodā
14. Uztājas ansamblis „Puķu bērni”
15. Latviešu rotaļdziesma „Zvejnieks mani aicināja”
16. Latviešu rotaļdziesma „Skaisti dziedī, lakstīgala”
17. Latviešu tautasdziesma Ē. Siliņa apdarē „Nokul mani, māmuliņa”
18. Latviešu rotaļdziesma ”Gulēja saulīte”
19. Latviešu tautasdziesma „Šūpojiesi, tautu meita”

Bērni dodas šūpoties un ripināt olas.

Mātes dienai veltīts Rūķu skolas un sagatavošanas skolas ABC izlaiduma uzvedums 2000. gada 12. maijā

1. **Latviešu tautasdziesma Ē. Siliņa apdarē „Mana mīļa māmuliņa”**
2. No teiku salas
Ziedonis
Ar baltu gulbi
Atbraucis
Viscauri baltos
Ziedos tīts,
Uz pleca zeltains
Taurenīts...
3. **Tautas deja „Sijā auzas, tautumeita”**
4. Latviešu tautas dainas
Mana mīļa māmuliņa
Mani mīļi audzināja
Pati māte dubļus bridā
Mani nesa rociņā.
 To puisīti suņi rēja
 Kas tētiņu neklausīja.
 To meitiņu tautas mīl,
 Kas klausīja māmuliņi.
Pie māmiņas es uzaugu
Kā rozīte ziedēdama,
Ar puķīti rotājos,
Saulītē sildījos.
 Padomam vien turēju
 Savu vecu māmuliņu;
 Kad pietrūka padomiņa,
 Māmiņai pavaicāju.
Kur, puisīt, tu būt' ņēmis
Savu gudru padomiņu,
Ja nebūtu māmuliņa
Tevi gudru audzējusi?
 Nopin man, māmuliņa,
 Visu puķu vainadziņu;
 Liec manā galviņā
 Visu gudru padomiņu.
5. **Latviešu tautasdziesma A. Žilinska apdarē „Viena pati magonīte”**

6. J. Peters „Zīmējumi”
- Es uzzīmēju dziesmiņu. Kā?
Apkārt radio, vidū – dziesmiņa. Tā.
 - Es uzzīmēju māmiņu. Kā?
Apkārt auksti, vidū – saulīte. Tā.
 - Es uzzīmēju tētiņu. Kā?
Liela, liela avīze – apakšā tētiņš. Tā.
 - Es uzzīmēju māsiņu. Kā?
Maza, maza meitiņa, māmiņa nepērk. Tā.
 - Es uzzīmēju miedziņu. Kāpēc?
Man miedziņš nenāk. Tāpēc.
 - Es lielu bēdu uzzīmēju. Kā?
Visi lieli cilvēki stāv un raud. Tā.
 - Es lielu prieku uzzīmēju. Kā?
Visi veseli – maizītes pietiek. Tā.
7. **Dziesma „Nikīgā notiņa”**
8. **D. Cabes mūzika, J. Baltvilka vārdi „Burvju durtiņas”**
9. Deja „Klip, klap dancis”
10. Deja „Cielava baltgalve”
11. Vai tu zini kurp tu dodies,
Manu mazo sienāzīt?
Vai tu zini to, ka šodien
Beidzas tavi siltie rīti?
Tavas lelles saldi sapņos
Vēl par rotaļstundām raitām.
Bet tu steigsies sevi sapost
Vienmēr jaunām skolas gaitām.
Beidzas saules gadu rīti
Sākas lielas, garas dienas.
Jāmācās mums, sienāzīti,
Pašiem sevi dzīvē ienest.
12. Priekšnesumi angļu valodā
13. **A. Žilinska mūzika, E. Līdumas vārdi „Pirmā svītriņa”**
14. **Apliecību izsniegšana**
15. **S. Silavas mūzika un vārdi „Ziņkārīgais deguntiņš”**
16. J. Osmaņa dzeja (*Pasaku rūķu veltījums Ziedu rūķiem*)
Aiziet Sprīdītis pasaulē tālā,
Sirds viņam kņud un acis zib.
Ne tikai sienāzi siena vālā –
Visu viņš redzēt un iepazīt grib.
Pasaulē lielā, pasaulē plašā,
Jūs iesiet sprīža vīriņam līdz.
Lai ik uz soļa jums aizraujas dvaša,
Un lai jums ceļvedis piepalīdz!
17. **Latviešu rotaļdziesma „Cep, cep kukuļus”**
18. **Rotaļdziesma „Vilcieniņš”**
19. **Koncerts bērniem un vecākiem: 1. Ansamblis „Dziesmiņa” dzied dziesmas:**
- Z. Žukovska mūzika, L. Vāczemnieka vārdi „Diendusa”
 - I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi „Maizīte”
 - A. Kaužēnas mūzika, V. Lūdēna vārdi „Poga”
2. **Sestdienas teātra skolas uzvedums veltīts māmiņām un pavasarim**

**Rūķu skolas Ziemas Saulgriežu uzveduma
„Kaķīša dzirnaviņas” scenārijs
2000. gada 21. decembrī**

Lausks – Ķēniņš staigā ar sudraba cirvīti un piesit. Istabā gul Runcis, sālsgrauds, grīdas lupata, tējkanna.

Latviešu tautasdziesma „Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu”
Runcis (Teicējs) „Ā, vecais ķēniņa dēls atkal spārdās?”

Tējkanna „Būtu labāk gājis paskatīties, ko klētī peles dara, pietiks gulēt!”

Mežinieks „Vai Tu iesi peļot?”

„Ko tu te maisies pa kājām!”

Runcis „Ej nu peļot tādā laikā, kad tev nav ne cimdu, ne zeķu!”

Sālsgrauds „Nu saki – ko Tev tās kājas palīdz? Redzi, ka es iztieku bez tām ar galvu vien, jo es esmu Zemes sāls.”

Lupata „Un kas kait lupatām aizkrāsnē? Pa dienu nostrādājies un, kad noberzts galds un trauki,

sildies aizkrāsnē līdz rītam. Ū, nedod Dievs, ja Tevi aptin ap kāju kāds klaidonis un vazā pa pasauli tādā laikā.”

Tējkanna „Ziemu es mīlu piemiegt acis, piemiegt acis un sapņot. Es redzu zemi, kur tējas koks zied un zilus karaļa svārkus, kuros lokās zelta pūķis, redzu divpadsmit dāmu, divpadsmit tējas rožu lēkājām noreibušām acīm.”

Sālsgrauds „Runcīt, runcīt, pastāsti pasaku!”

Runcis (teicējs) „Reiz vecos laikos, kad tie labie gadi bij, vienam kaķītim bij dzirnavas. Viņas gāja dienu un nakti: murr, murr, murr! Tur bija riekstu un mandeļu gaņģi, tas bija vecos laikos. Apiniši gan dzirnavu sienu bija viegli noputējuši ar miltu putekļiem. Dzirnās dūca, ūdens stabulēja.”

Rūķi dzied „**Bērni gaida ziemiņu**”, **Ē. Siliņa mūzika**, **Z. Purva vārdi**

Meža rūķi runā tautasdziesmas

Deja „Māte teica Jancītim”

Deja „Seši mazi bundzenieki”

Runcis „Tā tas gāja, līdz kaķīša meitām sāka braukt precinieki. Kaķītis gribēja tām dot lielu pūru.” (*precinieki nāk pēc meitām un aizved uz savām mājām*).

Runcis „Kaķītis iekļājā dzirnavas Melnajam Runcim, kas bija ļoti bagāts, un sargāja velna naudas lādi vecās pils pagrabā. Kad kaķītis bija izprecinājis savas meitas, viņam pāri bija palicis tikai baltais melderka kažoks. Atnāca Melnais runcis, velni un raganas un patrieca kaķīti no dzirnavām.”

Dejo Pasaku rūķi un skolotāja „Uz augšu paceļ ķepiņas”.

Kaķītis „Vai tad es esmu bez radiem? Ir akmens rūkdams griežas pulkā, kad straume viņu nes. Iešu pie radiem. (*Iet pie pirmās meitas. Tā cienā kaķīti ar pienu, krējumu, sieru.*)

Kaķītis (paēdis) „Dzirnavas man atņēma Melnais runcis, man pieder tikai baltais melderka kažoks.”

Vīrs „Vai tad nevarēji ko iekrāt vecumdienām?”

1. meita „Uz mums neceri, mums vēl jādomā par bērniem, nevar taču tos kā ubagus laist pasaulē.”

Vīrs „Tev jau tagad daudz vaļas, vari izstaigāties.” (*Kaķītis aiziet*)

Nāk trīs gani, spārda bumbu, grūsta kaķīti.

2. meita „Kas tas par ubagu blandās pa ceļu?”

Inspektors „Starp kaķiem arvien vairāk zūd tikumi.”

Kaķītis „Visi mani radi ir bagāti. Kad man būtu viens radiņš tik nabags un nelaimīgs kā es pats, tas būtu mani pažēlojis.”

Latviešu tautasdziesma „Vērupu, vērupu, šļūcu, šļūcu”

(*Kaķītis atnāk līdz pilij. Apsēžas pie durvīm.*)

Pavārs „Ei, kas tu pa ciemiņu? Skaties – kaķis! Tas nekas, ka tāds nonīcis, gan atkopsies! Tev jau nebūs jādzīvo savā maizē.” (*Iedod piena krūzīti un baltu kažociņu kaķītim.*)

Ilzīte „Kāds jauks mīļš kaķītis. Man tik skumji tumšajās pils istabās. Tēvs arvien vēl sēro pēc mātes. Nāc, kaķīti, iesim pie ķēniņa, pastāsti viņam pasaku.” (*Aiziet pie ķēniņa.*)

Kaķītis „Man bija skaistas baltas dzirnavas, tās man atņēma Melnais runcis. Meitas mani atraidīja, zēni mocīja, bet es to pieminu bez naīda un sāpēm.”

Ķēniņš „Saki, ko lai es daru Melnajam runcim?”

Kaķītis „Ei, ķēniņ, es nepieminu ļaunu!”

Ķēniņš „Un ko lai es daru tavām nepateicīgajām meitām?”

Kaķītis „Dari viņām tikai labu. Kad es kā ubags gāju pasaulē, tad jau sāpju bija diezgan. Kāpēc vairoto sāpes, lai labāk vairojas prieks!”

Ķēniņš „Un ko lai es daru tiem puikām, kas tevi tik nežēlīgi mocīja?”

Kaķītis „Ei, ķēniņ, es nepieminu ļaunu. Šie mazie ļaudis ir tik ziņkārīgi. Viņi vēl nezina, kā sāp. Gan mēs vēl paliksim labi draugi.”

Ķēniņš „Iedziet eglītē svecītes, lai apkārt laime un prieks, līksmosim, bet dzirnavas tev jādabū atpakaļ, melderis tu esi un melderim tev jāpaliek.” (*Rūķīši padzen Melno runci no dzirnavām.*)

Visi dejo un dzied „Zvaniņš skan”

L. Bekmaņa mūzika un vārdi, E. Mindenberga atdz. „Eglīte”

Latviešu tautasdziesma „Adat, meitas, ko adat!”

Latviešu tautas dziesma „Danco, lāci”.

Latviešu rotaļdziesma „Tūdaliņ, tagadiņ.”

Lielās dienas sarīkojums Rūķu skolā

2001. gada 22. martā

Uzveduma „**Kā garausis Lielais dējējs olas dēja**” scenārijs.

Vistu kūts. Tā varētu būt gan tradicionāla, gan ļoti nosacīta. Svarīgākais, lai būtu lodziņš, taču arī bez tā var iztikt, ja režisoram netrūkst asprātības.

Ciba. Kāā...kā...kā man tas izdevās! Māmiņ, māmiņ, es izdēju savu pirmo oliņu.

Garausis (uznāk) Čau, Ciba! Ko klaigā?

Ciba. Čau, Garausīt! Es izdēju savā mūžā pirmo oliņu!

Garausis. Čība un čaumala! Nu tad dēj nākamo.

Ciba. Kā nākamo?

Garausis. Lieldienas nāk virsū, man vajag veselu maisu.

Ciba. Es nezinu...Es nemāku – dēt citu pēc citas.

Garausis. Man liekas, ka es gan māku. Čība un čaumala, parādi, kā to dara – es dēšu pats.

Ciba. Ko tur rādīt, notupies un dēj.

Garausis. Vai šitā?

Ciba. Jā, Garausīt.

Garausis. Paklau, Ciba, lai man būtu stimulš, pieņemsim, ka to tavu pirmo olu izdēju es.

Ciba. Nē, eš tā neesmu ar mieru.

Garausis. Čība un čaumala, vienalga Gailis...

Gailis (*vai gaiļa balss*). Kikerigā! Jā, jā, jā! Atkal man izdējās ola kārtējā! (*prom*)

Garausis. Nu, vai dzirdēji?

Ciba. Tev taisnība, Garausīt...Labi. Dēj manā vietā nākamo oliņu, bet es aiztecēšu paskubināt māsiņas, ja jau Lieldienas nāk virsū...

„Gudrā ola”, A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi.

Ciba. Bet kas tās par čībām un čaumalām?

Garausis. Tā tāda garaušu frazeoloģija. Tas man ir vienīgais mantojums no vectētiņa.

(*Ciba atmet ar roku un aizlavās, tūliņ uznāk Pēcis. Garausis to visu nemana.*)

Viņš krita varoņa nāvē Lielajā kaujā ar medniekiem, kurā diemžēl cietām neveiksmi.

Pēcis (sniedz roku). Iepazīsimies – Pēcis.

Garausis (sniedz roku) Lielais Dējējs.

Pēcis. Ā. Bet vai tad Tu neesi Lieldienu zaķis?

Garausis. Lieldienu zaķi ir tie, kas dala citu dētās olas, bet mēs, garauši Lielie Dējēji, dējam paši.

Pēcis. Ā...

Garausis. Bē, čība un čaumala!

Pēcis. Ko, ko?

Garausis. Neko, neko.

Pēcis. Ā. Bet vai es drīkstu tev kaut ko lūgt, Lielais Dējēj?

Garausis. Lūdž, Pēcīt, lūdž.

Pēcis (rāda Garausim krāsainu koka olu). Kad tu dalīsi olas, vai Tu šo nevarētu piespēlēt kaimiņu Normundam?

Garausis. Jā, bet kādēļ?

Pēcis. Redzi, tā ir koka ola. Normunds mani allaž izāzē, un šoreiz es gribu izāzēt viņu...Vai iedosi?

Garausis. Visu var sarunāt.

Pēcis. Paldies... Bet man ir vēl viens lūgums, Lielais Dējēj. Kad tu krāsosi olas, vai ņemsi mani palīgā?

Garausis. Čība un čaumala – ņemšu!

Pēcis. Vai, cik labi! Redzi, mans sapnis ir kļūt par krāsotāju. Esmu nokrāsojis jau visu, ko var un ko nevar nokrāsot, bet pie olām vēl neesmu ticis.

Garausis. Tiksi, Lielais Krāsotāj, tiksi!

Pēcis. Paldies...Tad nu dēj tālāk, bet es skriešu pēc krāsām un pindzeles (*prom*).
Bērni, vai palīdzēsīt sameklēt?

Pasaku kamolīts.

Rotaļas: **Vācu bērnu rotaļa „Mīlo draudziņ, dejojot nāc!”**

Igaņu tautas rotaļa „Pietuptions!”

Ciba (uznāk) Vai, Garausī, manas māsiņas dēj kā trakas, kad pateicu par Liieldienām.

Garausis. Čība un čaumala! – tad jau maiss būs pilns!

Ciba. Būs, būs. Bet kā tev pašam?

Garausis. Tik ātri nedējas, kā gribētos. Pagaidām tikai viena (*rāda uz koka olu*).

Ciba. Vai cik skaista! Mums gan tik skaistas neiznāk.

Garausis. Bet mums iznāk.

Ciba. Lai tev veicas. Bet es vēl aiztecēšu uz kaimiņsētu (*prom*).

Lapsa (lūr pa lodziņu) Sveicināts, saldaiss zaķu jaunekli!

Garausis. Cau, riebīgā Lapsa!

Lapsa. Ko tu tik nelaipns, mīļumiņ?

Garausis. Čība un čaumala! – Vai neredzi, ka es strādāju?

Lapsa. Ko tu, čabulīt, strādā?

Garausis. Olas dēju.

Lapsa. Tu – olas? Dēj?

Garausis. Jā, apnika man tā kāpostu audzēšana, sāku dēt olas.

Lapsa. Kādus kāpostus? Kāpostus tak cilvēki audzē.

Garausis. Cilvēki audzē svaigos kāpostus. Skābos kāpostus jau sen audzē garauši.

Lapsa. Ko tu neteiksi!

Garausis. Teikšu tikai to, ka tu esi nemācīta un atpalikusi, rudā čupa.

Lapsa. Vai tiešām?

Garausis. Bez šaubām. Vai tu, piemēram, esi kaut ko dzirdējusi par internetu?

Lapsa. Nē

Garausis. Nu re, par internetu neko nezini, par kāpostu audzēšanu arī ne...

Lapsa. Tev taisnība, zelta zaķīt, esmu veca un muļķe. Gribēju tālab tevi ielūgt uz vakariņām, lai tu mani pamācītu.

Garausis. Čība un čaumala! – es taču dēju.

Lapsa. Tu varētu dēt arī pie manis.

Garausis. Nevarētu.

Lapsa. Kālab?

Garausis. Tur nav veselīgas dēšanas atmosfēras.

Lapsa. Ak šitā...Bet saki, kam tu dosi pirmo oliņu, ko izdēsi?

Garausis. Vēl nezinu.

Lapsa. Tu varētu dot man.

Garausis. Varbūt arī varētu...Piekāp vēlāk.

Lapsa. Paldies. Lai tev veselīga atmosfēra! (*Pazūd, bet tūliņ atkal parādās*). Nu tad tu, sudrabiņ, vakarā atnāksi pie manis?

Garausis. Tad jau redzēs.

Lapsa. Atnāksi, atnāksi! Es tev izvārīšu tējiņu (*pazūd*). Tu jau nemaz nezini, kas pavasarī notiek dabā!

Latviešu tautsdziesma „Pavasari”.

Vilks (*logā*) Ei, tu tur, ko tupi kā vilcēns aizkrāsnē?

Garausis. Netraucē, es dēju.

Vilks. Bet vai tu nezini, kas es esmu?

Garausis. Man nav laika zināt, es dēju.

Vilks. Bet es esmu vilks.

Garausis. Tad jau labi.

Vilks. Bet vai tu nō manis nebaidies?

Garausis. Nē!

Vilks. Bet es ēdu zaķus.

Garausis. Liela muiža, katrs kaut ko ēd.

Vilks. Nezinu, kā tai muižā, bet es ēdīšu tevi.

Garausis. Labi, labi, tikai pagaidi – man šobrīd nav laika. Es dēju. Re, čība un čaumala! Izdējās. (Dod Vilkam koka olu). Apēd vispirms šito, bet es pa to laiku nomazgāšos, lai būtu garšīgāks.

Vilks. Bet pasteidzies! (Pazūd, bet pēc mirkļa vilka balss: Aū! Mans zobīņš. Mans pēdējais zobīņš. Aū!, Aū!

Lapsa (logā) Briljanta zaķīt, nu vai izdēji?

Garausis. Izdēju, bet Vilks Man to izkrāpa.

Lapsa. Vilks!

Garausis. Jā, Čība un čaumala. Viņš tepat vēl grozās.

Deja „Kas kaitēja”

Lapsa. Tu nenāksi?

Garausis. Ej labāk vārīt burkānu tēju. Es, čība un čaumala, saķemmēšos un uzskrullēšu ūsas.

Lapsa. Čau, čaumala un čība! Es gaidīšu. (Pazūd, bet pēc mirkļa atskan Lapsas balss) Vaiī! Vaiī! Palīgā! Vaiī!

Ciba (nāk ar lielu grozu). Te būs oliņas, Garausīt!

Garausis. Tu re, cik daudz mēs sadējām!... Tagad iesim krūmos krāsot... (Sauc) Lielais krāsotāj, Pē – ci!

Pēča balss. Tūliņ, Lielais Dējēja kungs... (Uznāk, rokā milzīga ota, spainis, padusē grāmata)

Pēcis (sniedz roku cībai) Iepazīsimies – Pēcis.

Ciba. Ciba

Garausis. Tad nu jāsāk bērniem kopā rotaļāties, šūpoties un olas ripināt.

Kopā ar vecākiem:

Ungāru bērnu rotaļa „Galviņa, pleciņi”.

Latviešu tautasdziesma Ē. Siliņa apdarē „Nokul mani, māmuliņa.”

Latviešu tautasdziesma „Gulēja Saulīte”.

Izlaidums Rūķu skolā

2001. gada 11. maijā plkst. 15³⁰

1. **D. Cabes mūzika, bērnu skaitāmpants „Mēles mežģītis”.**
Igauņu rotaļdziesma „Pietuities”.
2. Pate saule pūru veda,
Visus mežus veltīdama:
Ozolam raibi cimdī,
Liepai velšu villainīte,
Smalkajami kārkliņam
Apzeltīti prievietīņi
3. Lai bij labis, kas bij labis:
Pavasaris tas bij labis.
Kumeļam zaļa zāle,
Man pašam ciema meitas.
4. Domājām, gudrojām,
Ar ko laukus pušķosim.
Sēsīm rudzus, sēsīm miežus,
Dēstīsim ozoliņus.
5. **Dziesmas „Nikīgā notiņa”**
„Rūķītis”
Latviešu tautasdziesma „Lācīts kāpa ozolā”
6. *Deja – Zvejnieciņš.*
7. Kas tas bija, kas atjāja
Ar dūmainu kumeliņ?
Tas atnesa kokiem lapas,
Zemai zaļu dāboliņ.
8. Kas, birzīte, tev uzsedza
Tādu zaļu villainīti?
Man uzsedza silta saule,

9. Pavasara lietutiņ
Gaidīt gaidu to dieniņu,
Kad atnāca pavasars:
Skan dziesmiņas, skan koklītes
10. Pūš ganiņi stabulīts
Skaisti zied purenīte
Ezeriņa maliņā;
Tur es dzišu svētu rītu
Raibas govis paganīt.
11. **Dziesma māmiņām Z. Žukovskis, L. Vāczemnieks „Diendusa”**
12. Neviens putnis tā nedūc,
Kā dūc meža balodītis;
Neviens mani tā nemīl,
Kā mīl mani māmuliņe.
13. Es piedzimu māmiņai
Vizbulīšu laiciņā.
Kad uzaugu liela meita,
Sauca mani Vizbulīti.
14. Laba mana māmuliņa
Labi mani mācījusi;
Ne sunīša kājām spert,
Ne guntiņas pagalīti.
15. Kurš putniņš agri ceļas,
Agri slauka deguntiņu,
Kurš bērniņš mātei klausā,
Agri ēda brokastīņu.
16. Māmiņa, kad agri rītos
Istabā pie manis nāk,
Sauls zaķēni tad bariem
Sienās, griestos dejojot sāk.
17. Bet ikreiz, kad māmuliņa
Blakus man pa ielu iet,
Ielas abās pusēs rindā –
Košas brīnumpuķes zied.
18. **Ē. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi „Grāmata”.**
19. **Deja – Dipu, dap.**
20. Mīļo māmiņ, nu es liela,
Nu es liela meita jau.
Rīt uz skolu, rīt uz skolu
Jāsāliek jau soma man.
21. Mīļo tēti, mīļo tēti,
Nu es liela meita jau.
Rīt uz skolu, rīt uz skolu
Jādodas ir arī man.
22. Lelles, lāči, rūķi – mazais,
Atnākšu pie jums es rīt.
Noglāstīšu, pastāstīšu,
Kā man skolas dienas rīt.
23. Paliec sveika, mazā skola,
Rīdze, paliec sveika tu.
Gudrības, ko manim devi,
Lielā skolā ņemšu līdz.
24. Apliecību izsniegšana.
25. **D. Cables mūzika, J. Baltvilka vārdi „Burvju durtiņas”.**
26. V. Lukss „Lasīt ir jāprot”
Lasīt ir jāprot! Nav labi tā, -
Ne burta ja nepazīst grāmatā!
Gadīties var tad kā Andrejam,
Kad vakar pēc maizes bij jāiet tam.
Neprata izkārtnes saburtot –

- Neprata lasīt, kā draugi prot.
Iegāja veikalā kādā – paties, -
Daudz tur bija ko skatīties.
- Pēkšņi viens prasa – Kā tad mums būt, -
Lūdzu, vai bārdū jums jaunekli skūt? –
Nu tikai redz viņš – nelaime tā, -
Iegājis bija viņš frizētavā.
27. Cik Draiskulim gadu,
Cik Draiskulis vecs,
Tas uzzināms viegli
Bez vecāku pasēm,
Pirms mirkļa vēl
Kaimiņu pagrūda plecs.
Rāms iegāja klasē,
Un pēkšņi tverts
Klusajā skaidrības lokā,
Viņš kļuva mums cilvēks
Ar grāmatu rokā.
28. **A. Kaužēnas mūzika, A. Ivaskas vārdi „Cik, cik, cik”**
29. J. Nekrošus „Stundas”
Man šādas stundas –
Valodu – runāt,
Burtiņus – rakstīt,
Saulīti – zīmēt,
Dziesmiņu – dziedāt.
Man šādas stundas –
Darbiņu – darīt,
Māmiņu mīlēt,
Zemīti – mīlēt.
Dzimteni cienīt.
- Man šādas stundas –
Iet gaismas ceļus,
Taisnības ceļus,
Iet pretī saulei,
Dziesmu tai dziedāt.
30. **Deja „Vilciņš zaķi aicināja”**
31. A. Sakse „Lūgums pulkstenim”
Pulkstenīti, tiku – taku,
Paklausies, ko es tev saku:
Rītā labi skaļi zvani,
Tā kā pamodini mani!
Lai var saule smaidot sacīt –
Bērniem agri vaļā acis,
Lai ir diena gara, gara,
Man daudz darba jāpadara.
32. **Rotaļdziesmas kopā ar vecākiem:
Vācu bērnu rotaļa „Mīļo draudziņ, dejot nāc”
Latviešu rotaļdziesma „Kas dārzā”
Latviešu rotaļdziesma „Gribam zināt”**

Mūzikas satura apjoms
dzirdes attīstības pulciņā “Dziesmiņa”
1996./97. – 2000./2001. mācību gadā

Dziesmas par rudeni, maizi, dabu

1. Latviešu tdz. “Rudentiņš – bagāts vīrs”
2. Latv. tdz. “Rudens nāk”
3. P. Dambja mūzika, latv. tdz. vārdi “Rīta dziesmiņa”
4. Latv. tdz. “Kur palika vasariņa”
5. Latv. tdz. “Sīki, mazi žagariņi”
6. Latv. tdz. “Cipu, capu vāverīte”
7. Latv. tdz. “Mini, mini mīkliņu”
8. Latv. tdz. “Zinu, zinu, bet neteikšu”
9. Latv. tdz. “Sen jau, sen jau Piču neredzēju”
10. Latv. tdz. “Kur tu teci, gailīti”
11. Ukrainu tdz. “Jaurā deja”
12. R. Paula mūzika, Raiņa vārdi “Putniņš uz zara”
13. Ē. Siliņa mūzika, I. Lasmaņa vārdi “Ežuks”
14. J. Ozoliņa mūzika, L. Vāczemnieka vārdi “Kukulītis”
15. V. Šalaka mūzika, Z. Purva vārdi “Cepu, cepu kukulīti”
16. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi “Sēņotāji”

Mārtiņi

17. Latviešu tdz. “Labvakaru, Mārtiņtēv”
18. Latv. tdz. “Mārtiņami gaili kāvu”

Ziemas saulgrieži, dziesmas par ziemu

19. V. Kaminska mūzika, latv. tdz. vārdi “Nu ir svētki sabraukuši”
20. Latv. tdz. “Pūti, pūti, ziemelīti”
21. Latv. tdz. “Danco, lāci”
22. Latv. tdz. “Ko mēs, bērni, darīsim”
23. Latv. tdz. “Vai priedīte, vai eglīte”
24. E. Goldšteina mūzika, I. Lasmaņa vārdi “Ziemas miegs”
25. V. Kaminska mūzika, B. Saulīša vārdi “Dziesma par lāci”
26. Ievas Zariņas mūzika un vārdi “Ziema mežā”
27. Latv. tdz. “Sniga sniegi, putināja”

Dziesmas par Sauli

28. E. Īgenbergas mūzika, latv. tdz. vārdi “Mīlu, mīlu siltu sauli”
29. Latv. tdz. “Saulē brauca pār ezeru”
30. Latv. tdz. “Noriet saule vakarāi”
31. Latv. tdz. “Saulē pina vainadziņu”
32. Latv. tdz. “Ļec, saulīte”
33. Latv. tdz. “Šūpojiesi, tautu meita”

Dziesmas par dziedāšanu

34. Latv. tdz. “Celiet mani uz akmeņa”
35. Latv. tdz. “Es bij’ liela dziedātāja”
36. Latv. tdz. “Es bij’ maza meitenīte”
37. Latv. tdz. “Dziedādama vien staigāju”

Šūpla dziesmas

38. K. Mediņa mūzika, dainu vārdi “Miedziņš bērnu kaitināja”
39. Latv. tdz. “Aijā žūžū, lāča bērni”
40. Latv. tdz. “Aijā, Ancīt, aijā”

Rotaļdziesmas

41. Rotaļdziesma “Seši mazi bundzeniēki”

42. Rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi"
43. Rotaļdziesma "Zvejnieks mani aicināja"
44. Rotaļdziesma "Gribam zināt"
45. Rotaļdziesma "Plaukstīņpolka"
46. Rotaļdziesma "Man pazuda atslēdziņa"
47. Rotaļdziesma "Magonīte"
48. Rotaļdziesma "Ko mēs, bērni, stādīsim"
49. Rotaļdziesma "Kas dārzā"
50. Rotaļa "Nokul mani, māmuliņa". Ē. Siliņa mūzika, tdz. vārdi

Ziemassvētku dziesmas

51. Klusa nakts
52. Jūs, bērniņi, nāciet
53. Ak eglīte
54. Zvaniņš skan

Agitas Kaužēnas dziesmas

55. A. Kaužēnas mūzika, Justīna Marcinkēviča vārdi "Koris"
56. A. Kaužēnas mūzika un vārdi "Jāņtārpiņš"
57. A. Kaužēnas mūzika, Janīnas Degutītes vārdi "Apsītei auksti"
58. A. Kaužēnas mūzika, Vitauta Ļūdēna vārdi "Dziesmiņa par Saules gabaliņu"
59. A. Kaužēnas mūzika, J. Marcinkēviča vārdi "Ko darīšu ziemā"
60. A. Kaužēnas mūzika, Jāzepa Osmaņa vārdi "Taurenis uz raķetes"
61. A. Kaužēnas mūzika, D. Dreikas vārdi "Kurmja bērni"
62. A. Kaužēnas mūzika, Māra Čaklā vārdi "Gumiņa"
63. A. Kaužēnas mūzika, Junnas Moricas vārdi "Jautrā vardīte"
64. A. Kaužēnas mūzika, Vitauta Ļūdēna vārdi "Krokodils"
65. A. Kaužēnas mūzika, Janas Mores vārdi "Lūgums Saulītei"
66. A. Kaužēnas mūzika, Jāzepa Osmaņa vārdi "Uz redzēšanos"
67. A. Kaužēnas vārdi, Dzidras Rinkules- Zemzares vārdi "Milti put"

Latviešu komponistu dziesmas

68. Selgas Mences mūzika, latviešu tdz. vārdi "Kalnā balta ieva ziedi"
69. Edmunda Goldšteina mūzika, Laimoņa Pēlmaņa vārdi "Zaķi vāra kāpostus"
70. S. Mences mūzika, latv. tdz. vārdi "Auklē mani, māmuliņa"
71. S. Mences mūzika, latv. tdz. vārdi "Teic, māmiņa, tu dziesmiņas"
72. S. Mences mūzika, latv. tdz. vārdi "Mēnestiņis zvaigznes skaita"
73. S. Mences mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Skumjais vakars"
74. S. Mences mūzika, J. Baltvilka vārdi "Mūsu zeme rudenī"
75. S. Mences mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Dziesmiņa par filmām"
76. A. Altmaņa mūzika, latv. tdz. vārdi "Auklē mani, māmuliņa"
77. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi "Kājaš zib, dejojot grib"
78. A. Kaužēnas mūzika, J. Nekrošus vārdi D. Avotiņas atdz. "Kaktuss"
79. A. Kaužēnas mūzika, H. Dorbes vārdi "Kam smaids, maziņā"
80. A. Kaužēnas mūzika, H. Paukša vārdi "Rūķa vārds"
81. A. Kaužēnas mūzika, U. Ausekļa vārdi "Bišu dziesmiņa"
82. A. Kaužēnas mūzika, J. Degutītes vārdi V. Līvzemnieka atdz. "Apsītei auksti"
83. A. Kaužēnas mūzika, M. Zālītes vārdi "Saules zaķīši"
84. A. Kaužēnas mūzika, H. Dorbes vārdi "Zaķītis un kaķītis"

1997./98. mācību gadā

85. Latv. tdz. "Rubenītis bungas sita"
86. Latv. tdz. "Sudraboti gaiļi dziedā"
87. Latv. tdz. "Maza, maza ābelīte"
88. Latv. tdz. "Zilīte, žubīte"
89. S. Mences mūzika, A. Pilsuma vārdi "Kas"
90. S. Mences mūzika, E. Zālītes vārdi "Lēni, lēni lido sniegi"
91. S. Mences mūzika, A. Pilsuma vārdi "Dod, Dieviņi"
92. A. Kaužēnas mūzika, M. Cielēnas vārdi "Princese un bruņinieki"
93. A. Kaužēnas mūzika, M. Zālītes vārdi "Viss, ko nedrīkst"

94. Ē. Siliņa mūzika, Z. Purva vārdi "Bērnī gaida ziemiņu"
95. E. Goldšteina mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ziemas miegs"
96. A. Altmaņa mūzika J. Poruka. vārdi "Ticība"
97. J. Porieša mūzika, I. Zanderes vārdi "Dāvana"
98. D. Cebes mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis"
99. D. Cebes mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas"
101. D. Cebes mūzika, L. Paegles vārdi "Māte"
102. S. Silavas mūzika un vārdi "Zīnkārīgais deguntiņš"
103. A. Žilinska mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas"
104. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi"
105. Rotaļdziesma "Parād", mazais balodīti"
106. Krievu tdz. "Zaķīti, mežā nāc"

1998./99. mācību gadā

107. S. Mežores mūzika, A. Zauera vārdi "Ziemas dziesmiņa"
108. D. Cebes mūzika, N. Kalniņa vārdi "Ziemassvētkos"
109. I. Andranovas mūzika, V. Plūdoņa vārdi "Ziemsvētku rūķītis"
110. A. Žilinska mūzika, E. Līdumas vārdi "Lelles jaka"
111. A. Žilinska mūzika, E. Līdumas vārdi "Kaķīts mans"
112. A. Kaužēnas mūzika, A. Ivaskas vārdi "Cik-cik-cik"
113. A. Kaužēnas mūzika, Vītauta Ļūdēna vārdi "Poga"
114. D. Cebes mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas"
115. D. Cebes mūzika, angļu tdz., atdz. A. Baiža "Puikīni"
116. J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi "Grāmata"
117. A. Altmaņa mūzika, J. Osmaņa vārdi "Sapnītis"
118. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Gudrā ola"
119. L. Garūtas mūzika un vārdi "Šūpla dziesma lellītei"
120. D. Rijnieka mūzika un vārdi "Dziedāšanas prieks"
121. D. Rijnieka mūzika, latv. tdz. vārdi "Mana balta māmuliņe"

1999./2000. mācību gadā

122. Rudentiņš R. K. 95
123. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Āboliši krīt"
124. Latv. tdz. Nu sala, nu sala
125. Latv. tdz. Ziema klāt
126. Latv. tdz. Ziemassvētki sabraukuši
127. S. Bērziņas mūzika un vārdi "Ziemsvētki klāt"
128. L. Bekmaņa mūzika un vārdi E. Mindenberga atdz. "Eglīte"
129. D. Cebes mūzika, A. Zauera vārdi "Ziemas dzejolītis"
130. S. Mences mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Dziesmiņa par karuseli"
131. J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi "Grāmata"
132. J. Karlsona mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Kur Saulīte gulēt iet"
133. J. Karlsona mūzika, O. Vācieša vārdi "Vizbulēns"
134. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte"
135. G. Dovgjallo mūzika, latv. tdz. vārdi "Jūras meita"
136. D. Rijnieka mūzika, latv. tdz. vārdi "Mana balta māmuliņe"
137. Z. Žukovska mūzika, R. Marecka vārdi "Man pazuda miegs"
138. Z. Žukovska mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Diendusa"
139. Niķīgā notiņa (Do maž.)
140. Nedēja (Do maž.)
141. Rotaļdziesma Gribam zināt
142. Dāņu rotaļdziesma Tā patīk darīt mums

2000./01. mācību gadā

143. A. Kaužēna "Laba vēlējuma vārdi"
144. Ē. Siliņa mūzika, U. Ausekļa vārdi "Mīkla"
145. Ē. Siliņa mūzika, M. Cielēnas vārdi "Maza dziesmiņa svētdienas rītā"
146. Ē. Siliņa mūzika, N. Gintares vārdi "Baltā taciņa"
147. Pirmā notiņa
148. Ē. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi "Grāmata"

149. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte"
150. S. Mences mūzika, V. Lūdēna vārdi "Dziesmiņa par karuseli"
151. S. Mences vārdi, A. Pilsuma mūzika "Dod, Dieviņi"
152. "Dievs, dod mūsu tēvu zemi"
153. N. Arnes mūzika, O. Vācieša vārdi "Strīpainā mūzika"
154. D. Jansones mūzika, V. Miķelsona vārdi "Dzīves pirmie ziemassvētki"
155. I. Smirnovas mūzika, J. Baltvilka vārdi "Par spīti naktij"
156. D. Robules mūzika un vārdi "Baltā nakts"
157. Latv. tdz. "Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu"
158. Saulieša vārdi, "Ziemassvētku dziesmiņa"
159. Latv. tdz. "Lācīts kāpa ozolā"
160. Ielu krustojumā "Ja ir gaisma zaļa"
161. Latviešu tautasdz. "Lācīts kāpa ozolā"
162. Rotaļa "Juku, juku, sīki putni"
163. Latv. tdz. "Vai tā mana vaina bija"
164. F. Abts Vokalīze F – dur
165. Latv. tdz. A. Kaužēnas apd. "Viegli mani bāliņš cēla"
166. E. Goldšteina mūz., L. Pēlmaņa v. "Draugi slimnīcā"
167. Latv. tdz. "Bēdu manu lielu bēdu"
168. Latv. tdz. "Bērīts manis kumeliņis"
169. Latv. tdz. "Pūti, pūti, ziemelīti"
170. Ē. Siliņa mūzika, Z. Purva vārdi "Bērni gaida ziemiņu"
171. S. Bērziņas mūzika un vārdi "Ziemsvētki klāt"
172. Latv. tdz. V. Kaminska apd "Nu ir svētki sabraukuši"
173. Latviešu tdz. "Danco, lāci"
174. Latviešu tdz. "Ielaidiet šais mājās"
175. R. Paula mūzika, vārdi "Ziemassvētku nakts"
176. Latv. tdz. "Ziemassvētki, liela diena"
177. Vācu bērnu dz. E. Siliņa pārveid., Z. Purva v. "Labu rītu"
178. Šveiciešu tautas rotaļa "Mazs, mazs rūķīt's"
179. I. Reizniece "Riekšava"
180. Latv. t. rotaļdz. "Parād', mazais balodīti"
181. Ungāru bērnu rotaļa "Galviņa, pleciņi"
182. Bērnu rotaļa "Mazas mūsu rokas"
183. Igaunņu tautas rotaļdz. "Pietuities"
184. Vācu bērnu rotaļa "Mīļo draudziņ, dejot nāc"
185. Latv. t. rotaļdz. "Muceniķs"

Vingrinājumi

- Radošā fantāzija krāsās;
- Iedziedāšanās vingrinājumi;
- Kustību koordinācijai;
- Izpildījuma elementu apguve: elpa, legato, staccato, non legato, crescendo, F, p;
- Skaņas veidošana: mīkstā ataka, cietā ataka;
- Ritma izjūtai;
- Logopēdisku problēmu risināšanai;
- Mūzikas attēlošana vizuāli;
- Teciņus solis;
- Galops;
- Soļošana.

Apgūtās mūzikas satura apjoms 1998./99. – 2000./2001. m.g.
Mūzikas saturs 1998./99. m. g.

Rudenī

1. Latv. tdz. "Rudentiņš – bagāts vīrs" – m₇ Sol (re¹ – do²)
2. Latv. tdz. "Mini, mini mīkliņu" – t₅ Re (re¹ – la¹)
3. Latv. rotaļdziesma "Kas dārzā" – l₆ Re (re¹ – si¹)
4. Latviešu rotaļdziesma "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
5. Latv. tdz. "Sen jau Piču neredzēju" – t₅ Re (re¹ – la¹)
6. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
7. Latv. tdz. "Mārtiņami gaili kāvu" – t₈ Sol (re¹ – re²)
8. Latv. tdz. "Labvakaru, Mārtiņtēv" – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
9. Latv. tdz. "Suņi zaķim pēdas dzina" – t₈ Fa (do¹ – do²)

Novembris – decembris

10. Latviešu tautasdziesma "Adat, meitas, ko adati" – t₈ Do (do¹ – do²)
11. Latv. tdz. "Aijā žūžū, lāča bērni" – l₆ Re (re¹ – la¹)
12. Latv. tdz. "Kur tu teci, gailīti" – t₈ Do (do¹ – do²)
13. Latv. tdz. "Pūti, pūti, ziemelīti" – t₄ fa (fa¹ – sib¹)
14. Cimdiņš – l₆ Do (do¹ – la¹)
15. Rotaļdziesma "Plaukstīnpolka" – l₆ Re (re¹ – si¹)
16. Latviešu rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
17. Rotaļdziesma "Zvejnieks mani aicināja" – l₉ Fa (do¹ – re²)
18. I. Zariņas mūzika un vārdi "Ziema mežā" – t₅ Re (re¹ – la¹)
19. I. Andranovas mūzika, V. Plūdoņa vārdi "Ziemsvētku rūķītis" – m₇ Sol (re¹ – do²)
20. D. Cables mūzika, A. Zauera vārdi "Ziemas dzejolītis" – pm₅ (mi¹ – sib¹)
21. D. Cables mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
22. Latv. tdz. "Seši mazi bundzeniņi" – l₉ Fa (do¹ – re²)
23. Rotaļa "Lācītis" – t₈ Fa (do¹ – do²)
24. V. Kaminska mūzika, Z. Purva vārdi "Zaķīši no meža lec" – t₄ Do (mi¹ – la¹)

Liieldienas

25. Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
26. Latviešu tdz. "Lec, Saulīte" – t₄ Do (mi¹ – la¹)
27. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
28. Latv. tdz. "Pavasara deļa" – t₈ Do (do¹ – do²)
29. Latv. tdz. "Atnāca Liieldiena" – t₅ Re (mi¹ – si¹)
30. Latv. tdz. "Ejiet, bērni, klausīties" – t₄ Re (fa^{#1} – si¹)
31. Latv. tdz. "Zinu, zinu, bet neteikšu" – m₇ Sol (re¹ – do²)
32. Latv. rotaļdziesma "Ko mēs labu stādīsim" – l₆ Sol (re¹ – la¹)
33. Latv. rotaļdziesma "Parād' mazais balodīti" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
34. A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – si¹)

Aprīlis – maijs

35. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Lelles jaka" – l₆ Mi (mi¹ – do^{#2})
36. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Kaķīt's mans" – t₅ Re (re¹ – la¹)
37. J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi "Grāmata" – m₇ Sol (re¹ – do²)
38. D. Cables mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – m₇ Mi (si – la¹)
39. D. Cables mūzika, angļu tdz. vārdi, A. Baižas atdz. "Puikiņi" – l₉ Fa (do¹ – re²)
40. Niķīgā notiņa – t₈ Do mažors (do¹ – do²)
41. Latv. tdz. J. Kaijaka apd. "Velc, pelīte, saldu miegu" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
42. Ē. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi "Grāmata" – m₇ Sol (re¹ – do²)

1999./2000. m. g.

Rudens

1. Labu dien' – t₅ Re (re¹ – la¹)
2. Šveiciešu rotaļdziesma "Mazs, mazs rūķīts" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
3. Ielu krustojumā "Ja ir gaisma zaļa" – t₅ Re (re¹ – la¹) iedzied. vingr.
4. Vācu bērnu dz. E. Šiliņa pārveid., Z. Purva v. "Labu rītu" – l₆ Re (re¹ – si¹)
5. Latv. tdz. "Rudentiņš – bagāts vīrs" – m₇ Sol (re¹ – do²)
6. Ukrainu tdz. "Jautrā deja" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
7. A. Žilinska mūzika, vārdi "Aboliši krīt" – l₆ Re (re¹ – si¹)
8. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji" – m₇ Mib (do¹ – sib¹)
9. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
10. R. K. 95. Rudentiņš – l₆ Do (do¹ – la¹)
11. Rotaļdziesma "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
12. Plaukstīņpolka – l₆ Re (re¹ – si¹)

Atklātā stunda vecākiem

Ziemassvētki

13. Latv. tdz. "Cipu, capu, vāverīte" – l₆ Re (re¹ – si¹)
 14. Rotaļdziesma "Danco, lāci" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
 15. Latv. tdz. "Ziemassvētki sabraukuši" – t₈ Fa (do¹ – do²)
 16. S. Bērziņas mūzika un vārdi "Ziemsvētki klāt" – t₈ Sol (re¹ – re²)
 17. L. Bekmaņa mūzika un vārdi, E. Mindenberga atdz. "Eglīte" – t₈ Fa (do¹ – do²)
 18. Ē. Šiliņa mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ežuks" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
 19. Rotaļdziesma "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
 20. Dāņu rotaļdziesma "Tā patīk darīt mums" – t₈ Fa (do¹ – do²)
 21. Latv. tdz. "Adat, meitas, ko adati" – t₈ Do (do¹ – do²)
- 21.12.1999. Ziemassvētki - koncertuzvedums**

Pavasara Saulgrieži

22. A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
23. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
24. Latv. tdz. "Pavasara deja" – t₈ Do (do¹ – do²)
25. Latv. tdz. "Spīdi nu, Saulīte" – l₆ Fa (fa¹ – re²)
26. Latv. tdz. "Runcis un peles" l₆ Re (re¹ – si¹)
27. Austriešu tdz. "Kaķēni" – t₅ Fa (fa¹ – do¹)
28. Latviešu rotaļdziesma "Zvejnieks mani aicināja" – t₈ Fa (do¹ – do²)
29. Latviešu rotaļdziesma "Skaisti dziedi, lakstīgala" – t₈ Fa (do¹ – do²)
30. Ē. Šiliņa mūzika, latviešu tdz. vārdi "Nokul mani, māmuliņa" – m₆ Fa (mi¹ – do²)
31. Rotaļdziesma Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
32. Latviešu tdz. "Šūpojiesi, tautu meita" – l₆ Mib (mib¹ – do²)

21. 03. 2000. Pavasara svētki

1. 04. 2000. Atvērto durvju diena

33. D. Čabes mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – m₇ Mi (si – la¹)
34. S. Silavas mūzika un vārdi "Zinkārīgais deguntiņš" – t₈ (la-Do) (do¹ – do²)
35. Nikīgā notiņa – Do mažors t₈ (do¹ – do²)
36. D. Čabes mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
37. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte" – m₆ fa-Fa-fa (mi¹ – do²)
38. Ē. Šiliņa mūzika, latv. tdz. vārdi "Mana mīla māmuliņa" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
39. A. Žilinska mūzika, latviešu tdz. vārdi "Viena pati magonīte" – l₆ Re (re¹ – si¹)

Mūzikas pieraksta apguve

Kustību koordinācijas izkopšana

Saskarsmes kultūras pieredzes bagātināšana ikdienā

16. 05. 2000. Mācību gada noslēguma koncerts

2000./2001. m. g.

Rudens

1. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji" – m₇ Mib (do¹ – sib¹)
2. Ē. Siliņa mūzika, M. Cielēnas vārdi "Maza dziesmiņa svētdienas rītā" – m₇ Sol (re¹ – do²)
3. Ukrainu tdz. "Jautrā deļa" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
4. Latv. tdz. "Rudens nāk" – l₃ Fa (fa¹ – la¹)

Ziema

5. Latv. tdz. "Vai priedīte, vai eglīte" – t₈ Do (do¹ – do²)
6. Latv. tdz. "Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu" – t₄ Re (fa^{#1} – si¹)
7. Latv. tdz. "Adat, meitas, ko adati" – t₈ Do (do¹ – do²)
8. Latv. tdz. "Danco, lāci" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
9. L. Bekmaņa mūzika un vārdi, E. Mindenberga atdz. "Eglīte" – t₈ Fa (do¹ – do²)
10. Zvaniņš skan – t₈ Sol (re¹ – re²)
11. Ē. Siliņa mūzika, Z. Purva vārdi "Bērni gaida ziemiņu" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)

Ziemassvētku uzvedums "Kakīša dzirnaviņas"

12. Latv. tdz. "Ko mēs labu stādīsim" – t₅ Sol (re¹ – la¹)
13. Latv. tdz. "Kumeliņi, kumeliņi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
14. Latv. tdz. "Seši mazi bundzeniēki" – l₉ Fa (do¹ – re²)
15. Latv. tdz. "Kas dārzā" l₆ Re (re¹ – si¹)
16. Latv. tdz. "Zvejnieks mani aicināja" – t₈ Fa (do¹ – do²)
17. Dāņu rotaļdz. "Tā patīk darīt mums" – t₈ Fa (do¹ – do²)
18. Latv. tdz. "Plaukstīņpolka" – l₆ Re (re¹ – si¹)
19. Latv. rotaļdz. "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
20. Latviešu tautas rotaļa "Parād", mazais balodīti" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
21. Tecīņus, soļošana, galops, lecieni

Rotaļas bērnu ķermeņa apguves sekmēšanai, kustību koordinācijai

22. Igaunu t. rotaļdz. "Pietuēties" – l₆ Re (re¹ – si¹)
23. Krievu tdz. "Zaķītis" t₅ Re (re¹ – la¹)
24. Latviešu rotaļdz. "Lācīts kāpa ozolā" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
25. Latviešu rotaļdz. "Mucenieks" – t₈ Fa (do¹ – do²)
26. Ē. Siliņa mūzika, latv. tdz. vārdi "Nokul mani, māmuliņa" – t₈ Fa (fa¹ – do²)
27. Vācu rotaļdz. "Mīļo draudziņ, dejot nāc" – t₈ Fa (do¹ – do²)
28. Ungāru rotaļdz. "Galviņa, pleciņi" – l₆ Fa (do¹ – la¹)
29. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
30. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
31. Latv. tdz. "Pavasara deļa" – t₈ Do (do¹ – do²)
32. Latviešu rotaļdziesma "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)

Pavasara Saulgrieži – Mātes diēna

33. Ē. Siliņa mūzika, U. Ausekļa vārdi "Mīkla" – l₆ Re (re¹ – si¹)
34. Ē. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi "Grāmata" – m₇ Sol (re¹ – do²)
35. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte" – t₈ fa – Fa (do¹ – do²)
36. Z. Žukovska mūzika, O. Vācieša vārdi "Rīga" – l₉ Do (do¹ – re²)
37. Ē. Siliņa mūzika, N. Gintares vārdi "Baltā taciņa" – l₉ Fa (do¹ – re²)
38. Z. Žukovska mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Diendusa" – t₈ Do (do¹ – do²)
39. A. Kaužēnas mūzika, A. Ivaskas vārdi "Cik, cik, cik" – l₉ Fa (do¹ – re²)

40. D. Cabes mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – m₇ Mi (si – la¹)
41. Latv. tdz., A. Žilinska apd. "Viena pati magonīte" – l₆ Re (re¹ – la¹)
42. Latv. tdz. "Čep, cep, kukulus" – t₅ Re (re¹ – la¹)
43. Latv. t. rotaļdz. "Čapa, čapa, kājiņas" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
44. Latv. tdz. "Juku, juku, sīki putni" – l₆ Re (re¹ – si¹)
45. Bērnu rotaļa "Mazas mūsu rokas" – t₅ Mib (mib¹ – sib¹)
46. J. Ķepīša mūz., latviešu tautas teicamais pants "Pirkstiņu dziesma" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
47. Latviešu rotaļdziesma "Rotaļa" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
48. Amerikāņu bērnu rotaļa "Pirkstiņu dziesma" – t₅ Mi (mi¹ – si¹)
49. I. Reiznieces rotaļa "Riekšava" – m₇ Fa (do¹ – sib¹)
50. Bērnu rotaļa "Tuk – tuk" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
51. Latviešu rotaļdziesma "Lācīts kāpa ozolā" – t₄ Sol (sol¹ – do²)
52. Krievu tdz. "Zaķītis" t₅ Re (re¹ – la¹)

Apgūtie elementi mūzikā

1. Iemaņas nošu pierakstā (skat. pielikumā)
2. Balssaparāta apguve
3. Uzmanības noturēšana
4. Veicināta līdzskaņu "r", "l" apguve
5. Sekmēta vecumam atbilstoša kustību koordinācija
6. Sekmētas prognozēšanas un anticipācijas spējas
7. Skanošie žesti: kāja, plaukstas, stilbi, knipji (6 gadu vec.)
8. Ritma izjūta
9. Dziedošās balss apguve
10. Paplašināts diapazons
11. Veicināta emocionālā atsaucība
12. Bagātināta radošā pašpiederze
13. Katrā nodarbībā veicināta mūzikā nepieciešamu darba elementu apguve

**Izstrādātais ieteicamās sabalansētās mūzikas saturs pirmsskolēna
muzikalitātes, kultūridentitātes un attieksmju veidošanās sekmēšanai**

Rudeni

1. Labu dien' – t₅ Re (re¹ – la¹)
2. D. Cables mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
3. "Ielu krustojumā" Ja ir gaisma zaļa – t₅ Re (re¹ – la¹) iedzied. vingr.
4. Vācu bērnu dz. E. Siliņa pārveid., Z. Purva v. "Labu rītu" – l₆ Re (re¹ – si¹)
5. Šveiciešu tautas rotaļa "Mazs, mazs rūķī's" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
6. Latv. tdz. "Rudens" – t₈ Do (do¹ – do²)
7. Latv. tdz. "Rudens nāk" – l₃ Fa (fa¹ – la¹)
8. Rudentiņš – bagāts vīrs – m₇ Sol (re¹ – do²)
9. A. Žilinska mūzika, vārdi "Aboliši krīt" – l₆ Re (re¹ – si¹)
10. R. K. 95. Rudentiņš – l₆ Do (do¹ – la¹)
11. Ukrainu tdz. "Jautrā deļa" – t₄ Fa (fa¹ – si¹)
12. Latv. dz. "Kur palika vasariņa" – m₆ Mi (re^{#1} – si¹)
13. P. Dambja mūzika, latv. tdz. vārdi "Rīta dziesmiņa" – t₅ Sol miksolīd.skaņk. (re¹ – la¹)
14. Latv. tdz. "Kur tu teci, gailīti" – t₈ Do (do¹ – do²)
15. Latv. tdz. "Mini, mini mīkliņu" – t₅ Re (re¹ – la¹)
16. Latv. tdz. "Sen jau Piču neredzēju" – t₅ Re (re¹ – la¹)
17. Latv. tdz. "Kas tie tādi dziedātāji" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
18. Latv. tdz. "Es bij' maza meitenīte" – t₅ Re (re¹ – la¹)
19. Latv. tdz. "Es bij' liela dziedātāja" – l₆ Re (re¹ – si¹)
20. Latv. tdz. "Celiet mani uz akmeņa" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
21. Latv. tdz. "Gāj' pa ceļu dziedādama" – t₄ Sol (fa^{#1} – si¹)
22. Latv. tdz. "Cipu, capu, vāverīte" – l₆ Re (re¹ – si¹)
23. J. Roziša mūzika, latv. tdz. vārdi "Rubenītis bungas sita" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
24. Latv. tdz. "Sudraboti gaiļi dzieda" – l₃ Fa (fa¹ – la¹)
25. Latv. tdz. "Zilīte, žubīte" – t₅ Fa (fa¹ – sib¹)
26. Latv. tdz. "Maza, maza ābelīte" – t₅ Mi (mi¹ – si¹)
27. E. Goldšteina mūzika, L. Pēlmaņa vārdi "Zaķi vāra kāpostus" – m₇ Reb (do¹ – sib¹)
28. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
29. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji" – m₇ Mib (do¹ – sib¹)
30. J. Ozoliņa mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Kukulītis" – t₈ Do-Sol-Do (do¹ – do²)
31. V. Salaka mūzika, Z.Purva vārdi "Cepu, cepu kukulīti" – t₈ Sol (re¹-re²)
32. Latv. tdz. "Kas dimd, kas rīb" – t₄ mi (mi¹ – la¹)
33. Latv. tdz. "Pīnu vīzes" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
34. Latv. tdz. "Mārtiņami gaili kāvu" – t₈ Sol (re¹ – re²)
35. Latv. tdz. "Labvakaru, Mārtiņtēv'" – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
36. Latv. tdz. "Zinu, zinu, bet neteikšu" – m₇ Sol (re¹ – do²)
37. Latv. tdz. "Aijā žūžū, lāča bērni" – l₆ Re (re¹ – si¹)
38. Latv. tdz. "Suņi zaķim pēdas dzina" – t₈ Fa (do¹ – do²)
39. V. Kaminska mūzika, latv. tdz. vārdi "Nu ir svētki sabraukuši" – l₃ la-Do(sol¹ – si¹)
40. Latv. tdz. "Ziemassvētki, liela diena" – t₅ mi (mi¹ – si¹)
41. Latv. tdz. "Danco, lāci" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
42. Latv. tdz. "Pūti, pūti, ziemelīti" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
43. Latv. tdz. "Vai priedīte, vai eglīte" – t₈ Do (do¹ – do²)
44. Latviešu tautasdziesma "Adat, meitas, ko adati" – t₈ Do (do¹ – do²)
45. Cimdīņš – l₆ Do (do¹ – la¹)
46. I. Zariņas mūzika un vārdi "Ziema mežā" – t₅ Re (re¹ – la¹)

47. I. Andranovas mūzika, V. Plūdoņa vārdi "Ziemsvētku rūķītis" – m₇ Sol (re¹ – do²)
48. V. Kaminska mūzika, Z. Purva vārdi "Zaķīši no meža lec" – t₄ Do (mi¹ – la¹)
49. Krievu tdz. "Zaķīti, mežā nāc" – t₅ Re (re¹ – la¹)
50. D. Cables mūzika, A. Zauera vārdi "Ziemas dzejolītis" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
51. Ē. Siliņa mūz., Z. Purva v. "Bērni gaida ziemiņu" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
52. E. Goldšteina mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ziemas miegā" – m₇ Fa (do¹ – sib¹)
53. Vingrošanas dziesma no mūzikas izrādei "Pauks un Šmauks"
54. A. Kaužēnas mūz., J. Degutītes v., L. Vāczemnieka atdz. "Apsītei auksti" – pm₇ mi (re^{#1} – do²)
55. Latv. tdz. "Snīga sniegi, putināja" – l₉ Fa (do¹ – re²)
56. Latv. tdz. "Ko mēs, bērni, darīsim" – l₆ Do (do¹ – la¹)
57. Latv. tdz. "Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu" – t₄ Re (fa^{#1} – si¹)
58. Zvaniņš skan – t₈ Sol (re¹ – re²)
59. Ak eglīte – l₉ Fa (do¹ – re²)
60. Jūs, bērniņi, nāciet – m₇ Re (do^{#1} – si¹)
61. Fr. Grūbes mūzika, J. Mora vārdi "Klusa nakts" – t₁₁ Do (do¹ – fa²) (neatbilst pirmsskolai), bet vecāki palīdzēja
62. Latv. tdz. "Ziemassvētki sabraukuši" – t₈ Fa (do¹ – do²)
63. S. Bērziņas mūzika un vārdi "Ziemsvētki klāt" – t₈ Sol (re¹ – re²)
64. L. Bekmaņa mūzika un vārdi "Eglīte" – t₈ Fa (do¹ – do²)
65. Latv. tdz. "Saulē brauca pār ezeru" – t₅ Sol (sol¹ – re²)
66. Latviešu tdz. "Lec, Saulīte" – t₄ Do (mi¹ – la¹)
67. Latv. tdz. "Pavasari" – l₆ Re (re¹ – si¹)
68. Latv. tdz. "Pavasara deja" – t₈ Do (do¹ – do²)
69. Latv. tdz. "Ejiet, bērni, klausīties" – t₄ Re (fa^{#1} – si¹)
70. Latv. tdz. "Atnāca Lieldiena" – t₅ Re (mi¹ – si¹)
71. Latv. tdz. "Šūpojiesi, tautu meita" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
72. Latv. tdz. "Spīdi nu, saulīte" – l₆ Fa (fa¹ – re²)
73. A. Altmaņa mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Gudrā ola" – l₆ Sol (re¹ – re²)
74. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi "Kājas zib, dejot grib" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
75. A. Kaužēnas mūz., Justīna Marcinkēviča vārdi "Koris" – t₈ Do (do¹ – do²)
76. A. Kaužēnas mūzika, V. Ļūdēna vārdi "Krokodils" – l₇ Fa (sib¹ – la¹)
77. L. Garūtas mūzika un vārdi "Šūpla dziesma lellītei" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
78. A. Žilinska mūz., J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – l₆ Mi (mi¹ – do^{#2})
79. A. Kaužēnas mūzika, H. Dorbes vārdi "Zaķītis un kaķītis" – t₅ Re (re¹ – la¹)
- Rotaļas**
80. Latv. rotaļdziesma "Ko mēs labu stādīsim" – t₅ Sol (re¹ – sol¹)
81. Rotaļa "Plaukstīņpolka" – l₆ Re (re¹ – si¹)
82. Latviešu rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
83. Latv. rotaļdziesma "Gribam zināt" – m₁₀ Fa (la – do²)
84. Latv. rotaļdziesma "Kas dārzā" – l₆ Re (re¹ – si¹)
85. Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte" – l₆ Sol (re¹ – si¹)
86. Latviešu rotaļdziesma "Tūdaliņ, tagadiņ" – m₆ Fa (mi¹ – do²)
87. Latviešu rotaļdziesma A. Līdumas apr. "Seši mazi bundzenieki" – l₉ Fa (do¹ – re²)
88. Rotaļa "Lācītis" – t₈ Fa (do¹ – do²)
89. Latv. rotaļdziesma "Parād' mazais balodīti" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
90. Latviešu tdz. "Skaisti dziedī, lakstīgala" – t₈ Fa (do¹ – do²)
91. Dāņu rotaļdz. "Tā patīk darīt mums" – t₈ Fa (do¹ – do²)
92. Latviešu tdz. Ē. Siliņa apdarē "Nokul mani, māmuliņa" – m₆ Fa (mi¹ – do²)
93. Latviešu rotaļdziesma "Zvejnieks mani aicināja" – l₉ Fa (do¹ – re²)

94. Igaunju t. rotaļdz. "Pietuptions" – l₆ Re (re¹ – si¹)
95. J. Ķepīša mūz., latviešu tautas teicamais pants "Pirkstiņu dziesma" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
96. Latviešu rotaļdziesma "Rotaļa" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
97. Amerikāņu bērnu rotaļa "Pirkstiņu dziesma" – t₅ Mi (mi¹ – si¹)
98. I. Reiznieces rotaļa "Riekšava" – m₇ Fa (do¹ – sib¹)
99. Bērnu rotaļa "Tuk – tuk" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
100. Latviešu rotaļdziesma "Lācīts kāpa ozolā" – t₄ Sol (sol¹ – do²)
101. Krievu tdz. "Zaķītis" t₅ Re (re¹ – la¹)
102. Latviešu rotaļdz. "Lācīts kāpa ozolā" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
103. Latviešu rotaļdz. "Muceniņš" – t₈ Fa (do¹ – do²)
104. Vācu bērnu rotaļa "Mīļo draudziņ, dejot nāc" – t₈ Fa (do¹ – do²)
105. Ungāru rotaļdz. "Galviņa, pleciņi" – l₆ Fa (do¹ – la¹)
106. Latv. tdz. J. Kaijaka apd. "Velc, pelīte, saldu miegu" – t₄ Fa (fa¹ – sib¹)
107. Latv. tdz. "Cep, cep, kukuļus" – t₅ Re (re¹ – la¹)
108. Latv. t. rotaļdz. "Čapa, čapa, kājiņas" – t₅ Do (do¹ – sol¹)
109. Latv. tdz. "Juku, juku, sīki putni" – l₆ Re (re¹ – si¹)
110. Bērnu rotaļa "Mazas mūsu rokas" – t₅ Mib (mib¹ – sib¹)
111. Latv. tdz. "Gailīts brauca kaņepēs" – l₆ Re (re¹ – si¹)
112. J. Lipšāna mūzika, A. Auziņa vārdi "Rotaļa ar lācīti" – t₅ Re (re¹ – la¹)
113. Austriešu tdz. "Suns un kaķis" – l₆ Re (re¹ – si¹)
114. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Pirmā svītriņa" – l₆ Mib (mib¹ – do²)
115. A. Žilinska mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – l₆ Mi (mi¹ – do^{#2})
116. A. Kauzēnas mūzika un vārdi "Jāņtārpiņš" – t₈ Fa (do¹ – do²)
117. D. Cables mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas" – m₇ Mi (si – la¹)
118. A. Klāsones mūzika, J. Darginovičas vārdi "Vinnijs Pūks" – t₈ Fa (do¹ – do²)
119. A. Altmaņa mūz., L. Brieža vārdi "Mazo pērļu gliemežī" – m₉ Re (do^{#1} – re²)
120. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Lelles jaka" – l₆ Mi (mi¹ – do^{#2})
121. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Kaķīt's mans" – t₅ Re (re¹ – la¹)
122. J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi "Grāmata" – l₆ Sol (reb¹ – sib¹)
123. D. Cables mūzika, angļu tdz. vārdi, A. Baižas atdz. "Puikiņi" – l₉ Fa (do¹ – re²)
124. Niķīgā notiņa – t₈ Do mažors (do¹ – do²) ↑ ↓
125. Ē. Siliņa mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ežuks" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
126. Austriešu tdz. "Kaķēni" – t₅ Fa (fa¹ – do²)
127. S. Silavas mūzika un vārdi "Ziņkārīgais deguntiņš" – t₈ (la-Do) (do¹ – do²)
128. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte" – m₆ fa-Fa-fa (mi¹ – do²)
129. Ē. Siliņa mūzika, latv. tdz. vārdi "Mana mīļa māmuliņa" – pm₅ Fa (mi¹ – sib¹)
130. A. Žilinska mūzika, latviešu tdz. vārdi "Viena pati magonīte" – l₆ Re (re¹ – si¹)
131. Ē. Siliņa mūzika, M. Cielēnas vārdi "Maza dziesmiņa svētdienas rītā" – m₇ Sol (re¹ – do²)
132. Ē. Siliņa mūzika, U. Ausekļa vārdi "Mīkla" – l₆ Re (re¹ – si¹)
133. Ē. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi "Grāmata" – m₇ Sol (re¹ – do²)
134. Z. Žukovska mūzika, O. Vācieša vārdi "Rīga" – l₉ Do (do¹ – re²)
135. Ē. Siliņa mūzika, N. Gintares vārdi "Baltā taciņa" – l₉ Fa (do¹ – re²)
136. Z. Žukovska mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Diendusa" – t₈ Do (do¹ – do²)
137. A. Kauzēnas mūzika, A. Ivaskas vārdi "Cik, cik, cik" – l₉ Fa (do¹ – re²)
138. Latv. tdz. "Bēdu manu lielu bēdu" – l₉ Fa (do¹ – re²)
139. Latv. tdz. "Bērīts manis kumeliņis" – l₆ Re (re¹ – si¹)
140. Latv. tdz. "Vai tā mana vaina bija" – m₇ Sol (re¹ – do²)
141. Latv. tdz. L. Amoliņa apd. "Bērīts manis kumeliņis" – t₅ Re (re¹ – la¹)
142. L. Garūtas mūzika un vārdi "Zaķītis" – l₆ Re (re¹ – si¹)
143. Rotaļa „Vilcieniņš”

Izstrādātais ieteicamās sabalansētās mūzikas saturs pirmsskolēna muzikalitātes,

kultūridentitātes un attieksmju veidošanās sekmēšanai

1. D. Cables mūzika, bērnu skaitāmpants "Mēles mežģis"
2. Niķīgā notiņa – Do mažors
3. Vācu bērnu dz. E. Siliņa pārveid., Z. Purva v. "Labu rītu"
4. Ielu krustojumā iedzied. vingr.
5. Šveiciešu tautas rotaļa "Mazs, mazs rūķīt's"
6. Latv. tdz. "Cep, cep, kukuļus"
7. Bērnu rotaļa "Mazas mūsu rokas"
8. Amerikāņu bērnu rotaļa "Pirkstiņu dziesma"
9. Latv. t. rotaļdz. "Čapa, čapa, kājiņas"
10. Ungāru rotaļdz. "Galviņa, pleciņi"
11. Pirkstiņi danco
12. Bērnu rotaļa "Tuk – tuk"
13. Igaunņu t. rotaļdz. "Pietuities"
14. I. Reiznieces rotaļa "Riekšava"
15. Latv. rotaļdziesma "Kas dārzā"
16. Latviešu rotaļdziesma "Rotaļa"
17. Latviešu rotaļdziesma "Lācīts kāpa ozolā"
18. Rotaļa "Lācītis"
19. Latviešu rotaļdz. "Lācīts kāpa ozolā"
20. Latviešu rotaļdz. "Mucenieks"
21. Latviešu rotaļdziesma "Zvejnieks mani aicināja"
22. Latviešu tdz. "Skaisti dziedi, lakstīgala"
23. Latviešu rotaļdziesma "Tūdaliņ, tagadiņ"
24. Dāņu rotaļdz. "Tā patīk darīt mums"
25. Latv. rotaļdziesma "Parād' mazais balodīti"
26. Latv. tdz. "Kas tie tādi dziedātāji"
27. Latv. tdz. "Gailīts brauca kaņepēs"
28. Austriešu tdz. "Kaķēni"
29. Latviešu rotaļdziesma "Kumeliņi, kumeliņi"
30. Latv. rotaļdziesma "Gribam zināt"
31. Latv. tdz. "Aijā žūžū, lāča bērni"
32. Tūdaliņ, tagadiņ.
33. Rotaļa „Vilcieniņš"
34. Rotaļa "Plaukstiņpolka"
35. P. Dambja mūzika, latv. tdz. vārdi "Rīta dziesmiņa"
36. Latv. tdz. "Maza, maza ābelīte"
37. J. Rozīša mūzika, latv. tdz. vārdi "Rubenītis bungas sita"
38. Latv. tdz. "Zilīte, žubīte"
39. Latv. tdz. "Sudraboti gaiļi dziedā"
40. Latv. tdz. "Es bij' maza meitenīte"
41. Latv. tdz. "Es bij' liela dziedātāja"
42. Latv. tdz. "Celiet mani uz akmeņa"
43. Latv. tdz. "Vai tā mana vaina bija"
44. Latv. tdz. "Bēdu manu lielu bēdu"
45. Latv. tdz. "Gāj' pa ceļu dziedādama"
46. A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Lelles jaka"
47. L. Garūtas mūzika un vārdi "Šūpla dziesma lellītei"
48. E. Goldšteina mūzika, A. Ločmeļa vārdi "Kājas zib, dejot grib"
49. A. Žilinska mūzika, latv. tdz. vārdi "Pieci kaķi"
50. A. Žilinska mūzika, latviešu tdz. vārdi "Viena pati magonīte"
51. Ē. Siliņa mūzika, latv. tdz. vārdi "Mana mīļa māmuliņa"
52. A. Altmāņa mūz., L. Brieža vārdi "Mazo pārļu gliemēzīt"
53. S. Silavas mūzika un vārdi "Ziņkārīgais deguntiņš"
54. A. Klāsones mūzika, J. Darginovičas vārdi "Vinnijs Pūks"
55. Latv. tdz. "Kur tu teci, gailīti"
56. Vācu bērnu rotaļa "Mīlo draudziņ, dejot nāc"
57. L. Garūtas mūzika un vārdi "Zaķītis"
58. Latv. tdz. "Bērīts manis kumeliņis"
59. Latviešu rotaļdziesma A. Līdumas apr. "Seši mazi bundzenieki"
60. Latv. tdz. L. Amoliņa apd. "Bērīts manis kumeliņis"
61. Latv. tdz. "Rudens nāk"

62. Latv. dz. "Kur palika vasariņa"
63. Rudentiņš – bagāts vīrs
64. Latv. tdz. "Rudens"
65. Ukraiņu tdz. "Jautrā deja"
66. Latv. tdz. "Mini, mini mūkliņu"
67. Latv. tdz. "Zinu, zinu, bet neteikšu"
68. V. Kaminska mūzika, Z. Purva vārdi "Zaķīši no meža lec"
69. A. Žilinska mūzika, Dz. Rinkules-Zemzares vārdi "Sēņotāji"
70. Ē. Siliņa mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ežuks"
71. A. Žilinska mūzika, vārdi "Abolīši krīt"
72. R. K. 95. Rudentiņš– I₆ Do
73. J. Ozoliņa mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Kukulītis"
74. V. Salaka mūzika, Z.Purva vārdi "Cepu, cepu kukulīti"
75. I. Kalniņa mūzika, M. Degutītes vārdi "Maizīte"
76. Latv. tdz. "Pinu vīzes"
77. Latv. tdz. "Mārtiņami gaili kāvu"
78. Latv. tdz. "Kas dimd, kas rīb"
79. Latv. tdz. "Labvakaru, Mārtiņtēv" –
80. E. Goldšteina mūzika, L. Pēlmaņa vārdi "Zaķi vāra kāpostus"
37. A. Kaužēnas mūzika, J. Marcinkēviča vārdi "Ko darīšu ziemā"
81. A.Kaužēnas mūz., J.Degutītes v., L.Vāczemnieka atdz. "Apsītei auksti"
82. Cimdīņš
83. Latv. tdz. "Pūti, pūti, ziemelīti"
84. V. Kaminska mūzika, latv. tdz. vārdi "Nu ir svētki sabraukuši"
85. Ē. Siliņa mūz., Z. Purva v. "Bērni gaida ziemiņu"
86. Latv. tdz. "Ziemassvētki sabraukuši"
87. L. Bekmaņa mūzika un vārdi "Eglīte"
88. Latv. tdz. "Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu"
89. Latv. tdz. "Vai priedīte, vai eglīte"
90. Latv. tdz. "Danco, lāci"
91. Latv. tdz. "Cīpu, capu, vāverīte"
92. Latviešu tautasdziesma "Adat, meitas, ko adati"
93. L.Garūtas mūzika "Zaķītis"
94. Krievu tautas rotaļa "Zaķīti, mežā nāc!"
95. Latv. tdz. "Ziemassvētki, liela diena"
96. Latv. tdz. "Snīga sniegi, putināja"
97. S.Bērziņas mūzika un vārdi "Ziemsvētki klāt"
98. N.Kalniņš "Ziemassvētkos"
99. E. Goldšteina mūzika, I. Lasmaņa vārdi "Ziemas miegā"
- 100.I. Zariņas mūzika un vārdi "Ziema mežā"
- 101.Latviešu tdz. "Lec, Saulīte"
- 102.Latv. tdz. "Atnāca Lieldiena"
- 103.Latv. tdz. "Pavasara deja"
- 104.Latv. tdz. "Pavasari"
- 105.Latviešu tdz. "Gulēja Saulīte"
- 106.Latv. tdz. "Ejiet, bērni, klausīties"
- 107.Latv. tdz. "Šūpojiesi, tautu meita"
- 108.Latv. tdz. "Saulē brauca pār ezeru"
- 109.A. Altmaņa mūzika, V. Lūdēna vārdi "Gudrā ola"
- 110.E. Siliņa mūzika, A. Baloža vārdi "Grāmata"
- 111.J. Kaijaka mūzika, J. Osmaņa vārdi "Grāmata"
- 112.A. Žilinska mūz., E. Līdumas vārdi "Pirmā svītriņa"
- 113.A. Žilinska mūz., J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas"
- 114.D. Cebes mūzika, J. Baltvilka vārdi "Burvju durtiņas"
- 115.Z. Žukovska mūzika, L. Vāczemnieka vārdi "Diendusa"
- 116.Ē. Siliņa mūzika, N. Gintares vārdi "Baltā taciņa"
- 117.A.Kaužēnas mūzika, V. Lūdēna vārdi "Krokodils"
- 118.A. Kaužēnas mūzika un vārdi "Jāņtārpiņš"
- 119.D. Cebes mūzika, angļu tdz. vārdi, A. Baižas atdz. "Puikiņi"
- 120.A. Kaužēnas mūz., Justīna Marcinkēviča vārdi "Koris"
- 121.A. Kaužēnas mūzika, A. Ivaskas vārdi "Cik, cik, cik"
- 122.Z. Žukovska mūzika, O. Vācieša vārdi "Rīga"
- 123.Ē. Siliņa mūzika, M. Cielēnas vārdi "Maza dziesmiņa svētdienas rītā"
- 124.Ē. Siliņa mūzika, U. Ausekļa vārdi "Mīkla"

MĒLES MEŽĢIS *

Bērnu skaitāmpants
Latviešu tautassdziesma

En, den, dī - no, šo - ko, lo - ko, ti - no,
šo - ko, lo - ko, ti - ka, ta - ka, e - ni, be - ni, bums! En, den, dī - no, utt.

The musical score consists of two systems. Each system has a vocal line and a piano accompaniment. The first system is in 4/4 time and ends with a double bar line. The second system changes to 3/4 time and ends with a double bar line.

En, den, dīno,
Šoko, loko, tīno,
Šoko, loko, tika, taka,
Eni, beni, bums!

* Dziesmiņa dziedama kā iedziedāšanās vingrinājums.

NIĶĪGĀ NOTIŅA

Ievads

Ni - ķī - gā no - ti - ņa Do Do Do Re, kur tār - piņš Re Re Re
Mī - ļā no - ti - ņa Mī Mī Mī Pif, Paf Fa Fa Fa
Sau - lī - tes no - ti - ņa Sol Sol Sol Lie - tus lā - sī - te La La La
Sie - nā - zī - tis Si Si Si

Nobeigums

Do Si La Sol Fa Mī Re Do

The musical score for 'Niķīgā Notiņa' is in 2/4 time. It begins with an 'Ievads' (Introduction) section consisting of a piano accompaniment. The main part of the score is a vocal line with lyrics. The lyrics are: 'Ni - ķī - gā no - ti - ņa Do Do Do Re, kur tār - piņš Re Re Re Mī - ļā no - ti - ņa Mī Mī Mī Pif, Paf Fa Fa Fa Sau - lī - tes no - ti - ņa Sol Sol Sol Lie - tus lā - sī - te La La La Sie - nā - zī - tis Si Si Si'. The score ends with a 'Nobeigums' (Conclusion) section consisting of a piano accompaniment with the notes: 'Do Si La Sol Fa Mī Re Do'.

Labu rītu!

Vācu bērnu dz. melodija
Ē. Siliņa pārveidojums
Z. Purva vārdi

Mēreni

"La - bu rī - tu!" sa - ka sau - le. "La - bu rī - tu!" šal - ko vējš.
La - bu rī - tu, la - bu rī - tu vi - siem vē - lam a - rī mēs.

Rotaļnieki, sadevušies rokās, stāv aplī. Izvēl Saulīti un Vēju, arī viņi sadodas rokās un nostājas apļa vidū.

Dziedot "Labu rītu saka saule", bērni kustas pa dejas ceļu, apstājas. Saulīte saka: "Labrīt!". Bērni turpina kustību pa aplī, dziedot "Labu rītu šalko vējš"; apstājas. Vējš saka: "Labrīt!"

Dziedot "Labu rītu, labu rītu visiem vēlam arī mēs", bērni stāv aplī, sadevušies rokās. Kustina rokas uz priekšu un atpakaļ. Saulīte un vējš dejo apļa vidū.

Ielu krustojumā

Mēreni

1. Ja ir gais - ma za - ļa, za - ļa, za - ļa, tad ir ie - la va - ļā un dri - k - stam pā - ri iet.

2. Ja ir gaisma sārta, sārta, sārta,
Gaidām savu kārtu,
Jo nedrīkstam pāri iet.

Mazs, mazs rūķīt's

Šveiciešu tautas rotaļa

Mēreni

Mazs, mazs rūķīt's a - kā mīt lie - lu ga - ru bār - du. Ja to ne - var ie - raudzīt, uz - mi - ni tā vār - du.

Viens rotaļnieks iziet no telpas un klauvē pie durvīm. Pa to laiku rotaļas vadītājs noslēpj kādu bērnu. Kad tas paveikts, bērni sauc: "Lūdzu, lūdzu!" Bērns ienāk telpā un nostājas apļa vidū. Visi virzās pa aplī un dzied. Dziesmai beidzoties, vidū stāvētajam jāatmin, kurš no bērniem ir pazudis.

Cep, cep kukuļus

Latviešu tautas rotaļdziesma

Jautri

Cep, cep ku - ku - ļus, brauk - sim brā - ļos, ja tie brā - ļi

ne - ē - dīs, ē - dī - sim pa - ši, ņem, ņem, ņem, ņem, ņem.

Dziedot vārdus "cep, cep, kukuļus", plaukstas horizontāli viena uz otras cep kukuļus.

Dziedot vārdus "brauksim ciemos", ar rokām rausta iedomātos grožus, kustas aplī pa dejas ceļu.

Dziedot "ēdīsim paši", plauksta pie mutes, ēd iedomāto kukuli.

"Ņem, ņem" - ar plaukstu berzē vēderiņu.

Mazas mūsu rokas

Bērnu rotaļa

Mēreni

Ma - zas mū - su ro - kas, vi - su da - rīt so - kas. Lai ir dar - biņš liels vai mazs, viens un di - vi, ga - tavs tas.

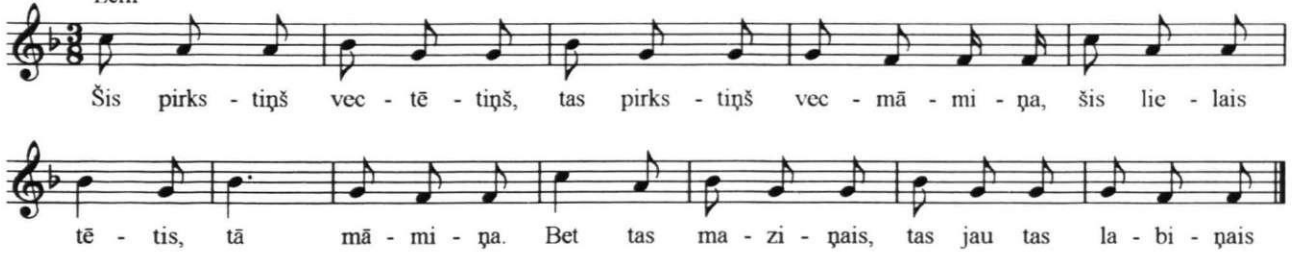
Bērni virzās pa apli. Viens bērns stāv vidū un rāda kustību, kas atdarina, piemēram, putras vārīšanu. Vidū stāvētājs jautā: "Ko es daru?" Bērni nosauc darbību.

Pirkstiņu dziesma

J. Ķepīša mūzika

Latviešu tautas teicamais pants

Lēni

Šis p irks - tiņš vec - tē - tiņš, tas p irks - tiņš vec - mā - mi - ņa, šis lie - lais
tē - tis, tā mā - mi - ņa. Bet tas ma - zi - ņais, tas jau tas la - bi - ņais

Rotaļas dalībnieki sēž aplī. Kreisās rokas plaukstiņa atvērta. Ar labās rokas rādītājpirkstu pēc kārtas pieskaras kreisās rokas pirkstiem. Uz "tas maziņais" norāda ar labo roku uz sevi; uz "tas labiņais" noglauda sev galvu ar abām rokām vienlaicīgi.

Čapa, čapa, kājiņas

Latviešu tautas rotaļdziesma

Ātri

Ča - pa, ča - pa, kā - ji - ņas cie - mi - ņā, lin - ter lan - ter sē - ti - ņā.

Bērni sēž. Rokas balstā aiz muguras. Kājas paceltas no zemes, bērni piesit tās vienu pie otras. Dziedot "lin - ter, lan - ter sētiņā", kājas ritmiski krusto. Turpinot rotaļu, cieņiņā var iet rociņas, austiņas utt.

Galviņa, pleciņi

Ungāru bērnu rotaļa

Mēreni

Gal - vi - ņa, ple - ci - ņi, ce - lī - ši, kā - jas, ce - lī - ši, kā - jas, ce - lī - ši, kā - jas,
gal - vi - ņa, ple - ci - ņi, ce - lī - ši, kā - jas, au - sis, a - cis, mu - te, de - guns!

Rotaļas dalībnieki stāv aplī. Dziedot dziesmiņu, rāda tās ķermeņa daļas, par kurām tiek dziedāts. Bērni nedrīkst kļūdīties.

Rotaļu turpina, kustības paātrinot, vai arī rotaļas vadītājs rāda citas ķermeņa daļas

Pirkstiņi danco

Amerikāņu bērnu rotaļa

Jautri

1. Viens un di - vi, trīs ma - zi pirs - ti - ņi, čet - ri un pie - ci un se - šī ma - zi pirs - ti - ņi,

sep - ti - ņi, as - to - ņi, de - viņ' ma - zi pirs - ti - ņi, des - mit pirs - ti - ņi dan - co.

2. Desmit pirkstiņi danco man uz galvas,
Desmit pirkstiņi danco man uz vēdera,
Desmit pirkstiņi danco man uz ausīm,
Desmit pirkstiņi danco man uz ...

Bērni stāv aplī. Dziedot skaita pirkstiņus, plauksta savilkta dūrītē. Nosauktos pirkstiņus atliec. Skaitīšana un dancošana var turpināties ļoti ilgi ...

Tuk - tuk

Bērnu rotaļa

Mēreni

Pirs - tiņš pie pirs - ti - ņa tuk - tuk - tuk, ma - zi bēr - ni plauks - tas sit tuk - tuk - tuk

Bērni stāv aplī.

1. - 4. t a k t s. Sit pirkstiņu pret pirkstiņu.

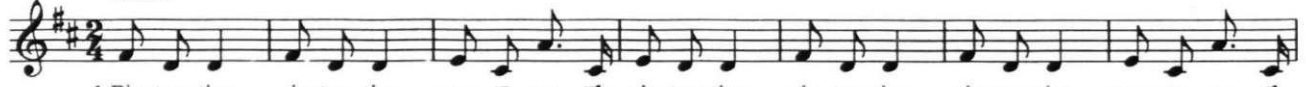
5. - 8. t a k t s. Sasit plaukstas.

Rotaļu turpina, 1.-4. takti nosaucot citas ķermeņa daļas, piemēram: roka pie rociņas, deguns pie deguna (blakus stāvošie bērni draudzīgi paberzē deguntiņus).

Pietuptions

Igauņu tautas rotaļa

Jautri

1. Pie-tup-ties, pie-tup ties, man tā pa - tīk pie-tup ties, pie-tup ties, pie-tup ties, man tā pa - tīk

pie - tup - ties, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la.

2. Pasmaidīt, pasmaidīt,
Man tā patīk pasmaidīt...

6. Boksēties, boksēties,
Man tā patīk boksēties...

3. Paglāstīt, paglāstīt,
Man tā patīk paglāstīt...

7. Pazīmēt, pazīmēt,
Man tā patīk pazīmēt...

4. Padejot, padejot,
Man tā patīk padejot...

8. Padziedāt, padziedāt,
Man tā patīk padziedāt...

5. Pasoļot, pasoļot,
Man tā patīk pasoļot...

9. Palasīt, palasīt,
Man tā patīk palasīt...

Riekšava

I. Reizniece

Lēni

Viens ma - ziņš p irks - tiņš, di - vi ma - zi p irks - ti - ņi, tre - šais, ce - tur - tais un piek - tais, sau - ji - ņa.

Vēl viens ma - ziņš p irks - tiņš un vēl ot - ris ma - ziņš p irks - tiņš, tre - šais,

ce - tur - tais un piek - tais, ko - pā iz - nāk riek - ša - va.

Rokas savilkta dūrītēs. Dūrītes pavērsta uz augšu. Skaitot pirkstiņus, tos atliec, līdz veidojas saujiņa. Saskaita pirkstiņus arī otrai rokai un izveido saujiņu. Saujiņas saliek kopā, veidojot riekšavu.

Kas dārzā

Soļos

1. Kas dār - zā, kas dār - zā? Bi - tīt' ro - žu dār - zi - ņā. —

2. Kas vār - dā, kas vār - dā? Mā - ra* vār - dā, Mā - ra vār - dā.

Kas dār - zā, kas dār - zā? Bi - tīt' ro - žu dār - zi - ņā. 3. Lož - ņā, — bi - tīt,

Kas vār - dā, kas vār - dā? Mā - ra vār - dā, Mā - ra vār - dā. 4. Ja ci - tu at - rod,

caur_ za - ru za - riem, caur za - ru za - riem, caur_ la - pu la - pām.

liec to sa - vā vie - tā, ja ci - tu at - rod, liec to sa - vā vie - tā!

* Jādzied tās dalībnieces vārds, kura atrodas dārziņa vidū. Ja vidū ir zēns, "bitītes" vietā jādzied "dundurs".

Rotaļas apraksts

Rotaļas dalībnieki stāv dārziņā, "bitīte" - dārziņa vidū. Dziedot 1. pantu, rotaļbiedri iet dejas ceļa virzienā, bet "bitīte" - pretējā virzienā. 2. pantā virzienus maina. Dziedot 3. pantu, rotaļas dalībnieki dārziņā stāv uz vietas, sadotās rokas pacēlušī uz augšu. "Bitīte", ejot dejas ceļa virzienā, lodā zem sadotajām rokām. 4. panta beigās rotaļas dalībnieki nolaiž rokas, un "bitīte", nostājusies vienam dalībniekam aiz muguras, iebīda to savā vietā. Pēc tam rotaļa sākas no jauna.

Rotaļa

Paātri

Ju-ku ju-ku, sī-ki-put-ni, li-du li-du, va-na-dziņ'. Šššmu-ši-ņas, ššš o-di-ņi, trrres-nie-i dun-du-riņ'.

Visi stāv aplī.

1. Dziedot "juku, juku sīki putni" visi tin kamolu uz priekšu un atpakaļ.
2. Dziedot "lidu, lidu vanadziņ'" plivina rokas kā spārnus.
3. Dziedot "ššš mušņas" berzē plaukstas vienu pret otru.
4. Dziedot "trr dunduriņ'" berzē nagus vienu pret otru.

Lācīts kāpa ozolā

Rotaļīgi

Lā - cīts kā - pa o - zo - lā, ra - ta - tā, ra - ta - tā, bi - te ko - da vē - de - rā, ra - ta - tā, ra - ta - tā!

2. Vai, bitīte, nepazini
Sava veca dravenieka?
3. Jo tas lācis augstu kāpj,
jo tā bite sīvi dzeļ.
4. No tā bites dzēlumiņ',
Lācim pampa vēderiņš.

Rotaļa ar lācīti

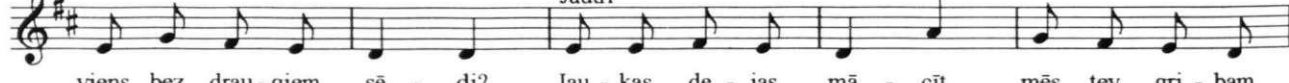
J. Lipšāna mūzika
A. Auziņas vārdi

Lēni

Lā - cīt, ko tik bē - dīgs viens bez drau giem sē - di, lā - cīt, ko tik bē - dīgs

Jautri

viens bez drau - giem sē - di? Jau - kas de - jas mā - cīt mēs tev gri - bam,

lā - cīt, jau - kas de - jas mā - cīt mēs tev gri - bam, lā - cīt.

Bērni iet pa aplī dziedādami, vidū tup Lācītis. 9. takī visi bērni dejo - izliek te labo, te kreiso kāju uz papēža. Dziesmai beidzoties, kāds no bērniem dejo ar Lācīti.

Lācīt's kāpa ozolā

Latviešu tautas rotaļdziesma

Mēreni

Lā cīts kā - pa o - zo - lā, bi - te ko - da kā - ji - ņā, lā - cīts kā - pa o - zo - lā, bi - te ko - da kā - ji - ņā.

Vai, bi - tī - te, ne - pa - zi - ni sa - va ve - ca dra - ve - niek'? Vai, bi - tī - te, ne - pa - zi - ni sa - va ve - ca dra - ve - niek'?

Kustības atbilstoši tekstam:

1. t a k t s. Ar rokām un kājām atdarina kāpšanu kokā.
2. t a k t s. Kustina rokas kā spārnus.
3. - 4. t a k t s. Kustības atkārti.
5. - 8. t a k t s. Paceļ un nolaiž plecus, it kā brīnoties.

Mucenieks

Latviešu tautas rotaļdziesma

Jautri

1. Es es - mu mu - ce - nieks, dam, dam, dam, dam, dam, dam, dam, dam, es
es - mu mu - ce - nieks, dam, dam, es mā - ku mu - cas stī - pot,
lie - las mu - cas, ma - zas mu - cas, pla - tas mu - cas, šau - ras mu - cas.

2. Es esmu kurpnieks klipu-klap, klipu-klap...
Es esmu kurpnieks klipu-klap,
Es māku kurpes šūti.
Lielas kurpes, mazas kurpes,
Platas kurpes, šauras kurpes.
3. Es esmu skroders švīku-švāk, švīku-švāk...
Es esmu skroders švīku-švāk,
Es māku kleitas šūti.
Lielas kleitas, mazas kleitas,
Platas kleitas, šauras kleitas.
4. Es esmu mielders urr-urr-urr, urr-urr-urr...
Es esmu mielders urr-urr-urr,
Es māku miltus malti
Lieli maisi, mazi maisi,
Plati maisi, šauri maisi.
5. Es esmu maiznieks piču-pač, piču-pač...
Es esmu maiznieks piču-pač,
Es māku maizi cepti.
Lieli klaipi, mazi klaipi,
Plati klaipi, šauri klaipi.

Rotaļas dalībnieki stāv aplī ar seju uz centru. Dzied dziesmu, atdarinot katra amatnieka darbošanos, un:

- uz "liels" rokas paceļ virs galvas, pastiepjas pirkstgalos;
- uz "mazs" pietupstas un ar rokām rāda, kā lielais sarūk par mazu;
- uz "plats" rokas plaši pavērtas;
- uz "šaurš" rāda, kā platais kļūst par šauru.

Zvejnieks mani aicināja

Latviešu tautasdziesma

Mēreni

1. Zvej - nieks ma - ni ai - ci - nā - ja: "Nāc, mei - ti - ņa, lai - vi - ņā!"

"Es ne - ie - šu, zvej - nie - ci - ņi, ta - vā o - ša lai - vi - ņā."

2. Tev' vējiņš tālu pūta,
Saule vaigus balināj',
Saule vaigus balināja
Vējiņš matus plivināj'.

3. Vai tu nāksi, vai nenāksi,
Gan es tevi aizvedīš'.
Nu ir rokā, nu ir rokā,
Nu vairs vaļā nelaidīš'!

Rotaļas apraksts

(no Ē. Siliņa krājuma "Tautasdziesmu vācelīte")

Rotaļas dalībnieki nostājas dārziņā, tā vidū viens vai vairāki rotaļbiedri. 1. panta pirmajā pusē dārziņā esošie iet dejas ceļa virzienā, bet vidū esošie - pretējā virzienā, tie uzlūdz partnerus no dārziņā esošajiem un griežas, satvērušies pa pāriem. Panta beigās uzlūgtie rotaļbiedri paliek dārziņa vidū, un rotaļa sākas no jauna. Katrā pantā mainās kustības virziens.

(no M. Laiviņas krājuma "Rotaļas")

1. variants.

Dalībnieki nostājas pa pāriem un izveido pāru kolonnas apli. Sejas pavērstas dejas ceļa virzienā. Iekšējās rokas sadotas, ārējās liek sānos.

Lēni dzied 1. panta pirmās divas rindiņas. Dalībnieki aplī virzās pa dejas ceļu - pretēji pulksteņa rādītāju kustības virzienam. Sadotās rokas šūpo uz priekšu un atpakaļ. Strauji dzied pirmā panta trešo un ceturto rindiņu. Partneri pagriežas viens pret otru un sadod arī otras rokas. Pāri slēgtajā satvērienā straujiem skrējieniem soli griežas apkārt uz vietas. Beigās partneri atkal nostājas kā iepriekš un atlaiž rokas. Iekšējais partneris, paklanot galvu, atvādas no ārējā partnera un iet vienu vietu uz priekšu, lai turpinātu rotaļu ar jaunu partneri.

Rotaļu turpina tik ilgi, kamēr satiek savu sākotnējo partneri.

2. variants.

Rotaļnieki nostājas kolonnā pa pāriem. Pārinieki sadod rokas krustiskā satvērienā. Melodijas pirmo daļu dziedot, rotaļnieku kolonna gājiena solī virzās uz priekšu (dejas ceļa virzienā). Šis gājienš atkārtojas katra panta sākumā.

Melodijas otrajā daļā, dziedot pirmā panta 3. un 4. rindu, rotaļnieki pāriet polkas solī un turpina virzīties uz priekšu. Dziedot otro pantu, pārinieki griežas polkas solī vispirms labajos, tad kreisajos elkoņos. Dziedot trešā panta pēdējās rindas, dejo apaļo polku dejas ceļa virzienā.

Skaisti dziedi, lakstīgala

Soļos

1. Ska - ti dzie - di, lak - stī - ga - la, Rī - gas tor - ņa ga - li - ņā - (i),
Ska - ti dzie - di lak - stī - ga - la, Rī - gas tor - ņa ga - li - ņā.

2. Es tev lūdzu, lakstīgala,
Nāc man līdzi uz Vidzemi.
3. Nāc man līdzi uz Vidzemi,
Dzied' ābeļu dārziņā(i).
4. Ja tu skaisti nedziedāsi,
Apsolīšu vanagam(i).
5. Vanags tevi apēdīs(i)
Pa vienai spalviņai.

Rotaļas apraksts

Rotaļas dalībnieki stāv dārziņā, kura vidū viens vai vairāki rotaļbiedri.

1. p a n t s. Dārziņā stāvošie dalībnieki virzās uz labo pusi, vidū esošie - uz kreiso pusi
2. p a n t s. Vidū esošie dalībnieki uzlūdz partnerus no dārziņa.
3. p a n t s. Visi maina kustības virzienu.
4. p a n t s. Dārziņa vidū esošo pāru partneri draud viens otram ar rādāmo pirkstu pārmaiņus gan ar labo, gan ar kreiso roku.
5. p a n t s. Dārziņa vidū esošie pāri griežas, saķērušies pārmaiņus labajos un kreisajos elkošos.

Pēc tam uzlūgtie rotaļbiedri paliek vidū, un rotaļa sākas no jauna.

Tūdaliņ, tagadiņ

Latviešu tautas deļa

Mēreni ātri

1. Tū - da - liņ, ta - ga - diņ, pas - tal - nie - ki dan - cos, cits ar kur - pēm, cits ar vī - zēm, cits ar ba - sām kā - jām.

2. Es ar būt' līdzī lec's,
Man tā kurpe pušu -
Ņem to siksnu, sien to kurpi,
Lec tiem citiem līdzī.

3. Nu ir man, nu ir man
Kurpe salāpīta.
Nu es varu, nu es varu
Lekt tiem citiem līdzī.

Tā patīk darīt mums

Dāņu rotaļu dziesma

Jautri

1. Mēs vi - si si - tam plauk - stas, mēs vi - si si - tam plauk - stas, mēs

vi - si si - tam plauk - stas, tā pa - tīk da - rīt mums.

2. Mēs pieceļamies kājās, (3x)
Tā patīk darīt mums.
3. Mēs apsēžamies solā, (3x)
Tā patīk darīt mums.

4. Mēs visi sitam plaukostas,
Mēs pieceļamies kājās,
Mēs apsēžamies solā,
Tā patīk darīt mums.

Parād' mazais balodīti!

Latviešu tautas rotaļa

Vidēji ātri

1. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā sēj ma - go - nī - tes?
2. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā aug ma - go - nī - tes?
3. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā plaukst ma - go - nī - tes?
4. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā zied ma - go - nī - tes?
5. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā vīst ma - go - nī - tes?
6. Pa - rād', ma - zais ba - lo - dī - ti, kā plūc ma - go - nī - tes?

ma - go - nī - tes? Tā sēj ma - go - nī - tes, tā sēj ma - go - nīt's.
ma - go - nī - tes? Tā aug ma - go - nī - tes, tā aug ma - go - nīt's.
ma - go - nī - tes? Tā plaukst ma - go - nī - tes, tā plaukst ma - go - nīt's.
ma - go - nī - tes? Tā zied ma - go - nī - tes, tā zied ma - go - nīt's.
ma - go - nī - tes? Tā vīst ma - go - nī - tes, tā vīst ma - go - nīt's.
ma - go - nī - tes? Tā plūc ma - go - nī - tes, tā plūc ma - go - nīt's.

Kas tie tādi dziedātāji?

Latviešu tautasdziesma

Mierīgi

1. Kas tie tā-di dzie-dā-tā-ji, sē-ti-ņā-i sa-nā-ku-ši, kas tie tā-di dzie-dā-tā-ji, sē-ti-ņā-i sa-nā-kuš'.

2. Vērsīts dūca "Bū, bū, bū!"
Kaķīts vilka: "Ņau, ņau, ņau!"

3. Zirdziņš zviēda, sunīts rēja,
Kazlēniņi līdzī blēja.

4. Gailīts staba galiņā:
"Kiku - riku - riku - rā!"

Gailīts brauca kaņepēs

Latviešu tautasdziesma

Jautri

1. Gai - lītsbrau-ca ka-ņe-pēs arsud-ra-ba vā-ģī-šiem, gai-lītsbrau-ca ka-ņe-pēs arsud-ra-ba vā-ģī-šiem.

2. Gailīts saka vīstīpai: "Brauksim miežu tīrumā!" 3. Divi sirmi kumeliņi, četri vaska ritenīši.

Kaķēni

Austriešu tautasdziesma

Dzīvi

1. Mū - su rai - bai ka - ķe - nei ka - ķē - ni - ņi ma - zi, vi - si jaut - ri lec un skrej, vi - si ma - ni pa - zīst.
2. Vie - nu to, kam as - tes nav, pa - tu - rē - sim pa - ši, ci - tiem, ka - mēr ka - ķe snauž, nā - ciet pa - kaļ pa - ši.

Kumeliņi, kumeliņi

Latviešu tautasdziesma

1. Ku-me-li-ņi, ku-me-li-ņi, tu markau-nu pa-da rīj', trā-di rī-di, ral-la-lā, tu markau-nu pa-da rīj'!

2. Tu man kaunu padarīji
Lielā ļaužu pulciņā.

4. Tev kājiņa paslīdēja,
Man nokrita cepurīt'.

6. Kas bij' tāda vīzdegune,
Iet garāmi špaukādām'.

3. Lielā ļaužu pulciņāi,
Jaunu meitu vidiņā.

5. Kas godīga mātes meita,
Padod manu cepurīt'.

Rotaļas apraksts

(autore A. Līduma)

Rotaļas dalībnieki, sadalījušies pa pāriem, nostājas dārziņā. Panta 1. teikumā dārziņš virzās uz labo pusi. Panta 2. teikumā (5.-8. takts) pāri griežas, saķērušies labajos elkoņos. Atkārtojumā - griežas kreisajos elkoņos. Nākamajos pantos darbība atkārtojas.

Tautasdziesmas vārdu variants

1. Kumeliņi, kumeliņi,
Tu man kaunu padarīj'.

3. Man nokrita cepurīte
Daiļu meitu pulciņā.

5. Bet, kas tāda vīzdegune,
Ne ar kāju nespāpēr'.

2. Tev kājiņa paslīdēja,
Man nokrita cepurīt'.

4. Kas godīga mātes meita,
Paceļ manu cepurīt'.

Rotaļas variants

(no Ē. Siliņa krājuma "Tautasdziesmu vācēlīte")

Rotaļas dalībnieki dārziņā virzās uz labo pusi. Viens rotaļbiedrs dārziņa vidū iet pretējā virzienā. 5. - 8. taktī vidū esošais rotaļbiedrs uzlūdz vienu no dārziņā esošajiem. Abi ātri griežas, saķērušies labajos elkoņos. Mūzikai atkārtoties, abi saķeras kreisajos elkoņos un turpina griezties. Nākamajos pantos atkārtojas tāda pati darbība. Uzlūgtais rotaļbiedrs paliek vidū un uzlūdz citu.

Dejotāji nostājas viens otram pretī. Meitenes kreisā roka un zēna labā roka sadotas un paceltas sānis plecu augstumā. Brīvās rokas sānos.

1. takts. "Viens" - neliels solis sānis (zēns ar kreiso, meitene ar labo kāju); "divi" - zēns labo kāju, meitene kreiso kāju uz pirkstgala noliek otrai kājai priekšā. Tajā pašā laikā sadotās rokas nolaiž uz leju un paceļ uz priekšu, pašiem dejotājiem arī pagriežoties uz priekšu.
2. takts. "Viens" - priekšā izlikto kāju noliek atpakaļ, "divi" - zēns kreiso kāju, meitene labo kāju uz pirkstgala noliek otrai kājai priekšā. Sadotās rokas ar vēzienu ceļ atpakaļ, un dejotāji pagriežas viens otram pretī.
- 3.- 4. takts. Dejotāji atlaiž rokas un ar četriem gājiena soļiem griežas apkārt (zēns uz kreiso pusi, meitene uz labo pusi); reizē ar pirmo soli sasit plaukstas un skatās pār plecu.
- 5.- 8. takts. Mūzikai atkārtojoties, izpilda tās pašas kustības.
- 9.- 16. takts. Dejotāji pagriežas ar skatu dejas ceļa virzienā un, sadevuši rokas krustiskā satvērienā, dejo astoņus polkas soļus.

*Pastarmicki - pēdējie viesi; tie, kuri palikuši līdz pašām svētku beigām (pastarītis - pēdējais dēls).

Dzīvi Vilciens

Čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, vil - ciens pūš un elš.
Čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, lī - dzi ņe - miet mūs!

Čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, tā - lu ve - dīs ceļš.
Čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, čuk, ai, cik jau - ki būs!

Diezgan ātri Plaukstiņpolka

Dejotāji nostājas viens otram pretī (zēns ar muguru, meitene ar seju pret centru), rokas nolaistas

Pirmais gājiens (1. - 8. takts).

1. t a k t s. Dejotāji divreiz sasit plaukstas (katrs atsevišķi).
2. t a k t s. Zēns un meitene sasit kopā labās plaukstas.
3. t a k t s. Divreiz sasit plaukstas kā pirmajā taktī.
4. t a k t s. Dejotāji sasit kopā kreisās plaukstas.
5. t a k t s. Tāpat kā 1. taktī.
6. t a k t s. Sasit kopā vispirms labās, tad kreisās plaukstas.
7. t a k t s. Tāpat kā 1. taktī.
8. t a k t s. Sasit kopā abu roku plaukstas (zēns kreiso ar meitenes labo, zēns labo ar meitenes kreiso).

Otrais gājiens (9. - 16. takts).

Latviskā dejas aptvērienā dejotāji izpilda apaļo polku dejas virzienā.

Rīta dziesmiņa

P. Dambja mūzika
Latviešu tautasdziesmas vārdi

Paātri, bet ne pārāk

1. Aust gais - mi - ņa, lec sau - lī - te tas pir - mais — gai - šu miņš. —
2. Lab - rī - ti - ņi rī - ti - ņā - i, lab - die - ni - ņu die - ni - ņā, —

Lab - rī - ti - ņi no rī - ti - ņa, tā pir - mā — va - lo - diņ'.
Lab - va - ka - ri va - ka - rā - i, lab - nak - sni - ņu nak - sni - ņā!

Maza maza ābelīte

Latviešu tautasdziesma

Jautri

1. Ma - za ma - za ā - be - lī - te, ai - rai - rū - di - rā,
pie - ci zel - ta ā - bo - lī - ši, ai - rai - rū - di - rā!

Ai - rai - rū - di, o - pā, o - pā, ai - rai - rū - di, o - pā, o - pā, ai - rai - rū - di - rā.

2. Divus devu brālīšami, trīs es pati paturēju.
3. Par to vienu zirgu pirkšu, par otroi tūrumiņu.
4. Par trešoi es nopirkšu, sev maizītes arājiņu.
5. Ja nav labis arājiņš, lai stāv zeme atmatā.

Rubenītis bungas sita

Sparīgi

1. Ru - be - nī - tis bun - gas si - ta, bēr - zi - ņā - i tu - pē - dams.
2. Ai - ci - nā - ja sī - kus put - nus pie bēr - zi - ņa pum - pu - riem.
3. Ru - bu, ru - bu, ru - be - nī - ti, kas ta - vā - i gu - zi - ņā.
4. Gan tu rī - tu ru - bi - nā - si ma - na tē - va tar - bi - ņā.

Zīlīte, žubīte

1. Zī - lī - te, žu - bī - te au - dek - lu me - ta, me - ta.
 2. At - skrē - ja va - nag - si sa - mu - dži - nā - ja,
 3. Zī - lī - te, žu - bī - te tā - ma - na mā - siņ',
 4. Tā skais - ti dzie - dā - ja u - pī - tes ma - lā.

Sudraboti gaiļi dziedā

1. Sud - ra - bo - ti gai - ļi dzie - da zelt - u - pī - tes ma - li - ņā.
 2. Sau - les mei - ta mal - ti cē - la pie sud - ra - ba dzir - na - vām.
 3. Sud - ra - bi - ņa gai - lis dzie - da balt - ā - bo - la kal - ni - ņā.
 4. Bal - ta li - nu cie - la - vi - ņa tek gai - lī - ti lū - ko - ties.
 5. Dzie - dā - da - ma es uz - kā - pu balt - ā - bo - la kal - ni - ņā.
 6. Lai birst ma - nas grez - nas dzies - mas balt - ā - bo - la zie - di - ņos.
 7. Balt - ā - bo - la pļa - vu bri - du ro - kā ne - su vai - na - dziņ'.
 8. Lai ra - si - ņa ne - ie - bi - ra ma - nā zī - ļu vai - na - gā.

Es bij' maza meitenīte

Latviešu tautasdziesma

1. Es bij' ma - za mei - te - nī - te, mei - te - nī - te, lie - la dziesmu dzie dā - tā - ja, dzie - dā - tā - ja.
 2. Kuru dziesmu nodziedāju,
 To satinu kamolāi.

Es bij' liela dziedātāja

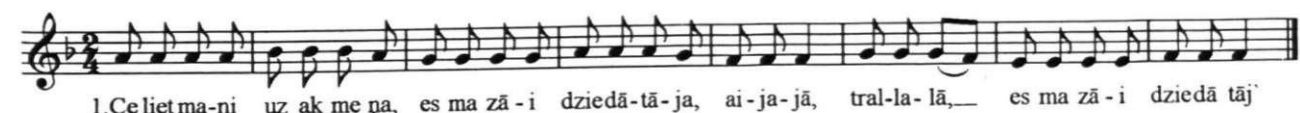
Latviešu tautasdziesma

Es bij' lie - la dziedā - tā - ja, kal nā kā - pu ga - vi - lē - ti. Es bij' lie - la dziedā - tā - ja, kal nā kā - pu ga - vi - lēt.
 2. Šķīta ļaudis lielu meitu,
 Segļoj' savus kumeliņus.
 3. Sajāj ļaudis, atrod mazu,
 Apkārt grieza kumeliņus.

Celiet mani uz akmeņa

Latviešu tautasdziesma

1. Celiet ma - ni uz ak me ņa, es ma zā - i dziedā - tā - ja, ai - ja - jā, tral - la - lā, es ma zā - i dziedā tāj'
 2. Man bij' dziesmu vācelīte
 Deviņiem stūrīšiem.
 4. Dziedāsīmi pulciņāi
 Lai balstiņis tālu skana.
 3. Visu dienu sadziedāju,
 Ne vāciņa nepacēlu.
 5. Lai balstiņis tālu skana,
 Pār deviņi novadiņi.

Vai tā mana vaina bija

Pārgalvīgi

mf

1. Vai tā ma - na vai - na bi - ja, ka man ti - ka pa - dzie - dāt,
rai - rā, ral - lal - lā, ka man ti - ka pa - dzie - dāt?

2. Ciema ļaudis klausījās
Atplestāmi mutītēm.

4. Man bij' dziesmu trīs pūriņi
Sarkanrožu dārziņā.

3. Māte mani šūpojusi
Lakstīgalas šūpulī.

5. Palēkdama klētī gāju,
Dancodama rožu plūkt.

6. Ko man bija tam darīti -
Priecīgi prātiņam?

Bēdu manu, lielu bēdu

Nebēdīgi

mf

1. Bē - du ma - nu, lie - lu bē - du, es par bē - du ne - bē - dāj'!
Ram - tai, ram - tai, ra - di - ri - di, rī - di, ram - tai, rī - di, ral - lal - lā!

2. Liku bēdu zem akmeņa,
Pāri gāju dziedādam'.

3. Es negāju noskumusi -
Nevienāi vietņā:

4. Ar dziesmiņu druvā gāju,
Ar valodu sētiņā.

Gāj' pa ceļu dziedādama

Latviešu tautsdziesma

1. Gāj' pa ce - ļu dzie - dā - da - ma, kā cie - la - va dan - co - dam'
Lai iet ma - nis pē - lē - ji - ņis no - pa - ka - ļis rau - dā - dams.

2. Upe, upe, meita, meita,
Abas vienu daiļumiņ'
Tek upīte riņķodama,
Iet meitiņa dziedādam'.

Lelles jaka

Viegli, jautri

A. Žilinska mūzika
E. Līdumas vārdi

mf

Ci - ku, ca - ku, ca - ku, šu - ju lel - lei ja - ku,
Gai - lis vis - tai sa - ka: re, kur skais - ta ja - ka,
Pli - ku, pla - ku, pla - ku, pēkš - ķe iet pa ta - ku
Lel - le vi - sai pik - ti uz - sauc vi - ņiem dik - ti

mp *sf* *sf* *sf* *sf*

vi - zu - ļo - tu, kru - zu - ļo - tu, ci - ku ca - kām iz - ca - ko - tu.
ga, ga, ga teic skum - ji zoss, kas man tā - du ja - ku dos.
pre - tī ka - ķīts ņau, ņau, ņau, man ar tā - das ja - kas dos.
Vi - zu ļo - tu, kru - zu - ļo - tu ja - ku val - kāt es tik pro - tu.

mf *rit.* *rit.*

Kaķīts mans

Rotaļīgi, dzīvi

A. Žilinska mūzika
E. Līdumas vārdi

p

1. Ka - ķīts mans, ka - ķīts mans, melns ar bal - tām ķe - pi - ņām.
2. Za - ķīts mans, za - ķīts mans, mazs ar ga - rām aus - ti - ņām.
3. Lā - cīts mans, lā - cīts mans, pe - kai - nā - mi kā - ji - ņām,

p

Ka - ķīts mans, ka - ķīts mans, melns, ar bal - tām ķe - pi - ņām.
Bur - kā - ņiņš, kā - pos - tiņš, ga - rau - sī - ša gar - du miņš.
De - jo dipu, de - jo dapu, di - pu, da - pu da - pu dap`.

Šūpla dziesma lēlītei

Lēni, šūpojoši, ļoti sirsniģi

L. Garūtas vārdi un mūzika

pp

Musical notation for the piano introduction, consisting of two staves (treble and bass clef) in a 2/4 time signature with a key signature of two flats.

p

1. Ai - jā, ai - jā, ai - jā - jā, ai - jā, ai - jā, ai - jā - jā, bēr - niem laiks jau gu - lēt iet, vernu a - cis ciet.

Musical notation for the first verse, including the vocal line and piano accompaniment.

pp

Musical notation for the piano accompaniment corresponding to the second and third verses.

2. Aijā, aijā, aijaijā,
Aijā, aijā, aijaijā,
Vieģliem soģiem sapnģts nāģ,
Tevģ aijāt sāk.

3. Aijā, aijā, aijaijā,
Aijā, aijā, aijaijā,
ģuģģi, manu mazulģt,
Lēlģt - mģlģlģt!

Kāģas zģb, deģot gģb!

E. Goldģteģna mģzģka
A. Loģmeģģa vārdģ

Musical notation for the piano introduction and the first line of the song, including the vocal line and piano accompaniment.

1. de - ğot gģb! 2. de - ğot gģb! Pģ - das zģb, La, la, la, de - ğot gģb, La, la, la!

Musical notation for the second line of the song, including the vocal line and piano accompaniment.

Pģģvģ plāģģģģ
Soģģ dģp -
Zģģģģģ braģģģģģģ
Kģģģas zģb.

Pieci kaķi

A. Žilinska mūzika
Latviešu tautasdziesma

Tekoši

The musical score for 'Pieci kaķi' is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It features a piano accompaniment and a vocal line. The piano part starts with a forte (*f*) dynamic and includes a section marked *mf* and *mp*. The vocal line includes two verses of lyrics.

1. Pie - ci ka - ķi sa - do - mā - ja put - ru vā - rit va - ka - rā.
Pie - niņš ir, kat - liņš ir, ti - kai mal - ka jā - gā - dā.

2. Kaķi - lieli gudrinieki -
Brangu priedi nolūko.
Aši, knaši klātu stājas,
Grib ar astēm nocirst to.

3. Cirta, cirta, ilgi cirta,
Astes līkas atcirtās
Cirta, cirta, ilgi cirta,
I ne skaidas neradās.

4. Visi kaķi - mežinieki
Mājās brauca paudzdam.
Nava, nav, nava, nav,
Nava skaidas iekuram.

Viena pati magonīte

Latviešu tautasdziesma
A. Žilinska apdare

Raiti

rit.

The musical score for 'Viena pati magonīte' is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It features a piano accompaniment and a vocal line. The piano part includes a section marked *rit.* (ritardando). The vocal line includes two verses of lyrics.

1. Vie - na pa - ti ma - go - nī - te klip - ģe - rī - šu
dār - zi - pā - i. Vie - na pa - ti ma - go - nī - te klip - ģe - rī - šu dār - zi - pā.

2. Viena pati meitenīte }
Es savai māmiņai. } 2x

3. Es savai māmiņai }
Kliņģerīšu vietu taisu. } 2x

4. Kliņģerīšu vietu taisu }
Rožu klāju paladziņu. } 2x

Mana mīļa māmuliņa

Latviešu tautasdziesma
E. Siliņa apdarē

Vidēji ātri, maigi

mp

1. Ma - na mī - ļa mā - mu - li - ņa ma - ni mī - ļi au - dzi - nā - ja,
2. Pal - dies sa - ku mā - mi - ņa - i par gul - ti - ņas klā - ju - mi - ņu
3. No sak - nī - tes laz - da zie - da sar - ka - nie - mi zie - di - ņie - mi

mp sempre legato

ik rī - ti - ņu klāt te - cē - ja, ma - ni mī - ļi mo - di nāj'.
par gul - ti - ņas klā - ju - mi - ņu par kā - ji - ņu ā - vu - miņ'.
no sir - sni - ņas es mī - lē - ju sa - vu mī - ļu mā - mu - liņ'.

Mazo pārļu gliemezīt

A. Altmaņa mūzika
Leona Brieža vārdi

Palēnām

Ma-zo pār - ļu glieme-zīt, vai tu va - ri pa - sa - cīt, kā-pēzvaigz-ne ku - ra spīd,
nes spēj ma - ni sa - sil - dīt, kā-pēzvaigz-ne ku - ra spīd, ne spēj ma - ni sa - sil - dīt.

Mazo pārļu gliemezīt,
Vai tu vari pacacīt.
Kāpēc balss, kas naktī skan,
Vēl aizvien tik mīļa man. } 2x

Mazo pārļu gliemezīt,
Vai tu vari pasacīt.
Kāpēc tad, kad sapnis gaist,
Sirds vēl mūžam kaist un kaist. } 2x

Ziņkārīgais deguntiņš

Dzīvi, jautri

S. Silavas vārdi un mūzika

Piano introduction in 2/4 time, featuring a melody in the right hand and a bass line in the left hand.

1., 2. Lō - ti ziņ - kā - rīgs ir viņš, mans ma - zais de - gun - tiņš!

Vocal line with lyrics and piano accompaniment for the first line of the song.

Brīva runa:

Vi - su no - skaid - rot grib viņš.

1. Bet kur viņš ir pazudis?
2. Nu kur viņš atkal ir pazudis?

Vocal line with lyrics and piano accompaniment for the 'Brīva runa' section, including a 6/4 time signature change.

Piedz.

1. Lien, lien, vi - sur lien, a - rī tur, kur skud - ras skrien. Lien, lien,
2. Lien, lien, vi - sur lien, tur, kur bi - jis nav ne - viens! Lien, lien,

Vocal line with lyrics and piano accompaniment for the 'Piedz.' section.

Coda

vi - sur lien kat - ru mī - ļu dien!
vi - sur lien kat - ru mī - ļu dien!

Vocal line with lyrics and piano accompaniment for the 'Coda' section.

Vinnijs Pūks

J. Darginovičs vārds

Draiski

1. Man uz-dā-vi-nā-ja lā-ci-ti, ma-zi-ņu lā-ci-ti un kā jau vi-siem lā-ci-siem tam
gar-šo me-du-tiņš. Vin-nijs Pūks, Vin-nijs Pūks tā
sauc to lā-ci-ti. Vin-nijs, Pūks, Vin-nijs Pūks tā sauc to lā-ci-ti.

2. Tas medus podu atradis
Un tukšu izēdis.
Un māmiņa ir dusmīga,
Bet vainīgs lācītis.

Kur tu teci

Latviešu tautas rotaļdziesma

Jautri

Kur tu te-ci, kur tu te-ci, gai-lī-ti mans? Kur tu te-ci, kur tu te-ci gai-lī-ti
mans, no rī-ti-ņa ag-ru-mā, no rī-ti-ņa ag-ru-mā?

2. Ciemā teku, ciemā teku meitas celt 2x
No rītiņa agrumā. 2x
3. Ietecēju, ietecēju sētiņā 2x
Trīs reizītes nodziedāj'. 2x
4. Celies mana, celies mana līgaviņ 2x
Jau gailītis nodziedāj'. 2x
5. Necelšosi, necelšosi miedzīņš nāk 2x
No rītiņa agrumā. 2x

Mīļo draudziņ, dejojot nāc!

Vācu bērnu rotaļdziesma

Jautri

Mī-ļo drau-dziņ, de-jot nāc, un ar ma-ni dan-ci sāc.
Vis-pirms tā, pēc tam tā, grie-zies ap-kārt, ne-bē-dā.

Bērni pāros virzās pa apli. Pie vārdiem "vispirms tā" apkāmpj viens otru, atlaiž un vēlreiz apkāmpj. Apgriežas un trīs reizes sasit plaukstu.

Zaķīts

L. Garūtas mūzika

L. Garūtas vārdi

Mēreni

1. Za ķīts sēž uz kal-ni-ņa, priecīgs au-sis kus-ti-na. Lūk tā, lūk, tā, priecīgs au-sis kus-ti-na.

2. Sniegā salst tam ķepiņas,
Mazais zaķēns silda tās.
Lūk tā, lūk tā,
mazais zaķēns silda tās.

3. Mundri zaķīts lēkāt sāk,
Aukstums to vairs nepanāk.
Lec šurp, lec turp,
Aukstums to vairs nepanāk.

Rotaļas dalībnieki stāv aplī. Kustības atbilstoši tekstem:

1. p a n t s. Bērni pietupstas. Rokas ir zaķīša ausis, kustina tās.
2. p a n t s. Berzē ķepiņas - rokas.
3. p a n t s. Lēkā.

Bērīts, manis kumeliņis

Latviešu tautasdziesma

1. Bērīts, ma nis ku me-li-ņis, dū-ņu pur va bri-dējiņš, bri-dējiņš, bri-dējiņš, dū-ņu pur va bri-dējiņš.

2. Baltas kājas kumelāmi,
Negrib dūņu purva brist.

3. Bērīt, manu kumeliņi,
Es tev pāri nedariš'.

4. Es tev došu tīras auzas,
Skaidravota ūdentip'.

Seši mazi bundzenieki

Latviešu tautasdziesma

1. Se-ši ma zi bundzenie ki jā j pa ce-lu bungodam'. Se-ši ma zi bun dze nie ki jā j pa ce-lu bungodam'.

2. Visiem sešiem sirmi zirgi,
Visiem caunu cepurīt's.

5. Ne es ņemšu, ne man vajag'
Tik jaunami skuķenam (meitēnam).

3. Visi seši sajājuši
Mana tēva sētiņā.

6. Pārņāks mājās, prasīs māte:
Kur tu ņēmi, kas tev dev'?

4. Visi seši lec no zirga,
Sniedz man zelta grezentiņ'.

7. Man iedeva ciema puiši,
Mani mazu milēdam'.

Rotaļas apraksts (autore A. Līduma)

Rotaļu izpilda tecīgus solī. Katrā pantā maina kustības virzienu. Dalībnieki nostājas pa pāriem.

1. p a n t s. Sadotās rokās dārziņā pa labi.
2. p a n t s. "Pavadiņa". Katrs dalībnieks tur rokas viegli saliektas krūšu augstumā, atdarinot pavadas turēšanu. Virzās pa apli.
3. p a n t s. Pāri sadodas iekšējās rokās (zēns iekšpusē, meitene - ārpusē) un virzās pa apli.
4. p a n t s. "Pajūgs". Priekšējais izstiep rokās uz aizmuguri ar plaukstām uz augšu, aizmugurējais satver ar plaukstām uz leju (tā ir visparocīgāk).
5. p a n t s. "Pajūgs" - pretējā virzienā.
6. p a n t s. Pāri sadodas iekšējās rokās un virzās pa apli.
7. p a n t s. "Pavadiņa" - tāpat kā 2. pantā.
8. p a n t s. Sadotās rokās dārziņā.

Bērīts, manis kumeliņis

Latviešu tautasdziesma
L. Amoliņa apdarē

Nesteidzoties

1. Bē - rīts ma - nis ku - me - li - ņis aug - sta - jā - mi kā - ji - ņā - mi,

1. - 3. 4.
rai - rai - rī - di, ral - lal - lā, — aug - sta - jā - mi kā - ji - ņām.

2. Visas upes cauri brida,
Daugavāi peldināju.

3. Daugavāi peldināju
Zaļā zīda pavadāi.

4. Kad uzkāpu kalniņāi,
Saulītēi nožāvēju.

Rudens nāk

Nesteidzoties

1. Ru - dens nāk, — ru - dens nāk, jā - tin dzies - mas ka - mo - lā.
2. Nā - ka - mā — va - sa - rā pa vie - na - i šķe - ti - nāš'.
3. Ru - dens nāk — sē - ti - ņā, grau - di bi - ra klē - ti - ņā.
4. Būs mai - zī - te a - rā - jam, būs au - zi - ņas ku - me - ļam.

Kur palika vasariņa

Soļos

1. Kur pa - li - ka va - sa - ri - ņa, ka tik āt - ri
2. Va - sa - ri - ņa, zie - du mā - te, nu mēs te - vi
3. Ru - du, ru - du, ru - de - nī - ti, ar dzel - te - nu

aiz - te - cē - ja. Tā aiz - gā - ja pār jū - ri - ņu, pu - ķu zie - dus kai - sī - dam'.
pa - va - dām, — Ru - den - ti - ņis sē - ti - ņā - i brauc ba - gā - tu ve - zu - miņ'.
mē - te - lī - ti, tu ve - dī - si zie - mas mā - ti ar bal - tā - mi ku - pe - nām.

Rudentiņš - bagāts vīrs

Viegli

Rudentiņš, bagāts vīrs, at ved pil - nu ve - zumiņ'. nu va - rē - ja zie manāk - ti ar bal - tā - mi ku - penām.

Rudens

1. Rai - bu rai - bais ru - de - nī - ti, ko tu ve - di ve - zu - mā.
 2. Rai - bu rai - bais ru - de - nī - ti, vēl ko ve - di ve - zu - mā.
 3. Rai - bu rai - bais ru - de - nī - ti, ko tu tu - ri klē - pī - tī.

Kā - ļus, gur - ķus, kar - tu - pe - ļus, sī - po - lī - šus, bur - kā - ni - ņus.
 Rut - kus, za - ļus kā - pos - ti - ņus, brūk - le - nī - tes, pī - lādž - o - gas.
 vēl pa re - tam zie - di - ņa - mi tu - ru ze - mes klē - pī - tī.

Jautrā deja

Ukraiņu tautasdziesma

1. Pē - ter - sī - ļi, rut - ki, kā - ļi de - jā grie - žas tā kā brā - ļi.
 2. Var - di uz - lūdz kur - mis vecs, a - bi di - vi pol - ku lec.
 3. To - māts ska - tās tik un sme - jas, tās nu gan ir jaut - ras de - jas.

Mini, mini mīkliņu

Ē. Siliņa mūzika, Raiņa vārdi
 Latviešu tautas mīklas

1. - 4. Mi - ni, mi - ni mīk - li - ņu, ma - zo bēr - ni - ņu:

1. Lie - la, ga - ra tē - va jos - ta, ne - var pū - rā sa - lo - cīt.
 2. Bal - ta pļa - va, mel - ni lo - pi, va - jag gud - ra ga - nī - tāj'.
 3. E - ju die - nu, e - ju nak - ti, tur - pat es - mu vēl ar - vien.
 4. Zi - la, zi - la vad - ma - li - ņa, sud - ra - bi - ņa po - dzi - ņām.

Zinu, zinu, bet neteikšu

1. Zi nu, zi - nu, bet ne - teik šu, kur bal tai - si za ķītsguļ, Aiz u - pī - tes kal - ni - ņā, sī - kā laz du krū mi ņā.

2. Zaķīts sauca vāverīti pie krūmiņa riekstus malt.
Pie krūmiņa riekstus malti, uz celmiņa apsēsties
3. Vāverīte, kuplastīte no zariņa zariņā.
Jo zariņi šūpojās, jo astīte svārstījās.
4. Kur, vilciņi, tu tecēsi basajāmi kājiņām?
Uz siliņu, aiz mežiņa, pie baltāmi aitiņām.

Zaķīši no meža lec

V. Kaminska mūzika
 Z. Purva vārdi

1. Za - ķī - ši no me - ža lec, ci - pu cap, ci - pu cap,
 2. Vi - si jaut - ri: jauns vai vecs, ci - pu cap, ci - pu cap.
 3. Au - sis kust un ļi - pa zib, ļi - pu ļap, ļi - pu ļap,
 4. Vi - si šo - nakt de - jot grib, ci - pu cap, ci - pu cap.
 5. Bet, kad ga - nu duk - sis nāk, di - pu dap, di - pu dap,
 6. Vi - si krū - mos mūk, ko māk, di - pu dap, di - pu dap.

Sēnotāji

Nesteigti, ritmiski

A. Žilinska mūzika
Dz. Rinkules - Zemzares vārdi

Musical score for 'Sēnotāji' in 2/4 time, key of B-flat major. It features a piano accompaniment and a vocal line. The piano part starts with a *mf* dynamic and includes a *mp* section. The vocal line includes lyrics in Latvian.

Vā-ve-rī-te e-zim teic: Lai-kusdar-bi jā-pa-veic! Jā, jā! Tā, tā, tā! Lai-kusdar-bi jā-pa-veic!

2. Vāverīte ezim teic:
- Laikus darbi jāpaveic!
Jā, jā!
Tā, tā, tā!
Laikus darbi jāpaveic!

3. Pilnas krātuves ja būs,
Nepārsteigs tad ziema mūs.
Jā, jā!
Tā, tā, tā!
Nepārsteigs tad ziema mūs.

4. Dzirdi, ezi pietiek snaust!
Nāc man talkā sēnes lauzt...
Jā, jā!
Tā, tā, tā!
Nāc man talkā sēnes lauzt! -

5. Tuliņ ezis darbu sāk;
Sēnes lasīt - to viņš māk.
Jā, jā!
Tā, tā, tā!
Sēnes lasīt - to viņš māk.

Ežuks

Ē. Siliņa mūzika
I. Lasmaņa vārdi

Mērenā gājiena solī

Musical score for 'Ežuks' in 4/4 time, key of B-flat major. It features a piano accompaniment and a vocal line. The piano part starts with a *mf* dynamic and includes a *Solo* section. The vocal line includes lyrics in Latvian.

1. E-žuks mazs, e-žuks labs,

Musical score for 'Ežuks' in 4/4 time, key of B-flat major. It features a piano accompaniment and a vocal line. The piano part starts with a *mf* dynamic. The vocal line includes lyrics in Latvian.

Visi
e-žuks so-ļo ti pu, ta pu, taps. E-žuks mazs, e-žuks labs, e-žuks so-ļo ti pu, ta pu, taps.

2. Ežuks ass,
Ežuks jauks,
Ežuks mūsu
Meža draugs.

3. Ežuks augs,
Lielāks kļūs,
Cītīgs peļu
Mednieks būs.

4. Ežuks mazs,
Ežuks labs,
Ežuks soļo -
Tipu, tapu, taps.

Āboliši krīt

Arvīda Žilinska mūzika
Dzidras Rinkules-Zemzares vārdi

Mēreni

1. Paukš, paukš, paukš! Ā-bo-lī-ši krīt. Paukš, paukš, paukš,

Ā-bo-lī-ši krīt. Drau-gi, e-jam! Skrie-šusskre-jam Tos nu sa-la-sīt. sīt.

1. Paukš, paukš, paukš!
Āboliši krīt.
Draugi, ejam!
Skriešus skrejam
Tos nu salasīt.	} 2x	3. Ai, ai, ai!
Kas par āboliem!
Māmuliņa,
Vecmāmiņa
Prieccāsies par tiem.	} 2x
2. Smags, smags grozs!
Kas to pacelt spēš?
Tikai - paši!
Celsim paši!
Visi reizē mēs!	} 2x	4. Nu gan būs!
Garšīgs komposts būs!
Nāciet ziemā
Pie mums ciemā!
Pacienāsim jūs!	} 2x

Rudentiņš

Jautri

1. - 3. Kā - pēc mums pa-tīk ru dentiņš? 1. Va - sa-ras vel - tesnums ru - dens dod, ti - kaīnumšpa - šiemtie
2. Bum-bie rus, ā - bo-lus ru - dens dod,
3. Bur - kā nus, kā - pos tus ru - dens dod,

jā - at - rod. ru - den - tiņš, ļo - ti pa-tīk viņš, ru - den - tiņš, ļo - ti pa-tīk viņš.

Kukulītis

J. Ozoliņa mūzika
L. Vāczenieka vārdi

mp

Paātri

1. Mai - zes klai - pi, lie - li, ma - zi gal - dā sa - rin - do - ti spīd.
Ka - mēr mā - te nāks ar na - zi, ne - va - rē - šu sa - gai - dīt.

cresc. *mf* *rit.*

2. At - ļauj ie - cirst kā - ros zo - bus plī - su - mā, kas brū - ni gards,
es tev so - lu, lie - lus ro - bus ne - ko - dī - šu, go - da vārds!

a tempo *mp*

3. Žig - li vien starp a - siem zo - biem ga - ro - zi - ņas skrauk - škot drūp.
Ak, tu die - niņ, ro - bu ro - biem mīk - stums vien vairs gal - dā kūp!

Cepu, cepu kukulīti

V. Salaka mūzika
Z. Purva vārdi

Moderato

mf

1. Ce - pu, ce - pu ku - ku - lī - ti, stei - dzu bal - tu gal - du klāt. —
Ce - pu, ce - pu ku - ku - lī - ti gri - bu drau - gus pa - cie - nāt.

2. Ce - pu, ce - pu ku - ku - lī - ti vi - sa mā - ja smar žot sāk.
Ce - pu, ce - pu ku - ku - lī - ti nu jau ga - tavs,

1.

2. *Da capo* Coda *rit.* *mf*

va - rat nākt. La - ba ne - va - ja - ga daudz, la - ba ne - va - ja - ga daudz!

3. Manu mazu kukulīti,
Ko lai draugiem galdā dod?
Manu mazu kukulīti,
Tik vien būs kā pagāršot.

4. Manu mazu kukulīti,
Galū galā slikti nav.
Manu mazu kukulīti,
Draugi slavē, draugi sauc:
"Laba nevajaga daudz!"

Maizīte

Vidējā tempā

Im. Kalniņa mūzika
M. Degutītes vārdi

Mai zī - te rau dās, ja prā - tu tī - šu slin ko -

1. 2.

šu, to ne-cie - nī - šu. nī - šu. Ja sliņ-ķis to ēd, mai-zī - tei ne - tīk.

1. 2.

Man mai-zī - te smai da tur pre-tī. Ja pre-tī. Cik pro - tu, cik čak-li va -

1. 2.

-ru, pa die nu es vi-su da - ru. Cik ru. Un tā - pēc mai zī - te

1. 2.

mel - nā prie-cā - jas man uz del - nas. Un nas.

104. PINU VĪZES

T. M. A - Saikava V.

Rotaļnieki sastājas pa pāriem aplī, turklāt pārinieki pagriežas viens pret otru. Visi dzied.

Kam pietrūka cimdu, zeķu,
Še vīzītes ar auklām.

Mazi bērni skaistu dziesmu
Vārdzināt vārdzināja.

Ielikuši vīzītēi,
Pa istabu vizināja.

Pārinieki sarokojas ar labajām rokām un sāk vīt viju - virzās pa apli uz priekšu, ar pretimnākošo rotaļnieku sadod kreisās rokas, ar nākamo - labās utt. Viju vīj, līdz satiekas ar pirmo pārinieku. Tad visu var sākt no gala.

Mārtiņami gaili kāvu

2. Tas baroja, tas sukāja
Manus bērus kumeliņ's.

3. Devu, devu Mārtiņami,
Ko es biju solījus'.

4. Melnu vistu cekulainu
Ar visiemi nadziņiem.

5. Mārtiņš bija labs vīriņis
Aiz visiemi vīriņiem.

6. I rudeni, pavasari
Pašā maizes laiciņā.

7. Rudentiņi, bagāts vīrs,
Daudz tu mums dāvināj'.

8. Pilnas klētis labībiņas,
Pilnas saujas sudrabiņ'.

9. Visi saka, visi saka:
Mārtiņdienu, Mārtiņdien'.

10. Kaut varētu Mārtiņdienu
Aiz ausīm noturēt!

11. Ej, Mārtiņi, nu uz Rīgu,
Nu mēs tevi pavadām!

12. Nāc atkal citu gadu,
Tad mēs tevi gaidīsim!

Kas dimd, kas rīb

Latviešu tautasdziesma

Teciņus

1. Kas dimd, kas rīb_ ap is - ta - bi - ņu, kas_ dimd, kas rīb_ ap is - ta - bi - ņu?
Mār - ti - ņa gai - lī - šī dan - cī - ti_ ve - da, Mār - ti - ņa gai - lī - šī dan - cī - ti_ ve - da.

2. Vakar Mārtiņš
No Rīgas laidās,
Šodien sētā
Ierībināja.

3. Deviņi ratiņi,
Simts kumeliņi,
Trīs simts sulaiņi,
Bruņotu vīru.

4. Atbrauca Mārtiņš
Atrībināja,
Pakāra mēтели
Vārtstuburāi.

Labvakaru, Mārtiņtēv

Latviešu tautasdziesma

Svarīgi

Lab - va - ka - ru, Mār - tiņ - tēv, vai gai - dī - ji Mār - tiņ bēr'n's?
Lab - va - ka - ru, Mār - tiņ - tēv, vai gai - dī - ji Mār - tiņ - bēr'n's?

2. Vai tu dosi Mārtiņam,
Ko tu bijī solījies?
3. Melnu gaili apsolīj`
Ar visiemi nadziņiem.

4. Ja iekšāi nelaidīs`
Lielu skādi padarīs`.
5. Govīm ragus nozāģēs,
Bulli vaļā palaidīs.

6. Bulli vaļā palaidīs,
Akā spaļus* iebēris.

*Spaļi - atkritumi, kas rodas, apstrādājot linus.

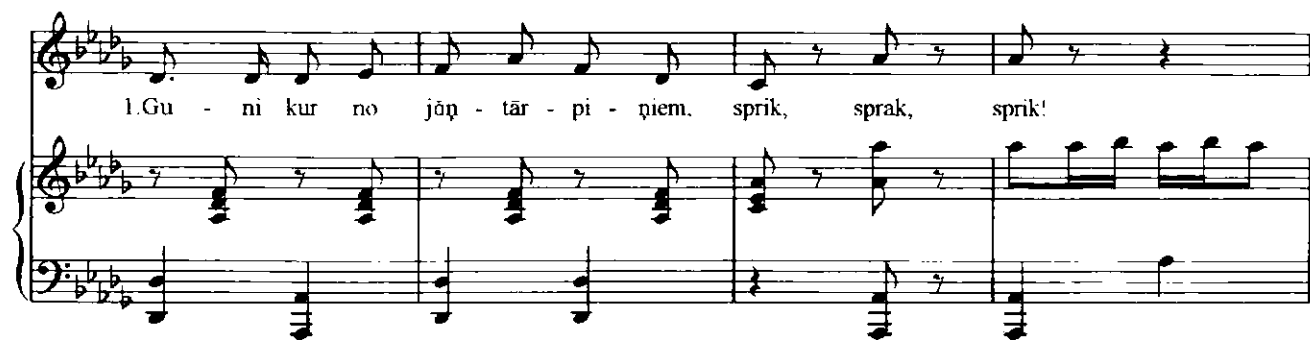
Zaķi vāra kāpostus

E. Goldšteina mūzika
L. Pēlmaņa vārdi

Jautri

Piano introduction in 2/4 time, key of B-flat major. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

1. Gu - ni kur no jāp - tār - pi - ņiem. sprik, sprak, sprik!

za - ņu tē - tis, za - ņu tē - tis, sprik, sprak, sprik! Kā - pos - ti - ņus šķin uz ci - ņiem,

cik, cak, cik! Cik, cak, cik, cak, cik, za - ņu mā - te, cak!

2. Zupu raspodīņā maisa, šmik, šmak, šmik,
Zaķu bērni, zaķu bērni, šmik, šmak, šmik!
Gardi pavārnīcu laiza, plik, plak, plik!
Plik - plak, plik - plak, plik, kārās mēles - plak!

3. Kamēr tētis, kamēr tētis - sprik, sprak, sprik,
Kamēr māte, kamēr māte - cik, cak, cik,
Tīknēr bērni - plikā, plakā, bukš, tukšs, bukšs!
Bukš - tukšs, bukš - tukšs, bukš - zupas pods jau tukšs!

Zaķītis un kaķītis

A. Kaužēnas mūzika
H. Dorbes vārdi

Viegli

Piano introduction in G major, 2/4 time, marked 'Viegli' and 'p'. The music consists of a simple melody in the right hand and a bass line in the left hand.

Vocal line with lyrics and guitar chords. The lyrics are: 1. Vieg - la dzī - ve ka - ķē - nam, vieg - la dzī - ve. Chords: D, G, D.

Piano accompaniment for the first vocal line, marked 'mf'. The right hand plays a simple melody, and the left hand plays a bass line.

Vocal line with lyrics and guitar chords. The lyrics are: ka - ķē - nam, daudz - kārt grū - tāk za - ķē - nam, daudz - kārt grū - tāk za - ķē - nam. Chords: G, D, H_m, A, D, H_m, E_m, A. A first ending bracket covers the last two notes.

Piano accompaniment for the second vocal line. The right hand plays a simple melody, and the left hand plays a bass line.

Vocal line with lyrics and guitar chords. The lyrics are: tim. Chord: D. A first ending bracket covers the last note.

Piano accompaniment for the third vocal line. The right hand plays a simple melody, and the left hand plays a bass line.

2. Vienmēr pa āru salā un aukā
Viņu vajā mežā un laukā.

3. Lapsa, lūsis, vilks un visi,
Un vēl medimeks ar bisi.

4. Tāpēc nabaga zaķītim
Bēdu vairāk kā kaķītim.

Ko darišu ziemā

A. Kaužēnas mūzika
J. Marcinkēviča vārdi
atdz. D. Avotiņa

Ne pārāk lēni

Piano introduction in 2/4 time, starting with a mezzo-forte (mf) dynamic. The melody is in the right hand, and the accompaniment is in the left hand.

Vocal line and piano accompaniment. The vocal line starts with a mezzo-forte (mf) dynamic. The piano accompaniment starts with a piano (p) dynamic. The key signature has one flat (B-flat).

1. Re - dzu zie - dus no - vī - tu - šus. Sku - mī - gi kļūst te. Mā - mu - līt, tev zie - mā bū - šu ma - za pu - ķī -

Vocal line and piano accompaniment. The vocal line continues with a mezzo-forte (mf) dynamic. The piano accompaniment continues with a mezzo-forte (mf) dynamic. The key signature has one flat (B-flat).

te. Mā - mu - līt, tev zie - mā bū - šu ma - za pu - ķī - te. zie - ma pro - jām ies.

2. Putnu nav, rauj vēji lapas,
Lietus lāses krit.
Es tev visu ziemu laba
Būšu, māmuliņ.

3. Pogošu kā lakstīgala,
Lēles skaļi smies.
Nebaidīšos bargā sala,
Ziema projām ies.

Apsītei auksti

J. Degūtes vārdi
atdz. V. Līvzemnieks

Ne pārāk lēni

Piano introduction and vocal line. The piano introduction is in 2/4 time, starting with a mezzo-forte (mf) dynamic. The vocal line starts with a mezzo-forte (mf) dynamic. The key signature has two sharps (F# and C#).

1. Kā - di no - sku - mu - ši lau - ki,

un cik ru-dens bargs! Ap - sī - tei uz kal - na la - pas dreb un sarkst.

Ap - sī - tei uz kal - na la - pas dreb un sarkst. sau - le ne - pa - šķir.

2. Pelēki tai svārki,
Ai, cik auksti ir!
Zemās mākoņgubas
Saule nepašķir.

4. Saulīt, kur tu esi?
Ai, cik auksti ir!
Zemās mākoņgubas
Saule nepašķir.

3. Apsei basās kājas
Pirmās salnas dzeļ.
Ka tik pinkās matus
Vēji nesaveļ.

Cimdiņš

1. Mu - ši - ņa es ma - zi - ņa
2. Za - ķī - ši mēs ma - zi - ņi,
3. E - sam pe - les dros - mī - gas;
4. Vā - ve - rē - ni jaut - ri esam
5. Es - mu me - ža vilt - nie - ce
6. Vil kam šo - dien bē - dīgsprāts
7. E - sam e - ža bē - ri - ņi
8. Lā - ča bērns no me - ža nāk
9. Ne - bai - da mūs zie - mas sals,

sil - tu - miņšman pa - zu - da.
snī - pī - ši mums le - dai - ni.
var - būt ne daudzbai - lī - gas.
un pa ko - ku za - rientecam.
vār diņšman ir rud - as - te.
kad vis - ap - kārt aukstumstāds.
mel - ni mums ir de - gu - ni.
un ar ķe - pu nik - ni māj -
jo mumsmā - jok - lī - tis jauks.

1. Pēk - špi snie - gā ie - rau - gu
2. Snie - ga pārs - las sa - sni - ga
3. Ne - bai - da vairs ka - ķis baigs,
4. To - mēr šo - dien bē - dīgsprāts
5. To - mēr vil - tī - bas man zuda
6. Salts tam kļu - vis de - gun - gals;
7. Mu - gu - rā ir a - da - tas,
8. Vi - sur sniegs un vi - sur sals
9. Ne - krit snieg pārs - las uz galvas,

mā - jok - lī - ti pū - kai - nu.
vi - sas a - las pa - zu - da.
bet gan zie - mas nik - nais sals.
salts ir kļu - vis sku - ju klāsts.
tik - līdz balts vis - ap - kārt kļuva.
no - sa - lis pat as - tes gals.
bal - tu snie - gu pār - klā - tas.
kad tam pie - nāks bei - dzot gals!
ne - kus - ti - na vējš nespalvas.

mā - jok - lī - ti pū - kai - nu.
vi - sas a - las pa - zu - da.
bet gan zie - mas nik - nais sals.
salts ir kļu - vis sku - ju klāsts.
tik - līdz balts vis - ap - kārt kļuva.
no - sa - lis pat as - tes gals.
bal - tu snie - gu pār - klā - tas.
kad tam pie - nāks bei - dzot gals!
ne - kus - ti - na vējš nespalvas.

Pūti, pūti, ziemelīti!

Latviešu tautasdziesma

1. Pū - ti, pū - ti, zie - me - lī - ti, ka - la - dū, ka - la - dū,
Zie - mas - svēt - ku va - ka - ri - ņu, ka - la - dū, ka - la - dū.

2. Klētī pūti miežus, rudzus,
Stallī bērus kumeliņus.

3. Eima bišu klausītiesi
Ziemassvētku vakarāi

4. Ja bitīte daiļi dziedā,
Tad būs silta vasariņa

Nu ir svētki sabraukuši

V. Kaminska mūzika
Latviešu tautasdziesmas vārdi

Dzīvi, rotaļīgi

f *mp*

(8)

mf

1. Nu ir svēt - ki sa - brau - ku - ši rak - stī - tōm - (i) ka - ma - nām, bal - ti zir - gi

mp *mp*

ap - stā - ju - ši pie ma - nām - (i) nam - dur - vīm.

ff

2. Sudrabiņa lietņš lija
Vecā gada vakarā.
Visi sīki kadiķīši
Sudrabiņu spīdināj'.

3. Dedziet skalus, pūtiēt gūni,
Laidiet svētkus istabā!
Svētki gaida aiz durvīm(i),
Nosaluši kumeliņ'.

Bērni gaida ziemiņu

Ē. Siliņš
Z. Purvs

Diezgan ātri, ritmiski

1. Tā kā mī - ļu cie - mi - ņu bēr - ni gai - da zie - mi - ņu zie - mi - ņu
2. Ie - sim, bēr - ni, sli - di - nāt, tā kā put - ni li - di - nāt li - di - nāt

zie - mi - ņu, zie - mi - ņu, bēr - ni gai - da zie - mi - ņu zie - mi - ņu.
li - di - nāt, li - di - nāt, tā kā put - ni li - di - nāt li - di - nāt.

Ziemassvētki sabraukuši

1. Zie - mas - svēt - ki sa - brau - ku - ši ka - la - do, ka - la - do,
2. Te - ciet, bēr - ni, sa - ņe - ma - ti ka - la - do, ka - la - do,
3. Nāc, mā - si - ņa, cie - mo - tie - si ka - la - do, ka - la - do,
4. Būs pu - pi - ņas, būs zir - nī - ši ka - la - do, ka - la - do,

raks - tī - tā - mi ka - ma - nā - mi ka - la - do, ka - la - do!
ba - sa - jā - mi kā - ji - ņā - mi ka - la - do, ka - la - do!
zie - mas - svēt - ku va - ka - rā - i ka - la - do, ka - la - do!
būs cū - ci - ņas sme - ce - rī - tis ka - la - do, ka - la - do!

Eglīte

I. Bekmaņa vārdi

1. Reiz me - žā dzi - ma eg - lī - te un me - žā au - ga tā, tik
slai - da skais - ta, za - ļoks - na bij' zie - mā, va - sa - rā.

- Dzied dziesmu viņai putenis un miegā ieāijā
Sals sniega segā satinis, lai nenosaltu tā.
- Zem eglītes mazs zaķītis, kaut bailīgs - draiskuļo,
Un dažu brīdi dusmīgs vilks tai garām aizcilpo.
- Klau, sniegs kā, dzied zem ragavām pa meža biezokņiem,
Tur zirdziņš kājām pinkainām skrien sīkiem rīksīšiem.
- Velk ragaviņas bērtis, sēž iekšā vectētiņš,
Mums eglīti ir nocirtis līdz pašai saknei viņš.
- Tu uzposta un greznota pie mums nu esi te,
Cik daudz, daudz prieka mazajiem tu nesi eglīte.

Vērpu, vērpu, šļūcu, šļūcu

1. Vēr - pu, vēr - pu, šļū - cu, šļū - cu ka - ķī - ša - mi pa - la - dziņ'.
 2. Ka - ķīt's bi - ja lie - la ra - da, bez pa - la - ga ne - gu - lēj'.
 3. Ka - ķī - ša - mi daudz nau - di - ņas, tas no - pir - ka jum - pra - viņ'.
 4. Jum - pra - vi - ņu mal - ti sū - ta, pats gu - lē - ja aiz - krās - nē.

Vai priedīte, vai eglīte

1. Vai prie - dī - te, vai eg - lī - te, ta - vu dai - ļu au - gu - miņ'.
 2. Vai bij' zie - ma, vai va - sa - ra, za - ļi svār - ki mu - gu - rā'.
 3. Vi - si ko - ki žē - li rau - da va - sa - ri - ņu va - dī - dam.
 4. Prie - de, eg - le ne - rau - dā - ja, tām sku - ji - ņas ne - no - bir.

Ak, jak, jā, tai — va - ka tā, ti - di - rī ti - di - ri - di ral - la - lā.

Danco, lāci

Strauja deja

1. Dan - co, lā - ci, dan - co, lā - ci, sai - me - nie - ce aiz - mak - sās.
 2. Šķiņ - ķi ga - ļas, klai - pu mai - zes, trīs pim - be - ri pie - de - vām.
 3. Dan - co - ja - ti ķe - ka - ti - ņas, is - ta - bi - ņas vi - di - ņā.
 4. Lai dan - co - ja kaz - lē - ni - ņi na - ma - mā - tes lai - da - rā.
 5. Sa - grie - ža - ti, ķe - ka - ti - ņas, is - ta - bi - ņas vi - di - ņā.
 6. Lai sa - grie - za ru - dzi, mie - ži na - ma - tē - va tī - ru - mā.

Dan - co, lā - ci, dan - co, lā - ci, sai - me - nie - ce aiz - mak - sās.

Cipu capu vāverīte

1. Ci - pu, ca - pu, vā - ve - rī - te, ar e - zī - ti riņ - ķi griez

ka - mēr e - zis riņ - ķi grie - za, vā - ver' ko - ka ga - li - ņā

2. Vakar zelta vāverīte
 Pār celiņu aiztecēj'.
 Šodien gāja mednieki
 Ar sudraba sunīšiem.

3. Piekusuši man sunīši,
 Noguruši bāleliņ'.
 Vienu mazu vāverīti
 Pa siliņu gainīdam'.

Adat, meitas, ko adati

Latviešu tautasdziesma

Mierīgi

1. A - dat, mei - tas, ko a - da - ti, vil - kam ze - ķes no - a - dat, a - dat, mei - tas, ko a - da - ti, vil - kam ze - ķes no - a - dat.

2. Vilkam kājas nosalušas, purvus, mežus bradājot.
3. Taisiet, brāļi, augstu sētu, laidiet kazu dārziņā!
4. Augstu, augstu, vēl augstāku, laidiet kazu dārziņā!
5. Nu guļ suņi, nu guļ lopi, nu guļ paši ganītāji.
6. Nu ir laiks vilciņam, kazai klupti mugurā.

Zaķītis

L. Garūtas mūzika

Ļoti ritmiski

1. Za - ķīt' s sēž uz kal - ni - ņa, prie - cīgs au - sis kus - ti - na, lūk, tā, lūk, tā, prie - cīgs au - sis kus - ti - na.

2. Sniegā salst tam ķepiņas, mazais zaķītis silda tās.
Lūk, tā, lūk, tā, mazais zaķītis silda tās.
3. Mundri zaķīt' s lēkāt sāk, aukstums to vairs nepanāk,
Lec šurp, lec turp, aukstums to vairs nepanāk.

Zaķīti, mežā nāc!

Krievu tautas rotaļa

Dzīvi

1. Za - ķī - ti, me - žā nāc, lūk tā, lūk tā, me - žā nāc! Jā.
2. Za - ķī - ti, pa - grie - zies, lūk tā, lūk tā, pa - grie - zies! Jā.
3. Za - ķī - ti, pa - de - jo, lūk tā, lūk tā, pa - de - jo! Jā.
4. Za - ķī - ti, pa - kla - nies, lūk tā, lūk tā, pa - kla - nies! Jā.

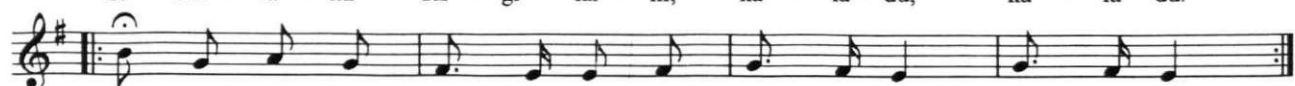
Ziemassvētki, liela diena

Latviešu tautasdziesma

Paātri

1. Zie - mas - svēt - ki, lie - la die - na, ka - la - dū, ka - la - dū,
tie Die - va - mi dār - gi lai - ki, ka - la - dū, ka - la - dū.

Zie - mas - svēt - ki, lie - la die - na, ka - la - dū, ka - la - dū.
tie Die - va - mi dār - gi lai - ki, ka - la - dū, ka - la - dū.

2. Ziemassvētkos Dievs piedzima,
Liendienāsi šupli kāra.
3. Sen gaidīju, nu atnāca
Tie bagāti Ziemassvētki.
4. Ziemassvētki sabraukuši
Rakstītāmi kamanāmi.
5. Eita laukā, saimīnieki,
Saņemati Ziemassvētkus!
6. Lauziet skalus, pūtiet guni,
Laidiet Dievu istabāi!
7. Dieviņš stāvēj' aiz vārtiem
Nosvīdušu kumeliņu.

Sniga sniegi, putināja

Latviešu tautasdziesma

Jautri

1. Sni - ga snie - gi, pu - ti - nā - ja, lau - kā lai - du ku - me - li - ņu,
sni - ga snie - gi, pu - ti - nā - ja, lau - kā lai - du ku - me - liņ'.

2. Ņem, māsiņa, baltu segu,
Apsedz manu kumeliņu.

3. Kumeliņi, baltskarīti,
Es tev pāri nedarīšu.

4. Pirkšu vieglas kamaniņas,
Ņemšu vieglu līgaviņu.

Ziemsvētki klāt

S. Bērziņas
vārdi un mūzika

1. Jau zie - ma ir klāt un bēr - niem ir prieks tie eg - lī - ti za - ļo
cie - mos lūdz nākt. Un krīt un krīt un snie - dziņš jau krīt.
Jau klāt, jau klāt, jau ziem - svēt - ki klāt.

2. Nāks lapsas un vilki,
Rūķīši ar,
Un kaķi un zaķi,
Vāveres ar.

3. Tur sniegpārslas dejos
Salatēvs ar,
Ies rotaļās bērni,
Līksmos un dies.

Ziemassvētkos

Nikolajs Kalniņš

1. Vi - zu - ļos is - ta - bās pu - zu - ri kār - ti, Sē - tās, kur pu - te - ņi snieg pār - las jauc,
Ce - li - ņi slau - cī - ti, at - cel - ti vār - ti, Raks - tī - tās ka - ma - nās Ziem svēt - kibrauc.

1. Vizuļo istabās puzuri kārti,
Sētās, kur puteņi sniegpārslas jauc,
Celiņi slaucīti, atcelti vārti,
Rakstītās kamanās Ziemsvētki brauc. 2x

2. Nomirgo kumeļiem sudraba groži,
Zvaniņiem skanot jau kamanas stāj.
Eglītēm iedegas svecītes spoži,
Ziemsvētku vecītis draudzīgi māj. 2x

3. Atveras gaidītie dāvanu maiši,
Bērniem jau līksmībā pukstēt sāk sirds.
Pilna ar prieku top zeme un gaisi -
Ziemsvētku zvaigzne pār pasauli mirdz. 2x

Ziemas miegā

E. Goldšteina mūzika
I. Lasmaņa vārdi

Allegretto

The piano introduction consists of two staves. The right hand plays a series of chords in a 2/4 time signature, while the left hand plays a simple bass line with quarter notes.

The first line of the song features a vocal melody in the treble clef and piano accompaniment in the bass clef. The lyrics are: 1. Vi - si e - ži mie - gā, Vi - si lā - čī snie - gā. Vi - sas pe - les a - lās,

The second line of the song continues the vocal melody and piano accompaniment. The lyrics are: Klu - sums ma - lu ma - lās. Vi - si e - ži mie - gā, Vi - si

The third line of the song concludes the vocal melody and piano accompaniment. The lyrics are: lā - čī snie - gā. Vi - sas pe - les a - lās, Klu - sums ma - lu ma - lās.

2. Zivis guļ zem ledus,
Bītes tur, kur medus.
Brūnaliņas kūti,
Ledus puķes rūti.

3. Tikai savā kaktā
Gailis augstā laktā.
Pēkšņi paceļ balsi -
Nemana, ka sals ir.

4. Lauskis iet gar paksi:
"Gailis tiešām traks ir -
Pamodinās ļaudis,
Kumeliņus raudus!"

5. Tad ar basām kājām
Prom uz rūķu mājām.
Aiziet soli vingru
Viņš pa ledu stingru.

Ziema mežā

I. Zariņas mūzika un vārdi

Dzīvi, raiti *poco rit. mierīgāk*

1. Pa dzi - ļu - snie - gu za - ķīts brien, tam pre - tī vā - ve
2. Zem kup - las eg - les ceļ - ma - lā guļ e - zīts la - pu

1. 2.

rī - te skrien, tiem a - biem biezs ir ka - žo - ciņš, un va - ren kriet - ni sil - da viņš.
ka - mo - lā. Kad pa - va - sa - ra sau - le - nāks, viņš at - kal prie - cīgs te - cēt sāks.

Lec, Saulīte.

1998.g. 1997.g.

1. Lec sau - lī - te rī - tā ag - ri, Ro - tā! Ro - tā!
Lie - las die - nas rī - ti - ņā - i.
2. Šū - po - sie - si, tau - tu mei - ta Lī - go! Lī - go!
Liel - die - nī - šu šū - po - lēs - i.
3. Do - šu o - lu bā - li - ņa - mi
Par šū - po - ļu kā - ru - mi ņu.
4. Pa - va - dā - mi Lie - lo die - nu
Līdz ci - ta - mi ga - di - ņa - mi.

Rotaļa

Ko mēs la - bu stā - dī - sim? Čim, čim, čim! Ko mēs la - bu stā - dī - sim? Čim, čim, čim!
Rokas paceļ Vie - nu kup - lu lie - pi - ņu.
Lejā No - lau - zi za - ri - ņu.
Apstājas Pa - liek tuk - ša lie - pi - ņa

Apraksts

Dalībnieki stāv aplī ar sejām dejas ceļa virzienā. Viens dalībnieks sēž apļa vidū.
Dziedot 1. - 4. pantu, dalībnieki iet dejas ceļa virzienā.
Kad dzied 4. pantu, dalībnieki stāv, tie, kas sēdēja, pieceļas un iet ap krēslu.
Tad kādu no dalībniekiem ieliek savā vietā.

Atnāca lieldiena

Latviešu tautassdziesma

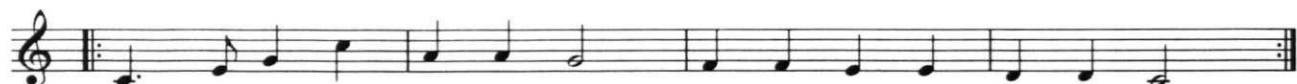
1. At - nā - ca liel - die - na pār augstiem kalniem, su - dra - ba o - li - ņas mē - tā - da - ma.
2. Tā gai - du liel - die - nu kā bā - le - li - ņu, aiz - gā - ja ga - rā - mi kā rī - ta rasa.

Pavasara deja

Latviešu tautassdziesma

Vi - si put - ni skais - ti dzied, dze - nīts vie - ni ne - dzie - dāj'.

Kā - da Jo - da tas dzie - dās, prau - li vie - ni vē - de - rā.

Pavasari

Latviešu tautassdziesma

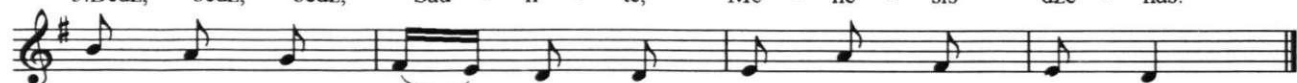
1. Ku - kai - ni, Ra - gai - ni, tev rai - bi svār - ki. Ai - jā, Ral - lā, tev rai - bi svār - ki.
2. Ma - zi - ņos put - ni - ņos vēj - mā - te šū - po. Ai - jā, Ral - lā, vēj - mā - te šū - po.
3. Kal - ni - ņa ga - li - ņā bēr - zi - ņa za - ros. Ai - jā, Ral - lā, bēr - zi - ņa za - ros.

Gulēja saulīte

Latviešu rotaļdziesma

1. Gu - lē - ja Sau - lī - te ā - be - ļu dār - zā.
2. Mē - nes - tiņš iz - gā - ja Sau - lī - ti mek - lēt!
3. Bēdz, bēdz, bēdz, Sau - lī - te, Mē - ne - sis dze - nās!

Gu - lē - ja Sau - lī - te ā - be - ļu dār - zā.
Mē - nes - tiņš iz - gā - ja Sau - lī - ti mek - lēt!
Bēdz, bēdz, bēdz, Sau - lī - te, Mē - ne - sis dze - nās!

Apraksts

Rotaļas dalībnieki iet dārziņā, sadevušies rokās.

Dārziņa vidū - "Saulīte" guļ, ārpusē - "Mēnešņiņš" staigā

3. pantā dalībnieki apstājas un paceļ sadotas rokas - "Mēnešņiņš" ķer "Saulīti"

Ejiet, bērni, klausīties

Latviešu tautassdziesma

1. E - jiet, bēr - ni, klau - sī - tie - si, kā - di put - ni me - žā dzied.
2. Straz - diņš vil - ka, zī - le lo - ka, laks - tī - ga - la vi - dži - nāj'.
3. Laks - tī - ga - la vi - dži - nā - ja za - ļas bir - zes ma - li - ņā.

Šūpojiesi, tautu meita

Latviešu tautassdziesma

1. Šū - po - jie - si, tau - tu mei - ta, liel - die - nī - šu šū - po - lē - si, šū - po - lēs.
 2. Ie - šū - po - si go - vis ai - tas, stal - lī bē - rus ku - me - li - ņus, ku - me liņ' s.
 3. Stal - lī bē - rus ku - me - li - ņus, sev ra - že - nu a - rā - ji - ņu, a - rā - jiņ'.

Saule brauca pār ezeru

Latviešu tautassdziesma

1. Sau - le brau - ca pār e - ze - ru spī - dē - da - ma vi - zē - dam'.
 2. Zel - ta kro - nis gal - vi - ņā - i, vas - ka - kur - pes kā - ji - ņā.
 3. Si - jā zel - tu, tu sau - lī - te, ar vi - sie - mi sie - ti - ņiem.

Gudrā ola

A. Altmaņa mūzika
 Vītauta Iudēna vārdi

Līdz Liel-die-nām tā ri - po un ri - po, ri - po vien, līdz Jā - ņu die - nai ri - po un

ri - po, ri - po vien. Un ri - po, ri - po, ri - po un ri - po, ri - po

vien, un ri - po, ri - po, ri - po un ri - po, ri - po vien. Un vien.

Līdz Ziemassvētkiem ripo un ripo, ripo vien,
 Tā mūsu Zemeslode un ripo, ripo vien.

Piedz.

Grāmata

E. Silņa mūzika
 A. Baloža vārdi

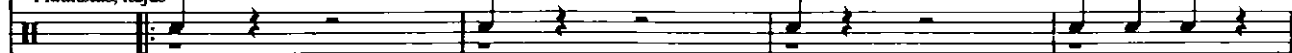
Ritmiski, nesteidzot

Koris

1. Balts, balts ti - rums, melnās, melnās ai - ti - ņas gud - ram - ga - nām ga - nā - mas,
 Plaukstas, kājas

trā - rā, til - li - di - rā, gud - ram - ga - nām - ga - nā - mas.

2. Māsiņa, brālītis -
Tie tie ganiņi,
Tie tās aitiņas
Nogana,
Trā - rā, tillidirā,
Tie tās aitiņas
Nogana.

3. Saki, saki, puisīti, -
Kas tas par tīrumu
Kas tās par aitiņām
Ganāmas,
Trā - rā, tillidirā,
Kas tās par aitiņām
Ganāmas?

4. Tie, tēti, burtiņi,
Smalki, smalki izvīti,
Tā - bērnu mīlule -
Grāmata,
Trā - rā, tillidirā,
Tā bērnu mīlule -
Grāmata.

Grāmata

J. Kaijaka mūzika
J. Osmaņa vārdi

Mēreni

1. Ā - be - ce un burt - nī - cas pir - mās kla - ses so - lā.
2. A - cis rau - gās grā - ma - tā, ro - kas glās - ta vā - ku,
3. Vien - mēr te - vi ņem - šu līdz tā kā mī - ļu drau - gu,

Nu es ne - es - mu vairs mazs, es jau e - ju sko - lā.
ta - gad tu man bū - si tā, kas dos pras - mi mā - ku.
tev man ta - gad jā - pa - līdz, lai es lie - lāks au - gu.

Pirmā svītriņa

A. Žilinska mūzika
E. Līdumas vārdi

Mēreni ātri

mf I. Kas to bū - tu do - mā - jis,

mf *mp*

This system shows the first four measures of the piece. The vocal line begins with a rest, followed by the lyrics 'I. Kas to bū - tu do - mā - jis,'. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand. Dynamics include *mf* and *mp*.

f
Kas to bū - tu ti - cē - jis, Ka šī ma - zā svīt - ri - ņa Ir tik tra - ki—

mf

This system covers measures 5 to 8. The vocal line continues with 'Kas to bū - tu ti - cē - jis, Ka šī ma - zā svīt - ri - ņa Ir tik tra - ki—'. The piano accompaniment includes a *f* dynamic marking in the vocal line and a *mf* marking in the piano accompaniment.

Visi
ni - ķī - ga, *f* Ka šī ma - zā svīt - ri - ņa Ir tik tra - ki— ni - ķī - ga.

f

This system covers measures 9 to 12. The vocal line starts with 'Visi ni - ķī - ga, *f* Ka šī ma - zā svīt - ri - ņa Ir tik tra - ki— ni - ķī - ga.' The piano accompaniment features a *f* dynamic marking.

2. Velc tu viņu šiten tā,
Viņa atkal gāžas tā.
Un, ja sāņus paskatās,
Tā gandrīz vai noguļas.

3. Ja vēl runcis pieglaužas,
Svītra cilpā sagriežas.
Bet, ja cieši saņemās,
Iznāk tīri tā nekas.

4. Tīci droši - labi ies,
Ja vien čakli mācīsies } 3x

Burvju durtiņas

A. Žilinska mūzika
J. Baltvilka vārdi

Palēni *mp*

1. Bu - ri bu - ri bur - ti - ņi. Jā, jā, jā!
2. Ja tu pro - ti slēgt vi - sas trīs - des - mit trīs,

mf

Bu - ri bu - ri bur - ti - ņi, jā, jā, jā! 1., 2. Tās ir bur - vju dur - ti - ņas pa
tad tik nāc man lī - dzi, man lī - dzi nāc!

rit. *Beigas*

ku - rām ie - iet var, tās ir bur - vju dur - ti - ņas grā - ma - tā.

Burvju durtiņas

D. Cebes mūzika
J. Baltvilka vārdi

Raiti

E Fis_m H E

E *H* *H₇* *E*

1. Bu - ri, bu - ri, bur - ti - ņi, jā, jā, jā, tās ir bur - vju dur - ti - ņas, jā, jā, jā, pa

ku-rām ie - iet var, pa ku rām ie - iet var, pa ku-rām ie - iet var grā-ma - tā.

2. Ja tu pro-ti slēgt vi-sas trīs - des mit trīs, ja tu pro-ti slēgt vi-sas trīs - des mit trīs, tad

nāc, tad nāc, tad nāc, tad nāc, tad nāc, tad nāc, tad nāc man līdz.

3. Bu-ri, bu-ri, bu-ri, bu-ri, bur - ti - ņi, bu-ri, bu-ri, bu-ri, bu-ri, bur - ti - ņi,

tās ir bur-vju dur - ti - ņas, jā, jā, jā, pa ku-rām ie - iet var grā-ma - tā.

Diendusa

Z. Žukovskis
L. Vāczemnieks

Mierīgi

mf

1. Bal - ti spil - ve-ni de-be-sīs
2. No - liec pie - ne-ni pa-gal vī!
3. Pa - guli dien - du-su pa-gu-li

pa - la-gi za - ļi zem tiem
Smil - gu - pār - sedz sev pāri!
Sie - nā-ža. šū - pu - lī zaļā!

Pa - gu - li dien - du-su, pa-gu - li
Me - dai-nu sap - ni tev at-ne-sīs
Tu - ri smil gu un ma-da-ru ciet!

plā - vā pie sie - nā - žiem
ka - me-ne brū - nā ar spāri.
Ne - laid Dzimte - ni va - ļā!

plā - vā pie sie - nā - žiem!
ka - me-ne brū - nā ar spāri.
ne - laid Dzim - te - ni vaļā!

diminuendo

mf
Ma - dara te - vi pa auk lēs brī - di pa brī - ti - ņam El - po si lī - dzi tau - ri -

ņem.

Ma - da - ra te - vi pa auk lēs

diminuendo

brī - di pabrī - ti - ņam. El - po si lī - dzi klu - si klu - si

Baltā taciņa

(vienbalsīgam bērnu korim)

Ēvalds Siliņš
N. Gintare

Mēreni ātri, sirsnīgi

mp

1. Pa bal - tu, bal - tu ta - ci - ņu, lūk,
2. vai - gos sār - to ag - rais rīts un
3. se - jā sta - ro prie cīgs smaids ak,

mf

bēr - nu die - nas iet. Tās, kal - nā kāp - jot, ne - no - gurst un tik tām līk - smi smiet. Šī
lū - pās ro - zes zied, un put - nu bal - sīm jaut - ra - jām tās līk - smi lī - dzi dzied.
viss šķiet gaišs un jauks. Tik, bēr - nu ta - kas stai - gā - jot, pat uz - zied tuk - šais lauks.

Piedziedājums

mf

bal - tā, bal - tā ta - ci - ņa, ko bēr - nu die - nas min, ir dzi - ves die - nas sau - lai - nās, ik -

1. 2. 3.

viens tās gai - šas zin. 2. Tām zin.
3. To

f F B F C F

me-žu ietviensjārtārpiņšun bo-la a-cis viņš, tam priekšā sek-la u-pī-te, bet pā-ri ne tiek viņš.

Piedziedājums

B F G_n C F C F B C F

Jā-ņu tārpiņš jārtārpiņš, cik ma ziņš, ma ziņš viņš, bet pā-ri sek lai u-pī-tei tik ne tiek, ne tiek viņš.

B F G_n C F C F

Ja - ņu tār - piņš, jāp - tār - piņš, cik ma - ziņš, ma - ziņš viņš, bet pā - ri sek - lai u - pī - tei tik

1. 2. 3.

B C F B C F

ne - tiek, ne - tiek viņš. Tas //ne - tiek, ne - tiek viņš.

2. Tas brīdi sēž un apdomā,
Ko tālāk darīt tam:
Vai peldēt iet vai laipu mest,
Vai laivu taisīt man?

Piedziedājums

3. Tā domāja līdz vakaram
Un neizdomāja.
Un nolēma viņš nosnausties,
Jo rītā labāk ies.

Piedziedājums

Puikiņi

D. Cabes mūzika
Angļu tautasdziesmas vārds,
atdz. A. Baiža

Jautri, ritmiski

1. No

Musical score for the first system of 'Puikiņi'. It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a steady eighth-note bass line in the left hand and chords in the right hand. The vocal line has a melody with lyrics: 'kā ma - zi pui - ki - ņi tai - sī - ti? No kā gan tie pui - ki - ņi tai - sī - ti?' Chords F, B, C, and F are indicated above the vocal line.

Musical score for the second system of 'Puikiņi'. The vocal line continues with lyrics: 'Ni - ņi un sti - ņi, pu - ni un knip - ji lūk, no kā, lūk, no - kā!' Chords C and F are indicated above the vocal line.

Musical score for the third system of 'Puikiņi'. The vocal line continues with lyrics: 'No kā mazi skuķīši taisīti? No kā mazi skuķīši taisīti? Lelles un krelles, saule un mēness, - Lūk, no kā, lūk, no kā!' Chords B, C, and F are indicated above the vocal line.

2. Bet skuķīši? Tie no kā taisīti?
No kā mazi skuķīši taisīti?
Lelles un krelles, saule un mēness, -
Lūk, no kā, lūk, no kā!

Koris

A. Kaužēnas mūzika
J. Marcinkēviča vārds,
atdz. D. Avotiņa

Jautri, priecīgi, bet nesteidzot

Musical score for the first system of 'Koris'. It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a steady eighth-note bass line in the left hand and chords in the right hand. The vocal line has a melody with lyrics: 'I žogam bla ku, žogam bla ku di vīgai ī iet pa' Dynamics *mf* and *c* are indicated above the vocal line. Chords G and C are indicated above the vocal line.

ta-ku. Tai-sa ko-ri, dziedie ko-rī: Dore mi fa sol - la - si - sol. //Padziedāsim kā kurš māc.

2. Piebalso tiem sētā visi:
 Govs pie siles, resnais Ruksis,
 Mārkā pīles, raibais Duksis:
 - Do-re-mi-fa-sol-la-si-sol.

3. Arī visiem bērniem šorīt
 Sagribējies būt tai korī,
 Jo ar dziesmu prieks šurp atnāk.
 Padziedāsim, kā kurš māc.

Cik, cik, cik.

Gaiši, priecīgi

A. Kaužēnas mūzika
 Astrīdes Ivaskas vārdi

1. Cik ir pla - ti skud - ras so - ļi, cik sverstrau - ta
 2. Cik ir zir - nek - lī - timbēr - nu, cik gan me - žā

gult - nes o - ļi? Cik gan ga - ras spār - ni kā - jas, kur ir ciela - viņai mā - jas?
 ligz - du pēr - nu? Kur ir sie - nā - zī - ša stī - gas, kur pa zie mu bezde - lī - gas?

Piedziedājums

Kas zin at bil di kaut vie - nu, lai ir prie - cīgs vi - su die - nu! Kas zin at bil di kaut

1. | 2.

vie - nu, lai ir prie - cīgs vi - su die - nu! vi - su die - nu!

Pēc 1. panta piedziedājums 1x

2. Cik ir dziļa lapsas ala, 2x
Cik gan tālu debess mala?
Cik ir Mežamātei gadu,
Cik gan dzeguzītei radu?

Piedziedājums:

Kas zin atbildi kaut vienu, 2x
Lai ir priecīgs visu dienu!
Kas zin atbildi kaut vienu,
Lai ir priecīgs visu dienu!

Rīga

Zigmunda Žukovska mūzika
Ojāra Vācieša vārdi

Mierīgi

Mā - ko - ņi de - be - sīs snieg - bal - ti lī - go.
Mā - ko - ņi de - be - sīs ceļ sa - vu Rī - gu.

1.

The first system of the musical score for 'Rīga'. It features a vocal line in 3/4 time with lyrics and a piano accompaniment. The piano part consists of chords in the right hand and a simple bass line in the left hand. A first ending bracket is shown at the end of the system.

Pa - mos - tas skud - ra rāp - jas pa stī - gu, pa - mos - tas skud - ra

2.

The second system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment. A second ending bracket is shown at the end of the system.

ceļ sa - vu Rī - gu. Rī - gu no smil - tīm es a - rī mā - ku viss ir no

The third system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment.

smil - tīm jā - - ceļ jā - ceļ no sā - ku ma.

The fourth system of the musical score, concluding the piece. It continues the vocal line and piano accompaniment.

Maza dziesmiņa svētdienas rītā

(vienbalsīgam bērnu korim)

Ēvalds Siliņš
Māra Cielēna

Mēreni, viegli, uz pirkstgaliem

mp

1. Tik lē - ni - ņām, tik lē - ni - ņām, kā klā - jas ma - zām ē - ni - ņām, tik ē - ni - ņām. Mēs
2. Tik klu - si - ņām, tik klu - si - ņām, kā klā - jas ma - zām blu - si - ņām, tik blu - si - ņām. Mēs
3. Tik žig - li - ņām, tik žig - li - ņām, kā klā - jas ma - zām mig - li - ņām, tik mig - li - ņām. Mēs

p

Ātri

mf

pie - lie - ka - mā ie - lie - nam, ie - lie - nam un
tē - ta gul - tā ie - le - cam, ie - le - cam un
a - cu - mir - klī pa - gais - tam, pa - gais - tam. Tra

mf

1. 2.

pil - nus pun - čus pie - lie - kam, pie - lie - kam. mēs -kam.
pa - ku - ti - nām pē - das tam, pē - das tam, un tam.
rai - ra, rai - ra, rai - ra, ram, rai - ra, ram, tra ram.

Mīkla

Strauji

(vienbalsīgam bērnu korim)

Evalds Siliņš
U. Auseklis

1. Jo - kā ir, spo - kā ir ro - kā ir, bet plauk - stā nav; lo - kā ir po - gā ir, lo - gā ir, bet
2. O - tā ir, slo - tā ir o - dā ir, bet knis - lī nav; bļo - dā ir bo - dē ir, so - dā ir, bet

mf

rū - tīs nav. 1., 2. At - mi - niet jūs mīk - lu šo, ļo - ti, ļo - ti vien - kār - šo, at - mi - niet jūs
bu - čā nav.

p

1. mīk - lu šo, ļo - ti vien - kār - šo! 2. Tas ir bur - tiņš "o"!

sf

**Konstatējošā eksperimenta aptaujas jautājumi
par muzikalitātes vidi un saturu ģimenē**

- 1. Vai vecāki dzied kopā ar bērnu un bērnam?**
- 2. Vai bērna muzikalitāte vecākiem ir nozīmīga?**
- 3. Vai vecāki izprot tautasdziesmas nepieciešamību bērna attīstībā?**
- 4. Kādu komponistu dziesmas bērniem vecāki zina un prot dziedāt**
- 5. Vai ir nepieciešamas jaunas profesionālu komponistu dziesmas?**

Anketa skolotājiem

N.p. k.	Jautājums	Jā	Nē	Neinteresē, nav svarīgi
1.	Vai Jums ir personīgi nozīmīgi dziedāt			
2.	Vai pēdējo 10 gadu laikā esat lasījis kādu rakstu par muzikalitāti?			
3.	Vai zināt, kāpēc šis jautājums ir svarīgs?			
4.	Vai Jūs zināt, ka bērns attīstās tikai darbībā?			
5.	Vai Jūs zināt, ka muzikalitāte attīstās tikai darbībā?			
6.	Vai Jūsu bērnam ir radusies interese par mūziku?			
7.	Vai Jūs sekmējat bērnu muzikalitātes veidošanos mājās?			
8.	Vai Jūs dziedat bērnam šupļa dziesmas pirms miega?			
9.	Vai bērns dzied kopā ar Jums šupļa dziesmas?			
10.	Vai Jūs zināt, kāpēc ir nepieciešams dziedāt tautasdziesmas?			
11.	Vai Jūs zināt, ka muzikalitātes attīstība notiek ar dziedāšanu-darbību?			
12.	Vai Jūs apzināties, ka muzikalitātes attīstība ir ļoti nepieciešama?			
13.	Vai Jūs zināt, ka muzikālo audzināšanu nevar aizstāt ar citām nodarbībām?			
14.	Vai Jūs zināt, ka bērnu muzikalitātes attīstība ir atšķirīga?			
15.	Vai Jūs zināt, ka tās attīstību sekmē muzikāla vide?			
16.	Vai mājās ir muzikāla vide atbilstoša bērna vecumam?			
17.	Vai Jūs interesē bērna muzikalitātes attīstība?			
18.	Vai Jums ir vēlēšanās uzzināt vairāk par muzikalitāti?			
19.	Vai Jūs zināt, kur lasīt par muzikalitāti?			

Anketa vecākiem

N.p. k.	Jautājums	Jā	Nē	Neinteresē, nav svarīgi
1.	Vai Jums ir personīgi nozīmīgi dziedāt			
2.	Vai pēdējo 10 gadu laikā esat lasījis kādu rakstu par muzikalitāti?			
3.	Vai zināt, kāpēc šis jautājums ir svarīgs?			
4.	Vai Jūs zināt, ka bērns attīstās tikai darbībā?			
5.	Vai Jūs zināt, ka muzikalitāte attīstās tikai darbībā?			
6.	Vai Jūsu bērnam ir radusies interese par mūziku?			
7.	Vai Jūs sekmējat bērnu muzikalitātes veidošanos mājās?			
8.	Vai Jūs dziedat bērnam šupļa dziesmas pirms miega?			
9.	Vai bērns dzied kopā ar Jums šupļa dziesmas?			
10.	Vai Jūs zināt, kāpēc ir nepieciešams dziedāt tautasdziesmas?			
11.	Vai Jūs zināt, ka muzikalitātes attīstība notiek ar dziedāšanu-darbību?			
12.	Vai Jūs apzināties, ka muzikalitātes attīstība ir ļoti nepieciešama?			
13.	Vai Jūs zināt, ka muzikālo audzināšanu nevar aizstāt ar citām nodarbībām?			
14.	Vai Jūs zināt, ka bērnu muzikalitātes attīstība ir atšķirīga?			
15.	Vai Jūs zināt, ka tās attīstību sekmē muzikāla vide?			
16.	Vai mājās ir muzikāla vide atbilstoša bērna vecumam?			
17.	Vai Jūs interesē bērna muzikalitātes attīstība?			
18.	Vai Jums ir vēlēšanās uzzināt vairāk par muzikalitāti?			
19.	Vai Jūs zināt, kur lasīt par muzikalitāti?			

**Veidojošā eksperimenta pārrunu jautājumi par
muzikalitātes vidi un saturu ģimenē**

- 1. Vai vecāki dzied kopā ar bērnu un bērnam?**
- 2. Vai bērna muzikalitāte vecākiem ir nozīmīga?**
- 3. Vai izprot latviešu tautasdziesma nepieciešamību?**
- 4. Kādu komponistu dziesmas bērniem vecāki zina?**
- 5. Vai ir nepieciešamas profesionālu komponistu dziesmas?**